Digitized by Google

SIGILLUM · COLLEGII · COLUMBIAE · NOVI · EBORACI
IN LUMINE TUO VIDEBIMUS LUMEN

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER NU

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN

HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte Gedenkstukken samengesteld,

DOOR

JAN WAGENAAR.

Met Plaaten en Kaarten.

AGTTIENDE DEEL,

BEGINNENDE MET HET JAAR 1713, EN EINDIGENDE MET HET SLUITEN VAN HET VERDRAG VAN SEVILLE, IN 'T JAAR 1729.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

MDCCXCV.

Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland.

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
NEGEN-EN-ZESTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Vredehandeling met den Keizer te Utrecht wordt afgebroken. Gezantschap naar en van Frankryk. Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.* II. *Verdrag over de regten, in de Spaansche Nederlanden. Verbond met Bern en met Graauwbunderland. Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli. Berbice verandert van eigenaars. Noordsche kryg. Oorlog in Duitschland en in Spanje.* III. *Vrede van Radstad en Baden, tusschen den Keizer, het Keizerrijk en Frankrijk.* IV. *Handeling der Staaten met Spanje. Moeilykheden in dezelve. De Vrede met Spanje wordt getekend. Inhoud van't Verdrag.* V. *Vrede tusschen Spanje en Portugal. Handeling in Frankryk. De Staaten weigeren, den Hertog van Savoje te handhaaven in 't bezit van Sicilie. Zy willen Oostende niet ruimen.* VI. *De Koningin van Groot-Britanje sterft. George de I. wordt Koning. Hy dringt op 't slegten van Duinkerken.* VII. *Verschil met Pruissen over de tollen op de Maaze. De Koning werpt bezetting in Herstal. Andere onlusten met het Hof van Berlyn. De Gewesten dringen op vermindering van*

Krygsvolk. VIII. *Aanvang der handelinge over de Barriere. Eisch der Staaten, van de hand gewcezen.* IX. *Tegenwoordige ſtaat der Regeeringe over de Spaanſche Nederlanden. Nadere uitbieding des Keizers. Byeenkomst te Antwerpen.* X. *Gelderland zoekt een deel van 't Overkwartier te bekomen. Ontruiming van Luik, Huy en Bon gevorderd. Hevige twist tusſchen de Keizerſchen en Staatſchen.* XI. *Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaanſche Nederlanden. De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.* XII. *Buitengewoon Gezantſchap naar Engeland. Opſtand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent. Voorzorg der Staaten. Zy onderſteunen Koning George. De Pretendent ſchryft hun. Landt in Schotland. Wykt wederom van daar.* XXIII. *Dood van Lodewyk den XIV. Koning van Frankryk. Lodewyk de XV. volgt hem op. De Hertog van Orleans wordt Regent. Invloed deezer veranderinge op den ſtaat van Europa.* XIV. *Men dringt aan 't Franſche Hof, op 't weigeren van onderſtand aan den Pretendent.* XV. *Vervolg der handelinge over de Barriere. Twist over Venlo en Stevenswaard, en over de grensſcheiding in Vlaanderen. De Keizerſchen trekken in Brugge, Aalst en andere Steden. Nadere voorſlagen van 't Weener Hof.* XVI. *'t Verdrag van Barriere wordt getekend. Inhoud van het zelve.* XVII. *Aanmerkingen daarover.* XVIII. *Onlusten met Keur Palts, wegens Limburg, en met Keur-Keulen, wegens Luik, Huy en Bon. De Staatſche bezetting wordt uit Bon verdreeven. Overeenkomst met den Keurvorst van Keulen.* XIX. *Verſchil met Pruisſen, over 't Regtsgebied in 't Over-*

Overkwartier. XX. *Handeling in Spanje. Ripperda wordt derwaards gezonden.* XXI. *Zweedsche Kaaperyen. Vloot naar de Oostzee. Misnoegen van den Czaar van Muskovie.* XXII. *Onlusten met de Porte. Met Marokko.* XXIII. *Stormwind en Sterfte onder 't Rundvee.* XXIV. *Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden geschenken. Verschil over 't zitten van Albemarle onder de Edelen van Holland.* XXV. *Geheime opening van een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. Gesprek van den Hertog van Orleans met den Ambassadeur Buys. Inzigten der twee Ryken.* XXVI. *Besluit der Staaten op deeze opening. Nader gesprek tusschen den Hertoge en Buys.* XXVII. *Voorslag van de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden, van de hand gewezen.* XXVIII. *Verbond van vernieuwing der voorigen, tusschen Groot-Britanje en de Staaten. George de I. sluit een Verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten in te doen treeden. 't Gelukt niet. Voorslag van een Verbond met Frankryk.* XXIX. *Turksche oorlog. Geschillen met Spanje.* XXX. *Twist tusschen den Czaar en de Stad Dantzig. De Staaten worden 'er mede gemoeid. De Czaar komt in Holland.* XXXI. *Oneenigheid onder de Gewesten. Staat der Landmagt. Gedagten om eenen Stadhouder aan te stellen.* XXXII. *Buitengewoone Vergadering der Staaten, in den Haage. Voorslag wegens de Posteryen. Vermindering van Krygsvolk besłooten. Belasting op de Obligatien.*

1713.

I. De Vredehandeling, te Utrecht, tusschen den Keizer en Frankryk, wordt afgebroken.

Zo dra was de Vrede, te Utrecht, niet getekend, of de Keizerlyke Gevolmagtigde, Graaf van Sinzendorf, geen' last hebbende om te sluiten, vertrok naar Weenen, misnoegd op het Engelsche Hof en op de Staaten. Zyn amptgenoot, de Baron van Kirchner, bleef nog eenigen tyd, te Utrecht, in onderhandeling, met de Engelschen en Staatschen, die den Keizer met Frankryk zogten te bevredigen (a). Het Fransche Hof deedt nieuwe voorslagen; doch eischte zo veel, dat de Engelschen, en inzonderheid de Staatschen ongeraaden vonden, den Keizer en 't Ryk zo laag te helpen vernederen. Ook wil men, dat Mevrouw de Maintenon, die veel vermogt op Koning Lodewyk, hem, eerlang, bewoog, tot het doen van aanneemlyker voorslagen. Doch Kirchner, nu geen bevel hebbende dan om te hooren, volgde, omtrent het midden van Bloeimaand, den Graaf van Sinzendorff, naar Weenen. Sommigen verhaalen, dat hy voor zyn vertrek, eene geheime onderhandeling hadt men den Gevolmagtigden des Keurvorsts van Beieren, die nu te Utrecht aangekomen was: in welke onderhandeling hy hem, zeer in 't geheim, een Huwelyk zou hebben voorgeslaagen, tusschen den Keurprins en eene der Aartshertoginnen Dogteren van Keizer Jozefus. Men voegt 'er by, dat de Keurvorst dit Huwelyk, ten deezen tyde, van de hand wees (b); hoewel het, naderhand, voltrokken is. De

(a) Resol. Holl. 18 *May* 1713. *bl.* 240.
(b) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 163—165. Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 12.

De Staaten, raadpleegende, terstond na het bekragtigen der Vrede, op het afvaardigen eener buitengewoone Ambassade naar Frankryk, wierpen het oog op de Heeren Buys en Goslinga, die deezen last op zig namen: doch, niet voor Louwmaand des volgenden jaars, op reis gingen (*c*). Midlerwyl, hadt men zig, by den Koning, wegens het agterblyven van dit Gezantschap, verschoond, in eenen beleefden brief, die heuschelyk beantwoord werdt. Ook wagtte de Koning niet, met het afvaardigen van eenen gewoonlyken Gezant aan de Staaten. De Heer *Pieter Antoni de Chateauneuf*, *Markgraaf de Castagnere*, verscheen, in deeze hoedanigheid, in den Haage, in Herfstmaand (*d*). 1713. Gezantschap naar en van Frankryk.

Midlerwyl, werdt, te Utrecht, de Vrede getekend, tusschen Spanje en Groot-Britanje, en tusschen Spanje en Savoje. De Engelschen hadden, reeds voor meer dan een jaar, in geheime onderhandeling geweest, met het Hof van Madrid. De Groot-Thesaurier, Graaf van Oxford, hieldt, sedert dien tyd, geduurige briefwisseling met *Don Manuel Menezes de Gillingham*, een' Iersch Roomsch-Katholyk, die naar Madrid gezonden was, om deeze handeling te dryven. De *Graaf van Lexington*, die wegens Groot-Britanje, aan 't Spaansche Hof zyn verblyf hieldt, was niet onkundig van de heimelyke handeling, die meest op den Slaavenhandel zag; doch hy liet 'er Gillingham mede geworden. En 't gelukte deezen, 't Verdrag van Assiento te sluiten, op den zesentwintigsten Vrede tusschen Spanje en Groot-Britanje.

(*c*) Verbaal *der* extr. Ambass. W. BUYS *en* S. v. GOSLINGA. *MS.*
(*d*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 191—193.

1713. ſten van Lentemaand. Den volgenden dag, werdt de Vrede getekend, te Madrid, tusſchen de twee Ryken. Doch om 't Verdrag meer gewigts by te zetten, zondt men 't naar Utrecht, daar 't herſchreeven, en op nieuws getekend werdt, op den dertienden van Hooimaand (*e*). Filips de V. verbondt zig, by het zelve „om den handel op de Spaanſche West-„ indien, en in 't byzonder den Slaavenhandel, „ zo lang het Verdrag van Asſiento duuren „ zou, te weeten, dertig jaaren, noch aan de „ Franſchen, noch aan eenig ander volk te „ vergunnen. Gibraltar, zonder eenig grond-„ gebied naar de Landzyde, het Eiland Mi-„ norka, en in 't byzonder Port Mahon wer-„ den aan Groot-Britanje afgeſtaan. Sicilie „ zou aan den Hertoge van Savoje; doch, by „ mangel van mannelyke nakomelingſchap, „ wederom aan Spanje komen. De Koning van „ Spanje beloofde, den ingezetenen van Ka-„ talonie algemeene vergiffenis, en bedong, „ dat die van Guipuscoa op Terreneuve zou-„ den mogen blyven visſchen, zo zy hun regt „ daartoe bewyzen konden (*f*)." 't Liep aan tot den negenden van Wintermaand, eer het Verdrag van Zeevaart en Koophandel, tusſchen de twee Ryken, te Utrecht, getekend werdt (*g*). Het was, in meer dan één opzigt, nadeeliger, dan men in Engeland verwagt had: waarom het, niet dan met moeite, werdt aangenomen, in 't Huis der Heeren. In 't Huis der

(*e*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 375.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 393.
(*g*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 409.

der Gemeenten, hadt het Hof thans de meerderheid (*h*). 1713.

De Vrede tusschen Spanje en Savoje was, op den zelfden dag als de Vrede met Groot Britanje, getekend, te Utrecht. „Het Koningkryk Sicilie, met de Eilanden, die 'er van af hingen, werdt, by dezelve, afgestaan aan „Victor Amadeus den II., Hertoge van Savoje, die, kort hierop, den titel van *Koning van Sicilie* aannam. Ook werdt hy bevestigd „in 't bezit van 't gene hem, van het Hertogdom Montferrat, in 't jaar 1703, door Keizer Leopold, afgestaan was. Eindelyk, werdt „hy erkend, voor wettigen Opvolger in 't Koningkryk van Spanje, in geval Filips de V. „zonder nakomelingschap, overleedt (*i*)."

Vrede tusschen Spanje en Savoje.

Weinige dagen laater, kwamen de Engelschen en Staatschen, by voorraad, te Utrecht (*k*), overeen „dat de regten op de koopwaaren, die, in de veroverde of afgestaane Plaatsen der Spaansche Nederlanden, gevorderd „werden, niet zouden te boven gaan de regten, welken men, aldaar, in het jaar 1680, „gevorderd hadt. De ingezetenen van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten „zouden ook het regt van * doortogt blyven „genieten, en dit regt zou op de Koopwaaren, aan welken het gegund was, niet boven de twee en een half ten honderd mogen „verhoogd worden. De inkomende regten, „op waaren, uit de andere Spaansche Neder- „lan-

II. Verdrag by voorraad over de Regten in de Spaansche Nederlanden.

* *Transit.*

(*h*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 164—167. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 444.

(*i*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 401.

(*k*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.*

1713. „ landen, in deezen gevoerd wordende, zou-
„ den blyven afgeschaft: ook zouden de uit-
„ gaande regten, welken men gevorderd hadt
„ van waaren, die, uit de Nederlanden, naar
„ de overwonnen of afgestaane Plaatsen, ge-
„ voerd werden, insgelyks afgeschaft, en van
„ waaren, die, uit de Nederlanden, 't zy o-
„ ver de veroverde Plaatsen of niet, naar Frank-
„ ryk, of naar andere Landen, gevoerd wer-
„ den, maar eens geëischt worden. De regten
„ op de Verteeringe zouden dezelfden zyn op
„ de waaren van beide de volken, en men zou
„ gelyke vryheid hebben, om zyne waaren te
„ veilen en te verkoopen: ook zouden ze niet
„ hooger mogen zyn, dan voor de verovering.
„ Doch over 't Convooigeld zou men, onder-
„ ling, nader overeenkomen (*l*)." Eenige maanden laater, stonden de Staaten 't bewind over de ontvangst der inkomende en uitgaande Regten in de Spaansche Nederlanden, welk zy, sedert de verovering, aan zig gehouden hadden, af aan den Raad van Staate, te Brussel (*m*).

Verbond met Bern en met Graauwbunderland.

De Staaten waren, al sedert eenen geruimen tyd, in onderhandeling geweest, met het Kanton van Bern, over een Verbond van onderlinge bescherming, en over een Verdrag, tot het leveren van agt Nieuwe Bernsche Vendels, by de zestien, welken de Staaten in dienst hadden. 't Verbond was, reeds in Zomermaand des voorleeden jaars, in den Haage, getekend. Doch

(*l*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1615, 494. Act. de la Paix d'Utrecht, *Tom.* IV. *p.* 556. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 400.
(*m*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1620.

Doch 't Verdrag wegens het leveren van manschap werdt niet tot volkomenheid gebragt, voor Zomermaand des jaars 1714, wanneer het Verbond ook nog nader bekragtigd werdt (*n*). Een diergelyk Verbond en Verdrag werdt ook, weinige dagen na het tekenen der Utrechtsche Vrede, met de Graauwbunders gesloten (*o*). 1713.

Vrede met Algiers, Tunis en Tripoli.

Door zulke Verdragen, zogten de Staaten zig te verzekeren, tegen eenen onverwagten aanval te Lande. Den Koophandel hunner ingezetenen in de Middellandsche Zee en Levant beveiligden zy, omtrent deezen tyd, of wat eerder, door drie byzondere Verdragen van Vrede en Scheepvaart, met de Regeeringen van Algiers, Tunis en Tripoli, volgens welken, aan alle de Koopvaardyschepen, die zig voor Kaaperyen der Turken behoeden wilden, byzondere Paspoorten verleend werden, welken, naar de verheid der reizen, slegts voor eenen bepaalden tyd, van drie tot agttien maanden, gebruikt konden worden. Aan de schepen der Oost- en Westindische Maatschappyen alleen werden Paspoorten verleend, voor eenen onbepaalden tyd (*p*).

De Volkplanting Berbice verandert van eigenaars

Wy hebben, in 't voorgaande Boek (*q*), gewaagd van de brandschatting, door een Fransch Esquader, onder de Cassart, den Staatschen Volk-

(*n*) Resol. Holl. 17 *Juny* 1713. *bl.* 274. *Voiez* DU MONT *Tom.* VIII *P.* I. *p.* 300, 302, 425. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 415

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 492. DU MONT Corps *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 386

(*p*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 449, 452, 454, 1619.

(*q*) XVII. *Deel*, *bl.* 491.

1713. Volkplantingen in Westindie, en onder anderen Berbice afgeperst. Deeze Volkplanting was, laatstelyk, in 't jaar 1703, door de Westindische Maatschappye, onder welker Oktroi zy lag, ten onsterflyken Erfleen, opgedraagen aan *Abraham van Peere*, Schepen en Raad te Vlissingen, wiens voorouders haar, omtrent vyfenzeventig jaaren te vooren, eerst hadden aangelegd. De somme, voor welke Berbice, in 't voorleeden jaar, was gebrandschat, was maar gedeeltelyk in de Volkplanting betaald: doch men hadt den Franschen een' Wisselbrief van omtrent honderd twee-entagtigduizend guldens, ten laste van *Joan* en *Kornelis van Peere*, Raaden en Oud-Burgemeesters van Vlissingen, en, voor een merkelyk gedeelte, eigenaars der Volkplantinge, voor het onbetaalde, ter hand gesteld. Maar deezen weigerden, zig te verbinden, voor de voldoeninge van den Wisselbrief. De Fransche Gevolmagtigden te Utrecht en de Markgraaf de Chateauneuf in den Haage, hielden sterk aan, dat de Staaten de Broeders van Peere zouden noodzaaken, tot het voldoen van den Wisselbrief (*r*); waartoe egter geen middel was, indien zy raadzaamer oordeelden, de gantsche Volkplanting over te laaten voor de Franschen, gelyk zy deeden. De Staaten zouden egter niet gaarne gezien hebben, dat de Franschen zig zo veel verder naar Suriname hadden uitgebreid (*s*). 't Leedt tot in den Herfst des volgenden jaars, eer de Franschen, met vier Amsterdamsche Koopluiden,

(*r*) Resol. Holl. 10 *Juny* 1713. *bl.* 287.
(*s*) Verbaal *der* Plenipot. op de Vredehand. *MS.* Lamberti *Tom.* VIK. *p.* 194, 195.

1713.

den, *Nikolaas* en *Henrik van Hoorn*, *Arnold Dix* en *Pieter Schuurmans*, overeenkwamen, dat deezen den Wisselbrief, met honderd en agtduizend guldens, betaalen, en daarvoor den eigendom der Volkplantinge bekomen zouden. Ook werdt zy hun, sedert, door de erfgenaamen van Abraham van Peere, opgedraagen. Zy hebben, eenige jaaren laater, hun eigendom in de Volkplanting aan eene Maatschappy van deelgenooten afgestaan, voor agtmaalhonderdduizend guldens. Sedert, is de handel aldaar merkelyk toegenomen. En na 't jaar 1732, wordt Berbice, omtrent op dezelfde wyze als Suriname, geregeerd. Ook levert deeze Volkplanting, gelyk Suriname, meest suiker uit. De Westindische Maatschappy heeft zig verbonden, de Slaaven te leveren, die, in beide deeze Volkplantingen, gebruikt worden (*t*).

De Staaten worden aangezogt om deel te neemen in den Noordschen oorlog.

De Noordsche kryg duurde nog, niet zonder dat 'er de scheepvaart van den Vereenigden Staat vry wat by leedt. De Zweeden niet slegts, maar de Deenen, namen verscheiden' Hollandsche schepen, onder voorwendsel, dat zy voorraad voerden naar Tonningen, welk toen belegerd was. De Koningin van Groot-Britanje en de Staaten deeden eenige vergeefsche poogingen, om de oorloogende Mogendheden te bevredigen. Men zogt hen, daarentegen, te beweegen, om de eene of de andere zyde te kiezen. De Koning van Deenemarke in 't byzonder stondt sterk op de handhaaving van 't

(*t*) Not. Zeel. 4, 20, 24 *Sept.* 3714. *bl.* 153, 163, 174. *Zie ook* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1541, 1553. Tegenw. Staat der Vereen. Nederl. I. *Deel*. *bl.* 552 *enz.* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 758 — 760.

1713. 't Verdrag van Travendal, waartoe zig beide de Mogendheden verbonden hadden. Doch het Engelſche Hof hadt hier geene ooren naar: en de Staaten konden 't niet doen, zonder Groot-Britanje, welk thans meer tot onderſteuning van Zweeden dan van Deenemarke geneigd ſcheen. Midlerwyl, deeden de Staaten, door hunnen Gezant Rumpf, aanhouden by het Zweedſche Hof, om herlevering der genomen' ſchepen. Zy ſchreeven zelfs verſcheiden' brieven aan den Zweedſchen Raad; doch zonder eenige vrugt (*u*).

Voortgang des krygs in Duitschland,

In Duitschland, werdt de oorlog ook voortgezet, na 't afbreeken van de handeling te Utrecht met de Keizerſchen (*v*). Prins Eugenius geboodt over 't Keizerlyk Leger, welk zig, by Filipsburg, nederſloeg. De Maarſchalk de Villars legerde zig, met de Franſche krygsmagt, aan de andere zyde des Rynſtrooms, van tegen over Filipsburg, tot aan Spiers; dekkende dus het beleg van Landau, welk door den *Maarſchalk de Bezons* ondernomen werdt. De Stad gaf zig, in Oogstmaand, over. Keizerslauteren was, reeds in Zomermaand, veroverd door de Franſchen, die, eerlang, 't beleg ſloegen voor Fryburg, welk, in Slagtmaand, aan hun opgegeven werdt. In Spanje, liep het krygsgeluk den Keizerſchen, insgelyks, tegen. De Keizerin, die te Barcelona was, verliet de Stad. De Graaf van Staremberg ging ſcheep, met de meeste Duitſche Troepen. Terragona onderwierp zig aan Koning Filips. Doch de Staaten van

en in Spanje.

(*u*) Notul. Zeel. 3 *Aug.* 1713. *bl.* 149. LAMBERTI *Tom.* VII. *p.* 307—318, 327—344.
(*v*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 271—284.

van Katalonie, die te Barcelona byeengekomen waren, besloten zig te weer te stellen. De Stad werdt belegerd, en stondt het beleg door, tot in Herfstmaand des volgenden jaars, wanneer zy, eindelyk, overging. Gantsch Katalonie, welk reeds, geduurende het beleg van Barcelona, voor een merkelyk gedeelte, overmeesterd was, onderwierp zig toen t'eenemaal aan Koning Filips. De Eilanden Majorka en Ivika, waar nog eenige Duitsche troepen lagen, werden, niet voor den Zomer des jaars 1715, tot onderwerping gedwongen (*w*). De Kataloniers, die van hunne voorregten beroofd werden, beklaagden zig allermeest over de Engelschen, die hen, van 't jaar 1705 af, tot opstand aangezogt, en hun hulp beloofd hadden; en nu, in den uitersten nood, de handen van hun aftrokken (*x*). Doch het Engelsche Hof hadt, by de Vrede met Spanje, behoudenis van voorregten voor de Kataloniers bedongen, en merkte hen, om dat ze zig niet onderwierpen, na dien tyd, aan, als wederspannigen, die de hulp der Koninginne onwaardig waren. 1713.

III. De Vredehandeling tusschen den Keizer en Frankryk wordt hervat.

Maar eer 't met de zaaken des Keizers in Spanje zo verre verliep, en na dat Landau, in Oogstmaand des jaars 1713, overgegaan was, hadden de Staaten, op verzoek van den Graave van Strafford, de Keizersche en andere Duitsche Gezanten, in den Haage, byeengeroepen, om hen te vermaanen, tot het hervatten der Vredehandelinge. Strafford verklaarde, dat de Koningin van Groot-Britanje het Fransche Hof hier-

(*w*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 285 — 288. DANIEL *Journ. p.* CCCIJ-CCCVJ, CCCX-CCCXXJ, CCCXXIIJ, CCCXXIV.
(*x*) *Zie* Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 165 — 179.

1713. hiertoe bewoogen hadt. Doch de Keizerschen betuigden, dat hun uitdrukkelyk verbooden was, zig met iet, dat de Vredehandeling betrof, te moeijen. Eenige andere Duitsche Gezanten lieten zig, met moeite, beweegen, om aan hunne Hoven verslag te doen van 't gene hun voorgesteld was. Doch de Keizer, schoon genoeg geneigd tot Vrede, begeerde geene middelaars, en vooral de Engelschen niet. Ook was hy bedugt voor eenig nadeel in zyn gezag, als de Ryksvorsten, afzonderlyk, handelden met Frankryk. Hy gaf, hierom, gehoor aan de opening van den Maarschalk de Villars, die, geduurende het beleg van Fryburg, aan Prinse Eugenius hadt laaten vraagen, of 'er geen kans ware, om samen een mondgesprek te houden, en een einde van den oorlog te maaken. Prins Eugenius hadt van deezen voorslag kennis gegeven aan den Keizer, die hem volmagt toezondt, om met Villars te handelen. Men kwam, op den zevenentwintigsten van Slagtmaand voor 't eerst, byeen, te Radstad, op een Slot des Markgraafs van Baden (y). De Vredehandeling tusschen de twee Legerhoofden werdt,
1714. hier, heimelyk, voortgezet (z), in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer Prins Eugenius op schriftelyk verzoek van Villars, zig, andermaal, derwaards begaf (a): en op den zesden van Lentemaand, werdt de Vrede tusschen den Keizer en Frankryk getekend. „De „Verdragen van Westfaale, Nieuwmegen en „Ryswyk werden gelegd tot een' grondslag „van

Vrede van Radstad met

(y) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 288, 289, 290.
(z) Tindal *Vol.* X. [*of* XXV.] *p.* 104.
(a) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 593.

„ van dit Verdrag. Frankryk beloofde, Brisak en Fryburg aan den Keizer, en de Vesting Kehl aan den Keizer en 't Ryk te zullen wedergeeven; de Sterkten onder Straatsburg, tegen over Hunningen, en elders, over of in den Ryn, te zullen slegten; Bitsch en Homburg te zullen ruimen. Voorts, stondt de Koning toe, dat de Keizer tradt in 't bezit der Spaansche Nederlanden, zo als Karel de II. dezelven bezeten hadt, of, volgens het Ryswykfche Verdrag, hadt moeten bezitten, mids de Koning van Pruissen bleef behouden, 't gene hy, in 't Overkwartier van Gelderland, bezat. Ook mogten de Staaten der Vereenigde Nederlanden den Keizer de Plaatsen overgeeven, welken Frankryk hun, ten behoeve van 't Huis van Oostenryk, afgestaan hadt: doch Meenen en Doornik niet, voor dat de Vrede met den Keizer en het Ryk bekragtigd was, en de andere Plaatsen, zo dra zy, wegens hunne Barriere, zouden overeengekomen zyn met zyne Keizerlyke Majesteit. De Keizer liet, daarentegen, Landau aan Frankryk. Hy beloofde de Keurvorsten van Keulen en Beieren in 't bezit hunner goederen en waardigheden te zullen herstellen: ook werdt beraamd, dat, in tyd van vrede, geene bezetting gehouden zou worden, binnen Bon. De Koning van Frankryk erkende, van zynen kant, den Hertog van Brunswyk-Hanover voor Keurvorst. Ook beloofde hy, den Keizer te zullen laaten in 't gerust bezit van Napels, Milaan, Sardinie en de Plaatsen op de kusten van Toskane; alles, zo ver „ hy

1714.

den Keizer.

1714.

„ hy 't tegenwoordig bezat. Eindelyk, kwam „ men overeen, om ten spoedigsten over eene „ Vrede, tusschen Frankryk en de Keurvor- „ sten, Vorsten en Stenden des Ryks, in on- „ derhandeling te treeden (*b*)." Ook geschiedde dit, eerlang, te Baden in Zwitserland. De Keizer hadt volmagt weeten te verkrygen van de Leden des Ryks, om, in derzelver naam, te handelen en te sluiten. Eenige gevolmagtigden van wederzyden regelden, hierop, de punten van het Verdrag, in overeenkomst met die van het Verdrag van Radstad, zo ver deezen het Keizerryk betroffen. Toen alles gereed was, begaven Prins Eugenius en de Maarschalk de Villars zig naar Baden (*c*), en tekenden de Vrede tusschen den Keizer en 't Ryk ter eener en Frankryk ter anderer zyde, op den zevenden van Herfstmaand (*d*). Wy gewaagen niet byzonderlyk van den inhoud, om dat dezelve genoegzaam met dien van het Verdrag van Radstad overeenkwam.

Vrede van Baden met den Keizer en 't Keizerryk.

IV. De Staaten handelen met Spanje.

De Vrede tusschen den Keizer en Frankryk bevestigde, voor een merkelyk gedeelte, de Utrechtsche Vrede, tusschen Frankryk en de Staaten. Doch deeze Vrede stondt nog wankel, zo lang men van de zyde der Staaten, niet verdraagen was, met Koning Filips. De Vrede tusschen Groot-Britanje en Spanje was, gelyk wy gezien hebben, al voor de Utrechtsche, getroffen, zynde de Engelschen, eenen geruimen tyd

(*b*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 415. Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 405.

(*c*) Lamberti *Tom.* VIII *p.* 613—620.

(*d*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 436; Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 1.

tyd te vooren, in heimelyke handeling geweest, met het Hof van Madrid. Doch de *Staaten*, die niet dan openlyk met Spanje wilden handelen, hadden de Spaansche Gevolmagtigden niet willen erkennen, zo lang zy Koning Filips niet erkend hadden: 't welk, niet voor 't sluiten der Utrechtsche Vrede, geschied was. Doch toen deeze Vrede op 't punt stondt van te zullen getroffen worden, hadden de Staaten Paspoorten verleend voor den *Hertog van Ossuna* en den *Markgraave de Monteleone*, die, na 't sluiten der Vrede, in de hoedanigheid van Gevolmagtigden van Filips den V, Koning van Spanje, te Utrecht kwamen, en met de Engelschen en Staatschen in onderhandeling traden (*e*). De Vrede met Groot-Britanje werdt terstond getekend. Doch de onderhandelingen tusschen de Spaanschen en Staatschen duurden, omtrent een jaar. Men wist, in 't eerst, naauwlyks, op welk een' voet men deeze onderhandelingen zou aanvangen, inzonderheid, met opzigt op 't stuk van den Koophandel, die den Staat zeer ter herte ging, en voor welken men geenen anderen grondslag hadt, dan het Verdrag van Munster, welk schraal sprak van dit stuk, benevens het Verdrag van Zeevaart van den jaare 1650. Ook merkte men haast, dat de Spaanschen niet gedoogen zouden, dat de ingezetenen van den Vereenigden Staat handel dreeven op de Spaansche Westindien, waaromtrent, zy eenig voorregt gegeven hadden aan de Engelschen, by 't Verdrag van Assiento: schoon men gaarne de vry-

1714.

Moeilykheden in deeze handeling.

(*e*) Verbaal *der* Plenipot. tot de Vredeh. *MS.*

1714. vryheid bedongen hadt, om ten minſten een ſchip 's jaars te zenden naar de Zuidzee. De Staaten hadden, daarenboven, voor de erfgenaamen van Willem den III, Koning van Groot-Britanje, drie jaarlykſche renten ter ſomme van honderd en vyftigduizend guldens, te vorderen van de Kroone van Spanje, voor welken, de tollen op de Maaze, in 't Overkwartier van Gelderland, de tollen op de Schelde, te Antwerpen, en de inkomſten der Kroone uit de Westindien, byzonderlyk, verbonden waren. Doch de genoemde tollen ſtonden nu van eigenaar te veranderen, en 't viel den Spaanſchen hard, zulke merkelyke jaarrenten, uit de andere inkomſten der Kroone, te voldoen, te meer, daar zy de bezittingen moesten afſtaan, om welken te behouden, de ſchuld, die 't Huis van Oranje te vorderen hadt, grootendeels, gemaakt was. Voorts, maakten zy ook zwaarigheid in 't voldoen der agterſtallen, die de Admiraliteiten, ſedert veele jaaren, van de Kroon te vorderen hadden. 't Punt der Utrechtſche Vrede, welk de Prinſesſe van Urſins betrof, veroorzaakte ook merkelyke moeite. Deeze Prinſes hadt haaren ſtaat en goederen te Rome verlaaten, en zig begeven naar Madrid, daar zy, terwyl Filips in Italie oorloogde, der Koninginne, aan welke de Regeering was toevertrouwd, merkelyke dienſten gedaan hadt. In erkentenis van deeze dienſten, hadt de Koning haar het Hertogdom Limburg, een der Spaanſche Nederlanden, opgedragen (*f*): welk Hertogdom nu ſtondt te komen aan het

(*f*) Reſol. Holl. 23 *May*, 17 *Juny*, 21 *July* 1713. *bl.* 245, 281, 354. Verbaal *der* Plenipot. op Vredehand. *MS.* *Voicz* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 386.

het Huis van Oostenryk. Doch om de Prinses schadeloos te stellen, hadt Filips zig niet willen verdraagen met Groot-Britanje, zonder te bedingen, dat haar het gemelde Hertogdom, of eenig ander goed in de Nederlanden, welk dertigduizend Ryksdaalers, in 't jaar, opbragt, werdt afgestaan. Zelfs hadden de Franschen, by een der punten van de Utrechtsche Vrede, bedongen, dat de Staaten der Prinsesse een goed uit de Nederlanden, welk zo veel 's jaars opbragt, zouden doen opdraagen. De Staaten, nogtans, in aanmerking neemende, dat het Hertogdom Limburg van kleinen omtrek was, en dat zelfs de inkomsten van het zelve, na die van Silezie, reeds in 't jaar 1703, door den tegenwoordigen Keizer, aan hun verpand waren, voor eene jaarrente van honderd en twintigduizend guldens, spruitende uit penningen, hem verstrekt; hadden de voorzichtigheid gehad van, in het Utrechtsch Verdrag, te doen stellen, dat zy der Prinsesse een Land zouden doen afstaan, niet in Limburg bepaaldelyk, maar in Luxemburg of Limburg. Ook sloegen zy nu voor, dat men dit Land in Luxemburg behoorde te vinden. De Spaanschen verklaarden, dat zy zig met het Graafschap Chiny, in Luxemburg, zouden te vrede houden. Doch de Keurvorst van Beieren, die dit Graafschap moest blyven bezitten, zo lang hy niet in zyne waardigheden en goederen hersteld was, wilde 'er niet van afstaan. De Staatschen booden aan, borg te blyven voor den afstand van Chiny aan de Prinsesse (*g*). Doch de Spaan- 1714.

(*g*) Resol. Holl. 25 *Aug.* 7 *Octob.* 16 *Nov.* 7 *Dec.* 1713. bl. 421, 501, 557, 593. 22, 23 *Juny* 1714. bl. 249.

1714. Spaanſchen waren hiermede niet voldaan. Alle deeze moeilykheden bragten te wege, dat men niet ſluiten kon met Spanje (*h*). De Staaten hadden zig, ten laatſte, vervoegd aan den Koning van Frankryk (*i*), met verzoek, dat hy hun de hand bieden wilde, tot bevordering van hun Verdrag met Koning Filips (*k*). Doch de Spaanſchen, die zelf onderling oneenig waren, lieten zig verluiden, dat hun Hof niet onder voogdye ſtondt van dat van Verſailles. 't Bleek, eindelyk, klaarlyk, dat men niet ſluiten kon met Spanje, voor het tekenen der Vrede te Radſtad. 't Geſchil over de zaak der Prinſeſſe van Urſins was, met bewilliging van Frankryk, gebragt op de handeling te Radſtad, en, van daar, op die te Baden, alwaar men 't hoopte af te doen: hoewel 't mislukte. Midlerwyl, hadt het Franſche Hof het Hof van Madrid bewoogen om met de Staaten te ſluiten, zonder verder van den eiſch der Prinſeſſe te gewaagen. De Graaf van Strafford, die zyn best deedt, om het tekenen der Vrede te doen verwylen (*l*), toonde 'er zig kwalyk over genoegd. Evenwel, werdt ze te Utrecht, ten zynen huize, geſlooten, op den zesentwintigſten van Zomermaand (*m*). De voornaamſte punten van 't Verdrag liepen op deezen zin: „ Het Verdrag van Munster van 't jaar 1648 „ werdt

De Vrede met Spanje wordt, te Utrecht, getekend.

(*h*) Misſive *van den* Plenipot. VAN DER DUSSEN *van* 16 *Febr.* 1614. *van den* Griffier F. FAGEL *van* 6 *Maart* 1714.

(*i*) Misſive der extr. Ambasſ. BUYS *en* GOSLINGA *van* 5, 16 *Febr.* 13 *April*, 11 *May* 1714.

(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 491—501, 611—613 Hist. de la Paix d'Utr. *p.* 459—461.

(*l*) Misſive *van* S. v. GOSLINGA *van* 8 *Aug.* 1713.

(*m*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 543, 544, 550—572. Hist. de la Paix d'Utr. *p.* 462.

„ werdt gelegd tot een' grondslag van het te- „ genwoordig Verdrag, uitgenomen, dat het „ *vyfde* en *zestiende* punt van het Munstersche „ alleenlyk opzigt zouden hebben, op de in- „ gezetenen der Vereenigde Gewesten. In 't „ stuk van den Koophandel in Europa, zou- „ den de wederzydsche onderzaaten gehan- „ deld worden, als de meest begunstigde vol- „ ken. De Koning zou bevel geeven, om, „ in de Zeesteden van Spanje, bekwaame be- „ graafplaatsen toe te stellen, voor de onder- „ zaaten van den Staat, gelyk men ze reeds „ te Kadix hadt. Hy zou niet gedoogen, dat „ eenig *volk in de Spaansche Indien* handel „ dreeve; zonder dat egter deeze verbindtenis „ eenig nadeel toebrengen zou aan het Ver- „ drag van Assiento, met de Koninginne van „ Groot-Britanje, onlangs, gesloten. 't Ver- „ drag van Zeevaart van den jaare 1650 werdt, „ by het tegenwoordig Verdrag, bevestigd. „ In de wederzydsche Oost- en Westindien, „ zou, wyders, de Koophandel en Vaart ge- „ schieden, gelyk te vooren, en op de Kana- „ *rische Eilanden* zouden de Ingezetenen van „ den Staat mogen handelen, gelyk ten tyde „ van Karel den II. In geval van onverhoop- „ te vredebreuk, zouden de wederzydsche „ onderzaaten een jaar en dag tyd hebben, „ om met hunne goederen te vertrekken. Ein- „ delyk, werdt ook verklaard, dat de Kroo- „ nen van Frankryk en Spanje nimmer zou- „ den mogen komen op 't hoofd van éénen „ Vorst; en dat Koning Filips van zyn regt „ op de Kroone van Frankryk, en de Prinsen „ uit het Koningklyk Huis van Frankryk van

1714. Inhoud van 't Verdrag.

1714. „ het hunne op de Kroone van Spanje, op de „ plegtigste wyze, hadden afgestaan." By twee afzonderlyke punten, werdt erkend „ dat „ de Spaansche Gevolmagtigden de rekenin- „ gen van de eischen der Admiraliteiten, ter „ somme van een millioen eenhonderdduizend „ driehonderd twee-envyftig guldens, behalve „ de Intresten, en die van de agterstallen van „ 't Huis van Oranje, bestaande in drie jaar- „ renten, samen honderd en vyftigduizend gul- „ dens, en nog omtrent driehonderd en veer- „ tigduizend guldens eens, hadden overgeno- „ men, om 'er den Koning hunnen Meester „ verslag van te doen (*n*)."

V. Vrede tusschen Spanje en Portugal.

Na 't sluiten van deeze Vrede, bleef 'er niets te Utrecht af te handelen, dan de Vrede tusschen de Koningen van Spanje en Portugal, die niet voor den zesden van Sprokkelmaand des volgenden jaars getekend werdt. Men beloofde, by dezelve „ elkanderen te zullen herstel- „ len in 't bezit van 't gene men op elkande- „ ren veroverd hadt. Portugal bekwam, in 't „ byzonder, het Kasteel van Naudar, het Ei- „ land Verdoejo, en de Volkplanting S. Sa- „ krament, aan den noordelyken oever der Ri- „ viere de la Plata: Spanje de Steden Albu- „ querque en Puebla. Doch Filips de V. be- „ hieldt de magt aan zig, om S. Sakrament, „ tegen de voldoening der waarde, in den „ tyd van agttien maanden, wederom naar zig „ te neemen (*o*)." Tusschen den Keizer en „ Span-

(*n*) Resol. Holl. 30 *Jany* 1714. *bl.* 274. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 509. Du Mont Corps Diplom. *Tom* VIII. *P.* I. *p.* 427.

(*o*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 444.

Spanje werdt niets geslooten. Karel de VI. was *nog* niet gezind, om Filips den V. voor Koning van Spanje te erkennen. 1712.

Handeling in Frankryk.

De buitengewoone Ambassadeurs der Staaten naar Frankryk, eindelyk, in Louwmaand deezes jaars, derwaards vertrokken zynde, deeden hunne openlyke intreede, te Versailles, eerst op Zondag, den zevenentwintigsten van Bloeimaand, met ongemeene staatsie, en onder eenen grooten toevloed van aanschouweren. Zy hadden, ten zelfden tyde, openbaar gehoor by den Koning (*p*), dien zy begroeteden, wegens de geslooten' Vrede, en van wien zy, heusschelyk, bejegend werden (*q*). Ook konden de Ambassadeurs Buys en Goslinga niet anders dan aangenaam zyn, aan 't Fransche Hof, alzo zy beide sterk geyverd hadden tot bevordering der Vrede, waarop ook Frankryk gezet was geweest. De Heer Goslinga vertrok, tegen 't einde van Zomermaand, wederom herwaards (*r*); doch de Heer Buys bleef, nog tot op 't einde des volgenden jaars, in Frankryk. Eene der voornaamste zaaken, welken zyner zorge werden aanbetrouwd, was het bearbeiden van de bekragtiging der Vrede met Spanje, welke eenige zwaarigheid ontmoet hadt aan 't Hof van Madrid, begeerende Filips eenige byzonderheden te bepaalen, in de Acte van bekragtiging, die niet smaaken konden in Holland. Immers het Fransche Hof gaf voor, dat men, om deeze reden, de Acte te rug gezon-

(*p*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 544—550.
(*q*) Verbaal *en* Instructie der extr. Amb. Buys *en* Goslinga. *MS.*
(*r*) Verbaal *als boyen.*

1714. zonden hadt naar Madrid, en gevorderd, dat de Vrede bekragtigd werdt, zonder eenige voorwaarden. Buys schreef dit aan de Staaten, die rêeds bekommerd werden voor nieuwe onlusten, vooral om dat Frankryk de haven van Duinkerken nog niet volkomenlyk gedempt hadt, gelyk, volgens het Verdrag met Groot-Britanje, geschieden moest. Zy deeden dan hun best, om Lodewyk den XIV. aan te zetten, tot het bezorgen eener onbepaalde bekragtiging der Vrede met Spanje. Ook kwam zy ten laatsten, in Wynmaand. De Heer Buys kreeg terstond last, om 'er den Koning van Frankryk voor te danken, gelyk hy deedt (s). Zyne Majesteit betuigde, by deeze gelegenheid „te hoopen, dat de Vrede van langen duur „ mogt zyn." Hy voegde 'er by „ dat hy egter gerugten van oorlog gehoord hadt, en „ dat sommigen de wapenen scheenen te willen opvatten; doch dat hy niet dagt, dat „ de Staaten zig daarmede zouden willen moeijen. Wat my betreft, zeide hy, wyders, ik „ denk de Verdragen, heiliglyk, te houden. „ Men heeft lang genoeg geoorloogd, en elkanderen uitgeput, om eindelyk eens goede „ vrienden te blyven. Ook was dit zyn oogmerk, en, zo hy vertrouwde, het oogmerk „ der Heeren Staaten. 't Was ook hun beider „ belang. Hy hadt zulks, meermaalen, aan hem, „ Ambassadeur, verklaard, die bevinden zou, „ dat hy gesproken hadt, gelyk hy dagt (t)."

Wy-

(s) Missive *van den* Extr. Amb. Buys *van* 11 *Octob.* 1714. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 684—586.

(t) Missive *van den* Extr. Amb. Buys *van* 11 *Octob.* 1714. *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 586.

Wyders, handelde de Heer Buys, over verscheiden' byzondere zaaken, de vryheid van de Scheepvaart en Koophandel betreffende. Ook vorderde hy voldoening eeniger penningen, die 't Huis van Oranje, volgens eene overeenkomst van den jaare 1699, nog van de Kroone te vorderen hadt, en die een derde in zevenhonderdduizend guldens beliepen. De ontruiming van de Spaansche Nederlanden, en de ongeregeldheden, welken, by deeze gelegenheid, voorvielen, verschaften hem ook veel werks (*u*). Doch wy treeden niet in 't verslag van deeze byzonderheden, om dat zy luttel gevolgs gehad hebben. De Markgraaf de Chateauneuf, die, in Louwmaand, zyne openbaare intrede gedaan hadt in den Haage, hieldt zig, hier, ook, eenen geruimen tyd, met verscheiden' diergelyke zaaken, bezig (*v*). 1714.

De Graaf van Strafford hadt, vroeg in 't voorjaar, aangehouden by de Staaten, om den Hertog van Savoje, nu Koning van Sicilie, te handhaaven in 't bezit van dit Ryk. Doch alzo de Keizer hem, in de hoedanigheid van Koning van Sicilie, noch niet hadt willen erkennen (*w*), en de Staaten voor nieuwe onlusten vreesden, weigerden zy, heuschelyk, deezen last op zig te neemen. Toen, in Zomermaand, de Vrede met Spanje op 't punt stondt van geslooten te worden, vorderde Strafford, dat 'er de Hertog van Savoje in begreepen werdt. Doch 't werdt, in den Haage, insgelyks, van de hand ge-

De Staaten weigeren den Hertog van Savoje in 't bezit van Sicilie te handhaaven.

(*u*) Verbaal van den extr. Amb. BUYS. *MS.*
(*v*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 751—769.
(*w*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 438.

1714.

Zy willen Oostende niet ruimen.

geweezen (*x*). Strafford hadt, wyders begeerd, dat de Staaten hunne troepen trokken uit Oostende (*y*), hun verzekerende, dat Duinkerken, op 't Kasteel na, geslegt was, en dat de Haven binnen eene maand, of weinig langer, gevuld zou zyn: waarna hy aanboodt, Gend, Brugge en Nieuwpoort aan hun te zullen doen overleveren, en middelen met hun te zullen beraamen, tot verzekering hunner Barriere. Maar men hadt hier geenen zin, om Oostende te ruimen, zo lang de Engelschen Duinkerken bezet hielden (*z*): welk zy, niet dan na 't dempen der haven, dagten te verlaaten (*a*). De Graaf deedt nog andere voorslagen, die, haddenze ingang gevonden, het sluiten der Vrede te Radstad gestremd zouden hebben (*b*). Doch de Staaten hadden nu minder reden dan voor het tekenen der Utrechtsche Vrede, om zig te voegen naar de maatregels van 't Engelsche Hof. Maar aan dit Hof viel, kort hierna, zulk eene gewigtige verandering voor, dat 'er de Staat van geheel Europa eene andere gedaante door kreeg.

VI. De Koningin van Groot-Britanje sterft.

De Koningin was, reeds op 't einde van 't voorleden jaar, gevaarlyk krank geworden aan eenige hevige toevallen van de jigt, haare gewoonlyke kwaale (*c*). Sedert was zy, by vlaagen, wat beter, doch nooit regt gezond geweest (*d*). De Staatsdienaars spraken egter van

(*x*) Resol. Gener. *Veneris* 22 *Juny* 1714.
(*y*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Octob.* 1713.
(*z*) Notul. Zeel. *van* 1713. *Byl. bl.* * 119.
(*a*) Lettr. *ecr. de* Londres *du* 5e *de Mars* 1714.
(*b*) Resol. Gener. *Sabb.* 24 *Febr.* 1714. *by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 552.
(*c*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 96, 97, 99.
(*d*) Missive *van den* Raadp. HEINSIUS *van* 13 *Febr.* 1714.

van haare onpasſelykheid, als van weinig belang. Doch de Whigs wisten 'er naauwkeurige berigten van te bekomen, en arbeidden, onder de hand, om de Proteſtantſche opvolging buiten gevaar te ſtellen: terwyl Bolingbroke en eenigen zyner vrienden 't Leger op hunne hand zogten te krygen, om zig, zo men meent, van het zelve te bedienen tot ſterking van den aanhang des Pretendents, die, zelfs onder de Torys, niet zo ſterk was, als ſommigen wenschten: waaruit, eerlang, merkelyke twist ontſtondt, onder de tegenwoordige Staatsdienaars. De Whigs hadden, midlerwyl, zo men wil, een heimelyk Verdrag weeten te bewerken, tusſchen de Staaten en George Lodewyk, Keurvorst van Hanover, die, volgens de ſchikking, welke thans in 't Ryk vastgeſteld was, Koningin Anna opvolgen moest; zynde zyne Moeder, de Keurvorſtinne Sofia, die, in Bloeimaand deezes jaars, in hoogen ouderdom, overleedt, eene Kleindogter van Koning Jakob den I. By 't Verdrag, waarvan wy ſpreeken, zouden de Staaten zig verbonden hebben, den Keurvorst zeker getal van ſchepen en manſchap te leveren, om hem te helpen aan 't bezit der Kroone van Groot-Britanje, na 't afſterven der Koninginne. De vrienden des Pretendents, die nog in Lotharingen was, werden, daarentegen, verdagt gehouden van heimelyken handel met het Franſche Hof, welk, zo verſpreid werdt, hunnen toeleg begunstigde, en hun volk en ſchepen toeſchikken zou (*e*): hoewel zulks, in Frankryk, ſtyf en ſterk ontkend 1714.

(*e*) Lettre de Londres *du* 15e *de Fevrier.* 1714.

1714. kend werdt. Midlerwyl, gedroeg men zig, aan 't Engelsche Hof, als of men om geenen anderen opvolger dagt, dan om den Keurvorst van Hanover. De Keurprins, zyn Zoon, was tot Hertog van Cambridge verheeven, door de Koninginne, die egter zwaarigheid maakte, om hem naar Engeland te ontbieden, en hem zitting in 't Hoogerhuis te verleenen, 't welk, van sommigen, ernstelyk begeerd was. Terwyl de ziekte der Koninginne toenam, tegen den Zomer, wies de verdeeldheid onder de hooge amptenaars zo sterk aan, dat zy tot openbaaren twist uitborst. De Groot-Thesaurier, Graaf van Oxford, die, zo men meent, sterk voor 't Huis van Hanover gezind was, en op wiens ampt Bolingbroke vlamde, raakte buiten bewind. Doch eer zyn opvolger nog benoemd was, werdt de Koningin van zwaare hoofdpyn en slaapzugt overvallen. By vlaagen, was zy egter by haare kennis, en stelde, in eene der zelven, den Hertog van Screwsbury aan tot Groot-Thesaurier. Daarna, viel zy in een' doodslaap, en gaf den geest, den twaalfden van Oogstmaand, omtrend ten zeven uuren des morgens (*f*). Men hadt, te vooren, zulke orde gesteld, dat de Koningin zo dra niet overleeden was, of de Keurvorst van Hanover werdt voor Koning uitgeroepen, onder den naam van *George den* I. 't Parlement erkende hem, nog dien zelfden dag. Men zondt hem tyding van zyne verheffing. De Koning van Frankryk verzuimde niet, te verklaaren, dat hy

George de I. wordt tot Koning uitgeroepen.

(*f*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 143, 159, 161, 183, 190, 192, 220—233.

hy de herstelde vriendschap tusschen de twee Kroonen zou zoeken te bewaaren, zonder zig te moeijen, met eenigen toeleg, ten behoeve des Pretendens (*g*). De Staaten, aan welken de Regeering van Groot-Britanje, terstond, kennis van de gewigtige verandering gegeven hadt, bereidden zig om den Koning te ontvangen. Hy kwam, in Herfstmaand, te Utrecht, en van daar in den Haage; daar hy ook door de Fransche en Spaansche Gezanten begroet werdt. Hy ging, van den Prins, zynen Zoon, verzeld, scheep in de Oranje-Polder en werdt, door een Esquader Engelsche en Staatsche Oorlogsschepen, begeleid naar Engeland, daar hy behouden aankwam. Bolingbroke was, reeds voor 's Konings aankomst, verlaaten van zyn ampt, en week, eerlang, naar Frankryk (*h*). Ook maakte zyne Majesteit, daarna, nog grooter veranderingen onder de hooge amptenaars (*i*). 't Gedrag der meesten werdt, naderhand, strengelyk onderzogt, door 't Parlement: al het welke, eerlang, merkelyken invloed hadt, op den staat van Europa.

1714.

De Staaten geleiden hem, met eenige Oorlogsschepen, naar Engeland.

Men bespeurde 'er, terstond, de uitwerksels van, aan de sterke poogingen, die Koning George deedt, tot bevorderinge der slegtinge van de Vestingwerken, en der dempinge van de haven van Duinkerken, waartoe Lodewyk de XIV. zig, by de Utrechtsche Vrede met Groot-Britanje, verbonden hadt. De Staaten en de tegen-

Hy doet sterk aanhouden op het slegten van Duinkerken.

(*g*) Resol. Gener. *Martis* 28 *Aug.* 1714.
(*h*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 19 *April* 1715.
(*i*) TINDAL *Vol.* X. [*or* XXV.] *p* 325, 330, 331, 339, 314, 545, 346, 347, 348, 352, 353, 354, 355. LAMBERTII *Tom.* VIII. *p.* 656, 660—676.

1714. genwoordige Engelsche Regeering rekenden 't beide van hun belang, dat Duinkerken geslegt, en vooral, dat de Haven gedempt werdt. Het voorig gedeelte deezer Geschiedenisse heeft ons, dikwils, doen zien, hoe veel nadeels de scheepvaart van den Vereenigden Staat werdt aangedaan, uit de haven van Duinkerken, toen zy in de magt van Spanje was. En na dat Frankryk, ten tyde van Karel den II, Koning van Groot-Britanje, meester van Duinkerken geworden was, hadden de Duinkerker Kaapers, in oorlogstyd, den Staaten ook veel nadeels gedaan, en de Vaart door 't Kanaal belemmerd, of gestremd. Diergelyke nadeelen hadden 'er ook de Engelschen van geleeden, wanneer zy in oorlog geweest waren met Frankryk. 't Volk was 'er, hierom, zeer op gesteld geweest, dat het vernielen der werken en haven bedongen werdt, by de Vrede (*k*). Allen ook, die voor de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje yverden, begreepen, dat de haven van Duinkerken de gelegenste was onder 't Fransch gebied, om den Pretendent over te voeren naar Engeland; 't welk, reeds meer dan eens, gedreigd was. Maar sommige amptenaars, ten tyde van Koninginne Anna, den Pretendent heimelyk gunst toedraagende, hadden niet sterker op het slegten van Duinkerken gedrongen, dan zy moesten doen, om zig niet te zeer verdagt te maaken, by 't gemeen. Men was, derhalve, van de Fransche zyde, langzaam voortgegaan met het werk. Men kende de gesteldheid van het Engelsche Hof. En de Torcy hadt, reeds eenige maanden voor 't sluiten der

(*k*) Rapport van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 83.

der *Vrede*, aan Bollingbroke, te kennen gegeven „ dat het flegten der Vestingwerken en „ het dempen der haven van Duinkerken toegestaan was. Doch dat het den Engelschen, „ hierna, misschien, zou konnen berouwen, „ dat zy gedrongen hadden, op de flegting „ van eene Plaats, en op de demping van eene „ haven, die van grooten dienst zouden konnen „ zyn, in een geval, dat, veelligt, niet zeer „ ver van de hand was (*l*). Ongetwyfeld, zag hy op de overvoering des Pretendents, die sommigen, toen, in den zin hadden. Toen George de I. aan de Kroon kwam, werdt 'er, terstond, meer werks gemaakt, om Frankryk te verpligten, tot het naarkomen zyner verbindtenisse, ten opzigte van Duinkerken. Het Fransche Hof hadt nu de Vestingwerken der Plaatse, grootendeels, doen flegten. Doch de Haven was zo weinig gedempt, dat 'er, door de oude Vaart, zulke groote schepen als immer te vooren in komen konden. Ook waren de dyken langs de Vaart nog in wezen. Daarenboven, arbeidde men, sedert eenigen tyd, aan een nieuwe Vaart te Mardyk, een groot uur gaans van Duinkerken, naar den kant van Grevelingen: welke Vaart, zo wel als de oude, tot aan Duinkerken loopen zou. Ook hadt men, op deeze Vaart reeds de gronflagen gelegd van eene fluis, die veel grooter zyn zou, dan de fluis, door welke, de oude Haven plag schoon gehouden te worden. Koning George deedt, over dit alles, klaagen aan het Fransche Hof; daar men antwoordde „ dat de ha- „ ven tusschen de Stad en 't Kasteel, in der „ daad,

1712.

Antwoord van het Fransche Hof.

(*l*) *Zie* Rap. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 178.

1714. „ daad, genoegzaam gedempt was, en dat men „ ze, dagelyks, nog verder vulde, met de puin „ die van 't Kasteel kwam. Doch dat men de „ woorden van 't Verdrag *Portus compleatur*, „ dat is, *de Haven zal gedempt worden*, nooit „ verſtaan kon van de oude Vaart, die zeer „ onderſcheiden was van de haven. Dat deeze „ Vaart vyfhonderd roeden lang was, en dat „ de Koning zig nimmer verbonden zou hebben, „ om zulk eene Vaart te dempen: 't welk „ een verbaazend werk zou geweest zyn, waar„aan ook niet dan by laag water zou hebben „ konnen gearbeid worden. Dat zelfs deeze „ Vaart, eerlang, van zelve, door het afſlyten „ en vergaan der Dyken, zo ondiep zou „ worden, dat zy geene groote ſchepen zou „ konnen voeren, dan by hoog water; 't welk, „ langs de gantſche Vlaamſche Kust, van „ Nieuwpoort tot aan Calais toe, geſchieden „ kon. Dat, wat het graaven eener Vaarte, en „ het leggen eener ſluize, te Mardyk, betrof, „ zulks, ſedert het ſlegten der ſluizen te Duinkerken, „ noodzaakelyk geworden was, wilde „ men het naaste Land voor overſtroominge „ behoeden. Dat het water van de Vaarten „ van Veurne, van de Moeren, van Wynoksbergen „ en van Bourbourg geloosd plag te „ worden, door de Sluizen te Duinkerken; „ waarom men, by 't Engelſche Hof, aangehouden „ hadt, om eene deezer ſluizen in wezen „ te mogen laaten. Doch dat de Koningin, „ hiertoe, niet hadt willen verſtaan. Dat „ men zig, hierom, wel genoodzaakt gezien „ hadt, tot het graaven van 't Kanaal te Mardyk, „ welk van eene behoorlyke wydte en

„ diep-

„ diepte zyn moest, om het water der vier 1714.
„ andere Kanaalen, die allen bevaarbaar, en,
„ met elkanderen, vierentwintig Roeden breed
„ waren, te konnen ontvangen en loozen. Dat
„ de sluis ook geschikt moest zyn, naar de
„ breedte van 't Kanaal, en naar de menigte
„ van 't water, welk 'er door geloosd moest
„ worden. Dat men haast met het werk hadt
„ moeten maaken, om dat de Herfst op han-
„ den was; wanneer men zwaaren regen, en,
„ gevolgelyk, ook overstroomingen te dugten
„ hadt. Dat, eindelyk, zyne Majesteit niet
„ voorhadt, Mardyk tot eene sterke Plaats en
„ *Zeehaaven te maaken*; maar, gelyk reeds ge-
„ zeid was, het naaste Land, welk noodwen-
„ dig waterloozing hebben moest, te beveili-
„ gen voor overstrooming (*m*)." Doch het En-
gelsche Hof hieldt zig met deeze redenen niet
voldaan. *John Dalrymple*, *Graaf van Stairs*, werdt, eerlang, naar Frankryk gezonden, om de klagten te vernieuwen, die over de Vaart en Sluis te Mardyk gedaan waren. Hy hieldt den Koning van Frankryk voor „ dat 'er gee-
„ *ne reden was*, om voor overstrooming be-
„ dugt te zyn, konnende het Landwater, met
„ geringe kosten, geloosd worden, door de
„ Aa, te Grevelingen, en, zonder eenige kos-
„ ten, door de sluizen van de Iperlé, by Nieuw-
„ poort: behalve dat men, in deezen oord,
„ ook voor geene merkelyke overstroomingen
„ te dugten hadt, alzo 'er, tusschen de Aa en
„ de Iperlé, geene loopende waters gevonden
„ werden. Ook waren de sluizen te Duinker-
„ ken

Weder-antwoord van wege den Koning van Groot-Britanje.

(*m*) *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 678—681.

1714. „ ken reeds zeven maanden toe geweest, zonder dat het Land eenigen overlast van 't water gehad hadt. De vier Vaarten, die men schier als loopende rivieren beschreef, leverden, derhalve, zo weinig waters uit, dat men, om het zelve te loozen, zulk eene wyde Vaart en sluis te Mardyk niet noodig hadt. 't Was dan blykbaar, dat zulk een kostbaar werk, met een ander oogmerk, en om Mardyk tot eene nieuwe Haven te maaken, in de plaats van Duinkerken, ondernomen was. De Nieuwe Vaart was, van 't Kanaal van Wynoksbergen, daar zy in de Stad liep, af, tot aan de nieuwe sluis, twintig voet diep, en honderd en zeventig wyd. Daar konden wel vierhonderd groote schepen in leggen. Oorlogschepen van den derden rang, of van tagtig stukken, konden 'er in en uit komen. De Vaart was omtrent eene myl lang, boven de sluis, die, veel wyder zynde dan de sluizen te Duinkerken, zo veel zeewaters door laaten kon, dat het, gevoegd by het water der andere Vaarten, welken de haven te Duinkerken plagten schoon te houden, ten minste, tweemaal zo veel waters uitleveren zou, tot schuuring der nieuwe haven, dan men te vooren hadt, om de oude te schuuren. Wyders, kon men de sluis en haven van Mardyk niet naderen, dan van den duinkant, tusschen Veurne en Duinkerken, welke toegang zo eng was, dat men dien, in den tyd van eene week, ligtelyk, zo sterk maaken kon, dat dezelve, naauwlyks, zou te overweldigen zyn. Men week, derhalve, af van het waare oogmerk

„ van

„ *van* 't Verdrag, door het aanleggen deezer 1714.
„ *nieuwe* werken te Mardyk, en de Koning
„ van Groot-Britanje zou al zo lief gezien heb-
„ ben, dat men Duinkerken eenen anderen
„ naam gegeven, en de oude Haven in wezen
„ gelaaten hadt, dan dat men eene nieuwe en
„ veel bekwaamer haven maakte, zo na by de
„ oude." Het antwoord, welk het Fransche Hof op deeze redenen gaf, deedt duidelyk zien, dat men niet gezind was, het werk te Mardyk te slegten. Men hieldt den Graave van Stairs voor „ dat men 't Landwater niet „ door *Grevelingen* loozen kon, om dat de „ vloeren der *sluizen* aldaar tien voet hoo- „ ger waren dan die te Duinkerken. Ook „ kon zulks te Nieuwpoort niet geschieden, „ om dat deeze Stad onder 't gebied stondt „ eener vreemde Mogendheid, van wier ge- „ nade men zou moeten afhangen. Drie loo- „ pende stroomen waren 'er, zeide men, in „ deezen oord, den laagsten van Vlaanderen, „ de Aa, de Kolme en de Lizer, behalven „ *eene groote* menigte van bevaarbaare Ka- „ *naalen: waarom* de vrees voor overstroo- „ minge gantsch niet ydel was. Wyders, moest „ de Koning gerekend worden voldaan te heb- „ ben aan zyne verpligting, als hy de Vesting- „ werken van Duinkerken geslegt, de Haven „ deezer Stad gedempt, en de sluizen vernield „ hadt, en als hy deeze Vestingwerken, Ha- „ ven en Sluizen nimmer herstelde. Hiertoe „ verklaarde zyne Majesteit gezind te zyn. „ Doch men moest hem niet vergen, dat hy „ zyne onderdaanen bloot stelde voor 't ge- „ vaar van overstroominge. Eindelyk, ver-

Het Fransche Hof blyft by zyn gevoelen,

1714. „ nieuwde hy zyne verzekering, dat hy niet „ voorhadt, te Mardyk eene Sterkte te ſtig- „ ten, noch eene ontzaglyke Vloot te houden „ in de haven. Hy wenschte niets liever, dan „ de herſtelde Vrede met de nabuuren te on- „ derhouden, hunnen Koophandel te doen „ bloeijen, en de algemeene rust van Europa „ te bevorderen (*n*)." Men moest zig, voor eerst, in Engeland te vrede houden met dit antwoord; ſchoon men 't vreemd vondt, dat het Franſche Hof, welk zig voorheen hadt willen houden aan het oogmerk der Verdragen, met agterſtelling van de letter; nu op het naarkomen van de woorden geſteld was, zonder zig met het oogmerk te bekreunen. Doch 't Verdrag kon duidelyker geſteld geweest zyn. Men las 'er ſlegts in, *dat de Vestingwerken, Haven, ſluizen en dyken van* Duinkerken *nooit wederom zouden mogen hermaakt worden* [*Ne* dicta *Munimenta, Portus. Moles, aut Aggeres denuò unquam reficiantur*]; doch men beoogde gewisſelyk niet, den Koning vryheid te laaten, om diergelyke haven en ſluizen, op dezelfde kust, en ſlegts een uur gaans van de oude, aan te leggen. De misſlag beſtondt, alleenlyk, hierin, dat men dit oogmerk niet uitgedrukt hadt; van welk verzuim het Franſche Hof zig wist te bedienen, tot zyn voordeel (*o*). Daar verliepen nog omtrent twee jaaren, eer zig gelegenheid opdeedt, om de werken, te Mardyk, welken, midlerwyl, niet voortgezet werden (*p*), te doen ſlegten.

en houdt zig aan de letter van 't Verdrag tegen 't oogmerk.

De

(*n*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 143—151.
(*o*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 377—381.
(*p*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 87.

1714.

VII. Verschil met den Koning van Pruissen over de tollen op de Maaze.

De Koning van Pruissen, die zig, op 't einde des jaars 1712, meester gemaakt hadt van het Vorstendom Meurs, zogt zig, sedert, in 't bezit te stellen van eenige andere Heerlyke goederen, die tot de nalaatenschap van Koning Willem behoorden. Onder voorwendsel, dat Fredrik Henrik eene *rente* van tagtigduizend guldens in 't jaar bezeten hadt, waar voor de tollen op de Maaze verbonden waren, hadt hy, in 't voorleeden jaar, twee tolhuizen aangelegd op deezen stroom, te Well, beneden Venlo: in een van welken, de tol van Middelaar, en in het ander, de inkomende en uitgaande regten van het *Overkwartier* van Gelder geheeven werden (q). De *Staaten* besslooten, terstond, den Koning voor te houden, dat deeze nieuwigheid den Koophandel langs de Maaze, geweldiglyk, belemmeren zou, alzo de tollen, die voor de rente, op welke hy meende geregtigd te zyn, verbonden waren, reeds te Roermonde en te Venlo lagen; in welke Steden zy bezetting hadden (r). Doch hunne redenen vonden luttel gehoors. De Koning *beweerde, dat hy* deeze tollen heffen mogt, als *Heer van Middelaar*, welke Heerlykheid aan Prinse Fredrik Henrik hadt toebehoord. Zelfs stondt het hem, dagt hy, vry, als regt hebbende op een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, uitgaande en inkomende regten te vorderen, waar hy wilde. Hy liet zig dan niet beweegen, om deeze tollen afteschaffen. Vroeg in 't voorjaar, ontdekte men, daar en-

Hy zoekt Graave te verrassen.

(q) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 210.
(r) Resol. Gener. 11 *Nov.* 1713. *by* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 212.

1714. enboven, dat het Hof van Berlyn zig, door verrasſing, zogt meester te maaken van de Stad Graave, welker Heerlykheid aan den Huize van Oranje behoorde. Doch de toeleg werdt ontdekt, en geſtuit. Ten zelfden tyde, wierp de Koning, onverhoeds, bezetting in Herſtal, welke Heerlykheid, als door de Prinſen van Oranje bezeten geweest zynde, hy zig hadt doen toeëigenen, door het Leenhof van Luik, waarvan zy afhing. De Staaten beklaagden 'er zig, vergeefs, over, aan het Hof van Berlyn (*s*); welk zig, wat laater, ook van Diest in Brabant, insgelyks eene Heerlykheid van den Huize van Oranje, zogt meester te maaken; doch van de Staaten voorgekomen werdt. Deeze en diergelyke moeilykheden bragten de Staaten, eerlang, tot het beſluit, om het geſchil over de goederen van het Huis van Oranje aan de beſlisſing van den gewoonlyken Regter over te laaten (*t*).

Hy werpt bezetting in Herſtal.

Andere onlusten met het Hof van Berlyn.

'T Was reeds meer dan eens gebeurd, dat de troepen van den Staat, in 't trekken, hunnen weg genomen hadden over het Pruisſisch gedeelte van het Overkwartier van Gelderland. Hierover was dikwils geklaagd. Doch in den Zomer deezes jaars, kwamen de Staaten met den Koning van Pruisſen overeen, wegens eenen voet, waarop deeze togten, na deezen, tot wederzydsch genoegen, zouden konnen geſchieden (*u*). De Koning hadt ook, ſedert eeni-

(*s*) Reſol. Holl. 26 *Juny* 1715. *bl.* 558. *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 712—718.

(*t*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 770, 771.

(*u*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 228. Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 718.

nigen tyd, de Stukken, Bescheiden en Papieren gevorderd, die de Plaatsen van zyn aandeel in 't Overkwartier van Gelderland betroffen. Doch de Staaten verklaarden zulke stukken, te Roermonde, niet gevonden te hebben. Men hadt, wyders, nog een verschil met den Koning van Pruissen, als Heer van Neufchatel, over eenige vendels Zwitsers, die de Koning allen als Neufchatelschen wilde aangemerkt hebben, en die de Staaten, ten deele, als Bernschen rekenden. De Koning stondt 'er zeer op, dat men, over alle deeze vendels, met hem handelen zou; doch men vondt niet geraaden, hem te wille te zyn (y). Men raadpleegde, sedert eenigen tyd, over eene merkelyke vermindering van troepen, waaromtrent de Gewesten elkanderen niet volkomenlyk verstaan konden. Evenwel, hadt men, na de Vrede, alle de vreemde troepen, die meer dan vyfenzeventigduizend man beliepen, afgedankt: ook verscheiden' andere vendels en Officiers, die in vredestyd van geenen dienst waren. Men maakte zelfs eenige verminderingen, *ten opzigte der Zwitsers en Landzaaten*: zo *dat de Staat*, in alles, omtrent negentigduizend man minder onderhieldt, dan geduurende den oorlog. Nogtans, waren sommige Gewesten nog gesteld op verdere vermindering. Utrecht hadt, uit eigen hoofde, verscheiden' vendels afgedankt. Andere Gewesten oordeelden, daarentegen, dat de Vrede zo vast niet stondt, dat men zig zo zeer van Krygsvolk behoorde te ontblooten: welk laatste ook, krag-

1714.

De Gewesten handelen over vermindering van Krygsvolk.

(y) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 769, 891—893.

1714. kragtiglyk, aangedrongen werdt, in de algemeene Petitie, die, volgens gewoonte, op 't einde des jaars, door den Raad van Staate, ter algemeene Staatsvergaderinge ingeleverd werdt (*w*).

VIII. Aanvang der handelinge over de Barriere.

De Vrede van Utrecht, die van de Vrede van Radstad en Baden gevolgd was, hadt Keizer Karel den VI. verzekerd van het bezit der Spaansche Nederlanden; doch, onder deeze voorwaarde, behalven anderen, dat hy, wegens eene Barriere uit dezelven, overeenkwame met de Staaten, die de meeste sterke Plaatsen dier Nederlanden nog bezet hielden, en niet gezind waren, dezelven te ruimen, voor zy met den Keizer zouden verdraagen zyn. Zy verklaarden dan, in de Lente deezes jaars, aan den *Baron van Heems*, Keizerlyken Resident in den Haage, dat zy bereid waren, in onderhandeling met hem te treeden, over de Barriere, zo hy, hiertoe, behoorlyk, gemagtigd werdt van den Keizer, zynen Meester. Hy antwoordde hun, na verloop van eenigen tyd, dat de Keizer gezind was tot handelinge, mids men geen agt gave op eenige voorgaande Verdragen, omtrent de Barriere gemaakt, en het Verdrag kwame sluiten te Weenen, na dat men, in den Haage, de punten zou hebben gereed gemaakt. Doch de Graaf van Strafford, kennis van deezen voorslag bekomen hebbende, vatte terstond vuur. *De Keizer scheen*, zeide hy, *haare Majesteit*, die toen nog leefde, *te willen uitsluiten van de handelinge, met ze te trek-*

(*w*) Petitie *van 't jaar* 1715. *by* Lamberti *Tom.* VIII. p. 893 — 913.

trekken naar Weenen, werwaards zy, zekerlyk, niemant zenden zou, gelyk hy verzogt, dat de Staaten ook niet deeden. Voorts, begeerde hy, dat men met Heems niet verder ſprake over de Barriere, buiten zyn byzyn. Al 't welke hy betuigde te zeggen, op uitdrukkelyken last der Koninginne (*x*). De Staaten, ſedert, nader ſpreekende met Heems, vernamen uit hem, dat de Keizer, *ligtelyk*, beſluiten zou, hun Namen, Doornik en Meenen, tot eene Barriere, af te ſtaan (*y*): 't welk niet onaangenaam voorkwam, alzo men, Namen inhebbende, van de Sambre en Maaze meester zyn zou. Doornik ſloot de *Scarpe* en de *Schelde*, en Meenen de Leye. En 't gebied over deeze ſtroomen, de voornaamſten der Spaanſche Nederlanden, zou den Franſchen beletten, Magazynen te maaken, als zy den Vereenigden Staat, of de overige Spaanſche Nederlanden, zouden mogen willen aantasten. Ook zou de Keizer verpligt zyn, deeze Plaatſen te helpen verdedigen, zo hy de overigen behouden wilde (*z*). Evenwel, vonden de Staaten dienſtig, *nog eenige* andere Plaatſen en punten te vorderen. *Zy maakten* dan, in Hooimaand, een Ontwerp gereed, welk aan den Baron van Heems overgeleverd, aan den Graave van Strafford vertoond, en aan de byzondere Gewesten rond gezonden werdt. Het beſtondt ſlegts uit *vier* punten. Doch vooraf werdt verklaard „ dat, by het Groot Verbond, in den „ jaare 1701, tusſchen Keizer Leopold, Wil- „ lem

1714.

Eisch der Staaten.

(*x*) Misſive *van den* Griffier Fagel *van* 18 *May* 1714.
(*y*) Misſive *van den* Penſ. de la Bassecour *van* 5 *July* 1714.
(*z*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 734.

1714. „ lem den III, Koning van Groot-Britanje, „ en hunne Hoog-Mogendheden, geslooten, „ beraamd was, dat de Spaansche Nederlan- „ den, die toen met Fransche troepen bezet „ waren, herwonnen wordende, dienen zou- „ de tot eene Barriere voor deezen Staat. „ Dat dit geval nu plaats hadt, en dat hunne „ Hoog-Mogendheden, derhalve, gezind wa- „ ren, met zyne Keizerlyke Majesteit, des- „ aangaande, overeen te komen, op den vol- „ genden voet. 1. Dat alle de Plaatsen, die „ de Staaten tegenwoordig bezet hielden, in „ de Spaansche Nederlanden, daaronder be- „ greepen Veurne, Yperen, het Fort de Knok- „ ke en Charleroi, aan den Keizer zouden af- „ gestaan worden, uitgezonderd de Plaatsen, „ hierna te melden. Dat Roermonde met Kei- „ zersche en Staatsche troepen zou worden „ bezet. Dat de Sterkten Filips, Roodenhui- „ zen en Damme zouden geslegt worden. Dat „ de sluisdeuren der Sterkte S. Donaas, die „ in eigendom der Staaten en aan de stad Sluis „ gehegt blyven zou, in tyd van vrede, zou- „ den weggenomen worden; dat het verschil „ over de Brugsche Vaart zou worden ver- „ bleeven aan Zegsluiden, wederzyds te kie- „ zen; doch alles onder deeze voorwaarden, „ dat Meenen, de Stad en 't Kasteel van Door- „ nik, Bergen in Henegouwen, de Stad en 't „ Kasteel van Namen, 't Kasteel van Gend, „ en de Sterkte de Peerel en Maria op de „ Schelde alleen door troepen van den Staat „ zouden bezet, en, ten opzigte van woo- „ ning, vuur en licht, gehandeld worden, „ volgens het bekende Reglement, deswege

„ ge-

„ gemaakt met den Keurvorst van Beieren, „ toen Landvoogd der Spaansche Nederlanden. Dat de Keizer, daarentegen, aan de „ Staaten zou afstaan de Stad Venlo, met de „ Sterkte S. Michiel, en Stevenswaard in 't „ Overkwartier van Gelderland, op gelyken „ voet, als deeze Plaatsen, door Karel den „ II, waren bezeten geweest, blyvende ook „ het Land van Weerd aan hunne Hoog-Mogendheden. Dat ook de Keizer, by 't Ryk, „ en daar 't verder vereischt mogt worden, „ zou te wege brengen, dat de Staaten bezetting zouden mogen houden in Huy, in welk „ geval zy zouden konnen gedoogen, dat het „ Kasteel van Luik geslegt werdt. Dat de Staaten, in tyd van oorloge, zo veele troepen „ als zy raadzaam oordeelden, zouden mogen „ leggen in de sterke Plaatsen der Spaansche „ Nederlanden; dat men ook nader zou overeenkomen, wegens 't getal der troepen, welken de Keizer in die Nederlanden houden „ zou; dat de Staaten hunne bezettingen zouden mogen voorzien van krygs- en mondbehoeften, zonder daar van eenigerlei reggen te betaalen; dat zy bevelhebbers en mindere oversten over hun krygsvolk zouden „ mogen stellen, die alleen onder hun Regtsgebied zouden staan; doch zo wel aan den „ Keizer als aan hun den eed van getrouwheid „ doen. 2. Dat de Keizer de geldligting zou „ goedkeuren, welke, geduurende de bestiering van Groot-Britanje en de Staaten over „ de Spaansche Nederlanden, gedaan, en waarvoor verscheiden' inkomsten dier Landen „ verbonden waren: hun, daarenboven, toe-

„ staan-

1714.

1714. „ ſtaande een millioen guldens in 't jaar, uit „ de middelen dier Nederlanden, boven de inkomſten der veroverde Plaatſen, tot voldoening der kosten, vereischt, tot het bewaaren van Limburg, en tot andere noodwendigheden. 3. Dat de grensſcheiding in Vlaanderen, van den zeekant tot aan de Schelde, „ geregeld werdt, naar den zin van hunne „ Hoog-Mogendheden, en volgens een ontwerp," welk hier by gevoegd was; doch welk wy niet hebben willen naſchryven, om dat het wat te veel plaats beſlaan zou, en om dat 'er toch verandering in kwam. „ 4. Dat, eindelyk, voor dat de Staaten hun bewind over de „ Spaanſche Nederlanden behoefden af te ſtaan, „ en voor dat de bezettingen der twee Mogendheden trokken uit de Steden, welken men „ ſtondt over te geeven, het Verdrag van Koophandel zou moeten geregeld worden, op den „ voet van het Verdrag van Munſter, en dat „ men, in dit opzigt, redelyke voldoening zou „ geeven aan haare Groot-Britanniſche Majeſteit, zo zulks niet bereids mogt geſchied „ zyn (a)."

De Keizerlyke Reſident verwerpt dien t'eenemaal.

De Graaf van Strafford hadt veel tegen dit ontwerp, welk opgeſteld was, zonder hem, vooraf, te kennen. Doch hy wilde 'er zig niet byzonderlyk op verklaaren, zonder naderen last van zyn Hof, daar 't nu ter oorzaake van den twist onder de hooge Amptenaars, en van de ziekte der Koninginne, zeer hagchelyk ſtondt. De Baron van Heems beweerde ook, dat het ontwerp niet geleek naar 't gene men, voor-

(a) *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 735.

voorheen, op 't papier hadt gebragt. Men antwoordde hem, dat men egter, sedert drie of vier jaaren, op gelyke onderstellingen, gehandeld hadt. Hy hernam, dat men toen van gedagten geweest was, dat het Huis van Oostenryk in 't bezit van Spanje zou gebleeven zyn. Men antwoordde, dat het mislukken hiervan den Staaten niet te wyten was. *Ook*, hervatte Heems, *den Keizer niet; die 'er, derhalve, niet om behoorde te lyden.* Wyders, nam hy kwalyk, dat het ontwerp aan de byzondere Gewesten gezonden was, als stondt het aan deezen, en niet aan den Keizer, om 'er in te bewilligen. Na veel over en wederspraak, verklaarde hy, eindelyk, den Staatschen „ dat de Keizer zulk „ een ontwerp geenszins hadt konnen verwag„ ten, na de verzekering, hem door de Staa„ ten gegeven, dat zy alle de geschillen tot „ zyn genoegen wilden afdoen. Dat hy, Kei„ zerlyke Gezant, den Heeren Staaten verze„ keren kon, dat het ontwerp niet slegts kwa„ lyk ontvangen zou worden, te Weenen; „ maar dat men 't zelfs als een ondraaglyk juk „ zou aanzien. Dat hy last hadt, den Staaten „ te verklaaren, dat de Keizer de Spaansche „ Nederlanden, nimmer, op zulke lastige en „ haatelyke voorwaarden, aanvaarden zou. „ Dat zyne Keizerlyke Majesteit hun vermaan„ de, om een spoedig einde te maaken van „ de onderhandelingen over dit stuk, waartoe „ men, of te Frankfort, of te Brussel, zou „ konnen byeen komen. Dat, zo de Staaten „ nog uitstel zogten, de Keizer niet zou kon„ nen nalaaten, de Spaansche Nederlanden, „ welken hem, van regtswege, toekwamen,

„ te

1714.

1714. „ te doen bezetten, door zyne troepen. Dat „ het Verdrag van Baden haast gesslooten zou „ zyn, waarna de Keizer verpligt zou wezen, „ de Keurvorsten van Keulen en Beieren te „ herstellen: 't welk hem de uitvoering van „ zynen toeleg zou doen verhaasten, en bezit „ doen neemen van de Spaansche Nederlanden, naar gelang, dat hy de genoemde Keurvorsten herstellen zou: al 't welk hy den Staaten riedt, in ernstige overweeging te neemen (b)."

IX. Staat der tegenwoordige Regeeringe over de Spaansche Nederlanden.

De Keizer hadt, midlerwyl, *Jozef Lotharius, Graaf van Konigsek*, benoemd, om met de Staaten te handelen, over 't stuk der Barriere, en drong zeer op een spoedig afdoen van zaaken. De Staaten toonden zig bereid. 't Bewind over de Spaansche Nederlanden viel hun langs hoe lastiger, konnende zy, aldaar, noch 't gemeen noch den Grooten genoegen geeven. De Raad van Staate te Brussel, op aanraading van het Engelsche Hof, kort voor 't overlyden der Koninginne, ondernomen hebbende, de Regeering te veranderen, te Doornik, te Yperen, te Meenen en te Veurne, zonder de Staaten te kennen, haalde zig, daarentegen, hierdoor, derzelver ondank op den hals. Men verstondt, dat den Raad geen gezag toekwam, over Plaatsen, die Karel de II, ten tyde van zyn afsterven, niet bezeten hadt; maar welken, sedert, veroverd waren; en men beval den Wethouderen deezer Steden, 't gezag des Raads, in geenerlei opzigt, te erkennen. Doch zulke en veele diergelyke moeilykheden deeden de Staaten

(b) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 738.

ADRIAAN VAN BORSSELE,
HEER VAN GELDERMALSEM,
Gevolmagtigde van den Staat tot de handeling
over het Verdrag van Barriere enz.

J. Houbraken fec.

Is. Tirion Excud.

ten verlangen naar de herstelling van de Regeering der Spaansche Nederlanden, op eenen vasten voet. Hun ontwerp was nu, aan 't Weener Hof, gelezen en afgekeurd. Onder anderen, oordeelde men, dat de Staaten hun gebied in Vlaanderen te zeer zogten uittebreiden. Ook wilde men de Sterkte Filips, zo na by Antwerpen gelegen, niet flegten, noch de Peerel afstaan aan de Staaten, die dan meesters zyn zouden van een Kanaal, welk door 't Land van Waas liep. De Baron van Heems, die dit den Staatschen bekend maakte, verklaarde egter, *in* eene volgende byeenkomst, dat zyn Hof, op eene Plaats of twee, en op eenhonderdduizend guldens of twee meerder of minder niet zien zou. Men kwam, andermaal, byeen, om de Plaats tot de handeling te bepaalen. De Graaf van Strafford, die hier tegenwoordig was, deedt zyn best, om te maaken, dat men tot geen besluit kwame. Doch na de dood der Koninginne, die kort hierop volgde, veranderde hy van gedrag. Men stelde, eerlang, vast, te Antwerpen te handelen. De Staaten benoemden hiertoe uit hunne vergadering de Heeren van der Dussen, Graave van Regteren en Scato Gokkinga, en uit den Raad van Staate, *Adriaan van Borselen*, *Heer van Geldermalsem*. De Koning van Groot-Britanje, zorg willende draagen, voor 't gene den Koophandel zyner onderzaaten op de Spaansche Nederlanden betrof, magtigde eerlang Graaf *William Cadogan*, om de onderhandelingen te Antwerpen by te woonen (*c*). Men kwam,

1714.

Nadere uitbieding der Keizerschen.

(*c*) TINDAL *Vol.* X. [or XXV.] *p.* 282.

1714. kwam, in Wynmaand, byeen. De wederzydsche voorslagen verschilden, in 't eerst, merkelyk. De Baron van Heems, die zig, in 't begin der onderhandelingen, eenigen tyd, te Antwerpen ophieldt, maakte zwaarigheid over de laatste millioen, den Keizer verstrekt door de Staaten, en gebruikt tot voldoening der hulptroepen, die, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig by 't vereenigd Leger te voegen (*d*). Ook leverde hy rekeningen over van brood, garst of haver, door den Keizer, aan de Staatsche en Paltsische troepen, in Katalonie, verzorgd. Hy vorderde, daarenboven, eenige agterstallen, verschuldigd aan de Keizerlyke troepen, die in de Nederlanden gediend hadden.

Byeenkomst te Antwerpen.

X.

De Staaten van Gelderland zoeken een gedeelte van 't Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest.

Doch terwyl deeze en andere punten overwoogen werden, te Antwerpen, ontving men, in den Haage, schryvens van de Staaten van Gelderland, waarby op de algemeene Staaten begeerd werdt, dat zy voor alle dingen zorg droegen, om eene Barriere aan den Ryn, zo wel als aan de Maaze, te bekomen. Men scheen, aan den Ryn, het oog te hebben op Keizerswaard, welk de grenzen van den Staat dekken zou, tegen 't gene, uit Bon en Rynberk, welke Plaatsen den Keurvorst van Keulen in handen stonden te komen, zou konnen ondernomen worden. Aan den Maaskant, zogt men Venlo en Stevenswaard te verkrygen, welken, reeds te vooren, gevorderd waren. Doch Keizerswaard kwam den Keurvorst van de Palts toe, die, wel verre van iet te willen afstaan, zig

(*d*) *Zie* XVII. *Deel, bl.* 478.

zig *onlangs* in 't bezit gesteld hadt van het *Steedje Kesfenich*, onder 't gebied van den *Staat*, niet verre van Maastricht, gelegen; *hoewel* zyne soldaaten, wel haast, wederom *van* daar gedreeven waren, door de Staatschen. Men zag, derhalve, geen' kans, om bezetting *te* krygen in deeze Plaatse. Wat laater, vorderde Heems, dat de Keizer in 't bezit gesteld werdt van het Hertogdom Luxemburg en van het Graafschap Namen, konnende hy, anderszins, den Keurvorst van Beieren, die deeze Gewesten inhadt, niet veiliglyk herstellen in 't bezit van deszelfs Keurvorstendom, 't welk, nogtans, twee maanden na het uitwisselen der bekragtigingen van het Verdrag van Baden, geschieden moest. Ook merkte hy aan, dat het Hertogdom Luxemburg niet begreepen was onder de Barriere, welke de Staaten, in 't jaar 1709, bedongen hadden. Men gaf hem geen antwoord, van de zyde der Staaten, om dat de Gemagtigden zig, hierop, niet gelast vonden. De bekragtigingen van 't Verdrag van Baden, sedert, zynde uitgewisseld, vorderde *Heems*, *in den Haage*, de ontruiming van Bon, Huy en het Kasteel van Luik, welke Plaatsen te rug gegeven moesten worden aan den Keurvorst van Keulen, die, te gelyk, Bisschop en Prins van Luik was. By de Utrechtsche Vrede tusschen Frankryk en de Staaten, was bedongen, dat Bon, drie maanden na de herstelling van den Keurvorst, geslegt zou worden, en dat Frankryk hem zou beweegen, om de Staaten bezetting te laaten houden, in Huy en in 't Kasteel van Luik. Doch, strydig met deeze verbindtenis, was, by 't Verdrag van Ba-

1714.

De Keizerschen vorderen de ontruiming van Bon, Huy en 't Kasteel van Luik.

1714. Baden, met algemeene woorden, toegestaan, dat de Keurvorst van Keulen hersteld zou worden, in 't bezit zyner goederen en waardigheden. De Staaten waren, ondertusschen, gantsch niet geneigd, om Bon, of 't Kasteel van Luik te ruimen, zonder te bedingen, dat deeze twee Plaatsen geslegt werden. Huy wilden ze gaarne bezet houden. Zy konden, hierom, den Keizerlyken Gezant niet antwoorden, zonder, vooraf, de meening der byzondere Gewesten vernomen te hebben. De onderhandelingen te Antwerpen werden, hierdoor, gestremd. Ook verschilde men, aldaar, nog geweldiglyk, over de grensscheiding in Vlaanderen, en over den afstand van een gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, welk de Staaten gevorderd hadden, en welk het Weener-Hof niet besluiten kon over te geeven. In de gesprekken, die hier over gehouden werden, verviel men, somtyds, tot hevige verwytingen. De Afgevaardigden der Staaten zeiden „ dat „ het Weener-Hof kwalyk erkende de poo„ gingen, aangewend door de Staaten, ten „ voordeele van het doorlugtig Huis van Oos„ tenryk; poogingen, waarvan men nog eene „ lange reeks van jaaren smertelyk gevoel „ hebben zou, uit hoofde van het groot ver„ val in 's Lands geldmiddelen, welk 'er door „ veroorzaakt was; en van de zwaare schul„ den, in welken men zig gesteken hadt, en „ onder welker drukkende last, de Staat by„ na bezweek. Voor al 't welke zy, nogtans, „ meer niet vorderden, dan eene goede Bar„ riere, waardoor de Staat, tegen aanvallen „ van buiten, beveiligd mogt worden." De

Hevige twist tusschen de Keizerschen en Staatschen te Antwerpen.

Kei-

Keizerlyke Gezant verweet hun, hiertegen, „ de agteloosheid der Staaten, terwyl de wa- „ penen der Bondgenooten, alomme, voor- „ ſpoedig geweest waren. Men zou, zeiden „ ze, den oorlog veel korter hebben konnen „ doen eindigen, zo men meer yvers en zorg „ hadt aangewend, ter bevordering van het „ gemeene welzyn. Men hadt, daarenboven, „ de belangen van het Huis van Oostenryk „ verwaarloosd, door het ſluiten der ſchan- „ delyke Utrechtſche Vrede. Men hadt, in „ 't Verdrag deezer Vrede, verſcheiden' pun- „ ten gevoegd, waardoor de Keizer gehoond „ werdt. Men hadt, toen men reeds vastge- „ ſteld hadt, vrede te maaken, ſterk aange- „ houden by den Keizer, dat hy Prins Euge- „ nius naar de Nederlanden wilde zenden, „ om zig aan 't hoofd van 't Leger te ſtellen, „ enkelyk, om dat men betere voorwaarden „ bedingen zou, terwyl men zig wel verze- „ kerd hieldt, dat zyne komst anders geen' „ dienst zou doen." De Staatſchen, den Kei- zerſchen niet willende toegeeven, dreigden zelfs „ dat zy hunne toevlugt tot Frankryk „ neemen zouden, om de naarkoming te „ verkrygen van 't geene, ten opzigte van Luik, „ Huy en Bon, beraamd was, by de Utrecht- „ ſche Vrede." Doch 's Keizers Gezant ſtoor- de zig hieraan niet. „ Hy wist wel, zeide hy, „ dat men deezen weg niet inſlaan zou. Men „ hadt het, hieldt hy zig verzekerd, reeds ge- „ daan, en tot antwoord bekomen, *dat Lo-* „ *dewyk de XIV. alleen verbonden was, zyn best* „ *te doen, om den Keurvorst van Keulen te be-* „ *weegen, tot het gene de Staaten van hem be-*

1714.

1714. „ *geerden; dat hy 'er ook zyn werk van gemaakt,* „ *doch weigerend antwoord bekomen hadt, en nu* „ *meer niet doen kon, alzo de zaak van Luik,* „ *Huy en Bon het Ryk aanging.*" In eene volgende Byeenkomst, stondt men, van 's Keizers wege, toe, dat de Staaten halve bezetting hielden, in de Plaatsen, die Karel de II, tot op zyn' dood toe, bezeten hadt: doch niet dan onder dezelfde voorwaarden als toen, te weeten dat de bevelhebbers, door den Vorst, gesteld werden, en aan hem alleen eed deeden. Men antwoordde, hierop „ dat men, met zulke halve bezettingen, het zelfde gevaar zou „ loopen, als toen de zogenaamde uiterste wil „ van Karel den II. aanvaard werdt." Doch hiertegen werdt, van 's Keizers zyde, aangemerkt „ dat de Barriere alleen diende tegen „ Frankryk, niet tegen den Keizer; die dezelve, te gelyk met de Staaten, tegen Frankryk, beschermen moest." Omtrent de veroverde Steden, gebruikten de Keizerschen meerder toegeevendheid. Evenwel, konden zy nog niet besluiten, om eenig deel Lands, 't zy in Vlaanderen, of in het Overkwartier van Gelderland, af te staan aan de Staaten. De Keizerschen oordeelden, dat zy, door het Overkwartier, een' vryen doortogt voor hun krygsvolk behoorden te behouden naar de Spaansche Nederlanden. De Staaten van Gelderland waren 'er, daarentegen, zeer op gesteld, om dit gedeelte van het Overkwartier te doen hegten aan hun Gewest, waartoe het gantsche Overkwartier, oudtyds, behoord hadt. Doch de andere Gewesten, dit deel Lands houdende voor eene vrugt van den oorlog, die met gemeene magt

Men handelt over 't houden van halve bezetting in eenige Plaatsen.

Aangelegenheid van 't Overkwartier van Gelderland.

magt gevoerd was, hadden geenen wil, om 'er Gelderland alleen meester van te maaken. Wyders, werden de Staaten, eindelyk, te raaden, om, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, veel toe te geeven, zo zy het begeerde gedeelte van het Overkwartier behouden konden; waaraan hun veel gelegen was, om dat zy, uit het zelve, langs de Maaze, gemeenschap konden hebben met Maastricht, eene der voornaamste grensvestingen van den Staat. 1714.

XI. Handeling over een Verdrag van Koophandel in de Spaansche Nederlanden.

De algemeene Staaten hadden, midlerwyl, op den voorslag van die van Holland, besloo-ten, hunnen Afgevaardigden te Antwerpen te belasten, dat zy, met opzigt op den Koophandel in de Spaansche Nederlanden, moesten tragten te bedingen „ dat men 't Verdrag van „ Munster van 't jaar 1648 leide tot een' grond- „ slag van het Verdrag, waarover nu gehan- „ deld werdt; dat men den Staaten dezelfde „ voordeelen toestondt, die aan Frankryk en „ aan Groot-Britanje verleend werden; dat „ men de inkomende en uitgaande regten „ *moest doen regelen*, naar de billyke inzig- „ *ten van deeze twee* Mogendheden. Dat zy, „ wyders, bewilligen mogten in eenen voor- „ slag van den Graave van Konigsek, om dee- „ ze regten, by voorraad, te doen heffen op „ den tegenwoordigen voet, waardoor de ver- „ hooging der regten op wyn, brandewyn, „ azyn en zout, die, in 't jaar 1680, ingevoerd „ was, zou vernietigd zyn. Dat de Staaten „ ook zouden blyven toestaan het vry in- en „ uitvoeren van de garens, die, uit de Spaan-

 „ sche

1714. „ ſche Nederlanden, gebragt werden in de „ Vereenigde Gewesten, alleen om gebleekt „ te worden. Dat men de plaatſelyke regten „ op de Lakens, en andere ſtoffen, in ſom„ mige Steden der Nederlanden, geduurende „ den Oorlog, ingevoerd, moest doen afſchaf„ fen. Dat men Konigſek hoop geeven mogt, „ dat de Staaten de regten op zulke waaren, „ waardoor de buitenlandſche handel moeilyk „ gemaakt werdt, zo zouden regelen, als in 't „ jaar 1690 geſchied was, mids Frankryk en „ Groot-Britanje hierin bewilligden. Dat zy „ den Graave ook mogten verzekeren van der „ Staaten geneigdheid, om de Tol-Comptoi„ ren in de Spaanſche Nederlanden, op eene „ gewoone wyze, te ontheffen van de Hoofd„ ſommen, ten hunnen laſte, onder borgtogt „ van den Staat, geligt, en uit hoofde van „ welke ligtingen, men de regten op de wynen, „ brandewynen, azyn en zout hadt moeten „ verhoogen." Meer andere punten, den Koophandel betreffende, moesten de Afgevaardigden zoeken te doen regelen; doch hunne handelingen hier over waren vrugteloos. Men ſcheidde, eindelyk, zonder een Verdrag van Koophandel te hebben konnen ſluiten. Maar op 't einde des jaars, kwam men overeen, wegens het laatſte millioen, voor den Keizer opgenomen. Ten zelfden tyde, gaf de Baron van Heems den Staaten kennis, dat de Keizerlyke troepen gereed waren, om naar Luxemburg en Limburg te trekken, begeerende dat het Staatsch Krygsvolk, welk, na 't vertrek der Beierſche troepen, in Luxembug getrok-

De Keizer neemt bezit van Luxemburg en Limburg.

trokken was, de beide Steden wederom ruimde (*e*). Men besloot, eindelyk, den Keizer hierin te wille te zyn. De Keizerlyke troepen namen, in den aanvang des jaars 1715, bezit van de twee Steden (*f*), en zyne Keizerlyke Majesteit van de Hertogdommen, die de zelfde naamen droegen. 1714. 1715.

XII. Buitengewoon Gezantschap naar Engeland.

De Staaten hadden, terstond na de komst van George den I. tot den troon van Groot-Britanje, beslooten zyne Majesteit, deswege, volgens gewoonte, te begroeten, door eene buitengewoone Ambassade (*g*), waartoe de Heeren *Arend van Wassenaer Duivenvoorde* en Filips Jakob van Borselen, Heer van Voorhoute, benoemd waren. De Ambassadeurs deeden hunne openbaare intrede, te Londen, op den twintigsten van Lentemaand, en hadden, ten zelfden dage, gehoor by den Koning, en by den Prinse en Prinsesse van Walles (*h*). Zy bleeven, eenen geruimen tyd, in Engeland, en hadden gelegenheid, om de beginsels gade te slaan van eenen gevaarlyken opstand, die, eerlang, aan verscheiden' oorden in 't Ryk, ondernomen werdt.

Opstand in Engeland en Schotland, ten behoeve van den Pretendent.

De Pretendent, die zig, ten deezen tyde, te Bar in Lotharingen onthieldt, hadt, kort na de dood van Koninginne Anna, eene verklaaring uitgegeeven, onder anderen behelzende, „ dat hy, sedert eenigen tyd, niet hebbende „ konnen twyfelen aan de goede gezindheid „ van de Prinsesse, zyne Zuster, te hemwaards, „ stil

(*e*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 737, 738, 739—752.
(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 3.
(*g*) *Zie* de Instr. *in d.* Resol. Holl. 15 *Jan.* 1714. *bl.* 46.
(*h*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 161—164.

1715. „ ſtil gezeten hadt, afwagtende de uitwerkſels „ deezer toegenegenheid, die, door haaren „ beklaaglyken dood, ongelukkiglyk, verhinderd waren geworden. Doch dat hy, hierop, tegen zyne verwagting, hadt bevonden, „ dat zyn volk, in de plaats van zig van deeze gunſtige gelegenheid te bedienen, om „ hem en zig zelven regt te doen, en de eer „ en het belang van hun Vaderland te herſtellen, terſtond daarna, een' vreemd' Vorst „ voor hunnen Koning hadt uitgeroepen, tegen de onbetwistbaare grondwetten van het „ erfregt, hem toebehoorende, welk, door „ geene gewaande Acten van vastſtellinge, „ vernietigd kon worden (*i*)." Uit deeze verklaaring, die, den negenentwintigſten van Oogstmaand des voorleeden jaars, te Plombieres, getekend was, beſpeurde men, dat de Pretendent veele Vrienden in 't Ryk hebben moest, die hem op de gunst der Koninginne hadden doen hoopen. Ook beleedt iemant zyner aanhangeren, die naderhand onthalsd werdt, dat de Koningin een geheim mondgeſprek gehouden hadt met den Pretendent, in 't Paleis van Somerſeth, in 't byzyn van den Franſchen Ambasſadeur, *Hertoge van Aumont*, en van twee Engelſchen, waarvan hy 'er één geweest was. Veelen geloofden, dat men toen middelen beraamd hadt, om den Pretendent op den troon van Schotland te verheffen, en hem dus den weg te baanen, tot den troon van Engeland na het overlyden der Koninginne (*k*).

Doch

(*i*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 685.
(*k*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 391.

Doch sommige Torys en heimelyke Jakobiten, de eer der Majesteit en haarer Staatsdienaaren willende bewaaren, dreeven, dat de verklaaring des Pretendents een werk der Whigs was, gesmeed om de overleeden' Vorstin, by de voorstanders der Protestantsche opvolginge, verdagt te maaken; schoon men, met eenen brief des Hertogs van Lotharingen, gedagtekend den zesden van Wintermaand des voorleeden jaars, bewees, dat de Pretendent zelf den Hertoge een afdruksel deezer Verklaaring, als zyn eigen werk, ter hand gesteld hadt (*l*). Ook bleek, kort na de aankomst der Staatsche Gezanten, dat het getal der Jakobiten grooter was, dan men gedagt zou hebben. Op den verjaardag der herstellinge van Karel den II, die 's daags na 's Konings geboortedag viel, dronken veelen, openlyk, op de gezondheid van den Pretendent. In verscheiden' Steden van 't Ryk, vierde men zynen geboortedag, met het luiden der klokken, het ontsteeken van vreugdevuuren, en een geroep van *Lang leeve Jakob de III!* Kort hierop, verspreidde men eene tweede Verklaaring, waarby de Pretendent beloofde, zyne Ryken in 't kort te zullen komen verlossen van het willekeurig gebied der vreemdelingen (*m*). In Hooimaand, kreeg men berigt, dat de opstand op 't punt stondt van uit te bersten in Schotland. Men gaf 'er, terstond, kennis van aan de Staatsche Ambassadeurs, die 't naar den Haage overschreeven: waarop de Staaten, die, reeds in Oogst-

1715.

De Staaten be-

(*l*) *Voiez* Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 689. Rapp. van 't Geh. Comm. I. *Deel*, *bl.* 179.
(*m*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 181, 182, 183.

1715. Oogstmaand des voorleeden jaars, hadden vastgesteld, de Protestantsche opvolging in Groot-Britanje te handhaaven, volgens de Verdragen (*n*), den Koning hiervan op nieuws de plegtigste verzekeringen deeden geeven, door hunne Ambassadeurs (*o*). Doch toen het Engelsche Hof hen, ten deezen tyde, ook ondertasten liet, over het aangaan eener beschadigende Verbindtenisse, vonden zy, naauwlyks ontheeven van eenen kostbaaren oorlog, ongeraaden zig, hiertoe, te laaten overhaalen. Zy zonden egter, terstond, bevel naar Oostende, om de weinige Engelsche troepen, die nog te Nieuwpoort en in 't Kasteel van Gend lagen, ten spoedigsten, in te scheepen. Ook gaven zy last, dat de Schotsche Regementen in hunnen dienst zig tot de reize gereed houden moesten. In Zeeland, waren twee Fregatten uitgerust, zo voorgegeven werdt, naar de Spaansche Westindien; doch gelyk men, te laat, vernomen hadt, ten dienste des Pretendents. Maar op de Maaze werden verscheiden schepen aangehouden, die buskruid naar Ierland gelaaden hadden, zonder dat men egter wist, of 't voor, of tegen den Koning gebruikt stondt te worden. De Admiraliteiten kreegen last, om naauwkeuriglyk toe te zien, dat 'er geenerlei oorlogsbehoeften ten Lande uit gevoerd werden, naar verdagte Plaatsen (*p*). Kortom, men stelde, hier te Lande, alles in 't werk, wat dienen kon, om den toeleg

looven Koning George te zullen ondersteunen.

Hunne voorzorg.

(*n*) Resol. Gener. *Mercur.* 15 *Jovis* 16 *Aug.* 1714. *bl.* 853, 855. *en by* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 667.
(*o*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 186.
(*k*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 187, 188.

leg des Pretendents te helpen verydelen. 1715.

Omtrent het midden van Herfstmaand, brak de opſtand openlyk uit in Schotland, onder beleid van den *Graave van Mar*, die, onaangezien hy Koning George trouwe hadt gezwooren, zig derwaards begeven, den Pretendent, openlyk, voor Koning van Schotland verklaard, en den Koninglyken Standaard, te Braemar, opgeregt hadt, om Krygsvolk, onder den zelven, te verzamelen. De wederſpannelingen ontvingen verſcheiden' ſchepen met krygsbehoeften, en gaven voor, merkelyken onderſtand te verwagten uit Frankryk, van waar Koning Jakob, in 't kort, ook ſtondt over te komen, om bezit van zyn Ryk te neemen. Doch de tyding van het affterven van Koning Lodewyk den XIV, die zy, omtrent deezen tyd, ontvingen, deedt hun den moed niet weinig zakken. Men hadt, ten zelfden tyde, een' aanſlag geſmeed, om Edenburg in te neemen, die egter, by tyds, ontdekt en geſtuit werdt. In Engeland, raakte men, insgelyks, agter 't geheim eener ſamenzweeringe: waarop verſcheiden' Perſoonen van meer en minder aanzien in hegtenis genomen werden. De Koning, de zittingen des Parlements, van tyd tot tyd, verſchuivende, gaf, ondertusſchen, alomme bevel, om 't Krygsvolk gereed te houden om op te trekken. In Kornwall, in Nordhumberland en elders, was de Pretendent ook, openlyk, uitgeroepen voor Koning. De Graaf van Mar, van Plaats tot Plaats voorttrekkende in Schotland, kreeg, in korten tyd, eenen geweldigen aanhang, en maakte zig van verſcheiden' Zeeſteden meester. De *Hertog van Ar-*

De Graaf van Mar verklaart den Pretendent tot Koning in Schotland.

't Geſchiedt ook in Engeland, aan verſcheiden' oorden.

1715. *Argyle* had eenige manſchap tegen hem op de been gebragt; doch nog geene gelegenheid gehad, om hem merkelyke afbreuk te doen (*q*).

De Staaten ondersteunen Koning George, met zesduizend man.

In deezen ſtand der zaaken, vondt Koning George geraaden, den Heer *Horatio Walpole*, af te zenden naar Holland, met last, om, nevens den Graave Cadogan, by de Staaten, aan te houden, om den onderſtand van zesduizend man, welken zy verbonden waren der Kroone van Groot-Britanje te leveren. Hy kwam, in Wynmaand, in den Haage, voltrok 's Konings last, zonder uitſtel, en kreeg, ten zelfden dage, voor beſcheid, dat de Staaten bereid waren, den Koning van Groot-Britanje, met zesduizend man, te onderſteunen (*r*), mids hy ze betaalde, en de Staaten voorzage van Hanoverſche manſchap, in de plaats (*s*): Voorts, werden hem twaalfduizend Musketten en een gelyk getal Bajonetten toegeſtaan, tegen betaaling. Zy werden te Amſterdam geleverd. De Ambasſadeur Cadogan en de Hanoverſche Reſident *Klingraff* gaven den Staaten ten zelfden tyde kennis „ dat Jakob Butler, voorheen Hertog van Ormond, Henrik „ S. John, voorheen Burggraaf Bolingbroke, „ de Pretendent zelf en andere *Verraaders en* „ *vyanden van hun Vaderland* voorhadden, „ over 't gebied van den Staat, te reizen naar „ Engeland of Schotland; waarom zy verzogten, dat deeze en alle andere onderzaaten „ des Konings van Groot-Britanje, die naar „ of

Zy ſtellen orde om de wederſpannelingen, hier te Lande komende, aan te houden.

(*q*) Tindal *Vol.* XI. [*of* XXVI.] *p.* 88—111, 115, 116, 126—147.
(*r*) Reſol. Holl. 22 *Oct.* 1715. *bl.* 759.
(*s*) Reſol. Gener. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ *of* van Duitschland, Lotharingen of Frankryk kwamen, mogten aangehouden worden, en dat men 'er hun, terstond, van verwittigde." De Staaten gaven van dit verzoek kennis aan de bevelhebbers der grensvestingen, met last om 'er zig naar te gedraagen; en, zo zy iemant aanhielden, hun deswege, terstond, berigt te geeven. Ook deedt men diergelyk verzoek aan de Staaten der byzondere Gewesten. En den Admiraliteiten werdt aangeschreeven, dat zy 'er zig, by voorraad, veertien dagen lang, naar zouden gedraagen (*t*). De patenten voor de hulptroepen, midlerwyl, gereed gemaakt, en de noodige mondbehoeften byeengebragt zynde, werden zy, te Oostende, ingescheept. Zy stonden onder 't bevel van den Majoor-Generaal *van der Beek*, en landden in de Teems, te Harwich, te Greenwich, en elders tegen 't einde van Slagtmaand (*u*), en trokken, in twee hoopen, naar Schotland. Zy werden, aldaar, voor eenen korten tyd, in Edenburg gelegd om uit te rusten (*v*). Kort voor hunne aankomst, was een groot getal van wederspannelingen, welk zich, onder beleid van *Thomas Forster*, in Preston geworpen hadt, door den Generaal *Carpenter*, genoodzaakt geworden, om zig, op genade en ongenade, over te geeven. Ten zelfden tyde, hadt de Hertog van Argyle den Graaf van Mar geslaagen, te Dumblain. De voornaamste gevangenen, welke men, hier en

1715.

De hulptroepen landen in Engeland en trekken naar Schotland.

(*t*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 189, 190, 191, 192.
(*u*) Missive *van den* extr. Amb. Buys *van* 2 *Decemb.* 1715.
(*v*) Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 198.

1715. en te Preston, bekomen hadt, werden, sedert, naar Londen gevoerd (*w*).

De Pretendent schryft aan de Staaten.

Alle deeze dingen waren, in Engeland en in Schotland, voorgevallen, in 't afzyn van den Pretendent, over wiens agterblyven, zyne vrienden zeer bekommerd waren. Doch, in 't begin van Wintermaand, vaardigde hy brieven af aan verscheiden' Mogendheden, welken hy kennis gaf, dat hy bezit ging neemen van zyne Ryken. De Staaten ontvingen 'er een', die, reeds den agttienden van Wynmaand, te Bar, getekend, en door zynen Sekretaris *Higgons*, gezonden was aan den Griffier *François Fagel.* Hun buitengewoone Ambassadeur Buys hadt 'er ook een' ontvangen, te Versailles (*x*). Hy verzogt hun, in deezen brief „ dat zy zig ten „ minsten onzydig geliefden te houden, in „ welk geval, hy het voorleedene vergeeten, „ en de oude Verbonden zyner Voorzaaten „ men hen vernieuwen wilde." Doch men leide den brief, met verontwaardiging, ter zyde (*y*). 't Leedt, ondertusschen, niet lang hier na, of de Pretendent begaf zig, te Duinkerken, aan boord van een klein vaartuig, welk, voor deezen, voor een' Kaaper, gediend, en slegts agt stukken geschuts gevoerd hadt. Hy was maar van zes Persoonen verzeld, en landde te Peterhead, in 't Noorden van Schotland, op den tweeden van Louwmaand des jaars 1716. Hy maakte zig, te Fetterosse, eerst openlyk bekend, deedt zig verklaaren voor Koning, en ontving de begroeting van Geestelyken

Hy landt in Schotland.

(*w*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 168—197, 199.
(*x*) Missive *van den* Extr. Amb. BUYS *van* 9 *Decemb.* 1715.
(*y*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 188, 189.

ken en weereldlyken. Te Perth, deedt hy zyne intrede, op den twintigsten. Hier hieldt hy eenen grooten Raad, met alle de hoofden van zynen aanhang, die egter zo bevreesd waren voor het talryk Leger van Koning George, welk nu met zesduizend man Staatsche troepen versterkt was, dat zy, eerlang, besloo-ten, zig vaneen te scheiden, en de onderneeming te laaten vaaren. Het kleine Leger, welk zy by een hadden, lag te Perth. Derwaards werdt hunne verspreide manschap, in alleryl, opontbooden. Brunt-Island werdt hierop verlaaten, door de wederspannelingen, en terstond ingenomen, door eenige Schotsche en Staatsche manschap, onder *Jakob Montgommery*. Hierop verlieten de wederspannelingen alle de Steden, benoorden de Firth, die met 's Konings troepen bezet werden. Vyftig Staatsche knegten vielen, in het trekken naar eene deezer Steden, den wederspannelingen in handen, en werden krygsgevangen gemaakt. Drie Battaillons Staatschen toogen, daarna, over de Firth, en legerden zig omtrent Innerkeithing, *Dumferling* en andere Steden in deezen oord, van waar zy den wederspannelingen, die te Perth lagen, veel nadeels toebragten. Doch Argyle, verzeld van het gros der Staatsche manschap, in 't begin van Sprokkelmaand, een' grooten voorraad van geschut bekomen hebbende te schepe, floeg naar Perth op weg. Op zyne nadering, week de Pretendent met zyn volk naar Dundee. Argyle volgde hem op de hielen, hem dryvende naar Montrose, alwaar hy, in 't midden van Sprokkelmaand, wederom scheep ging, waarna hy, zo men sedert in

1715.

Bedryven der Staatsche hulp-troepen.

De Pretendent gaat wederom scheep, en landt te Grevelingen.

1715 in Engeland vernam, vyf dagen na zyn vertrek te Grevelingen, aan land ſtapte. Zyn Leger ſtondt nu onder den Generaal *Gordon*, en vervolgde den aftogt naar Aberdeen, met Argyle op de hielen: die de wederſpannelingen, te Lande, voortdreef, terwyl eenige Oorlogsſchepen, die langs de Schotſche kusten kruisten, hunne vlugt te water zogten te beletten; zo dat men zig ten hoogſte verwonderen moest, dat 'er nog eenigen ontkwamen. Argyle ſtondt, ſedert, het bevel over 't Leger af aan den Generaal Cadogan, die de overblyfſels der wederſpannelingen zo fel vervolgde, dat de opſtand in Schotland, voor 't einde van Grasmaand, geheellyk, gedempt was. De gevangenen, te Preſton, te Dumblain, en elders bekomen, waren, midlerwyl, gedeeltelyk te regt geſteld, en ter dood veroordeeld. Eenigen ontkwamen uit de hegtenis: eenigen bleeven gevangen, en eenigen werden vrygeſproken, of verwierven vergiffenis. De Koning oordeelde de inwendige rust zo volkomenlyk herſteld, dat hy, kort hierna, beſloot een' keer te doen naar zyne Duitſche Staaten (z). Na 't vertrek des Pretendents uit Schotland, begeerde de Koning op verſcheiden' Mogendheden, en ook op de Staaten, dat zy hem geene ſchuilplaats gaven: 't welk zy beloofden (a).

De opſtand wordt gedempt.

Onderzoek, hoe ver Frankryk de hand

Men oordeelde, in 't gemeen, dat de onderneeming des Pretendents in Schotland zo ſlegt was uitgevallen, doordien hy den gehoopten byſtand niet onving uit Frankryk. Koning Lo-

(z) Tindal *Vol.* XI. [or XXVI.] *p.* 201—205, 206, 207—235, 274—291, 295, 296, 319—331, 335.
(a) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 389, 390.

Lodewyk hadt, kort voor zyn overlyden, of heimelyk verlof gegeven, of ten minsten oogluikende gedoogd, dat 'er, in verscheiden' havens des Ryks, krygsbehoeften en volk werden gescheept, ten dienste des Pretendents (*b*), dien hy egter, kort na 't afsterven van Koninginne Anna, te Versailles komende, genoodzaakt hadt, naar Lotharingen te rug te keeren (*c*). Ook hadt het Fransche Hof, als vroeger, verklaard, dat al wat men verspreidde van eenigen toeleg des Konings, om den Ridder van S. Joris by te staan, louter verzierd was. Zulk eene verklaaring hadt de Markgraaf de Chateauneuf ook in den Haage gedaan aan den Raadpensionaris Heinsius, daar by voegende „ dat zyne Allerchristelykste Majesteit niets an„ ders beoogde, dan zyne hooge jaaren vreed„ zaam ten einde te brengen (*d*). Doch alzo de toerustingen in Frankryk niet belet werden, wist men niet, wat men van zulke verklaaringen gelooven moest. De dood des Konings, die merkelyken invloed hadt op den staat van Europa in 't gemeen, maakte ook groote verandering in de maatregels des Pretendents. 't Een en 't ander zal duidelyk blyken, uit het vervolg deezer geschiedenisse.

1715.

gehad hadt, in de onderneeming des Pretendents.

Lodewyk de XIV, Koning van Frankryk, die drie-enzeventig jaaren geregeerd hadt, overleedt, op den eersten van Herfstmaand deezes jaars 1715, in den ouderdom van omtrent zevenenzeventig jaaren. Zyn Agter-Kleinzoon,

XIII. Lodewyk de XIV, Koning van Frankryk, sterft.

(*b*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 192.
(*c*) M.s. *van den* Extr. Amb. Buys *van* 24 *Aug.* 1714. Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 348.
(*d*) Tindal *Vol.* X. [*or* XXV.] *p.* 139.

1715. zoon, de Hertog van Anjou, Zoon van den Hertoge van Bourgondie en van eene Prinsesse van Savoje, volgde hem op, onder den naam van *Lodewyk den XV.* Hy bereikte nog geene zes jaaren, zynde gebooren, op den vyftienden van Sprokkelmaand des jaars 1710 (*e*). Zyn Overgrootvader hadt, derhalve, reeds in 't voorleeden jaar, by Uiterften Wil, de Regeering, geduurende 's Konings minderjaarigheid, opgedraagen aan eenen Raad, welks Leden hy benoemde, en van welken *Filips, Hertoge van Orleans*, Broederszoon van Lodewyk den XIV, en gehuwd met eene van deszelfs natuurlyke Dogteren, het hoofd zyn zou (*f*). Tot Gouverneur des jongen Konings, hadt hy, wat laater, den Maarfchalk de Villeroi aangefteld, en te gelyk begeerd, dat zyn uiterfte wil, in de tegenwoordigheid zyns minderjaarigen opvolgers, in 't Parlement, daar dezelve beflooten bewaard werdt, na zyn overlyden, geopend zou worden (*g*). 't Gefchiedde, op den tweeden van Herfstmaand, doch buiten 't byzyn des jongen Konings. Maar de uiterfte wil was zo dra niet gelezen, of de Hertog van Orleans beklaagde zig zeer, over eene fchikking, die zo geheellyk ftreedt met de wetten des Koningkryks; en waardoor zyne voorregten zo merkelyk leeden. Hy byweerde, dat hem de Regeering toekwam, zonder eenige bepaalingen, en hy bewoog het Parlement, ligtelyk, om hier in te bewilligen. Men verklaarde den Hertog alleen voor Regent

Lodewyk de XV. volgt hem op.

De Hertog van

(*e*) Daniel Journ. *p.* CCLVIII.
(*f*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 434.
(*g*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 448.

1715.

Orleans wordt tot Regent verklaard.

gent van 't Ryk, geduurende 's Konings minderjaarigheid. De Hertog van Bourbon werdt, onder hem, aangesteld tot Hoofd van den Raad van Regeeringe. De Hertog van Orleans werdt gemagtigd, om de verdere Leden van deezen Raad te kiezen, na dat hy betuigd hadt, gezind te zyn, om zig, in alle zaaken, behalven in 't begeeven van ampten en gunsten, te voegen naar 't gevoelen der meerderheid van deezen Raad; schoon hy niet verbonden wilde zyn, om 'er zig volstrektelyk aan te onderwerpen (*h*). In gevolge van deeze magt, stelde de Hertog-Regent, kort hierna, den Raad van Regeeringe en verscheiden' mindere Raaden aan, en nam het hoog bewind der Regeeringe in handen (*i*). Hy deedt 'er den Staaten, terstond, kennis van geeven, zo wel op den naam des jongen Konings, als op zynen eigen naam. Beide de Vorsten werden, van hun, volgens gewoonte, by beleefde brieven, begroet (*k*). Kort voor dat Koning Lodewyk de XIV. overleedt, hadt de buitengewoone *Ambassadeur* Buys zynen meesteren, welken hy, *schier dagelyks*, van den toestand des Konings berigt zondt, gevraagd, hoe hy zig zou hebben te gedraagen, in geval de Koning van Spanje, alleen of nevens anderen, geroepen werdt tot de Regeeringe van Frankryk (*l*)? Men antwoordde, dat de Staaten op zyn voorstel raadpleegen zouden. Midlerwyl, moest hy een

(*h*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 456.

(*i*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 96—111. TINDAL *Vol.* XI. [*of* XXVI.] *p.* 244—247.

(*k*) Missiven *van den* extr. Amb. BUYS *van* 23, 26, 27, 29, 30 *Aug.* 26 *Sept.* 1715 *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 109—118.

(*l*) Missive *van den* extr. Amb. BUYS *van* 26 *Aug.* 1715.

1715. een waakend oog houden op alles, en hun, van tyd tot tyd kennis geeven van 't gene hy verneemen kon (*m*); gelyk hy naarstiglyk en naauwkeuriglyk deedt.

Invloed der veranderinge in Frankryk op den Staat van Europa.

Doch de gewigtige verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. in Frankryk veroorzaakte, gaf aan de inzigten en belangen van het Hof, en gevolgelyk aan de buitenlandsche zaaken eene geheel nieuwe gedaante. De drie Lodewyken, die, na Henrik den IV, den troon van Frankryk beklommen hadden, waren allen drie jong aan de Kroon geraakt. En men hadt, onder de minderjaarigheid van Lodewyk den XIII. en van Lodewyk den XIV, verscheiden' jaaren agter een, vrede gehad met de nabuuren. Men hadt, hierom, en vooral om dat het Ryk, door de jongste oorlogen, zeer uitgeput was, reden om te verwagten, dat de minderjaarigheid van Lodewyk den XV, insgelyks, vreedzaam zou worden doorgebragt, en dat het Keizerryk, Groot-Britanje en de Staaten gelegenheid hebben zouden, om een weinig op hun verhaal te komen. Het belang van den Hertoge-Regent verpligtte hem ook, om goed verstand te houden met de nabuuren, en vooral met Groot-Britanje en de Staaten. De jonge Koning was teder en zwakkelyk van gestel, en, zo hy overleedt zonder nazaaten, verviel de Kroon op den Hertoge-Regent, indien de afstand des Konings van Spanje stand greep: want anders was deeze nader geregtigd tot de Kroon dan hy. De Franschen nu hadden meermaalen beweerd, dat

(*m*) Secr. Resol. Gener. *Veneris* 30 *Aug.* 1715.

dat zulk een afſtand, hoe plegtiglyk dezelve ook geſchied mogt zyn, uit eigen' aart, wetteloos en van geener waarde was. De Hertog was, derhalve, niet zonder reden, bedugt, dat Filips de V. zyn regt tot de Kroone van Frankryk, of zelfs tot het Regentſchap by 't leeven des jongen Konings, t'eenigen tyde, mogt doen gelden; in welk geval, hem zeer veel gelegen zou zyn aan de vriendſchap van Groot-Britanje en van de Staaten; welke Mogendheden best in ſtaat waren, om hem de onderneemingen des Konings van Spanje te helpen verydelen. Ziet daar den grondſlag van de geheele verandering der inzigten des Franſchen Hofs (*n*), welk zig, van deezen tyd af, zogt te verbinden met Mogendheden, waartegen men, ſedert veele jaaren, geduuriglyk, de wapenen gevoerd hadt. 1715.

XIV. De Engelſche en Staatſche Ambasſadeurs dringen, aan 't Franſche Hof, op 't weigeren van hulpe aan den Pretendent.

Men zag 'er de uitwerkſels van, kort voor dat de Pretendent naar Schotland vertrokken, en zo dra hy, van daar, wederom te rug gekeerd was. In dien tusſchentyd, leverde de *Graaf van Stairs* verſcheiden' Vertoogen over aan *den Regent*, waarin hy aanwees „ dat de „ gewezen Hertog van Ormond en de Pre„ tendent zelfs dikwils geweest waren aan „ boord van eenige ſchepen, die in de haven „ van S. Malo lagen, en oorlogsbehoeften in„ namen; dat ze 'er zelfs waren gezien, aan „ 't hoofd van eenen hoop Ruiters van 't Re„ giment van Nugent. Dat de Pretendent, „ niet geraaden vindende aldaar ſcheep te „ gaan, door Normandye, naar Duinkerken „ ge-

(*n*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé DE MONTGON, *Tom.* IV. *p.* 83.

1715. „ getoogen was, terwyl Ormond naar Morlaix was gekeerd. Dat de Ruiters uit het „ Regiment van Nugent, den Pretendent naar „ Duinkerken verzeld hebbende, vandaar in „ Frankryk te rug gekeerd waren, en ligtelyk „ te vinden zouden zyn. Dat verſcheiden' „ ſchepen van Dieppe en Havre de Grace „ naar Schotland waren gezeild, met volk en „ krygsbehoeften, ten dienſte des Pretendents. Dat zig verſcheiden' Franſche Overſten onthielden te Boulogne, te Calais, te „ Duinkerken, en in andere havens daaromtrent, in meening om over te ſteeken naar „ Schotland. Dat Bolingbroke ook in Frankryk was, en veelligt, insgelyks, zou overſteeken, zo men 't hem niet belette. Dat „ dit alles aanliep tegen de Utrechtſche Vrede, waarby Frankryk zig verbonden hadt, „ den Pretendent geenerlei hulp te bewyzen. „ Dat hy egter, na zyne vlugt uit Schotland, „ wederom in Frankryk gekomen was, en „ veelligt naar Lotharingen zou wyken, vanwaar men hem ook behoorde te doen vertrekken." De Ambasſadeur Buys onderſteunde den Graaf van Stairs, ten Hove, zo veel hy kon (o). En 't leedt niet lang, of daar kwam ſchriftelyk antwoord, op deeze Vertoogen, waarby de Regent verklaarde „ dat hy de „ Utrechtſche Vrede ſtipt dagt naar te komen; „ dat hy den Ridder van S. Joris reeds uit „ Frankryk hadt doen vertrekken, en zorg zou „ dragen, dat hy 'er niet wederom binnen „ kwam.

Zy bekomen gunſtig antwoord.

(o) Misſive *van den* extr. Amb. Buys *van* 14 *Octob.* 1715. Reſol. Gen. *Sabb.* 19 *Oct.* 1715.

„ kwam. Dat hy, nevens zyne Majesteit van „ Groot-Britanje, middelen beraamen wilde, „ om te beletten, dat de andere vlugtelingen, „ die eene schuilplaats kwamen zoeken in „ Frankryk, niets ondernamen, welk de rust „ van Groot-Britanje, eenigszins, zou konnen „ stooren. Dat de Ridder van S. Joris geene „ ondersteuning getrokken hadt uit Frankryk, „ nadat de Regent kennis hadt gekreegen van „ de toerustingen, die in eenige havens ge- „ maakt werden: en dat dit genoegzaam bleek „ aan den behoeftigen toestand, waarin die „ Ridder zig, in Schotland, bevonden hadt. „ Dat het Fransche Hof niet zou beletten, „ dat zyne Majesteit van Groot-Britanje den „ Hertog van Lotharingen bewooge, om den „ Ridder te doen vertrekken uit zyn gebied, „ en dat men, alleszins, zou toonen, de vriend- „ schap van Groot-Britanje hoog te waardee- „ ren (*p*)." Uit welk antwoord, te bespeuren was, dat de Hertog-Regent zyn belang verstondt, en in agt zogt te neemen. 1715.

XV. Vervolg der handelinge over de Barriere.

De dood van Lodewyk den XIV. hadt, wyders, ook invloed gehad op het Verdrag van Barriere, waarover men, tot diep in 't najaar, gehandeld hadt, eer men 't hadt konnen sluiten. De Staaten, na deezen dood, minder te vreezen hebbende van den kant van Frankryk, bleeven styver staan op hunne eischen, dan zy, veelligt, anders gedaan zouden hebben. En de Keizer zag zig, eerlang, genoodzaakt, meer toe te geeven, om dat het Fransche Hof meer op de zyde der Staaten was, dan voor 's Ko-

(*p*) *See* Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 235—244.

1715. 's Konings dood. De onderhandelingen te Antwerpen waren, van den aanvang des jaars, voortgezet, niet zonder dat zig, na 't inruimen van Luxemburg en Limburg, nieuwe zwaarigheden hadden opgedaan. De Staaten hadden Dendermonde gevorderd, om zig, daardoor, van de gemeenſchap met Doornik, langs de Schelde, te verzekeren; en het Kasteel van Gend, om, door het zelve, de gemeenſchap met Meenen, langs de Leye, open te houden. Doch de Keizerſchen wilden den Staaten de gemeenſchap met Doornik en Meenen wel belooven; maar hun daar van niet verzekeren, door het overgeeven van Dendermonde en het Kasteel van Gend. Over het afſtaan van Venlo en Stevenswaard, viel ook groote zwaarigheid. De Keizerſchen zeiden, dat deeze Plaatſen de eenigſten waren, langs welken, men uit Duitschland, gemeenſchap hadt met de Spaanſche Nederlanden: konnende de gemeenſchap door Roermonde den Keizer ligtelyk afgeſneeden worden, doordien Roermonde tusſchen Venlo en Stevenswaard lag, en Gelder op zyde hadt. De Staatſchen antwoordden „ dat hun belang hen noopte, om den „ Keizer den doortogt door het Overkwartier „ altoos vry te laaten;" doch dit antwoord voldeedt den Keizerſchen zo weinig, als een diergelyk, met opzigt op Dendermonde en 't Kasteel van Gend, te vooren, door hen gegeven, den Staatſchen voldaan hadt. Gelderland was zo zeer gezet op den afſtand van een gedeelte des Overkwartiers, dat de Staaten, reeds in 't voorleeden jaar, beſlooten hadden, hierop ſterk te doen aanhouden, ten Keizerly-

Twist over 't afſtaan van Venlo en Stevenswaard.

lyken Hove. Doch naardemaal men, ten zelfden tyde, van gedagten scheen, om ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen vry wat toe te geeven, kantte Zeeland zig hier op 't ernstigst tegen. De Afgevaardigden van dit Gewest beweerden „dat men voor hunne grenzen geene mindere zorg behoorde te draagen, dan voor die van Gelderland; dat de vyand, in den jongsten oorlog, van den kant van Yzendyke, eenen inval in 't Land gedaan hadt; dat zulks, ligtelyk, wederom gebeuren kon, zo men 'er niet tegen waakte, en dat Zeeland van een geheel Leger overstroomd zou konnen zyn, eer men 't verwagtte (*q*)." Doch men vernam, uit den Engelschen Gezant Stanhope, die, in 't begin des jaars, van Weenen kwam, dat de Keizer niet gezind was een voet Lands af te staan in eigendom. „Hy was, zeide men, volgens 't Verdrag van Radstad, slegts verbonden, om met de Staaten wegens eene Barriere overeen te komen, 't welk geene verpligting *insloot*, om hun eene eenige Plaats in eigendom op te draagen." Cadogan deedt, naderhand, ook een' keer naar Weenen. Doch men meende, in den Haage, dat de Engelschen meer kwaads dan goeds deeden aan de handeling over de Barriere. Strafford hadt, te vooren, te wege gebragt, dat de Keizer den Koning van Pruisfen een gedeelte van 't Overkwartier van Gelder afstondt, by een Verdrag, welk de Keizer egter nimmer bekragtigd hadt. En

1715.

Zeeland wil, ten opzigte van de grensscheiding in Vlaanderen, niets toegeeven.

(*q*) Notul. Zeel. *van* 1714. *Byl. bl.* * 39, 8, 18 *July* 6 *Nov.* 1715, *bl.* 139, 150, 250, 251. *Byl. bl.* * 1.

1715. En Stanhope en Cadogan misgunden den Staaten thans een diergelyk gedeelte.

De Keizersche troepen trekken in Brugge, Aalst en andere Steden.

Midlerwyl, waren de Keizerlyke troepen in aantogt, om bezit te neemen van de sterke Plaatsen der Spaansche Nederlanden, die niet onder de Barriere zouden behooren. De Staaten zogten te wege te brengen, dat zy agter bleeven, tot dat het Verdrag gesloten zou zyn. Doch hiernaar hadden de Keizerschen geene ooren. Ondertusschen was de Staatsche bezetting, te Venlo en te Meenen, aan 't muiten geslaagen, by mangel van betaaling: 't welk het gevaar voor de aankomst der Keizerlyke troepen te grooter maakte. Kort hierna, gaf de Raad van Staate der Spaansche Nederlanden den Heere van den Berg, der Staaten Afgevaardigde te Brussel, berigt, dat men, op aanschryvens van den Graave van Konigsek, reeds orde gesteld hadt, om de Keizerlyke troepen te ontvangen en te verdeelen. Hy schreef 'er over aan de Staaten, zyne Meesters, die hem antwoordden „ dat zy geen verlof geeven „ konden, tot eenige inlegering, buiten be„ williging des Konings van Groot-Britanje." Men kwam egter, eerlang, met Konigsek, overeen, dat de troepen niet in Brussel, Antwerpen noch Gend; maar in Brugge, Aalst en eenige andere Steden gelegd zouden worden. Men verkoor liever deezen weg in te slaan, dan, gelyk sommigen gewild hadden, de Staatsche troepen te velde te doen trekken, en de inlegering te beletten: 't welk, zo men 't ondernomen hadt, aanleiding zou hebben konnen geeven tot daadelykheden, die, terwyl men nu het meeste krygsvolk afgedankt hadt,

van

van gevaarlyke gevolgen zouden hebben konnen wezen voor den Staat (*r*). Ook maakte *hunne* toegeevendheid het Weener-Hof wat gemakkelyker. Cadogan bragt eenen beleefden brief van den Keizer mede terug, en eenige nieuwe voorslagen, die nader bykwamen. De Keizer beloofde „ den Staaten het gedeelte „ van Spaansch Gelderland, welk Pruissen niet „ bezat, te zullen afstaan, Roermonde uitge- „ nomen, waarin hy bezetting zou mogen hou- „ den. Huy en Luik zouden geslegt, en daar- „ na hunnen wettigen Heere overgegeven wor- „ den. Dendermonde zou, voor de helft, door „ Keizersche, voor de helft, door Staatsche „ troepen worden bezet. S. Donaas en eene maa- „ tige uitbreiding der grenzen zouden gehegt „ worden aan Sluis in Vlaanderen. Men zou, „ boven de huisvesting der Soldaaten, vyf- „ honderdduizend Ryksdaalders 's jaars, uit „ de inkomsten der Spaansche Nederlanden, „ schikken tot onderhoud der sterke Plaatsen „ en der bezettingen." Zulke voorslagen moesten, gewisselyk, aanneemlyker voorkomen, dan alles, wat men nog, uit 's Keizers naam, hadt voorgesteld. Doch alzo het Barriere-Verdrag met Groot-Britanje inhieldt, dat de Staaten, tot het onderhoud der Barriere, vierhonderdduizend Ryksdaalders trekken zouden, boven de inkomsten der veroverde Plaatsen, die op negenhonderdduizend guldens begroot werden; zo begeerden de Staaten, dat Groot-Britanje, welk groot belang hadt by het bewaaren der sterke Plaatsen, het overige voldeede. De Staa-

1715.

Nadere Voorslagen des Keizers.

(*r*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 1—10.

1715. Staaten zouden met vyf honderdduizend Ryksdaalders te vrede geweest zyn, zo zy meer inkomsten uit Spaansch Gelderland getrokken hadden, en zo hunne grenzen in Vlaanderen verder uitgezet waren geworden; 't welk nu anders geschikt was. „ Eindelyk, boodt de „ Keizer aan, alle de voorige Verdragen met „ de Staaten te willen vernieuwen (*s*)."

Handeling over dezelven. De Staaten waren, beter dan voorheen, doch nog niet volkomenlyk te vrede, met deeze aanbiedingen des Keizers. Zy hadden gaarne bezetting in 't Kasteel van Gend gehad, en konden zig bezwaarlyk vergenoegen, met de halve bezetting in Dendermonde. Doch de Keizerschen weezen den Staatschen aan, dat men hun de gemeenschap met Doornik en Meenen, welke zy zogten open te houden, toch, indien men wilde, uit Aath, Oudenaarden en Kortryk, zou konnen afsnyden. Maar Cadogan bragt nog andere voorslagen mede, die meer zwaarigheid inhadden. De Keizer begeerde, dat de Staaten vyftienduizend man hielden in de Barriere-Plaatsen, welken hy, eens of tweemaal in 't jaar, wilde doen monsteren, den Staaten het zelfde regt van monsteringe toestaande, over de twintigduizend man, die hy in de Nederlanden onderhouden zou. Over den eed, dien de Staatsche Bevelhebbers zouden moeten doen, viel, insgelyks, merkelyk verschil, moetende den zelven eene dubbele onderwerping aan den Keizer en aan de Staaten insluiten. Ook was men niet eens, over de wyze, op welke de Staatsche troepen hunnen Gods-

(*s*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 10.

Godsdienst zouden oefenen, in de *Barriere-Plaatsen*. Alle deeze en diergelyke moeilykheden waren oorzaak, dat de handeling te Antwerpen traaglyk voortging. De ingezetenen der Spaansche Nederlanden, die, midlerwyl, geen genot hadden van verscheiden' voorreggen, waarop zy zeer gezet waren, morden 'er, heimelyk en openlyk, over. Zelfs sprak men, meer dan eens, van den Keizer te willen uitroepen voor Heer der Nederlanden, en hem, met hulp van het Duitsche Krygsvolk, in 't bezit derzelven te willen stellen. De Graaf van Konigsek kweekte deeze begeerte aan, en beschreef, nu en dan, de Staaten des Lands ter Dagvaart, om met hen, over 't stuk van de Barriere en over 't stuk van den Koophandel, te raadpleegen. 1715.

Omtrent deezen tyd, deedt Konigsek een' keer naar Londen, die merkelyke ongerustheid veroorzaakte by de Staaten. Men vreesde, dat hy Groot-Britanje Nieuwpoort en 't Kasteel van Gend ging aanbieden, om de Staaten dus te *noodzaaken tot het sluiten van het Verdrag van Barriere*. Doch 't bleek, naderhand, dat zyne reis gestrekt hadt, om de grondslagen te leggen tot een Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje, welk, in 't volgende jaar, voltrokken werdt. De Staatsche Ambassadeurs te Londen handelden, midlerwyl, aldaar over de Barriere, terwyl de onderhandelingen te Antwerpen opgeschort bleeven. Men vorderde, dat de Keizer de Polder van Watervliet in Vlaanderen, en het Ampt van Montfoort in 't Overkwartier van Gelderland, boven 't gene hy hun reeds toegezeid hadt, afstonde aan de Staa-

Konigsek doet een' keer naar Londen.

De Staaten vorderen de Polder Watervliet, en

1715 Staaten. Ook zogt men Huy te behouden, mids het Kasteel van Luik geslegt werdt. Doch de Staaten van Vlaanderen verklaarden zig ernstelyk tegen 't afstaan van Watervliet, alzo 'er eene sluis lag in deeze Polder, door welke men het vrugtbaarste gedeelte van hun Gewest kon onder water zetten. Men bleef, aan 't Weener-Hof, ook gesteld op 't ruimen van Huy; doch men scheen van 't Ampt van Montfoort te zullen afstappen. Over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier, viel ook geschil, welk, na de wederkomst van Konigsek, op het tapyt kwam. Men stondt nu, in dit Gewest, drie Heeren te hebben, den Keizer, den Koning van Pruissen en de Staaten. Men vreesde, derhalve, voor geduurige moeilykheden, over 't stuk van Regtsgebied, zo men drie hooge Geregtshoven aanstelde; en indien men, gelyk, van 's Keizers wege, voorgeslaagen werdt, maar één hoog Geregtshof hadt, welks Leden, door de drie Mogendheden, gesteld zouden worden, stondt het verschil in den Godsdienst, insgelyks, zwaarigheid te zullen maaken: zynde het te verwagten, dat de Keizer alleen Roomsch-Katholyken, en Pruissen en de Staaten alleen Gereformeerden tot Regters zouden willen benoemen. De Raad van Brabant te Brussel zogt ook eenige Dorpen van Redemptie, en onder anderen Houpertingen, te doen scheiden van het Regtsgebied van Maastricht: waartoe de Staaten niet verstaan konden, alzo hun alle deeze Dorpen, by de Munstersche en Nieuwmeegsche Verdragen, waren afgestaan (*t*).

't Ampt Montfoort.

Verschil over de hooge Regtspleeging in 't Overkwartier.

In

(*t*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 11—21.

In deezen ſtaat der onderhandelinge te Antwerpen, overleedt Lodewyk de XIV. Men oordeelde, in den Haage, dat deeze dood, die de inzigten en belangen van het Franſche Hof t'eenemaal veranderen deedt, den Staaten gelegenheid geeven zou, om betere voorwaarden te bedingen, by het Verdrag van Barriere. Men draalde, derhalve, met zig te verklaaren, op 's Keizers uiterſte aanbiedingen, gelyk ze genoemd waren. Maar Konigſek zeide den Staatſchen, op den dertienden van Herfstmaand, aan „ dat zy zig zouden hebben te uiten, binnen zes weeken, of dat de Keizer zyne maatregels neemen, en volgen zou." Voor reden van deezen eisch, gaf hy „ dat de Staatſchen nog geen der punten, over welken men gehandeld hadt, hadden goedgekeurd; op zyn meest alleenlyk zeggende, dat dit of dat punt kon doorgaan." Ook was 't waar, dat de byzondere Gewesten zig nog niet duidelyk hadden geopend, over de Barriere, met welke zy zig zouden te vrede houden. Men ontboodt dan eenige Afgevaardigden der Staaten op de onderhandelingen te Antwerpen, naar den Haage. Cadogan trok ook derwaards. De Ambasſadeurs der Staaten in Engeland ſchreeven hun, ten zelfden tyde, dat zy maar ſtyf op hunnen eisch moesten blyven ſtaan, alzo de Koning van Groot-Britanje beſlooten hadt, hen te onderſteunen: 't zy dat de vrees voor de onderneeming des Pretendents het Engelſche Hof bewoogen hadt, om der Staaten vriendſchap ernſtiger te zoeken: 't zy dat men de Staaten wilde opzetten tegen den Keizer om

1715.

XVI. De handeling over de Barriere begint zig naar 't einde te ſpoeden.

1715 om zo veel te beter voorwaarden te bedingen, by het Verbond, waarover men in onderhandeling getreden was, met het Weener-Hof. De Staaten gaven, midlerwyl, weinig of niets meer toe. De punten welken men, tot hiertoe, hadt konnen bedingen, werden overwoogen in de byzondere Gewesten: waarna de Afgevaardigden der Staaten naar Antwerpen keerden, met last om te fluiten (*u*). Men werdt over alles eens, op den veertienden van Slagtmaand: waarop drie Affchriften van 't Verdrag, een' voor den Keizer, een voor den Koning van Groot-Britanje, en een voor de Staaten, in 't net gefteld werden. De Keizerlyke Gezant, Graaf van Konigfek, en de Staatfche Afgevaardigden onderfchreeven ze, den volgenden dag, zynde den vyftienden van Slagtmaand, op het Stadhuis te Antwerpen. Cadogan, die dien dag een' keer naar Brusfel had moeten doen, tekende niet, voor den zestienden. Terftond na dat Konigfek en de Staatfchen getekend hadden, 't welk, in de tegenwoordigheid der Wethouderfchap van Antwerpen en andere voornaame Luiden, gefchied was, werdt de trompet gefteken en de keteltrom geroerd, in een der naaste vertrekken, waarop de klokken der Hoofdkerke begonden te luiden, terwyl 't gefchut van 't Kasteel en van de wallen der Stad gelost werdt, onder een gejuich der menigte van *Lang leeve de Keizer, onze Heer!* Men hieldt de maaltyd op 't Stadhuis, voor welk een aartig vuurwerk afgefteken werdt (*v*).

't Verdrag van Barriere wordt getekend.

Het

(*u*) Refol. Holl. 1 *Oct.* 15 *Nov.* 1715. *bl.* 737, 825.
(*v*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 21—24.

Het Verdrag van Barriere, welk op zynen tyd bekragtigd werdt, behelsde *negenentwintig Leden*, en een afzonderlyk punt. De voornaamsten liepen op deezen zin. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat de Staaten zig, „ by 't Verdrag van den jaare 1701, verbonden hadden, de Nederlanden over te geeven aan zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit, Karel den VI, mids hy, met Groot-Britanje en hen, overeenkwame, wegens hunne wederzydsche belangen, en byzonderlyk, wegens de wyze, op welke men de rust in de Nederlanden zou konnen vaststellen, om ze te doen dienen tot eene Barriere voor Groot-Britanje en voor de Vereenigde Gewesten; en ook ten aanzien van den Koophandel der gemelde Nederlanden, van Groot-Britanje en van de Vereenigde Gewesten. Hierom was men, onderling, overeengekomen, dat de Staaten den Keizer, terstond na 't uitwisselen der bekragtigingen, zouden overleveren alle de Nederlanden, zo, die, door Karel den II, bezeten waren, als, die Frankryk hun nu hadt afgestaan: om, voor altoos, door het Huis van Oostenryk, bezeten te worden, en onder verbindtenis van nimmer, geheel noch gedeeltelyk, of aan de Kroone, of aan eenigen Prins of Prinsesse uit den Huize van Frankryk te zullen worden opgedraagen. De Keizer en de Staaten verbonden zig, in deeze Nederlanden, altoos, dertig- of vyfendertigduizend man te zullen onderhouden, waarvan de Keizer drie vyfde, en de Staaten twee vyfde zouden leveren: welke man-

1715.

Inhoud van het zelve.

1715. „ ſchap men, in geval van waarſchynlykheid
„ van oorloge, tot veertigduizend man, en
„ in geval van daadelyken oorlog, met onder-
„ ling goedvinden, nog verder vermeerderen
„ zou. De Staaten zouden hunne troepen,
„ naar welgevallen, mogen verleggen, in de
„ Plaatſen, die ter hunner bewaaringe zouden
„ ſtaan. De Keizer vergunde den Staaten,
„ alleen bezetting te mogen leggen in de Steden
„ en Kasteelen van Namen en Doornik, in
„ de Steden Meenen, Veurne, Warneton,
„ Yperen en het Fort de Knokke, mids zy 'er
„ geene troepen toe gebruikten van eene Mo-
„ gendheid, die by den Keizer verdagt, of
„ met hem in oorlog ware. Doch in Dender-
„ monde zou men gemeene bezetting leggen,
„ waarover de Keizer egter eenen Bevelheb-
„ ber zou ſtellen, die, zo wel als de Onder-
„ Officiers, aan de Staaten zou zweeren, dat
„ hy nooit iet in de Stad doen, of toelaaten
„ zou, welk nadeelig zou konnen zyn aan hun-
„ nen dienst; uit hoofde van welken eed, hy
„ gehouden zou zyn, doortogt te verleenen
„ aan de Staatſche troepen, die, in een maa-
„ tig getal tevens, zulks zouden begeeren. De
„ Staaten zouden, ten hunnen koste, Bevel-
„ hebbers ſtellen over de Plaatſen, hun ter be-
„ waaringe afgeſtaan, mids daartoe niet kie-
„ zende Perſoonen, die by den Keizer onaan-
„ genaam, of, om byzondere redenen, ver-
„ dagt waren: welke Bevelhebbers, in opzig-
„ te van Krygszaaken, volkomenlyk, aan de
„ Staaten onderworpen zouden zyn; doch ook
„ den eed van getrouwheid moeten doen aan
„ den Keizer, en zig met geene andere zaa-
„ ken

„ ken moeijen. Zy zouden 's Keizers alge- 1715.
„ meenen Landvoogd de gewoonlyke eer moe-
„ ten bewyzen, en hem zelfs 't woord laaten
„ geeven, wanneer hy komen mogt in de Plaat-
„ sen, ter hunner bewaaringe staande. De
„ Keizer stondt den Staatschen troepen in de
„ bezettingen vrye Godsdienstoefening toe,
„ zonder dat egter de Plaatsen, daartoe ge-
„ schikt, de uiterlyke gedaante van Kerken
„ zouden mogen hebben. Voorts, zou de
„ Godsdienst, onder de inwooners der Oos-
„ tenrykschen Nederlanden, blyven, als ten
„ tyde van Karel den II. Men zou den Staat-
„ schen troepen krygs- en mondbehoeften en
„ stoffe tot kleeding mogen toevoeren, zon-
„ der eenige regten of tollen te betaalen. De
„ Staaten zouden hunne troepen mogen ver-
„ leggen, en heen en weder door Brabant en
„ Vlaanderen doen trekken, naar welgeval-
„ len; mids zy aan geene vyandlyke Mogend-
„ heid behoorden, noch zig, ergens door,
„ verdagt gemaakt hadden. In tyd van oor-
„ loge, zou men, in de Plaatsen, die meest
„ bloot gesteld waren, zo veele Staatsche troe-
„ pen ontvangen, als men, onderling, zou
„ geraaden vinden. De Staaten zouden de Bar-
„ riere-Plaatsen mogen versterken, op hunne
„ eigen' kosten; doch geene nieuwe Vestin-
„ gen aanleggen, dan met kennisse van den al-
„ gemeenen Landvoogd. De Keizer zou zorg-
„ draagen, dat de brieven en boden der Ver-
„ eenigde Gewesten vryen toegang zouden heb-
„ ben naar de Barriere-Plaatsen, mids zy gee-
„ ne Koopmans- of andere byzondere brie-
„ ven medebragten. Zo ééne der Barriere-

1715. „ Plaatſen mogt aangetast worden, zou het
„ den Staaten vryſtaan, bezit te neemen van
„ de Steden en Plaatſen op de Demer, van de
„ Schelde tot aan de Maaze, alwaar zy ook
„ verſchanſingen, linien en overſtroomingen
„ zouden mogen maaken. Om te voorkomen,
„ dat men, gelyk in den jongſten oorlog, het
„ Leger zou behoeven te verzwakken, door
„ het onderhouden van een aanmerkelyk ge-
„ tal troepen in Vlaanderen, zou de Keizer
„ den Staaten afſtaan zulke Sterkten en zo
„ veel Lands in Oostenryksch Vlaanderen, als
„ vereischt werdt, om aldaar de noodige
„ overſtroomingen te maaken, en dezelven
„ wel te dekken, van de Schelde af, tot aan
„ de zee toe. De grenzen der Staaten in
„ Vlaanderen zouden, derhalve, voortaan,
„ beginnen, van de zee, tusſchen Blankenburg
„ en Heist, ter plaatſe daar geene duinen wa-
„ ren, mids zy geene ſluizen aan de zee maak-
„ ten, noch gedoogen, dat 'er eenige Dor-
„ pen, of huizen, of visſcherswooningen wer-
„ den aangelegd; ook niet, dat de dyken ver-
„ minderd, of de ingezetenen van Ooſten-
„ ryksch Vlaanderen benadeeld werden, zo zy
„ aldaar eenige Sterkten wilden ſtigten. Van
„ den genoemden post, zou men eene lyn
„ trekken op het Gootewegje: voorts, op
„ Heist, den Driehoek en Zwarteſluis, en het
„ Fort S. Donaas, welk Fort den Staaten werdt
„ afgeſtaan, met het Land benoorden de lyn,
„ mids de ſluisdeuren in 't gemelde Fort, in
„ tyd van vrede, afgenomen bleeven. De
„ nieuwe grenzen der Staaten zouden zig, van
„ S. Donaas, ſtrekken tot aan 't Fort van S:

„ Job,

„ *Job*, van waar men weder komen zou tot 1715.
„ de ouden, digt by Middelburg : de oude
„ grenzen volgende, langs den Zydelingsdyk,
„ tot daar de Ekelose watergang en waterloop
„ in ééne sluis samenkwamen. Van hier, zou
„ men den Graafjansdyk volgen tot Boekhou-
„ te, van waar men, met eene regte lyn voort-
„ gaan zou, tot de oude grenzen toe. 't Ge-
„ ne benoorden deeze lyn lag werdt den Staa-
„ ten insgelyks, afgestaan. In oorlogstyd,
„ zouden de Staaten de sluizen in den Zy-
„ delings- en Graafjansdyk mogen sterken en
„ bezetten, om dus de overstrooming van
„ Boekhoute tot aan 't Kanaal van Sas van
„ Gend te behouden. De grenzen van Sas van
„ Gend zouden tot op tweeduizend meetkun-
„ dige schreden uitgestrekt zyn, mids daar
„ onder geene Dorpen begreepen waren. Tot
„ behoudenis der Beneden-Schelde, en der
„ gemeenschap tusschen Staats Brabant en
„ Staatsch Vlaanderen, stondt de Keizer den
„ Staaten af de Polder en het Dorp den Doel,
„ en de Polders S. Anna en Ketenesse. Zo
„ dra de Barriere werdt aangetast, zou de
„ Keizer den Staaten de bewaaring overgee-
„ ven van het Fort de Peerle, en van de slui-
„ zen, tusschen dit Fort en het Fort Maria,
„ mids zy dit Fort en deeze sluizen, benevens
„ die van den Zydelings- en Graafjansdyk,
„ hem, na 't eindigen des oorlogs, wederom
„ overgaven. In vredestyd, zouden de Staaten
„ geene overstroomingen mogen maaken, en
„ in tyd van oorlog, niet dan met kennis van
„ den algemeenen Landvoogd; zullende zy
„ ook de inwooners van Oostenryksch Vlaan-

1715. „ deren moeten schadeloos stellen, indien de-
„ zelven, ter oorzaake van de overgifte eeni-
„ ger sluizen, eenig nadeel lyden mogten.
„ Over de verplaatsing der Komptoiren, die,
„ ter gelegenheid deezer veranderinge in de
„ grenzen, zou moeten geschieden, zou men
„ elkanderen nader verstaan. De inkomsten,
„ welken plagten getrokken te worden, uit de
„ Landen, die nu aan de Staaten werden af-
„ gestaan, zouden begroot, en van den jaar-
„ lykschen onderstand van vyfmaal honderd-
„ duizend Ryksdaalders afgetrokken worden.
„ De Roomsch-Katholyke Godsdienst zou,
„ in deeze Landen, geoefend worden, gelyk
„ ten tyde van Karel den II. Ook zouden de
„ inwooners hunne Privilegien blyven behou-
„ den. 't Fort Roodenhuizen zou geslegt, en
„ de geschillen over 't Kanaal van Brugge ge-
„ laaten worden aan de uitspraak van onzydi-
„ ge zegsluiden, wederzyds te kiezen; zul-
„ lende die van Sluis egter, door het afstaan
„ van het Fort S. Donaas, niet begreepen wor-
„ den, eenig meerder regt op dit Kanaal ver-
„ kreegen te hebben, dan zy te vooren had-
„ den. Voorts, stondt de Keizer den Staaten
„ voor eeuwig, en in volkomen' *Souverainiteit*
„ *en eigendom* af, in het Overkwartier van Gel-
„ derland, de Stad Venlo met haar Regtsge-
„ bied en 't Fort S. Michiel, benevens het
„ Fort Stevenswaard, met deszelfs grond,
„ en zo veel lands, als vereischt werdt, om
„ de werken aan deeze zyde der Maaze te
„ vergrooten, zullende hy nimmer gedoogen,
„ dat iemant eenige Sterkte, hoe genaamd,
„ stigtte, op eene halve myl na aan dit Fort.

„ Voorts

„ Voorts stondt hy hun af het Ampt Mont- 1715.
„ foort (de Dorpen Zwalmt en Elmt uitge-
„ nomen), bestaande in de Steden Nieuwstad
„ en Egt, en elf Dorpen, om het te bezitten,
„ gelyk Karel de II. het bezeten hadt, behou-
„ dens het regt, welk den Koning van Pruis-
„ sen zou mogen toekomen, en mids dat alle
„ Geestelyke en weereldlyke voorregten in vol-
„ le kragt bleeven, en de oefening van den
„ Roomsch Katholyken Godsdienst stand hieldt,
„ gelyk te vooren. Ook zouden, hier, alle
„ Wethouders van deezen Godsdienst moe-
„ ten zyn. De Bisschop van Roermonde zou
„ de geestelyke *beneficien* begeeven; doch niet
„ dan aan Persoonen, den Staaten aange-
„ naam. Met de Stad Egt, zouden de Staa-
„ ten niet geagt worden te hebben verkreegen
„ het regt van beroep van het Kapittel van
„ Thoorn. Doch 't zou hun vrystaan, voor de
„ inwooners deezes Lands, een Hof van be-
„ roep op te regten, waar zy, binnen dit Ge-
„ west, wilden. De regten op de Maaze zou-
„ den niet vermeerderd noch verminderd mo-
„ gen worden, dan met gemeen goedvinden:
„ zullende den Keizer de regten genieten, die
„ te Roermonde en te Navaigne, en de Staa-
„ ten de regten, die te Venlo plagten gehee-
„ ven te worden. De Staaten zouden den Kei-
„ zer te gemoet komen, in het voldoen der
„ renten van honderd en twintig en tagtigdui-
„ zend guldens, voor welken, deeze regten,
„ in den jaare 1687, ten behoeve van wylen
„ Koning Willem den III, verbonden waren.
„ Ook zouden de Staaten hun aandeel draa-
„ gen, in de schulden van het Overkwartier,

 „ De

1715. „ De Stukken en Papieren van het Overkwar-
„ tier zouden, gelyk te vooren, blyven te
„ Roermonde; doch de Gemagtigden der drie
„ Mogendheden zouden 'er eene Lyst van maa-
„ ken, van welken men ieder een afschrift be-
„ komen zou; volgens welk afschrift, elk al-
„ toos een egt dubbeld zou konnen vorderen
„ van 't gene hem aanging. Om den Staaten
„ te gemoet te komen, in het onderhouden,
„ sterken en bezetten der Barriere-Plaatsen,
„ zou de Keizer hun, jaarlyks, betaalen
„ vyfhonderdduizend Ryksdaalers, of twaalf-
„ honderd en vyftigduizend guldens Hol-
„ landsch geld, boven de inkomsten van hun
„ gedeelte van het Overkwartier van Gelder-
„ land, en boven de kosten op de woonin-
„ gen der troepen: waar voor de beste inkom-
„ sten der Oostenrykſche Nederlanden, na-
„ der uitgedrukt in het afgezonderd punt van
„ dit Verdrag, verbonden zouden zyn: wor-
„ dende den Staaten de magt gegeven, om,
„ by mangel van voldoening op den verval-
„ dag, de Ontvangers dier inkomsten, by pan-
„ ding en bedwang, tot betaaling te noodzaa-
„ ken. De Keizer bevestigde, wyders, de
„ voorwaarden, op welken, de Steden en Ge-
„ westen der Oostenrykſche Nederlanden, aan
„ zyne zyde, waren overgegaan, en in 't alge-
„ meen alles, wat, door Groot-Britanje en
„ de Staaten, geduurende derzelver bewind
„ over deeze Landen, verrigt was. De Kei-
„ zer beloofde de penningen te zullen vol-
„ doen, welken de Staaten, ten dienste van Ko-
„ ning Karel den II, hadden doen ligten, en
„ die agt millioenen driehonderd zesennegen-
„ tig.

„ tigduizend guldens beliepen: midsgaders de „ kosten, welken zy, geduurende hun bewind „ over de Oostenrykſche Nederlanden, tot „ behoudenis derzelven, hadden moeten maa- „ ken, en tot verval van welken, zy vier mil- „ lioen zeshonderd agttienduizend negenhon- „ derd vyfenvyftig guldens hadden opgeno- „ men. De uitgaande en inkomende regten, „ op waaren, gaande naar of komende van „ Groot-Britanje of de Vereenigde Gewes- „ ten, uit of in de Oostenrykſche Nederlan- „ den, zouden geregeld blyven op den tegen- „ woordigen voet, tot dat men, wegens een „ nader Verdrag van Koophandel, zou over- „ eengekomen zyn. Voor 't overige, zou de „ Koophandel en 't gene daar van afhing, „ tusſchen de ingezetenen der Oostenrykſche „ en Vereenigde Nederlanden, blyven op den „ voet, als by 't Verdrag van Munſter be- „ raamd was. De Vestingwerken van 't Kas- „ teel van Luik en van Huy zouden, op kos- „ ten van 't Land van Luik, geſlegt worden, „ zonder immer wederom te mogen worden „ hermaakt; zullende deeze ſlegting, binnen „ drie maanden, moeten geſchieden. De Ko- „ ning van Groot-Britanje verbondt zig tot „ de handhaavinge van dit Verdrag, welk, „ door de handelende Mogendheden, binnen „ zes weeken, zou moeten bekragtigd wor- „ den (*w*)." Doch, ten opzigte van het punt, welk de ſlegting van Huy en 't Kasteel van Luik betrof, verklaarden de Staatſche Gevolmag-

1715.

(*w*) *Zie* Groot-Plak atb. V. *Deel*, *bl.* 522. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 458. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 24. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 37.

1715. magtigden, dat zy daarin niet konden bewilligen, dan onder deeze voorwaarden „ 1. dat „ de Prins en Staaten van Luik afstand zouden doen van de klagten, welken zy, op „ den Ryksdag, hadden ingebragt, tegen de „ stigting der Sterkte op den S. Pietersberg, „ tegen over Maastricht, door de Staaten. 2. „ dat men hun ook genoegen gave, wegens „ hunne eischen op Bon; 't zy door het slegten deezer Vestinge, of door overeen te „ komen omtrent de bezetting, welke men 'er, „ tot gemeene veiligheid, in zou mogen leggen (*x*)." Terstond na 't uitwisselen der bekragtigingen van 't Verdrag van Barriere, nam Johan van den Berg, Gevolmagtigde der Staaten tot de Regeeringe der Oostenrykſche Nederlanden, uit den naam van hunne Hoog-Mogendheden en van zyne Majesteit van Groot-Britanje, met eenen brief, afscheid van de Raaden en Kollegien van Regeeringe aldaar, dezelven ontslaande van den eed, aan de twee Mogendheden gedaan (*y*).

XVIII. Aanmerkingen over het Verdrag van Barriere. Het Verdrag van Barriere bevestigde de Staaten eerst in 't bezit van 't gene zy, by eenen twaalfjaarigen oorlog, gewonnen, en by de Utrechtsche Vrede bedongen hadden. Zy verkreegen zig, by het zelve, den eigendom en opperste magt over een aanmerkelyk gedeelte van het Overkwartier van Gelderland, en over een klein gedeelte van Vlaanderen; waardoor zy de grenzen van hunnen Staat, beide ten oosten, en ten westen naar den kant van

(*x*) *Volez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 46.
(*y*) Rousset Recüeil *Tom.* I. *p.* 78.

van *Zeeland*, in grooter veiligheid gesteld zagen dan te vooren. Voorts, dekten zy zig tegen vyandlyke onderneemingen, van den kant van Frankryk, door het leggen van bezettingen, in Namen aan de Sambre en Maaze, in Doornik aan de Schelde, in Meenen en Warneton aan de Leye, in Yperen en 't Fort de Knokke, aan een water, welk gemeenschap met Nieuwpoort hadt, en in Veurne, aan de Vaart, tusschen de laatstgemelde Stad en Duinkerken. Alle welke Plaatsen digt aan de grenzen van Fransch Vlaanderen gelegen waren, en overweldigd moesten worden, eer men, van deezen kant, op 't grondgebied van den Staat komen kon. Men was, hier te Lande, in 't algemeen, vergenoegd, over 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, hoewel sommigen meenden, dat het leggen van genoegzaame bezettingen in afgelegen Plaatsen, en het onderhouden van de Vestingwerken derzelven, den Staat zou inwikkelen in kosten, welken de dienst, dien men zig van deeze Barriere beloofde, niet zou konnen opweegen. De afgelegenheid der *Barriere-Plaatsen* zou ook, dagt men, aanleiding geeven, dat de toevoer derwaards ligter zou konnen belet worden. Doch, van den anderen kant, werdt aangemerkt, dat de Spaansche Nederlanden, altoos, na de Munstersche Vrede, waren aangezien, als eene noodzaakelyke Barriere voor den Staat; dat het vermogen derzelven, sedert, en vooral na het sluiten der Pyreneesche Vrede, nogtans, zo geweldiglyk was afgenomen, dat zy, uit zig zelven, niet in staat waren, om tot eene Barriere te verstrekken. Dat zy ook niet meer onder-

1715.

1715. dersteund werden uit Spanje, gelyk voorheen. Dat zy, derhalve, geene Barriere voor den Staat konden zyn, zo zy niet met Staatsch krygsvolk bezet werden. Dat dit Krygsvolk of staan moest onder Overſten, die niet van de Staaten afhingen, of onder Overſten, die door de Staaten werden aangeſteld. Dat men, van het eerſte, de nadeelige gevolgen ondervonden hadt, in den aanvang deezer eeuwe, toen de Staatſche troepen, onder vreemd bevel ſtaande, en nevens vreemde troepen in bezetting leggende, eer men 't verwagtte, genoegzaam krygsgevangen waren gemaakt. Dat men, hierom, het regt, om alleen bezetting te mogen leggen in de Barriere-Plaatſen, onder zyne eigen' Overſten, wysſelyk, bedongen hadt. Dat de afgelegenſte Barriere-Plaatſen, Namen, Doornik en Meenen, de vyandlykheden verst van de grenzen hielden. Dat Yperen en Veurne Staatsch Vlaanderen dekten, en nader by waren; en de overigen niet zo afgelegen, als verſcheiden' Grensſteden. Uit al het welke, men opmaakte, dat men den Staat niet beveiligen kon, zonder zig zulk eene kostbaare Barriere te verkrygen (z).

XVIII. Onlusten, ter gelegenheid van dit Verdrag ontſtaan met den Keur-

Doch het Verdrag van Barriere was nog niet lang geſlooten geweest, of het gaf gelegenheid tot eenige moeilykheden, waarvan wy kortelyk gewaagen moeten. De Keurvorst van de Palts gaf den Staaten, omtrent den aanvang van Wintermaand, te kennen, dat de Keizer hem het Hertogdom Limburg hadt afgeſtaan, tot dat hy bekwaamer gelegenheid hebben zou, om

(z) Petitie *voor 't jaar* 1715. *by* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 340.

om hem de dienften te vergelden, welken hy den *Huize* van Oostenryk, in den jongften oorlog, gedaan hadt. De Staaten hielden zulk een' afftand te ftryden met het Verdrag van Barriere, waarby beraamd was, dat de Spaanfche Nederlanden, voor altoos, aan het Huis van Oostenryk zouden moeten blyven. Ook waren de inkomften van dit Hertogdom byzonderlyk verbonden, voor zekere penningen, welken de Staaten, ten behoeve des Keizers, hadden opgenomen. Zy begeerden, hierom, op den Keurvorst, dat hy 's Keizers aanbieding van de hand weeze. Men wierp hun tegen „ dat zy zelven hadden gedoogd, dat een „ gedeelte van 't Overkwartier van Gelder- „ land aan Pruisfen, en een landgoed van der- „ tigduizend Ryksdaalers inkomen, uit Lu- „ xemburg of Limburg, aan de Prinsesfe van „ Urfins was afgeftaan. Dat zy, daarenboven, „ het Hertogdom Limburg, reeds in den jaa- „ re 1703, hadden overgegeeven aan den te- „ genwoordigen Keizer, waarom het Verdrag „ van Barriere, welk alleen fprak van *Gewes-* „ *ten en Steden*, die zy nu afftonden, niet „ op dit Hertogdom zien kon." De Staaten bleeven egter by hun gevoelen. Die van de Oostenrykfche Nederlanden beweerden ook, dat zulk een afftand met hunne Privilegien ftreedt. Men zogt de Staaten gerust te ftellen, dat de Keizer geen ander gedeelte der Oostenrykfche Nederlanden vervreemden zou, zo zy in den afftand van Limburg bewilligden. Doch men deedt vergeeffche moeite. De Staaten bragten zelf, by deeze gelegenheid, verfcheiden' bezwaarnisfen in by den Keurvorst van

1715. Vorst van de Palts, wegens Limburg;

1715. van de Palts; vooral, klaagden zy, over de ingezetenen van 't Land van Raveſtein, die, met het minſte hooge water, hunne dykaadjen doorſtaken, en 't Land tusſchen Maas en Waal lieten onderloopen, en andere ongeregeldheden bedreeven, op de grenzen. Nogtans, tradt men, in de Lente des jaars 1716, in nadere onderhandeling met het Paltſiſche Hof. Men vorderde eenige voorwaarden, op welken men in den afſtand van Limburg ſcheen te zullen bewilligen. Men ruimde zelfs het Steedje Kesſenich, in 't Overkwartier van Gelderland, waar op de Keurvorst regt hadt. Doch alzo men, kort hierna, vernam, dat de oefening van den Hervormden Godsdienst, in 't Hertogdom Limburg, belet werdt, toonde men zig wederom ongenegener, om den afſtand te gedoogen. De dood van den Keurvorst, die hierop volgde, was oorzaak, dat de afſtand niet voltrokken werdt (*a*), en in 't jaar 1717, werdt het Hertogdom Limburg, wederom, met het Hertogdom Brabant vereenigd, daar het, eerst na de dood van Karel den II, van afgeſcheiden geweest was (*b*).

en met den Keurvorst van Keulen, wegens Huy, Luik en Bon.

Het ſlegten en overgeeven van Huy en van 't Kasteel van Luik draalde eenigen tyd, om dat men den Staaten nog geen genoegen gaf omtrent Bon, waarvan niet gewaagd was, in het Verdrag van Barriere. De Staaten hadden nog bezetting in deeze drie Plaatſen, en zogten zelfs de bezetting van Bon, die zwak was, met een Regement te verſterken; doch zy ontmoet-

(*a*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 46—49, 418—431.
(*b*) Suppl. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 146.

moetten hierin zo veel tegenſtands, dat zy den toeleg ſtaaken moesten. Van wege den Keizer, werdt toen zeer gedrongen op de ontruiming der Vestinge, uit kragte van de Utrechtſche Vrede. Aan 't Franſche Hof, werden, derhalve, poogingen gedaan, om de Regeering te beweegen, tot de handhaaving deezer Vrede, in gevolge van welke Bon geſlegt behoorde te worden. De Ambasſadeur Buys ſtondt hierop ſterk, in verſcheiden' geſprekken met de Torcy en met den Hertoge-Regent zelve (*c*). Maar van 's Keizers zyde, werdt, in den Haage, beweerd, dat het Verdrag van Baden niet vorderde, dat Bon geſlegt, maar in tyd van vrede, alleen door burgers, bezet werdt. Daarenboven, werdt aangetoond, dat de Vestingwerken van Bon zo vervallen waren, dat de Stad, daar de Keurvorst van Keulen zyn gewoon verblyf hieldt, geheel open leggen zou voor nagtroovers, zo men ze nog van haaren ouden muur berooven wilde. Men werdt het egter niet eens. De Keurvorst beſloot, eindelyk, tot daadelykheden te komen. Hy deedt, in Slagtmaand, eenige troepen trekken in de buitenwerken van Bon, die, op den zestienden, heimelyk, in de Stad wisten te geraaken, en nog voor 't einde des jaars, de weinige Staatſche manſchap, die hier nog lag, met geweld, ter poorte uit dreeven (*d*). De Staaten, hiervan berigt bekomen hebbende, waren 'er zo misnoegd over op den Keurvorst, dat zy zynen Reſident bevel gaven, om binnen drie

1715.

De Staatſche bezetting wordt verdreeven uit Bon.

(*c*) Misſiven *van den* extr. Amb. Buys *van* 3 *Juny* 4 *Octob.* 1715.
(*d*) Reſol. Holl. 17 *Decemb.* 1715. *bl.* 917.

1715. drie etmaalen het Land te ruimen. Ook vorderden zy voldoening, wegens den hoon, hun aangedaan. De Keizer zelf verſtondt, dat hun geene voldoening geweigerd kon worden. Ook arbeidde de Koning van Groot-Britanje, ten deezen einde, aan 't Weener Hof. De Keurvorst boodt, eindelyk, aan, dat hy de Staaten ſchriftelyk verſchooning verzoeken wilde, wegens 't gebeurde te Bon: waarmede men zig niet voldaan hieldt, in den Haage. 't Geſchil tusſchen de Staaten en den Keurvorst werdt ſleepende gehouden, tot in 't jaar 1717, wanneer men, eindelyk, door bemiddeling van den Keizerlyken Reſident, Baron van Heems, op den twee-entwintigſten van Zomermaand, overeenkwam „ dat de werken van 't Kasteel „ van Luik, naar den kant der Stad, zouden „ worden gelaaten, gelyk zy geweest waren „ voor den oorlog, en dat de overigen zou„ den geſlegt worden: waarna de Staatſche „ bezetting 't Kasteel zou ruimen. Dat het „ Kasteel van Huy volkomenlyk geſlegt, en „ daarna eerst aan den Keurvorst overgege„ ven zou worden. Dat de ſlegting van bei„ de de Kasteelen geſchieden zou, op kosten „ der Staaten van Luik, en dat de twee Ves„ tingen nimmer wederom zouden mogen ver„ ſterkt worden. Dat men alle de buitenwer„ ken van Bon zou doen ſlegten, buiten kos„ ten van hunne Hoog-Mogendheden. Dat „ de Sterkte op den S. Pietersberg, door de „ Staaten geſtigt, zou in wezen blyven, zon„ der dat zy egter, over den grond, die tot „ Luikerland behoorde, eenig meerder regts„ gebied zouden mogen oefenen, dan over

Overeenkomst met den Keurvorst.

„ den

„ den grond van andere Vestingwerken van „ Maastricht, die, insgelyks, op Luikſchen „ bodem gelegen waren. Dat het geſchut en „ de krygsbehoeften, binnen Bon gevonden, „ en den Staaten toebehoorende, hun te rug „ gegeven zouden worden, en dat de Keur„ vorst de agterſtallen voldoen zou aan den „ Staatſchen bevelhebber en bezetting van Bon, „ die over hunne betaaling beding gemaakt „ hadden met het Keurvorſtelyk Kapittel. Dat, „ eindelyk, zyne Keurvorſtelyke Doorlugtig„ heid, wegens het gebeurde te Bon, eenen „ beleefden brief ſchryven zou aan de Staa„ ten (*e*)." *Dit geſchiedde*, ſedert, en de overige punten van het Verdrag werden, insgelyks, genoegzaam naargekomen (*f*). 1715.

XIX. Verſchil met den Koning van Pruisſen, over 't Regtsgegebied in 't Overkwartier van Gelderland.

De Koning van Pruisſen hadt ook merkelyke zwaarigheden ingebragt, tegen het punt van het Verdrag van Barriere, welk het Overkwartier van Gelderland betrof. Hy beweerde „ dat „ de Sterkte S. Michiel gelegen was in het ge„ deelte, welk hem was afgeſtaan; dat om „ Stevenswaard en Venlo land lag, welk on„ der zyne Domeinen te Montfoort, onder „ *Kriekenbeek* en Middellaar, en derhalve aan „ hem behoorde; dat men alleen van regten „ en tollen te Venlo en te Roermonde ge„ waagd hadt, zonder te ſpreeken van 't ge„ ne hy regt hadt te heffen; dat men, einde„ lyk, over de Stukken en beſcheiden van 't „ Overkwartier ſchikkingen hadt gemaakt, in

„ zyn

(*e*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 450. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 442.

(*f*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 66—87, 408—417. *Tom.* X. *p.* 177—95.

1715. „ zyn nadeel, onaangezien hy verre het grootste gedeelte van dit Gewest bezat." Men handelde lang, in den Haage, over deeze bezwaarnisfen. De Staaten gaven zig veel moeite, om derzelver ongegrondheid, fchriftelyk, aan te wyzen. Doch daar verliep nog een geruime tyd, eer men, over een gedeelte derzelven, eens werdt (*g*). Ondertusfchen, regelden de Staaten, in Slagtmaand des jaars 1716, met den Koning van Pruisfen, de grenzen in de Peel, gelegen tusfchen de Meierye van 's Hertogenbosch en het Ampt van Kesfel, in 't Overkwartier van Gelderland (*h*), waar over, insgelyks, gefchil geweest was. Wyders, was 'er ook twist gereezen, met den Keizer, over de grensfcheiding in Vlaanderen, die niet voor 't jaar 1718 vereffend werdt: op welk jaar, wy 'er, kortelyk, van gewaagen zullen. Keizer Karel de VI, midlerwyl, de Regeering der Spaanfche, nu Oostenrykfche Nederlanden aanvaard hebbende, ftelde Prins Eugenius van Savoje, tot algemeenen Landvoogd over dezelven, aan: in wiens naam, de Regeering werdt waargenomen, door *Herkules Jozef Louis Turinetti, Markgraave de Prié.* De Keizer maakte, in 't jaar 1718, nog eene merkelyke verandering, in de Regeering der Oostenrykfche Nederlanden, dezelve brengende op eenen voet, welken men hieldt beter overeen te komen met hunnen tegenwoordigen toeftand. De Raad van Staate, de Geheime Raad en de Raad der Geldmiddelen, die elkan-

(*g*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 50—66, 431—441, 443.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 543. Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* I *p.* 481.

kanderen plagten gelyk te ſtaan, in rang en gezag, werden vernietigd, en, in de plaatſe derzelven, één Raad van Staate aangeſteld. Wyders, werdt de Regeering, grootendeels, naar de Franſche geſchikt (*i*). 1715.

XX. Handeling in Spanje.

Aan 't Hof van Madrid was, onlangs, eenige verandering voorgevallen. De Koningin was op den veertienden van Sprokkelmaand des jaars 1714 overleeden (*k*); en de Koning, ſedert, voor de tweedemaal, in Huwelyk getreeden met *Elizabet Farneſe*, Dogter van *Odoard den II*, *Hertoge van Parma*, die, tegen 't einde des jaars, in Spanje komende, de Prinſes van Urſins, terſtond, van 't Hof verzonden hadt. Zy begaf zig, eerlang, naar Frankryk, daar zy minnelyk bejegend werdt. Ik vind, dat zy, aldaar zynde, voornam, naar Holland te vertrekken, en zig, met der woon, te Utrecht, neder te ſlaan (*l*). Doch ik weet niet, of zy dit voorneemen voltrokken heeft. Haare ongenade werdt, in 't gemeen, toegeſchreeven aan zekere onbeleefdheid omtrent de nieuwe Koninginne, toen zy dezelve, voor eerst, ontmoette, te Guadalaxara. Ook meent men, dat zy te veel vermogt op den Koning, wiens genegenheid de Italiaanſche Prinſes voor zig alleen begeerde (*m*). Ondertusſchen, verviel, met de ongenade der Prinſesſe van Urſins, het geſchil over het Landgoed van dertigduizend Ryksdaalers, haar uit Luxemburg of Limburg be-

(*i*) *Volez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 510.
(*k*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 556.
(*l*) Misſive *van den* extr. Ambasſ. BUYS *van* 14, 25 *Jan.* 5 *April* 3 *May* 1715.
(*m*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 130, 131.

1715.

De Heer van Ripperda wordt derwaards gezonden.

beloofd; welk de Vrede met Frankryk en met Spanje zo lang hadt tegengehouden. Eenigen tyd na 't fluiten der Vrede met Spanje, hadden de Staaten beslooten, een' buitengewoonen Gezant derwaards te zenden, waartoe de Heer *Joan Willem van Ripperda*, Vryheer van Poelgeest, benoemd werdt (*n*). In Hooimaand deezes jaars, kwam hy aan te Madrid, daar hy zyn werk maakte van het bevestigen van het goed verstand, welk tusschen Filips den V. en de Staaten hersteld was, door de Vrede. Ook zogt hy eenige voordeelen te bedingen voor den Koophandel. De Staaten bekleedden hem, sedert, op zyn verzoek, met de waardigheid van *Ambassadeur* (*o*), zonder dat egter zyne wedde verhoogd werdt. De Koning van Spanje hadt den *Markgraaf van Miraval*, in die hoedanigheid, herwaards gezonden, die egter niet lang in den Haage bleef. Ripperda vernam, kort na 't overlyden van Lodewyk den XIV, uit den Abt *Julius Alberoni*, die thans zeer gezien was by den Koning „ dat hunne „ Majesteiten zig niet dagten te moeijen met „ de Regeering van Frankryk, al werdt schoon „ de Koning geroepen tot het Regentschap, „ of tot de Kroone zelven, indien de jonge „ Vorst mogt komen te overlyden." De Ambassadeur scheef den inhoud van zyn gesprek met den Abt over naar den Haage, met verzoek, dat men zyn schryven geheim hieldt. Hy voegde 'er by „ dat de Koningin veel gezags „ hadt in de Regeeringe:" 't welk, allengskens,

(*n*) Resol. Holl. 13, 15 *Dec.* 1714. *bl.* 561, 572. 19 *Jan.* 22 *Maart* 1715. *bl.* 70, 274. Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1715. *bl.* 187.
(*o*) Resol. Holl. 19 *Octob.* 1715. *bl.* 757.

kens, *overvloediglyk* gebleeken is. In Grasmaand des volgenden jaaars, deedt Ripperda eerst zyne openbaare intrede te Madrid (*p*). 1714.

Het kaapen der Zweeden op de ingezetenen van den Staat hieldt nog al aan (*q*). De Staaten hadden hunnen onderzaaten, reeds in 't voorleeden jaar, vergund, geweld met geweld te mogen keeren, en alle genomen' ſchepen en goederen te mogen herneemen, waar zy ze ook aantroffen: verklaarende zy, diergelyke onderneemingen der Zweeden niet anders te konnen aanzien, dan als *openbaare zeerooveryen* (*r*). De Zweedſche Gezant *Palmquist* ſtiet zig aan dit woord, en beklaagde 'er zig over, by de Staaten. Men gaf voor, dat de Nederlandſche ſchepen genomen werden, om dat zy den Ruſſen krygsbehoeften toevoerden; 't welk, zo 't geſchied was, buiten kennis, en tegen 't uitdrukkelyk verbod der Staaten, was geſchied. In Zweeden, kwam, kort hierop, een Reglement uit, waarnaar de Kaapers zig hadden te voegen. Men meende, hierdoor, de ongeregeldheden te voorkomen, die in 't aanhouden en neemen der ſchepen gepleegd werden. Doch de Staaten vonden 't bederfelyk voor den Koophandel in de Oostzee. De Engelſchen hadden dezelfde redenen van klaagen, over de Zweedſche kaaperyen. George de I. en de Staaten kwamen, derhalve, overeen, om eene Vloot in zee te brengen, die uit twee en dertig ſchepen van oorloge, twintig Engelſche en twaalf Staatſche, beſtondt, en dien de

XXI. De Zweedſche Kaaperyen houden nog al aan.

Groot-Britanje en de Staaten zenden eene Vloot

(*p*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 131-134, 475, 476, 712, 713, 714.
(*q*) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 802. 819, 850.
(*r*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1631, 1633, 367.

1715. de, om de scheepvaart der beide volken te beveiligen (*s*). Men nam deeze uitrusting, meer of min, kwaalyk, aan 't Fransche Hof, en sprak van ook eene Vloot naar de Oostzee te willen zenden (*t*). Doch hiervan kwam niets. De Staatsche schepen staken, onder bevel van den Schout by nagt *Henrik Grave*, in Bloeimaand, in zee. In de Zont, voegden de Engelschen onder *John Norris* zig by hen. De Engelsche Resident te Stokholm dreigde, hierop, de Zweedsche Regeering, dat men alle Zweedsche schepen aanhouden zou, zoo het Hof den Koning, zynen Meester, geene voldoening gave. Men beriep zig op den Koning, die, eindelyk, van Bender te rug gekeerd, en te Straalzond aangekomen was. Doch hy was zo verre van iet te willen toegeeven, dat hy een Verdrag weigerde te bekragtigen, waarby beraamd was, dat de Koning van Pruissen Stettyn en Wismar bewaaren, en tegen de vyandlykheden der Russen en Poolen beschermen zou; schoon de Pruissische troepen, in gevolge van dit Verdrag, reeds bezit genomen hadden van de eerste deezer twee Steden (*u*). Maar Karel de XII, de Keurvorstelyke Landen van Hanover dreigende met eenen inval, drong den Keurvorst, Koning George, tot een Verdrag met Deenemarke en Pruissen, waarby hem de Hertogdommen Breemen en Verden werden toegedeeld, mids hy, op 't inneemen derzelven, den oorlog verklaarde aan Zweeden; gelyk hy, in Wynmaand, deedt. De Hanoverschen

naar de Oostzee.

(*s*) Resol. Holl. 16 *May* 1715. *bl.* 376.
(*t*) Missive *van den* extr. Amb. Buys *van* 8 *Febr.* 1715.
(*u*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 452.

ſche troepen voegden zig, hierop, by de Deenſchen en Pruisſiſchen, in Pomeren. Rugen en *Iledom* werden bemagtigd. Straalzond, van waar de Koning van Zweeden, op 't einde des jaars, ontweek naar Schoonen, viel den Bondgenooten, insgelyks, in handen. Ten zelfden tyde, hadt men 't beleg geſlaagen voor Wismar, welk Karel de XII, te water, dagt te ontzetten. Hy begaf zig, ten deezen einde, naar Karelskroon, daar zyne Vloot gereed gemaakt werdt (*v*). De vereenigde Vloot der Engelſchen en Staatſchen, zig vergenoegende met het beſchermen der Koopvaardye, keerde eerlang, wederom naar huis. 1715.

Nieuw misnoegen van Karel den XII. op de Staaten.

De Koning van *Zweeden* was niet alleen ten hoogſten misnoegd op Koning George, die zig in 't bezit van Breemen en Verden geſteld hadt, en Zweedsch Pomeren hielp overmeesteren; maar de Staaten hadden hem, dagt hy, ook reden tot klaagen gegeven, doordien zy gedoogd hadden, dat de Czaar van Muskovie, zyn geſlaagen vyand, eenig volk wierf, binnen hun gebied (*w*). De Czaar was, van de andere zyde, ook op de Staaten te onvrede, om dat zy, reeds eenige jaaren geleeden, de *Zweeden* met geld hadden onderſteund, waarvoor hun de tollen van Riga verpand waren, welken de Czaar, met de Stad, in 't jaar 1710, bemagtigd hadt. Ook waren 'er nog andere geſchillen gereezen over den Koophandel op Archangel, dien de Czaar wilde verleggen naar Petersburg. De Rusſen hadden daarenbo-

Onlusten met den Czaar van Muskovie.

(*v*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 217—313, 653. Tindal *Vol.* XI. [or XXVI] *p.* 38—41. Europ. Merc. *July—Dec.* 1715. *bl.* 76.
(*w*) Lamberti *Tom* IX. *p.* 216.

1715. boven, eenige Hollandſche Koopvaardyſchepen in den brand geſteken, te Elſingfors, voorwendende, dat dezelven zig begeven hadden onder de beſcherming der Zweeden. Men handelde, over deeze en andere zaaken, ſedert eenen geruimen tyd, met den Prinſe *Boris Kurakin*, Ruſſiſchen Ambasſadeur in den Haage (*x*). De Czaar boodt den Staaten een Verdrag van Zeevaart en Koophandal aan, voor het einde deezes jaars (*y*); doch het behaagde niet, en werdt hierom, niet voltrokken.

XXII. Onlusten met de Porte en met Marokko.

De Staaten raakten, omtrent deezen tyd, ook in eenig geſchil met de Turken. De Zeeuwen hadden, in den jongſten oorlog, een Fransch Koopvaardyſchip genomen in den Archipel, waarin Koopmanſchappen waren geweest, in eigendom behoord hebbende aan eenige Arabieren. De Ottomanniſche Admiraal, door deeze Koopluiden bewoogen, zondt eenen Aga met hen naar den Haage, om de genomen goederen terug te vorderen: doch hy keerde onverrigter zaake naar huis, alzo men hem aanwees, dat de Verdragen, tusſchen de Porte en de Staaten gemaakt, hen niet verbonden, om goederen te rug te geeven, die op een vyandlyk ſchip gevonden waren (*z*). De Keizer van Marokko dreigde ook, de Vrede met de Staaten te willen breeken, hebbende hy hunnen Conſul doen vertrekken uit zyn Ryk. Ook werden 'er eenige ſchepen genomen, door die van Algiers en Salee. De Staa-

(*x*) Reſol. Holl. 23 *Juny*, 18 *Nov*. 1713. *bl*. 313, 567. 8 *Aug*. 1715 *bl*. 579. LAMBERTI *Tom*. VIII. *p*. 782—793. *Tom*. IX. *p*. 214.—216.
(*y*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom*. VIII. *P*. I. *p*. 468.
(*z*) LAMBERTI *Tom*. IX. *p*. 330, 332.

Staaten zagen zig, derhalve, genoodzaakt, om verlofte geeven tot het kaapen op de Roofſchepen van Algiers en van de onderdaanen van Marokko (a), die, midlerwyl, beweerden, dat de Staaten reden tot de vyandlykheden hadden gegeven, doordien zy de Slaaven niet hadden vrygekogt, die, ten tyde van het ſluiten der jongſte Verdragen, te Algiers en elders, gevangen zaten; gelyk zy beloofd hadden. En inderdaad, dit was tot nog toe agtergebleeven, of ter oorzaake van den buitenſpoorigen prys, welken men vorderde, of, by gebrek van penningen (b). Men bleef dan, eenige jaaren, in oorlog met de Barbaaren. De kryg, die, tusſchen de Porte en den Staat van Venetie, ontſtondt, gaf, eerlang, aanleiding tot een verbod van den invoer in 't Turkſche Ryk van allerlei waaren van 't maakſel van Venetie, of 't gene 'er naar zweemde: waarop, ook hier te Lande, 't vervoeren van diergelyke waaren naar Turkye verbooden werdt, ten ware zy, met het zegel der Staaten, gemerkt waren (c).

1715.

XXIII. Stormwind en Sterfte onder 't Rundvee.

Een geweldige ſtormwind uit den Noordwesten hadt, in Lentemaand deezes jaars, merkelyke overſtroomingen veroorzaakt in Holland, Zeeland, Friesland en Groningerland. Ook heerschte, hier te Lande, ſedert eenigen tyd, eene zwaare Sterfte onder 't Rundvee (d), die verſcheiden' jaaren geduurd heeft. Het zuivel bleef nogtans niet hoog in prys, ter oorzaake van den ſterken aanvoer van vreemd

(a) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 331.
(b) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 718, 719.
(c) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 332—334, 565, 566.
(d) Lamberti *Tom.* VIII. *p.* 919.

1715. vreemd vee; hoewel dit niet geschieden kon, zonder dat 'er veel gelds om ten Lande uit raakte.

XXIV. Plakaat tegen 't ontvangen van verbooden' geschenken.

Men hadt, sedert eenen geruimen tyd, een gerugt verspreid onder 't gemeen, dat sommige Regenten zig, door geschenken, lieten beweegen tot ontrouw; welk gerugt zo veel ingang en geloof vondt, dat 'er de Staaten van sommige Gewesten kennis van namen. Die van Overysfel, en naderhand die van Utrecht schreeven 'er over aan de algemeene Staaten (e), die, eerlang, besllooten, dat de Leden van hunne Vergadering, die van den Raad van Staate, van de Generaliteits Rekenkamer, van de Admiraliteiten, van de Raaden van Brabant en Vlaanderen, van de Wethouders in de Generalitets-Landen, van de Bewindhebbers der Oost- en Westindische Maatschappyen, en van de Gemagtigden tot het bewind over de nalaatenschap van Koning Willem den III, by eede, belooven zouden, zig stiptelyk te zullen gedraagen, naar een Plakaat, welk, in Wintermaand, tegen het ontvangen van ongeoorlofde geschenken, in 't licht kwam (f).

De Graaf van Albemarle, schoon in 't Hoogerhuis van Engeland plaats genomen

Arend Joost van Keppel, Graaf van Albemarle, die, als Heer van Acquoi, in de Orde der Ridderschap van Holland, beschreeven was, hadt, in Grasmaand deezes jaars, in 't Hoogerhuis van Engeland zitting genomen. Sommigen hier te Lande oordeelden, derhalve, dat men hem de zitting onder de Edelen behoorde te ontzeggen: waartoe de Heer Arend,

(e) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 913—919. *Tom.* IX. *p.* 334. 335.

(f) Resol. Holl. 20 *Febr.* 12 *Octob.* 1714. *bl.* 50, 439. 18 *Dec.* 1715. *bl.* 920. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 684, 686.

1715.

Arend, Baron van Wassenaer, Heer van Duivenvoorde, eenen voorslag deedt ter Vergaderinge van Holland. Doch men verstondt, dat hy, reeds by 't leeven van Koning Willem, in 't Hoogerhuis gezeten hadt, en sedert in de Ridderschap beschreeven geweest was: waarom het niet voegzaam scheen, dat hy thans van dit regt, waarvan ook de Graaf van Portland gebruik hadt gemaakt, versteken werdt. Ook werdt, eerlang, beslooten, dat hy zyne zitting in de Vergadering van Holland behouden zou, en te gelyk in 't Hoogerhuis van Engeland plaats mogen neemen, mits hy, tot het laatste, vooraf, verlof verzogt en verwierf van de *Staaten* (*g*).

hebbende, behoudt zitting onder de Edelen ven Holland.

XXV. Geheime opening van een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten.

De buitengewoone Ambassadeur Buys, die zig nog in Frankryk bevondt, hadt, op zyn ernstig en herhaald verzoek (*h*), verlof bekomen, om wederom t'huiswaards te keeren, en stondt nu op zyn vertrek, toen hem verscheiden' gewigtige voorslagen gedaan werden, onder verbindtenis van de uiterste geheimhoudinge: waardoor zyne herwaardsreize, nog eenige weeken, vertraagd werdt. De Graaf van *Stairs* hadt den Hertoge van Orleans, op den tienden van Wynmaand, een Verdrag voorgesteld, waarby men zig zou verbinden, tot handhaaving der Protestantsche opvolginge in Groot-Britanje, en, te gelyk, tot handhaavinge van de opvolginge tot de Fransche Kroone, volgens de jongste Akten van afstand. De Hertog van Orleans vondt egter geen smaak

(*g*) Resol. Holl. 15 *May* 19 *Dec.* 1715. *bl.* 372, 434.
(*h*) Missive *van den* extr. Amb. Buys *van* 4 *Octob.* 1715.

1715. ſmaak in deezen voorſlag, blootelyk, opgevat gelyk dezelve lag; doch ſloeg den Engelſchen Gezant een Verbond voor, tusſchen Frankryk Groot-Britanje en de Staaten, tot handhaaving van derzelver regten en bezittingen in Europa, volgens de jongſte Verdragen van Vrede: waartoe Stairs zeer neigde. Van deezen voorſlag werdt Buys onderregt, door den Hertoge, die hem vraagde, *wat hy van zulk een Verbond dagt?* Hy verontſchuldigde zig heuſchelyk, „ niet juist, zo hy verklaarde, om dat hy bedugt was, dat de Akten, waarby de opvolging in Groot-Britanje en de afſtand van de Kroone van Frankryk vastgeſteld waren, „ niet zouden naargekomen worden; maar „ vooral, om dat de Vrede hem nog niet genoeg begroeid ſcheen, om reeds een verdedigend Verbond aan te gaan; ook, om „ dat hem niet bleek, wat men al zou hebben „ te houden voor een geval, waarin 't Verbond zou moeten naargekomen worden, en „ eindelyk, om dat een min magtige zeer voorzigtig zyn moest, in 't aangaan van verbindtenisſen met magtiger; die ligtelyk voor „ aanval hielden, 't gene geen aanval was, „ en daardoor den min magtigen in groote „ engten konden brengen." De Hertog hernam „ dat deeze bedenkingen vervielen, als „ men aanmerkte, dat zyn voorſlag toevallig geſchied was, by gelegenheid van dien „ des Graaven van Stairs, en dat hy onderſtelde, dat Groot-Britanje mede in 't Verbond „ treeden zou." Hy voegde 'er by „ dat hy, „ zo dra men maar begon te handelen, toonen zou, dat hy zig den Pretendent niet al-

Gesprek tusſchen den Hertoge van Orleans en den Ambassadeur Buys.

„ leen

„ leen niet aantrok; maar dat hy deszelfs 1715.
„ oogmerken zou zoeken te dwarsboomen,
„ zo veel hy kon. Over de voorwaarden, en
„ over den tyd van 't Verbond, zou men na-
„ der konnen handelen. Voorts, wist hy
„ niet, dat iemant oorlog in den zin hadt, of
„ 't moest de Keizer zyn, die, zo hy verstaan
„ hadt, om den Turk aan te tasten, vyftig-
„ duizend man, en onderhoud voor dezelven
„ voor den tyd van tien jaaren, van 't Ryk
„ geëischt hadt: welke eisch hem bedenkelyk
„ was voorgekomen, konnende den kryg te-
„ gen den Turk niet boven de twee jaaren
„ duuren; waarom, hy vermoedde, of men
„ te Weenen, het oog ook naar elders, 't zy
„ naar 't Noorden, of liever naar Italie of
„ Spanje, hebben mogt; zynde zyne Keizer-
„ lyke Majesteit nog niet bevredigd met den
„ Koning van Spanje: in welk laatste geval,
„ zyne Katholyke Majesteit, veelligt, zou voor-
„ wenden, aan de Akten van afstand niet ge-
„ houden te zyn." Hierop antwoordde de
Ambassadeur „ dat 's Keizers eisch, zo dezel-
„ ve geschied mogt zyn, mogelyk, alleen ge-
„ daan was, om de Porte, te eerder, tot re-
„ den te brengen: dat hem, ten minste, niet
„ waarschynlyk voorkwam, dat de Keizer den
„ Koning van Zweeden, die, binnen twee
„ jaaren, afgeoorloogd zyn zou, nu verder in
„ 't laage zou willen helpen: ook niet, dat
„ hy 't gemunt zou hebben op Italie, daar hy
„ de onzydigheid beloofd hadt te zullen on-
„ derhouden; veel min, op Spanje, zonder
„ van Schepen of Galeien voorzien te zyn."
Hy besloot „ dat zulke bykomende zaaken,

1715. „ als hy te vooren genoemd hadt, dikwils, het „ meeste overleg gaven, by 't aangaan van „ verdedigende Verbindtenissen." De Hertog erkende dit; doch beweerde tevens „dat men, „ ter goeder trouwe handelende, gelyk zyne „ inzigten, inderdaad, opregt waren, alles, „ zo klaar omschryven kon, dat men alle „ zwaarigheden voorkwame." 't Gesprek eindigde hiermede. De Ambassadeur Buys verstondt, daarna, uit den Graave van Stairs, dat de zaak zig, tusschen den Hertoge en hem, zo hadt toegedraagen, als de Hertog verhaald hadt. Hy hieldt den Graave hierop voor, dat, wanneer de Koning, deszelfs Meester, in zulk een Verbond tradt, het zig zelf wees, dat hy zulks niet deedt, als Keurvorst van Hanover; maar alleenlyk als Koning van Groot-Britanje: 't welk Stairs erkende (*i*).

Inzigten van Frankryk en van Groot-Britanje.

Kort hierna, ontving de Engelsche Gezant naderen last van zyn Hof, om alleen de handhaaving der opvolginge in de twee Ryken te bewerken, en het sluiten van een verdedigend Verbond, welk meer overlegs vereischen zou, te verschuiven. Men was, ten deezen tyde, in Engeland, bedugt voor de onderneemingen des Pretendents, welker uitslag wy reeds verhaald hebben, en men wilde, hierom, het Fransche Hof gaarne beweegen, tot het stuiten deezer onderneemingen. Maar de Hertog van Orleans, en vooral die van zynen Raad verstonden, dat het Ryk meer nuts te wagten hadt van een algemeener Verbond, tusschen de

(*i*) Secr. Missive *van den* extr. Amb. BUYS *aan den* Griffier FAGEL *van* 25 *Octob.* 1715.

de drie Mogendheden. Men meende, aan 't Hof, dat zulk een byzonder Verdrag van *handhaavinge* der Opvolginge in de twee Ryken, misduid zou worden by 't gemeen, tot agterdeel des Hertogs, en veelen haatelyk voorkomen. De Maarſchalk d'Huxelles gaf dit den Heere Buys te kennen, hoewel Stairs deezen gezeid hadt, dat de Hertog uitſtel zogt, om eerst eens te zien, hoe de zaaken van den Pretendent, in Engeland, zouden afloopen. De Staatſche Ambasſadeur hadt, ten zelfden tyde, uit de Graave, verſtaan; hoe hem, uit Engeland, geſchreeven was, dat de Keizerſchen, voor eenigen tyd, wel geſproken hadden van vyftigduizend man te begeeren van 't Ryk; doch dat zy hiervan geenen eisch hadden gedaan, en dat 'er, by 't Ryk, niets op vastgeſteld was (*k*). 1715.

XXVI. Beſluit der Staaten op den voorſlag van den Hertoge-Regent.

De Heer Buys, van al 't voorgevallene berigt gegeven hebbende aan den Griffier Fagel, ontving, eerlang, een geheim beſluit der algemeene Staaten, welk, den eenendertigſten van Wynmaand, op zyn eerſte ſchryvens, genomen was. Het behelsde „ dat de voorſlag van „ een verdedigend Verbond tusſchen Frank„ ryk, Groot-Britanje en den Staat, hun, ge„ lyk hem, zo gewigtig was voorgekomen, „ dat dezelve wel een ryp overleg verdiende, „ vooral, om dat zulk een Verbond, tegen„ woordig, veelligt, argwaan verwekken zou, „ by den Keizer, of by andere Mogendheden, „ en om dat men het Verdrag van Barriere „ nog niet voltrokken hadt. Ook kwam het

„ voor-

(*k*) Secr. Misſiven *vls Iqven van* 28 *Oct. en* 2 *Nov.* 1715.

1715. „ voorstel hun nog zeer raauw voor, weeten-
„ de zy niet, wat Groot-Britanje, daarmede,
„ eigentlyk, zou mogen bedoelen. Nogtans,
„ wilden zy 't niet van de hand geweezen heb-
„ ben; maar waren gezind, om 'er ernstelyk op
„ te raadpleegen." Wyders, belastten zy den
Heere Buys „ dat hy den Hertoge van Orleans,
„ op deezen voet, antwoorden zou, wel zorg
„ draagende, dat hy den Staat hieldt buiten
„ alle verbindtenis (*l*).

Zyn nader gesprek met Buys.

De Ambassadeur, hierop, in nader gesprek gekomen met den Hertoge en met d'Huxelles, vernam, uit zyne Koninglyke Hoogheid „ dat
„ het juiste voorwerp der voorgeslaagen' ver-
„ bindtenisse, naar hunne gedagten, behoor-
„ de te zyn de verdediging van Frankryk,
„ Groot-Britanje en den Staat, in de regten
„ en bezittingen in Europa, hun, volgens de
„ jongste Verdragen, toekomende: waaron-
„ der dan mede zouden begreepen zyn de op-
„ volging in de twee Ryken, en de Barrie-
„ re der Staaten; doch niet de zaaken van
„ Spanje, van Italie, van Sicilie, noch van 't
„ Noorden." Hierby voegde de Hertog „ dat
„ de Keizer geene reden tot argwaan schep-
„ pen kon, uit een Verbond, dat slegts dien-
„ de tot bescherming der hooge Bondgenoo-
„ ten, buiten iemants benadeeling; dat de
„ Staaten ook niet agterlyk behoorden te zyn;
„ ter oorzaake van de onvoltrokken' hande-
„ ling over de Barriere, zynde hem, uit den
„ Haage, berigt, dat het Verdrag deswege zo
„ goed als getekend was. Maar Chateauneuf
„ hadt

(*l*) Secr. Resol. Gener. *Jovis* 31 *Octob.* 1715.

„ hadt hem, ging hy voort, ook geschreeven, 1715.
„ dat, in het Verdrag, eene onderlinge ver-
„ bindtenis tot handhaavinge van elkanders
„ bezittingen zou komen: 't welk hem hadt
„ doen denken, dat de Staaten, hierdoor, zou-
„ den konnen ingewikkeld worden in eenen
„ oorlog, hoe zeer zy, zo wel als Frankryk,
„ gezind waren om de Vrede te bewaaren.
„ Want, zo de Keizer Sicilie eens aantastte,
„ gelyk hy, meermaalen, gedreigd hadt, en
„ Frankryk gevergd werdt, den Koning van
„ Sicilie by te staan, volgens het Utrechtsch
„ Verdrag, zou zulks de Staaten, uit hoofde
„ der voorgeslaagen' verdedigende Verbind-
„ tenisse, nog niet verpligten tot het opvat-
„ ten der wapenen; maar 't geval zou veran-
„ deren, zo, by wege van afwending, of ver-
„ dediging, of reden van oorloge, de Keizer
„ Frankryk, of Frankryk den Keizer aantast-
„ te, in de Nederlanden. Immers, zou de
„ Keizer dan den Staat vermaanen, tot het
„ naarkomen der beloofde handhaavinge zyner
„ bezittingen." De Hertog verklaarde, wy-
ders „ dat hy, hierdoor, bewoogen gewor-
„ den was, om Chateauneuf aan te schryven,
„ dat hy den Staaten, op de gevoeglykste wy-
„ ze, in bedenking zou geeven, hoe voor-
„ zigtig zy behoorden te zyn in 't belooven
„ van de handhaavinge der Spaansche Neder-
„ landen of der Barriere; of, dat hy 't liever
„ zulks zou zoeken te beleiden, dat de Spaan-
„ sche Nederlanden, met betrekking tot den
„ Keizer, Frankryk en de Staaten, in alle ge
„ vallen, gehouden werden voor onzydig; zo
„ dat men ze geen van driën zou mogen aan-

Hy slaat de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden voor.

1715. „ tasten, noch ook geen van drieën, uit de-
„ zelven, aangetast worden: waarvan men ee-
„ ne Overeenkomst maaken zou, die geene
„ gemeenschap zou hebben met de voorgeslaa-
„ gen verbindtenisse." Ten besluite, betuigde zyne Koningklyke Hoogheid „ dat hy deezen
„ voorslag al mede deedt, tot beter behoude-
„ nisse der gemeene ruste, den Ambassadeur
„ vraagende, *wat hem, voor zyn persoon, daar*
„ *van dagt?"* Maar de Heer Buys vondt ongeraaden, zig, op deeze vraage, te verklaaren, alleenlyk aanneemende, van alles omstandiglyk berigt te geeven aan hunne Hoog-Mogendheden: gelyk hy deedt (*m*). Van 't gene de Hertog verklaarde vernomen te hebben, dat men van zins geweest zou zyn, by 't Verdrag van Barriere, de handhaaving van elkanders regten en bezittingen te belooven, is my nergens eenig blyk voorgekomen. Zeker is 't, ten minste, dat zulks, by het gemelde Verdrag, niet geschied is.

XXVII. Chateauneuf doet den zelfden voorslag, in den Haage.

De Markgraaf de Chateauneuf deedt den voorslag om de Oostenrykſche Nederlanden en Barriere-Plaatsen onzydig te verklaaren, op den zeventienden van Wintermaand, in een schriftelyk Vertoog (*n*), welk, sedert, gezonden werdt aan de byzondere Gewesten. Ook traden de Afgevaardigden der Staaten, met den Markgraave, in onderhandeling, over deszelfs voorslag: hem vraagende, of die ook aan den Keizer en aan Groot-Britanje geschied ware? Hy antwoordde, *neen:* waarop zy hervraag-

(*m*) Secr. Misſ. *van den* extr. Ambasſ. Buys *aan den* Griffier Fagel *van* 8, 25 *Nov.* 1715.
(*n*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 114.

vraagde „ hoe zy toch zouden konnen hande- 1715.
„ len over de onzydigheid van een Land, welk
„ eenen anderen, in eigendom, toekwam, bui-
„ ten deszelfs bewilliging?" Zy voegden 'er
by „ dat zy ook de toestemming des Konings
„ van Groot-Britanje, die zig tot de hand-
„ haavinge van 't Verdrag van Barriere verpligt
„ hadt, hiertoe, zouden noodig hebben." Cha-
teauneuf antwoordde „ dat Frankryk voorhadt,
„ de Utrechtsche Vrede nader te bevestigen, en
„ de Staaten te beveiligen voor oorlog; waar-
„ in zy, huns ondanks, zouden konnen inge-
„ wikkeld worden, zo de Keizer Frankryk met
„ de wapenen mogt willen aantasten; en dat
„ Groot-Britanje zig aan het voorgeslaagen
„ Verdrag van onzydigheid niet stooten kon,
„ om dat het Verdrag van Barriere, welk de
„ Koning handhaaven moest, daardoor, nog
„ meer gesterkt werdt (*o*)." Doch deeze re- 1716.
denen verhinderden de Staaten niet, over den
voorslag van Frankryk, te raadpleegen, met
de Gezanten des Keizers en des Konings van
Groot-Britanje, die beide, op last van hunne
Hoven, het aanneemen van zulk een' voorslag
ontrieden. De Keizer hadt dien voor *onredelyk*
verklaard. De Koning van Groot-Britanje
liet zeggen, dat hy zig, in deeze zaak, niet
steeken kon. De Staaten deeden 'er den Am-
bassadeur van Frankryk van onderrigten, door
den Voorzittenden Heer. Hy schiep 'er klein
genoegen in. De overeenkomst wegens de
onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden
bleef

(*o*) Missive *van* S. Koninck *van* 29 *Decemb.* 1715. *in de* Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 83.

1716. bleef agter (*p*). Ook kwam 'er, vooreerst, niets van de voorgeslaagen' verbindtenisse, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. De buitengewoone Ambassadeur Buys keerde, in 't begin des jaars 1716, in den Haage, te rug, laatende den Sekretaris *Scheltus* in Frankryk, om de zaaken der Staaten, by voorraad, aldaar, waar te neemen. Voor zyn vertrek, hadt hy zyn werk nog gemaakt, om het Fransche Hof te beweegen, dat het, gelyk andere Mogendheden deeden, den Staaten ook den titel gave van *Hoog-Mogende Heeren*, en hunnen Gezanten de eer, die, in Frankryk, aan die van Venetie gegeven werdt (*q*). Doch hy hadt, hierin, nog niet konnen slaagen, naar genoegen.

XXVIII. Verbond der Staaten met Groot-Britanje, tot vernieuwing der voorgaande Verbonden.

De handeling over een verdedigend Verbond, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, werdt sleepende gehouden, en de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenryksche Nederlanden bleef steeken, inzonderheid ter oorzaake der handelinge over een verdedigend Verbond tusschen Groot Britanje en het Weener-Hof, waarin men de Staaten ook deel wilde doen neemen. De Staatsche Ambassadeurs in Engeland, de Heeren van Wassenaar-Duivenvoorde en van Borselen, hadden, eindelyk, op den zeventienden van Sprokkelmaand deezes jaars, een Verbond getekend met Groot-Britanje, waarby de Verdragen en Verbonden van de jaaren 1667, 1668, 1674, 1675, 1678, 1689 en 1713 vernieuwd en

(*p*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 470.
(*q*) Verbaal *van den* extr. Amb. BUYS. *MS.*

en bevestigd werden. Ook werden sommige punten deezer Verdragen en Verbonden een *weinig* nader verklaard. „ De *Revisien*, by „ voorbeeld, waarvan in 't Verdrag van Zee- „ vaart en Koophandel van den jaare 1674, „ gewaagd werdt, zouden zulke Revisien „ moeten zyn, als, in Groot-Britanje en in „ den Vereenigden Staat, in gebruik waren, „ en altoos in gebruik waren geweest. Het „ Verdrag van Barriere van den jaare 1713, „ zou opgevat worden, met de byvoegsels en „ veranderingen, begreepen in het Verdrag van „ Barriere, tusschen den Keizer en de Staaten, „ van den jaare 1715. En zo eene van beide „ de Mogendheden vyandlyk aangetast, of, zo „ als, by een afgezonderd punt, sedert, nader „ werdt verklaard, door iemant der Nabuu- „ ren, met de wapenen, gedreigd werdt (*r*), „ zou men elkanderen bystaan, in overeen- „ komst met het verdedigend Verbond van „ den jaare 1678. Wyders, beloofde men, „ elkanderen te zullen handhaaven, in de be- „ zittingen en regten, ter wederzyde, ver- „ kreegen, of nog, by verdrag, te verkrygen, „ binnen de paalen van Europa alleen (*s*)." 't Verbond werdt, wederzyds, behoorlyk, bekragtigd, en diende den Staaten, tot nadere verzekering van 't bezit hunner Barriere; hoewel ze 'er zig tegen verbonden, om Groot-Britanje te handhaaven, in 't afgelegener bezit van Gibraltar en Minorka. Doch George 1716.

de

(*r*) *Zie dit* Separ. Artic. *In de* Secr. Resol. Holl. 3 *Apr.* 1716. VII. *Deel*, *bl.* 181. en Notul. Zeel. *van* 1716. *bl.* 201.

(*s*) Resol. Holl. 26 *Febr.* 1716. *bl.* 122. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 395.

1716. de I. hieldt zig niet te vrede met dit Verbond. Op den vyfentwintigsten van Bloeimaand, werdt, te Westmunster, ook een verdedigend Verbond gesllooten, tusschen den Keizer en Groot-Britanje, waarover men, sedert eenigen tyd, gehandeld hadt. By een der punten van dit Verbond, was vastgesteld, dat men 'er de Staaten ook toe zou nodigen (*t*). Ook was 'er hun, in 't begin van Louwmaand, reeds een afschrift van vertoond, door den Engelschen Gezant Walpole. Het Fransche Hof hadt, al vroeg, kennis gehad van deeze handeling, en zo men, uit geheime berigten, meende ontdekt te hebben, de overeenkomst wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden alleenlyk voorgeslaagen, om het sluiten van 't Verbond te voorkomen, of om ten minste te beletten, dat 'er de Staaten in traden. Chateauneuf, ziende dat het Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje op 't punt was van gesllooten te zullen worden, boodt, van wege zyn Hof, aan, om 'er ook in te willen treeden. Doch hier naar hadt men, te Weenen, geene ooren. Men kende daar ook de verandering der belangen van 't Fransche Hof, en men dagt 'er, in tyd en wyle, zyn voordeel mede te doen. Ook werdt de voorslag, veelligt, niet ernstelyk gemeend, van de Fransche zyde. De Staaten, midlerwyl, de overeenkomst, wegens de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden, hun, door Frankryk, voorgeslaagen, van de hand geweezen hebbende, om geen' argwaan te

De Koning van Groot-Britanje sluit een verdedigend Verbond met den Keizer. Men zoekt 'er de Staaten ook in te doen.

(*t*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 47. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 469.

te geeven aan den Keizer en aan Groot-Britanje; maakten ook zwaarigheid, om te treeden in het Verbond, tusschen de twee laatste Mogendheden opgeregt, op dat zy Frankryk niet mogten kwetsen (*u*). Ook werden zy, van wege het Hof van Madrid, sterk afgemaand van het aangaan van zulk een Verbond. En Holland en de Stad Amsterdam in 't byzonder, den Koophandel op de Oostzee zo t'eenemaal vervallen ziende, ter gelegenheid van den kryg in 't Noorden, wilden Koning Filips niet gaarne vertoornen, en dus ook den handel op Spanje verliezen. De Fransche Ambassadeur gaf zig veel moeite, om de voornaamste Leden van den Staat, in deeze gedagten, te bevestigen (*v*). Zelfs werden 'er, van den Franschen kant, zo men meende, eenige Geschriften verspreid, strekkende om 't volk hier agterdogt in te boezemen, omtrent de oogmerken van den Keizer en van Groot-Britanje (*w*). Doch zy werden, eerlang, wederlegd, in openbaaren druk (*x*). De Graaf van Konigsek zogt, daarentegen, de Leden der Regeeringe te doen verstaan „ dat het Verbond, „ welk men hun voorsloeg, strekte tot bescher„ming hunner Barriere, tegen Frankryk, niet „ om hen in te wikkelen in eenen oorlog." Hy beweerde ook „ dat de Staaten, zelfs uit „ hoofde van het Verdrag van Barriere, waar„by beraamd was, dat de Oostenrykse Ne„derlanden nimmer aan Frankryk zouden mo„gen

1716.

't Gelukt niet.

(*u*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 470, 471, 475.
(*v*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 476, 477.
(*w*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 478—491. 505—523.
(*x*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 491—503, 523—556.

1716. „ gen komen, verpligt waren, tot het aan-
„ gaan van zulk een Verbond." Doch zyne redenen vonden geen' ingang, by de meesten. Chateauneuf ook, ziende den voorslag, aangaande de onzydigheid der Oostenrykſche Nederlanden, van de hand geweezen, ſprak van een Verbond tusſchen Frankryk en de Staaten, tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede. Hy deedt zyn best, om zulk een Verbond den Staaten ſmaakelyk te maaken. Doch de Keizerſchen arbeidden 'er tegen aan. *Zy* dreeven

Voorſlag van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede.

„ dat Frankryk alle de Utrechtſche Verdragen
„ zogt te doen handhaaven, en derhalven den
„ Keizer te doen verſteeken van alle regt op
„ Spanje en op Sicilie; dat men de Staaten
„ ook zogt te verpligten, om den Hertog van
„ Savoje te erkennen voor Koning van Sicilie,
„ 't welk zy, tot hiertoe, zo zorgvuldiglyk,
„ vermyd hadden (*y*):" al het welk hen, dagt men, behoorde te beweegen, om 't Verbond met Frankryk van de hand te wyzen, en zig te verbinden met den Keizer en met Groot-Britanje. Doch zy, zo ſterk aangezogt, van beide de zyden, bleeven beſluiteloos. Ook meende men, eerlang, klaarlyk te konnen beſpeuren, dat het Engelſche Hof, in het ſluiten met den Keizer, voornaamlyk, beoogd hadt, den Hertog van Orleans agterdogtig te maaken, en tot nadere voorſlagen, wegens een Verdrag van handhaavinge der opvolginge te beweegen (*z*): waar van wy den uitſlag, wel haast, zullen zien.

Geheim inzigt van George den I.

Kei-

(*y*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 503 —— 505.
(*z*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 468.

1716.

XXIX. Turksche oorlog.

Keizer Karel hadt, midlerwyl, gewigtige redenen, om zig, door nieuwe Verbonden, te ſterken, alzo hy, kort hierna, in oorlog raakte met den Grooten Heer, die, in 't voorleeden jaar, Morea veroverd hadt op den Staat van Venetie, 't welk de Keizer hieldt, voor eene ſchending der Karlowitſche Vrede, tot welks handhaaving hy verbonden was. Hy ſloot, hierop, in Lentemaand deezes jaars, een nieuw Verbond met de Venetiaanen (*a*), en bragt een Leger byeen, in Hongarye, tot welks onderhoud, hem vyftig Romermaanden waren toegeſtaan. Prins Eugenius, die 't opperbevel voerde over dit Leger, ſloeg de Turken, by Peterwaradyn, op den vyfden van Oogstmaand: waarop hem Temeswar, na een beleg van zeven weeken, in handen viel (*b*).

Geſchillen met Spanje.

Met Spanje waren, ten deezen tyde, eenige geſchillen te vereffenen, den Koophandel betreffende. De Nederlandſche Koopluiden te Barcelona werden belast, met inlegering van krygsvolk. Ook hadt het Spaanſche Hof eene overeenkomst geſlooten met de Engelſchen, volgens welke, deezen eenige voordeelen genooten in den Koophandel, die den Nederlandſchen Koopluiden nog niet waren toegeſtaan; zynde hun, onder anderen, vergund, minder regten te betaalen van zekere waaren, welken gedaald waren in prys, en waarvan de Nederlandſchen nog naar de voorige waarde betaalen moesten. Ook was hun toegelaaten, zout te maaken, en het van zeker Eiland te mo-

(*a*) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 138.
(*b*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 113. Siruv. Corps Hist. Gener. *Per.* X. *Sect.* XIII. *p.* 490.

1716. mogen gaan haalen (*c*). De Ambasſadeur Ripperda kreeg, derhalve, last, om over deeze punten te ſpreeken, met de Spaanſche Staatsdienaaren, en om zorg te draagen, dat de Nederlandſche Koopluiden, volgens het jongſte Verdrag, alleszins gehandeld werden, als de meest begunſtigde Volken (*d*). Van de Spaanſche zyde, werden egter ook klagten gedaan, tegen de onzen. In 't najaar, kwam de *Markgraaf Beretti Landi*, als Ambasſadeur der Kroone van Spanje, herwaards, voornaamlyk, om het oog te houden op de handelingen der Staaten, over 't aangaan van nieuwe Verbonden met Frankryk, of met den Keizer. Doch hy klaagde ook, kort na zyne aankomst, dat eenige onderzaaten der Vereenigde Gewesten zig hadden nedergezet aan het Meer of de Moeras Terminos in Mexiko, van waar zy, jaarlyks, wel honderdduizend *quintalen* Verwhout, gemeenlyk *Campechehout* genaamd, vervoerden, welk zy 'er hadden doen hakken. Hy begeerde, derhalve, dat men deezen Luiden geboodt, deezen ongeoorloofden handel te ſtaaken, en de genoemde Plaatſen te ruimen, binnen agt maanden, zo zy niet wilden zien, dat zyne Katholyke Majeſteit zig bediende van geweldige middelen, om zulke Roovers te verjaagen (*e*). De Staaten antwoordden „ dat, „ noch zy, noch de Bewindhebbers der West„ indiſche Maatſchappye eenige kennis had„ den

(*c*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 441.
(*d*) Reſol. Gener. 27 *Febr.* 1716. *bl.* 153. *en by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 712, 713.
(*e*) Reſol Holl. 25 *Nov.* 1716. *bl.* 746. *Voiez* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 714.

„ den van 't bedryf, waarover de Ambasſadeur 1716.
„ geklaagd hadt. Doch dat men den Bevelheb-
„ ber van Curaçao belasten zou, zorg te draa-
„ gen, dat, zo veel mogelyk ware, voldaan
„ werdt aan de inzigten des Konings van Span-
„ je." Zy verzogten, tevens „ dat zyne Ma-
„ jeſteit hunne onderzaaten op Curaçao ook be-
„ veiligen wilde tegen de geweldenaaryen der
„ Spanjaarden; alzo men hun berigt hadt, dat
„ de Bevelhebber van Porto Rico deedt kruis-
„ ſen op de Curaçaoſche ſchepen, dezelven,
„ dikwils, beroovende van 't gene hem aan-
„ ſtondt." De Ambasſadeur Ripperda kreeg ook last, om te Madrid aan te houden, op vergoeding der ſchade, welke men, in dit opzigt, reeds geleeden hadt (*f*).

XXX. Twist tusſchen den Czaar van Muskovie en de Stad Dantzig.

Het Rusſiſche Leger, zig, in 't voorjaar, onthoudende in de nabuurſchap van Dantzig, eene Stad ſtaande onder de beſcherming des Konings van Poolen, hadt haar, ten dienſte van den Czaar, vier Oorlogsſchepen, of twee honderdduizend Ryksdaalers, tot het bouwen derzelven, afgevergd; begeerende, daarenboven, dat zy 't onderhoud deezer ſchepen bekostigde. De Stad hadt zig overboodig verklaard, om den Koning van Poolen vier ſchepen te leveren, die ze den Czaar kon overlaaten, indien hy wilde. Doch de Rusſen waren niet te vrede met deeze aanbieding, en dreigden geweldige middelen te zullen gebruiken, om te verkrygen, 't gene zy begeerd hadden. De Regeering der Stad verzogt, hierop, de De Staaten wor-
tus-

(*f*) Reſol. Holl. 19 *April*, 28 *Sept.* 13 *Dec.* 1715. *bl.* 324, 730, 909. 30 *May*, 15 *Oct.* 1716. *bl* 306, 661. Reſol. Gener. 10 *Nov.* 1716. *bl.* 96. *en by* LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 715.

1716. tusschenspraak der algemeene Staaten, by zyne Czaarsche Majesteit. De Staaten, bezeffende, hoe veel den Vereenigden Gewesten, en Holland in 't byzonder, gelegen ware aan de vryheid en welstand van Dantzig, magtigden, terstond, eenige Heeren, om met den Prinse Kurakin, Russischen Ambassadeur in den Haage, over de belangen deezer Stad, in gesprek te treeden. 't Geschiedde. De Gezant hieldt hun voor, dat die van Dantzig, geduurende den oorlog in 't Noorden, de Zweeden ondersteund, en daardoor den Czaar tot misnoegen verwekt hadden. 't Bleek, eerlang, dat het den Czaar te doen was, om eene merkelyke somme gelds, die de Stad opbrengen moest (*g*), en wederom vondt, uit een hoofdgeld op de ingezetenen, waaronder de vreemden, en vooral de Hollandsche Koopluiden, die zig hier nedergezet hadden, niet vergeten werden (*h*).

den 'er mede gemoeid.

De Czaar komt in Holland.

De Czaar, die reizens gezind was, deedt, in 't najaar, verzeld van zyne Gemaalinne, wederom een' keer naar Holland. Hy kwam, vooruit, te Amsterdam; van waar hy, in de Lente des jaars 1717, naar den Haage, en voorts naar Frankryk vertrok. De Czaarin onthieldt zig, terwyl hy afwezig was, te Amsterdam, daar men haar, met Spiegelgevegten te water, en op andere wyzen, veel vermaak zogt aan te doen. Men bewees den Czaar, op zyne wederkomst, geene mindere eer. Doch de Staaten zouden gaarne een redelyk Verdrag van Koophandel met hem hebben willen sluiten, waartoe

(*g*) Resol. Holl. 25 *July* 1716. *bl.* 516. *Volez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 491.
(*h*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 607—615. *Tom.* X. *p.* 116—119.

toe zy niet geraaken konden. Ook maakte het werk van Dantzig, en het misnoegen der Koopluiden over de verhooging der regten, in de Steden van Lyfland, dat veelen den Vorst, die zeer willekeurig heerschte, en wiens magt langs hoe gedugter werdt, met zulke goede oogen, hier, niet zagen, als zy anders gedaan zouden hebben. Van Amsterdam, begaf hy zig naar het Hof van Berlyn, en voorts, naar zyn Ryk te rug (*i*). 1716.

XXXI. Raadpleegingen op het aanstellen van eenen Advokaat-Fiskaal der Generaliteit.

Wy hebben, te vooren (*k*), gewaagd van het besluit der Staaten, in 't voorleeden jaar genomen, om alle Generaliteits Kollegien te verpligten, tot het afleggen van eenen eed, waarby zy verbonden werden, zig te wagten van 't ontvangen van ongeoorloofde geschenken. In gevolge van dit besluit, was deeze eed gedaan, in den aanvang deezes jaars. Sedert, raadpleegde men, over 't aanstellen van eenen Advokaat Fiskaal der algemeene Staaten, die waaken zou tegen de overtreedingen van het Plakaat, op 't ontvangen van geschenken gemaakt. Men ontwierp een Berigtschrift voor deezen Amptenaar, en zondt het aan de byzondere Gewesten. Doch verscheiden' draalden met antwoorden, onaangezien zy 'er, door de Vergadering der algemeene Staaten, sterk toe werden aangemaand. 't Aanstellen van eenen Advokaat - Fiskaal bleef, derhalve, agter (*l*).

Ook

(*i*) Europ. Merc. *July — Dec.* 1716. *bl* 313. *Jan. — Juny* 1717. *bl.* 203, 253, 291. *July—Dec.* 1717. *bl.* 157, 200. LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 615, 616, 619, 760. *Tom.* X. *p.* 17, 41, 104, 116, 119. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 79.

(*k*) *Bladz.* 106.

(*l*) LAMBERTI *Tom.* IX. *p.* 742—744.

1716.

Oneenigheid onder de Gewesten.

Ook was 'er, ten deezen tyde, zo groote oneenigheid onder de Gewesten, dat men bezwaarlyk verwagten kon, dat zy, in dit punt, tot een eenpaarig besluit zouden gekomen zyn. De jongste kostbaare oorlog hadt de meeste Gewesten zo zwaar gedrukt, dat eenigen zig niet in staat vonden, om de agterstallen te voldoen, welken zy aan de gemeene Schatkist schuldig waren. Hieruit ontstonden verscheiden' zwaarigheden. Zeeland, Utrecht en Friesland hadden nog niet bewilligd in den Staat van Oorloge, voor het loopende jaar: 't welk al voor Bloeimaand moest geschied zyn. En schoon men 't Krygsvolk van den Staat, na 't sluiten der Vrede, verminderd hadt tot op veertigduizend tweehonderd eenentagtig man, waarvan men nog tweeduizend eenhonderd vierenveertig man gebragt hadt op de inkomsten der Barriere; hadden verscheiden' Gewesten beslooten tot afzonderlyke afdanking. Zeeland hadt zig ontlast van een vendel Graauwbunders: Utrecht van een vendel Graauwbunders, en van agt gemeene vendels knegten: Friesland, insgelyks, van een vendel Graauwbunders, en van vier gemeenen, en Stad en Lande ook van een vendel Graauwbunders en van vyf anderen. Verscheiden' Gewesten hielden, daarenboven, hunne Kompagnien Ruitery en Voetvolk niet voltallig. Gelderland hieldt een zevende in van zyn aandeel in de gemeene lasten, ter oorzaake van het verschil over het gedeelte, welk elk Kwartier, in dit aandeel, te draagen hadt. Uit deeze ongeregeldheid, volgde, dat Gelderland, Holland en Overyssel, die zig niet ontlast hadden van meer troepen, dan zy behoorden, meer droegen

Staat der Landmagt.

gen van de gemeene lasten, dan hun aandeel beliep; hoewel Gelderland het zyne niet ten volle opbragt. Men schreef brief op brief aan de Gewesten, die agterlykst bleeven; doch vergeefs. Van bezendingen hadden de Gewesten, sedert eenigen tyd, zo groot een' afkeer getoond, dat men 'er zig zeer weinig van belooven kon. Sommigen vreesden voor 't breeken van den band der Vereeniginge, 't welk men, naar 't oordeel der voornaamsten, door alle mogelyke middelen, moest tragten te voorkomen. De Staaten van Overysfel hadden, ten dien einde, voorgeslaagen het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge, en herhaalden hunnen voorslag, andermaal, in 't begin van Oogstmaand. De Vergadering der algemeene Staaten neigde hiertoe, insgelyks. Men hadt egter niet voor, deeze Vergadering, met zo veel omslags, te doen byeenkomen, als, in 't jaar 1651, geschied was. 't Zou, dagt men, genoeg zyn, zo elk Gewest een klein getal van Afgevaardigden naar den Haage schikte, met volkomen' magt om eene lyst te maaken van de gebreken in de Regeering, welke verbetering noodig hadden; en om te raadpleegen op de beste middelen van herstelling, op dat de vereischte eenigheid bewaard bleeve, onder de Bondgenooten. De Staaten van Holland verstonden, dat men volstaan kon, met de gewoonlyke Afgevaardigden, ter algemeene Staatsvergaderinge, tot zulk een einde, te magtigen.

1716.

Voorslag van Overysfel.

Doch terwyl de Gewesten yverden, om de eendragt en goede orde in den Staat te bewaaren, door het beschryven eener buitengewoone Vergaderinge; waren eenigen, 't zy in of bui-

Gedagten van sommigen, om eenen

1716. buiten de Regeering, van verstand, dat men deeze heilzaame einden beter bereiken kon, door het aanstellen van eenen Stadhouder, waar aan niemant, sedert eenige jaaren, ernstelyk, gedagt hadt. Men vindt wel, dat de Staaten, in 't jaar 1713, en sedert (*m*), in overleg neemende, om de inkomende en uitgaande regten in *Admodiatie* te geeven, gelyk voorheen wel geschied was; en hier over spreekende, met Willem Nieuwpoort (1), die, voor de Ryswykſche Vrede, Admodiateur geweest was, en de Lyst der regten van 't jaar 1699 met Frankryk geregeld hadt, van hem ten antwoord zouden gekreegen hebben „ dat hierom niet gedagt „ moest worden, zo lang de Staaten niet gezind waren, eenen Stadhouder aan te stellen; zynde, naar zyn gevoelen, het Stadhouderlyk gezag alleen in staat, om de Leden en Bedienden der Admiraliteits-Kollegien, in de byzondere Gewesten en Steden, te houden tot het naarkomen der Plakaaten." Doch 't blykt tevens, dat, gelyk de Admodiatie agter bleef, de Regenten der meeste Gewesten en Steden ook geheel afkeerig waren van de Stadhouderlyke Regeeringe (*n*). Eenigen nogtans dagten 'er om. Men ontving zelfs, zo sommigen verhaalen (*o*), ten deezen tyde, geheime berigten uit Engeland, dat Koning George, op zyne reize naar Hanover, tot herstellinge der eendragt onder de Gewesten, den Staaten

Stadhouder aan te stellen.

(*m*) Resol. Holl. 18 *April* 1714. *bl.* 180. 22 *Febr.* 1715. *bl.* 120. 21 *Jan.* 1718. *bl.* 30 14 *Jan* 1721. *bl.* 202.

(*n*) LAMBERTI *Tom.* VIII. *p.* 533. *Tom.* IX. *p.* 758, 759.

(*o*) LAMBERTI *Tom.* IX *p* 745.

(1) Wy hebben hem ook genoemd, in 't XVII. Deel, bl. 289.

ten de aanstelling van eenen Stadhouder voorslaan wilde, en dat hy hun, tot deeze hooge waardigheid, zynen Broeder, *Ernst-Augustus*, Bisschop van Osnabrugge, zou aanpryzen, mids deeze in de egt tradt, met de Prinsesse Weduwe van Nassau, Moeder des jongen Erfstadhouders van Friesland. Ook werdt geloofd, dat de Heer van Wassenaer-Duivenvoorde, Ambassadeur van den Staat aan 't Hof van Groot-Britanje, den Koning zulk een' toeleg in de gedagten gebragt hadt. Doch zy, die thans aan 't roer der Regeeringe zaten, zouden, zo men wil, middel gevonden hebben, om het doen van zulk een' voorslag te voorkomen, ook zonder dat 'er eenig gerugt van gemaakt werdt. 1716.

XXXII. Buitengewoone Vergadering der algemeene Staaten, in den Haage beschreeven.

De Leden der buitengewoone Vergaderinge kwamen dan byeen, tegen den aanvang van Wynmaand; hoewel 'er alle de Gewesten nog niet in bewilligd hadden. In Stad en Lande, lag het Lid der Stad met de Ommelanden over hoop; waarom dit Gewest geene Afgevaardigden zondt naar den Haage. Men vermaande de twee Leden, om zig, ten minste by voorraad, in deeze gewigtige gelegenheid, te vereenigen, gelyk zy, in den aanvang des jaars, gedaan hadden. Doch sommigen sloegen voor, dat men, zonder Groningen, de raadpleegingen, midlerwyl, zou konnen aanvangen. Hierop werdt in beraad gelegd, of men niet op eene buitengewoone plaats byeenkomen moest? Doch de Raadpensionaris Heinsius merkte aan „ dat de Staaten van Overyssel, in het voorslaan, en de „ algemeene Staaten, in het byeenroepen van „ buitengewoone Afgevaardigden, niet beoogd „ hadden, dat zulks met zo veel omslags ge„ schieden zou, als in 't jaar 1651. Dat men,

1716 „ derhalve, in de gewoonlyke Vergaderplaats „ der Staaten, behoorde byeen te komen. En „ dat, zo men bevondt, dat hierdoor de verhandeling der gewoone zaaken te zeer belemmerd werdt; men de buitengewoonen aan „ Gemagtigden zou konnen ſtellen, die 'er verſlag van zouden moeten doen aan de Vergadering der Generaliteit, alwaar men 'er, „ vervolgens, op zou konnen beſluiten." Eenigen ſloegen ook voor, dat men Afgevaardigden uit den Raad van Staate, tot de raadpleegingen, nodigen moest, vermids men voorhadt, over 't krygsvolk en de geldmiddelen te handelen. Doch anderen bragten hiertegen in, dat men ook andere zaaken te overleggen hadt, die niet tot de kennisſe des Raads van Staate behoorden. Ook moest, meenden ze, die Raad, zelfs ten opzigte van 't krygsvolk en de geldmiddelen, ſlegts eene raadgeevende ſtem hebben, en de beſluiten, die, door de algemeene Staaten, zouden genomen worden, alleenlyk ter uitvoeringe brengen. 't Verſchil hierover, en het afzyn van die van Stad en Lande was oorzaak, dat men, hieromtrent, tot geen beſluit kwam. Voorts, werdt ook geſproken, van het voordeel der Posteryen, welk nu, vooral in Holland, door byzondere Perſoonen, in de Steden, genooten werdt, te brengen in 's Lands gemeene Schatkist, die 'er, naar men rekende, twee millioenen 's jaars van zou konnen trekken. De Regeering van Rotterdam hadt, onlangs, de inkomſten der Posteryen gebragt in Stads Kasſe, laatende het Postmeesterſchap bedienen, op eene eerlyke Jaarwedde. „ Zo konden, meende „ men, alle de Posteryen beheerd worden, ten „ voordeele van 't gemeene Land, alzo men

Voorſlag om de inkomſten der Posteryen te brengen aan 't gemeene Land.

„ ze

„ ze te houden hadt voor een der heerlyke Regten van de hooge Overheid, waarover byzondere Steden of Persoonen geene bestelling behoorden te hebben." Doch deeze gedagten vonden geen' ingang by de groote Steden van Holland, daar men gewoon was, het Postmeesterschap, een der voordeeligste Ampten, te begeeven aan de voornaamste Persoonen uit de Regeeringe, die niet gezind waren, hun byzonder voordeel af te staan aan 't gemeen. Ter gelegenheid van een Verzoekschrift der Sinode van Gelderland, werdt ook in bedenking genomen, of men, in navolging der Staaten van Overysfel, niet eenige schikking behoorde te maaken op de Huwelyken, tusschen Gereformeerden en Roomschen, en onder anderen beveelen, dat zy niet behoorden te geschieden, dan na voorafgaande verklaaring der laatsten, dat zy nimmer eenige moeilykheid verwekken zouden, ter oorzaake van 't verschil in den Godsdienst; en dat de kinderen, die uit zulke Huwelyken gebooren werden, gedoopt en opgebragt zouden moeten worden in het geloof van den *Hervormden* Godsdienst. Doch de Staaten van Holland stelden de overweeging van dit punt, en van verscheiden' anderen aan hunne Gekommitteerde Raaden, om 'er, naderhand, verslag van te doen. 't Gewigtigste deezer punten betrof het krygsvolk. Sommige Gewesten, zig beroepende op hunne onmagt, drongen op eene vermindering van zes- of zevenduizend man. Doch anderen, en vooral Holland, verstonden, dat men zulk een' voorslag, terstond na de Vrede, behoorde gedaan te hebben; wanneer eenige Gewesten, niet zo zeer als tegenwoordig, boven hun aandeel, bezwaard zouden geweest zyn.

1716.

Bedenkingen op de Huwelyken, tusschen Gereformeerden en Roomschen.

1716.

Aanvang der buitengewoone Vergaderinge.

Alle deeze bedenkingen werden, over en weder, voorgesteld, voor het aanvangen der buitengewoone Vergaderinge, welk eerst op den agtentwintigsten van Slagtmaand geschiedde. Overysfel zat toen voor: en Adolf Henrik, Graaf van Regteren, die, in dit Gewest, meer dan iemant anders, geyverd hadt voor deeze buitengewoone byeenkomst, opende de Vergadering met eene deftige aanspraak, waarin hy sterk drong op de noodzaakelykheid der eendragt onder de Gewesten. Hy sprak ook, van ter zyde, tegen de omkoopingen. Ook was hy 't, die 't Plakaat, hiertegen, onlangs, gemaakt, sterk hadt helpen doordryven. Men moest, verstondt hy, de maatregels, by dit Plakaat beraamd, opvolgen, al was 't alleen om 't volk te overtuigen van de eerlykheid der Regenten; welke men toch gewoon was verdagt te maaken, wanneer men eenige verandering in den zin hadt.

Handeling over 't verminderen van 't Krygsvolk.

Wyders, werdt het stuk van 't krygsvolk en van de geldmiddelen in beraad gelegd (p). Verscheiden Gewesten, te weeten Zeeland, Utrecht, Friesland en Stad en Lande, drongen op vermindering, zig, onder anderen, bedienende van 't gevoelen des Markgraafs de Prié, die verklaard hadt, dat men zo veel volks in de Barriere-Plaatsen niet behoefde. Maar anderen, gelyk Gelderland en Overysfel, beweerden, dat de veiligheid van den Staat eerder vermeerdering dan vermindering van krygsvolk vereischte. Utrecht en Friesland erkenden 't; doch beriepen zig op hun onvermogen: welk, in Friesland inzonderheid, ook grooter was, uit hoofde der sterfte on-

(p) Resol. Extr. Vergad. *Sabb.* 28 *Lunæ* 30 *Nov.* 1716. MS.

ADOLPH HENDRIK,
GRAAF VAN RECHTEREN,
Vryheer van Almelo en Vriezen-veen,
Landdrost van Zalland enz.

H. Pothoven del. naar 't Origineele schildery in de Familie. J. Houbraken fec.

Is. TIRION excud.

onder 't Rundvee, waardoor dit Gewest veel leedt. Men vorderde, dat zy, om hun onvermogen te doen blyken, den staat hunner inkomsten en lasten open lagen voor de andere Gewesten: gelyk geschiedde (q). De Graaf van Regteren bleef, midlerwyl, nog eene week voorzitten, in de plaats van Stad en Lande, welk nog geene buitengewoone Afgevaardigden gezonden, noch den gewoonlyken nieuwen last gegeven hadt. Midlerwyl, werdt, op den voorslag van Gelderland, den Raad van Staate gelast, eenen staat in te brengen van de agterstallen der Gewesten, en van 't getal der troepen, welk men, huns oordeels, behoorde in dienst te houden. 't Geschiedde. De Raad verklaarde van meening te zyn, dat men het tegenwoordig getal der troepen niet behoorde te verminderen; en gaf 'er zulke redenen van, dat 'er de Gewesten allen, zelfs zulken, die, uit onvermogen, byzondere afdankingen gedaan hadden, door overtuigd werden. 't Kwam 'er, alleenlyk, op aan, hoe men middel vinden zou, om zo veel krygsvolk te onderhouden. Men sprak van vermindering van uitgaaven en kosten. Sommigen merkten aan, dat 'er wedden op den Staat van Oorlog stonden, behoorende tot Ampten, waarvan de Amptenaars overleeden waren, en die, derhalve, door sommige Gewesten, ten hunnen byzonderen voordeele, genooten werden: waarop den Raad van Staate gelast werdt, hier naar onderzoek te doen, en zulke wedden, voortaan, van den Staat van Oorloge af te laaten (r). Die van Gelder- 1716.

(q) Resol. Extr. Vergad. *Mart.* 8 *Decemb.* 1716. *MS.*
(r) Resol. Extr. Vergad. *Jov.* 24 *Dec.* 1716. *Sabb.* 9 *Lunæ* 11 *Jan.* 1717. *MS.*

1716. derland meenden ook, dat Holland zyne Lyfwagt te voet geene grooter ſoldy dan den gemeenen krygsknegten behoorde toe te leggen, ten koste der gezamenlyke Gewesten (*t*). Doch men kwam, over dit alles, tot geen beſluit. De Raad van Staate meende geregtigd te zyn, om, in vollen getale, in de buitengewoone Vergadering te verſchynen, en met de Afgevaardigden in dezelve te raadpleegen: 't welk de meeste Gewesten anders verſtonden: waarover ook merkelyk verſchil rees. Daarenboven waren de Afgevaardigden van ſommige Gewesten niet gelast, om alles af te doen, zonder rugſpraak te houden, gelyk men gehoopt hadt: waarom de buitengewoone Vergadering lang zat, en weinig uitvoerde.

De Generaliteit legt, op 't voorbeeld van Holland, een' honderdſten penning op de Obligatien.

Midlerwyl, hadt de agterlykheid van verſcheiden' Gewesten in 't opbrengen van hun aandeel in de gemeene lasten reeds veroorzaakt, dat het Komptoir der Generaliteit, eens geſlooten geweest zynde, op 't punt was van andermaal geſlooten te worden: 't welk veel gemors veroorzaakt zou hebben, onder de houders der Schuldbrieven, ten laste der Generaliteit. Men vertoonde dit den Gewesten, op 't ernſtigst. Doch 't vondt luttel ingang. Men zag zig, derhalve, genoodzaakt, om, op het voorbeeld van Holland, de Schuldbrieven ten laste der Generaliteit te bezwaaren met eenen honderdſten penning, doch, op 't aanhouden van Gelderland, alleenlyk voor drie jaaren. Veele ingezetenen klaagden over zulk eene onverwagte vermindering hunner inkomſten. Ook ſchreef 'er de Koning van Pruisſen, wiens onderdaanen ook

(*t*) Reſol. Extr. Vergad. *Mart.* 12 *Jan.* 1717. *MS.*

ook eenige fchuldbrieven bezaten, eenen fcherpen brief over, naar den Haage, waarin hy aanwees „ dat de vreemdelingen hun geld den „ Staaten vertrouwd hadden, in verwagting, „ dat de Schuldbrieven niet zouden belast worden, gelyk men hun beloofd had; en dat hy, „ zo deeze belasting ftand hieldt, genoodzaakt „ zou zyn, op de eene of de andere wyze, vergoeding te zoeken voor de fchade, die zyne „ onderdaanen, hierdoor, leeden." De Staaten antwoordden, heufchelyk „ dat zy, door enkele noodzaakelykheid, verpligt geworden „ waren tot zulk eene belasting, voor eenen „ korten tyd." De Regeering van Kleeve hadt hun ook, over dit zelfde onderwerp, gefchreeven; aan welke zy diergelyk antwoord gaven, daarby voegende „ dat vreemdelingen „ geen voordeel behoorden te genieten, boven de ingezetenen van den Staat, die gelyken last te draagen hadden." 1716.

Afdanking van eenig Krygsvolk.

De buitengewoone Vergadering, midlerwyl, befpeurende, dat men den agterlyken Gewesten zou dienen te gemoet te komen, door eenige verdere vermindering van 't krygsvolk, befloot, in den aanvang des volgenden jaars, te bezoeken, of men zig van eenige Zwitfers en Graauwbunders, die hooger foldy trokken dan de Landzaaten, zou konnen ontlasten, zonder de Regeering van Bern en die der Graauwbunderen, met welken men overeengekomen was, om derzelver vendels, ook na de Vrede, in dienst te houden, te zeer te ftooten. Doch dit gefchiedde niet, zonder dat 'er verfcheiden' ernftige Vertoogen tegen gedaan werden, van wege het Kanton van Bern, welk zig beriep op het gemaakte Verdrag. De Staaten antwoordden „ dat zy, by

1716. „ 't fluiten van dit Verdrag, gemeend hadden, „ meer troepen in dienst te zullen konnen houden, dan zy nu bevonden mogelyk te zyn; en „ dat de ftaat hunner geldmiddelen hen noodzaakte, zig te ontdoen van een gedeelte van „ hun Krygsvolk (*t*)." Kortom, van de vierentwintig Bernfche vendels werden 'er agt afgedankt: en 't getal der manfchap van de zestien overigen werdt ook nog, eenigszins, verminderd. Doch deeze afdanking en vermindering, waardoor de Landmagt van den Staat op vierendertigduizend vierenvyftig man gebragt werdt (*u*), gefchiedde, tegen 't genoegen van fommige Gewesten. Zeeland zelf verklaarde 'er zig duidelyk tegen, en nam zeer euvel, dat men 'er toe befllooten hadt, met de meeste, niet met eenpaarige ftemmen (*v*). 't Gefchil, welk hier over, en over een middel, om de gebrekige Gewesten tot betaalinge te noodzaaken (*w*), onder de Leden, ontftondt, bragt veel toe, tot ftremming van de raadpleegingen der buitengewoone Vergaderinge. Ook vorderden eenige Gewesten, dat men ze deedt fcheiden. Doch op 't aanhouden van anderen, zat zy nog, tot in Herfstmaand des jaars 1717 (*x*), en fcheidde, eindelyk, zonder dat de Gewesten eens waren geworden (*y*), over verfcheiden' voornaame punten, waarom zy byeengekomen waren.

(*t*) Refol. Extr. Vergad. *Vener.* 26 *Maart* 1717. *MS.*

(*u*) Refol. Extr. Vergad. *Merc* 26 *May*, *Vener.* 4 *Jov.* 10 *Vener.* 11 *Sabb.* 12 *Juny* 1717. *MS.*

(*v*) Refol. Extr. Vergad. *Mart.* 22 *Sabb.* 26 *Juny*, *Lunæ* 12 *Merc.* 14 *July* 1717. *MS.*

(*w*) Refol. Extr. Vergad. *Vener.* 22 *Jov.* 28 *Jan.* *Jov.* 4 *Febr.* 1717. *MS.*

(*x*) Misfiv. des Raads van Staate *in de* Notul. Zeel. *van* 1717. *bl.* 29, 33, 50, 59, 72, 78, 84, 94, 104, 114, 120, 123, 125, 127, 314-326. *24. Lamberti *Tom.* IX. *p.* 742-756. *Tom.* X. *p.* 272-293.

(*y*) Refol. Extr. Vergad. *Mart.* 14 *Sept.* 1717. *MS.*

VA-

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gezindheid der voornaamste Hoven van Europa tot handelen en verdraagen. Aanleiding tot handeling over een drievoudig Verbond.* II. *De Abt du Bois handelt met George den I. te Maaslandssluis. Hy komt in den Haage. 't Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje, en de Staaten wordt geslooten. Inhoud van het zelve.* III. *Misnoegen aan de Hoven van Weenen en Madrid. Gemor in Frankryk, in Engeland, en hier te lande.* IV. *Onderneeming van Gyllemborg en Gortz, ten behoeve des Pretendents. Gortz wordt, te Arnhem, agterhaald. Het Zweedsche Hof beweegt de Staaten, om hem te ontslaan. Zyn uiteinde.* V. *Verdrag tusschen Frankryk, den Czaar en Pruissen. Tusschen Pruissen en de Staaten. Verschil met Deenemarke.* VI. *Gelegenheid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Spanje en Frankryk. De Spanjaards veroveren Sardinie. Zy verdedigen zig, deswege, in den Haage. Antwoord der Staaten, die de Vrede zoeken te herstellen.* VII. *Zwaare Watervloed, op Kersttyd.* VIII. *Toerustingen in Spanje.*

Engelsche Vloot in de Middellandsche zee. De Spanjaards landen op Sicilie. Zeegevegt by Kaap Passaro. IX. *Vrede tusschen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.* X. *'t Viervoudig Verbond wordt geslooten. Inhoud van het zelve. Geheime punten.* XI. *Raadpleegingen der Staaten op de aanneeminge van dit Verbond. De Koning van Sicilie treedt 'er in.* XII. *Geschillen over 't Verdrag van Barriere. Overeenkomst, deswege, getroffen. Handeling over eenige Plaatsen in Guinea.* XIII. *Staat en uitslag des oorlogs in 't Noorden.* XIV. *De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen. Hattemisten in Zeeland.* XV. *Alberoni zoekt eenen opstand te verwekken, in Groot-Britanje en in Frankryk. Frankryk verklaart Spanje den oorlog.* XVI. *Landing der Spanjaarden in Schotland mislukt. De Staaten zenden George den I. onderstand.* XVII. *Krygsbedryven in Sicilie. Togt der Engelschen naar Biskaje.* XVIII. *Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje. Alberoni vervalt in ongenade.* XIX. *De Koning van Spanje treedt in 't viervoudig Verbond. Byeenkomst te Kameryk vastgesteld.* XX. *Oorsprong, voortgang en uitslag van den Windhandel in Aktien, in Frankryk, in Engeland en in de Vereenigde Gewesten. Maatschappyen van Rotterdam, Middelburg en Utrecht.* XXI. *Verdrukkingen der Protestanten in Hongarye en in Duitschland: met naame in de Palts. De Staaten zoeken ze te doen ophouden.* XXII. *Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.* XXIII. *De Raadpensionaris Heinsius sterft. Izaak van Hoornbeek wordt Raadpensionaris.* XXIV. *Vrede*

de en geheim Verbond tusſchen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje. XXV. *Handelingen, op de Byeenkomst te Kameryk. Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje beginnen te hellen naar de zyde van Spanje.* XXVI. *Oorlogsſchepen uitgerust, tot beveiliging der Vaarte in de Middellandſche zee.* XXVII. *Aanſlag ten behoeve des Pretendents, in Engeland. De Staaten zeggen Koning George hulp toe.* XXVIII. *Prins Willem Karel Henrik Friſo wordt Stadhouder van Drente.* XXIX. *Men zoekt hem ook van 't Stadhouderſchap van Gelderland te verzekeren. De Staaten van Holland poogen 't te beletten. Zy ſchryven aan de Staaten van Gelderland. Uitvoerig antwoord op hunnen brief.* XXX. *De Prins wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren. Inhoud zyner Inſtructie. Aanmerkingen op deeze aanſtelling.* XXXI. *Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt. Onlusten tusſchen de Lutherſchen en Gereformeerden te Hamburg.*

De voorgaande eeuw en deeze, tot op de Utrechtſche Vrede, waren boven maate vrugtbaar geweest, in het voortbrengen van oorlog op oorlog, aan alle oorden van Europa. Nooit was 'er, daarentegen, tyd vrugtbaarer, in Onderhandelingen, Verdragen en Verbonden onder de voornaamſte Mogendheden, dan de tegenwoordige. De inwendige toeſtand der meeste Ryken en Staaten, 't veranderend belang der Vorſten, en derzelver byzondere inzigten drongen hen, om hunne veiligheid, of de bevordering van afgelegener oogmer-

1716.

I. Gezindheid der voornaamſte Mogendheden van Europa tot handelen en verdraagen.

1716. merken te zoeken door handelen en verdraagen. Het zwak gebouw der Utrechtsche Vrede, welk waggelen moest, zo lang de Keizer niet met Spanje bevredigd, en de Hertog van Savoje, van hem, niet voor Koning van Sicilie erkend was, hadt wel eenige steunsels noodig, die men, in nieuwe Verdragen en Verbonden, meende te vinden; welken, in den tyd van weinige jaaren, zo zeer vermenigvuldigd werden, dat eene onweêrstaanbaare drift tot handelen, naar sommiger oordeel (*a*), gevolgd scheen te zyn, op eene diergelyke drift tot oorloogen, die voormaals geheerscht hadt. Men oorloogde, 't is waar, nog tegenwoordig, in 't Noorden en tegen den Turk; doch beide deeze oorlogen duurden niet lang. Ook ontstondt 'er, geduurende dit handelen zelf, nu en dan, wel wederom oorlog; doch hy was niet algemeen, en de twist werdt haast bygelegd. De zaaken van 't *Kabinet*, gelyk men spreekt, zullen, derhalve, het gewigtigst gedeelte der volgende Geschiedenisse moeten uitmaaken.

Aanleiding tot het handelen over een Verbond, tusschen Frankryk, Groot- Aan sommige Hoven, met naame in Frankryk en Groot-Britanje, waren de Vorsten beide en de Staatsdienaars bekwaam en geneigd tot handelen. De Hertog van Orleans was 'er zeer in bedreeven. George de I. niet minder (*b*). Ook hebben ze 'er beide, van dat ze aan de Regeering gekomen waren, hun meeste leeven in gesleeten. Koning George hadt, gelyk wy, in 't voorgaande Boek (*c*), hebben aangemerkt,

(*a*) *See* BOLINGBROKES Lettres on History *Tom.* II. *p.* 166, 167. & MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 84.

(*b*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 358.

(*c*) *Bladz.* 120.

merkt, naar alle waarſchynlykheid, het jongſte Verbond geſlooten met den Keizer, om het Franſche Hof tot argwaan te verwekken, en te beweegen tot het voorſlaan van beter voorwaarden van een verdedigend Verbond, dan tot nog toe geſchied was. Wy hebben, te vooren (*d*), gezien, dat men, in Frankryk, inderdaad, vreesde, dat de Keizer de Vrede niet lang zou houden, en, of in Spanje, of in Italie, de wapenen, veelligt, hervatten. Ook was 'er reden van wantrouwen op het Hof van Madrid, welk zig, mogelyk, niet zou laaten genoegen, aan de ſchikking, in Frankryk gemaakt op de Regeeringe. En hieruit konden onluſten ontſtaan, die den Keizer aanleiding zouden konnen geeven, om Frankryk aan te taſten, van den kant der Ooſtenrykſche Nederlanden; terwyl Spanje zulks deedt, van den kant van Katalonie. Men hieldt dit voor de reden, waarom het Weener-Hof zig zo ſterk gekant hadt tegen eene overeenkomſt, wegens de onzydigheid der Ooſtenrykſche Nederlanden; en men kon, met geene goede oogen, aanzien, dat de Keizer zig zogt te ſterken, door verdedigende Verbonden. De Hertog van Orleans hadt, hierom, eer nog 't Verbond tuſſchen den Keizer en Groot-Britanje getroffen was, den Engelſchen en Staatſchen Gezanten, in Frankryk, een Verbond van handhaavinge der wederzydſche regten en bezittingen voorgeſlaagen: Chateauneuf hadt, naderhand, in den Haage, geſproken van een Verbond tot handhaavinge der Utrechtſche Vrede; welken naam men verkoor, om

1716.

Britanje en de Staaten.

(*d*) *Bladz.* 109, 113.

1716. om den voorslag min haatelyk te doen schynen
——— by 't Weener Hof. Doch over de voorwaarden was nog weinig gesproken. Men stelde, in Frankryk, vast, dat zy gunstig zouden moeten zyn, zo Koning George zig zou laaten beweegen, om te sluiten. Men wist, dat 'er twee punten waren, waarop het Engelsche Hof zeer gesteld was: 't vertrek van den Pretendent uit de nabuurschap van Groot-Britanje, en het slegten en dempen der sluize en haven te Mardyk. De Hertog van Orleans besloot, derhalve, Koning George, in deeze twee punten, genoegen te geeven, en hem, onder deeze voorwaarden, te nodigen tot een Verbond. De Staaten waren gesteld op de zekerheid hunner Barriere, en op de bevoordeeling van hunnen Koophandel: in welke twee opzigten, de Hertog hun ook te gemoet wilde komen, zo veel 't belang des Ryks gedoogen kon.

II. De Abt du Bois handelt met Koning George, te Maaslandssluis.

Men besloot, derhalve, de handeling te hervatten, en, om 't werk geheimer te beleiden, de gelegenheid der reize des Konings van Groot-Britanje naar zyne Duitsche Staaten, hiertoe, waar te neemen. De Koning stak over naar Holland, in Hooimaand deezes jaars (e). Derwaards werdt, ten zelfden tyde, uit Frankryk, gezonden de Abt *Guillaume du Bois*, voorheen de Leermeester, en nu de grootste vertrouweling des Hertogs van Orleans. Hy trof den Koning aan, te Maaslandssluis, by wien hy, door tusschenspraak van den Sekretaris van Staat Stanhope, een heimelyk gehoor verwierf. Hy stelde hier al zyne bekwaamheid te werk,

(e) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVII.] *p.* 339.

werk, om den Koning over te haalen, tot een Verbond met Frankryk. Hy beloofde, dat Frankryk de Proteſtantſche opvolging in Groot-Britanje handhaaven, de wederſpannelingen niet onderſteunen zou, en zelfs den Pretendent, die, op 't aanhouden van George den I., uit Lotharingen, geweeken zynde, zig thans te Avignon onthieldt, doen vertrekken, tot over het Alpiſche gebergte. Wegens de werken te Mardyk, waarover, ten deezen tyde, in Engeland gehandeld werdt, zou men den Koning, insgelyks, genoegen geeven. Kortom, de Abt boodt zo veel uit, dat Koning George, kans ziende, om het oogmerk, welk hy, zo men meende, in 't ſluiten met den Keizer gehad hadt, te bereiken, den Abt toeliet, hem te volgen naar Hanover, daar men 't haast zo verre eens werdt, dat de Abt, eerlang, in ſtilte, te rug keerde naar den Haage; alwaar hy zig, eenen geruimen tyd, bedektelyk, ophieldt, in 't Huis van den Markgraave de Chateauneuf, om de Staaten, insgelyks, tot het Verbond te beweegen. Hy ging, hier zynde, niet uit, dan des nagts, om met eenige Leden der Regeeringe, die in 't geheim waren, en byzonderlyk met den Raadpenſionaris Heinſius, te ſpreeken. Men vertoonde den Staatſchen een ontwerp van 't Verbond, waarin, onder anderen, beloofd werdt, dat men den wederſpannelingen, over en weder, geene ſchuilplaats verleenen zou. De Staatſchen begeerden verklaaring, dat de Franſche vlugtelingen niet onder den naam van wederſpannelingen zouden begreepen worden. Doch men hieldt deeze verklaaring noodeloos, van de zyde

1716.

Komt in den Haage. Zyne heimelyke handeling aldaar.

1716. zyde van Frankryk. Wyders, vorderden de Staatſchen „ 1. dat de handhaaving der we-
„ derzydſche regten en bezittingen alleenlyk
„ aan Europa bepaald werdt. 2. dat de Staa-
„ ten niet meer dan de helft van den onder-
„ ſtand, dien Frankryk en Groot-Britanje ga-
„ ven, zouden behoeven te leveren; en dat
„ zy zouden konnen volſtaan, met het in geld
„ te doen. 3. dat men hun de Lyst der Reg-
„ ten van 't jaar 1664 toeſtonde, en alle de
„ volgende Ordonnantien vernietigde. 4. dat
„ Frankryk den Staaten, voortaan, den titel
„ van *Hoog-Mogende Heeren* gave, en hunne
„ Ambasſadeurs handelde, op gelyken voet
„ als die van Venetie. 5. dat de geſchillen
„ over de ſchepen, ſedert het tekenen der
„ Utrechtſche Vrede genomen, in dier voege
„ mogten afgedaan gerekend worden, dat de
„ eigenaars zig onderwierpen, aan de uit-
„ ſpraak, deswege gedaan, door de Kollegien
„ ter Admiraliteit, hier te Lande." De Franſchen zonden deeze punten naar hun Hof, en gaven, eerlang, voor beſcheid „ dat het *eerſte*
„ toegeſtaan werdt; dat men, wat het *tweede*
„ betrof, den onderſtand der Staaten op zes-
„ duizend man bepaalen wilde." hoewel, hierin, naderhand, verandering kwam. „ Dat het *der-*
„ *de* punt niet kon toegeſtaan worden; doch
„ dat men de belasting van tweemaal twee
„ ſtuivers van de *Livre*, die, na 't jaar 1699,
„ was ingevoerd, afſchaffen, en de wollen-
„ ſtoffen en andere waaren, die nu alleen te
„ Calais en S. Valeri mogten ingebragt wor-
„ den, in alle havens van Frankryk, zou laa-
ten invoeren. Dat het *vierde* punt ingewil-

„ ligd

„ ligd werdt, met deeze uitzondering, dat de 1716.
„ Ambassadeurs van Frankryk den Staaten
„ den titel van *Hoog-Mogende Heeren* geeven
„ zouden; doch dat de Koning niet zou ver-
„ pligt zyn, hun, onder dien titel, te schry-
„ ven. Dat, eindelyk, het *vyfde* punt, vol-
„ komenlyk, werdt toegestaan." De rekkelykheid van 't Fransche Hof deedt de Staatschen sterk neigen, tot het Verbond; daar Cadogan, die in 't geheim der handelinge was, en met den Abt du Bois en den Raadpensionaris Heinsius menig gesprek hieldt, hen zeer toe aanzettede. Men hadt elkanderen, zelfs by eede, verbonden, de handeling bedekt te houden, tot dat men 't volkomen eens zyn zou. Nogtans, was 'er, men weet niet hoe, iet van uitgelekt. De *Graaf van Wolkra*, Keizerlyke Gezant te Londen, hadt 'er de lugt van gekreegen. De Baron van Heems, in den Haage, werdt ook gewaar, dat 'er iet omging. De laatste vraagde 'er Walpole naar, die zig onkundig hieldt, of misschien waarlyk onkundig was. Maar in Engeland beleedt men 'er iet van, aan den Graave van Wolkra. De Keizerschen waren 'er zeer over te onvrede. Zy zagen klaarlyk, dat men, de Utrechtsche Vrede zoekende te bekragtigen door zulk een Verbond, den Keizer wilde versteeken van alle hoop op de Kroone van Spanje, of op eenigen der Spaansche bezittingen. Zy deeden, derhalve, hun best, om het sluiten van 't Verbond te voorkomen. Men wil zelfs, dat het Weener-Hof een' Jezuit zondt naar Frankryk, om den Hertoge-Regent een Verbond met den Keizer voor te slaan. Doch deeze handeling

De Keizerschen komen 'er agter.

1716. hadt geen gevolg. De Koning van Groot-Britanje deedt den Keizer een Ontwerp vertoonen van 't Verbond met Frankryk en de Staaten: waarin, egter, naderhand, nog merkelyke verandering kwam. Het werdt zeer afgekeurd, aan 't Weener-Hof. Men verklaarde, dat, zo 't getekend werdt, het Verbond tusschen den Keizer en Groot-Britanje, op het zelfde oogenblik, moest gerekend worden, als verbroken. Doch Groot-Britanje en de Staaten zelven waren te ver gegaan, om te rug te konnen treeden.

Het drievoudig Verbond wordt getekend.

Toen men 't geheim der handelinge met Frankryk niet langer konde noch wilde bewaaren, in den Haage, nam de Abt du Bois den naam en rang aan van buitengewoonen Ambasfadeur van Frankryk, en verscheen in 't openbaar. Het ontwerp van 't Verbond werdt rond gezonden aan de Gewesten, daar 't niet op eenerlei wyze werdt ingezien. Zeeland, in 't byzonder, verklaarde 'er zig, ernstelyk, tegen. Andere Leden der hooge Regeeringe vonden 'er, insgelyks, niet veel reden toe. Men bragt voorbeelden by van de onopregtheid van 't Fransche Hof, waarvan de Staat, zo men voorgaf, sedert meer dan zestig jaaren, menige ondervinding gehad hadt. Doch hiertegen werdt gezeid, dat de inzigten en belangen van Frankryk, na de dood van Lodewyk den XIV, merkelyk veranderd waren. Midlerwyl, handelde men nog eenigen tyd met Frankryk, over 't stuk van den Koophandel, en over den titel en rang der Staaten, zonder dat men 't volkomen eens werdt; maar na dat men, van de Staatsche zyde, vryheid bedongen hadt, om, zo

be-

begeerd werdt, ook te mogen treden in het Verbond, tusſchen den Keizer en Groot-Britanje aangegaan, beſlooten zes Gewesten met Frankryk en Groot-Britanje te tekenen. Zeeland verklaarde 'er zig langst tegen. Doch men zou geene zwaarigheid gemaakt hebben, om met de meerderheid te beſluiten, zig beroepende op het Munſterſche Verdrag van den jaare 1648, en op het Groot-Verbond van den jaare 1701, welken ook, buiten bewilliging van Zeeland, getekend waren (*f*): maar Zeeland voegde zig, eindelyk, naar de overige Gewesten. Het drievoudig Verbond, gelyk het, ſedert, genoemd werdt, tusſchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, eindelyk in 't net geſteld zynde, werdt, in den Haage, getekend, op den vierden van Louwmaand des Jaars 1717. Het behelsde ſlegts *agt* punten, die hierop uitliepen. „ 1. Men zou, voortaan, „ eene vaste Vrede, vriendſchap en vereeniging „ onderhouden. 2. Frankryk verbondt zig, om „ hem, die, by 't leven van Koning Jacob „ den II, den titel van *Prinſe van Walles*, en, „ naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* aangenomen hadt, terſtond na de te„ kening van dit Verdrag, te doen vertrekken „ van Avignon, en zyn verblyf te doen nee„ men over het Alpisch gebergte: ook, om „ hem, op geenerlei wyze, te onderſteunen, „ noch iemant, die, van zynent wege, de rust „ van Groot-Britanje, door oorlog, oproer „ of ſamenzweering, zou mogen onderneemen „ te

1716. | 1717. | Inhoud van het zelve.

(*f*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 556—565. *Tom.* X. *p.* 13. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI] *p.* 339, 352, 354, 355. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 87, 88.

1717. „ te ftooren. Ook zou Frankryk niet gedoogen, dat de Perfoon, boven gemeld, onder eenigerlei naam of voorwendfel, immer kwame, veel min verbleeve in eenige Plaats van 't Fransch gebied. 3. De drie Mogendheden verbonden zig, om geene fchuilplaats of verblyf te gunnen aan de onderzaaten van een' hunner, die voor wederfpannelingen verklaard waren, of zouden worden, beloovende zy, dezelven hun gebied te doen ruimen, binnen agt dagen na dat het gevorderd zou zyn. 4. Wegens het flegten van Duinkerken, en het dempen der haven aldaar, verklaarde Frankryk, zig te zullen gedraagen naar de overeenkomst, deswege, in Herfstmaand laatstleeden, te Hamptoncourt, getroffen. In gevolge van welke, de groote doorvaart der nieuwe fluize te Mardyk geheellyk geflegt zou worden, blyvende egter de gefloopte bouwftoffen ten dienfte des Konings; mids hy ze niet deedt gebruiken, tot eenige Haven of Sluis, op twee mylen na aan Duinkerken of Mardyk, zynde men overeengekomen, dat, langs het gantfche ftrand, binnen deezen afftand, nimmer eenige Sluis, Haven, Dok of Sterkte zou mogen worden opgeregt. De kleine fluis zou tien voeten enger gemaakt worden, en dus maar zestien voeten wyd blyven. De krebhoofden langs het nieuwe Kanaal zouden, insgelyks geflegt, en binnen den genoemden afftand, nimmer herfteld worden. De flegting van al 't gemelde zou, zo 't mogelyk ware, volkomenlyk, moeten voltrokken zyn, tegen 't einde van Zomermaand deezes jaars. De

„ fleg-

„ flegting der dyken langs de oude haven te 1717.
„ Duinkerken zou ook geheellyk voltrokken,
„ en de overgebleeven' Vestingwerken aldaar
„ met het ftrand gelyk gemaakt worden. De
„ Koning van Groot-Britanje en de Staaten
„ zouden Gemagtigden ter gemelde plaatfen
„ mogen zenden, om te zien, of alles behoor-
„ lyk werdt uitgevoerd. 5. De Utrechtfche
„ Vrede, tusfchen Frankryk en Groot-Britan-
„ je, en Frankryk en de Staaten, geflooten,
„ werdt, in allen deele, bekragtigd, bezon-
„ derlyk ook in opzigte van de opvolginge in
„ Groot-Britanje en in Frankryk. De hande-
„ lende Mogendheden beloofden, elkanderen
„ te zullen handhaaven in derzelver regten
„ en bezittingen, by de gemelde Vrede ver-
„ kreegen, en indien iemant een' van hun
„ aantastte met de wapenen, zouden de ande-
„ ren hunne poogingen aanwenden, om den
„ beledigden vergoeding te bezorgen, en de
„ vyandlykheden te doen ophouden. 6. Doch
„ zo deeze poogingen de gewenschte uitwer-
„ king niet hebben mogten, zou men elkan-
„ deren *byftaan* met de volgende manfchap:
„ *Frankryk* en Groot-Britanje zouden ieder
„ agtduizend knegten en tweeduizend ruiters
„ leveren, en de Staaten vierduizend kneg-
„ ten en duizend ruiters. Doch zo de aan-
„ gevallen' Bondgenoot liever onderftand in
„ fchepen, of zelfs in geld begeeren mogt, zou
„ zulks aan zyne keuze ftaan. Duizend knegten
„ zouden op tienduizend, en duizend ruiters
„ op dertigduizend guldens Hollandsch geld ter
„ maand, en twaalf maanden voor een jaar ge-
„ rekend worden. De onderftand in fchepen

1717. „ zou, naar evenredigheid, worden begroot. „ 7. Zo de Ryken of Landen der drie Mogendheden, door inwendigen tweespalt, of „ door opstand ter oorzaake der genoemde „ opvolgingen, beroerd mogten worden, zou „ de Bondgenoot, die zig in deeze beroerte bevondt, den beloofden onderstand van „ de andere Bondgenooten mogen vorderen; „ en zou hem dezelve, binnen twee maanden, „ moeten worden toegeschikt, mids hy 't beloop der kosten voldeede, binnen een jaar, „ na dat de beroerte gestild zou zyn. 8. Het „ tegenwoordig Verdrag zou, binnen vier weeken, bekragtigd worden." By een afzonderlyk punt, hadden de Staatschen op beide de Mogendheden nog bedongen „ dat de handhaaving, in 't *vyfde* punt beloofd, alleen „ zag op de wederzydsche regten en bezittingen, binnen Europa (*g*)." Het Verbond werdt, wat laater dan op den bestemd tyd, behoorlyk bekragtigd, zelfs door zulken onder de Gewesten, die 'er, te vooren, zwaarigheid in gemaakt hadden; alzo de algemeene Staaten, gelyk wy boven (*h*) te kennen gaven, 's daags na het tekenen van 't Verbond, beslooten hadden, ook, zo 't vereischt werdt, onder zekere voorwaarden, te willen treeden in 't Verbond, welk, onlangs, tusschen den Keizer en Groot-Britanje, gesloten was (*i*). De Abt du Bois nam, voor 't einde van Louwmaand,

(*g*) Secr. Resol Holl. 8 *Jan.* 1716. VII. *Deel*, *bl* 236. *Voiez aussi* Du Mont Corps Dipl. *Tom* VIII. *P.* I. *p.* 484. Lamberti *Tom* X. *p* 1. Rousset. Recueil, *Tom.* I. *p* 89.
(*h*) *Bladz* 146.
(*i*) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Jan.* 1717. by Lamberti *Tom.* X, *p.* 13.

maand, zyn afſcheid van de Staaten, hen, by deeze gelegenheid, noemende *Uwe Hoog-Mogendheden*, ſchoon hy hun in 't begin zyner aanſpraake, den titel van *Hoog Mogende Heeren* nog niet gegeven hadt, hebbende hy, naar 't ſchynt, het woord *Heeren* willen myden: welk, ook door 't Weener-Hof, nog niet gebruikt werdt. De Hertog van Orleans deedt, eerlang, den Pretendent vertrekken over de Alpen. De Koning van Groot-Britanje en de Staaten zonden Gemagtigden, om tegenwoordig te zyn, by 't ſlegten der werken te Duinkerken en te Mardyk: waaraan met vlyt gearbeid werdt (*k*). 't Bleek klaarlyk, dat het Franſche Hof gezind was, de aangegaane verbindteniſſen, ſtiptelyk, naar te komen. 1717.

Doch het drievoudig Verbond was zo dra niet rugtbaar geworden, of het verwekte veel misnoegen, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer nam zo kwalyk, dat Groot-Britanje en de Staaten een Verbond hadden aangegaan, waarby Filips de V. bevestigd werdt op den troon van Spanje, dat hy de Staaten niet meer verzoeken liet, om te treeden in 't Verbond met Groot-Britanje geſloten: welk Verbond hy aanmerkte, als ten eenemaal kragteloos geworden (*l*). Ook gaf de Baron van Heems hun te kennen, dat, na 't ſluiten van dit Verbond, het Verdrag van Barriere geen' ſtand meer greep. „ De Barrie„ re was," zeide hy „ van den tyd van Hen„ rik den IV. af, alleenlyk gezogt, om Frank„ ryk

III. Misnoegen van het Weener Hof,

(*k*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 13—17. Tindal *Vol.* XI. [of XXVI.] *p.* 355, 367.
(*l*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 12.

1717. „ ryk verre van de grenzen van den Staat te „ houden; maar nu men met Frankryk ver- „ bonden was, hadt men ze niet meer noodig." Het Hof van Weenen vernieuwde, ten zelfden tyde, eenige oude eischen op de Heerlykheid Anholt in 't Kwartier van Zutfen, welke men beweerde tot het Ryk te behooren. Veelen begonden derhalve, reeds te vreezen, voor onlusten met Duitschland (*m*). Het Hof van Madrid was ook te onvrede, dat vreemden, gelyk Groot-Britanje en de Staaten waren, zig hadden onderwonden, beschikking te maaken, over het regt der opvolginge tot de Kroone van Frankryk: 't welk zy, meende men, behoorden overgelaaten te hebben voor de Staaten des Koningryks. In Frankryk, morde men ook, dat de Hertog van Orleans, door het sluiten van dit Verbond, de eer en 't belang des Koningryks aan zyne byzondere inzigten en belangen hadt opgeofferd, zig verbindende tot het verdryven van den Ridder van S. Joris, en tot het slegten der kostbaare en nuttige werken te Mardyk, 't welk Lodewyk de XIV. nimmer beloofd zou hebben, enkelyk, om zig zelven te verzekeren van de opvolginge. In Engeland zelf, keurden sommigen 't Verbond af, dryvende, dat de Protestantsche opvolging genoeg verzekerd was, by de Utrechtsche Vrede, en dat 'er geene genoegzaame reden was, om, onder voorwendsel van eenen inval of opstand, zo veel vreemd krygsvolk in 't Ryk te roepen: waarvan, ligtelyk, tot benadeelinge van de vryheid der onderzaaten

on van het Hof van Madrid.

Gemor in Frankryk;

in Engeland:

(*m*) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 195—199.

ten, misbruik zou konnen gemaakt worden (*n*). 1717.
In de Vereenigde Gewesten, oordeelden sommigen ook, dat het Verbond de Staaten te zeer vervreemden zou van het Huis van Oostenryk, en ligtelyk nadeelig zyn aan den Koophandel op Spanje. Ook was men bedugt, dat 'er de Staat, eer men 't verwagtte, in nieuwen oorlog door zou konnen ingewikkeld worden. Ondertusschen, vereenigde dit Verbond drie Mogendheden, die zeer zeldzaam vereenigd geweest waren: welke byzonderheid alleen toe te schryven was aan de verandering, die de dood van Lodewyk den XIV. veroorzaakt hadt.

en hier te Lande.

IV. Onderneeming van den Graave van Gyllemborg en den Baron Gortz, ten behoeve des Pretendents.

Maar Koning George, die zig, door het drievoudig Verbond, meende verzekerd te hebben, tegen de meest gevreesde onderneemingen ten behoeve des Pretendents, ontdekte, kort na zyne te rugkomst van Hanover, in Sprokkelmaand, eene nieuwe samenzweering onder de wederspannelingen, om eenen opstand in 't Ryk te verwekken, en daardoor gelegenheid te geeven tot eenen inval in Engeland of Schotland. De voornaamste beleiders van deezen toeleg waren de *Graaf van Gyllemborg*, Zweedsche Resident in Engeland, en de *Baron Gortz*, die sedert eenigen tyd, wegens Zweeden, aan verscheiden' Hoven gezonden geweest was, en zig thans in Holland bevondt. Men hadt voor, aan verscheiden' oorden, en zelfs in Frankryk en in Holland, schepen te koopen, dezelven naar Gottenburg te zenden, en, van daar, agtduizend knegten en vierduizend ruiters, met eenen bekwaamen voor-

(*n*) TINDAL *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 357, 358.

1717. voorraad van oorlogsbehoeften, te ſcheepen naar Groot-Britanje. Zelfs vertrouwde men, dat de Koning van Zweeden, onder wiens gebied, zig, in 't voorleeden jaar, reeds verſcheiden' wederſpannelingen begeven hadden (o), de hand leenen zou tot bevordering des aanſlags. Koning George was van 't geheim des aanſlagts onderrigt, of door 't Franſche Hof, of uit onderſchepte brieven, of op eenige andere wyze, welke men nooit regt geweeten heeft. 't Voorneemen was ſlegts aan weinigen bekend geweest. Karel de XII. wilde, zo geloofd werd, niet weeten, dat hy 'er de hand in hadt, voor 't uitgevoerd ſtondt te werden: en de vrienden des Pretendents in Engeland wilden zig nergens toe vast verbinden, voor zy 't woord hadden van den Koning van Zweeden. Hieruit ontſtondt, dat de handeling zeer bedekt bleef; maar te gelyk langzaam voortging. Op den negenden van Sprokkelmaand, des nagts omtrent twaalf uuren, werdt het Huis van den Graave van Gyllemborg, op 's Konings last, bezet; hy, onverhoeds, overvallen, en, met zyne papieren, in verzekering genomen. Drie Engelſchen werden, omtrent den zelfden tyd, geligt en vastgezet. Men verzogt de Staaten, den Baron Gortz, insgelyks, te doen vasthouden. Hy was, in Hooimaand des voorleeden jaars, in Holland gekomen, en hadt zig meest te Amſterdam onthouden. De Koning, zyn Meester, hadt hem voorzien van eene algemeene volmagt, om, ten zynen meesten dienſte, met iedereen, te han-

Gyllemborg wordt in hegtenis genomen.

(o) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 390, 650.

handelen en te sluiten (*p*): en, in gevolge van deeze Volmagt, hadt hy vrygeleide-Brieven uitgegeven aan verscheiden' Amsterdamsche Koopluiden, die Hennip en Teer naar Zweeden voerden, waaraan men, in dit Ryk, gebrek gehad hadt, sedert dat de Landstreeken, van Riga af tot Abo toe, den Czaar in handen gevallen waren. *Zelfs* ontdekte men, eerlang, dat hy met eenige Koopluiden gehandeld hadt, om Zweeden van gemunt zilver te voorzien. Ook hadt hy een keer naar Frankryk gedaan, en, naderhand, te rug gekomen, een geheim gesprek gehad, in een Dorp, digt by Amsterdam, met den Prinse Kurakin, tot bevordering van de Vrede in 't Noorden; ten welken einde, hy ook in den Haage gehandeld hadt (*q*). Hy was hier nog, in Sprokkelmaand deezes jaars, toen men berigt kreeg, dat de Graaf van Gyllemborg te Londen gevat was. De Engelsche Resident *Leathes* hadt, hierop, de Gekommitteerde Raaden verzogt, om Gortz, insgelyks, te doen ligten. Zy zonden, kort na den middag van den negentienden, twintig man van de Lyfwagt naar de wooning van den Baron, met last om zig van zynen persoon en papieren te verzekeren; doch hy was, maar twee uuren te vooren, te post, verreisd naar Amsterdam. Een zyner Sekretarissen, Broeder des Graafs van Gyllemborg, werdt egter gevat, en in de Kasteleinye bewaard. Leathes trok, in alleryl, naar Amsterdam: daar hy, niet voor den volgenden dag, verlof bekomen kon 1717.

(*p*) *Voiez* Lamberti *Tom.* IX. *p.* 655.
(*q*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 619, 637, 650, 690.

1717. kon van de Regeering, om Gorts, die zynen intrek by zekeren Zweedſchen Koopman genomen hadt, te doen vasthouden. Doch hy was, met het opgaan der poorte, reeds vertrokken naar Arnhem. Toen bewoog men, op 't aanhouden van Leathes, *Willem Vleertman*, die ſnel te paard ryden kon, en, geduurende den oorlog, gemeenlyk de eerſte Legertydingen herwaards plag te brengen, om Gortz agter na te zetten, dien hy, te Arnhem, inhaalde, en, nevens den Sekretaris *Stambke*, met kennis van den voorzittenden Burgemeester, in verzekering deedt neemen. Men vondt twee kistjes met papieren by hen. De Staaten, kennis gekreegen hebbende, dat Gortz gevat was, beſlooten, op herhaald verzoek van het Engelſche Hof, hem en de twee Sekretarisſen, zorgvuldiglyk, te bewaaren, zonder zig te ſtooren aan de Vertoogen, die, hier tegen, gedaan werden, door den Sekretaris der Zweedſche Ambasſade in den Haage. In Engeland, werdt het werk van Gyllemborg en Gortz zo hoog genomen, dat men terſtond allen handel met Zweeden verboodt; waartoe men de Staaten ook zogt te beweegen. Daarentegen, hadt men, in Zweeden, zo dra geene tyding gekreegen van het vasthouden van Gyllemborg, of de Engelſche Reſident, *Robert Jackſon*, werdt insgelyks, in hegtenis genomen: doch den Reſident der Staaten, *Willem Henrik Rumpf*, alleenlyk het Hof ontzeid.

Gortz te Arnhem agterhaald.

De brieven, welken by Gyllemborg en Gortz gevonden waren, werden, ondertusſchen, deeltelyk, in 't licht gegeven, en ontdekten genoeg van den toeleg, om beide de Staatsdienaars

Hunne brieven komen in 't licht.

naars in 't ongelyk te doen ſtellen (*r*). Maar, in een' deezer brieven, werdt ook het Ruſſiſche Hof, en in 't byzonder de Schotſche Lyfarts van den Czaar, *Erskine* genaamd, verdagt gemaakt: 't welk by den Czaar zeer euvel opgenomen werdt, en waartegen hy zig ernſtelyk deedt verdedigen, aan 't Groot-Brittanniſche Hof. Ook verſchoonden verſcheiden' Zweedſche Reſidenten zig, van eenig deel gehad te hebben aan den ſlinkſchen toeleg, waarop Gortz, in zyne hegtenis te Arnhem, zig niet ontzag, genoegzaam openlyk, te roemen. Ondertusſchen, zat hy hier gantsch niet gemakkelyk. Ook begeerde Koning George op de Staaten, dat men hem den Baron Gortz overleverde, of hem, ten minſte, naar bekwaamer gevangenis, op Loeveſtein of in 's Hertogenbosch vervoerde. Doch men kon tot geen van beide beſluiten. Het Zweedſche Hof deedt daarentegen ſterk aanhouden, by de Staaten, op het ontſlag van den Baron. Men beriep zig op de naauwe verbindtenisſen met den Koning van Groot-Britanje, welken niet gedoogden, dat men iemant, die verraaderlyke aanſlagen geſmeed hadt tegen deszelfs Ryk, op vrye voeten ſtelde: te minder, om dat hy nimmer voor een' Gezant van de Kroone van Zweeden, by de Staaten, erkend geweest was. Karel de XII, niet voldaan met dit antwoord, beſloot den Hollandſchen Koopvaardyſchepen, die naar Zweeden wilden, Paspoorten te weigeren, zo lang de Baron Gortz niet ontſlaagen zou zyn.

Mid-

1717.

Het Zweedſche Hof dringt, by de Staaten op 't ontſlag van Gortz.

(*r*) *Voiez* Lettr. de ce qui s'eſt paſſé entre Gyllenb, & Gorts *imprim.* 1717.

1717. Midlerwyl, handelde het Fransche Hof te Stokholm, om Karel den XII. te bevredigen met den Koning van Groot-Britanje. Hy liet zig, eerlang, overhaalen, om schriftelyk te verklaaren, dat hy geene kennis gehad hadt van 't geene zyne twee Staatsdienaars gehandeld hadden, zynde zyn oogmerk nimmer geweest, eenige troepen te zenden naar Engeland of Schotland, om tegen den Koning van Groot-Britanje te dienen. De Staaten kreegen, terstond, berigt van deeze verklaaring, en ziende nu 't gevaar van eenen opstand en inval in Groot-Britanje geheellyk verdweenen, besloten zy den Baron Gortz en de zynen te doen ontslaan; doch met den Engelschen Gezant *Whitworth* te overleggen, op wat wyze, zulks gevoeglykst zou konnen geschieden. Maar het Engelsche Hof nam geen genoegen in de verklaaring des Konings van Zweeden, en kon hierom niet bewilligen in 't ontslag van Gortz. Nogtans, neigde men, om Gyllemborg tegen Jackson uit te wisselen: 't welk den Staaten zeer vreemd voorkwam. Ook veranderde men, in Engeland, eerlang, van gedagten. De Koning deedt, in Hooimaand, verklaaren, dat hy bewilligde in 't ontslag van Gortz, mids men hem, terstond, te schepe naar Zweeden voerde, zonder dat hem vry zou staan, zig op te houden in de Vereenigde Gewesten. Men kwam, eindelyk, door bemiddeling van het Fransche Hof, overeen, dat Gyllemborg, met een Fregat, uit Engeland zou gevoerd worden naar de Maaze, daar Gortz aan boord komen zou, om met Gyllemborg te keeren naar Zweeden: vanwaar het zelfde Fregat Jackson te rug zou bren-

brengen. De papieren, die by de gevangenen gevonden waren, zouden, beslooten en verzegeld, aan den Koning van Zweeden worden overgebragt. Terstond hierna, stelden de Staaten van Gelderland, op verzoek van den *Graave van Reventlau*, Gezant van den Hertoge van Sleeswyk-Holstein, den Baron Gortz, op eigen gezag, in vryheid, mids Reventlau zig voor hem verbonde, dat hy, terstond, naar Zweeden keeren zou. 't Besluit hiertoe was, op den laatsten van Hooimaand, genomen. De Sekretaris Stambke werdt, ten zelfden tyde, en de Sekretaris *Gustaaf Gyllemborg*, die in den Haage zat, weinige dagen laater, op vrye voeten gesteld. De Staaten gaven 'er den Koning van Zweeden, terstond, kennis van, daarby voegende, dat zy vertrouwden, dat de Scheepvaart hunner onderzaaten, voortaan, minder belemmerd zou worden dan voorheen. Gortz en de twee Sekretarissen keerden, eerlang, te lande, naar Zweeden. De Graaf van Gyllemborg werdt te schepe naar Gottenburg gevoerd. Gortz hadt, voor zyn vertrek uit Gelderland, een heimelyk gesprek gehad met den Czaar, die zig toen op 't Loo bevondt. Men wil, dat hy, hier, beloofde, de geschillen tusschen den Czaar en Zweeden, binnen drie maanden, te zullen vereffenen. Ook arbeidde hy, hiertoe, na dat hy in Zweeden gekomen was (*s*). Doch na 's Konings dood, die, in Slagtmaand des volgenden jaars, voorviel, werdt hy, onverwagt, vastgehouden, van wege de hooge Regeeringe,

1717.

Hy en Gyllemborg worden geslaakt.

Einde van Gortz.

(*t*) Resol. Holl. 25, 26 *Febr.* 6 *Maart*, 25, 26 *May*, 1717. *bl.* 59, 63, 78, 207, 218. Lamberti *Tom.* X *p.* 17—92. Tindal *Vol.* XI. [*or* XXVI.] *p.* 361—366, 370—411. *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 82. *Note* (1).

1717. ge, en eerlang, van verscheiden' misdaaden beschuldigd zynde, ter dood veroordeeld, en openlyk onthalsd (*t*). De Zweedsche Kaaperyen hielden, midlerwyl, aan, zonder dat de ernstige poogingen der Staaten deeze ongeregeldheid konden doen ophouden, zo lang Konig Karel leefde (*u*).

V. Verdrag tusschen Frankryk, den Czaar en Pruissen.

Terwyl de Czaar zig, in Frankryk en in Holland, ophieldt, was 'er eene handeling op het tapyt, tusschen hem en de Hoven van Versailles en Berlyn, over een Verdrag tot bevordering der ruste in 't Noorden, en tot handhaaving der Verdragen van Utrecht, Radstad en Baden. Het werdt, op den vierden van Oogstmaand, getekend, te Amsterdam. De Koning van Frankryk verklaarde, by dit Verdrag, niet te willen te kort doen aan het Verbond, welk hy, onlangs, met den Koning van Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten, hadt aangegaan. De twee andere Mogendheden namen hem aan voor middelaar, in de geschillen met den Koning van Zweeden (*v*).

Overeenkomst der Staaten met den Koning van Pruissen.

De Staaten hadden, in de Lente deezes jaars, ook afgerekend met den Koning van Pruissen, wegens de agterstallen, welken men zynen troepen schuldig was, en die twaalfhonderd drie-entwintigduizend eenhonderd agtenveertig guldens en agt stuivers beliepen. Men stelde ordre op het voldoen deezer agterstallen, binnen zekeren bepaalden tyd (*w*). Doch over de na-

(*t*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 81, 82, 84. Europ. Merc. *Jan.*—*Jun.* 1719. *bl.* 168.
(*u*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 93—104, 149.
(*v*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 490. Lamberti *Tom.* X. *p.* 109.
(*w*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 488, 489. Lamberti *Tom.* X. *p.* 163—166.

nalaatenſchap van Koning Willem, duurden de verſchillen nog met het Hof van Berlyn. Het Hof van Holland hadt de Heerlykheid Zevenbergen den Huize van Naſſau toegeweezen, zonder dat de Koning van Pruisſen zig aan deeze uitſpraak wilde onderwerpen. Zelfs beweerde hy, dat men hem in 't bezit behoorde te ſtellen van de Heerlykheid Geertruidenberg, die zynen Overgrootvader, Prinſe Fredrik Henrik, was aanbedeeld (*x*): doch men hadt hier geen ooren naar. Maar wegens het beſtellen der Regeeringe in de Baronnye van Herſtal, van welke de Koning zig meester gemaakt hadt, werdt, eerlang, eene overeenkomst, by voorraad, getroffen (*y*). In 't Overkwartier van Gelderland, viel ook geſchil met zyne Pruisſiſche Majeſteit, zo over eenige Leenen, welken hy oordeelde af te hangen van de Heerlykheid Montfoort, die hem opgedraagen was, ſchoon de Souverainiteit over het Ampt aan de Staaten behoorde; als over de tollen op de Maaze (*z*): al 't welke gelegenheid gaf tot geduurige onderhandelingen, met de Pruisſiſche Staatsdienaars in den Haage. Doch onder dit handelen, over zo veele byzondere geſchillen, deedt de Koning den Staaten ook een Verbond van onderlinge beſcherminge voorſlaan. 't Werdt in overweeging genomen (*a*): maar daar verliep nog een gernime tyd (*b*), eer het geſlooten werdt. 1717.

Aan

(*x*) *Voiez* Lamberti *Tom.* X. *p.* 167, 168.
(*y*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 495.
(*z*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 172. 215—218.
(*a*) Notul. Zeel. 14 *Sept.* 1717. *bl.* 369. Lamberti *Tom.* X. *p.* 176, 177.
(*b*) Reſol. Gen. *Mart.* 26 *April* 1718.

1717. Aan Deenemarke was de Staat ook eenige agterſtallen ſchuldig, zo wegens ſoldye der Deenſche manſchap, als wegens onderſtandgelden, der Kroone beloofd. Doch deeze ſchuld werdt zo ſpoedig niet vereffend. De eiſchen van Koning Fredrik den IV. waren niet gegrond, naar 't oordeel der Staaten; die egter erkenden, dat zy verpligting hadden aan den Koning en aan deszelfs troepen, welken, in 't jaar 1712, afgeweeken waren van den Hertoge van Ormond, om zig te voegen by 't vereenigd Leger. Ook beloofden zy, den Koning genoegen te zullen geeven, zo dra zulks eenigszins mogelyk zyn zou. Het Deenſche Hof kreeg, in dit jaar, ook eenig geſchil met de Staaten, ter gelegenheid, dat zekere Koopvaardyſchipper, de Zond uitzeilende, geweigerd hadt te ſtryken voor eenen Koningklyken Kustbewaarder, op wien hy zelfs, daarna, met ſcherp geſchooten hadt. Doch de Schipper bragt tot zyne verſchooning in, dat de harde wind hem belet hadt te ſtryken, zo ſpoedig, als hy wel gewenscht zou hebben; en dat het Oorlogsſchip, na dat hy geſtreeken hadt, twee ſchooten met ſcherp op hem hadt gedaan, welken hy ſlegts met eenen ſchoot beantwoord hadt. Het aanhouden en neemen van Nederlandſche ſchepen en goederen door de Deenen veroorzaakte ook nog, van tyd tot tyd, klagten, en duurde, zo lang als de Noordſche oorlog (c).

Verſchil met Deenemarke.

VI. Gelegen- Doch terwyl deeze oorlog naar 't einde liep, ontſtak de kryg, onverhoeds, tusſchen Spanje

(c) LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 120—136.

je en den Keizer, en zelfs tusschen Spanje en Frankryk. De Abt Julius Alberoni, nu tot Kardinaal verheeven, hadt het ontwerp van deezen kryg gesmeed, niet lang na de dood van Lodewyk den XIV. De Keizer en de Koning van Spanje waren, na dat de eerste de overeenkomst wegens de onzydigheid van Italie getekend, en beloofd hadt, Katalonie te zullen ruimen, wel niet in oorlog; maar zy hadden ook nog geen Verdrag van Vrede getekend; zynde, zo als wy reeds, by eene andere gelegenheid (*d*), hebben aangemerkt, den Keizer nog niet gezind, om Filips den V. te erkennen voor Koning van Spanje; gelyk hy zou hebben moeten doen, zo hy een Verdrag van Vrede met hem geslooten hadt. Filips de V. zat, derhalve, meer of min, wankel op den troon van Spanje, zo lang Karel de VI. niet van zyn regt op den zelven hadt afgestaan. Hy wendde, hierom, te eerder, zo dra Lodewyk de XIV. overleeden was, het oog wederom naar de Kroone van Frankryk, van welke hy afgestaan hadt. Men hadt, reeds in 't voorleeden jaar, in den Haage, vernomen, dat het Hof van Madrid in twyfel begon te trekken, of de afstand van de Kroone van Frankryk wel plaats behoorde te grypen, inzonderheid, wanneer Karel de VI. niet van zynen eisch op Spanje begeerde af te staan (*e*). En dit was 't voorspel van 't gene, eerlang, ondernomen werdt. De oorlog tusschen den Turk en den Staat van Venetie, die, reeds in 't jaar 1715, ontsteken was, gaf den Koning van Span-

1717.

heid tot den oorlog tusschen Spanje en den Keizer, en tusschen Frankryk en Spanje.

(*d*) Hier voor, *bl.* 23.
(*e*) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 556.

1717. Spanje gelegenheid, om zig ter zee te wapenen. Venetie hadt hem om byſtand verzogt: en de Paus hadt hem verlof gegeven, tot het heffen eener zwaare belastinge van de Geestelykheid onder zyn gebied, beide in Spanje en in de Indien. De Koning zondt een Esquader naar de Levant, welk iet hielp tot de behoudenis van Korfu (*f*). Maar den Keizer, ſedert, ook ingewikkeld geraakt zynde in den kryg tegen den Turk, oordeelde men, aan 't Spaanſche Hof, dat de kans ſchoon ſtondt, om hem te beroooven van Sardinie, welk hy hadt behouden, na dat het, in 't begin des jongſten oorlogs, door de Engelſchen veroverd geworden was. Onder voorwendſel van den gemeenen vyand der Christenheid afbreuk te willen doen, begon men zig, derhalve, nog veel ſterker, te wapenen, in Spanje. De Koning van Groot-Britanje, de lugt gekreegen hebbende van het geheim oogmerk deezer uitrustinge, gaf 'er den Staaten kennis van. De Hertog van Orleans kreeg ook vermoeden, dat men 't op Italie, of veelligt op Frankryk gemunt hadt. De *Markgraaf Beretti-Landi*, Ambasſadeur van Spanje in den Haage, deedt zyn best om den Staaten alle agterdogt te beneemen. George de I. zogt hen, daartegen, over te haalen tot eene nadere verbindtenis met den Keizer. Terwyl men hierover handelde, voltrok het Spaanſche Hof den lang beraamden toeleg. De Markgraaf van Lede ſtak, op 't einde van Hooimaand, van Barcelona, in Zee, met een ſterk Esquader Oorlogsſchepen, en omtrent ne-

Sardinie veroverd door de Spanjaards.

(*f*) *Voiez* Montgon Memoir. *Tom.* II. *p.* 285.

negenduizend man Landtroepen, koers zettenden naar Cagliari in Sardinie. De Stad en 't gantsche Eiland, onvoorzien van manschap, werden, in korten tyd, bemagtigd (g). 1717.

Het Hof van Madrid verdedigt zig, deswege, by de Staaten.

De togt was zo dra niet ondernomen, of de *Markgraaf de Grimaldi*, Sekretaris van Staat aan 't Hof van Madrid, vaardigde eenen brief af aan 's Konings Gezanten aan vreemde Hoven, en onder anderen aan den Markgraave Beretti-Landi in den Haage, waar in reden gegeven werdt van den inval in Sardinie. De brief werdt gelezen, in eene byzondere byeenkomst met Afgevaardigden der Staaten, op den twintigsten van Herfstmaand. Grimaldi vertoonde „ dat de Koning, tot bevordering „ der Vrede, een groot gedeelte zyner bezit- „ tingen afgestaan hadt, en onder anderen Si- „ cilie, onder voorwaarde, dat hem Katalo- „ nie en Majorka zouden worden ingeruimd; „ doch dat de bevelhebbers over de troepen „ van den Aartshertoge Karel zulks niet al- „ leen geweigerd, maar zelfs de Kataloniers „ aangehitst hadden tot wederspannigheid. „ Dat men de wederspannelingen, sedert, „ uit Napels, onderstand hadt toegevoerd. „ Dat het Weener-Hof de wederhoorige be- „ velhebbers beloond, en, daarna, alom- „ me, verklaaringen verspreid hadt, hooglyk „ strekkende tot onteeringe der Majesteit van „ Spanje. Dat men, eindelyk, den Groot- „ Inquisiteur van Spanje, van Rome reizen- „ de naar Madrid, te Milaan vastgehouden „ hadt. Dat deeze laatste onderneeming den „ Ko-

(g) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 114—117.

1717. „ Koning tot het besluit hadt gebragt, om de „ wapenen wederom op te vatten tegen den „ Aartshertoge, en het ondersteunen van des- „ zelfs Bondgenooten, de Venetiaanen, nog „ eene wyle tyds, te verschuiven (*h*)." Beretti-Landi voegde, by deezen brief, eenige redenen, om de Staatschen te overtuigen „ dat de Aarts- „ hertog de onzydigheid van Italie, op meer „ dan eene wyze, geschonden hadt, en der- „ halve geoordeeld moest worden de vyande- „ lykheden eerst begonnen te hebben (*i*)." De Staaten draalden eenige weeken met antwoorden; doch gaven eindelyk voor bescheid „ dat „ zy niet wilden oordeelen, over de redenen, „ welken zyne Katholyke Majesteit bewoogen „ hadden, tot den inval in Sardinie; doch dat „ zy hoopten, dat hy zou blyven by 't besluit „ welk hy verklaarde genomen te hebben, om „ niets meer te onderneemen, na deezen togt. „ Dat zy, wyders, nevens de Kroonen van „ Frankryk en Groot-Britanje, hunne poogin- „ gen wilden aanwenden, om de verbroken „ Vrede te herstellen, hoewel deeze Kroonen „ zig, deswege, nog niet geopend hadden aan „ de Staaten, gelyk zy ook, over dit onder- „ werp, nog geen bescheid ontvangen hadden „ van het Weener-Hof (*k*)."

Antwoord der Staaten.

Poogingen tot herstelling der Vrede.

Midlerwyl, werdt de brief van den Markgraave Grimaldi, van 's Keizers zyde, wederlegd, in openbaaren druk (*l*). Het Hof van Ma-

(*h*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 161.
(*i*) LAMBERTI *Tom.* X *p.* 222—232.
(*k*) Resol. Gener. *Sabb.* 13 *Nov.* 1717. *bl.* 985. *en by* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 232.
(*l*) *Voiez* LAMBERTI *Tom.* X. *p.* 233. *& suiv.*

Madrid, bedugt, dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten eenige maatregels neemen mogten met den Keizer, ten nadeele van Spanje, verspreidde alomme, dat men, vergenoegd met de verovering van Sardinie, de verdere vyandelykheden staaken zou. De Paus zelf hadt den inval in Sardinie afgekeurd, en zig misnoegd getoond, dat Filips de V. inkomsten, geschikt tot den oorlog tegen den Turk, tot een geheel ander einde gebruikt hadt (m). 't Scheen, derhalve, dat men geene verdere onderneemingen, van de Spaansche zyde, zou te dugten hebben. Men bleef, hierom, te Londen en in den Haage, tusschen de Bondgenooten van het drievoudig Verbond, aan 't handelen over de beste middelen, tot bevordering der Vrede tusschen den Keizer en Spanje. De Heer Stanhope werdt naar Madrid gezonden. Cadogan kwam in den Haage: en de Abt du Bois begaf zig naar Londen (n). De handeling duurde, tot diep in 't volgende jaar, eer zy tot een besluit kwam. 1717.

VII. Zwaare Watervloed op Kerstyd.

Tegen 't einde deezes jaars, werden deeze Landen, en Groningerland in 't byzonder bezogt met zo zwaar een' watervloed, als men, in veele jaaren, niet gehad hadt. Het zeewater was, in Wintermaand, door aanhoudende stormwinden, hoog opgezet, in de Noordzee, en tegen onze kusten. Men vreesde voor doorbraaken der zeedyken, aan verscheiden' oorden. Ook stak de wind, eerlang, zo fel op uit den Noordwesten, dat veele dyken, op den vyf-

(m) Voiez Lamberti Tom. X. p. 253.
(n) Tindal Vol. XII. [or XXVII. p. 118.

1717. vyfentwintigsten en zesentwintigsten van Wintermaand, bezweeken: anderen, met moeite, behouden werden. De Assendelftsche dyk, langs 't Y en de Wyker-meer, brak door op zes verscheiden plaatsen, waardoor veele Dorpen van 't Noorderkwuartier van Holland, van Zaandam af tot Avenhorn toe, onder water gezet werden. Het Schermer-Eiland alleen, merkelyk hooger gelegen, bleef van overstroominge vry. Ook werden de Beemster, Schermer, Purmer en Wormer, door hunne dykaadjen, behouden. In den S. Aagtendyk, waren ook twee gaten gevallen, waardoor de Uitgeester- en Heemskerkerbannen onderliepen. In Amsterdam, werdt de Y-dyk, op meer dan ééne plaats, met moeite, voor doorbraak behoed. Hierby bepaalde zig de overstrooming in 't Noorderkwartier van Holland. In Friesland, liepen de Grietenyen van Ferwerderadeel, Oost- en West-dongeradeel en Kollum, grootendeels, onder, zo onverwagt, dat veele beesten en eenige menschen verdronken. Doch in geen Gewest deedt de overstrooming meer nadeels, dan in Groningerland, welk meerendeels onder liep, tot zulk eene bystere hoogte, dat het water, zelfs in de Stad Groningen, vier voeten hooger stondt, dan in den zwaaren Watervloed des jaars 1686. Men bevondt, naderhand, dat 'er tusschen de veertien- en vyftienduizend huizen om verre gespoeld, meer dan tweeduizend menschen, ruim veertienduizend Hoornbeesten en Paarden, en over de twee-entwintigduizend Varkens en Schaapen verdronken waren. De Watervloed breidde zig uit over Oostfriesland, en verder Noordwaards,

waards, langs de gantsche zeekust, tot in Zweeden en Deenemarke toe, en veroorzaakte zulk eene geweldige schade, dat de Gewesten, die 'er 't meest by geleeden hadden, in lang niet op hun verhaal zagen te komen. In 't Zuiderkwartier van Holland en in Zeeland, hadt de vloed de minste schade gedaan. By Dordrecht, waren alleenlyk drie kleine Polders ondergeloopen, en in 't Land van Overflakkee, de Polder van Ooltgensplaate. In 't Eiland Schouwen, stondt het water merkelyk laager dan voor twaalf jaaren (*o*). 1717.

VIII. Verdere toerustingen in Spanje.

De toerustingen in Spanje werden, midlerwyl, den gantschen Winter, voortgezet, en men verwagtte, onaangezien de verklaringen van het Hof van Madrid, tegen 't voorjaar, eene onderneeming op Napels; hoewel men, naderhand, ontdekte, dat Alberoni het oog op Sicilie hadt.

De Engelschen zenden eene Vloot naar de Middellandsche zee. 1718.

De Koning van Groot-Britanje, ziende den oorlog ontsteken in de Middellandsche zee, en verpligt tot de handhaavinge der onzydigheid in Italie, besloot, ondertusschen, eene Vloot derwaards te zenden, onder den Admiraal George Byng, die, in Zomermaand des jaars 1718, in zee liep, en merkelyke verandering maakte in de maatregels van het Spaansche Hof. Byng hadt last, om den Koning van Spanje, terstond, kennis te geeven van zyne aankomst in de Straat, en van het oogmerk van den Koning, zynen Meester, om de Vrede tusschen den Keizer en Spanje

(*o*) *Uit* verscheiden' gedrukte verhaalen. *Zie ook* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1718. *bl.* 39—47. *July—Dec.* 1718. *bl.* 170—286.

1718. je te bevorderen (*p*). De Spaansche Vloot was, midlerwyl, ook onder zeil gegaan van Barcelona. Stanhope, Gezant van Groot-Britanje aan 't Hof van Madrid, gaf den Kardinaal Alberoni kennis van 's Konings oogmerk, en te gelyk van de sterkte der Engelsche Vloote, die de sterkte der Spaansche verre overtrof. Alberoni antwoordde, uit naam van den Koning, zynen Meester, *dat de Admiraal Byng zynen last kon voltrekken.* De Engelsche Vloot zeilde, hierop, naar Napels, daar Byng, met uitgelaaten' tekenen van blydschap, ontvangen werdt. Midlerwyl, was de Markgraaf van Lede, op den tweeden van Hooimaand, op 't Eiland Sicilie geland. Hy hadt zig, kort hierna, meester gemaakt van de Stad Palermo, en van een groot gedeelte van het Eiland. De Stad Messina werdt, insgelyks, bemagtigd, en 't beleg geslaagen voor 't Kasteel. De Admiraal Byng verliet, op de eerste tyding hiervan, de baai van Napels, en kwam, op den negenden van Oogstmaand, met zyne Vloote, in 't gezigt der Faro van Messina (*q*).

Landing der Spanjaarden op Sicilie.

Handeling der Engelschen, aan 't Hof van Madrid.

De voordeelen, in Sicilie behaald door de Spanjaarden, stremden de handeling van Stanhope te Madrid, die, eer men 'er tyding van hebben kon, den Kardinaal eenige punten hadt voorgeslaagen, op welken, naar het oordeel der Hoven van Versailles en Londen, de Keizer en Spanje zouden konnen bevredigd worden met elkanderen. Ook hadt hy hem een Verdrag vertoond, welk, tusschen den Keizer, Frank-

(*p*) *See his* Instruct. *in* Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 179.
(*q*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 167, 183—189.

Frankryk en Groot-Britanje, ontworpen was, en waarin men ook de Staaten zogt te doen treeden. By dit Verdrag, werden Filips drie maanden tyd van beraad verleend: binnen welken, men de vyandelykheden, wederzyds, zou moeten ſtaaken. Doch de Kardinaal verwierp den voorſlag van Stanhope, met verontwaardiging, vorderende „ dat Sicilie en Sar„ dinie, voor altoos, aan Spanje bleeven; „ dat de Keizer den Hertoge van Savoje, in „ de plaats van Sicilie, een gedeelte van Mi„ laan afſtondt; dat hy zig niet moeide met de „ opvolginge in de Hertogdommen van Tos„ kane en Parma, en dat de Engelſche Vloot, „ terſtond, te rug ontbooden werdt uit de „ Middellandſche zee." Doch deeze eisch ſcheen den Groot-Brittanniſchen Gezant zo onredelyk, dat hy, voor 't einde van Oogstmaand, afſcheid nam van den Koning, den weg neemende naar Parys, alwaar hy 't Verdrag, tusſchen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, reeds voltrokken en bekragtigd vondt (*r*). 1718.

Zeegevegt by Kaap Pasſaro.

Midlerwyl, was 'er, op den elfden, een zeegevegt voorgevallen, tusſchen de Engelſche en Spaanſche Vloote, op de hoogte van de Kaap Pasſaro by Siracuſa, waarin de eerſte eene volkomen' overwinning behaalde. Doch 't Kasteel van Mesſina werdt, op 't einde van Herfstmaand, veroverd door de Spanjaards, die toen van gantsch Sicilie, op Siracuſa, Trapani en Melazzo na, meesters waren. De Engelſche Vloot hieldt zig op de kust van Sicilie op, tot in

(*r*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 178—180.

1718. in Sprokkelmaand des volgenden jaars, wanneer zy naar Port Mahon zeilde, om zig te herstellen (*s*).

IX. Vrede tusschen den Keizer, den Staat van Venetie en de Porte.

De Keizer hadt, zo dra Spanje, in 't voorleeden jaar, de wapenen tegen hem hadt opgevat, zig genegener getoond dan te vooren, om vrede te maaken met den Grooten Heer, tegen wien hy, tot hiertoe, voorspoediglyk, geoorloogd hadt. Prins Eugenius hadt, op den zestienden van Oogstmaand des voorleeden jaars, het Leger der Turken by Belgrado geheellyk geslaagen, en de Stad bemagtigd (*t*): waarop de Groote Heer, terstond, verzogt hadt, met den Keizer in onderhandeling te komen, over eene Vrede. Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten der Vereenigde Gewesten zig reeds aangebooden tot bemiddelaars der Vrede. Van wege Groot-Britanje, was diergelyke aanbieding geschied. Men was, hierop, in ernstige onderhandeling getreden, te Passarowitz, alwaar, eindelyk, op den eenentwintigsten van Hooimaand deezes jaars, de Vrede tusschen den Keizer en de Porte, en tusschen de Porte en den Staat van Venetie, onder bemiddeling van Groot-Britanje en de Staaten, getekend werdt. Belgrado, Temeswar en veele andere Steden van Walachye werden, by deeze Vrede, aan den Keizer afgestaan. Doch tusschen de Porte en den Staat van Venetie werdt beraamd, dat elk zou blyven behouden, 't gene hy bezat (*u*).

Het

(*s*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 190—212.
(*t*) *Voiez* Lamberti *Tom* X. *p.* 260—267
(*u*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 520, 524. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 411, 437.

Het treffen deezer Vrede, 't welk Spanje, zo geloofd werdt, door heimelyke zendelingen aan de Porte, vergeefs, gezogt hadt te beletten (*v*), gaf den Keizer gelegenheid, om zig, met meer ernst dan te vooren, te kanten tegen de onderneemingen van het Hof van Madrid. Weinige dagen na het sluiten van het Verdrag met de Porte, werdt het Verdrag tusschen den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, te Londen, getekend, op den tweeden van Oogstmaand. In de Inleiding, werdt verklaard „ dat het tusschen deeze drie Mogend„ heden en de Staaten der Vereenigde Gewes„ ten gesloten was:" waarom men het, sedert, de *Quadruple Alliantie*, of het viervoudig Verbond genoemd heeft. Doch de Staaten waren 'er nog niet in getreden. Het bestondt, *vooreerst*, uit twee Ontwerpen van Vrede, tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, en tusschen den Keizer en den Koning van Sicilie; welke Ontwerpen, door den Keizer, werden goedgekeurd: en *ten anderen*, uit een Verbond tusschen de vier Mogendheden, tot bevestiging en handhaaving der jongste Verbonden en Verdragen. By het Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en Spanje, was beraamd „ dat de Keizer hersteld zou worden „ in 't bezit van Sardinie; dat hy de Utrecht„ sche Vrede aannam, voor zo verre, by de„ zelve, het regt tot de bezittinge van, en de „ opvolginge in de Koningkryken van Frank„ ryk en Spanje was vastgesteld; dat hy, by „ gevolge, van alle regt op de Kroone van „ Span-

1718.

X. 't Viervoudig Verbond wordt gesloten.

Inhoud van het zelve.

(*v*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 466.

1718. „ Spanje afſtondt, en Filips den V. voor Koning erkende: dat de Koning van Spanje, „ daarentegen, uit aanmerkinge van deezen „ afſtand, den Keizer afſtondt al 't gene hy „ bezat, of behoorde te bezitten, uit hoofde „ van het Utrechtsch Verdrag, in Italie en in „ de Nederlanden, daar onder begreepen het „ Markgraafſchap van Final, door den Keizer afgeſtaan aan den Staat van Genua, in „ den jaare 1713: ook het regt van wederkeering tot de Spaanſche Kroon van het Koningkryk Sicilie. Dat de Keizer, wyders, „ toeſtondt, dat de oudſte Zoon der regeerende Koninginne van Spanje (1) opvolgen zou „ in het Groot-Hertogdom van Toskane en „ in de Hertogdommen van Parma en Piacenza, zo de Groot-Hertog van Toskane, en „ de Hertog van Parma en Piacenza, zonder „ mannelyke nazaaten, overleeden; zullende „ deeze Vorſtendommen, altoos, gehouden „ worden voor mannelyke Leenen des Heiligen Roomſchen Ryks. Dat Livorno, voor „ altoos, eene vrye haven blyven zou. Dat „ de Koning van Spanje zynen gemelden „ Zoon, zo dra dezelve in 't bezit der genoemde Vorſtendommen zou getreden zyn, „ Portolongone, en 't gene hy van 't Eiland „ Elba bezat, afſtaan zou. Dat de bezitter „ deezer goederen, nimmer, Koning van „ Spanje zou konnen zyn, nog onder Voogdye eens Konings van Spanje ſtaan. Dat de „ Kei-

(1) Deeze was, tegenwoordig, *Karel*, of, gelyk men hem, in 't gemeen, noemde, *Don Carlos*: die, in Louwmaand des jaars 1716, gebooren was.

„ Keizer, de Koningen van Frankryk en Span- 1718.
„ je en de genoemde Prins, by 't leeven der
„ tegenwoordige bezitteren van Toskane, Par-
„ ma en Piacenza, nimmer, eenig Krygsvolk
„ zouden mogen voeren in deeze Vorstendom-
„ men: doch om den Prins van Spanje van de
„ opvolging te verzekeren, zouden 'er, ten
„ hoogste, zesduizend Zwitsers in gelegd wor-
„ den. Dat Sardinie, in de plaats van Sicilie,
„ by mangel van mannelyke erfgenaamen,
„ wederom aan Spanje komen zou. Dat de
„ Keizer en de Koning van Spanje elkanders
„ bezittingen, uit kragte van dit Verdrag ver-
„ kreegen, beloofden te handhaaven." Het
Ontwerp van Vrede tusschen den Keizer en den
Koning van Sicilie behelsde: „ Dat, naarde-
„ maal de afstand van Sicilie aan den Herto-
„ ge van Savoje, in plaats van de Vrede te
„ bevestigen, den tegenwoordigen oorlog ver-
„ oorzaakt hadt, dit Koningkryk verwisseld
„ zou worden tegen dat van Sardinie, welk
„ de Keizer, op de plegtigste wyze, opdraagen
„ zou aan den tegenwoordigen Koning van
„ Sicilie, mids het, by gebrek van manne-
„ lyke erfgenaamen, gelyk Sicilie gedaan zou
„ hebben, wederkeerde aan de Kroone van
„ Spanje. Dat de Keizer den afstand van
„ Montferrat en van een gedeelte van Milaan,
„ in 't jaar 1703, aan den Koning van Sicilie
„ gedaan, bekragtigen zou. Dat hy het regt
„ van opvolginge tot de Kroon van Spanje,
„ by gebrek van nakomelingen van Koning
„ Filips, in den Koning van Sicilie, zou er-
„ kennen. Dat de Keizer en de Koning van
„ Sicilie elkanderen in 't bezit hunner weder-

„ zyd-

1718. „ zydfche Staaten in Italie zouden handhaa-
„ ven."

Het Verbond tusfchen de vier Mogendheden bevestigde „ de Verdragen van Utrecht „ en Baden, zo ver het laatfte in het eerfte, „ en het tegenwoordige in beide geene verandering gemaakt hadt, mids het Verbond „ tusfchen den Keizer en den Koning van „ Groot-Britanje van den jaare 1716, en het „ Verbond tusfchen Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten van den jaare 1717 in volle kragt bleeven. Frankryk, Groot-Britanje „ en de Staaten beloofden, den Keizer nooit „ te zullen ontrusten; maar in tegendeel te „ zullen handhaaven, in 't gene hy, in Duitschland, in de Nederlanden, of in Italie bezat, „ of bezitten zou, uit kragte van het tegenwoordig Verdrag; ook zouden zy zulken, „ die de Keizer voor wederfpannigen verklaard „ hadt, geene hulp bewyzen, noch fchuilplaats „ verleenen. Diergelyke beloften deeden de „ Keizer, Groot-Britanje en de Staaten ook, „ ten opzigte van Frankryk: ook verbonden „ zy zig tot de handhaavinge der opvolginge „ in dit Ryk, zo als dezelve, by de Verdragen, vastgefteld was. De Keizer, Frankryk „ en de Staaten beloofden, van de andere zyde, de vastgeftelde opvolging in Groot-Britanje te zullen handhaaven, en den perfoon, „ die, by 't leeven van Koning Jakob den II., „ den naam van *Prinfe van Walles*, en, naderhand, dien van *Koning van Groot-Britanje* „ aangenomen hadt, noch deszelfs nakomelingen of aanhangers, in geenerlei wyze, te „ zullen onderfteunen. De Keizer, Frankryk

„ en

„ en Groot-Britanje verbonden zig ook, om 1718.
„ de Staaten te handhaaven in alle derzelver
„ regten en bezittingen, en om zulken, welken zy voor wederſpannelingen verklaard
„ hadden, geene ſchuilplaats noch onderſtand
„ te verleenen. Zo eene der handelende Mogendheden vyandlyk aangetast werdt, zouden de andere drie hunne goede dienſten aanwenden, om de vyandlykheden te doen ophouden; doch zo zulks van geene gewenschte uitwerking zyn mogt, zou men elkanderen, twee maanden na dat het begeerd was,
„ te hulp komen met de volgende manſchap:
„ de Keizer, Frankryk en Groot-Britanje ieder
„ met agtduizend knegten en vierduizend ruiters, en de Staaten met vierduizend knegten
„ en tweeduizend ruiters. Doch 't zou ook vryſtaan deezen onderſtand te begeeren in ſchepen of in geld, in welk laatſte geval, duizend
„ knegten op tienduizend, en duizend ruiters
„ op dertigduizend guldens, ter maand, zouden gerekend worden. De onderſtand zou,
„ des noods, in gelyke evenredigheid, vermeerderd worden. Men zou ook, met gemeen goedvinden, andere Mogendheden,
„ met naame den Koning van Portugal, nodigen tot dit Verdrag." By *vier* afzonderlyke punten, was nog beraamd en verklaard,
„ dat, zo de Staaten zwaarigheid maaken
„ mogten, om de Zwitſerſche troepen, die
„ in Livorno, Porto Ferrario, Parma en Piacenza gelegd, en door de verbonden' Mogendheden onderhouden zouden moeten
„ worden, te helpen voldoen; hun aandeel,
„ door den Koning van Spanje, zou konnen

1718. „ worden opgebragt. Dat de Keizer den tegenwoordigen bezitter van Spanje en de Indien niet voor Koning van Spanje, noch den „ Hertog van Savoje voor Koning van Sicilie „ of van Sardinie zou konnen erkennen, voor „ dat zy in dit Verdrag getreden waren, schoon „ zy, in het zelve, met deeze titels, waren „ vereerd. Dat Frankryk ook alle titels niet „ kon erkennen, welken de Keizer zig, in dit „ Verdrag, hadt toegeschreeven. Dat het gebruiken der Latynsche taale in dit Verdrag „ geen nadeel toebrengen zou aan het gebruik „ der Fransche, welk, by andere gelegenheden, hadt plaats gehad."

Twaalf geheime punten.

Doch, behalve deeze vier punten, waren 'er *twaalf* geheimen gevoegd by het Verbond, die van meer gewigt waren, en hierop uitkwamen: „ Dat Frankryk, Groot-Britanje en de „ Staaten, het voorgemeld Verdrag vertoond „ hebbende aan den Keizer, aan den Koning „ van Spanje en aan den Koning van Sicilie, „ dien men, voortaan, oordeelde Koning van „ Sardinie te moeten noemen; zyne Keizerlyke Majesteit het zelve, in allen deele, aangenomen hadt. Dat men den twee anderen „ Mogendheden drie maanden tyds geeven „ zou, om het, insgelyks, te aanvaarden, en „ dat Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten „ hunne ernstigste poogingen zouden aanwenden, om ze daartoe over te haalen. Doch „ zo deeze poogingen vrugteloos mogten uitvallen, zouden de drie Mogendheden hunne magt voegen by die des Keizers, om de „ Koningen van Spanje en Sardinie te noodzaaken, tot het aanvaarden der ontworpen

„ vre-

„ vredepunten. En zo eene van haar, om 't 1718.
„ verleenen van deezen onderstand, door den
„ Koning van Spanje, of door dien van Sardi-
„ nie, vyandelyk werdt aangetast, zouden de
„ andere twee deezen, terstond, den oorlog
„ verklaaren. Zo een der twee Koningen dit
„ Verdrag aannam, zou hy onder dezelfde ver-
„ pligting leggen, als de verbonden' Mogend-
„ heden. Zo Spanje 't Verbond aannam, en,
„ in gevolge van het zelve, Sardinie afstondt,
„ zou dit Eiland bewaard worden door Groot-
„ Britannische en Staatsche troepen, tot dat
„ men Sicilie tot onderwerping gebragt, en
„ den tegenwoordigen Koning van dit Ryk ge-
„ noodzaakt zou hebben, om het te verwis-
„ selen voor Sardinie. En zo de Koning van
„ Sardinie bewilligen mogt in deeze verwisse-
„ ling, en de Koning van Spanje zulks mogt
„ afslaan, dan zou de Keizer, geholpen van
„ de andere Mogendheden, Sardinie aantasten,
„ en het, na de verovering, den Koning van
„ Sardinie opdraagen. Doch zo beide de Ko-
„ ningen weigerden te bewilligen in de ver-
„ wisseling van Sicilie en Sardinie, zou de
„ Keizer, met de voorgemelde hulpe, eerst
„ Sicilie, en daar na Sardinie zoeken te ver-
„ overen: zullende Sardinie, ook in dit geval,
„ door Groot-Britannische en Staatsche troe-
„ pen bewaard worden, tot dat men den Ko-
„ ning van Sardinie in de verwisseling zou heb-
„ ben doen bewilligen. Zo men genoodzaakt
„ werdt, de wapenen te voeren tegen de Ko-
„ ningen van Spanje en Sardinie beide, zou
„ de Keizer zig te vrede moeten houden, met
„ het gene hem, by dit Verdrag, werdt toe-

 „ ge-

1718. „ gelegd, wat men ook meer veroveren mogt, „ mids hy, nogtans, zyn regt voorbehielde „ op het gedeelte van Milaan, welk thans, „ door den Koning van Sardinie, bezeten „ werdt; en met de andere Bondgenooten „ overeenkwame, wegens eenen Vorst, dien „ hy Montferrat, en het regt van opvolginge „ in Toskane, Parma en Piacenza opdraagen „ zou: welke geen Vorst uit het Huis van „ Oostenryk, bezittende Koningkryken of „ Staaten in Italie, zou mogen zyn. Doch „ zo de Keizer zig geen' meester mogt kon„ nen maaken van Sicilie, zou hy ontslaagen „ zyn van de naarkominge der voorwaarden „ van dit Verbond, zulken uitgenomen, die „ hem en den drie anderen Mogendheden, „ Frankryk, Groot-Brittanje en den Staaten, „ onderling, betroffen. En naardemaal de „ rust van Europa moest bevorderd worden, „ door den wederzydschen afstand van Spanje „ en de Indien, door den Keizer, en van de „ Oostenrykſche Staaten in Italien en in de „ Nederlanden, door den Koning van Spanje; „ zo verbondt zig de Keizer om zynen afstand, „ by voorraad, te doen (2), die egter niet „ openbaar gemaakt zou worden, dan na het „ tekenen der Vrede, tusschen hem en den „ Koning van Spanje; doch zo deeze Koning „ weigerde, de ontworpen' Vrede te aanvaar„ den, dan zouden de Akten van 's Keizers „ afstand gesteld worden in handen van den „ Ko-

(2) Hy deedt dien, te Weenen, op den agttienden van Herfstmaand. *Voiez* Du Mont *Corps Diplom.* Tom. VIII. *P.* I. p. 542.

„ Koning van Groot-Britanje, die ze den Koning van Frankryk niet zou vertoonen, dan na dat de Keizer zou gesteld zyn in 't bezit van Sicilie: waarna de Akten den Koning van Frankryk niet alleen vertoond, maar zelfs, openlyk, in 't licht gegeven zouden worden, evenveel, of Spanje de Vrede aanname, of niet. Eindelyk, verbondt zig de Keizer om, geduurende de drie maanden, boven gemeld, niets tegen den Koning van Spanje, of tegen den Koning van Sardinie te zullen onderneemen. Doch men zou deezen tyd, met onderling goedvinden, konnen verkorten of verlangen (*w*)." Het viervoudig Verbond werdt, door de drie Mogendheden, die het aangenomen hadden, door den Keizer, en door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, terstond, bekragtigd, naar behooren. 1718.

Wy hebben den inhoud van het zelve, wat omstandiger, ter nedergesteld, om dat het de grondslag geweest is van eenige volgende handelingen, en om dat de Staaten, eer het getekend werd, en daarna, zo ernstelyk, werden aangezogt, om 'er in te treeden. Het oogmerk en de inhoud van dit Verbond waren, dit gantsche jaar en nog langer, de gewigtigste voorwerpen hunner raadpleegingen. Wy konden, hierom, niet nalaaten, de voornaamste openbaare en geheime punten van het zelve, duidelyk, te boek te stellen.

De

(*w*) *Zie* Resol. Holl. *van* 1718. *bl.* 566 *enz.* *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 531. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 80.

1718.

XI. Raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het viervoudig Verbond.

De Staaten kreegen 'er eerst eigenlyk kennis van, na dat het geslooten was (*x*), en vonden vreemd, dat men, in hunnen naam, gehandeld hadt, zonder hunne tusschenkomst. 't Verbond werdt hun eerst voorgelegd, na dat het, aan de Hoven van Weenen, Madrid en Turin, vertoond geweest, en door den Keizer aangenomen was: 't zy dat men oordeelde, de Staaten sterker te zullen konnen dringen tot het aanvaarden van 't Verbond, wanneer men 't hun, voltrokken, voorleide; 't zy dat men vreesde voor eene langwylige handeling, zo men de Staaten, van 't begin der overweegingen af, deel aan dezelven gaf; 't zy, eindelyk, dat men bedugt was, dat de Staaten 't Verbond niet zouden willen aanvaarden, en, nog liever, te Weenen, te Madrid en te Turin, den schyn geeven wilde, dat zy 'er Leden van zouden zyn, dan Spanje en Savoje op byzondere handeling met hen doen hoopen. Eenige voornaame Leden der Regeeringe verstonden, ondertusschen, dat men niet behoorde te weigeren, deel te neemen aan zulk een aanzienlyk Verbond; noch Frankryk en Groot-Britanje alleen de eer en het voordeel, welk uit het bevorderen der Vrede in Italie te wagten was, te laaten genieten. Doch anderen oordeelden, daarentegen „ dat de oorlog, zon-
„ der welken men, thans, geene vrede scheen
„ te zullen konnen verkrygen, ten hoogste scha-
„ delyk was voor den Staat; dat hunne Hoog-
„ Mogendheden ook niet verbonden waren,
„ tot het handhaaven der onzydigheid in Ita-
„ lie;

(*x*) Resol. Gener. *Vener.* 12 *April*, *Mart.* 26 *July* 1718.

„ lie; dat zy geweigerd hadden middelaars te 1718.
„ zyn tusſchen den Keizer en Spanje, ſchoon
„ 't hun, door Filips, verzogt was, om geen
„ gevaar van ondank te loopen by den Keizer,
„ of by den Koning van Spanje, en dat zy
„ Filips, ongetwyfeld, verſtooten zouden,
„ zo zy 't Verbond, welk hy van de hand ge-
„ weezen hadt, aanvaardden. Dat zy geen
„ voordeel altoos zagen te trekken uit dit Ver-
„ bond, welk hun, ondertusſchen, terſtond,
„ in zwaare kosten, en veelligt in eenen lasti-
„ gen oorlog inwikkelen zou. Dat Frankryk
„ en Groot-Britanje, by het zelve, de vast-
„ geſtelde opvolging in beide de Ryken nader
„ bevestigd zagen, door den Keizer; doch
„ dat de Staaten zig genoegzaam beveiligd kon-
„ den rekenen, door het drievoudig Verbond
„ van 't jaar 1717, hebbende zy, van 't Huis
„ van Oostenryk, thans, geene vyandlykheden
„ te dugten. Dat de Koophandel op Spanje
„ geheellyk vervallen zou, zo men in oorlog
„ raakte, en, in tegendeel, meerder bloei-
„ jen, zo men zig buiten 't Verbond hieldt,
„ terwyl Groot-Britanje de wapenen voerde
„ tegen Spanje. Dat, eindelyk, de middelen
„ van bevrediging, by 't Verbond voorgeſlaa-
„ gen, veel te geweldig waren, dan dat zig
„ een vreedzaame vrye Staat daarnaar zou kon-
„ nen voegen (*y*)." De Spaanſche Ambas-
ſadeur Beretti-Landi verſterkte de Staatſchen
in deeze gedagten, verſpreidende verſcheiden'
ſchriften, waardoor ook 't gemeen in dezelven
bevestigd werdt. De Franſche en Engelſche
Ge-

(*y*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 175—178.

1718. Gezanten ſtelden, daarentegen, alle hunne konst in 't werk, om de Staaten over te haalen tot het aanneemen van 't Verbond. De Staaten van Holland beſlooten, eindelyk, de tekening van 't viervoudig Verbond te laaten voortgaan; doch op de bekragtiging nader te raadpleegen (z); mids Frankryk verklaarde „ geen ander Verdrag met Zweeden te hebben, dan het Munſterſche; geen onderſtand „ aan Zweeden te zullen geeven, zo lang de „ onlusten in 't Noorden duurden; by Zweeden te zullen aanhouden op vryen handel „ voor de Staaten, en de Franſche Havens, „ voor alle Kaapers, te zullen geſlooten houden." Voorts begeerden zy „ dat de onderſtand, door de Staaten, ingevolge van „ het viervoudig Verbond, te leveren, verminderd werdt op tweeduizend knegten en „ eenduizend paarden; dat zy, alleenlyk, verpligt werden, tot de handhaavinge van de „ bezittingen der Bondgenooten in Europa; „ dat zy den beloofden onderſtand niet zouden behoeven te leveren, dan twee maanden „ na dat zy 't Verbond zouden aangenomen „ hebben, en wel in geld of in ſchepen, ter „ hunner keuze; dat zy nooit tot het verleenen van meerder onderſtand zouden konnen „ verpligt worden; dat hunne verpligting eerst „ beginnen zou, na het bekragtigen der geſlootene overeenkomst, wegens de geſchillen „ over het Verdrag van Barriere," waarvan wy, terſtond, nader zullen gewaagen. „ En „ eindelyk, dat alle voordeelen in den Koophan-

Men beſluit 'er toe, by meerderheid van ſtemmen, onder zekere voorwaarden.

(z) Reſol. Holl. 25 *Febr.* 1719. *bl.* 112.

„ handel, reeds bedongen of nog te bedingen, 1718.
„ onder de Hooge Bondgenooten, gemeen
„ zouden zyn." Doch met Groot-Britanje in 't byzonder, wilden de Staaten van Holland, by gelegenheid van de aanneeminge des Verbonds, overeenkomen „ dat de Koning, op
„ 't verzoek der Staaten, eene Vloot naar de
„ Oostzee zou zenden, terwyl zy zig alleen-
„ lyk verbinden zouden, om de Koopvaardy-
„ schepen van beide de volken te geleiden;
„ dat hy Frankryk zou zoeken te beweegen,
„ om de vrye Scheepvaart, door gantsch Eu-
„ ropa, te helpen handhaaven; dat hy bewer-
„ ken zou, dat de Keizer Lubek, Hamburg en
„ Bremen den handel op Zweeden verboodt,
„ in geval de Staaten geraaden vonden, zulk
„ een verbod te doen aan hunne onderzaaten;
„ dat hy, met Zweeden sluitende, gelyke
„ voordeelen, met opzigt op den Koophandel,
„ voor de Staaten als voor zig zelven bedin-
„ gen zou." Friesland nam, eerlang, diergelyk besluit (*a*). Drie andere Gewesten voegden zig by deeze twee: waarop, ter Generaliteit, met meerderheid van stemmen, beslooten werdt, op den voet, door Holland voorgeslaagen, te treeden in het Verbond. Doch Zeeland en Utrecht hadden zig hier ernstelyk tegen verklaard (*b*). Men scheen egter te zullen voortgaan met het werk. De Engelsche Gezant Whitworth bewilligde in de voorwaarden, die de Staaten bedingen wilden. De Keizerlyke Staatsdienaar Penterieder maakte ook kleine zwaarig-

(*a*) Secr. Resol. Holl 7 *Jan.* 1719.
(*b*) Resol. Gener. *Mart.* 31 *Jan.* 1719.

1718. righeid (*c*). Doch Zeeland verklaarde het besluiten tot zulk een gewigtig stuk, zonder eenpaarige bewilliging der Gewesten, voor eene blykbaare verbreeking der Unie (*d*). De Staaten van dit Gewest veranderden egter, eerlang, in zo verre, van gedagten, dat zy tot de aanneeming van het viervoudig Verbond zouden gekomen zyn. Doch zy draalden zo lang met besluiten, tot dat de staat der zaaken, t'eenemaal, veranderde van gedaante (*e*). Midlerwyl, namen de Staaten, meer of min, het ampt van middelaars aan, te Madrid; daar men, tot hiertoe, ongeneigd bleef, om in de maatregels der verbonden' Mogendheden te treeden.

De Koning van Sicilie treedt in 't viervoudig Verbond, en neemt den naam aan van Koning van Sardinie.

Doch aan 't Hof van Turin, slaagden de handelingen deezer Mogendheden gelukkiger. De Kardinaal Alberoni hadt, terstond na den inval in Sicilie, zyn best gedaan, om dit Hof eene lyn te doen trekken met dat van Madrid. Men boodt den Koning van Sicilie den gantschen Staat van Milaan aan, na 't bemagtigen van welken door de Spaansche wapenen, hy eerst verpligt zou zyn, Sicilie af te staan aan Spanje (*f*). Doch de nederlaag der Spaansche Vloote by Siracusa, 't welk Spanje onbekwaamer maakte tot het volbrengen deezer belofte, en het geheel verlies van Sicilie, welk nu, of Spanje, of den Bondgenooten in handen gevallen was, drongen den Koning van Sicilie, eindelyk, tot het aanvaarden van het viervoudig Verbond, welk, door

(*c*) Resol. Gener. *Mart* 21 *Febr.* 1719.
(*d*) Notul. Zeel. 4 *April* 1719. *bl.* 155.
(*e*) ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 292, 263.
(*f*) *Volez* ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 225. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 549.

door zyne Gevolmagtigden, te Londen, op den tweeden van Slagtmaand, ondertekend werdt (g). Van deezen tyd af, nam hy den naam aan van *Koning van Sardinie*, met welken, wy hem ook, in 't gevolg, noemen zullen. 1718.

XII. Vereffening eeniger geschillen over 't Verdrag van Barriere.

Geduurende de handelingen over het viervoudig Verbond, was men, in den Haage, in onderhandeling met de Keizerschen, over de vereffening van eenige moeilykheden, die uit het Verdrag van Barriere ontstaan waren, en voornaamlyk de grensscheiding in Vlaanderen betroffen, en de wyze van 't afleggen der penningen, door de Staaten, ten behoeve der Oostenrykſche Nederlanden, geligt, of opgeſchooten. Men hadt, al kort na 't sluiten van 't Verdrag van Barriere, geschil gekreegen met de Regeering van Gend, die regtsgebied oefende op Staatschen bodem, en zelfs tusschen Sas van Gend en de sterkte S. Antoni. Die van het Vrye van Brugge maakten, insgelyks, aanspraak op 't gene den Staaten in Vlaanderen, van den zeekant af tot aan het Dorp Boukhoute toe, afgestaan was. De Staaten stelden, sedert, een nader ontwerp wegens de grensscheiding op, welk den Keizerschen overgeleverd werdt. De Markgraaf de Prié, in den Haage gekomen, tradt hierop, met de Afgevaardigden der Staaten, in nadere onderhandeling, over verscheiden' punten in het Verdrag van Barriere, welken men, van der Staaten zyde, beweerde, niet uitgevoerd te zyn naar behooren (h). 't Stuk der grensscheidinge in

(g) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 230.
(h) Lamberti *Tom.* IX. *p.* 441—445, 449—453 457—462.

1718. in Vlaanderen ging den Staaten van Zeeland zonderling ter harte, waarom zy sterk aanhielden in den Haage, dat de grenzen mogten blyven, gelyk zy, by 't Verdrag van Barriere, geregeld geweest waren. Zy merkten, naamlyk, dat de andere Gewesten, om den Keizer genoegen te geeven, ligtelyk, tot eenige nadeelige verandering besluiten zouden. De Gewesten in 't gemeen waren, wyders, zeer tegen de vermindering van den jaarlykschen onderstand van vyf honderdduizend Ryksdaalers, die 't Weener Hof voorsloeg, na 't sluiten van het drievoudig Verbond, in 't begin des jaars 1717. De Prié en Heems merkten beide aan, dat de Staaten, door het aangaan van dit Verbond, in vreedzaamer toestand geraakt waren: en dat zy zig, hierom, met vierhonderdduizend Ryksdaalers in 't jaar behoorden te vrede te houden. Men drong, van de zyde der Staaten, zeer op de naarkominge van het Verdrag van Barriere, welk behoorlyk bekragtigd was. De Markgraaf de Prié leverde, eerlang, een ontwerp over van eene overeenkomst tot nader verklaring van dit Verdrag. Doch men kon niet besluiten, om op dit ontwerp in onderhandeling te treeden. De Groot-Brittannische Gezanten, Cadogan en Whitworth, werden aangezogt, om het Verdrag van Barriere te handhaaven, waartoe de Koning zig verbonden hadt. Ook handelden zy met de Keizerschen en Staatschen afzonderlyk, over 't byleggen der geschillen (*i*). Doch men werdt het niet eens, voor den twee-entwintigsten van Win-

Inhoud der overeenkomst,

(*i*) Lamberti *Tom.* X. *p.* 199—214.

Wintermaand, wanneer 'er, in den Haage, eene Overeenkomst getekend werdt, omtrent de uitvoering van eenige punten in het Verdrag van Barriere, hierop, voornaamlyk, uitkomende: „ Dat de grenzen der Staaten in „ Vlaanderen, voortaan, beginnen zouden aan „ de zee, noordoostwaards van de geslegte „ Sterkte S. Paul, die hun, met tien roeden lands rondsom de voorgraft ten oosten, „ werdt afgestaan, zullende men, ten zuiden „ der schanse, eene lyn trekken, van den dyk „ af, dwars door de Polder Hazegras, tot de „ samenvoeging van den dyk van Krommendyk; en voorts, langs eene watergang en „ graft, welken aan den Keizer zouden blyven, en langs den Krommendyk, tot aan „ gene zyde van het Keizerlyk Komptoir, in „ eenen uitspringenden hoek van den dyk: „ dan, door de kleine Polder, tot aan het loopend water van de zwarte sluis, en verder „ op den hoek van een reduit, gelegen op den „ dyk, aan gene zyde der twee vaarten, de „ Zoute en de Zoete, digt by het Fort S. Donaas, welk den Staaten afgestaan werdt, „ mids de sluisdeuren van dit Fort, in tyd van „ vrede, weggenomen bleeven, en het den „ belanghebbenden vrystondt, de dorpels der „ deuren te verlaagen tot op het waterpas van „ die van de zwarte sluis. Dat de nieuwe grenzen van hier wederom zouden loopen, langs „ den buitenvoet van den dyk, naar de Polder „ *le Bout du Monde*; voorts, langs den zeedyk, „ tot op de insnyding van den dyk, die de „ kreek van Lapschuure sluit: van waar men „ de oude grenzen volgen zou tot de Barbara- „ Pol-

1718.

deswege gesloo- ten.

1718. „ Polder, zullende hier de nieuwe grenzen „ wederom aanvangen, en loopen langs die „ Polder en de Lauraine Polder, tot aan de „ Langestraat, en verder, langs dezelve, tot „ aan den dyk, die van Boukhoute naar de „ haven van Boukhoute loopt: van waar zy „ zouden vallen in de Kapelle-Polder, voort- „ loopende, in eene regte lyn, tot aan eenen „ inspringenden hoek van den Graafjansdyk, „ en van daar, langs den dyk, tot aan de roo- „ de Polder. Al wat benoorden deeze lynen „ lag werdt den Staaten afgestaan, benevens „ de Barbara-, Lauraine-, Kapelle- en roode „ Polders, behoudende den Keizer alleenlyk „ aan zig een gedeelte van de Lauraine- en „ Kapelle-Polders. De Staaten stonden den „ belanghebbenden in de sluizen te Boekhoute „ toe, dezelven te verleggen, daar zy te voo- „ ren geweest waren. In tyd van oorloge, „ zou het den Staaten vrystaan, de noodige „ posten in den Graafjans- en Zydelingsdyk „ in te neemen en te versterken. De grenzen „ van Sas van Gend zouden, tot op den af- „ stand van twee derde van tweeduizend meet- „ kundige schreeden, te beginnen van de hoe- „ ken van de bolwerken, uitgestrekt zyn. Tot „ behoudenis der Neder-Schelde en der ge- „ meenschap tusschen Staatsch-Brabant en „ Vlaanderen, werden de Polder en het Dorp „ den Doel, en de Polders van S. Anna en „ Ketenesse aan de Staaten afgestaan, zullende „ hun gebied, tusschen de Forten de Peerle „ en Liefkenshoek, zig niet verder strekken „ dan halverweg. In geval van oorloge, zou „ de Peerle aan de Staaten ter bewaaringe ge-

„ ge-

„ geven worden, mids zy dit Fort en de pos- 1718.
„ ten in den Graafjans- en Zydelingsdyk, na
„ 't einde des oorlogs, den Keizer wederom
„ overgaven. Zo de ingezetenen van Oosten-
„ ryksch Vlaanderen, ter oorzaake van den
„ afstand van eenige sluizen in oorlogstyd,
„ schade geleeden mogten hebben, zou dee-
„ ze schade vergoed worden door de Staaten.
„ Wegens 't verleggen der Post-Komptoiren,
„ 't verrekenen der inkomsten van de afge-
„ staane Landen, het oefenen van den Room-
„ schen Godsdienst, het slegten van 't Fort
„ Roodenhuizen, de geschillen over de Vaart
„ van Brugge, en de behoudenis van den ei-
„ gendom der Landeryen, werdt het zelfde
„ vastgesteld, als by het Verdrag van Barriere.
„ In aanmerking van den gemelden afstand,
„ zouden de Staaten den Keizer wederom over-
„ geeven de Plaatsen, hun, by de voorige
„ grensscheiding van Vlaanderen, afgestaan.
„ Voor den beloofden jaarlykschen onderstand
„ van vyfhonderdduizend Ryksdaalers en van
„ de agterstallen van denzelven werden eenige
„ andere inkomsten verbonden, dan by het
„ Verdrag van Barriere; en werdt ook den
„ Staaten byzondere verzekering gegeven
„ voor de voldoening van dezelven. De be-
„ taaling der verloopen' Intresten van de op-
„ genomen' penningen, ten dienste der Oos-
„ tenrykschen Nederlanden, zou ook, zo ras
„ mogelyk, geschieden; en voor de voldoe-
„ ning der Intresten, door de Staaten, voor
„ den Keizer, uitgeschooten, werdt goede ver-
„ zekering gegeven. De Keizer stondt af van
„ 't geschut en de magazynen, te Venlo, in

„ S.

1718. „ S. Michiel, en te Stevenswaard, tegen de „ Krygsbehoeften, hem, volgens zekere Lyst „ van den jaare 1716, overgegeven. De Staa- „ ten zouden den Keizer, terstond na de uit- „ wisseling der bekragtiginge van dit Verdrag, „ in 't bezit stellen van de Steden en Landen, „ hun, door Frankryk, afgestaan; waartegen „ hy hun inruimen zou het gedeelte van Vlaan- „ deren, hun, by het tegenwoordig Verdrag, „ toegelegd. Het Verdrag van Barriere werdt, „ wyders, bevestigd in alles, wat, by het te- „ genwoordig Verdrag, niet veranderd was. „ Ook verbondt de Koning van Groot-Britanje „ zig, tot de handhaavinge van beide de Ver- „ dragen." Het tegenwoordig Verdrag werdt, eerlang, door de drie Mogendheden, behoorlyk bekragtigd (*k*).

Handeling der Westindische Maatschappye.

In Wintermaand des voorleeden jaars, was 'er, tusschen den Koning van Pruissen en de Bewindhebbers der Westindische Maatschappye deezer Landen, eene overeenkomst getroffen', volgens welke, de Koning de Vestingen Groot-Fredriksburg en Arguin, op de kust van Guinea, met het gene 'er toe behoorde, beloofde af te staan aan de Maatschappye; die hem, daar voor, zesduizend Dukaaten betaalen zou (*l*). De Maatschappy verzogt, sedert, de goedkeuring der algemeene Staaten op deeze overeenkomst (*m*). Doch de Fransche Indische Maatschappy, zig meester gemaakt hebben-

(*k*) Resol Holl. 24 *Dec.* 1718. *bl.* 715. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 547. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 551. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 400.
(*l*) Uit een Afdr. van 't Accoord.
(*m*) *Zie* Request der Bewindh.

bende van de Vesting en het Eiland Arguin, raakte hierover, en over eenige andere punten, den Westindischen handel, en met naame de Vaart op Porto d'Arco betreffende, in een hevig geschil met de Nederlandsche Maatschappye: welk eerst, in 't begin des jaars 1727, werdt bygelegd. Arguin werdt toen aan de Fransche Maatschappye afgestaan (*n*). 1718.

XIII. Staat en uiteinde des oorlogs in 't Noorden.

De Noordsche kryg begon nu op 't einde te loopen. Wismar was den Bondgenooten, reeds in 't voorleeden jaar, in handen gevallen. Men besloot, daarna, eene landing te doen in Schoonen, onder bescherming der Engelsche, Staatsche, Deensche en Russische Vlooten; doch de onderneeming hadt geenen voortgang. De Czaar was oneenig met de andere Bondgenooten, en zogt zig afzonderlyk te verdraagen met Zweeden. Hy was, derhalve, de eenige oorzaak, dat de landing agter bleef. Karel de XII. zette den kryg voort in Noorwegen, en lag met zyn Leger voor Fredrikstad, toen hy, des nagts tusschen den negenentwintigsten en dertigsten van Slagtmaand deezes jaars, met een kogel uit die Vesting, getroffen werdt, dat hy 't bestierf (*o*). Zyn dood maakte merkelyke verandering in de zaaken van 't Noorden. De Prinses *Ulrica Eleonora*, zyne Zuster, volgde hem niet op in de Regeeringe, dan na dat zy afstand gedaan hadt van de volstrekte oppermagt, in Zweeden de *Souverainiteit* genaamd (*p*). Zy maakte, in Slagtmaand des

Karel de XII. sneuvelt.

(*n*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* Resol. Gener. *Vener.* 21 *Febr.* 1727.
(*o*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 75—79, 84.
(*p*) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 149, 150.

1718. des volgenden jaars, vrede met den Koning van Groot-Britanje, die in 't bezit der Hertogdommen Breemen en Verden bevestigd werdt, en, kort hierna, een Verbond van onderlinge bescherming met haar sloot, voor den tyd van zestien jaaren (q). In Louwmaand des jaars 1720, sloot zy ook met den Koning van Pruissen, wien zy de Stad Stettin, de Eilanden Wollin en Usedom en eenige andere Plaatsen afstondt, en met wien zy overeenkwam, dat de Pehne, voortaan, de grensscheiding zyn zou van Zweedsch en Pruissisch Pomeren (r). In Bloeimaand hierna, bragt zy te wege, dat *Fredrik*, Erf-Prins van Hessen-Kassel, die met haar, in 't jaar 1715, in de Egt getreeden was, nevens haar, tot Koning van Zweeden verheeven werdt (s). De Koning en Koningin slooten, in Zomermaand, de Vrede met Fredrik den IV, Koning van Deenemarke, die al 't gene hy op Zweeden veroverd hadt in Zweedsch Pomeren, benevens de Stad Wismar, beloofde te rug te zullen geeven, mids de Zweedsche schepen de vryheden in de Zond, welken zy voormaals genooten hadden, voortaan, niet meer genieten zouden. De Hertog van Holstein-Gottorp werdt ook ontzet van Sleeswyk (t), in 't bezit van welk Hertogdom Frankryk en Groot-Britanje, die middelaars van dit Verdrag en van het Verdrag met Pruissen geweest waren, den Koning van Deenemarke be-

(q) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II *p.* 15, 18. Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 270, 371.
(r) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 21.
(s) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 391.
(t) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 29.

beloofden te zullen handhaaven. (*u*). 't Liep nog aan tot in Oogstmaand des jaars 1721, eer de Vrede tusſchen den Czaar van Muskovie en den Koning van Zweeden getroffen werdt. Lyfland, Esthen, Ingermanland, een gedeelte van Karelie, een gedeelte van het Leen van Wyburg, met de Steden en Sterkten van Riga, Dunamonde, Pernau, Reval, Dorpt, Nerva, Wyburg, Kerholm en de Eilanden Oeſel, Dagoe, Moen en anderen werden aan den Czaar afgeſtaan. Het grootſte gedeelte van Finland kwam, daarentegen, wederom aan de Kroone van Zweeden (*v*). Wy roeren deeze dingen ſlegts ter loops aan, om den uitſlag van den Noordſchen kryg te doen zien; waarin de Staaten niet zeer gemengd geweest waren; doch waarby de Koophandel op de Oostzee egter zeer veel geleeden hadt. Ook is 't, zelfs met opzigt op de geſchiedenisſen onzes Vaderlands, niet ondienſtig, te weeten, welke Landen en Steden in 't Noorden, door deezen kryg, en door de Verdragen, die 'er op volgden, van Heer veranderden. Wy keeren nu te rug tot het jaar *1718*, en tot de geſchiedenisſen, waarin onze Staat nader belang hadt. 1718.

XIV. De jonge Prins van Oranje wordt Stadhouder van Groningen.

De Prins van Oranje en Nasſau, die thans niet veel boven de zeven jaaren bereikte, werdt, in Wynmaand deezes jaars, verkooren tot Stadhouder van Groningen, onder dezelfde voorwaarden, als zyn Vader en Voorouders deeze aanzienlyke waardigheid bekleed hadden (*w*). Men hadt, al ſedert eenige jaaren, in

(*u*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II *p*. 494. *Tom.* IV. *p*. 236. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33. 34.

(*v*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 36.

(*w*) *Zie* Europ. Merc. *July — Dec.* 1718. *bl.* 252.

1718. in 't heimelyk, gearbeid, om den jongen Vorst deeze waardigheid te doen opdraagen, gelyk my gebleeken is, uit eenige Papieren van den Heere Sicco van Goslinga, die my gelukkiglyk ter hand gekomen zyn. In 't jaar 1713, hadden eenige Heeren uit de Provincie zig reeds, by schriftelyke ondertekening, verbonden om den Prins tot Stadhouder te doen verkiezen. Doch de Stad maakte 'er zwaarigheid in. Goslinga zelf handelde, in dat jaar, heimelyk met den Burgemeester *Kornelis Schay*, den Heer *Lewe van Aduwart*, den Graaf van Kniphuizen en anderen, om 't werk onder de hand voort te zetten. Kniphuizen was sterk ingenomen geweest tegen de Stadhouderlyke Regeering; doch allengskens merkelyk veranderd. Maar Burgemeester Schay was, volgens eene eigenhandige aantekening van den Heere van Goslinga, de voornaame of eenige oorzaak geweest van het besluit der Provincie, om den Prins aan te stellen tot Stadhouder (*x*).

Hattemisten in Zeeland.

In Zeeland, waren, sedert eenige jaaren, Luiden opgestaan, die vreemde stellingen dreeven, en onder anderen, dat 'er niets, dan een vast geloof dat men zalig zyn zou, van den mensch gevorderd werdt; en dat men zig met geene andere pligten, behalve met dien van het voortplanten deezer Leere, te bekommeren hadt: dingen, die by de Gereformeerde, en by de meeste andere Kerken deezer Landen, als zeer gevaarlyk voor den Godsdienst, en voor de goede zeden werden aangezien. Zy droegen den naam van *Hattemisten*, naar *Pontiaan van Hattem*, gewezen Predikant te Filipsland, in

(*x*) *Uit* versch. Missiven van S. v. Goslinga. *MSS.*

in 't Eilandje van den zelfden naam. De schriften van deezen man en van *Gozewyn van Buitendyk*, Predikant te Schoor en Vlaake, in Zuidbeveland, werden hoog onder hen geagt. Zy hielden, in de Steden en ten platten Lande, byzondere Vergaderingen, en kreegen, door den tyd, vry wat aanhangs (*y*). De Staaten van Zeeland vonden geraaden, deeze Vergaderingen en het drukken en verspreiden van ergerlyke Geschriften, by openbaaren Plakaate, onder zekere geldboete en verdere straffe, te verbieden, in Sprokkelmaand deezes jaars (*z*). Eenigen deezer luiden kwamen ook in Holland en in 't Stigt, alwaar men, eerlang, diergelyken weg insloeg, om den voortgang hunner Leere te stuiten (*a*).

1718.

XV. Alberoni arbeidt, heimelyk, om eenen opstand te verwekken, in Groot-Britanje.

De oorlog was nu ontsteken in Italie, tusschen Groot-Britanje en Spanje, schoon 'er nog geene Oorlogsverklaaring geschied was: ook hadt het Fransche Hof, hoewel nu met den Keizer en met Groot-Britanje verbonden, zyne Bondgenooten, nog niet, of niet dan met geld, ondersteund. Doch op 't einde deezes jaars, scheen de kryg algemeener te zullen worden. Beide Frankryk en Groot-Britanje namen 'er ernstelyk deel in, bewoogen door de bedekte aanslagen des Kardinaals Alberoni, die gevaarlyke beweegingen zogt te verwekken, in beide de Ryken. Het Spaansche Hof hadt niet alleen te Londen doen klaagen over den Admiraal Byng, die 's Konings Vloot, in

(*y*) Notul. *Zeel.* 9 *Febr.* 1713. *bl.* 26. 22 *Jan.* 1717. *bl.* 299. 3 *April.* 18 *Nov.* 1718. *bl.* 107, 367.

(*z*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 583.

(*a*) *Zie* Europ. Merc. *Jan*—*Juny* 1732. *bl.* 139. *Jan.*—*July* 1733. *bl.* 257. *July*—*Dec.* 1733. *bl.* 1, 5.

1718. in volle vrede, aangetast hadt; maar Alberoni maakte ook toeleg om den Pretendent in te voeren in Schotland, en Koning George zo veel werks te verſchaffen in zyn Ryk, dat hem geene gelegenheid overſchieten zou, om Vlooten uit te rusten naar Italie. Doch zyn oogmerk was ontdekt. Koning George, het Parlement, in 't najaar, byeen geroepen hebbende, begeerde onderſtand tegen Spanje, waarin het Huis der Gemeenten, eerlang, bewilligde. Hierop werdt Spanje de oorlog verklaard (*b*), den agtentwintigſten van Wintermaand, en 't leedt niet lang, of de toeleg des Kardinaals brak uit, in Schotland (*c*).

en in Frankryk; Ten zelfden tyde, arbeidde de looze Staatsdienaar, om ook eenen opſtand in Frankryk te veroorzaaken, en den Hertog van Orleans te ontzetten van de Regeeringe. Frankryk was vol misnoegden; ſommigen van welken heul gezogt hadden aan 't Spaanſche Hof, en gunſtiglyk ontvangen waren (*d*). Met deezen, werdt de aanſlag overlegd. Men hadt voor, den Hertog van Orleans te ligten, buiten Parys, daar hy zig, dikwils, vermaakte met de Jufferſchap. Daarna, dagt men zig te verzekeren van den jongen Koning. De Parlementen zouden, vervolgens, beſchreeven worden, om nieuwe orde te ſtellen op 't Ryksbeſtier, terwyl men 't volk, door verſcheiden' gedrukte ſchriften, zou ophitſen tegen de tegenwoordi-

(*b*) *Zie* de Oorlogsdeclar. *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 72.

(*c*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 212 — 230, 241 — 245.

(*d*) *Voiez* Memoir. *de* l'Abbé de Montgon *Tom.* I. *p.* 221, *Tom.* VIII. *p.* 194.

dige Regeering, en doen verlangen naar verandering. De Koning van Groot-Britanje kreeg, eerst, de lugt van deezen flinkschen toeleg, en waarschuwde den Hertog-Regent, die, nevens den Abt du Bois, geene moeite spaarde, om agter 't gantsche geheim te geraaken. Men hieldt verscheiden' Persoonen verdagt, en onder deezen den Hertog en Hertogin van Maine, en den *Prins van Cellamare*, Ambassadeur van Spanje, welker bedryven, naauwkeuriglyk, gade geslaagen en bespied werden. Men ontdekte, eerlang, dat Cellamare zyne gewigtigste brieven afzondt naar Madrid, met den *Abt de Portocarrero*, Neeve van den Kardinaal van dien naam: die, verzeld van eenen der Zoonen van den Markgraave de Monteleone, en van *Joseph Hodges*, die voor een' Engelsch' Edelman ging, tegen 't einde des jaars, met eene Postkoets, naar Parys vertrokken was. 't Geviel, dat het rytuig brak, toen men naauwlyks twee mylen wegs hadt afgelegd, by welke gelegenheid, de Postryder opgemerkt hadt, dat Portocarrero meer zorg hadt getoond voor zyn' mantelzak, dan voor zig zelven, verklaarende, dat hy dien om geene honderdduizend pistoolen zou hebben willen verliezen. De Postryder, de reizigers aan de eerste pleisterplaats gebragt hebbende, verhaalde, op zyne terugkomst te Parys, wat hy gezien en gehoord hadt. De Regeering kreeg 'er kennis van. De reizigers werden nagejaagd, en te Poitiers agterhaald; daar men hun den mantelzak afnam, die naar Parys te rug gebragt en geopend werdt. Men vondt 'er twee brieven van Cellamare in, die, met de

1718.

daar zyn toeleg ontdekt wordt.

1718. bylaagen, welken 'er nevens gingen, den toeleg volkomenlyk ontdekten. Cellamare werdt, terstond, in verzekering genomen, met alle zyne papieren, onder welken 'er ook nog eenigen waren, die 't voorneemen van 't Spaansche Hof klaarlyk aan 't licht bragten (*e*). De voornaamste brieven en papieren zyn, sedert, openlyk, uitgegeven (*f*). De Markgraaf van Pampedour en andere Luiden van aanzien werden insgelyks in hegtenis genomen. De Hertog van Maine werdt, op 't Kasteel van Dourlans, in Pikardye; de Hertogin op 't Kasteel van Dion, in Bourgondie, gevangen gezet: de Kardinaal van Polignac werdt naar zyne Abtdy van Anchin gebannen. Vier Edelluiden uit Bretagne moesten de onderneeming boeten met den hals (*g*).

Frankryk verklaart Spanje den oorlog.

Het verzekeren van Cellamare werdt zo dra niet bekend aan 't Spaansche Hof, of de *Hertog van S. Alguan*, Ambassadeur van Frankryk, kreeg bevel, om binnen vierentwintig uuren Madrid te ruimen. Alberoni schreef aan Cellamare, dat hy, schoon hem iet diergelyks belast werdt, binnen Parys blyven moest, tot dat men hem, met geweld, deedt vertrekken. *Doch*, voegde hy 'er by, *zo uwe Doorlugtigheid hiertoe genoodzaakt wordt, zal hy het vuur eerst weeten te leggen aan alle de mynen* (*h*). De Ambassadeur bleef

(*e*) Verbaal der Ambasf. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 246, 247.
(*f*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* I. *p.* 545. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 244.
(*g*) Verbaal der Ambasf. van dien tyd *MSS.* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 357. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 218.
(*h*) *Voiez* DU MONT Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* I. *p.* 542. ROUSSET Recueil, *Tom.* I. *p.* 266.

bleef maar weinige dagen binnen Parys. Men voerde hem tot op de grenzen van 't Koningkryk (*i*), wel zorg draagende, dat hy geene nieuwe *mynen* ontſtak. De oorlog tegen Spanje werdt, openlyk, verklaard. De redenen van deeze Oorlogsverklaaring werden, in openbaaren druk, uitgegeven, in een Vertoog, op 's Konings naam, welk den negenden van Louwmaand des jaars 1719 getekend was. In dit Vertoog, werdt Koning Filips zeer verſchoond, en de ſchuld van 't afſlaan der Vrede, op de billykſte voorwaarden, en van de bedekte vyandelykheden tegen Frankryk, geheellyk, geſchooven op de Spaanſche Staatsdienaars, met naame op den Kardinaal Alberoni (*k*). Terſtond hierop, trok de Hertog van Berwik, aan 't hoofd van een Leger van zesendertigduizend man, naar de grenzen van Spanje. Paſſage werdt ingenomen: zes Oorlogsſchepen, die hier op ſtapel ſtonden, werden vernield. De Hertog ſloeg, daarna, 't beleg voor Fontarabie, welk, op den zestienden van Zomermaand, overging, by verdrag. De Koning van Spanje was, met een Leger, op weg geſlaagen, om de Stad te ontzetten; doch hy kwam te laat. Ook ontſchoot hem, dat geen één Fransch Regiment tot hem overliep, gelyk Alberoni hem hadt doen hoopen. Van den verwagten opſtand in Frankryk, kwam ook niets. Het Spaanſche Hof weigerde, nog al, het viervoudig Verbond te aanvaarden. De Hertog van Berwik zette, derhalve, den kryg voort, en maakte zig meester van S. Sebastiaan.

1718.

1719.

(*i*) Tindal *Vol.* XII. [*br* XXVII.] *p.* 248.
(*k*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 3, 7.

1719. tiaan. Ook veroverde een hoop Franſchen, van tweehonderd Engelſche matroozen geholpen, Porto Antonio in de Baai van Biskaje, alwaar twee op ſtapel ſtaande Oorlogsſchepen van zestig ſtukken, en alle de Scheepsbehoeften vernield en verbrand werden (*l*).

XVI. Landing der Spaanjaarden in Schotland ondernomen.

Terwyl de Franſchen naar Spanje trokken, was de toeleg van Alberoni ten behoeve des Pretendents, insgelyks, openbaar geworden. De Hertog van Ormond was, in 't laatst van 't voorleeden jaar, vertrokken naar Madrid, om met den Kardinaal te raadpleegen, over de beste middelen, om eenen opſtand te verwekken in Groot-Britanje, tot bevordering der oogmerken van het Spaanſche Hof. De Pretendent, die zig, na zyn vertrek van Avignon over de Alpen, eerst eenen tyd lang te Urbino, en daarna te Rome, onthouden hadt, vertrok, met 's Pauſen kennis, wat laater, insgelyks, naar Spanje. Om zyn oogmerk bedekt te houden, liet hy 't gerugt loopen, dat hy voorhadt naar Bononie te reizen. Ook zondt hy derwaards de Graaven van Mar en Perth, benevens zekeren *Paterſon*, die voor hun meester ging. De Duitſche troepen, die in den Kerkelyken Staat lagen, en op den Pretendent pasten, ligtten deeze drie Perſoonen op, te Voghera, zig verzekerd houdende, dat 'er de Ridder van S. Joris onder was. Doch zy ontdekten hunnen misſlag haast. De drie Perſoonen werden wederom op vrye voeten geſteld. Midlerwyl, was de Pretendent te Nettuno ſcheep gegaan; van waar hy naar Caglia-

(*l*) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 249, 330, 331.

gliari in Sardinie overſtak. Van hier, zeilde hy naar Roſes in Katalonie, van waar hy, in Lentemaand, te Madrid kwam. Twee Oorlogsſcheepen, gereed gemaakt om, nevens een aanzienlyk getal van anderen, gepropt met Krygsvolk, naar Engeland te zeilen, ſtaken, terſtond hierna, van Kadix, in zee, onder bevel des Hertogs van Ormond, die den titel voerde van Kapitein - Generaal des Konings van Spanje. Hy was voorzien van eene Verklaaring, op den naam van Filips, die, op bekwaame Plaatſen, in Engeland en Schotland, verſpreid moest worden, en behelsde „ dat de „ Koning van Spanje beſlooten hadt, het regt „ van Koning Jacob te onderſteunen, niet „ twyfelende, of de getrouwe ingezetenen van „ Groot-Britanje zouden den toeleg begun- „ ſtigen." De Hertog van Orleans hadt Koning George, by tyds, kennis gegeven van al 't gene hy, aangaande den toeleg, hadt konnen verneemen. De Koning hadt 'er 't Parlement van verwittigd. Men was, derhalve, in Engeland, tegen de gedreigde landing, op zyne hoede. 1719.

De Staaten zenden Koning George onderſtand.

Te Amſterdam werden, omtrent deezen tyd, eenige Krygsbehoeftren en volk van oorloge ingeſcheept, welken men vermoedde te zullen ſtrekken, tot onderſteuninge des Pretendents. Doch men droeg zorg, op 't verzoek des Engelſchen Gezants, dat de ſchepen niet uitliepen. De Markgraaf Beretti-Landi deedt vergeefſche poogingen, om de Staaten te doen veranderen van gedagten. Koning George, hun ook kennis hebbende gegeven van 't gevaar, welk hem dreigde, verzogt hen, te gelyk, hem

1719 met tweeduizend man te willen onderſteunen. Zy beſlooten 'er toe, zonder uitſtel. De begeerde manſchap werdt, eerlang, onder 't bevel van den Generaal Majoor *Keppel*, te Oostende en te Rotterdam, ingeſcheept naar Schotland. De Markgraaf de Prié zondt Koning George ook zes Battaillons Keizerlyke troepen toe. De Hertog van Orleans hadt hem wel twintig Battaillons aangebooden; doch hy hadt deeze aanbieding van de hand geweezen. De Spaanſche Vloot, midlerwyl, voortgezeild, tot op de hoogte van Kaap Finiſterre, werdt beloopen van eenen geweldigen ſtorm, die twee etmaalen duurde, en alle de ſchepen verſtrooide. Het Admiraals-ſchip verloor alle zyne masten, en keerde, gelyk de meeste overigen, geheel reddeloos, te rug naar de Spaanſche kust. Twee Fregatten alleen, die met eenige manſchap en wapenen uit Pasſage in zee geſteken, en de Vloot misgezeild waren, kwamen, tegen 't einde van Grasmaand, te Kintail in Schotland aan. De Spanjaards, zig eerlang gevoegd hebbende by eenen kleinen hoop Schotſche Hooglanders, maakten zig meester van Donan-Castle. Doch de Plaats werdt, kort hierna, herwonnen, door den Kapitein Boyle, die zig, met eenige Oorlogsſchepen, voor dezelve vertoond hadt. De Generaal Wightman, omtrent het midden van Zomermaand, van Invernesſ zynde opgetrokken, tegen de wederſpannelingen en Spanjaards, verſloeg ze ligtelyk, in de engten van Glenshill en Strachell, welken zy ondernomen hadden te verdedigen. De Staatſche manſchap deedt hier ook merkelyken dienst. De meeste Spanjaards werden gedood, of gevan-

Uitſlag van de onderneeminge der Spanjaarden.

vangen genomen. De hoofden der wederſpannelingen ontvlugtten, te water, naar de Eilanden van Lewis en Orknei. De overige hoop werdt, ligtelyk, verſtrooid. Eenigen begaven zig naar de Vereenigde Gewesten; doch men beloofde, op verzoek van den Graave van Cadogan, dezelven te doen vertrekken, zo dra zy bekend zouden zyn (*m*). De Pretendent, die in Spanje gebleeven was, trouwde, deezen Zomer, met eene Dogter van den Prinſe Sobieski, oudſten Zoon van Joan Sobieski, Koning van Poolen (*n*). 1719.

De Admiraal Byng, den Winter beſteed hebbende om zyne Vloot te herſtellen, zeilde, in 't begin van Grasmaand, van Port Mahon naar Napels, alwaar de Keizerlyke Generaal, Graaf van Mercy, hem kwam vinden. Men beſloot, eerlang, eene landing te doen op 't Eiland Sicilie, en ſtak derwaards over, op den twee-entwintigſten van Bloeimaand. 't Krygsvolk werdt ontſcheept, in de Baai van Patti, twintig mylen westwaards van Melazzo. Terſtond hierna, brak de Markgraaf van Lede op, met zyn Leger, en ſloeg zig neder te Franca-Villa, in eenen bergagtigen oord, van waar drie wegen loopen naar Palermo, Mesſina en Siracuſa. Terwyl de Graaf van Mercy den vyand volgde, met korte dagreizen, maakte de Graaf van Sekkendorf zig meester van de Eilanden van Lipari, waar door de gemeenſchap tusſchen Napels en Sicilie moest behouden worden. Daarna, beſloot men de Spanjaarden aan te

XVII. Krygsbedryven in Sicilie.

(*m*) *Zie* Notul. Zeel. 13 *Jov.* 1719. *bl.* 372.
(*n*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1719. *bl.* 227. Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 249—251.

1719. te tasten, in hunne Legerstede; gelyk, op den negentienden van Zomermaand, geschiedde. 't Gevegt was hevig, en de Graaf van Mercy zou 't zekerlyk te kwaad gekreegen hebben, was hy niet bygesprongen geweest, door den Admiraal Byng, die versche troepen ontbooden hadt van Napels. Men besloot egter, eenigen tyd na den slag van Franca-Villa, Messina te belegeren, te water en te lande. De Stad viel den Bondgenooten in handen, op den agtsten van Oogstmaand. Verscheiden' Kasteelen rondsom de Stad werden, ten zelfden tyde, veroverd. Toen werdt het Kasteel van Messina belegerd, en, met behulp van eenige Keizerlyke troepen, die Byng van Genua gehaald hadt, veroverd op den zeventienden van Wynmaand. Val Demona onderwierp zig, hierop, aan den Keizer. Het grootste gedeelte des Legers werdt toen te schepe gevoerd naar Trapani, daar nog Piemonteesche bezetting in lag. Hier sloeg men zig neder. De Steden Marsala en Mazzara onderwierpen zig terstond. Men betrok hier de Winterkwartieren, terwyl de overige manschap, te Messina, te Melazzo, en te Siracusa bleef. De Markgraaf van Lede, midlerwyl, opgebroken zynde van Franca-Villa, en verscheiden' poogingen gedaan hebbende, om den Bondgenooten den voorraad te bederven, of af te snyden, boodt, eindelyk, in Sprokkelmaand des volgenden jaars, aan, Sicilie te willen verlaaten, mids men hem onverhinderd keeren liete naar Spanje. Doch de Admiraal Byng hadt geene ooren naar deeze voorwaade. De Markgraaf tradt, hierop, in handeling, over de opgaave van Palermo; doch eer men

men 't eens werdt, kwam 'er tyding, schoon veel te voorbaarig, dat de algemeene Vrede getekend was. De handeling werdt hierop afgebroken: 't welk den Legerhoofden der Bondgenooten vreemd scheen; doch men vernam, daarna, dat Spanje met Frankryk in onderhandeling was, om het herleveren van Fontarabie, S. Sebastiaan en andere Plaatsen te bedingen, tegen de ontruiming van Sicilie en Sardinie. De Graaf van Mercy gaf hierop last om het Kasteel Sacca aan te tasten. Het gaf zig, den zesden van Lentemaand, over. Midlerwyl, kreeg men zekerer berigt van het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Spaanschen Ambassadeur in den Haage. De wederzydsche Legerhoofden traden, hierop, in onderhandeling, over eenen stilstand van wapenen. Men vorderde het overleveren van Palermo, als eene voorwaarde der Wapenschorsinge. Doch de Markgraaf van Lede verklaarde hiertoe geenen last te hebben. Mercy trok, derhalve, aan op Palermo, den vyand voor zig heenen dryvende. De Engelsche Admiraal kon hem, eerlang, geene afbreuk meer doen, zynde 'er, in Grasmaand, een' stilstand van wapenen ter zee geslooten, tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje, waaraan hy zig houden moest. In Bloeimaand, kreeg de Markgraaf van Lede eerst last, om, wegens de ontruiming van Sicilie en Sardinie, in onderhandeling te treeden. De Keizerschen werden, hierop, in 't bezit gesteld van Palermo, van Augusta en van 't Kasteel van Castelamare (*o*). 1719.

Het

(*o*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl., *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 27.

1719. Het Spaansche Leger trok naar Termini, daar het naar Barcelona werdt ingescheept, alwaar het, niet voor Oogstmaand, aankwam. De Keizer bleef in 't bezit van Sicilie (*p*), en Sardinie werdt, volgens het viervoudig Verbond, aan den Hertoge van Savoje, voorheen Koning van Sicilie, ingeruimd en opgedraagen (*q*).

Togt der Engelschen naar Biskaje en naar Westindie.

De ongelukkige uitslag der bedekte onderneemingen van den Kardinaal Alberoni, de voorspoed der Fransche wapenen in Biskaje, en het verlies van verscheiden' Steden in Sicilie waren de voornaamste, doch niet de eenigste redenen, die Filips den V. deeden neigen tot vrede; de Koning van Groot-Britanje bereidde zig, in den Herfst des jaars 1719, om hem te water aan te tasten, in Biskaje en in de Indien. De Overste Richard Cobham ging, in 't begin van Wynmaand, van S. Helena onder zeil, aan 't hoofd eener aanzienlyke Landmagt, geleid door vyf of zes Oorlogsschepen, onder den Admiraal Mighels. Men hadt voor, de Corunha, eene der beste havenen van Biskaje, in te neemen. Doch dit gelukte niet. Alleenlyk veroverde men Vigos in Gallicie met het Kasteel, in weinige dagen. Toen werdt het naaste Land gedwongen, brandschatting op te brengen. Eenige manschap, de haven van Vigos zynde ingezeild, tradt aan land, en toog naar Ponte Vedro. De Wethouderschap der Stad trok den Engelschen te gemoet, met de sleutels. Men vondt 'er eenig metaalen geschut en andere krygsbehoeften, al

(*p*) TINDAL *Vol.* XV. [*or* XXVII.] *p.* 273—320.
(*q*) *Vyiez* Suppl. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 156.

M^R. CORNELIS HOP,
Ambassadeur in Frankryk,
daar na Burgermeester en Raad der Stad Amsterdam.

al 't welke tot buit gemaakt, en medegevoerd werdt. In Slagtmaand, gingen de Engelschen wederom scheep te Vigos, en zeilden naar Engeland te rug. De togt naar Amerika, die, door den Vice-Admiraal Hosier, ondernomen werdt, slaagde kwalyk, door aanhoudenden tegenwind. Hy hadt het gemunt op Peru. Doch eer hy zo ver komen kon (r), was de wapenschorsing ter zee getroffen, tusschen Spanje en Groot-Britanje (s). 1719.

Wy hebben de krygsbedryven deezes jaars, aan verscheiden' oorden, schoon 'er de Staaten niet of naauwlyks in gemengd geweest waren, kortelyk, moeten te boek stellen, om dat zy merkelyken invloed hadden op de handelingen, die, in den Haage, waren aangevangen, onder 't oog, en gelyk als onder de bemiddeling der Staaten. 't Zal nu tyd zyn, dat wy tot een beknopt verhaal van den uitslag deezer handelingen overgaan.

XVIII. Handeling der Staaten in Frankryk en in Spanje.

De Staaten hadden, terstond na het tekenen van het viervoudig Verbond, door den Keizer, Frankryk en Groot-Britanje, een besluit genomen, tot het afvaardigen van eenen Ambassadeur naar Spanje, waartoe de Heer *van Coulster* benoemd werdt; schoon 'er nog eenige tyd verliep, eer hy op reis ging. Ook was, voor zyn vertrek, de Heer *Cornelis Hop*, Oud-Schepen der Stad Amsterdam, in dezelfde hoedanigheid van Ambassadeur, gezonden naar Frankryk (t), om de herstelde Vriend-schap

(r) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 334—337.
(s) Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 156.
(t) Resol. Holl. 29 *Sept.* 1718. *bl.* 575.

1719. schap met deeze Kroon aan te kweeken, en op de gewigtige veranderingen, die, ten deezen tyde, voorvielen, en waarby de Staat belang hebben kon, agt te geeven. De Heer Hop deedt zyne openbaare intrede, te Parys, in Hooimaand deezes jaars, en werdt, ingevolge van het drievoudig Verbond des jaars 1717, op gelyke wyze, ontvangen, als de Ambassadeurs van den Staat van Venetie, en die van gekroonde hoofden zelven; 't welk, tot hiertoe, niet geschied was (*u*). Hy vertoefde, omtrent zeven jaren, aan 't Fransche Hof, schoon hy, in dien tusschentyd, verscheiden reizen, in Holland kwam. De Staaten maakten, middlerwyl, hun werk, om den Koning van Spanje, door redenen, te beweegen tot het aanneemen van het viervoudig Verbond. Doch de Kardinaal Alberoni wist hunne poogingen te verydelen. De ontdekking van zyne oogmerken in Frankryk, de slegte uitslag van den togt naar Schotland, en de tegenspoed in Sicilie bragten hem, eindelyk, tot andere gedagten. Weinige dagen na den slag by Franca-Villa, deedt hy den Markgraaf Scotti afvaardigen naar Parys, met last om verder voort te reizen naar den Haage, en de Staaten, uit 's Konings naam, ernstelyk, te verzoeken, om zig te willen laaten gebruiken, tot Middelaars tusschen de oorloogende Mogendheden. Scotti moest egter, vooraf, den Hertoge van Orleans kennis geeven van 's Konings oogmerk, gelyk hy deedt. De Hertog nam 'er zo weinig ge-

(*u*) Verbaal der Ambasf. van dien tyd. *Zie ook* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1719. *bl.* 9, 65 — 70. *&* ROUSSET Ceremon. Dipl. *Tom.* I. *p.* 65. *& suiv.*

genoegen in, dat hy Scotti vrygeleide weigerde naar Holland, verklaarende hy, zulks niet te konnen doen, buiten kennis zyner Bondgenooten, die zig nu, zo wel als hy, hadden ingewikkeld in de kosten des krygs voor dit jaar, en hierom geene zo spoedige vrede begeerden. Ook waren de drie Bondgenooten niet geneigd, om den Staaten de eer van het Middelaarschap op te draagen. Groot-Britanje in 't byzonder beloofde 'er zig niet veel voordeels van. De handeling bleef dan steeken. Ook wil men, dat de Keizer, de Koning van Groot-Britanje en de Hertog van Orleans, als uit eenen mond, zouden verklaard hebben, dat zy van geene vrede hooren wilden, zo lang Alberoni in bewind bleeve, aan 't Spaansche Hof. En tegen 't einde des jaars, liepen alle zyne aanslagen zo ongelukkig af, dat Filips, zig niet in staat vindende om den oorlog uit te houden tegen de drie magtigste Vorsten van Europa, den Kardinaal beval, Madrid, binnen agt dagen, en het Ryk, binnen drie weeken, te ruimen, en zig, midlerwyl, van allen handel over Staatszaaken te onthouden. Terstond hierna zondt hy den Markgraave van Beretti-Landi bevel, om den Staaten eenige punten voor te houden, op welken hy gezind was, vrede te maaken. Doch hy vorderde, onder anderen, Gibraltar en Port Mahon te rug van Groot-Britanje, en eischte verscheiden' andere dingen, die met het viervoudig Verbond streeden. Zyn voorslag werdt, derhalve, van de hand geweezen. De Hoven van Weenen, Versailles en Londen verklaarden, eenpaariglyk, dat zy met niets anders, dan met de eenvoudige

1719.

Alberoni vervalt in ongenade.

1719. aanneeming van 't Verbond te vrede zouden zyn (v).

Verschil onder de Staaten, over de aanneeming van 't viervoudig Verbond.

De Keizerlyke, Fransche en Engelsche Gezanten arbeidden, ondertusschen, ook, om de Staaten tot het aanneemen van 't Verbond te doen besluiten. Ook hadt men, gelyk wy hiervoor (w) zagen, reeds een Ontwerp gemaakt van de voorwaarden, op welken de Staaten in 't Verbond zouden treeden. Men verschilde slegts, over een enkel woord. Volgens 't Ontwerp der Staaten, zouden zy * *tot niets meerders noch anders*, dan tot het leveren van drieduizend man verbonden zyn. Doch de Gezanten der Bondgenooten wilden 'er 't woord *onderstand* bygevoegd hebben, en † *tot geenen meerderen noch anderen onderstand* leezen. Zonder dit byvoegsel, zou men, dagten zy, de woorden van 't Ontwerp te ruim neemen, en uit dezelven afleiden konnen, dat de Staaten ontslaagen waren van de verpligting aan 't gene, by de geheime punten, was vastgesteld (x). Verscheiden' Gewesten neigden, derhalven, om het Ontwerp met dit woord te vermeerderen (y). Zeeland zelf hadt, reeds voorheen, te kennen gegeeven, dat men 't Verbond zou konnen aanneemen, mids 't met eenpaarigheid geschiedde. Doch Utrecht bleef nog ongelast: waarom de aanneeming van 't Verbond nog verschooven werdt. De Ambassadeur Hop werdt, midlerwyl, aan 't Fransche Hof, sterk gedrongen op deeze aanneeming. De Staaten voor-

* *nec ad plura nec ad alia.*

† *nec ad plura nec ad alia auxilia.*

(v) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1720. *bl.* 60. TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII] *p.* 332, 333, 337, 338.
(w) *Bladz.* 184.
(x) Resol. Gener. *Sabbathi* 16 *Sept.* 1719.
(y) Resol. Gener. *Jov.* 19 *Oct.* *Sabb.* 18 *Nov.* 1719.

voorzagen hem, van tyd tot tyd, van byzonderen last, waarnaar hy zig ſtiptelyk gedroeg, de redenen van den Abt du Bois in 't byzonder, met veel beleid, te keer gaande, en den Staat heuſchelyk verontſchuldigende van het aanneemen van een Verbond, waar by voor deszelfs belangen niet gezorgd was naar behooren (z). 1719.

XIX. De Koning van Spanje treedt 'er in.

Midlerwyl, hadden de Staaten, om Filips gelegenheid te geeven van zig nader te openen, terwyl het jaargetyde de toerustingen ten oorloge verhinderde, de Bondgenooten bewoogen, om hem nog drie maanden tyds toe te ſtaan. Hier van was eene overeenkomst getekend in den Haage, op den agttienden van Slagtmaand, by welke, uitdrukkelyk verklaard werdt „dat, zo de Koning van Spanje de drie „ maanden verloopen liet, zonder het viervoudig Verbond aan te neemen, de oudſte Zoon „ der tegenwoordige Koninginne verſteken „ zou zyn van de opvolging in het Groot-Hertogdom Toskane en in de Hertogdommen „ van Parma en Piacenza." Ook las men 'er in „ dat beide Frankryk en Groot-Britanje „ hadden bevonden, dat het Spaanſche Hof, „ door eenen onrustigen Staatsdienaar beroerd „ zynde, afkeeriger geweest was dan 't be„ hoorde van eene redelyke Vrede (a)." En 't is waarſchynelyk, dat deeze verklaaring, waarvan Filips, terſtond, kennis kreeg, de ongenade des Kardinaals verhaast heeft. De Staaten

(z) Verbaal der Ambasſ. van den tyd. *MSS.*
(a) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 12.

1719. ten zelven, Filips nog ſterker willende dringen, verklaarden, eindelyk, dat zy 't Verbond zouden aanneemen, zo hy langer draalde (*b*). Zy ſchreeven hem eenen ernſtigen brief, op den zestienden van Wintermaand (*c*). Hun Ambasſadeur van Coulſter, in Grasmaand, te Madrid aangekomen (*d*), drong hem ook zo
1720. zeer, dat hy, eindelyk, op den zesentwintigſten van Louwmaand des volgenden jaars, een Geſchrift tekende, waarby hy beloofde, het viervoudig Verbond te zullen aanneemen (*e*). De Markgraaf van Beretti-Landi kreeg hierop, terſtond, bevel, om uit 's Konings naam te treeden in dit Verbond; gelyk hy, in den Haage, deedt, op den zeventienden van Sprokkelmaand (*f*), zynde den laatſten dag van de drie maanden, welken men Filips vergund hadt, om zig, uiterlyk, te verklaaren. De aanneeming van het viervoudig Verbond, door den Koning van Spanje, maakte de aanneeming van het zelfde Verbond door de Staaten minder noodig, alzo deeze voornaamlyk gediend zou hebben, om Filips te ſterker te verpligten, tot de aanvaardinge, daar hy, eindelyk, zyns ondanks en ſchoorvoetende, toe gekomen was. Ook hadt de Koning van Groot-Britanje, onlangs, een Verdrag geſlooten met Zweeden, zonder daarby dezelfde voordeelen in den Koophandel voor de Staaten te bedingen, welken hy, voor zig zelven, bedongen hadt. Wy heb-

(*b*) Reſol. Gener. *Sabb.* 16, *Lunæ.* 18 *Dec.* 1719.
(*c*) *Zie* dien *in de* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1720. *bl.* 73.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1719. *bl.* 233.
(*e*) *Vólez* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 302. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 17.
(*f*) Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.*

hebben, te vooren (*g*), gezien, dat de Staaten dit op hem begeerd hadden, by 't Ontwerp der voorwaarden, op welken zy 't viervoudig Verbond wilden aanneemen. Doch de Engelschen gaven voor, dat zy deeze voorwaarde niet hadden konnen naarkomen, zo lang de Staaten het Verbond niet met der daad hadden ondertekend (*h*). De Staaten dan, minder konnende bedingen en beoogen, by de aanneeming van het viervoudig Verbond, stelden het, eindelyk, geheellyk uit hunne gedagten. Sommigen meenden, dat de Markgraaf van Beretti-Landi vry wat gelds, hier te Lande, gespild hadt, om eenige Leden der Regeeringe van de aanneeminge des Verbonds af te schrikken. Doch hiervan heb ik geene zekerheid. Vaster gaat het, dat de Heer *Frans van der Meer*, der Staaten Ambassadeur aan 't Hof van Spanje, eenige jaaren hierna, herwaards overschreef, dat de Markgraaf tienduizend Pistoolen van dit Hof gevorderd hadt, welken hy voorgaf, tot zulk een einde, besteed te hebben: over welk berigt de Markgraaf zig egter beklaagde, by de Staaten (*i*). 1720.

Kort na dat Spanje 't viervoudig Verbond aangenomen hadt, besloot men byeen te komen te Kameryk, om de openstaande geschillen, tusschen de verbonden' Mogendheden, af te doen by verdrag, en de rust van Europa te verzekeren, op eenen vasten voet. De Keizer benoemde tot zyne Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Kameryk den *Graaf van Windischgratz* Byeenkomst te Kameryk vastgesteld.

(*g*) *Bladz.* 185.
(*h*) Resol. Gener. *Mart.* 5 *Maart* 1720.
(*i*) *Zie* Notul. Zeel. 7 *Aug.* 1724. *bl.* 171.

1720. *gratz* en den *Baron van Pentenrider:* Frankryk den Graaf *Fleuriau de Morville* en den Heer *de Barberie de S. Contest:* Spanje den *Graaf Sant Estevan de Gormes* en den Markgraaf Beretti-Landi, en Groot-Britanje de Heeren *Polwarth* en *Withworth.* De Koning van Sardinie, de Hertog van Lotharingen en de Vorsten en Staaten van Italie zonden ook Gevolmagtigden naar Kameryk. De Paus zelf hadt 'er eenen Nuncius. Doch de Staaten der Vereenigde Gewesten, zig buiten den oorlog gehouden, en niets met de handelende Mogendheden te vereffenen hebbende, spaarden den omslag en kosten eener afvaardiging naar Kameryk. De Byeenkomst werdt, niet voor 't volgende jaar, geopend. Zy duurde vier jaaren, en scheidde, eindelyk, genoegzaam vrugteloos (*k*). Wy zullen, in 't vervolg, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er aanleiding toe gaf.

XX. Oorsprong van den Windhandel in Akten, in de Vereenigde Gewesten.

Het viervoudig Verbond hadt nu de oorloogende Mogendheden verpligt, tot het afleggen der wapenen, en, schoon men nog niet eens was, over alle de voorwaarden der Vrede, dagt elk meer op het herstellen van den vervallen staat zyner geldmiddelen, dan op het vernieuwen van eenen kryg, die, van den aanvang deezer eeuwe af, den magtigsten Ryken schatten gekost hadt. In Frankryk en in Groot-Britanje, bragt, ondertusschen, de zugt om de schulden van den Staat te verminderen eene onbezuisde drift tot winst voort onder 't volk,

(*k*) Verhaal der Ambasf. van dien tyd. *MSS.* Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 306, 307.

volk, die, voor veele byzondere Persoonen, ten hoogste schadelyk was. De ingezetenen der Vereenigde Gewesten en die van Holland in 't byzonder hadden ook deel aan deeze dwaasheid, schoon de hooge Regeering des Lands, in de meeste Gewesten, en de Regeering der aanzienlykste Steden van Holland zig zorgvuldiglyk onthielden van alles, wat de drift der menigte ontsteeken of voeden kon. 't Zal, hierom, niet ondienstig zyn, dat wy de opkomst en uitslag van deezen ongehoorden handel, hier, beknoptelyk, ontvouwen. 1720.

De Hertog van Orleans, van dat hy de Regeering over Frankryk aanvaard hadt, zyne zinnen gescherpt hebbende op het uitvinden van middelen, om het Ryk van schulden te ontheffen, hadt, eindelyk, gehoor gegeven aan de voorslagen van zekeren Schotschman, die zig, reeds voor eenigen tyd, in Frankryk nedergezet hadt. *John Law*, deezen naam droeg de vreemdeling, was te Edenburg gebooren, en hadt, al in 't jaar 1705, het Parlement van Schotland een middel voorgesteld, om het Ryk te voorzien van geld, welk, door den Hertoge van Argyle en door eenige Leden van 't Parlement, goedgekeurd; doch door de meerderheid verworpen was. Law vervoegde zig, daarna, in Engeland, by den Groot-Thesaurier Harlei, dien hy ook middelen voorsloeg, tot verbetering van den Koophandel, en tot herstelling van 't vervallen * geloove in den Staat. Maar zyne voorslagen vonden geen' ingang. Hy, midlerwyl, zekeren *Wilson*, in een tweegevegt, nedergelegd hebbende, en geene vergiffenis konnende verwerven van de Konin-

John Law beweegt den Hertog van Orleans tot het opregten eenes Koningklyke Bank,

* *credit*.

1720. ginne, zag zig genoodzaakt, het Ryk te ruimen, en geraakte, na veel omzwervens, te Parys, daar hy zig nedersloeg. Hy hadt zig, geduurende zyn verblyf in Engeland, naauwkeuriglyk, laaten onderregten van den staat van de Bank en Oostindische Maatschappye, en van de wyze van bestier over beide: en, in 't jaar 1716, gelegenheid gevonden hebbende, om den Hertog-Regent te onderhouden, sloeg hy dien, in de eerste plaats, voor het opreggten eener Bank in Frankryk, door middel van welke, men 't geloof van den Staat zou konnen herstellen. Veelen weeten, en 't behoeft, voor onkundigen, slegts met een woord, aangeweezen te worden, dat onderzaaten en vreemden, in zulke Banken, welken men, in verscheiden' Koopsteden van Europa, opgeregt heeft, hunne penningen vertrouwen, tegen behoorlyk getekende Handschriften; dat deeze Handschriften verhandeld konnen worden, en dat zy, die penningen in de Bank hebben, ook, by bloote overwyzing of *Assignatie*, dezelven of een gedeelte derzelven konnen doen stellen op eens anders rekening, 't welk groot gemak geeft in den handel: dat, eindelyk, zy, die 't bewind over de Bank hebben, gebruik maaken van de penningen, welken men hun toevertrouwd heeft, ten dienste van den Staat, of van eenige byzondere Stad, en tot voordeel, of ten minste tot gemak der eigenaaren; al het welke omstandiger aan te wyzen, hier, tegenwoordig, de plaats niet is. Zulk eene Bank nu was, in Engeland, opgeregt in 't jaar 1694 (*l*), en het Ryk hadt 'er zo veel dienst van gehad,

(*n*) TINDAL *Vol.* II. [*or* XVII.] *p.* 471.

had, dat men, in Frankryk, gereede ooren leende aan Laws voorslag. De Kroon van Groot-Britanje hadt, dikwils, spoedige leeningen gedaan van de Bank, tot welken zy anders niet ligt gelegenheid gehad zou hebben, en de Intrest deezer Leeningen en de andere voordeelen, welken de Bank deedt met de toevertrouwde penningen, werden, na aftrek der onkosten, van tyd tot tyd, uitgedeeld aan de deelgenooten, waardoor de *Aktien* of aandeelen in de Bank prys hielden, of, als men geenen uit- of inlandschen oorlog vreesde, zelfs steigerden in waarde. De Hertog-Regent, bekoord door deeze voordeelen, regtte ook eene Bank in Frankryk op, uit 's Konings naam, en onder de bestieringe van Law, die hiertoe, voor den tyd van twintig jaaren, Oktroi verkreeg (*m*). Men begon de inschryvingen. De Koning ging voor: de Regent en veele andere Grooten volgden. Kortom, de inschryvingen, die, tot driemaal toe, geschiedden, hadden zo sterken toeloop, dat men, voor 't einde des jaars 1719, voor meer dan zeshonderd en veertig millioenen *Livres* aan Handschriften uitgegeven hadt, 't welk, zo geloofd werdt, de waarde der Handschriften van alle de Banken in Europa verre te boven ging. Men voegde 'er nog driehonderd en zestig millioenen aan Handschriften by, die gang zouden hebben door 't Ryk, in de plaatse van geld: zo dat de gantsche hoofdsom duizend millioenen *Livres* beliep. Doch de meesten hielden zig verze- 1720.

(*m*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1716. *bl.* 256. *Jan.—Juny* 1717. *bl.* 206.

1720. zekerd, dat zo veel gelds, op verre na, in 't gantsche Ryk niet zou te vinden geweest zyn.

en van eene Maatschappy van Koophandel.

Law, door 't opregten der Bank, 's Konings Credit hersteld hebbende, sloeg, om 's volks zugt tot winst te ontsteeken, de opregting van eene Maatschappy van Koophandel voor, die, onder den naam van *Maatschappy van Misisippi*, op Louisiana, een Gewest in Noord-Amerika, welk van de Rivier Misisippi doorsneeden wordt, handelen zou. De Hertog-Regent bewilligde in zynen voorslag. De eerste inschryving tot de Maatschappye was van zestig millioenen Livres: welken men voldoen kon, met schuldbrieven ten laste van den Staat (*n*), die thans maar omtrent zestig ten honderd waardig waren, en voor de volle Hoofdsom werden aangenomen. Hierdoor raakte de eerste inschryving haast vol. De Hoofdsom werdt, hierop, tot op honderd millioenen verhoogd, en de aandeelen of Aktien reezen op honderd en twintig ten honderd. De ingetrokken' schuldbrieven werden, ondertusschen, verbrand (*o*). Men besloot toen, nog vyfentwintig millioenen aan Aktien uit te deelen tot honderd tien, die terstond zo veele Liefhebbers vonden, dat zy, in 't kort, tot tweehonderd reezen. De Regeering, haar voordeel willende doen met 's volks drift, om deel te neemen in de nieuwe Maatschappye, aan welke verscheiden' Koningklyke inkomsten werden afgestaan, maakte bekend, dat men vyfentwintig millioenen aan Bankbriefjes in de Maatschap-

(*n*) Zie Europ. Merc. *July-Sept.* 1717. *bl.* 168-175, 225.
(*o*) Zie Europ. Merc. *Jan.-Juny* 1718. *bl.* 157. *Jan.-Juny* 1719. *bl.* 144. *July—Dec.* 1719. *bl.* 3, 119, 235.

ſchappy aanneemen zou, waarop de Aktien, 1720.
in den Zomer des jaars 1719, van tweehonderd, tot vyfhonderd zestig ſteigerden. De Maatſchappy, toen, ziende hoe groot haar Credit ware, ſloeg eene leening voor aan den Koning van vyftig millioenen, waartoe vyfentwintig millioenen, aan nieuwe Aktien, uitgegeven werden, op den voet van tweehonderd ieder Aktie, 't welk ver onder den tegenwoordigen prys was; waarom deeze Aktien, terſtond, weg waren. Omtrent het einde van Oogstmaand, waren de Aktien reeds tot twaalfhonderd geſteigerd. De Maatſchappy ſtelde, derhalve, eene nieuwe leening aan den Koning voor van twaalfhonderd millioenen, tegen drie ten honderd. Men liet voor vyfhonderd millioenen inſchryven, waartegen voor vyftig millioenen aan Aktien, tot duizend Livres ieder Aktie, werden uitgedeeld. De inſchryving was vol, in weinige uuren. En binnen drie weeken nog twee diergelyken: alzo men maar weinig op ieder Aktie behoefde te betaalen, en gelegenheid vondt, om ze, terſtond, met merkelyke winst, te verkoopen. De eerſte betaaling deezer drie laatſte inſchryvingen werdt met driehonderd ten honderd voordeel verkogt. De Aktien reezen, in Slagt- en Wintermaand des jaars 1719, en in Louwmaand des jaars 1720, tot tweeduizend vyftig Livres (*p*).

Aktiehandel in Engeland.

De grove winſten, die ſommigen, met den Aktie-handel, in Frankryk, deeden, ontſtaken de zugt tot voordeel ook onder de handeldryvende nabuuren, met naame in Engeland en in

(*p*) Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1719. *bl.* 268, 294 — 299. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 4 — 6.

1720. in de Vereenigde Gewesten. In Engeland, kweekte men deeze drift aan, met het zelfde oogmerk, als in Frankryk geschied was, naamlyk, om 'er zig van te bedienen, tot aflossing der schulden van den Staat. Doch, hier te Lande, hadt men dit oogmerk niet. Men behoefde, in Engeland, geene Bank op te regten. Zulks was, reeds ten tyde van Koning Willem, geschied. Ook hadt men, geduurende den jongsten algemeenen oorlog, in 't jaar 1711, een ontwerp gemaakt, om de schulden van 's Lands zeemagt af te lossen, door het opregten eener Zuidzee-Maatschappye, welker hoofdsom bestaan zou, uit alle deeze schulden, die meer dan negenhonderdduizend ponden sterlings beliepen, van welken men zes ten honderd Intrest beloofde; die gevonden zou worden, uit de voordeelen, welken men verwagtte uit den handel op Peru en de Zuidzee, onaangezien men, ten deezen zelfden tyde, in onderhandeling was over eene Vrede, die deezen handel stremmen moest; gelyk dezelve ook, naderhand, door Koning Filips, aan een of twee schepen in 't jaar, voor zeker getal van jaaren, bepaald werdt. De Zuidzee-Maatschappy was egter in stand geraakt (q): en hadt, in 't begin der Regeeringe van Koning George, wederom eene merkelyke Leening aan den Staat gedaan, tegen zes ten honderd, waarvoor verscheiden' inkomsten verbonden waren (r). Doch in 't voorleeden jaar 1719, hadt de Regeering, op den voorgang van Frankryk, geraaden gevonden, zig van de

(q) Tindal *Vol* IX. [*or* XXIV.] *p.* 80.
(r) Tindal *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 461.

de Bank en Zuidzee-Maatschappy, of van eene van beide te bedienen, om de schulden van 't Ryk te verminderen. Men sloeg, derhalve, voor, dat men alle de schulden van den Staat zou maaken tot de hoofdsom van ééne Maatschappy; en bewoog, door deezen voorslag, de Bank en de Zuidzee-Maatschappy tot het voorstellen van voorwaarden, waarop elk van hun de schulden van den Staat wilde overneemen, om met het beloop derzelven hunne hoofdsom te vergrooten. Elk zogt, om stryd, de voorwaarden zo voordeelig te stellen, dat het Parlement haar de vermeerdering haarer Hoofdsomme met de schulden van den Staat toestondt. De Zuidzee-Maatschappy boodt, voor deeze vryheid, eerst drie en een half millioen ponden sterlings: doch de Bank boodt ruim twee millioenen meer. Eindelyk, leide de Zuidzee-Maatschappy nog ruim twee millioenen op het bod van de Bank, en sloeg nog andere voordeelige voorwaarden voor, waarom het Parlement, ten laatste, met haar overeenkwam; haare hoofdsom vermeerderende met de schulden van den Staat, die meer dan dertig millioenen ponden sterlings beliepen en tegen welken, der Maatschappye verscheiden' inkomsten van den Staat werden afgestaan. De Maatschappy ontving, hierop, de inschryvingen der schuldeischeren van den Staat, die gereedelyk opkwamen. De Zuidzee-Aktien reezen zelfs, terwyl men in 't Parlement nog handelde met de Bank en met de Maatschappye, van honderd en dertig, tot boven driehonderd, en zelfs tot digt aan vierhonderd; van welke hoogte, zy, naderhand, wederom daalden tot

1720.

op

1720. op driehonderd en dertig: omtrent welken prys zy ſtaan bleeven, tot in de Lente deezes jaars 1720 (s).

Aanvang van den Aktie-handel in Holland en elders in de Vereenigde Gewesten.

De Aktiehandel kon in Frankryk en in Engeland niet lang met merkelyk voordeel gedreeven worden, zonder ook de Koopluiden in Holland, in Zeeland, en elders in de Vereenigde Gewesten, gaande te maaken. Men dreef, eerst, ſterken handel in Engelſche Zuidzee-Aktien: die, eerlang, geweldige winſten gaven, onaangezien de Miſiſippi-Maatſchappy, in Frankryk, in 't begin van Zomermaand, reeds geheellyk vervallen was. De Hertog-Regent, naamlyk, door middel van Laws Ontwerp, vyftienhonderd millioenen ſchulden van den Staat hebbende overgedraagen op het Volk, beſloot de betaaling in Bankbriefjes en in Aktien der Maatſchappye te doen verbieden, by een openbaar bevel van 's Konings Raad, waardoor zy wel haast alle waarde verlooren (t): 't welk eene geweldige ſchade veroorzaakte voor veele byzondere Perſoonen door 't gantſche Ryk, hoewel 'er eenigen waren, die, by den Aktiehandel, ſchatten gewonnen hadden. Doch in Engeland, hielden de Zuidzee-Aktien prys, en reezen, in den Zomer deezes jaars, tot boven de duizend ten honderd, door de ſtreeken der handelaaren, die, looslyk, verſpreid hadden, dat Spanje een groot gedeelte van Peru aan Groot-Britanje zou afſtaan, tegen Gibraltar en Port Mahon. 't Gantſche volk byna, door zulke winſten, be-

(s) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 358—367.
(t) *Zie* Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1720. *bl.* 163, 229. *July*—*Dec.* 1720. *bl.* 71.

bekoord, dreef Aktiehandel. Men begon verscheiden' andere Maatschappyen van Koophandel op te regten, die, met regt, den naam van *Bobbel-* of *Wind-Maatschappyen* kreegen, en door den Koning verbooden werden: waardoor de eigenaars der Aktien in deeze Maatschappyen groote schade leeden (*n*). Midlerwyl, volgde men, in de Vereenigde Gewesten, den voet van handelen, welken men in Engeland hieldt. De Aktiehandel werdt sterk, in Holland, en vooral te Amsterdam, door allerlei slag van menschen, gedreeven. Men sprak, in verscheiden' Steden, ook van het opregten van nieuwe Maatschappyen van Koophandel. Te Amsterdam, daar men 't eerst voorsloeg, werdt het egter, door de Regeering van de hand geweezen. Doch te Rotterdam, werdt eene Maatschappy van * Verzekering en beleening opgeregt, in Hooimaand, welker Hoofdsom uit twaalf millioenen bestaan zou, waarvan men slegts een vyfde ten honderd behoefde te betaalen by de inschryving, die terstond vol was. Te Middelburg in Zeeland, werden twee Maatschappyen, eene van Verzekering en eene van Koophandel, opgeregt. En deeze drie Maatschappyen bleeven in wezen. Te Delft, te Gouda, en in alle de Steden van 't Noorderkwartier van Holland, werden ontwerpen gemaakt van diergelyke Maatschappyen, die niet tot stand kwamen, of spoedig ondergingen. Weesp, Naarden en Muiden ontwierpen ook ieder eene Maatschappy van Koophandel. Te Vlissingen en te Veere, in

1720.

Maatschappy van Verzekering, te Rotterdam opgeregt.

* *Assurantie.*

Middelburgsche Maatschappye.

(*n*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 7—16.

1720. in Zeeland, volgde men 't voorbeeld van Middelburg; doch met ongelyken uitslag (v). De Westindische Maatschappy verwierf verlof van de algemeene Staaten, tot het voorslaan eener vrywillige inschryving van zestienhonderd Aktien, ieder van drieduizend guldens (w). In Overyssel werden, te Zwolle, te Hasselt en te Steenwyk, Maatschappyen van Handel uitgeschreeven. Harlingen in Friesland volgde het voorbeeld der nabuuren. Eindelyk, regtte men, ook te Utrecht, met verlof der Staaten van 't Gewest, eene Maatschappy van Koophandel en Verzekering op, die te gelyk regt verkreeg, om eene Wisselbank te stigten, en Loteryen te houden. Zy gaf voor, eene Vaart te zullen laaten graaven, van de Stad, tot in de Eem, welke stroom ook zo veel verdiept zou worden, dat men, langs den zelven, en langs de nieuwe Vaart, met groote schepen, tot voor Utrecht, zou konnen komen. Doch van dit voorgeeven kwam niets. De Maatschappy is egter eenige jaaren in wezen gebleeven, schoon zy, altoos, gekwynd heeft. In den Haage, werdt ook eene Maatschappy ontworpen, met verlof der Regeeringe van de Stede. Woerden was de laatste Stad in de Vereenigde Gewesten, daar men ondernam, eene Maatschappy van Koophandel op te regten (x). De hoofdsom van alle deeze Maatschappye beliep meer dan tweehonderd en tagtig millioenen. Aan de algemeene Staaten wer-

Maatschappy te Utrecht.

(v) *Zie* Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 94 — 100, 149 — 154, 156.
(w) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1544.
(x) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1720. *bl.* 188 — 202.

werden ook ontwerpen ingeleverd van Maatſchappyen, die tot afdoening van 's Lands ſchulden zouden ſtrekken (y). Doch 't leedt niet lang, of men zag de ydelheid van deezen handel. 1720.

Verval van den handel in Engeland:

De Zuidzee-Aktien, in Engeland, tot boven de duizend ten honderd opgejaagd, daalden, in den Zomer, allengskens; onaangezien de Bewindhebbers allerlerlei konſten in 't werk ſtelden, om ze prys te doen houden. De ſchuldeiſchers van den Staat waren misnoegd op de Bewindhebbers, om dat men hun min voordeelige voorwaarden aanboodt, dan men hen hadt doen hoopen. De verbooden' Maatſchappyen van Koophandel, welker Aktien nog ſterken trek hadden, deeden den prys der Zuidzee-Aktien ook daalen. De daaling deedt elk, die hoog gekogt hadt, vreezen voor verdere daaling. Men vondt veele verkoopers: weinige koopers. De Bewindhebbers namen, eindelyk, hunne toevlugt tot de Bank, dezelve zoekende te beweegen, tot eene overeenkomst, die ſtrekken zou om de Maatſchappy in *Credit* te houden; doch de toeleg gelukte niet. De Aktien daalden, hand over hand, van duizend, tot verre beneden de tweehonderd, en eindelyk, tot honderd en dertig ten honderd (z). Men ontdekte, allengskens, dat men zig met eene ingebeelde hoop op groote winſten gevleid hadt.

en in de Vereenigde Gewesten.

In de Vereenigde Gewesten, hadt de Aktiehandel den zelfden uitſlag. De daaling der Zuidzee-Aktien in Engeland deedt ze, ook hier,

(y) *Zie de* Projecten *van* J. W. Meinertzhagen *en* Gabriel de Souza Brito

(z) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 16—37.

1720. hier, terstond, daalen. De Aktien in de meeste ontworpen' Maatschappyen liepen geheel tot niet. De Wethouderschap van Amsterdam verboodt allen Makelaaren, zig met deezen Windhandel te moeijen. De Aktiehandelaars werden, alomme, en vooral te Amsterdam, het voorwerp der algemeene bespottinge. Men schimpte op hen, in prenten en gedrukte schriften. Men voerde Schouwspeelen ten tooneele, waarin zy schamperlyk werden doorgestreeken. Een Koffyhuis te Amsterdam, daar zy gewoon waren te vergaderen, werdt aangevallen door 't graauw, en zou gevaar van plondering geloopen hebben, zo de moedwil niet, door de Schouten en Geregtsdienaars, gestuit geweest was (*a*). De Aktiehandel verviel, in 't kort, geheellyk, tot bystere schade van veelen, die laag verkoopen moesten, of met Papieren, welken niets waardig waren, zitten bleeven. Veelen raakten buiten staat, om hunne schuldeischers te voldoen. Weinigen, die 't geluk gehad hadden van tot hoogen prys te verkoopen, hadden veel gewonnen by den Windhandel. Doch de meeste Maatschappyen, welken men, alomme, voorhadt op te regten, werden zo ras vergeeten, dat men 'er, in 't kort, naauwlyks meer van hoorde spreeken. Van sommigen deezer Maatschappyen zyn nog eenige geringe tekenen overgebleeven. De voornaamste dryvers van den Aktiehandel, hier te Lande, hadden zig, midlerwyl, gewagt voor misdaaden, die hen strafbaar maakten voor 't Geregt. Maar in Engeland, werden de Bewindheb-

(*a*) Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1720. *bl.* 201 — 207.

hebbers en voornaame bedienden der Zuidzee-Maatschappye, eerlang, geregtelyk vervolgd, en onbekwaam verklaard tot het bekleeden van eenige ampten (*b*). John Law ook, de uitvinder van dit werk in Frankryk, werdt genoodzaakt het Ryk te ruimen. Hy deedt eene reis naar Venetie, en naar Rome, begaf zig, vervolgens, naar Hanover, en kwam, in Wynmaand des jaars 1721, wederom in Engeland, daar hy, vergiffenis verworven hebbende van den manslag, door hem, te vooren, begaan (*c*), eenigen tyd zyn verblyf hieldt. Naderhand, reisde hy wederom naar Venetie, daar hy, in Lentemaand des jaars 1729, overleeden is (*d*). 1720.

XXI. Verdrukkingen der Protestanten, in Duitschland en in Hongarye;

De Hervormden in Duitschland, in Poolen, in Hongarye en elders, klaagden, ten deezen tyde, zeer over verdrukkingen, welken zy van de Roomsch-Katholyken leeden, tegen de oude Verdragen, of Wetten des Lands. De Passarowitsche Vrede, en het Verbond, tusschen den Keizer en Frankryk scheenen het Duitsche Ryk en Hongarye zo zeer te beveiligen voor uitheemschen oorlog, dat de Roomsche Geestelykheid minder zwaarigheid maakte, om de voorregten der Protestanten, aan verscheiden oorden, te besnoeijen, en hierdoor inwendig eenige onrust te verwekken. In Poolen, werdt den Protestantschen Steden het regt van stemmen op den Landdag benomen. In Hongarye, werden veele Godgeleerde boeken, uit Engeland en Holland derwaards gezonden, verbeurd verklaard. Te Spiers, en te Mentz, wer-

(*b*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 61.
(*c*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 6, 134, 135.
(*d*) Memoir. de l'Abbé *de* Montgon *Tom.* VII. *p.* 389.

1720. werden verscheiden' Kerken den Protestanten benomen en den Roomsch-Katholyken ingeruimd. Maar nergens vielen zwaarer klagten, dan in de Palts; daar de Heidelbergsche Catechismus verbooden en opgehaald werdt. Ook werden den Hervormden, te Heidelberg, twee Kerken en de inkomsten van verscheiden' anderen afgenomen. Men gaf den Katholyken het bewind over de aalmoessen der Hervormden, welke men, daarenboven, noodzaakte, te draagen tot de kosten der Roomsche Kerkplegtigheden, en welken men verboodt, te werken, of hunne winkels te openen, op de Heilige dagen (*e*). Alle de Protestantsche Mogendheden deeden ernstige Vertoogen, tegen deeze verdrukkingen hunner Geloofsgenooten, die, in het Duitsche Ryk, regelregt, met de Westfaalsche Vrede streeden. De Staaten in 't byzonder yverden zeer, om de bezwaarnissen hunner Geloofsgenooten in de Palts te doen herstellen. Doch hunne vriendelyke poogingen waren vrugteloos. Zy vonden, derhalve, geraaden, middelen van meerderen nadruk te gebruiken, en beslooten, voor eerst, de Jezuiten, welke orde men hieldt de meeste zwaarigheid veroorzaakt te hebben, en alle andere geordende Priesters, volgens de Plakaaten, in vroeger tyd gemaakt, ten Lande uit te doen vertrekken. Ook paste men naauwer op het gedrag der Roomsche Geestelyken te Maastricht, daar de Staaten Half-Heeren waren. De Keurvorst van de Palts beloofde, hierop, den Hervormden eene der afgenomen' Ker-

byzonderlyk in de Palts.

Poogingen der Staaten, om deeze verdrukkingen te doen ophouden.

(*e*) TINDAL *Vol.* XII. [*or* XXVII.] *p.* 338, 339.

Kerken, te Heidelberg, te rug te zullen geeven, gelyk hy, sedert, deedt: doch 't stuk van den Catechismus wilde hy aan 's Keizers uitspraak verbleeven hebben. 't Stiet hem ten hoogste, dat de Mis, in dit Werk, *eene vervloekte afgodery* genoemd werdt, en hy vorderde, dat men al wat de Mis betrof uit den Catechismus liete. 't Geschil, welk hy hierover hadt met zyne Gereformeerde Onderzaaten, wilde hy aan den Keizer stellen. Doch hiernaar hadden zy geene ooren. Ook verstonden de Staaten, dat het hun niet mogt gevergd worden. Men besloot dan, de Plakaaten tegen de Jezuiten, strengelyk, uit te voeren: te meer, om dat, zo men geloofde, op hun aanhitsen, de vervolging der Protestanten, ook te Weerd, in het Munstersche, op de grenzen van Gelderland, begonnen was. In Gelderland, in Holland en elders, werden verscheiden' Roomsche Kerken geslooten: de Jezuiten werden, alomme, ten Lande uit verdreeven, en enkelen, niet dan om byzondere redenen, voor eenen tyd, toegelaaten, hier te verblyven, zonder dienst te doen (*f*). Hierdoor, verminderden de verdrukkingen in de Palts, allengskens, een weinig: waarom men, na verloop van eenigen tyd, ook hier te Lande, eenige oogluiking begon te gebruiken. Doch toen de Plakaaten tegen de Jezuiten, in Wynmaand deezes jaars, nog op 't strengst werden uitgevoerd, wilde de Regeering egter niet gedoogen, dat de Roomsche Leeraars en Opzienders, in openbaaren druk, ge-

1720.

(*f*) Resol. Holl. 14 *Octob.* 14 *Nov* 1719. *bl.* 496, 577. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 570, 572, 573, 575, 576, 577, 578, 579.

1720. gescholden, of lasterlyk doorgestreeken werden: om welke reden toen, door het Hof van Holland,, zeker Boekje tegen de Roomschen scherp verbooden werdt (*g*).

Ten deezen tyde, ook eenig geschil gereezen zynde, tusschen de Gereformeerde Gemeente van Vaals in 't Land van 's Hertogenrade, onder 't gebied van den Staat, en de Gemeente onder 't Kruis, te Aken en te Borchet, die, met de Gemeente van Vaals, éénen Kerkenraad uitmaakten, welke Kerkenraad nu alleen uit vier Leden der Gemeente van Vaals bestondt; bevalen de Staaten, dat de gemeene Kerkenraad, voortaan, uit zes Leden, twee uit elke Gemeente, bestaan, en dat elke Gemeente zyne Kerkenraads Leden verkiezen zou (*h*).

XXII. Zorg voor 't weeren van de Pest uit de Vereenigde Gewesten.

Het woeden van de Pest te Marseille gaf den algemeenen Staaten aanleiding, om alle schepen, van daar, of uit eenige haven van Frankryk, langs de Middellandsche zee, komende, het inloopen in eenige havens of zeegaten deezer Landen, strengelyk, te verbieden. Ook gebruikten zy zonderlinge voorzorg, omtrent schepen en goederen, van de Levant herwaards komende. Zelfs deeden zy *Lazaretten* opslaan, op de Zeedorpen, om in dezelven Persoonen en goederen, uit gestrande schepen, die van besmette Plaatsen kwamen, te bergen. Het visschen van besmette goederen werdt ook, volstrektelyk, verbooden (*i*). In de volgen-

(*g*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 712.
(*h*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 608. 609, 610, 611, 612.
(*i*) *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 1643, 1645, 1648, 1649.

1720.

gende twee jaaren, ftelden de Staaten nog naauwkeuriger orde, op het weeren van fchepen en goederen, die van befmette Plaatfen kwamen, doende zelfs, fomtyds, fchepen, welken men hieldt befmet te zyn, verbranden met de Laading, na dat men 't volk, ongekleed, aan land gebragt hadt, om, aan een afgelegen oord, een' bekwaamen tyd, te verblyven, eer men 't verder Landwaards in komen liet. Ook werden 'er nette lysten gemaakt van goederen, welken geoordeeld werden niet te konnen befmet worden. (*k*) Doch alle deeze en veele andere voorbehoedfels hielden op, toen de befmettelyke ziekten in de Levant en in Frankryk ophielden.

XXIII. Dood van den Raadpenfionaris Heinfius.

De Raadpenfionaris Heinfius, die zyn gewigtig Ampt, federt het midden van 't jaar 1689, bekleed hadt, en, van vyf tot vyf jaaren, op nieuws, aangenomen was (*l*), overleedt, op den derden van Oogstmaand deezes jaars (*m*). Hy was, onder 't Stadhouderlyk bewind van Koning Willem den III., Raadpenfionaris geworden, en behieldt zyn ampt, ook na 's Konings dood. De Franfchen meenden, dat hy, nog Penfionaris van Delft zynde, in hunne belangen was, om dat hy, den last zyner Stad volgende, niet altoos overeenkomftig met het gevoelen des Prinfen van Oranje ftemde. Ook toonde hy zig, naderhand, Raadpenfionaris geworden, yveriger voor het Stad-

(*k*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1435, 1436, 1439, 1443, 1448, 1449. 1451, 1452. 1454, 1455, 1456, 1457.
(*l*) *Zie*, onder anderen, Refol. Holl. 17 *Maart* 1719, *bl.* 171.
(*m*) Refol. Holl 10 *Aug.* 1720. *bl.* 379, 384. *Zie* Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1720. *bl.* 157.

1720. Stadhouderlyk belang (*n*); hoewel hy, na de dood van Koning Willem, wederom veranderde van maatregels, zonder dat egter de Fransche Staatsdienaars zig beroemen konden, dat hy eenigszins met hen heulde. Niemant, behalven Oldenbarneveld, heeft, voor of na Heinsius, het Ampt van Advokaat of Raadpensionaris, zo veele jaaren agtereen, bekleed. Het was, na de dood van Koning Willem, in 't jaar 1702, wederom zo gewigtig en aanzienlyk geworden, als ten tyde van de Witt: doch tegenwoordig op verre na zo gevaarlyk niet als toen, om dat 'er minder partyschap was onder de Gewesten. De Staaten van Holland traden, op den twaalfden van Herfstmaand tot de aanstelling van eenen Raadpensionaris, en verkooren 'er toe, met eenpaarige stemmen, Meester *Izaak van Hoornbeek*, Pensionaris van Rotterdam, op dezelfde wedde van twaalfduizend guldens in 't jaar, welke de Raadpensionaris Heinsius genooten hadt. Ook deedt Hoornbeek den eed, op gelyke Instructie, als Heinsius: alleenlyk was 'er uitgelaaten alles, wat eenige betrekking hadt tot den Persoon en het Ampt van eenen Stadhouder van Holland(*a*). De Ridderschap en Edelen van Holland namen hem, ten zelfden tyde, aan tot Pensionaris hunner Orde (*p*).

Izaak van Hoornbeek volgt hem op.

XXI Vrede tusschen

Terwyl het openen der Byeenkomst te Kameryk, van tyd tot tyd, verschooven werdt, handelde de Koning van Groot-Britanje aan het

(*n*) Negociat. *du* Comte d'Avaux, *Tom.* 2. *p.* 283, 284.
(*o*) Resol. Holl. 5, 12 *Sept.* 1720. *bl.* 406, 411, 419. *Zie* Groot-Plakaatb. V. *Deel*, *bl.* 91, 95.
(*p*) Resol. Holl. 13 *Sept.* 1720. *bl.* 422

Mr. ISAAK VAN HOORNBEEK,
Raadpensionaris van Holland.

A. Schoeman del. naar de Originele Schildery. J. Houbraken fc.

Is. Tirion excudit

1721.

Spanje en Groot-Britanje.

het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die eindelyk getekend werdt, op den dertienden van Zomermaand des jaars 1721. De Utrechtſche Verdragen van Vrede en Koophandel werden, by dezelve, bevestigd, en men beloofde, wederzyds, orde te zullen ſtellen om de punten deezer Verdragen, die nog niet naargekomen waren, ſtiptelyk, te doen agtervolgen. Groot-Britanje verbondt zig, om de ſchepen en goederen, in den tegenwoordigen oorlog, op Spanje veroverd, te zullen te rug geeven. Het afdoen der overige geſchillen tusſchen de twee Kroonen werdt verſchooven, tot de Byeenkomst te Kameryk. Ook werdt beraamd, dat deeze byzondere Vrede niet zou afgekondigd worden, dan na dat de algemeene, te Kameryk, geſlooten zou zyn (*q*). By deeze punten was, zo ſommigen melden, een geheim punt gevoegd, waarin de Koning van Groot-Britanje beloofde, zig niet te zullen moeijen met de zaaken van Italie: waartegen hem Gibraltar en Port-Mahon, volſtrektelyk, werden afgeſtaan, door den Koning van Spanje (*r*). Doch men heeft, meen ik, reden, om de egtheid van zulk een punt verdagt te houden. Anderen gewaagen van een regt ſtrydig geheim punt, op welk, Spanje zig, naderhand, gegrond zou hebben, om Gibraltar van den Koning van Groot-Britanje te rug te vorderen (*s*). Doch zulk een punt is ook nimmer te

(*q*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 33. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 95.

(*r*) *See* TINDAL, *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 121.

(*s*) *See* BOLINGBROKES Answer to the Defenſe of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 256.

1721. te voorschyn gebragt. 't Verdrag hadt egter geheime punten: immers één, waarby, de Koning van Groot-Britanje beloofde, te zullen gedoogen, dat de Koning van Spanje zesduizend Spanjaards in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza voerde, in de plaats van zesduizend Zwitsers, gelyk, by 't Verdrag van Londen, of viervoudig Verbond, beraamd was. Doch van dit punt lekte niets uit, voor 't jaar 1728 (*t*). Van wege de Kroone van Frankryk, handelde de *Markgraaf van Manlevrier* ook, sedert eenigen tyd, aan het Hof van Madrid, over eene byzondere Vrede, die, ten zelfden tyde, getroffen werdt. Frankryk nam niet alleen het Verdrag aan, welk, tusschen Spanje en Groot-Britanje gesloten was, en waardoor ook de Vrede tusschen Frankryk en Spanje hersteld werdt; maar men sloot, ten zelfden dage, een geheim Verbond van onderlinge bescherminge tusschen de drie Kroonen.

Geheim Verbond tusschen Frankryk, Spanje en Groot-Britanje.

Men beloofde, by dit Verbond „ elkanderen „ te zullen handhaaven, in zyne regten en „ bezittingen, zo als dezelven, by de Verdra„ gen van Utrecht en Baden, en by het Ver„ drag van Londen van den jaare 1718, ge„ regeld waren, en verder geregeld zouden „ worden, te Kameryk. En in geval iemant „ eenen der Bondgenooten vyandelyk aanviel, „ zoudenze elkanderen, ieder met agtduizend „ knegten en vierduizend ruiters, bystaan, ten „ ware men den onderstand liever in geld be„ geerde. De Hertog van Parma zou, in 't „ bezit zyner Landen en Regten, gehandhaafd „ wor-

(*t*) *Voiez* Muntgon Memoir. *Tom.* VI. *p.* 261.

„ worden. Men zou ook andere Mogendhe- „ den nodigen tot dit Verbond, en in 't by- „ zonder de Staaten der Vereenigde Gewes- „ ten, met welken de Koningen van Frankryk „ en Groot-Britanje het Verbond van den „ vierden van Louwmaand des jaars 1717 „ beloofden te zullen onderhouden (*u*)." 1721.

XXV. Handelingen op de Byeenkomst te Kameryk.

Het sluiten deezer twee Verdragen, welker laatste, en het geheim punt van het eerste, niet te wel overeenkwamen met het viervoudig Verbond, en hierom zeer geheim gehouden werden, gaf, eerlang, aanleiding tot het openen der Byeenkomst te Kameryk, waarop de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje nu het ampt van Middelaars bekleedden, tusschen die van den Keizer en den Koning van Spanje. Doch daar verliep een geruime tyd, met het regelen der plegtigheden, met het opstellen van eene orde op het gedrag der menigvuldige bedienden (*v*), met het geeven en ontvangen van plegtige bezoeken, en met andere dingen van klein belang. Een groot gedeelte van den tyd, dien deeze Byeenkomst duurde, werdt ook gesleeten, met het bywoonen van openbaare Schouwspelen en andere Vermaakelykheden (*w*). De Keizerschen, eindelyk, hunne eischen doende, begeerden geen stip te wyken van het viervoudig Verbond. Spanje en de Hertog van Parma zogten, daarentegen, eenige punten te bedingen, die niet te wel met dit Verbond overeen kwamen. En Frankryk en

(*u*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. p. 54. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 101.
(*v*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 417.
(*w*) Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 307, 308, 326,

1721. en Groot-Britanje waren, na 't gene zy, te Madrid, met Spanje, gesloten hadden, niet ongeneigd, om Filips en den Hertoge, zynen Schoonvader, eenig genoegen te doen geeven. De Hertog beweerde, dat de Hertogdommen van Parma en Piacenza niet leenroerig waren van het Duitsche Ryk (*x*): 't welk de Keizerschen te minder dulden konden, om dat het tegendeel vastgesteld was, by het viervoudig Verbond. Maar de Franschen en Engelschen, by het geheim Verbond van Madrid, nu beloofd hebbende, den Hertog van Parma te zullen handhaaven, in het bezit zyner Landen en Regten, zogten de Keizerschen te doen begrypen, dat zy niet vreemd vinden moesten, dat deeze Vorst zyne Regten meende te doen erkennen, op de Vredehandeling, na dat hy, vergeefs, gehoor begeerd hadt, by het Weener Hof. Hierover reezen, dikwils, hevige woorden, onder de Gevolmagtigden. De Keizerschen beschuldigden de Franschen en Engelschen van partydigheid: en deezen hielden den Keizerschen voor, dat zy zig van woorden bedienden, welken men niet gewoon was te gebruiken, tegen Vorsten, of tegen derzelver Staatsdienaars. Kortom, de onderhandelingen werden, dikwils, opgeschort, ter oorzaake van het wyd verschil, tusschen de handelende Mogendheden, welke niet scheen af te neemen, in al den tyd, dien men te Kameryk byeen was. Men scheen het zelfs, van wederzyde, toe te leggen, om elkanderen op te houden, of te ver-

(*x*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 109, 119, 125, 140, 132, 138. Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 170—175.

verkloeken (*y*), en nooit liep 'er Vredehandeling vrugteloozer af dan de Kamerykſche, ſchoon zy, langer dan de meeſten, te weeten vier jaaren, geduurd heeft. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, den Keizer willende overtuigen, dat zy zig, in de gewigtigſte punten, dagten te houden aan het viervoudig Verbond, hadden, midlerwyl, by eene Akte, den zevenentwintigſten van Herfstmaand des jaars 1721, getekend, beloofd, hem te zullen handhaaven in 't bezit van 't gene hy, tegenwoordig, in Italie inhadt (*z*). 1721.

Doch zulk eene algemeene verklaaring was niet in ſtaat, om het Weener-Hof gerust te ſtellen. 't Bleek, allengskens, klaarlyk, dat Frankryk en Groot-Britanje de zyde begonden te houden van den Koning van Spanje. George de I. was hiertoe, zo ſommigen willen, bekoord, door den volſtrekten afſtand van Gibraltar en Port-Mahon: en de Hertog van Orleans, door het ſluiten van drie Huwelyken, die allen drie zeer voldeeden aan zyne byzondere inzigten. De oudſte Infante van Spanje, *Maria Anna Victoria*, werdt Koning Lodewyk den XV. toegeſchikt, en kwam, in 't jaar 1722, in Frankryk (*a*): en twee Dogters des Hertogs, de Prinſeſſen van Montpenſier en Beaujolois, werden ten Huwelyk beloofd, de eerſte aan *Lodewyk Filips*, Prinſe van Aſturie, Erfgenaam der Spaanſche Kroonen, en de tweede aan den oudſten Zoon van Koning

Oorzaaken, waarom Frankryk en Groot-Britanje meer beginnen te hellen, over de zyde van Spanje.

(*y*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 141. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 122, 123.
(*z*) *Volez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 39.
(*a*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1722. *bl.* 100.

1721. ning Filips, uit het tweede bedde, den Infant Don Carlos. Het Huwelyk van den Prinse van Asturie met de Prinsesse van Montpensier werdt, eerlang, voltrokken (*b*). Doch dat van den Infant Don Carlos met de Prinsesse van Beaujolois moest, om de groote jongkheid van 't Paar, nog eenige jaaren, uitgesteld worden. De Prinses werdt, midlerwyl, aan 't Hof van Madrid opgevoed. Men begrypt, ligtelyk, hoe zeer het aanzien van den Huize van Orleans ryzen moest, door deeze twee Huwelyken. Doch het gesloten Huwelyk tusschen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje strekte, insgelyks, zeer tot bevordering van het belang des Hertogs van Orleans (*c*). De Infante bereikte nog geene vier jaaren: het Huwelyk kon, derhalve, nog in lang niet voltrokken worden. En zo lang het onvoltrokken bleef, was de Hertog de naaste erfgenaam der Kroone van Frankryk, op welke, 's Konings zwakheid en eenige toevallen van koorts, die hem, van tyd tot tyd, overkwamen (*d*), hem, ongetwyfeld, deeden hoopen. 't Was dan niet vreemd, dat men het Fransche, zoo wel als het Groot-Britannische Hof, allengskens, zag neigen, om het belang van den Koning van Spanje meer te bevorderen, dan by 't viervoudig Verbond beraamd was: 't welk den Keizer noodwendig, meer of min, vervreemden moest van deeze twee Hoven, en de Byeenkomst te Kameryk vrugteloos maakte. De Staaten der Vereenigde Gewesten, zorgvuldig-

(*b*) *Zie* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1723. *bl.* 150.
(*c*) *Volez* Memoir. *de* MONTGON, *Tom.* III. *p.* 221.
(*d*) *Zie* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1721. *bl.* 97.

diglyk, lettende op den vreemden keer, welken de zaaken, aan verscheiden' Hoven, namen, hielden zig, ondertusschen, wysselyk, buiten nadere Verbindtenissen. 1721.

XXVI. De Staaten zenden eenige Oorlogschepen uit, tot beveiliging der scheepvaart in de Middellandsche zee.

De oorlog met de Algerynen, die nu verscheiden' jaaren geduurd hadt, was ten hoogste nadeelig geweest voor den Koophandel der Vereenigde Gewesten. Men hadt 'er wel veertig schepen by verlooren, die, met de laading, zes millioenen waardig geschat werden. Daarenboven, rekende men, dat 'er wel negenhonderd Bootsluiden tot slaaven gemaakt waren, door die van Algiers. De Gemagtigden tot den Levantschen Handel hadden een Vertoog ingeleverd ter algemeene Staatsvergaderinge, waarby zy sterk aanhielden, op het uitrusten van zes Oorlogschepen, tot beveiliging van de Vaart door de Middellandsche Zee. 't Welk van dit gevolg was, dat de Staaten, in de Lente deezes jaars, besllooten, den Vice-Admiraal *François van Aerssen, Heer van Sommelsdyk*, met een Esquader van agt Oorlogsschepen, te zenden naar de Middellandsche Zee. Hy ging, kort, hierna, onder zeil, kruissende, den gantschen Zomer, af en aan en door de Straat, zonder eenig vyandelyk schip te konnen veroveren. Ondertusschen, vielen nog verscheiden' Koopvaardyschepen den Algerynen in handen (*e*). De Schout by Nagt, 1722.
Henrik Grave, die, in 't volgende jaar, met een diergelyk Esquader, in zee stak, hadt het geluk van

(*e*) *Zie* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1721, *bl.* 15—29, 133, *July* — *Decemb.* 1721, *bl.* 60—62.

1722. van twee Algierfche Kaapers te bemagtigen (*f*).

XXVII. Aanflag ten voordeele des Pretendents ontdekt in Engeland.

't Verloop van de Zuidzee-Maatfchappye in Engeland hadt veel misnoegen veroorzaakt, onder 't gemeen. De aanhangers des Pretendents zogten 'er zig van te bedienen, om eenen nieuwen opftand te verwekken, tegen de Regeeringe. De Hertog van Orleans gaf 'er den Koning van Groot-Britanje kennis van, in 't midden van Bloeimaand des jaars 1722. Terftond, werdt 'er orde gefteld, om den toeleg te ftuiten. Horatio Walpole, die, weinige dagen te vooren vertrokken was naar den Haage, kreeg bevel, om de Staaten wederom te verzoeken, om den gewoonlyken onderftand van zesduizend man, zo de nood dien vorderen mogt. Gelderland, Zeeland, Friesland, Overysfel en Groningen oordeelden, dat men, terftond, drieduizend man van de zesduizend infcheepen moest. Doch Holland en Utrecht hielden tegen, dat hiertoe, by meerderheid van ftemmen, befllooten werdt, gelyk de andere Gewesten verftonden, dat gefchieden mogt (*g*).

De Staaten belooven den Koning onderftand.

Men antwoordde dan, dat men zig gereed zou houden, om zyne Majefteit, overeenkomstig met de Verdragen, te onderfteunen (*h*). Verfcheiden' verdagte of fchuldige Luiden werden geligt, in Engeland, en onder deezen, Francis Atterbury, Bisfchop van Rochester, die, eerlang, van zyne waardigheid ontzet, en uit het Ryk gebannen werdt. Eenige

(*f*) Zie Europ. Merc. *July — Decemb.* 1722. *bl.* 73, 157.
(*g*) Refol. Holl. 29 *May*, 2 *Juny* 1722, *bl.* 200, 209. *Volea* Rousset Recueil, *Tom.* XVII. *p.* 387.
(*h*) *Zie* Europ. Merc. *Jan. — Juny* 1722. *bl.* 305.

nige andere gevangenen werden, ſedert, te regt geſteld, en geſtraft, of ontſlagen. De onderneeming, die thans, door geene buitenlandſche Mogendheid, begunstigd werdt, ſmoorde in de geboorte (*i*), en de Staaten hadden geene gelegenheid, om Koning George de beloofde manſchap toe te zenden. 1722.

XXVIII. Prins Willem Karel Henrik Friſo wordt Stadhouder han Drente.

De jonge Erfſtadhouder van Friesland, Prins Willem Karel Henrik Friſo, voor eenige jaaren, tot Stadhouder van Groningen zynde aangeſteld, werdt, ſchoon hy thans naauwlyks elf jaaren bereikte, door de Ridderſchap en Eigen-erfden van het Landſchap Drenthe, tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van hun Gewest verkooren. Hy bekleedde dus de drie Stadhouderlyke waardigheden, die, door zyne Voorouders, van Vaders zyde, bekleed geweest waren.

XXIX. Poogingen om hem van het Stadhouderſchap van Gelderland te verzekeren.

Doch ten deezen zelfden tyde, werdt ook, door eenigen zyner vrienden, gearbeid, om hem van het Stadhouderſchap van Gelderland te verzekeren: en 't ſtuk werdt, onder de hand, zo voorzigtelyk beleid, dat men 't zo goed als in zyne magt hadt, eer de andere Gewesten vernamen, dat men 'er, op de aanſtaande Landſchaps-Vergaderinge, die in Wynmaand gehouden zou worden, over ſtondt te raadpleegen. De Staaten van Holland, die, nevens die van Zeeland, Utrecht en Overyſſel, reeds voor eenige jaaren (*k*), hadden dienstig geoordeeld, den tegenwoordigen vorm der Regee-

(*i*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 157, 183—205.
(*k*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 133, 134, 298.

1722. geeringe te blyven handhaaven, besloten, zo dra zy kennis kreegen van 't gene men in Gelderland voorhadt, hun best te doen, om de uitvoering van zulk een voorneemen te stuiten (*l*). Zy stemden, terstond, tot eene bezending naar Zeeland, Utrecht en Overyssel. Naar Zeeland gingen de Heeren *Jakob Godefroi van den Boetselaar*, *Adolf Visser*, *Pieter Marcus* en *Joan Groot* (*m*): naar Utrecht en naar Overyssel de Heeren Karel Filips van Dorp, Heer van Maasdam, *Albert Fabricius*, Willem Buys, *H. Daay* en de Raadpensionaris Hoornbeek. Zeeland, Utrecht en Overyssel waren 't wel eens met Holland, om den tegenwoordigen vorm der Regeeringe te handhaaven: waartoe Zeeland in 't byzonder, nevens Holland, bekwaame middelen beraamen wilde (*n*): doch die van Holland zogten de drie Gewesten, daarenboven, te beweegen, om, nevens hen, eene bezending te doen naar Gelderland, en, ware 't mogelyk, de Staaten van dit Gewest over te haalen, om by den tegenwoordigen Regeeringsvorm te volharden. De Gekommitteerde Raaden van Holland hadden, eer nog de Staaten vergaderd waren, eenen brief laaten afgaan naar Gelderland, waarby zy verzogten, dat men zig toch niet verhaasten wilde met het voltrekken der beraamde veranderin-

De Staaten van Holland zoeken 't te beletten.

(*l*) Resol. Holl. 13. 15 *Octob.* 1722. *bl.* 415, 421, 431.
(*m*) Propos. der Gedep. van Holl. aan de Staat. van Zeel. van 28 *Octob.* 1722. *Zie ook* Stukken raakende de Deput. van Holland *gedr.* 1722.
(*n*) Resol. Holl. 18 *Nov.* 1722. *bl.* 433, 482. 486. Notul. Zeel. 29, 30 *Octob.* 15 *Dec.* 1722. *bl.* 244, 245. 276. *Eyl. bl.* 117*. *Zie ook* Stukk. raak. de Deput. van Holl. *gedr.* 1722.

ringe. De Staaten schreeven, daarna, zelven eenen uitvoerigen brief aan de Staaten van Gelderland, gedagtekend den zestienden van Wynmaand, waarin zy betuigden „ met de hoogste bevreemding, vernomen te hebben, dat, „ by hunne Edele Mogendheden, ernstelyk, „ stondt geraadpleegd te worden, over het „ maaken van zulk eene groote verandering „ in de Regeeringe, als was het aanneemen „ van eenen Stadhouder, of, met andere woor- „ den, het afstaan van een gedeelte van de „ magt en hoogheid der Staaten aan eenen „ anderen. Nogtans, verzogten zy, dat men „ niet wilde waanen, dat zy zig dagten te stee- „ ken in de huisselyke zaaken van Gelderland; „ maar dat men hun gedrag aanzage, als ge- „ sprooten, uit de zorge, welke zy oordeelden „ te moeten draagen voor het gemeene Bond- „ genootschap, en voor 't belang van Holland „ in 't byzonder. Staaten mogten, zo wel als „ byzondere Huisgezinnen, hunne nabuuren „ waarschuwen, tegen 't gevaar, welk, uit „ hun gedrag, schoon nog zo huisselyk, voor „ de nabuurschap, te vreezen was. Zy ver- „ trouwden, hierom, dat men 't hun niet kwa- „ lyk zou afneemen, dat zy hunne Edele Mo- „ gendheden voorhielden de nadeelen, wel- „ ken zy, uit de verandering der Staatsche „ in de Stadhouderlyke Regeering, binnen „ Gelderland, te gemoet zagen. In de eerste „ plaats, zou 'er, meendenze, partyschap en „ tweedragt uit gebooren worden. Eenigen „ zouden de andere Gewesten tot diergelyke „ verandering zoeken over te haalen: hierte-

1722.

Hun brief, ten dien einde, aan de Staaten van Gelderland geschreeven.

 „ gen

1722. „ gen zouden anderen wederom arbeiden, tot „ handhaavinge van den tegenwoordigen vorm „ van Regeeringe, waaruit eene onvermydelyke verzwakking, en veelligt het volkomen „ bederf van den Staat zou konnen ontstaan. „ Zulke partyschappen hadt men, vooral, in „ Gelderland te dugten. Men hadt daar, ruim „ twintig jaaren agtereen, in tyden van oorlog en vrede, bevinding gehad van de kragt „ der tegenwoordige Regeeringe, in het beslissen van moeilyke geschillen, in het „ behoorlyk regelen en merkelyk verbeteren „ van den Staat der Geldmiddelen, en in verscheiden' andere opzigten. Wat kon men „ zig toch meer belooven van de Stadhouderlyke Regeeringe? Onvolmaaktheden waren „ 'er, in allerlei Regeeringsvorm, en ook in „ den tegenwoordigen, aan te wyzen. Maar „ zou 'er de Stadhouderlyke, dagt men, vry „ van zyn? Men moest, zo men twyfelde, „ de geschiedenissen der voorige tyden slegts „ raadpleegen, en men zou bevinden, dat de „ twisten en oneenigheden in de Gewesten, „ nooit beter door de Stadhouders, dan zonder dezelven, waren ter neder gelegd. De „ redenen, die den Staaten, ten voordeele der „ Stadhouderlyke Regeeringe, mogten voorgekomen zyn, meende men ligtelyk te konnen wederleggen, zo hunne Edele Mogendheden mogten goedvinden, hunne gewoonlyke Afgevaardigden ter Generaliteit, of „ eenige andere Persoonen te magtigen, om „ deswege in onderhandeling te komen met „ die van Holland. Wyders, verklaarde men,

„ niet

„ niet te konnen begrypen, waarom men, nu 1722.
„ juist, in Gelderland, neigde tot zulk eene
„ verandering, terwyl 't Gewest in volle rust
„ was, en de Staat der Geldmiddelen voor-
„ waards ging. Immers, zy, de Staaten van
„ Holland, wisten niet, wat, thans, het af-
„ ſtaan van een gedeelte van der Staaten ge-
„ zag kon opweegen; noch wat gevaar 'er
„ ſtak, in 't verſchuiven der voorgenoomen
„ veranderinge? Gelderland was, zeker! wel
„ zo aanzienlyk, dat men, altoos, eenen Prins
„ zou konnen vinden, die de Regeering over
„ dit Gewest zou willen aanvaarden. 't Was
„ nog tyd, om te rug te treeden, zonder Staats-
„ wyze te bevestigen, 't gene in 't byzonder
„ mogt voorgeſlaagen zyn: maar na dat men
„ eens eenen Stadhouder aangenomen hadt,
„ zou men tot de tegenwoordige geruste Staats-
„ wyze Regeeringe niet konnen wederkeeren.
„ Ten beſluite, vertrouwde men, dat deeze
„ openhertige verklaaringen ten goede geno-
„ men zouden worden, en eenigen ingang vin-
„ den by hunne Edele Mogendheden (*o*)." De
bezending der Staaten van Holland gaf die van
Utrecht ook kennis van den inhoud van dit
ſchryven, en hieldt aan op eene gezamenlyke
bezending naar Gelderland. Maar de Staaten
van Utrecht, den voorſlag van die van Hol-
land overwoogen hebbende, verklaarden „ dat
„ zy onverbreekelyk blyven wilden by den te-
„ genwoordigen vorm der Regeeringe, zo als
„ die, in de jaaren 1651 en 1702, vastgeſteld
„ was;

(*o*) Misſive der Staat. van Holl. aan die van Gelderl. *van* 16 *Octob.* 1722. *in de* Reſol. Holl. *van dit jaar*, *bl.*440.

1722. „ was; doch dat zy de bezending naar Gel- „ derland nutteloos hielden, zynde zy wel „ verzekerd, dat men, aldaar, reeds, vastge- „ steld hadt, eenen Stadhouder aan te nee- „ men." De bezending keerde, met dit besluit, naar den Haage. De Staaten van Holland ontvingen, eerlang, diergelyk bescheid van die van Zeeland en Overysfel: waarom de bezending naar Gelderland agterbleef (*p*): ook bleek haast, dat zy, inderdaad, vergeefs geweest zou zyn.

Antwoord der Staaten van Gelderland.

De Staaten van dit Gewest beantwoordden den brief der Staaten van Holland, eerlang, uitvoeriglyk. Zy preezen, vooraf, het oogmerk der nabuuren, die, zo zy vertrouwden, niets anders dan den gemeenen welstand bedoelden. Doch zy begeerden, dat men 't zelfde van hun dagt, en, dat zy, in dit gewigtig stuk, met de vereischte omzigtigheid en zorge voor den welstand van 't Gemeen en van hun Gewest in 't byzonder, waren te werk gegaan. „ Het verschil, of het, voor de Vereenigde „ Gewesten in 't gemeen, of voor eenig Ge- „ west in 't byzonder, raadzaamer ware, een „ doorlugtig Hoofd te hebben, onder den naam „ van *Stadhouder*, door wiens bepaald gezag, „ de zaaken van den Staat, in tyden van vre- „ de en oorlog, beleid werden, dan of men „ die zaaken zonder zulk een Hoofd behoorde „ te beleiden; dit verschil was, vervolgden- „ ze, in de voorgaande eeuwe en deeze, zo „ dikwils, by monde en geschrifte, betwist „ on-

(*p*) *Zie* Europ. Merc, *July—Decemb.* 1722. *bl.* 276—278.

„ onder de byzondere Staaten, dat zy 't onno- 1728.
„ dig hielden, zig, deswege, thans, breed-
„ voeriglyk, te uiten. 't Land was, dit wis-
„ ten ze, lang voor de afzweeringe van Ko-
„ ning Filips, onder en door Hertogen, Graa-
„ ven, Bisschoppen en Heeren, te gelyk met
„ de Staaten, geregeerd geweest. Na de ver-
„ eeniging der Gewesten, hadt Willem de I,
„ Prins van Oranje, volgens de taale der Staa-
„ ten van Holland zelven, den eersten grond-
„ slag gelegd van 't gebouw van deezen Staat.
„ Maurits, zyn Zoon, hadt, door zyn wys be-
„ leid en heldenmoed, de middelmuuren van
„ dit gebouw hooger opgetrokken. Fredrik
„ Henrik hadt het gestigt voltooid. Ten tyde
„ van Willem den II. was de Vrede geslooten
„ met Spanje. En na zyn' dood, in 't jaar 1650
„ voorgevallen, waren de meeste Gewesten,
„ tot in 't jaar 1672, gebleeven zonder Stad-
„ houder. De droevige verdeeldheden onder
„ de Gewesten, in dien tusschentyd ontstaan,
„ wilde men thans niet ophaalen; doch wie
„ kon zwygen, dat de Staat, waarvan drie
„ geheele Gewesten waren afgerukt, na dien
„ tyd, door het goed beleid van Willem den
„ III, Prinse van Oranje, wederom hersteld
„ was in den toestand, waarin men dien, nog
„ tegenwoordig, zag? 't Was dan niet nieuws,
„ eenen Stadhouder aan te stellen. Onder het
„ Stadhouderlyk bewind, was de Staat tot
„ zynen hoogsten luister opgeklommen. De
„ Staaten van Gelderland erkenden, nogtans,
„ zo wel als die van Holland, dat de Stad-
„ houderlyke Regeering, altoos, haare onvol-

1722. „ maakheden gehad hadt en hebben zou. Doch
„ alles in aanmerking genomen zynde, oordeelden zy, dat de verkiezing van den Heere Prinse van Oranje en Nassau meest overeenkwam met de veiligheid en het belang van hun Gewest, en van deszelfs ingezetenen. Deeze Prins was, buiten tegenspraak, de eenigste inboorling van den Staat, welken men tot de Stadhouderlyke waardigheid zou konnen verkiezen. Hy was reeds Stadhouder van twee Gewesten, en zyne vooronders en bloedverwanten hadden den Staat, in tyden van vrede en oorloge, zonderlinge diensten gedaan. 't Verkiezen van eenen Stadhouder, in de tegenwoordige omstandigheden, scheen wel niet hoog noodzaakelyk. Maar de tyden konden veranderen. En terwyl men vrede hadt, moest men bedagt zyn op middelen, om den Staat, by eenen opkomenden oorlog, te konnen beveiligen. 't Verval der Land- en Zeemagt van den Staat, 't verlies van 's Lands geldmiddelen en van 't gemeen *credit*, de afneemende agting voor den Staat, by de nabuurige Mogendheden, en de geringe hoop om alle deeze gebreken, by eenen schielyken nood, spoedig genoeg te konnen herstellen; dat alles hadt hen doen denken, dat de zaaken niet langer konden staande gehouden worden, op zulk een' gebrekkelyken voet; waarover ook de Raad van Staate, al dikwils, vergeefsche Vertoogen gedaan hadt. De Staat bestondt uit zeven byzondere Gewesten, die ieder op zig zelven *Souverain*

„ wa-

„ waren, en onder welken, dikwils, verſchil- 1722.
„ lende, ja vierkant ſtrydende belangen, de
„ overhand hadden, waardoor 't gemeen be-
„ lang verwaarloosd werdt. Men moest het,
„ hierom, heilzaam houden voor 't Vader-
„ land, dat die verſchillende Gewesten veree-
„ nigd gehouden, en derzelver traage raad-
„ pleegingen, vooral in tyden van nood, tot
„ een ſpoedig beſluit gebragt werden, door
„ een doorlugtig Hoofd, met bepaald gezag
„ bekleed. De tegenwoordige tyd van Vrede
„ gaf hun, dagten ze, de beste gelegenheid,
„ om zulk een Hoofd te kiezen, en deszelfs
„ gezag te bepaalen, by de Inſtructie, waar-
„ van zy een affchrift in hunnen brief ſlooten.
„ Hieruit zou blyken, hoe ver het 'er van af
„ was, dat zy hunne magt en Hoogheid, of
„ zelfs maar een gedeelte derzelve zouden heb-
„ ben zoeken af te ſtaan aan eenen anderen.
„ Ook zou men 'er uit zien, dat hun beſluit
„ geen nadeel altoos kon toebrengen aan den
„ Staat in 't gemeen, of aan Holland in 't by-
„ zonder. Veel min, waren 'er eenige inwen-
„ dige verdeeldheden in Gelderland uit te wag-
„ ten, alzo de Leden eenpaariglyk bewilligd
„ hadden in 't genomen beſluit. De vrees,
„ die de Staaten van Holland hier voor toon-
„ den, was t'eenemaal ongegrond. Ook be-
„ hoorde men de gedaane verkiezing geene
„ verandering te noemen, gelyk ten onreg-
„ te geſchied was. Zy hadden 'er niets in
„ beoogd, dan de inwendige rust en welſtand
„ van den Staat: en zouden niet gaarne aan-
„ gezien zyn voor zulken, die partyſchap in

„ 't

1722. „ 't Land verwekken of voeden zouden willen. „ Vooral, begreepen zy niet, hoe hunne keuze „ den band van vereeniging tusschen de Bond- „ genooten, eenigszins, zou konnen krenken, „ daar de Stadhouders, zo wel als alle Wethou- „ ders en Hoofd-Officiers, verpligt waren, „ het houden en handhaaven der Unie, by ge- „ staafden eede, te belooven. Ten besluite, „ verklaarden ze, dat zy, gaarne, met die van „ Holland, gesproken zouden hebben, over 't „ gene zy in den zin hadden; doch dat zy, „ vernomen hebbende, dat men zig alleenlyk „ voorgesteld hadt, hen af te maanen van de „ voltrekking van hun oogmerk, zulk een ge- „ sprek noodeloos gerekend hadden. Voor 't „ overige, bleeven zy overboodig, om met die „ van Holland alles te beraamen, wat tot wel- „ stand van den Staat zou konnen geoordeeld „ worden te behooren (q)."

XXX. De Prins van Oranje wordt tot Stadhouder van Gelderland verkooren.

Uit dit schryven, bespeurde men, dat de poogingen der vier Gewesten, om de aanstelling van eenen Stadhouder in Gelderland te stuiten, geheel vrugteloos waren. Men hadt, tot deeze aanstelling, besslooten, op den tweeden van Slagtmaand. Ten zelfden tyde, was 'er eene Instructie beraamd voor den verkooren Stadhouder, welke hy zou moeten beëedigen, zo dra hy volle agttien jaaren bereikt zou hebben. Zy bestondt uit *dertien* Leden, die

Inhoud zyner instructie.

hierop uitkwamen. „ 1. De Stadhouder moest „ openlyke belydenis doen van den waaren „ Her-

(q) Missive der Staaten van Gelderl. *aan* die van Holl. *van* 4 *Nov.* 1722. in de Resol. Holl. *van dit jaar*, *bl.* 463.

„ Hervormden Godsdienst, en dien, zo als 1722.
„ dezelve, in de Dordrechtsche Sinode van de
„ jaaren 1618 en 1619, vastgesteld was, naar
„ zyn vermogen, helpen handhaaven, zonder
„ dat hieronder egter de Kerkenorde begree-
„ pen zou zyn. 2. De hooge Regeering des
„ Landschaps zou, als van ouds, bestaan in
„ Ridderschap en Steden, zonder dat de Stad-
„ houder zig eenig gezag over 's Lands *Sou-
„ verainiteit* of hoogheid zou mogen aanmaa-
„ tigen. 3. Het Landschap zou verdeeld bly-
„ ven in drie Kwartieren van Nieuwmegen,
„ Zutfen en de Veluwe, zullende den Stadhou-
„ der geene beschikking hebben over eenige
„ Ampten van Regeeringe, binnen noch bui-
„ ten het Gewest. Ook zou hy geene Wet-
„ houders mogen stellen in de Steden; noch
„ onder dezelven eenige verandering maaken.
„ 4. Hy zou het Utrechtsch Verbond van den
„ jaare 1579, alle byzondere overeenkomsten
„ en Verdragen des Landschaps, en de Privi-
„ legien, Vryheden, Regten en Hoogheid van
„ den Lande voorstaan en beschermen. 5. Bin-
„ nen Arnhem, of ter Plaatse, daar het Pro-
„ vinciaal Geregtshof vergaderde, tegenwoor-
„ dig zynde, zou hy, in dit Hof, mogen voor-
„ zitten. Ook zouden de Akten en Brieven
„ van den Hove, na dat de Stadhouder agt-
„ tien jaaren bereikt en zitting genomen zou
„ hebben, uitgegeven worden, op den naam
„ van Stadhouder en Raaden, gelyk voormaals
„ gebruikelyk geweest was. 6. In geval van
„ onverhoopte verschillen tusschen de drie
„ Kwartieren, of tusschen Ridderschap en Ste-
„ den

1722. „ den, zou de Stadhouder dezelven of in der „ minne zoeken by te leggen, of, naar regt en „ reden, beslissen. 7. De Stadhouder zou ook „ Kapitein-Generaal zyn over het Krygsvolk, „ staande ter betaalinge van het Gewest, en „ ook Admiraal-Generaal, voor zo veel het „ Vorstendom Gelder en 't Graafschap Zutfen aanging. 8. De Stadhouder en Kapitein-„ Generaal zou, ten opzigte van de patenten „ voor 't Krygsvolk, 't bewaaren der sleute-„ len en 't geeven van 't woord in de stem-„ mende Steden, niet mogen aangaan tegen „ 't gene, deswege, in den jaare 1651, by de „ gezamentlyke Bondgenooten, beraamd was „ (r), zullende hy de bezettingen in de Ste-„ den niet mogen veranderen of verleggen: „ maar zulks laaten aan de byzondere Kwar-„ tieren, of derzelver gewoonlyke Afgevaar-„ digden; en het geeven van 't woord en 't „ bewaaren der sleutelen aan de Wethouders „ der stemmende Steden, gelyk thans gebrui-„ kelyk was. 9. De Stadhouder en Kapitein-„ Generaal zou geene Bevelhebbers over Ste-„ den of Sterkten, binnen de Provincie, mo-„ gen aanstellen. 10. Ook zou hy geene Krygs-„ ampten, die ter begeevinge van de Provin-„ cie stonden, vervullen mogen, behalven in „ 't Leger, wanneer hy in persoon te velde „ was, en dan nog maar geduurende den veld-„ togt, en verder niet. 11. Men zou den Stad-„ houder opdraagen een Regement voetvolk, „ welk ter betaalinge van de Provincie stondt, „ in

(r) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 186.

„ in welk Regement, hy alle de openvallende 1722.
„ Officiers-Plaatſen zou mogen begeeven aan
„ Perſoonen boven de veertien jaaren oud,
„ mids kiezende Landzaaten, boven nitheem-
„ ſchen. Men zou dit Regement het Stadhou-
„ ders Regement noemen: doch de Kolonel
„ over het zelve zou zyne wedde behouden,
„ geduurende zyn leeven. Voorts, zouden
„ de Commisſien voor de Officiers moeten uit-
„ gegeven worden door de Sekretarisſen der
„ Kwartieren, gelyk tegenwoordig gebruike-
„ lyk was. 12. De Stadhouder en Kapitein-
„ Generaal zou, uit de Domeinen der Provin-
„ cie, zulk eene wedde genieten, als, daar-
„ toe, van ouds, plag te ſtaan, te weeten vyf-
„ duizend negenhonderd guldens in 't jaar, bo-
„ ven de voordeelen hem, uit de verheffinge
„ der Leenen, toekomende. 13. Hy zou,
„ noch by 't Landſchap in 't gemeen, noch by
„ eenige byzondere Leden, eenige verandering
„ in deeze zyne Inſtructie mogen verzoeken,
„ behoudende de Staaten wel byzonderlyk aan
„ zig, 't gene, by deezen, niet uitdrukkelyk
„ was afgeſtaan (*s*)."

Aanmerkingen over deeze aanſtellinge.

Op deeze voorwaarden, werdt de jonge Prins van Oranje en Nasſau tot Stadhouder en Kapitein-Generaal van Gelderland aangeſteld. Zy verſchilden veel van de voorwaarden, waarop de Stadhouders, voorheen, verkooren geweest waren. 't Gezag deezer hooge waardigheid

(*s*) Inſtr. by de Ed. Mog. Staat. van Gelderl. en Zutph. beraamd *voor* Prinſe W. K. H. FRISO, als Stadhouder enz. *in de* Reſol. Holl. *van* 1722. *bl.* 468.

1722. heid werdt merkelyk besnoeid, door de Staaten van Gelderland, die, gewoon aan het Stadhouderloos bewind, niet besluiten konden, om een merkelyk gedeelte van hun gezag aan eenigen Vorst op te draagen. Zy meenden zig genoeg verzekerd te hebben van dit hun gezag, door het aanstellen van eenen Stadhouder, die weinig meer dan den naam hadt van dit aanzienlyk ampt, en wien naauwlyks eenig gedeelte van het Stadhouderlyk gezag gelaaten werdt, dan 't gene in het byleggen of bestieren der geschillen bestondt. Omtrent dit gewigtig punt, was, in de vier Gewesten, die geenen Stadhouder hadden, nog niets vastgesteld, schoon men 'er, dikwils, en zelfs nog onlangs, over geraadpleegd hadt (*t*). En 't is niet onwaarschynlyk, dat veele Leden van Gelderland voornaamlyk bewoogen geworden zyn, tot het aanstellen van eenen Stadhouder, op dat, door zyne bemiddeling of gezag, de geschillen, welken, van tyd tot tyd, onder de Leden der hooge Regeering ontstonden, zouden konnen afgedaan worden, zonder dat 'er de Bondgenooten, gelyk, na 't jaar 1702, dikwils, en nog onlangs (*u*), geschied was, mede behoefden gemoeid te worden. De meeste Gewesten, en Gelderland in 't byzonder, waren dikwils niet zeer gediend geweest, met de tusschenspraak der Bondgenooten, tot bylegging hunner huisselyke oneenigheden. Zy meenden, dat de algemeene Staaten, of liever

(*t*) Resol. Gener. *Sabb.* 12 *April* 1721. *bl.* 248.
(*u*) *Zie* Europ. Merc. *July — Dec.* 1721. *bl.* 112.

ver de Staaten van Holland zig, in zulke gelegenheden, veel te veel gezags aanmaatigden, over de nabuuren: 't welk zy niet te dugten zouden hebben, wanneer zy de beflegting hunner gefchillen eenen Stadhouder opdroegen. Voor 't overige, meenden zy zig verzekerd te hebben, tegen 't gene men thans begreep van het uitfteekend gezag eens Stadhouders te dugten te zyn, door het regt over 't verleggen van 't Krygsvolk, over 't bewaaren der fleutelen, en over 't geeven van 't wagtwoord aan zig te behouden. Ook oordeelden ze, den Stadhouder te moeten verfteeken van de gelegenheid, om zig veele vrienden te maaken onder de Regenten; ten welken einde, zy hem de magt onthielden, om Wethouders te ftellen in de Steden, en om Bevelhebberfchappen en andere hooge Krygsampten, anders dan te velde, te begeeven. De waardigheid van Stadhouder en Kapitein-Generaal, zoo als zy, thans, in Gelderland, ftondt bekleed te worden, was, derhalve, geheellyk veranderd van natuure, en miste het grootfte gedeelte van haaren voorgaanden luister. De vrienden en Raadsluiden van den jongen Prinfe van Oranje verftonden egter, dat hy het Stadhouderfchap van Gelderland, op zulke bekrompen' voorwaarden, behoorde te aanvaarden. Het ftrekte voor eene trede, hoe klein zy ook zyn mogt, tot 's Prinfen verdere verheffing. Ook was 't ligter te vermoeden, dat de vier Gewesten, Holland, Zeeland, Utrecht en Overysfel, t'eenigen tyde, bewoogen zouden worden, om het voorbeeld 1722.

1722. van Gelderland te volgen, als zy zagen, door welke voorwaarden, men zig verzekeren kon, tegen het uitsteekend Stadhouderlyk gezag. Ondertusschen, toonde 't gevolg, dat de vier Gewesten ongezind bleeven, om den Prins van Oranje tot Stadhouder aan te stellen, geduurende deszelfs minderjaarigheid. Zelfs besloten de Staaten van Holland, in de Lente des volgenden jaars (v), onveranderlyk te blyven by den tegenwoordigen vorm der Regeeringe. De Staaten van Zeeland, buitengewoone Afgevaardigden naar Holland gezonden hebbende, om met de Staaten van dit Gewest, op dit stuk, in onderhandeling te treeden (w), namen, eerlang, gelyk besluit (x). Utrecht en Overysfel volgden het voorbeeld der twee andere Gewesten, onaangezien men, in Overysfel, nog tot in 't jaar 1724, bleef arbeiden om verandering (y). Men beloofde, elkanderen de hand te zullen leenen, tot het naarkomen van dit besluit, schoon men, te gelyk, verklaarde, de Unie met de drie overige Gewesten, heiliglyk, te willen onderhouden. De Staaten van Holland en de meeste Leden van Zeeland verstonden ook, dat men, tot betere handhaavinge der tegenwoordige Regeeringswyze, het Leen van Veere en Vlissingen behoor-

(v) Resol. Holl. 19 *Nov.* 1722. *bl.* 489. 27, 31 *Maart* 1723. *bl.* 320, 321.

(w) Notul. Zeel. 11 *Febr.* 1723. *bl.* 49. Resol. Holl. 1 *April* 1723. *bl.* 321.

(x) Notul. Zeel. 1, 3 *Juny* 1723. *bl.* 87, 89. Resol. Holl. 23 *Juny* 1723. *bl.* 493.

(y) Resol. Holl. 16 *Maart*, 13 *April* 1723. *bl.* 272, 366. 12, 14 *July*, 17 *Aug.* 1724. *bl.* 569, 581, 620.

hoorde te vernietigen (*z*). Doch eer 't hiertoe kwame, verliepen 'er nog eenige jaaren. Wy zullen, by bekwaamer gelegenheid, verhaalen, wat 'er, ten deezen tyde, over te doen viel. 1722.

XXXI. Ambagtsheerlykheden in Holland verkogt.

De Staaten van Holland en Westfriesland, ſedert eenen geruimen tyd, geraadpleegd hebbende, op het vinden van middelen, tot onderſteuning van 's Lands bezwaarde Schatkist, waren, eindelyk, tot een beſluit gekomen, om wederom eenige Landen, Tienden en Ambagtsheerlykheden, tot 's Lands Domeinen behoorende, openlyk, op te veilen en te verkoopen (*a*). Onder de Ambagtsheerlykheden, die, in Oogstmaand deezes jaars, geveild ſtonden te worden, waren 'er eenigen, onder Brederode gelegen, welken de Stad Haarlem, gaarne, uit de hand, koopen wilde (*b*): doch men verſtondt, in den Haage, dat zulks met 's Lands belang ſtrydig was. Dezelfde Heerlykheden, en, daarbenevens, die van de Stede Beverwyk, Westzaanen en Krommenye beweerden, daarenboven, dat zy, uit hoofde haarer Privilegien, niet mogten vervreemd worden van de Graaflykheid, en derhalve in 't geheel niet behoorden te worden verkogt (*c*). De Raaden en Rekenmeesters der Graaflykheids Domeinen waren van oordeel, dat men deeze Privilegien behoorde te laaten gelden, en dat, on-

(*z*) Reſol. Holl. 9 *Febr.* 24 *May*, 2 *Juny* 1724. *bl.* 35, 282, 307.
(*a*) Reſol. Holl. 19 *Decemb.* 1721. *bl.* 863.
(*b*) Reſol. Holl. 6 *Aug.* 1722. *bl.* 351.
(*c*) Reſol. Holl. 12, 28 *Aug.* 1722. *bl.* 363, 379.

1722. onder anderen, de Egmonden, welken men ook voorhadt te verkoopen, om verscheiden' byzondere redenen, gehegt moesten blyven aan de Graaflykheid. Doch hunne redenen vonden geen' ingang by de Staaten. 't Besluit om een groot getal van Ambagtsheerlykheden, beide in 't Zuider- en in 't Noorderkwartier van Holland, te verkoopen, werdt, in dit, en in eenige volgende jaaren, voltrokken. De pogingen, door de Regenten van verscheiden' Plaatsen, aangewend, om van deeze verkooping bevryd te blyven, vielen vrugteloos uit. De Ambagtsheerlykheid zelfs van Plaatsen, die den naam van *Steden* droegen, en Stads Privilegien hadden, gelyk Beverwyk, Vlaardingen, Grootebroek en Westwoude, werdt verkogt. De meeste Ambagtsheerlykheden kwamen in handen van byzondere Persoonen: eenigen aan de naaste Steden. Ook werden 'er verscheiden' gekogt, door de Regenten der Plaatsen zelven. Eenige jaaren hierna, deedt Rotterdam een' voorslag ter Staatsvergaderinge, om ook de hooge, zo wel als de Ambagtsheerlykheid der Plaatsen te verkoopen, en eenige weinig opbrengende tollen af te schaffen (*d*). Doch deeze voorslag vondt geen' ingang. Men hieldt zig aan 't besluit, welk, reeds in 't jaar 1721, genomen was (*e*), om het hooge Regtsgebied der Plaatsen niet te vervreemden van de Graaflykheid. 't Verkoopen van zo veele Graaflyke goederen

(*d*) Resol. Holl. 26 *Aug.* 1728. *bl.* 823 *enz.*
(*e*) Resol. Holl. 19 *Dec.* 1721. *bl.* 863.

ren gaf, eerlang, aanleiding, tot het affchaffen van de oude Rekenkamer der Graaflykheids Domeinen van Holland. Het bewind over de overige Graaflyke goederen werdt, ten zelfden tyde, opgedraagen aan de Kollegien van Gekommitteerde Raaden, in beide de Kwartieren (*f*). 1728.

Onlusten te Hamburg, tusschen de Lutherschen en Gereformeerden.

Verfcheiden' gemaatigde Godgeleerden, onder de Gereformeerden en Lutherfchen, in Duitschland en Zwitferland, hadden, al federt eenige jaaren, gearbeid, aan eene vereeniging tusfchen deeze twee hoofdgezindheden onder de Proteftanten. Eenige Proteftantfche Mogendheden, met naame de Koning van Pruisfen en de Vereenigde Staaten, begunftigden hunne poogingen. Doch 't ontbrak, aan fommige oorden, niet aan hevige dryvers, die dit werk van vrede tegenhielden, en den arbeid der gemaatigden vrugteloos maakten. *Erdman Neumeistern*, Pastoor in de Jakobi-Kerke te Hamburg, fchreef niet flegts openlyk, tegen de vereeniging; maar voer hevig uit van den predikftoel tegen de Gereformeerden, welken hy zogt te doen verfteeken van de vryheid, die zy, tot hiertoe, daar ter Stede, genooten hadden, om de preeke en dienst by te woonen, in 't Huis van den Refident der Staaten. Zyne vinnigheid werdt bekend by de Staaten, die eenen uitvoerigen brief lieten afgaan, aan de Regeering van Hamburg, waarby zy verzogten, dat men hunnen Geloofsgenooten de gewoone vryheid wilde laaten behouden. Hun Refident *van den Bosch*

(*f*) Refol. Holl. 17 *Maart* 1728. *bl.* 275.

1722. *Bosch* hadt, reeds te vooren, ten zelfden einde, Vertoogen gedaan aan de Wethouderschap. Doch Neumeistern hadt het gemeen op zyne hand, en werdt zeer ontzien van de Regeeringe. Zyn Werk tegen de Vereeniging werdt, eerlang, te Amsterdam, op de drukpers gelegd. Doch het Hof van Holland droeg zorg, dat het verbooden werdt (*g*). De Vereeniging hadt, midlerwyl, geene voortgang, en daar verliep een geruime tyd, eer de gistende gemoeden te Hamburg, wederom, aan 't bedaaren raakten.

(*g*) Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 347, 349, 625. Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1722. *bl.* 39, 125. *July* — *Dec.* 1722. *bl.* 46.

VA-

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
EEN- EN- ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *Gelegenheid tot de opregting der Oostendesche Maatschappye.* II. *De Staaten zoeken 't Oktroi derzelve te doen intrekken. Zy beweeren, dat het met de Verdragen strydt.* III. *De ingezetenen der Oostenrykse Nederlanden dryven, daarentegen, dat zy regt hebben tot den Indischen handel. Hunne redenen worden wederlegd, in openbaaren druk. Voortgang der Oostendesche Maatschappye.* IV. *Handel met Deenemarke. Gevegt met een' Algierschen Kaaper.* V. *Oostfriesche onlusten.* VI. *Staat der handelingen te Kameryk. Verandering in Frankryk.* VII. *Verandering in Spanje. Gezantschap derwaards.* VIII. *Vervolging der Hervormden in Frankryk. De Ambassadeur Hop spreekt voor de vreemde Protestanten.* IX. *Opschudding te Thorn. Vervolging der Lutherschen aldaar. De Staaten schryven voor de verdrukten.* X. *Handeling over vrede met Algiers. Drie nieuwe Edelen, in de Ridderschap van Holland, beschreeven.* XI. *De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye. Spanje erkent, dat zy, tegen de Verdragen, opgeregt*

regt is. XII. *Afzonderlyke handeling tusschen den Keizer en Spanje. Staatswisseling van Ripperda. Hy handelt, te Weenen.* XIII. *Het Fransche Hof zendt de Infante naar Spanje te rug. Misnoegen hierover, aan 't Spaansche Hof.* XIV. *Weener Verdragen, tusschen den Keizer en Spanje gesloten. Voornaamste inhoud derzelven. Aanmerkingen daarop.* XV. *Berigt wegens de* Pragmatike Sanctie, *of vastftelling omtrent de opvolging, in 't Huis van Oostenryk. De Byeenkomst te Kameryk wordt afgebroken.* XVI. *Misnoegen der Staaten, over 't Weener Verdrag van Koophandel. De Ambassadeur van der Meer klaagt 'er over, aan 't Spaansche Hof.* XVII. *Argwaan over de Weener-Verdraagen, in Frankryk en in Engeland. Ripperda spreekt onvoorzigtig.* XVIII. *'t Verdrag van Hanover tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen wordt gesloten. Inhoud van het zelve. De Staaten worden verzogt, om 'er in te treeden. Onderhandelingen en raadpleegingen hierover. 't Verdrag wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.* XIX. *Handeling met den Keizerlyken Gezant over de Oostendesche Maatschappy. Geschriften tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover. Holland koopt de Heerlykheid van Viane en Ameide. Nieuw Plakaat en Lyst der inkomende en uitgaande Regten ingevoerd.* XX. *Handeling met den Keizer en met Spanje. Holland besluit tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.* XXI. *Voorslag van den Spaanschen Ambassadeur. Antwoord der Staaten. Wederantwoord des Ambassadeurs.* XXII. *Onderhandeling der Staatschen, met de Gezanten der Hanoversche Bondgenooten.* XXIII.

Ver-

Verandering van 't Staatsbewind, in Frankryk. XXIV. *Ripperda ontdekt het geheim Weener Verdrag. Hy wordt van alle zyne ampten verlaaten, en gevangen gezet. Zyne vlugt en uiteinde.* XXV. *Toerustingen ter zee, in Engeland.* XXVI. *Het Russische Hof treedt in 't Weener Verdrag.* XXVII. *Argwaan van George den I. op de Hoven van Weenen, Petersburg en Madrid. Hy zelf maakt zig verdagt van handeling met de Porte.* XXVIII. *De Staaten treeden in 't Verdrag van Hanover. Akte hunner aanneeminge. Geheim punt. Pruissen weigert 'er in te bewilligen.* XXIX. *Aanmerkingen op der Staaten toetreedinge tot het Verdrag van Hanover.* XXX. *Heimelyke handeling des Keizers, aan 't Hof van Berlyn. Verbond tusschen Rusland en Pruissen.* XXXI. *Vrede met Algiers.* XXXII. *Twist over 't aanleggen van eenige werken op den S. Pietersberg. Doorbraak der Rivierdyken.*

1722.

I. Gelegenheid tot de opregting eener Indische Maatschappye, te Oostende.

'T Herstellen der Vrede tusschen Spanje, Frankryk en Groot-Britanje, hadt veelen doen hoopen, dat de Vrede tusschen den Keizer en Spanje ook haast bevestigd zou geworden zyn, op de Byeenkomst te Kameryk; toen het Weener-Hof een' stap deedt, die geschaapen scheen eenen algemeenen oorlog te zullen verwekken onder de Christen-Mogendheden; hoewel de vrees hiervoor, na verloop van eenige jaaren, nog gelukkiglyk verdreeven werdt, door het treffen van het Verdrag van Seville, welk, wat laater, van het Verdrag van Weenen gevolgd werdt. Ik zie

1722. op de opregting eener Oost- en Westindische Maatschappye te Oostende, waarby Groot-Britanje, en de Staaten inzonderheid zo veel belang hadden, dat het der moeite wel waardig zal zyn, hier, den aanleg en uitslag van dit werk, omstandiglyk, te boek te stellen.

De onderneeming der Spanjaarden op Sardinie en Sicilie, hadt Keizer Karel den VI. geleerd, hoe veel dienst hem eene maatige Scheepsmagt zou hebben konnen doen, zo hy 'er van voorzien geweest ware. George de I. hadt hem, 't is waar, by tyds, met eene Vloote, ondersteund. Doch hy kon niet verzekerd zyn, dat deeze hulp altoos voor hem gereed zyn zou, en 't was, in allen geval, raadzaamer, dat hy zig zelf in staat stelde, om zyne bezittingen, in Italie en elders, te konnen beschermen met eigen' magt, dan dat hy genoodzaakt was, de bescherming zyner Staaten te water, altoos, op andere Mogendheden te laaten aankomen. De Keizer hadt, hierom, onder anderen, reeds voor eenige jaaren, beslooten, den Koophandel en Scheepvaart aan te moedigen, onder de ingezetenen zyner Erflanden; en, gelyk in de nabuurige Gewesten, en vooral in den Vereenigden Staat, met eenen goeden uitslag, geschied was, eene Maatschappy van Koophandel op te regten. Men wil, dat hem een Engelschman, *John Ker van Kersland* genaamd, hiertoe, het eerste ontwerp in de gedagten gebragt hadt, omtrent op den zelfden tyd, als Law, in Frankryk, arbeidde, aan de opregting eener Maatschappye van Missisippi. Vast gaat het, dat de Keizer, reeds in Bloeimaand

des

des jaars 1719, Oktroi verleend hadt tot de opregting eener Oostindische Maatschappye te Weenen, ten behoeve der Ingezetenen van alle zyne erflanden; welk Oktroi, in Wintermaand deszelfden jaars, bekragtigd werdt (a). Doch twee of drie jaaren te vooren, hadden eenige Brabantsche en Vlaamsche Koopluiden reeds verlof verworven van het Weener-Hof, om op Oostindie te mogen handelen. Zy hadden twee of drie schepen, twee jaaren agtereen, derwaards gezonden, die gelukkiglyk gehandeld hadden: doch een der laatste schepen was, in 't jaar 1719, op de kust van Guinea, door de schepen der Nederlandsche Westindische Maatschappye, genomen en verbeurd verklaard. 't Werdt, naderhand, hernomen in Duins, door den Kapitein, die 'er, te vooren, bevel over gehad hadt; waarover veel te doen viel aan 't Weener-Hof, alzo de Westindische Maatschappy 't hernomen schip te rug vorderde. De handel der Brabanderen en Vlaamingen op Oostindie werdt, ondertusschen, voortgezet. Doch in 't voorleeden jaar 1721, waren nog drie van hunne schepen der Nederlandsche Oostindische Maatschappye in handen gevallen. De Keizer, bewoogen door herhaalde Vertoogen van de ingezetenen der Oostenrykschen Nederlanden, die zig, door den Indischen handel, zogten te herstellen van de schade, by den jongsten oorlog geleeden, besloot, eindelyk, de opgeregte Maatschappy te Oostende in Vlaanderen te vestigen, dezelve voorziende van

1722.

(a) *Voiez* Supplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 153.

1722. van een nieuw Oktroi, waarby hy ze onder zyne bescherming nam, en haar vryheid gaf om, in Oost- en Westindie, aan deeze en aan gene zyde van de Kaap de Goede Hoop, handel te dryven, onder Keizerlyke vlagge. 't Oktroi was, te Weenen, op den negentienden van Wintermaand deezes jaars 1722 getekend. De Hoofdsom der Maatschappye werdt, by het zelve, bepaald op zes millioenen guldens wisselgeld, die in zesduizend Aktien, ieder van duizend guldens, verdeeld werden. De goederen, welken de Maatschappy aanbragt, zouden, altoos, te Brugge of te Oostende, moeten verkogt worden. De algemeene Vergaderingen der Maatschappye zouden, de drie eerste jaaren, te Antwerpen, en vervolgens, drie jaaren, te Brugge of te Gend, moeten gehouden worden. Voorts, hadt de Keizer de Maatschappy voorzien met alle de voorregten, welken ooit aan diergelyke Maatschappyen waren vergund geworden (*b*). 't Hadt, midlerwyl, veele voeten in de aarde gehad, eer men den Keizer tot het geeven van zulk een Oktroi hadt kunnen beweegen. De Markgraaf de Prié, tot hiertoe, veel voordeels getrokken hebbende, uit het verleenen van Vrygeleidebrieven aan byzondere Koopluiden, die schepen zenden wilden naar de Indien, kantte zig zeer tegen het geeven van een Oktroi, waarby deeze byzondere handel stondt verbooden te worden. De Prins Eugenius van Savoje, Landvoogd der Oostenrykische Nederlanden, hadt den Keizer

(*b*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 441; Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 5.

zer ook voorgehouden, hoe kwalyk het verleenen van het Oktroi genomen zou worden by den *Koning* van Groot-Britanje, en by de Staaten der Vereenigde Gewesten; doch het belang der Koopluiden hadt meer gewoogen, aan 't Weener-Hof, dan de redenen deezer twee Persoonadjen (*c*): de Maatschappy werdt dan opgeregt, en bereidde zig, terstond, om haaren handel, onder zulk eene magtige bescherming, sterk uit te breiden, in de Indien. 1722.

II. Groot-Britanje en de Staaten zoeken 't Oktroi der nieuwe Maatschappye te doen intrekken.

't Verleenen van het Oktroi was zo dra niet bekend geworden, of de Zee-Mogendheden openden de oogen, en maakten hun werk, meer nog dan te vooren, om het Weener-Hof te beweegen, tot het vernietigen van 't nieuw Oktroi. Zo dra men kennis gekreegen hadt van de Vaart der Brabanderen en Vlamingen op de Indien, hadden de Oost- en Westindische Maatschappyen deezer Landen niet verzuimd, Vertoog op Vertoog in te leveren ter algemeene Staatsvergaderinge, strekkende, om de onbillykheid van deezen handel te doen zien, en om te begeeren, dat men, van hier, zyn best deede, om dien te beletten. De Heer Hamel Bruininx, Gezant der Staaten aan 't Weener-Hof, en de Resident der Staaten te Brussel, de Heer *Pesters*, hadden den inhoud deezer Vertoogen den Keizer en den Markgraave de Prié, dikwils, voorgehouden. Men verbeeldde zig, dat zy ten minsten den Keizer zouden hebben doen besluiten, om het Oktroi in te houden; wanneer men ligtelyk kans gezien zou hebben, om den handel van eeni-

(*c*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 41

1722. eenige byzondere Perſoonen te beletten. Doch men bevondt, eindelyk, dat men verkeerde rekening gemaakt hadt; waarom Groot-Britanje en de Staaten, eerlang, op andere middelen verdagt zyn moesten, om het nadeel, welk zy van de nieuwe Maatſchappye te dugten hadden, te voorkomen (*d*).

De Staaten beweeren, dat het verleenen van zulk een Oktroi ſtrydt met de Verdragen.

Doch de Staaten rekenden zig niet ſlegts benadeeld, door het opregten der Maatſchappye in de Oostenrykſche Nederlanden; maar zy verſtonden, dat het Weener-Hof, hierin, was afgegaan van verſcheiden' Verdragen, voormaals, met de Kroone van Spanje, en met den Keizer zelven, geſlooten. De Oostindiſche Maatſchappy deezer Landen hadt hun, reeds van 't jaar 1720 af, in verſcheiden' Vertoogen, te binnen gebragt „ dat, by het *vyfde* en *zesde* „ punt der Munſterſche Vrede, tusſchen Filips den IV, Koning van Spanje, en de Staaten geſlooten, beraamd was, *dat de Vaart* „ *en handel op de Oost- en Westindien zou gehandhaafd worden, volgens de Oktrojen, daarop bereids gegeven, of nog te geeven, zullende de Spanjaards blyven by hunne Vaarten in Oostindie, zonder zig verder te mogen uitbreiden, en de ingezetenen der Vereenigde Gewesten zich onthouden van de Kastiliaanſche Plaatſen, in Oostindie* (*e*) Dat de Onderdaanen van Spanje, geene Kastiliaanen zynde, in dien tyd, „ uitgeſlooten, waren van de Vaart op Oostindie, en onder anderen ook de ingezetenen „ der Spaanſche Nederlanden, die, tot op de „ dood

(*d*) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 42. Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1723 *bl.* 158, 218.
(*e*) *Zie* XI. *Deel*, *bl.* 459, 460.

„ dood van Koning Karel den II, geene Vaart 1722.
„ gehad hadden op deeze afgelegen' Gewesten. Dat het hun, by den afstand der Nederlanden aan de Infante Izabelle, zelfs uitdrukkelyk, ontzeid geweest was (*f*). Dat de tegenwoordige Keizer de Oostenrykfche Nederlanden bezat, op gelyke wyze, en met gelyk regt, als dezelven, laatstelyk, door Karel den II, bezeten geweest waren, en derhalve, met opzigt op dezelven, verbonden was aan dezelfde Verdragen, waaraan Karel de II. verbonden was geweest. Dat zulks blyken kon, uit de inleiding, en uit het *agtste* Lid, van het Groot-Verbond des jaars 1701 (*g*), en uit het eerste Lid van het Verdrag van Barriere des jaars 1715. Dat zelfs, in het *zevenentwintigste* Lid van 't laatstgemelde Verdrag, uitdrukkelyk, was vastgesteld, dat de Handel der wederzydsche Onderzaaten blyven zou op denzelfden voet, als dezelve, by het Munstersch Verdrag, was bepaald (*h*)." Uit al het welke, de Oostindische Maatschappy, hadt opgemaakt, dat „ de Ingezetenen der Oostenrykfche Nederlanden, thans, zo weinig als voormaals, vaaren mogten op Oostindie, alzo deeze Vaart, by de Verdraagen, aan geene andere Onderdaanen van Spanje dan aan Kastiliaanen vergund geweest was, en Keizer Karel de VI. de Oostenrykfche Nederlanden aanvaard hadt, op denzelfden voet, als zy, door Spanje, bezeten geweest waren, de Munstersche Vrede,

(*f*) *Zie* VIII. *Deel*, *bl.* 506.
(*g*) *Zie* XVII. *Deel*, *bl.* 93.
(*h*) *Zie* hier voor, *bl.* 89.

1722. „ de, zelfs met opzigt op 't ſtuk van den Koophandel, duidelyk, bekragtigende." Ook werden deeze redenen, naderhand, nog kragtiger voorgeſteid, in eene Verhandeling van den Heere *Abraham Westerveen*, Advokaat der Oostindiſche Maatſchappye, die, in verſcheiden' taalen, in 't licht gegeven werdt (*i*). Doch na 't verleenen van 't Oktroi door den Keizer, deeden de Oost- en Westindiſche Maatſchappyen beide een nieuw Vertoog, in Lentemaand
1723. des jaars 1723, welke Vertoogen, eerlang, van verſcheiden' anderen gevolgd werden. Ook hielden de Staaten zo ſterk aan, op de vernietiging der nieuwe Maatſchappye, beide te Brusſel en te Weenen (*k*), dat duidelyk bleek, dat zy gezind waren, de Verdragen, in dit opzigt, te handhaaven, zonder van 's Keizers zyde, eenige inbreuk op dezelven te gedoogen.

III. De ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden dryven dat zy regt hebben tot den Indiſchen handel.

De Ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden, bedugt voor 't verlies der voordeelige Vaart op de Indiën, verzuimden, van hunnen kant, niet, hun regt tot dezelve, in verſcheiden' Vertoogen en Verhandelingen, te verdedigen. De Fiskaal der Keizerlyke Domeinen in de Nederlanden, *P M. Neny*, ondernam ook, de Vertoogen, van onze zyde in 't licht gekomen, in openbaaren druk, te wederleggen. De Staaten van Braband leverden den Markgraave de Prié, in Wynmaand, een Ver-

(*i*) *Zie* dezelve, onder anderen, *in 't* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 43.
(*k*) Reſol. Holl 8 *July*, 1 *Sept.* 16, 18 *Nov.* 1723. *bl.* 532, 610, 814, 815, 856. *Zie* verſch. Remonſtr. *der* Oost- en West-Ind. Compagn. zo afzonderl. als *in de* Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1723, *bl.* 98, 99, 100, 109, 112, *en by* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 78, 79.

Vertoog over, ſtrekkende ten zelfden einde. 1723.
Men beweerde, in deeze Geſchriften „ dat
„ de Nederlanden, nimmer, door de Koningen van Spanje, in deeze hoedanigheid,
„ maar in de hoedanigheid van Hertogen van
„ Bourgondie, bezeten waren. Dat zy zelfs,
„ dikwils, beloofd hadden, deeze Landen te
„ zullen handhaaven, by derzelver Privilegien, Voorregten en Vryheden. Dat, by
„ de overdragt der Nederlanden aan de Infante Izabelle, den Ingezetenen deezer Landen wel verbooden geweest was, op de Indien te handelen; doch dat men, hier over,
„ als over eene blykbaare inbreuk op het regt
„ en de vryheid der Landzaaten, geklaagd
„ hadt; en dat dit verbod, in allen geval, hadt
„ opgehouden, toen de Nederlanden, na 't
„ afſterven der Infante, wederom aan de Kroone van Spanje gekomen waren. Dat de Staaten der Vereenigde Gewesten, in de handelinge over het twaalfjaarig Beſtand des jaars
„ 1609, meer niet gezogt hadden, dan de behoudenis hunner Vaart op de Indiën; geenszins, de uitſluiting van de Ingezetenen der
„ Spaanſche Nederlanden. Dat Filips de IV.
„ de Munſterſche Vrede met de Staaten geſlooten hadt, niet als Heere der Nederlanden, maar als Koning van Spanje en Opperheer der Indiën; dat hy, in deeze hoedanigheid, de Oktrojen der Oost- en Westindiſche Maatſchappyen in de Vereenigde Gewesten bevestigd hadt; doch dat de Keizer
„ de Oostenrykſche Nederlanden niet bezat,
„ als Koning van Spanje; dat hy ook geene
„ eigendommen hadt in de Indiën, en dat hy,

1723. „ hierom, niet kon geagt worden, getreden
„ te zyn, in eenige verbindtenissen, die Spanje, als Spanje, aangingen, of opzigt op de Indiën hadden. Dat het vyfde en zesde punt der Munsterſche Vrede de Spanjaards alleen betrof, en niet de Ingezetenen der Spaanſche Nederlanden: 't welk zelfs hieruit kon blyken, dat Karel de II, in 't jaar 1698, geene zwaarigheid gemaakt hadt, om den Ingezetenen dier Nederlanden Oktroi te verleenen tot den handel op de Indiën, zonder dat de Staaten zig daartegen hadden verzet, ſchoon 't klaar genoeg bleek, dat zy 'er kennis van gehad hadden; hoewel de opkomende oorlog, en 't ontzag, welk men Groot-Britanje en de Staaten toen verſtondt ſchuldig te zyn, het voortzetten des handels, ten dien tyde, belet hadden. Dat, zo men de punten der Munsterſche Vrede al tot de Ingezetenen der Spaanſche Nederlanden wilde uitbreiden, men niet zou konnen bewyzen, dat zy, tot hiertoe, gehandeld hadden, of zogten te handelen, op Plaatſen, die in de magt waren van de Oost- en West-indiſche Maatſchappyen der Vereenigde Gewesten, 't welk alleen, in de gemelde punten, verbooden werdt. Dat het zesentwintigſte punt van het Verdrag van Barriere alleenlyk zag op de bevestiging van de Munsterſche Vrede, in opzigte van den Koophandel, uit de Vereenigde op de Oostenrykſche, en uit de Oostenrykſche op de Vereenigde Nederlanden; waarover toen, in 't byzonder, geſchil gevallen was, geenszins op den handel in de Indiën, waaromtrent de

„ Kei-

„ Keizer, geen Koning van Spanje zynde, „ niet belooven kon, 't gene Filips de IV, „ als Koning van Spanje, beloofd hadt. Dat, „ eindelyk, het Groot-Verbond zelf toonde, „ dat men den Keizer de Nederlanden, als „ behoorende tot het Huis van Oostenryk, „ niet als behoorende tot de Kroone van Span- „ je, hadt willen toeleggen: 't welk het Ver- „ drag van Barriere, gesslooten, na dat Groot- „ Britanje en de Staaten reeds eenen anderen „ Vorst dan den Keizer voor Koning van Span- „ je erkend hadden, duidelyk bevestigde (*l*)." Alle deeze redenen werden, naderhand, nog breeder, uitgehaald, in verscheiden' Verhandelingen, die, van de zyde des Keizers, in 't licht kwamen. De Heer *Du Mont*, uitgeever van 't bekende *Corps Diplomatique*, schreef 'er eene, met goedkeuring van 't Weener-Hof. Hy verhaalde, in dezelve, omstandiglyk, den oorsprong der Vaart op de Indiën, en wat 'er gebeurd ware, van dat men, onlangs, uit de Oostenryksche Nederlanden, Schepen derwaards hadt uitgerust, tot op de opregting der Keizerlyke Maatschappye. Vervolgens, zogt hy, uit de gevallen, welken hy bybragt, en door verscheiden' redenen, het regt des Keizers te bewyzen. Nog beweerde hy, dat de Oostendesche Maatschappy geen nadeel, maar veel eer voordeel stondt toe te brengen aan de Vereenigde Gewesten. Hy sloot, eindelyk, met eene omstandige optelling van de voordeelen, welken de Staaten inzonderheid, by

1723.

(*l*) NENY Wederl. *gedr.* 1723. Memoire des Etats de Brabant *dans le* Recueil *de* ROUSSET. *Tom.* II. *p.* 91. *Voiez aussi* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 82.

1723. by het Verdrag van Barriere, hadden weeten te bedingen van den Keizer: waaruit hy wilde afgenomen hebben, dat de Staaten zig niet zeer ſtooren moesten aan eenige nadeelen, welken zy van de Ooſtendeſche Maatſchappye meenden te dugten te hebben (*m*).

Hunne redenen worden, in verſcheiden' openbaare ſchriften, wederſpreken.

Doch de redenen, die, ten voordeele der Ooſtendeſche Maatſchappye, in alle deeze ſchriften, gegeven werden, bleeven niet onbeantwoord, van de Staatſche zyde. De beroemde *Jean Barbeyrac*, Profesſor in de Regten te Groningen, ſchreef eene uitvoerige wederlegging van het Vertoog des Fiskaals Neny, waarin 't regt onzer Maatſchappyen, van den grond af, opgehaald, en verdedigd werdt. Du Mont werdt ook wederlegd, in eenen zoogenaamden *Brief van een Lid der Regeeringe van Holland aan een Lid der Regeeringe van Gelderland.* In deeze ſchriften, en byzonderlyk in het laatſte, welk beknopt en klaar was opgeſteld, werdt de Staat van 't geſchil gebragt tot deeze *drie* punten „ 1. Of de Nederlan-
„ den, zo lang zy onder de beheerſchinge
„ van Spanje geweest waren, van den handel
„ op de Indiën waren uitgeſlooten geweest,
„ of niet? 2. En zo ja, of deeze uitſluiting
„ niet noodeloos maakte, in het vyfde en
„ zesde Lid der Munſterſche Vrede, van an-
„ dere Onderdaanen van Spanje dan van Kas-
„ tiliaanen te gewaagen? 3. Of de Nederlan-
„ den, overgaande onder 's Keizers magt,
„ aan deeze uitſluiting onderworpen geblee-
„ ven

(*m*) *Voiez ce* Traité *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 24—115.

„ ven waren, of niet?" Omtrent het *eerste* punt, werdt beweezen „ dat de Nederlan- 1723.
„ den, zo lang zy onder de Spaansche heer-
„ schappy gebleeven waren, uitgeslooten wa-
„ ren geweest van de Vaart op de Indiën. Par-
„ tyen zelven erkenden dit. Zelfs stonden zy
„ toe, dat deeze uitsluiting geduurd hadt,
„ tot in 't jaar 1698, wanneer Karel de II.
„ een Oktroi hadt verleend om op de Indiën
„ te vaaren. Doch dit Oktroi hadt, zeiden ze,
„ geen' stand gegreepen, om dat de Keurvorst
„ van Beyeren, toen Landvoogd der Spaan-
„ sche Nederlanden, Groot-Britanje en de
„ Staaten te veel ontzien moest, en ter oor-
„ zaake van den opkomenden oorlog. De
„ uitsluiting der Nederlanden van de Indi-
„ sche Vaart werdt, derhalve, wederzyds
„ erkend. Men beweerde wel, van 's Keizers
„ zyde, dat het verbod, by de opdragt der
„ Nederlanden aan de Infante, naderhand,
„ wederom vernietigd was; doch men beriep
„ zig, van onzen kant, niet op dit verbod,
„ dan om de uitsluiting der Nederlanden, in
„ dien tyd, Historiescherwyze, te toonen.
„ 't Regt der Staaten, om zig tegen de nieu-
„ we Maatschappye te kanten, was alleenlyk
„ gegrond op de Munstersche Vrede. En men
„ bewees, dat de Spaansche Nederlanden, te
„ vooren, van de Vaart op de Indiën waren
„ uitgeslooten geweest, alleenlyk, om hieruit
„ te doen afneemen, dat het noodeloos wa-
„ re, in het Munstersch Verdrag, van deeze
„ Nederlanden in 't byzonder te gewaagen."
Hierin nu bestondt het *tweede* punt van 't ge-
schil, waaromtrent, vooraf, toegestaan werdt

 „ dat,

1723. „ dat, in het Munstersch Verdrag, alleen van „ Spanjaards of Kastiliaanen, en van Ingezetenen der Vereenigde Gewesten gewaagd „ werdt. Maar zou 't, vraagde men, niet ten „ hoogsten ongerymd geweest zyn, van ingezetenen der Spaansche Nederlanden te spreeken, die, in dien tyd, uitgeslooten waren van de Vaart op de Indiën, welke alleen aan de Kastiliaanen vergund was? Zouden ook de Staatschen de dwaasheid gehad „ hebben van alleen van Kastiliaanen te reppen, als zy hadden konnen denken, dat, „ hiermede, aan de andere Onderzaaten van „ Spanje, met naame aan de Ingezetenen der „ Spaansche Nederlanden, vryheid gelaaten „ werdt, om de Vaart in de Indiën verder „ voort te zetten, dan de Kastiliaanen zelven, „ voortaan, zouden hebben mogen doen? En „ was 't niet genoeg, de Vaart te bepaalen „ van zulken, die alleen vaaren mogten? „ 't Vyfde Lid der Munstersche Vrede zeide „ duidelyk, dat de Spanjaards hunne Vaart „ zouden behouden, *gelyk zy ze tegenwoordig* „ *bezaten.* 't Sloot, derhalve, zulken, die thans „ niet op de Indiën handelden, van dien handel uit." Omtrent het *derde* punt van 't geschil, werdt beweerd „ dat het zesentwigste Lid van het Verdrag van Barriere onderstelde, dat, by het Munstersch Verdrag, „ iet omtrent den Koophandel op de Indiën, „ zo wel als op de andere Gewesten, vastgesteld was, 't welk ook de Ingezetenen der „ Oostenrykche Nederlanden verbondt. Anders, zou 't ongerymd geweest zyn, zig, in „ een Verdrag, welk op deeze Nederlanden

„ zag,

„ zag, aan het Munstersch Verdrag te ge- 1725.
„ draagen. De inleiding van dit Verdrag be-
„ wees, dat de Keizer de Oostenrykſche Ne-
„ derlanden bezitten zou, op gelyken voet,
„ als Karel de II. dezelven bezeten hadt, ge-
„ volgelyk, met uitſluiting van de Vaart op
„ de Indiën. Zelfs toegegeven zynde, dat het
„ vyfde en zesde punt der Munſterſche Vre-
„ de niet zagen op de Ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden; zy zagen 'er, ge-
„ wisſelyk, tegenwoordig op, na dat zy 'er,
„ door den Keizer, by het Verdrag van Bar-
„ riere, op toegepast waren. De voordeelen,
„ welken de Staaten van den Keizer bedon-
„ gen hadden, waren bedongen, by het Ver-
„ drag van Barriere, welk geſlooten was, eer
„ men om het opregten eener Oostindiſche
„ Maatſchappye in de Oostenrykſche Neder-
„ landen gedagt hadt. Men kon, derhalve,
„ het bedingen deezer voordeelen niet doen
„ gelden, als eene reden, waarom de Staaten
„ de nieuwe Maatſchappy in ſtand behoor-
„ den te laaten. De Staaten hadden, voor-
„ waar! deeze voordeelen dubbel verdiend,
„ in den jongſten oorlog, in welken zy zig
„ hadden uitgeput, om den Keizer van 't
„ bezit der Spaanſche Nederlanden te verze-
„ keren. Ten onregte, vergde men hun dan,
„ uit aanmerking deezer duurgekogte voor-
„ deelen, ook nog af te ſtaan van het regt, om,
„ met uitſluitinge van de Ingezetenen der Oos-
„ tenrykſche Nederlanden, op de Indiën te
„ handelen (*n*)." De

(*n*) *Voiez* la Lettre *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 116—135.

1723. Voortgang der Oostendesche Maatschappye.

De openbaare pennestryd, voor en tegen de Maatschappy van Oostende, duurde verscheiden' jaaren, en stelde 't gemeen in staat, om over 't geschil te konnen oordeelen. Doch Groot-Britanje en de Staaten, arbeidden ook, door hunne Gezanten, aan verscheiden' Hoven, om den voortgang der nieuwe Maatschappye te stuiten. Beide deeze Mogendheden verbooden hunne Onderzaaten, eenig deel in dezelve te neemen (*o*). Ook bragt de Ambassadeur Hop te wege, dat de Koning van Frankryk gelyk verbod deedt aan de Ingezetenen zyner Staaten (*p*). Doch onaangezien zulk een verbod, in de drie voornaamste handeldryvende Staaten, wisten de voorstanders der nieuwe Maatschappye, door heimelyke zendelingen, zo veel ingang te vinden, in Frankryk, in Engeland, en zelfs onder veele Ingezetenen der Vereenigde Gewesten, dat de hoofdsom der Oostendesche Maatschappye, binnen weinige dagen, ingeschreeven was (*q*). Men rustte, eerlang, ook drie schepen uit, die in 't jaar 1724 in zee staken (*r*). De Keizer hadt vastgesteld, de nieuwe Maatschappy, uit al zyn vermogen, te handhaaven, terwyl Groot-Britanje en de Staaten, en eerlang ook Frankryk zelf hun best deeden, om 's Keizers toeleg te dwarsboomen. De aanleg en uitslag der wederzydsche poogingen zullen, in eenige agtereenvolgende jaaren, de hoofdstof deezer Historie

(*o*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 1390.
(*p*) Suplem. *au* Corps Diplom. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 178.
(*q*) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 208. 209
(*r*) Liste *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 414.

torie uitmaaken. Doch de orde der gebeurtenisse leidt ons, eerst, tot het verhaalen van eenige andere zaaken, die, omtrent deezen tyd, voorvielen, en ons Vaderland betroffen. 1723.

IV. Handel met Deenemarke.

't Verschil met Deenemarke over de agterstallen (*s*) duurde nog, zonder dat de buitengewoone Gezant der Staaten, de Heer Robert Goes, zig in staat vondt, om het te vereffenen (*t*). Men vreesde, midlerwyl, hier te Lande, voor het stremmen van de Vaart op de Oostzee, indien 'er geen middel gevonden werdt, om den Koning genoegen te geeven. Goes kreeg, derhalve, herhaalden last, om hiertoe te arbeiden. Ook tradt hy, in de Lente deezes jaars 1723, in nadere onderhandeling met 's Konings Gemagtigden. Hy boodt voldoening der agterstallen aan; doch vorderde, dat men 'er liete aftrekken, 't gene de Koning, uit Nederlandsche Schepen, tot zyn gebruik, geligt, en 't gene de Deensche troepen, hier te Lande, verteerd, en onbetaald gelaaten hadden. Maar men kon elkanderen, hierover, niet verstaan. Goes vertoonde den Deenschen, dat het misverstand tusschen de twee volken stremming in den Koophandel stondt te veroorzaaken, die groot nadeel toebrengen zou aan 's Konings tollen. Doch zyne redenen vonden zo weinig ingang, dat men tot geen einde van zaaken komen kon (*u*). In 't volgende jaar, werdt de Heer Willem Buys, Pen-

(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 160.
(*t*) Deductie van het Deensche Hof *en* Antwoord op dezelve door den Envoyé Goes.
(*u*) *Zie de* Extr. *uit* eenige Briev. *van den* Envoyé Goes *in de* Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1723. *bl.* 274, *enz.*

1723. Pensionaris van Amsterdam, naar Deenemarke gezonden, om de begonnen handeling voort te zetten (v). Doch hy keerde, eerlang, te rug, zonder dat hy iet hadt konnen sluiten (w). De Staaten van Holland, de gewigtige diensten, door hem, in veele gelegenheden, den Lande gedaan, willende vergelden, stelden hem, in 't jaar 1726, aan, tot eersten Sekretaris hunner Vergaderinge (x).

Gevegt met twee Algiersche Kaapers.

De Kaaperyen van die van Algiers hielden, dit jaar, nog aan. In Bloeimaand, was het Koopvaardyschip van *Pieter Valk*, welk tweeentwintig stukken voerde, op de hoogte van Gibraltar, slaags geraakt met twee Algiersche Kaapers, die wakkerlyk werden afgekeerd. Doch na 't gevegt, ontstondt 'er brand in 't Koopvaardyschip. Het werdt, hierop, verlaaten van het scheepsvolk, welk zig in de sloep begaf, en behouden aan land kwam (y).

V. Onlusten tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland.

De oude twist, tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland, die nog duurde, borst, omtrent deezen tyd, uit tot hevige daadelykheden; waar van wy hier een kort berigt moeten geeven. *George Albrecht*, die, sedert het jaar 1708, regeerde, was, in de jaaren 1720 en 1721, ten Keizerlyken Hove, klagtig gevallen, over de Stenden des Vorstendoms. Het invoeren en onderhouden van vreemde Troepen, door de Stenden, plag den Graaven, al van ouds, tegen de borst te zyn.

(v) Resol. Holl. 2 *Juny* 1724, *bl.* 306 Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1724, *bl.* 209.
(w) Resol. Holl. 23 *Sept.*, 6 *Octob.* 16 *Dec.* 1724, *bl.* 764, 777, 789.
(x) *Zie* Groot Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 53.
(y) Brief *in de* Europ. Merc. *July—Decemb.* 1723, *bl.* 81.

zyn. Ook verſtondt de Vorst, dat de Stenden 1723.
zig te veel gezags aanmaatigden, over de ontvangst en uitgaave van 's Lands penningen. Hy vorderde, daarenboven, eene vrywillige Gift, en groote agterſtallen van de Stenden. Ook nam hy 't kwalyk, dat men, te Embden, gelyk elders, eene Maatſchappy van Koophandel opgeregt hadt, zonder hem te kennen. Alle deeze bezwaarnisſen en eenige anderen werden voor den Keizer gebragt, die 'er, in Oogstmaand des jaars 1721, eene uitſpraak over deedt, tot genoegen van den Vorst (z). Zy werdt, in dit jaar 1723, door eene nadere uitſpraak, bekragtigd (a). Doch de Stenden ſchikten 'er zig in 't geheel niet naar. Zy verdedigden zig zelfs, in openbaaren druk, tegen alle de beſchuldigingen des Vorſten, omſtandiglyk (b). Men bleef hun, van 's Vorſten zyde, geen antwoord ſchuldig (c). De Stad Embden, en de Stenden, die 't met haar eens waren, midlerwyl, bedugt, dat de Keizerlyke Hofraad 's Keizers uitſpraak zou willen doen gelden in Oostfriesland, vervoegden zig, volgens gewoonte, aan de Vereenigde Staaten, derzelver bemiddeling in de geſchillen met den Vorst begeerende. De Staaten hoorden hen gunstiglyk; doch eer zy iets in 't werk konden ſtellen, tot bylegging der geſchillen, hadt 1724.
de Keizer den Keurvorst van Saxen en den Hertog van Brunswyk-Lunenburg-Wolfenbuttel

(z) *Voiez* ce Decret *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 281.
(a) Id. ibid. *p.* 430.
(b) Deduction abregeé *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 297.
(c) Ibid. *p.* 335.

1724. tel aangefteld, om zyne uitfpraaken, in Oostfriesland, te doen naarkomen. Zy zonden Gemagtigden derwaards, die de Beftierders van 's Lands penningen buiten bewind ftelden, 's Lands Kas van Embden naar Aurik overbragten, en den Landdag, die, federt het jaar 1695, verfchooven geweest was, geheellyk affchaften, eenen anderen Landdag befchryvende, waartoe Embden en de overige *wederhoorigen*, gelyk ze genoemd werden, niet werden geroepen. Embden en de afgedankte Beftierders verzuimden niet, aan te houden by de Staaten der Vereenigde Gewesten, om gehandhaafd te worden by de oude voorregten (*b*). De Vorst zogt de Staaten, daarentegen, te beweegen, om zynen partyen gehoor te weigeren, of ze tot onderwerping aan den Keizer, en aan hem, hunnen wettigen Vorst, te vermaanen. Midlerwyl, was de verdeeldheid zo hoog geklommen in Oostfriesland, dat die van Lier, geholpen door de bezetting van Embden, de wapenen hadden opgevat tegen den Vorst. De Staaten, de wederhoorigen niet in 't ongelyk willende ftellen, zogten den Vorst te beweegen tot een minnelyk Verdrag met de Stenden, op den voet der voorige Overeenkomften. Zy vermaanden hem, dat hy, vooral, geene vreemde troepen in 't Land wilde brengen, fchoon hy 'er toe geregtigd mogt fchynen, door de Keizerlyke uitfpraak. Ook fchreeven zy, ernstelyk, aan die van Embden, om

(*d*) Misfive van hunne Hoog Mog. *in dato* 15 *Decemb.* 1724. Refol. Holl. 19 *Decemb.* 1724, *bl.* 993. Notul. Zeel. 13 *Febr.* 1725. *bl.* 25.

om zig van daadelykheden te onthouden (*e*). 1728.
Doch daar verliepen nog eenige jaaren, eer Oostfriesland wederom in rust raakte.

VI. Staat der handelinge, op de Byeenkomst te Kameryk.

De byeenkomst te Kameryk duurde nog, zonder dat 'er iet verrigt werdt van belang. Op den agtentwintigsten van Grasmaand, hadden de Keizerschen en Spaanschen hunne wederzydsche eisschen overgeleverd, op deeze Byeenkomst, die zeer geheim gehouden werden. Doch de Ambassadeur Hop vondt middel om ze te ontdekken. De Keizer vorderde, voornaamlyk „ dat, te Kameryk, geene „ andere zaaken verhandeld werden, dan die, „ by het *agtste* Lid van 't Verdrag van Lon„ den, onafgedaan gelaaten waren. Dat de „ Koning van Spanje geene titels zou voeren „ dan van de Landen, die hy wezenlyk be„ zat. Dat de Keizer hoofd der Ridder-orde „ van 't Gulden Vlies blyven zou. Dat Spanje „ de schulden der Kroone, voor welken de „ Nederlanden verbonden waren, voldoen, „ en den Keizer verzekering geeven zou voor „ zekere sommen, welken hy in 't byzonder „ te eisschen hadt. Dat men 's Keizers On„ derdaanen, in 't stuk van den Koophandel, „ in de Spaansche Havens, handelde gelyk „ andere Volken, tot dat men over een Ver„ drag van Koophandel zou overeengekomen „ zyn. En vooral, dat alle de Bondgenoo„ ten van het viervoudig Verbond de schik„ king, door den Keizer omtrent de opvol„ ging in zyne Staaten gemaakt, erkennen „ zou-

(*e*) Resol. Gener. *Jovis* 22 *Febr.* 1725, *bl.* 131, *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 384.

1724. „ zouden." Van den kant van Spanje, werdt gevorderd „ dat de Keizer zig voortaan geen „ Koning van Spanje zou noemen. Dat Spanje „ de beſchikking over de Ridder-Orde van „ het Gulden Vlies behouden zou. Dat de „ Keizer Sicilie op geenen anderen voet be- „ zitten zou, dan het door den Hertog van „ Savoje bezeten geweest was. Dat de bezet- „ tingen voor de Plaatſen van Toskane en Par „ ma zouden geregeld worden. Dat de ſchik- „ kingen, door den Koning van Spanje, ge- „ maakt in de Landen, welken hy afſtondt, „ zouden bevestigd worden (*f*)." Kort hierna, deedt de Gezant des Hertogs van Savoje ook zyne eiſchen, vorderende „ bevestiging der „ overgifte van Sardinie, en dezelfde eer, die „ aan andere Koningen van 't viervoudig Ver- „ bond gegeven werdt. Voorts, dat de Keizer „ het Koningkryk van Sardinie, mitsgaders „ Montferrat, en 't gene meer, by 't Verdrag „ van den jaare 1703, aan den Hertoge afge- „ ſtaan was, zou belooven te handhaaven. Dat „ de Hertog alleen den titel van *Koning van* „ *Sardinie* zou voeren, of dat, zo de Keizer dien „ titel insgelyks begeerde, hy zig ook *Koning* „ *van Sicilie* zou mogen noemen. Dat de Kei- „ zer hem, in 't regt van opvolging tot de „ Kroone van Spanje, en in alle zyne andere „ regten, bevestigen zou (*g*)." De eiſchen des Hertogs van Parma, die eenige maanden laater werden overgeleverd, kwamen hierop uit: „ Dat hy en de Prinſen van zyn Huis hunne

„ Staa-

(*f*) Misſive *van den* Amb. Hop *aan den* Griff. Fagel van 8 *May* 1724.

(*h*) Misſive *als boven van* 24 *May* 1724.

„ Staaten zouden blyven bezitten, gelyk ze 1724.
„ dezelven, voor de drie laatste oorlogen, bezeten hadden, in volkomene *Souverainiteit*, en byzonderlyk, zonder, in eenig geval, eenige schatting of doortogt van krygsvolk te gedoogen; en dat de schattingen, te vooren opgebragt, en de goederen, den huize van Parma afgenomen, aan het zelve zouden te rug gegeven worden (*h*)." Doch men kwam, te Kameryk, naauwlyks iet verder, dan tot het overleveren deezer wederzydsche eischen. De Mogendheden, die 'er hunne Gevolmagtigden gezonden hadden, scheenen 't, om stryd, toe te leggen op het rekken der handelinge, terwyl zy heimelyk arbeidden aan byzondere Verdragen, in verscheiden' Hoven. Ook waren 'er, onlangs, veranderingen voorgevallen in Frankryk, die veel toebragten tot de verflaauwinge der handelingen te Kameryk. Lodewyk de XV, in Wynmaand des jaars 1722, meerderjaarig verklaard, gezalfd en gekroond zynde, hadt de Regeering aanvaard. De Hertog van Orleans was egter in 't bewind gebleeven, als eerste Staatsdienaar, tot op zynen dood toe, die, op den tweeden van Wintermaand des volgenden jaars, voorgevallen was. *Lodewyk Henrik*, *Hertog van Bourbon*, hem opgevolgd zynde in 't bewind (*i*), liet zig minder gelegen zyn aan het behouden der naauwe gemeenschap met de Kroone van Spanje, welke, door het sluiten der drie Huwelyken, te wege gebragt was (*k*). De han-

Verandering in Frankryk.

(*h*) Missive van den Amb. Hop *aan den* Griff. Fagel *van* 4 *Septemb.* 1724.
(*i*) Verhaal der Ambass. van dien tyd. *MSS.* Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 225.
(*k*) *Voiez* Memoir. *de* Montgon *Tom.* III. *p.* 222.

1724. handelingen te Kameryk verflaauwden, derhalve, nog meer, na de dood des Hertogs van Orleans (*l*), tot dat zy, eindelyk, in 't jaar 1725, geheellyk, werden afgebroken. Wy zullen wel haast zien, wat 'er gelegenheid toe gaf. Ondertusfchen, hadden de Paus Innocent de XIII. en de Groot-Hertog van Toskane, *Joan Gaston de I*, op de Byeenkomst te Kameryk, doen *protesteeren*, tegen alles, wat 'er, omtrent de opvolging in de Hertogdommen Parma en Piacenza, en in 't Groot-Hertogdom Toskane, door eenige Mogendheden, vastgefteld was, of nog zou vastgefteld worden, ter benadeelinge van het regt van den Kerkelyken Staat, en van den regeerenden Groot-Hertoge van Toskane (*m*). En deeze twee *Protesten* mogen fchier voor de eenige ftukken van gewigt gerekend worden, welken van de langduurige Kamerykfche Byeenkomst overgebleeven zyn. Alleenlyk hadt men nog, in 't begin deezes jaars, te Kameryk, de Akte ontvangen, waarby de Keizer den Infant Don Carlos van de opvolging in de Leenen van Toskane, Parma en Piacenza verzekerd hadt (*n*): het ontvangen van welke Akte gelegenheid tot de gemelde Protesten gegeven hadt.

VII. Verandering in Spanje. Kort na de dood des Hertogs van Orleans, viel 'er ook eene verandering voor, aan 't Spaanfche Hof, die van geen minder invloed fcheen te zullen zyn, op den ftaat der zaaken van Europa. Filips de V, die nog in den bloei zyns lee-

(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 151.
(*m*) *Voiez* ROUSSET Receuil, *Tom.* I. *p.* 309. *Tom.* IV. *p.* 140. Supl. *au* Corps Dipl. *Tom.* III. *P.* II. *p.* 175, 178.
(*k*) *Voiez* ROUSSET Receuil, *Tom.* IV. *p.* 110.

leevens was, besloot, in Louwmaand deezes 1724.
jaars, afstand te doen van de Kroone, ten behoeve van den Prinse van Asturie, zynen oudsten Zoon uit het eerste huwelyk, die, eenen korten tyd, onder den naam van *Lodewyk den I*, geregeerd heeft. Men schreef 's Konings besluit, in 't gemeen, toe aan een Godvrugtig beginsel, welk hem den last der Regeeringe te zwaar deedt voorkomen. Ook begaf hy zig, terstond na zynen afstand, naar het Paleis van S. Ildefonse, welk hy, aan eenen eenzaamen oord, op de grenzen van oud en nieuw Kastilie, hadt doen stigten. Hier zou hy, meende men, zynen tyd, voortaan, in Godsdienstige oefeningen slyten (*o*). Doch anderen hielden zyn besluit voor een uitwerksel van overmaatige droefgeestigheid, waar aan hy, inderdaad, onderhevig was. Eindelyk, oordeelden sommigen, dat hy 't oog nog hadt op de Kroone van Frankryk, aan welke hy, zo Lodewyk de XV, zonder mannelyke erfgenaamen, overleedt, ligter geraaken zou konnen, wanneer hy geen Koning van Spanje meer was; zynde de voornaamste Mogendheden van Europa, reeds by verscheiden' Verdragen, overeengekomen, dat de kroonen van Frankryk en Spanje, nimmer, door eenen Vorst, zouden gedraagen worden. En veelligt hebben deeze laatsten niet vreemd geoordeeld van 's Konings inzigten, alzo uit egte Gedenkschriften blykt, dat hy, zelfs nadat hy de Spaansche Kroon wederom aanvaard hadt, nog gezind was, om zig, na de dood van Ko-

(*o*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 28, 38. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 248.

1724. Koning Lodewyk, van de Kroone van Frankryk te verzekeren (*p*). Doch de jonge Koning van Spanje regeerde ſlegts zeven maanden. Hy ſtierf, aan de Kinderpokjes, op den eenendertigſten van Oogstmaand, en Koning Filips nam, zes dagen laater, de Kroon wederom aan (*q*), ſchoon men, zo 't uiterlyk ſcheen, veel moeite hadt, om hem hiertoe te beweegen (*r*). Den Heer van Coulſter, der Staaten Ambasſadeur in Spanje, reeds in 't jaar 1722, van daar, te rug gekeerd zynde, hadden hunne Hoog-Mogendheden, onlangs, beſlooten, den Heer *Frans van der Meer*, Vroedſchap van Leiden, kort na de komst van Lodewyk den I. tot de Kroon, derwaards te zenden, in dezelfde hoedanigheid. Hy kwam, in Bloeimaand, te Madrid (*s*), daar hy verſcheiden' jaaren verbleef. De dood des jongen Konings herſtelde den ſtaat van Spanje wederom op den zelfden voet, als voor 's Konings afſtand: uit welken men zig, in 't gemeen, reeds merkelyke veranderingen voorſpeld hadt.

Gezantſchap derwaards.

VIII. De Vrede, die thans bleef aanhouden, ſchoon men nog geen algemeen Verdrag getroffen hadt, ſcheen den Roomsch-Katholyken Mogendheden, aan verſcheiden' oorden, gelegenheid te geeven, om haare Protestantſche onderzaaten, ſtrengelyk, te handelen. Van de vervolgingen in Hongarye en in de Palts hebben wy, in 't voorgaande Boek (*t*), reeds gewaagd.

De Hervormden in Frankryk worden vervolgd.

(*p*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 352, 361, 367. *Tom* III. *p.* 70.
(*q*) DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*r*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 48. 51.
(*s*) Europ. Merc. *July — Dec.* 1722. *bl.* 104. *Jan. — July* 1724. *bl.* 205.
(*t*) *Bladz.* 229.

waagd. Doch, ten deezen tyde, ontstondt 1724.
'er ook zwaarigheid voor de Protestanten in Frankryk. De jonge Koning hadt groote agting voor den *oud Bisschop van Frejus*, *André Hercule Fleury*, die, door Lodewyk den XIV, tot zynen Leermeester aangesteld geweest, en, sedert, ten Hove gebleeven was. Men wil, dat hy, op den raad van deezen, en zeer tegen den zin des Hertogs van Bourbon (*u*), die anders niet misdeeld was van yver voor zyne belydenis, een straf Plakaat deedt uitgaan, tegen die van den *zogenaamden Hervormden Godsdienst.* By het zelve, werdt „ aan Predikanten de dood
„ gedreigd. Mannen, die hen geherbergd, en
„ niet aangebragt hadden, zouden op de galei
„ gezet: Vrouwen, in gelyk geval, geschoo-
„ ren, en voor altoos opgeslooten worden.
„ Elk moest zyne kinderen, op zekere geld-
„ boete of zwaarer straffe, door den Priester
„ van zyn Kerspel, doen doopen, en, binnen
„ 't Ryk, Katholykelyk opvoeden, en onder-
„ wyzen. Van gevaarlyke kranken moest men
„ kennis geeven aan den Priester; dien men
„ gehouden was by den kranken toe te laaten.
„ Die in de belydenis van den zogenaamden
„ Hervormden Godsdienst overleedt, verbeur-
„ de zyne goederen. En iemant werdt ver-
„ staan, in deeze belydenis, overleeden te zyn,
„ wanneer hy de laatste Kerkgeregten gewei-
„ gerd hadt te ontvangen. Die den Katholyken
„ Godsdienst niet openlyk beleedt en oefende
„ zou tot geene de minste ampten of bedie-
„ ningen bevorderd konnen worden. Kinde-
„ ren,

(*u*) *See* Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 245.

1724. „ ren, welker ouders of voogden, van den zo-
„ genaamden Hervormden Godsdienst zynde,
„ buiten 't Ryk geweeken waren, mogten vrye-
„ lyk trouwen, zonder derzelver verlof te be-
„ hoeven. Heimelyke Hervormden, die an-
„ deren, en zieken inzonderheid, afmaanden
„ van den Katholyken Godsdienst, werden, zo
„ 't mannen waren, met de galei gestraft, en
„ waren 't vrouwen, geschooren en opgesloo-
„ ten (v)." Het Plakaat behelsde nog andere byzonderheden, welken wy, kortheidshalve, voorby gaan. Koning George en de Vereenigde Staaten waren 'er niet weinig over geraakt. Horatio Walpole, die thans, wegens Groot-Britanje, zyn verblyf hieldt aan 't Fransche Hof, deedt verscheiden' Vertoogen, om verzagting van zulk een streng Plakaat te verwerven. Doch men antwoordde hem, *dat 's Konings Plakaaten moesten uitgevoerd worden* (w).

De Ambasfadeur Hop spreekt voor de vreemde Protestanten.

De Heer Cornelis Hop, Ambasfadeur der Staaten, leverde, insgelyks, een Geschrift over aan den Koning, waarin hy aanwees „ dat 's
„ Konings Plakaat, met reden, ook vreemde
„ Protestanten, die zig, om Koophandel te
„ dryven, in Frankryk, hadden nedergezet,
„ ongerust maaken moest; alzo omtrent hen,
„ by 't Plakaat, geene de minste uitzondering
„ gemaakt was." Hy voegde hierby „ dat
„ Lodewyk de XIV, na 't herroepen van 't
„ Edict van Nantes, meer dan eens, verklaard
„ hadt, dat vreemde Protestantsche Kooplui-
„ den, vryelyk, in 't Ryk verblyven en han-
„ de-

(v) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85.
(w) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 246.

„ delen mogten :" en hy verzogt, eindelyk, „ dat zyne Majesteit den vreemden, schoon „ Protestantsch, diergelyke gunst niet wilde „ weigeren (x)." Zyn verzoek was niet vrugteloos. De vreemde Protestanten behielden de vryheid, welke zy, tot op 't laatst der Regeeringe van Lodewyk den XIV, genooten hadden. Ook verklaarde de Koning, eerlang, dat het Plakaat zyne Protestantsche onderzaaten in de Elzas niet aanging, alzo zy, by openbaare Verdragen, vryheid van Godsdienst bedongen hadden (y). Ondertusschen, hadden de bedekte Hervormden in Frankryk thans vry wat minder vryheid, dan zy, onder de regeering van den Hertog-Regent gehad hadden. De Ambassadeur Hop liet, toen hy eerst te Parys kwam, in zyne Kapelle, beurtswyze in 't Fransch en in 't Nederduitsch; doch, eerlang, alleen in 't Fransch prediken, met zo ongemeenen toeloop, dat de plaats de toehoorders niet of naauwlyks bevatten kon. Doch deeze toeloop, die eerst onder oogluiking gedoogd was, werdt allengskens geweldigerhand belet, en geene anderen dan vreemdelingen en huisgenooten in des Ambassadeurs Kapelle toegelaaten. De Heer Hop bragt egter te wege, dat de Regeering den vreemden Protestanten, die in tuinen plagten begraaven te worden, eene afgezonderde Begraafplaats toestondt aan de wallen van Parys, omtrent de poort S. Martin (z). 1724.

Te

(x) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *en* Miss. van 14 *July* 1724. *MSS.* *Zie* de Memorie *in de* Europ. Merc. *July — Dec.* 1724. *bl.* 51.
(y) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.* TINDAL *Vol.* XIII [*or* XXVIII.] *p.* 246.
(z) Verbaal der Ambass. van dien tyd. *MS.*

1724. — — IX. Opschudding te Thorn: waaruit de verdrukking der Lutherschen aldaar ontstaat.

Te Thorn, in Poolsch Pruissen, ontstondt, insgelyks, eene felle vervolging tegen de Lutherschen, ter gelegenheid, dat eenige Luthersche jongelingen geweigerd hadden te knielen voor het Sakrament, welk, naar de wyze der Roomsche Kerke, op den zestienden van Hooimaand, openlyk, omgedraagen werdt. Hierop was eene geweldige beweeging ontstaan, in de Stad, tusschen de Jezuitsche en Luthersche Studenten. Een der Jezuitschen werdt in hegtenis genomen: waarop zyne makkers zig ook van een' Luthersch' Student meester maakten, dien zy niet loslieten, voor dat de Jezuitsche Student op vrye voeten gesteld was. 't Jezuitsch Kollegie werdt, midlerwyl, aangevallen door de Lutherschen, en, na eenigen tegenstand, overweldigd en geplonderd. De bezetting der Stad en de gewoonlyke wagt, toegeschooten zynde, stilden den oproer. De Jezuiten vielen, sedert, klagtig by den Koning van Poolen, over de Wethouderschap van Thorn, aan welke zy de schuld van den gepleegden moedwil gaven. En 't Koningklyk Geregtshof veroordeelden, eerlang, *Rösner* en *Czernich*, twee Regeeringspersoonen, ter dood. Verscheiden' anderen, die beschuldigd werden de voornaamste hand in de plondering gehad, en eenige beelden der heiligen onwaardiglyk gehandeld te hebben, werden gedoemd, om gevierendeeld en verbrand te worden. Eenigen werden in geldboeten beslaagen. Voorts, werdt, van 's Konings wege, verklaard „ dat de helft der Regeeringe te Thorn, voortaan, Roomsch-Katholyk „ zou moeten zyn; dat de Lutherschen den „ Roomschen hunne Kerk zouden moeten in-

„ rui-

„ ruimen; dat de Lutherſche Kweekſchoolen 1724.
„ naar buiten zouden moeten verplaatst wor-
„ den; dat de ommegangen, te Thorn, op de
„ zelfde wyze, als in Poolen, zouden worden
„ gehouden, en dat de Stad, zo zy ondernam,
„ de uitvoering van dit vonnis te beletten, aan
„ wederſpannigheid ſchuldig zou worden ge-
„ rekend (*a*)." In Slagtmaand, kwam *Lubomirsky*, aan 't hoofd van eenige manſchap, in Thorn. De veroordeelden werden gevat: Rösner onthalsd, en de overigen, op Czernich na, die, met eene zwaare geldboete, vryraakte, openlyk, ter dood gebragt, op den zevenden van Wintermaand. De Koningen van Pruisſen, Deenemarke en Zweeden hadden, te vergeefs, by den Koning van Poolen, op de opſchorting van dit ſtrafvonnis, aangehouden (*b*). De andere ſchikkingen, ten nadeele der Lutherſchen van Thorn, door 't Koningklyk Geregtshof, gemaakt, werden, insgelyks, ter uitvoeringe gebragt (*c*). De Koning van Groot-Britanje deedt den Koning van Poolen, ſedert, ernſtelyk, verzoeken, om de herſtelling der vryheden van de Lutherſchen, te Thorn (*d*). De algemeene Staaten beſlooten, op den voorſlag van die van Holland, ten zelfden einde, te ſchryven, aan den Keizer en aan den Koning van Poolen (*e*). Doch de poogingen deezer Mogendheden vielen, insgelyks, vrugteloos uit. De vervolging der Lutherſchen te Thorn werdt,

De Staaten ſchryven voor de verdrukten.

(*a*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 89.
(*b*) Getr. en naauwk. Verbaal, *gedr.* 1725.
(*c*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 93.
(*d*) T NDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVII.] *p.* 246.
(*e*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 392.

1724. werdt, ondertusschen, zwaarst gewoogen by den Koning van Pruissen, die de verdrukten, eerlang, openlyk, in zyne bescherming nam (*f*). Ook hadt deeze gebeurtenis merkelyken invloed op verscheiden' handelingen, waarby ook de Staaten belang hadden. 't Was, hierom, noodig, dat wy 'er, hier ter plaatse, kortelyk, van gewaagden.

X. Handeling over vrede met Algiers.

De aanhoudende Kaaperyen van die van Algiers hadden de Staaten, eindelyk, doen besluiten, om den Schout by nagt *Godin*, met eenige Oorlogsschepen, derwaards te zenden, om over eene vrede te handelen. Zy hadden, hiertoe, in 't voorleeden jaar, reeds eenige voorslagen laaten doen, welken egter van de hand geweezen waren. Godin, in Bloeimaand deezes jaars, gekomen op de reede van Algiers, slaagde niet beter. De Dey vorderde een aanzienlyk geschenk in oorlogsbehoeften, en Godin hadt slegts last, om hem, zes jaaren agtereen, twintigduizend guldens 's jaars aan te bieden. De handeling bleef dan steeken (*g*). In Zomermaand, veroverde de Kapitein *Kornelis Schryver*, die onder 't Esquader van den Schout by Nagt Godin behoorde, een' Algierschen Kaaper van zesendertig stukken, op de hoogte van Kaap S. Vincent (*h*). Wat laater, in Wynmaand, maakte hy jagt op eenen anderen Kaaper, die 't, by Tetuan, op strand zettede, en zyn eigen schip in brand stak (*i*).

De

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 406.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1724. *bl.* 291.
(*h*) Brief *van* 19 *Juny* 1724. *in de* Europ. Merc. *July* — *Dec.* 1724. *bl.* 55.
(*i*) Europ. Merc. *July* — *Decemb.* 1724. *bl.* 229.

1724.

De Koopvaardyschipper *Albert Schaap*, die slegts agtentwintig stukken voerde, met drie Algiersche Oorlogsschepen slaags geweest zynde, vloog, in Slagtmaand, op de hoogte van Kadix, in de lugt (*k*). De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, stak, in 't volgende jaar, wederom in zee, om op de Algiersche Kaapers te kruissen. De Kapiteins *Frensel* en *Wittenhorst* raakten, een en andermaal, slaags. Ook hernamen zy een of twee schepen. Doch 't gelukte hun niet, eenen Algieryn te bemagtigen.

De Ridderschap van Holland wordt, met drie Leden, vermeerderd.

't Getal der Leden van de Ridderschap van Holland was, in Slagtmaand des jaars 1724, met drie nieuwe Leden, vermeerderd: *Jakob, Baron van Wassenaer*, Heer van Zuid-Waddingsveen en Burgemeester van Leiden; *Fredrik Henrik, Baron van Boetselaar Langerak*, en *Adam Adriaan vander Duin, Heer van Benthorn*, en Bevelhebber van Willemstad, Klundert en de onderhoorige Sterkten (*l*).

XI. De Staaten beginnen, ernstelyk, te arbeiden, tot vernietiging der Oostendesche Maatschappye.

De Staaten der Vereenigde Gewesten, die zig, tot hiertoe, niet zeer gemoeid hadden, met de handelingen, te Kameryk en aan verscheiden' Hoven van Europa, kreegen, omtrent deezen tyd, aanleiding om 'er zig, dieper dan te vooren, in te steeken. Het Weener-Hof hadt vastgesteld, de Oostendesche Maatschappy, welke de Staaten gaarne vernietigd zouden gezien hebben, te handhaaven, uit al zyn vermogen. De Staaten van Braband lieten niet af, den Keizer, hiertoe, op 't ernstigst, te verzoeken

(*k*) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1725, *bl.* 94.
(*l*) Europ. Merc. *July—Decemb.* 1724. *bl.* 237.

1724. ken (*m*). De Koning van Groot-Britanje en de Vereenigde Staaten (*n*), arbeidden, daarentegen, aan de Hoven van Verſailles en Madrid, om de Koningen van Frankryk en Spanje te doen zien, dat de Oostendeſche Maatſchappy, tegen de plegtigſte Verdragen, opgeregt was, en in ſtand gehouden werdt. Ook werden 'er beide de Hoven, naar 't ſcheen, volkomenlyk, van overtuigd. De Markgraaf de Monteleone, Spaanſche Ambasſadeur aan 't Franſche Hof, gaf den Heere Hop duidelyk te verſtaan „ dat „ de Koning, zyn Meester, de Nederlanden „ hebbende afgeſtaan op gelyken voet, als „ dezelven door Koning Karel den II. bezeten „ geweest waren, niet zou konnen gedoogen, „ dat men uit dezelven voere op de Indiën (*o*)."

Het Spaanſche Hof ſchynt te erkennen, dat deeze Maatſchappy, tegen de Verdragen, opgeregt is.

De *Markgraaf van Pozzo-Bueno*, Ambasſadeur van Spanje, in Engeland, hadt zelfs, in Grasmaand deezes jaars, rondelyk, verklaard, dat de Koning, zyn Meeſter, het opregten der Ooſtendeſche Maatſchappye wraakte. „ De Koningen van Spanje plagten," zeide hy „ van ouds, de magt te hebben, om hunne Onderzaaten, behalven de Spanjaards, uit „ te ſluiten van de Vaart op de Indiën. De „ Nederlanden waren 'er, derhalve, ook van „ uitgeſlooten geweest. Spanje hadt, op deeze „ onderſtelling, verſcheiden' Verdragen gemaakt met de Staaten der Vereenigde Gewesten; byzonderlyk het Verdrag van Munſter,

(*m*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 80. ROUSSET Recueil, *tom.* II. *p.* 84.

(*n*) Reſol. Gener. *Merc.* 24 *Maart* 1723.

(*o*) Misſiven *van den* Amb. HOP *aan den* Griffier FAGEL *van* 14 *April* en 23 *Juny* 1724.

„ ſter, welk, in de Spaanſche Nederlanden, 1724.
„ aangenomen was. In deezen ſtaat, waren
„ deeze Nederlanden afgeſtaan aan den Keur-
„ vorst van Beieren, zynde het niet te vermoe-
„ den, dat de Koning van Spanje, by deezen
„ afſtand, den Nederlanderen de vryheid zou
„ hebben willen geeven, om op de Indien te vaa-
„ ren. De Koning van Frankryk hadt, nader-
„ hand, uit den naam des Konings van Span-
„ je, de Spaanſche Nederlanden doen inrui-
„ men aan de Staaten der Vereenigde Gewes-
„ ten, op gelyken voet, als zy aan den Keur-
„ vorst waren afgeſtaan geweest. En op gee-
„ nen anderen voet, waren zy, naderhand,
„ door de Staaten, overgegeven aan den Kei-
„ zer. De Koning van Spanje zou, derhalve,
„ by 't Verdrag, waar over nu gehandeld werdt,
„ de Spaanſche Nederlanden niet konnen af-
„ ſtaan aan den Keizer, zonder zig het uitſlui-
„ tend regt tot de Vaart op de Indiën voor te
„ behouden; zo hy den Staaten der Veree-
„ nigde Gewesten geene gegronde reden gee-
„ ven wilde, om over eene blykbaare inbreuk
„ op de Munſterſche Vrede te klaagen. Zelfs
„ zouden zy, van de verbindtenis aan deeze
„ Vrede ontſlaagen zynde, ook op de Spaan-
„ ſche Indiën mogen handelen. De Ingezete-
„ nen der Keizerlyke Nederlanden zouden zel-
„ ven, zo wel op de Spaanſche Indiën als el-
„ ders, vaaren mogen, zo de Koning zig dit
„ uitſluitend regt niet voorbehieldt. 't Was
„ dan, beſloot hy, ook het belang van Span-
„ je, dat het Keizerlyk Oktroi, ten behoeve
„ der Ooſtendeſche Maatſchappye verleend,
„ gee-

1724. „ geenen ſtand greep (*p*).” Hy vorderde, hierom, dat de zaak deezer Maatſchappye, op de byeenkomst te Kameryk, gebragt, en afgedaan werdt (*q*). Men ſcheen dan veilig te mogen vastſtellen, dat het Hof van Madrid de Zee-Mogendheden onderſteunen zou, in 't bevorderen van de vernietiging der Maatſchappye van Ooſtende. Doch de zaaken aan dit Hof veranderden, eerlang, merkelyk van gedaante. En 't zal der moeite wel waardig zyn, dat wy, hier, beknoptelyk, ontvouwen, wat 'er aanleiding toe gegeven heeft.

XII. De Koning van Spanje handelt, afzonderlyk, met den Keizer.

Het viervoudig Verbond was, onder anderen, geflooten, om den Infant van Spanje, Don Carlos, te verzekeren van de opvolging in de Hertogdommen van Toskane, Parma en Piacenza (*r*): en de Mogendheden, welken in dit Verbond getreden waren, deeden haar best, op de byeenkomst te Kameryk, om den Keizer te doen bewilligen, in de maatregels, welken men, ten deezen einde, genomen hadt. Ook hadt Karel de VI, in 't begin deezes jaars, eene Akte doen overleveren te Kameryk, waarby Toskane, Parma en Piacenza beloofd werden aan den Infant (*s*). Doch alzo hy, niet dan ſchoorvoetende, tot deezen ſtap gekomen was, hadt hy, zo men wil, niet ongaarne gezien, dat de Paus en de regeerende Groot-Hertog van Toskane *geproteſteerd* hadden, tegen deeze opdragt. Hy hoopte, hierom, dat zy geen gevolg

(*p*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 85. ROUSSET Recueil. *Tom.* II. *p.* 76.
(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 402.
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 174.
(*s*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

volg hebben, of ten minste vergoed worden zou, door eenige voordeelen, welken hy, daartegen, dagt te bedingen van de Kroone van Spanje. Sommigen verzekeren, dat de Keizer, om dit zyn oogmerk te bereiken, zig wist te bedienen van het misnoegen van het Roomsche Hof, over de opdragt van Parma en Piacenza; en dat hy, door middel van het zelve, den Koning en de Koningin van Spanje, kort na dat Filips de V. de Kroon wederom aanvaard hadt, deed aanzoeken tot afzonderlyke handeling(*t*). Zeker is 't, ten minste, dat hunne Katholyke Majesteiten, in Wynmaand deezes jaars, eenen Gezant naar Weenen zonden, met last, om heimelyk te handelen over een Verdrag, met den Keizer en 't Ryk alleen, zonder tusschenkomst van Frankryk en Groot-Britanje; welker Gevolmagtigden, ondertusschen, den tyd, vrugteloos, sleeten te Kameryk. 1724.

Staatswisseling van den Heere van Ripperda.

Het Spaansche Hof verkoor, tot deeze gewigtige handeling, den Heer van Ripperda; denzelfden, die, in 't jaar 1715, van wege deezen Staat, naar Spanje gezonden geweest was(*u*). Hy hadt, in 't jaar 1717, verzogt hebbende een' keer herwaards te mogen doen (*v*), in 't volgende jaar, te Madrid, kort voor 't uitbersten van de onlusten tusschen Frankryk en Spanje, den Roomschen Godsdienst aangenomen, en was, hierdoor, vervallen van de waardigheid, welke hy, van wege de Staaten, aan 't Hof van Madrid, bekleed hadt. Sedert, hadt hy zig bezig gehouden, met het opregten en voort-

(*t*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 152.
(*u*) *Zie* hier voor, *bl.* 100.
(*v*) Resol. Holl. 28 *July*, 11, 24 *Dec.* 1717, *bl*, 330, 551, 566.

1724. voortzetten van Weeveryen in Spanje, zonder zig te kreunen aan het nadeel, welk hy, hierdoor, zyn Vaderland toebragt. *Zyne* zugt tot bewind in Staatszaaken was, midlerwyl, oorzaak, dat hy zig, allengskens, dieper drong in de gunst der Koninginne, tot dat hunne Majesteiten, eindelyk, besloten, hem den handel aan 't Weener Hof toe te vertrouwen (*w*). Voor zyn vertrek naar Duitschland, verspreidde hy, dat hy een' keer naar Holland ging doen, tot verrigting zyner byzondere zaaken. Doch men vernam zo dra niet, dat hy, onder den naam van *Baron van Passemberg*, te Weenen, aangekomen was, of men kreeg vermoeden, dat 'er eenig gewigtig geheim van Staat school, onder zyne reize. De Ambassadeur van der Meer was één der eersten, die 'er de lugt van kreegen. Hy gaf 'er kennis van aan den *Maarschalk de Tessé*, Franschen Gezant in Spanje, en de uitkomst leerde, eerlang, dat hy het waare geheim van Ripperda's reize ontdekt hadt.

Zyne handeling aan 't Weener-Hof.

De Spaansche Gezant hadt, in 't eerst, merkelyke moeite, om 's Keizers Staatsdienaars tot een Verdrag, naar de inzigten van Spanje, over te haalen. En toen zy naar zyne voorslagen begonden te luisteren, vergden ze, van hunnen kant, zulke voorwaarden van zyne Katholyke Majesteit, dat hy, geenen last hebbende, om zo veel in te willigen, de handeling sleepende hieldt, tot in de Lente des volgen-
1725. den jaars, wanneer het Fransche Hof een' stap deedt, die Filips den V. bewoog, om, zonder

(*w*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 152, 222.

der uitſtel, te ſluiten met het Weener-Hof (*x*). 1725.

XIII. De Koning van Frankryk beſluit, de Infante, met welke men, voor hem, een Huwelyk geſlooten hadt, naar Spanje te rug te zenden.

Wy hebben, te vooren, verhaald, hoe de Hertog van Orleans, meer uit inzigt op zyn eigen belang, dan op dat van den Koning en het Ryk, een Huwelyk geſlooten hadt, tusſchen Lodewyk den XV. en de Infante van Spanje (*y*): welk, ter oorzaake van de jongkheid der Prinſesſe, die thans eerst in haar zevende jaar getreden was, nog niet hadt konnen voltrokken worden. De dood des Hertogs van Orleans hadt het inzigt, welk hy met dit Huwelyk gehad hadt, doen verdwynen. Het Hof, en de Hertog van Bourbon in 't byzonder, verſtonden, dat het belang van 't Ryk vorderde, dat de Koning eene Prinſesſe trouwde, die in ſtaat was, om hem Opvolgers tot de Kroone voort te brengen: 't welk van de jonge Infante nog in lang niet te wagten was. Men vertoonde dit den Koning zo ernſtig, dat hy, eerlang, beſloot, de Verbindtenis te breeken, in welke de Hertog van Orleans, geduurende zyne minderjaarigheid, getreden was met het Spaanſche Hof. Ondertusſchen hadt men zyn best gedaan, om dit Hof alle vermoeden van zulk een' toeleg, t'eenemaal, te beneemen. De Maarſchalk de Tesſé kreeg last, om hunnen Katholyken Majeſteiten te verzekeren, dat de ondertrouw, tusſchen den Koning, zynen Meeſter, en de Infante, geſchieden zou, zo dra de Prinſes volle zeven jaaren bereikt zou hebben: terwyl men, in 's Konings Raad, bezig was om te overleggen, op welk eene wyze, men zig, in dit gewigtig geval, behoorde te gedraagen, zo dat het belang

(*x*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 153. 154, 241.
(*y*) *Zie* hier voor, *bl.* 239.

1725. lang van den Koning en het Ryk niet verwaarloosd, en de eer van eenen Vorst, die, t'eenigen tyde, Koning van Frankryk zou konnen worden, zo weinig als mogelyk ware, gekwetst werdt. De Koning was, in den aanvang deezes jaars, van eene gevaarlyke ziekte overvallen geweest, die de ongerustheid ten Hove hadt doen toeneemen. Men besloot, derhalve, een einde te maaken van de raadpleegingen, die reeds eenen geruimen tyd geduurd hadden. De Hertog van Bourbon, eenige Kardinaalen, Maarschalken, Hertogen en andere Grooten des Ryks byeen vergaderd hebbende, hieldt hun voor „ dat het belang van den Staat vorderde, dat de Koning met eene huwbaare „ Prinsesse trouwde, en dat men de Infante „ naar Spanje te rug zonde." Elk was 't, hierin, met hem eens. Doch sommigen verstonden, dat men dit voorneemen niet rugtbaar maaken moest, voor men 'er hunne Katholyke Majesteiten, door minzaame onderhandeling, in hadt doen bewilligen: 't welk anderen hielden voor gevaarlyk en van langen nasleep. Men besloot dan, de Infante te rug te zenden, zonder uitstel; en te gelyk, dat de Koning en de Hertog van Bourbon ieder eenen uitvoerigen en beleefden brief zouden schryven aan den Koning en de Koninginne van Spanje, waarin men deezen stap, met de beste redenen, van het onvermydelyk belang des Ryks ontleend, zou zoeken te verschoonen. Terstond hierna, werdt de Maarschalk de Tessé uit Spanje t'huis ontbooden. De Brieven, waar by het vertrek der Infante bekend gemaakt werdt, werden den *Abt de Livry*, die, uit zyn Gezantschap

fchap naar Portugal, te Madrid, te rug gekomen was, toegezonden met een' renbode, met last, om ze den Koning en der Koninginne te overhandigen, zonder hun, vooraf, gelyk in andere gevallen wel gebruikelyk was, kennis te geeven van den inhoud. Doch de Abt, zig verbeeldende, dat hy, door eene welfpreekende rede, de bitterheid van zyne boodfchap zou konnen verzoeten, vondt geraaden, by 't overgeeven der brieven, eene inneemende aanfpraak te doen aan hunne Majefteiten; die, aan de inleiding, befpeurende, waar hy heenen wilde, hem bevalen te zwygen, te gelyk weigerende, de brieven te leezen, of te ontvangen. Zo zeer trokken de Koning en de Koningin zig den hoon aan, dien 't Franfche Hof hun deedt, dat Livry, en alle Franfchen, die zig met de zaaken van dit Hof hadden bezig gehouden, bevel kreegen, om Madrid te ruimen, binnen vierentwintig uuren. De Prinfes van Beaujolois, die aan den Infant Don Carlos beloofd was, werdt ook te rug gezonden naar Frankryk. Men gaf *Patricio Lawles* en den Markgraave van Monteleone, die, wegens Spanje, hun verblyf hielden aan het Franfche Hof, bevel, om de Infante, terftond, op te eisfchen, en, met haar, te rug te keeren naar Spanje. Doch de *Hertogin van Tallard* was reeds, met de Prinfesfe, vertrokken naar de grenzen (z), daar zy, van wege den Koning en de Koningin-ne van Spanje, deftig, werdt ingehaald. Zy hadt zig, onaangezien haare tedere jaaren, zeer bemind weeten te maaken in Frankryk, en wordt van eenigen, die haar daar gekend hebben, als een

1725.

Misnoegen hier over aan 't Spaanfche Hof.

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 4—27.

1725. *een wonder van geestigheid, bevalligheid, beleefdheid en ſpraakzaamheid* aangemerkt (*a*).

XIV. Verſcheiden' Verdragen tusſchen den Keizer en den Koning van Spanje, geſlooten, te Weenen.

'tScheen, in 't eerst, dat dit voorval eene onvermydelyke Vredebreuk zou veroorzaakt hebben, tusſchen de twee Hoven. Doch de zwakheid en droefgeestigheid des Konings van Spanje verhinderden hem, in 't neemen van eenig geweldig beſluit. 't Eerſte gevolg van het te rug zenden der Infante was het tekenen van eenige Verdragen met het Weener-Hof. Ripperda kreeg, terſtond, bevel, om te bewilligen in alles, wat de Keizerſchen gevorderd hadden (*b*), en op den dertigſten van Grasmaand, tekende hy, te Weenen, twee Verdragen, een Verdrag van Vrede en een verdedigend Verbond met den Keizer: waarby, op den eerſten van Bloeimaand, een Verdrag van Koophandel met den Keizer, en op den zevenden van Zomermaand, een Verdrag van Vrede met het Keizerryk gevoegd werden: door alle welke Verdragen, zulk eene naauwe vereeniging tusſchen den Keizer en Spanje te wege gebragt werdt, dat zy, zo ſommigen willen, nimmer, zelfs niet, toen de twee takken van het Huis van Oostenryk, in beide de Ryken, regeerden, grooter geweest was (*c*).

Voornaamſte inhoud deezer Verdragen.

By 't Verdrag van Vrede met den Keizer, werdt „ het Verdrag van Londen van den „ jaare 1718, of het viervoudig Verbond, be„ kragtigd, en Sardinie, behoudens 't regt van „ wederkeering tot de Kroone van Spanje, „ aan den Keizer afgeſtaan; die 't wederom „ overdraagen mogt, gelyk hy reeds gedaan „ hadt,

(*a*) Verhaal der Ambasſ. van dien tyd. *MS.*
(*b*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 155.
(*c*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

„ hadt. De Keizer bewilligde, daarentegen, 1725.
„ in alles, wat, by de Utrechtsche Vrede,
„ omtrent de opvolging in de Koningkryken van Frankryk en Spanje, vastgesteld was, en stondt van alle regt op Spanje af. Filips stond, insgelyks, af van zyne eisschen op 's Keizers bezittingen in Italie en in de Nederlanden, zo als ze hem, by 't Verdrag van Londen, waren toegeweezen: ook van zyn regt op alles wat, voorheen, in Italie en in de Nederlanden, tot de Spaansche heerschappye, behoord hadt, met naame van het Markgraafschap van Final, welk de Keizer, in 't jaar 1713, aan den Staat van Genua hadt afgestaan: en, eindelyk, van het regt van wederkeering tot de Spaansche Kroone van het Koningkryk Sicilie. De Keizer verklaarde, daarentegen, Toskane, Parma en Piacenza, die, by 't Verdrag van Londen, voor Ryks-Leenen erkend waren, op te draagen aan den oudsten Zoon der tegenwoordige Koninginne van Spanje, of, by mangel van den zelven, aan den tweeden of volgenden, in geval de tegenwoordige bezitters deezer Leenen, zonder mannelyke Erfgenaamen, overleeden. Livorno zou egter, altoos, eene vrye haven blyven, gelyk het tegenwoordig was. De Koning van Spanje beloofde, nimmer Voogd te zullen zyn over dien zyner Zoonen, uit de tegenwoordige Koninginne gebooren, welke in 't bezit der genoemde Vorstendommen geraaken zou. Ook zou hy, aan deezen, in 't gemelde geval, Porto Longone, en 't gene hy thans in 't Eiland Elbe bezat, overgeeven.

1725. „ Karel de VI. en Filips de V. zouden de titels „ behouden, welken zy, tot hiertoe, hadden „ aangenomen: doch hunne Opvolgers zou- „ den geene titels voeren, dan van de Ryken „ en waardigheden, welken zy daadelyk be- „ zaten. De Keizer beloofde, de vastgestel- „ de opvolging in 't Koningkryk Spanje te „ zullen handhaaven, waartegen de Koning „ van Spanje zig verbondt, tot de handhaa- „ ving van de opvolging, door den Keizer, op „ het voorbeeld zyner Voorzaaten, als eene „ altoosduurende Wet en *Pragmatike Sanctie*, „ in het Huis van Oostenryk, vastgesteld (*d*)." 't Verdrag van Vrede met het Keizerryk bevestigde de punten, die 't Ryk betroffen, in 't Verdrag van Vrede met den Keizer (*e*). By 't verdedigend Verbond tusschen den Keizer en den Koning van Spanje, zo als het, in den aanvang des jaars 1727, door 't Weener-Hof, in 't licht gegeven werdt, beloofde de eerste „ zig „ niet te zullen kanten, tegen de herlevering „ van Gibraltar en Port-Mahon, welke, zo de „ laatste verklaarde, ten opzigte van Gibral- „ tar, door den Koning van Groot-Britanje, „ beloofd was." Voorts, verbonden de twee Vorsten zig „ om elkanderen te beschermen, „ de Keizer den Koning, met dertigduizend „ man, en de Koning den Keizer, met twin- „ tigduizend man en vyftien Oorlogsschepen, „ ten minste (*f*)." Doch by 't Verdrag van Koop-

(*d*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom* VIII. *P.* II. *p.* 106. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 110. *Tom.* III. *p* 455—471.

(*e*) DU MONT *ubi supra* *p.* 121. ROUSSET Recueil *Tom.* II. *p.* 123.

(*f*) DU MONT *ubi supra* *p.* 113. ROUSSET Recueil *Tom.* II, *p.* 178.

Koophandel, welk zeer voordeelig was voor de Onderzaaten des Keizers, werden „ aan de „ Oostendesche Maatschappye dezelfde voor- „ regten en vryheden, beide in Spanje en in „ de Indiën, toegestaan, als, voorheen, aan „ de Ingezetenen der Vereenigde Gewesten, „ door de Koningen van Spanje, verleend „ waren. Ook zouden 's Keizers Onderzaaten „ zo vry op de Kanarische Eilanden mogen „ handelen, als de Engelschen en Hollanders. „ Zelfs werden hun, in 't algemeen, dezelfde „ voorregten, als aan deeze twee Volken, ver- „ gund (*g*)." De Verdragen van Vrede en Koophandel werden haast gemeen gemaakt. Doch het verdedigend Verbond werdt, tot in den aanvang des jaars 1727, geheim gehouden. Voorts, werdt verspreid en geloofd, dat 'er nog een ander geheim beschadigend Verbond, ten nadeele van Frankryk en Groot-Britanje, gesloten was, te Weenen (*h*): waarvan, allengskens, iet uitlekte, schoon, door 't Weener Hof, en zelfs door de Spaansche Staatsdienaars, dikwils, ernstelyk, ontkend is, dat 'er eenig beschadigend Verbond getekend was. 1725

Aanmerkingen over deeze Verdragen, met opzigt op Spanje.

Beide Spanje en de Keizer meenden hunne rekening te vinden, by het sluiten van deeze verscheiden' Verdragen. Filips de V. zag zig, ten laatste, verzekerd van 't bezit der Kroone van Spanje, waarop de Keizer, tot hiertoe, zyn regt behouden, of ten minste nog niet in orde afgestaan hadt (*i*). 't Verbond

(*g*) Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 114. Rousset Recueil. *Tom.* II. *p.* 127.
(*h*) Tindal *Vol.* XIII. [or XXVIII.] *p.* 277, 278.

(*i*) Zie wat, omtrent deezen afstand, by 't vier-

1725. bond van onderlinge beſcherminge gaf hem ook hoop, op de herkryging van Gibraltar en Port-Mahon, welke hem zelfs, zo men wil, by eenige geheime punten, of by een afzonderlyk Verdrag, verzekerd was. Eindelyk, werdt hem de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza beloofd, ten behoeve van zynen oudſten Zoon, uit de tegenwoordige Koninginne, die, gemerkt 's Konings zwakheid, thans het voornaamſte bewind der Regeeringe hadt (*i*), en altoos gearbeid heeft, om haaren Zoonen aanzienlyke Staaten te bezorgen. Ook was men, aan 't Spaanſche Hof, zo voldaan, over het ſluiten der verſcheiden' Verdragen met den Keizer en 't Ryk, dat de Heer van Ripperda, kort na zyne terugkomst uit Duitschland, tot Hertog en Groote van Spanje, en tot eerſten Staatsdienaar des Konings verheeven werdt: welke ongemeene gunſten hy egter, zo men wil, voornaamlyk, te danken hadt, aan de verzekeringen, door hem, der Koninginne gedaan, dat hy den Keizer zo goed als bewoogen hadt, om in een Huwelyk tusſchen den Infant Don Carlos en 's Keizers oudſte Dogter te bewilligen (*k*); hoewel het gevolg, eerlang, getoond heeft, dat hy zyne Meesteresſe, in dit opzigt, met eene vergeefſche hoop, gevleid hadt. En inderdaad, men meende reden te hebben, om vast te ſtellen, dat Spanje eenige geheime voordeelen moest be-

(*i*) *Voyez* Montgon Memoir, *Tom.* II. *p.* 312.
(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 155, 208, 214.

voudig Verbond, in 't jaar 1718, beraamd was, hier voor, bl. 180.

bedongen hebben; alzo de bekenden den Koning, op de Kamerykſche Byeenkomst, in gevolge van het viervoudig Verbond, zouden toegelegd zyn geworden. 1725.

Maar Karel de VI. hadt, by de Weener-Verdragen, voordeelen bedongen, welken hy, nimmer, op de byeenkomst te Kameryk, daar de Franſchen en Engelſchen het Ampt van Middelaars bekleedden, zou verkreegen hebben. Ik zie niet op 't gene hem, reeds by 't viervoudig Verbond, was toegeſtaan; maar inzonderheid op het voordeelig Verdrag van Koophandel, waarby, onder anderen, zelfs het Oktroi der Oostendeſche Maatſchappy erkend en bekragtigd werdt, onaangezien de Markgraaf de Pozzo Bueno, in 't voorleeden jaar, nog te kennen gegeven hadt, dat deeze Maatſchappy, ook naar 't oordeel van hunne Katholyke Majeſteiten, tegen den inhoud der Verdragen, opgeregt was (*l*). Ook was het punt van 't Verdrag van Vrede, waarby Filips de V. zig verbondt, de vastgeſtelde opvolging, in 't Huis van Oostenryk, te zullen handhaaven, van veel belang voor den Keizer: om 't welk te beter te doen verſtaan, hier, niet ondienstig zal zyn, kortelyk, voor te draagen, hoe 't, met deeze vastſtelling omtrent de opvolging, die eerlang ook van gewigt werdt voor den Staat der Vereenigde Gewesten, was toegegaan.

en den Keizer.

XV. Berigt wegens de *Prag*...

De Vorsten uit den Huize van Oostenryk plagten, om de verdeeling hunner nalaatenſchap, en derhalve ook de vermindering van het

(*l*) *Zie* hier voor, *bl.* 298.

1725. het aanzien van hun Huis te voorkomen, dikwils, schikkingen te maaken op de opvolging, gelyk Ferdinand de II. en Keizer Leopold zelf, laatstelyk, gedaan hadden. By deeze schikkingen, was, altoos, aan de Zoonen de voorrang gegeven boven de Dogteren, en te gelyk vastgesteld, dat de oudste voor de jonger Zoonen gaan zouden. De Keizer, die geene Zoonen hadt, was, reeds in 't jaar 1713, te raade geworden, tot nadere verklaaring deezer schikkingen, vast te stellen „ dat, by mangel van „ Aartshertogen, de Aartshertoginnen uit den „ Huize van Oostenryk, naar den rang haarer „ jaaren, in zyne nalaatenschap, zouden op„ volgen: te weeten, de Aartshertoginnen, „ zyne Dogters, in de eerste plaats: daar na, „ de Aartshertoginnen, zyne Nigten, Dogters „ van Keizer Jozefus, en eindelyk, de Aarts„ hertoginnen, zyne Zusters." De Dogters van Keizer Jozefus, eene van welken, met den Keurprinse van Saxen, en eene andere, met den Keurprinse van Beieren, gehuwd was, hadden bewilligd in deeze schikking. Doch alzo zy, ten opzigte van de Oostenrykſche Nederlanden, aanliep tegen de schikking, in den jaare 1549, door Keizer Karel den V., gemaakt (m), hadt de tegenwoordige Keizer zorg gedraagen, dat zyne nieuwe schikking, door de Staaten der genoemde Nederlanden, goedgekeurd en aangenomen was, met vernietiging van de schikking des jaars 1549. Op hun verzoek, hadt de Keizer, in 't voorleeden jaar, zyne schikking op de opvolging, die, sedert, in 't gemeen, de Prag-

— — —[Prag]matike *Sanctie* of vastſtelling omtrent de opvolging in 't Huis van Oostenryk.

(m) *Zie* V. *Deel, bl.* 333.

Pragmatike Sanctie genoemd werdt, in openbaaren druk, uitgegeven (*n*). En thans deedt hy zyn best, om de Vorsten en Stenden des Duitschen Ryks niet alleen; maar ook de voornaamste andere Mogendheden van Europa te beweegen, om de handhaaving deezer vastselling op zig te neemen. Ook slaagde hy hierin, ten deele. De Koning van Spanje was de eerste, die zig, tot de handhaavinge, van welke wy spreeken, verbondt, by het Weener Verdrag: bewoogen, naar alle waarschynlykheid, door de hoop op het Huwelyk van zynen Zoon, Don Carlos, met de oudste Aartshertoginne, die, in gevolge der Pragmatike Sanctie, alle 's Keizers Staaten erven moest, zo de Keizer geene Zoonen naliet. Veel was 'er, ondertusschen, aan gelegen voor Keizer Karel, dat Spanje voorging, in 't belooven van de handhaavinge deezer vaststellinge: waartoe andere Mogendheden zig ligter scheenen te zullen laaten overhaalen, na dat zy 't voorbeeld van Koning Filips voor zig hadden; zo zy anders, door de vrees voor het ontworpen Huwelyk tusschen Don Carlos en de Aartshertoginne, niet werden afgeschrikt. Doch hoe veel voordeels de Keizer en de Koning van Spanje zig ook uit het sluiten der Weener Verdragen belooven mogten; verscheiden' andere Mogendheden, met naame Groot-Britanje en de Staaten, waren 'er zo misnoegd over, dat zy terstond bedagt waren op middelen, om de verwagting, die Karel de VI. en Filips de V. van hunne naau-

1725.

(*n*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 40. 81, 103. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 425—457. Suplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p* 162.

1725. naauwe verbindtenis hadden, geheellyk, te leur te ſtellen.

De Byeenkomst te Kameryk wordt afgebroken.

Terſtond na het ſluiten der Weener-Verdragen, werden de onderhandelingen te Kameryk, t'eenemaal, afgebroken. Het Spaanſche Hof hadt, op de tyding van het te rug zenden der Infante, reeds geweigerd, de bemiddeling van Frankryk, tusſchen den Keizer en Spanje, verder te erkennen; en den Koning van Groot-Britanje verzogt, deeze bemiddeling alleen op zig te willen neemen. Doch Koning George, wel bewust, dat zulks den Keizer onaangenaam zyn zou, en veelligt ook in Frankryk met geene goede oogen zou worden aangezien, hadt deeze eer van de hand geweezen (o). Hierop was het ſluiten der Weener-Verdragen gevolgd, welk noodwendig een einde maaken moest van de Byeenkomst te Kameryk, alwaar, nu, na 't bevredigen van alle de handelende Mogendheden, niets meer te verrigten was; zynde men nog niet overeengekomen, om de zaak der Oostendeſche Maatſchappye, op deeze Byeenkomst te brengen.

XVI. Misnoegen der Staaten over 't Weener-Verdrag van Koophandel.

't Nadeel, welk de Vereenigde Gewesten, uit het opregten deezer Maatſchappye, te gemoet zagen, gedoogde niet, dat zy het ſluiten van 't Weener-Verdrag van Koophandel, met onverſchillige oogen, beſchouwden. De Oost- en Westindiſche Maatſchappyen deezer Landen leverden nieuwe Vertoogen in, ter algemeene Staatsvergaderinge, waarin zy zeer klaagden over dit Verdrag, beweerende, dat het

(o) Tindal *Vol.* XIII. [or XXVIII.] *p.* 274. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 252.

het tegen verscheiden' vroeger Verdragen aanliep. Zy verzogten ook, dat de Staaten, te Madrid en te Weenen, wilden aanhouden op het wegneemen der billyke bezwaarnisfen, welken zy, tegen dit Verdrag, hadden ingebragt (p). En de Staaten waren zo zeer overtuigd van de redelykheid van dit verzoek, dat zy hunnen Gezanten, by den Keizer en by den Koning van Spanje, last gaven, om hieromtrent ernstige Vertoogen te doen, aan beide de Hoven. De Gezanten des Konings van Groot-Britanje, die zig, tot de handhaavinge van het Verdrag van Barriere, verbonden hadt, ondersteunden hunne poogingen, beide te Madrid en te Weenen (q). De Heer van der Meer hadt, reeds in Hooimaand, een Vertoog overgeleverd aan hunne Katholyke Majesteiten, waarin hy aangemerkt hadt „, dat de Staaten, zy„ ne Meesters, altoos, hun werk gemaakt „ hadden van het onderhouden der Verdra„ gen; dat zy, in 't byzonder, hadden ge„ toond, hoe zeer hun 't belang van Spanje „ ter herte ging, hebbende zy, tot hiertoe „ geweigerd te treeden in het viervoudig Ver„ bond, welke voordeelen men hun ook aan„ gebooden hadt, om hen hiertoe te bewee„ gen; dat zy zig, hierom, gevleid hadden, „ dat zyne Majesteit zig, ten hunnen opzigte, „ zou gedraagen hebben, niet slegts als hun „ Bondgenoot, maar zelfs als hun bescher„ mer tegen elk, die eenige inbreuk zou „ zoeken te doen, op de Verdragen, met hen „ ge-

1725.

Vertoog daartegen, door den Ambassadeur van der Meer, aan 't Spaansche Hof gedaan.

(p) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 199, 203.
(q) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.

1725. „ gesflooten. Doch dat de gedaante der zaa-
„ ken nu zo zeer veranderd scheen, dat zyne
„ Majesteit zig gedroeg, als beschermer eener
„ Maatschappye, die, tegen de trouw der Ver-
„ dragen, was opgeregt. Dat 's Konings Staats-
„ dienaars zig vergeefs zogten te behelpen,
„ met de uitvlugt, dat men den Keizer niets
„ hadt toegestaan dan 't gene met de oude Ver-
„ dragen overeen kwam; alzo ligtelyk te zien
„ was, dat het Weener-Verdrag van Koophan-
„ del tegen de Munstersche en Utrechtsche
„ Verdragen aanliep. By 't Weener-Verdrag,
„ werdt aan alle Keizerlyke Oorlogs- en Koop-
„ vaardyschepen vryheid verleend, om zig te
„ komen ververschen in de Spaansche Havens,
„ die der Indiën niet uitgezonderd, mids men,
„ in deezen, geenen Koophandel dreeve. 's Kei-
„ zers onderdaanen kreegen ook vryheid, om
„ de waaren, welken zy uit de Indiën gebragt
„ hadden, in Spanje te brengen, zo zy slegts
„ deeden blyken, dat deeze waaren, door de
„ Oostendesche Maatschappye, herwaards wa-
„ ren gevoerd. Men stondt hun, eindelyk, al-
„ le de voordeelen toe, welke den Engel-
„ schen en Hollanderen, by verscheiden' Ver-
„ dragen en Overeenkomsten, verleend waren.
„ 't Bleek niet, by 't Verdrag, of 's Keizers
„ Onderzaaten, zig in de Spaansche Indiën
„ mogten nederzetten, of niet, schoon zulks
„ den ingezetenen der Vereenigde Gewes-
„ ten, uitdrukkelyk, ontzeid geworden was.
„ En zo men begreep, dat zulks den Keizer-
„ schen vrystondt, liep het regelregt aan tegen
„ het Munstersch verdrag. De andere pun-
„ ten streeden 'er, insgelyks, mede, zo wel
„ als

„ als met de Utrechtsche Vrede van den jaare 1725.
„ 1713, mogende de Spanjaards, volgens dee-
„ ze Verdragen, zig niet verder uitbreiden in
„ de Indiën, en de Vaart derwaards aan geene
„ anderen worden toegestaan. De Koningen
„ van Spanje hadden, weleer, de Spaansche
„ Nederlanden bezeten, zonder dat derzelver
„ Ingezetenen vaaren mogten op de Indiën.
„ In deezen staat, waren ze aan den Keizer
„ afgestaan, en de Koning van Spanje hadt zig,
„ by de Utrechtsche Vrede, verbonden; om
„ de zaaken te houden op den zelfden voet,
„ als ten tyde van Karel den II. Zyne Staats-
„ dienaars behoorden, hierom, den Keizer-
„ schen zo veele vryheden niet toegestaan,
„ noch eene Maatschappy erkend te hebben,
„ die tegen de Verdragen was opgeregt, en
„ die de Vereenigde Gewesten niet slegts,
„ maar Spanje zelf, grootelyks, benadeelen
„ kon in den Koophandel." De Ambassadeur verzogt, ten besluite „ dat zyne Majesteit de
„ bezwaarnissen wilde wegneemen, die, uit
„ dit Verdrag van Koophandel, ontstaan wa-
„ ren, houdende de Staaten, zyne Meesters,
„ zig verzekerd, dat de Koning niet, maar
„ zyne Staatsdienaars alleen de schuld hadden
„ van het sluiten en tekenen van punten, die
„ onbestaanbaar waren met de openbaare trou-
„ we, en merkelyke inbreuk deeden op de
„ voorregten der Vereenigde Gewesten (r)." Te Weenen, werdt ook een Vertoog gedaan, door den Gezant Hamel Bruininx, ten zelfden einde strekkende. Doch deeze Vertoogen werden,

(r) Volgz Rousset Recueil, Tom. II. p. 214.

1725. den, met algemeene uitdrukkingen, beantwoord (s), zonder dat 'er eenige verandering door te wege gebragt werdt, in 't gene, by 't Weener-Verdrag van Koophandel, was vastgesteld.

XVII. Argwaan over de Weener-Verdragen in Frankryk en in Engeland.

Het sluiten van dit Verdrag en van de anderen, die, omtrent den zelfden tyd, getroffen waren, hadt, ondertusschen, merkelyken argwaan verwekt aan de Hoven van Versailles en Londen. Men vondt vreemd, dat Spanje zig, zonder bemiddeling van deeze twee Hoven, verdraagen hadt met den Keizer, en men twyfelde niet, of daar was eene heimelyke overeenkomst getroffen, tusschen Karel den VI. en de Koninginne van Spanje, waarby Frankryk en Groot-Britanje meer belang hadden, dan by de Verdragen, die gemeen gemaakt waren, en welker inhoud wy, hiervoor, hebben medegedeeld. 't Hof van Madrid gaf wel voor, dat het te rug zenden der Infante de eenige beweegreden was der naauwe Verbindtenisse met den Keizer: doch men liet zig niet misleiden, door dit voorgeeven. Men wist, dat Ripperda te Weenen geweest was, lang voor dat men, aan 't Fransche Hof, beslooten hadt, de Infante te rug te zenden. Men stelde, hierom, vast, dat dit te rug zenden het sluiten der naauwe Verbindtenisse met den Keizer, misschien, verhaast; doch niet eigenlyk veroorzaakt hadt (t): hoewel men ook, niet zonder grond, zou mogen vermoeden, dat het Spaansche Hof reeds bekommerd geweest was voor

(s) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 271, 272.
(t) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 239—248.

voor het te rug zenden der Infante, eer Ripperda naar Weenen trok: en dat men, hierom, een besluit genomen hadt, om in afzonderlyke handeling te treeden met den Keizer (*u*). Wyders, scheen Koning George zelf bedugt, dat de Keizer en Spanje zig heimelyk verbonden hadden, om den Pretendent op den troon van Groot-Britanje te stellen. Men hadt, in Engeland, brieven onderschept, geschreeven door Iersche Katholyken, die zig in Spanje onthielden, en meldende „ dat het Verbond, „ onlangs, te Weenen, geslooten, zeer voor„ deelig was voor Koning Jakob." De Engelsche Gezanten, te Weenen en te Madrid, kreegen bevel, om naauwkeuriglyk te onderstaan, of 'er, aan deeze Hoven, ook iet gehandeld werdt, ten behoeve des Pretendents (*v*). *S. Saphorin*, Gezant van Groot-Britanje aan 't Weener-Hof, kweet zig van deezen last, eer Ripperda nog naar Spanje gekeerd was, en vernam welhaast, dat deeze Gezant zig, in openbaare gezelschappen, in deeze of diergelyke woorden, uitgelaaten hadt: „ Zo Koning George Frankryk „ bystaat, weeten wy den weg wel, om den „ Pretendent op den Troon te zetten. Albe„ roni was een groot man, maar hy beging „ grove misslagen. Het zenden der Spaansche „ Vloote naar Sicilie was een grove misslag. „ Hy moest ze naar Engeland gezonden heb„ ben, om den Koning te onttroonen. Ligt „ zou zulks te doen geweest zyn; en als 't eens „ gedaan ware, was de weg gebaand tot ver„ de-

1725.

Ripperda's onvoorzigtigheid.

(*u*) *See* Bolingbrokes Answer to the Defence of the Enquiry &c. *in his* Works *Vol.* I. *p.* 243, 244.

(*v*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 247, 248, 249, 257.

1725. „ dere onderneemingen." Op een' anderen tyd, zou hy gezeid hebben: „ Koning George behoorde beter te weeten, wien hy op „ den tuil houdt; want wy hebben de magt in „ handen, om de belangen van den Pretendent, met nadruk, voort te zetten." Van Gibraltar ſpreekende, zou hy zig, in deezer voege, hebben laaten hooren: „ Wy weeten „ wel, dat deeze Stad onwinbaar is; maar wy „ ſteunen op de maatregels, welken wy genomen hebben, om Engeland tot de herlevering derzelve te noodzaaken." Ter gelegenheid, dat iemant hem, of een' ander' voornaam' Heer te Weenen, betuigd hadt „ dat „ de Koning van Groot-Britanje, veelligt, „ zwaarigheid maaken zou, om zig te verbinden, tot het handhaaven der Pragmatike „ Sanctie," zou men geantwoord hebben: „ Laat hy op zyne hoede zyn; want wy zyn „ in 't zeker berigt, dat men hem begint moede „ te worden, in Engeland. Ik weet," zeide Ripperda dikwils „ dat het gene ik zeg, terſtond, zal overgebragt worden; maar ik „ kreun 't my niet; ja ik ſpreek zelfs, op dat „ men verſpreiden zou, 't gene ik zegge." Zulke berigten en meer diergelyken bevestigden Koning George in 't vermoeden, dat 'er, tusſchen den Keizer en Spanje, een heimelyk Verbond, ten zynen nadeele, getroffen was. Hy beſloot dan, het gevaar, welk hem boven 't hoofd hing, af te wenden, door het ſluiten van een naauwer Verbond met den Koning van Frankryk; die, ſedert het te rug zenden der Infante, met de Prinſesſe *Maria Leczinska*, Dogter van Stanislaus, verkooren Koning van Poo-

George de I. beſluit, zig nader met Frankryk, de Staaten en andere Mogendheden te verbinden.

Poolen, in de Egt getreden was, en hierom ook voor eene Vredebreuk met Spanje dugtte. Men twyfelde niet, of de Vereenigde Staaten, misnoegd over 't Weener Verdrag van Koophandel, en verscheiden' andere Duitsche en Noordsche Mogendheden zouden zig beweegen laaten, tot het aanneemen van zulk een Verbond, welk ligtelyk magtiger te maaken zou zyn dan dat van Weenen, en dienen konnen, om de Vrede te bewaaren in Europa. 1725.

XVIII. Het Verdrag van Hanover, tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, wordt gesloten.

Om aan zulk een Verbond te arbeiden, begaf Koning George zig, in Zomermaand, naar zyne Duitsche Staaten (*w*). Hier werdt hem, op nieuws, berigt, dat de *Hertog van Wharton*, en zekere *Graham*, beide aanhangelingen van den Pretendent, te Weenen gekomen waren, en naauwe verkeering gehouden hadden met den Russischen Gezant, en met den Heere van Ripperda. Uit Spanje, werden hem diergelyke tydingen overgeschreeven. Hy verzuimde dan geenen tyd, om het ontworpen Verbond te sluiten. De *Graaf van Broglio*, Ambassadeur des Konings van Frankryk, was hem gevolgd naar Hanover, daar hy ook een mondgesprek hieldt met zynen Schoonzoon, den Koning van Pruissen, die zig verklaard hadt voor beschermer der verdrukte Protestanten in Poolen, in Duitschland en elders, en hierom geneigd was, om in een Verbond te treeden, welk hem in staat stelde, tot het kragtiglyk ondersteunen der vervolgden (*x*). Men tradt, te

(*w*) Motifs de la Cond. de la Gr Bret. *p.* 38, 39. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 259, 260, 261, 262.

(*x*) Muntgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 265, 266, 267, 268, 269, 270.

1725. te Herrenhausen, in onderhandeling. En hier, werdt op den derden van Herfstmaand, het Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, getekend, welk, sedert, by den naam van het Verdrag van Hanover, vermaard geworden is.

Inhoud van het zelve. Het bestondt slegts uit *agt* Leden: waarby nog *drie* afgezonderde punten gevoegd waren. De Bondgenooten beloofden „ elkanders Staa„ ten, Landen, Steden, regten, vryheden en „ voordeelen, zo die zy bezaten, als die zy „ behoorden te bezitten, beide buiten en in „ Europa, byzonderlyk met opzigt op den „ Koophandel, te zullen beschermen en hand„ haaven. Zo een hunner aangetast werdt, „ zouden zy elkanderen bystaan, de Koningen „ van Frankryk en Groot-Britanje, ieder met „ agtduizend knegten en vierduizend paarden, „ en de Koning van Pruissen, met drieduizend „ knegten en tweeduizend paarden: of met „ schepen, of geld, naar evenredigheid. Men „ zou geene Verdragen aangaan, strydig met „ de belangen van eenen der Bondgenooten. „ De Koning van Frankryk, als verbonden om „ de Westfaalsche Vrede te handhaaven, en „ de Koningen van Groot-Britanje en Pruis„ sen, als Leden des Duitschen Ryks, zouden „ byzonderlyk zorg draagen, dat de rust dee„ zes Ryks niet gestoord werdt. Men zou, „ met gemeene bewilliging, ook andere Mo„ gendheden, met naame de Staaten der Ver„ eenigde Gewesten, nodigen, om dit Verbond, „ welk vyftien jaaren duuren zou, aan te nee„ men." By de afgezonderde punten, beloofde men „ te zullen doen herstellen, 't gene, on-

„ langs,

„ langs, te Thorn, tegen de Olivasche Vrede (*y*), voorgevallen en verrigt was. Zo 't Keizerryk den Oorlog verklaaren mogt aan Frankryk, ter oorzaake van den bystand, door dit Ryk, aan de twee andere Bondgenooten beweezen, zouden de Koningen van Groot-Britanje en Pruisfen, niet alleen hun aandeel, als Ryksvorsten, niet opbrengen, maar zelfs met Frankryk aanspannen, tot dat de Vrede hersteld zyn zou. En zo 't Keizerryk iet, ten nadeele der bezittingen des Konings van Frankryk, mogt willen onderneemen, zouden de twee andere Koningen zulks zoeken te voorkomen, met 'er tegen te stemmen, op den Ryksdag; en zo men, desonaangezien, besluiten mogt, den Oorlog te verklaaren aan Frankryk, behielden de twee Koningen de vryheid, om hun aandeel, in manschap, aan 't Ryks Leger te leveren; doch meerder niet (*z*)." 1725.

Aanmerkingen op het Verdrag van Hanover.

Men bespeurt, uit den inhoud van dit Verbond, klaarlyk, dat men, in het zelve, het oog gehad hadt, op de Oostendesche Maatschappye, door het opregten van welke, de voorregten, die sommigen, in 't stuk van den Koophandel, buiten Europa, verkreegen hadden, geoordeeld werden, benadeeld geweest te zyn. Ook behoorde het Verbond de vernietiging deezer Maatschappye wel te bedoelen, zou men de Staaten der Vereenigde Gewesten, gelyk men voorhadt, beweegen, om 'er in te treeden. En hiervan maakten de drie Mogendheden hun

(*y*) *Zie* XII. *Deel*, *bl.* 481.
(*z*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 127. Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 189.

1725. hun werk, zo dra 't Verdrag bekragtigd was. Men deedt 'er, in Frankryk, de eerste opening van aan den Ambassadeur Hop, die 'er den Raadpensionaris Hoornbeek kennis van gaf; en, ingevolge van deszelfs raad, den Franschen Staatsdienaaren en den Engelschen Gezant Walpole voorhieldt, dat men den Staaten behoorlyke kennis van 't Verdrag geeven moest, zo men hen in het zelve wilde doen treeden (*a*). *Gabriel Jaques de Salignac, Markgraaf van Fenelon*, Ambassadeur des Konings van Frankryk by de Staaten, die, in 't voorleeden jaar, herwaards gekomen was, en, in Bloeimaand deezes jaars, eene pragtige openbaare intrede gedaan hadt (*b*); en de Heeren *Finch* en *Meinertzhagen*, Gezanten van Groot-Britanje en Pruissen, deelden hierna den Staaten 't Verdrag van Hanover mede, op den dertienden van Wynmaand, met ernstig verzoek, dat zy, ten spoedigsten, op het aanneemen van het zelve, wilden raadpleegen, en desaangaande een gunstig besluit neemen.

De Staaten worden genodigd om 'er in te treeden.

Onderhandeling hierover, met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

Twee dagen daarna, verklaarden eenige Afgevaardigden der Staaten aan de Gezanten „dat „hunne Hoog-Mogendheden den Koningen „van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen „verpligt waren, voor de uitdrukkelyke no„diging, om in 't Verdrag van Hanover te „treeden; dat zy voorneemens waren, dit „Verdrag te zenden aan de Staaten der by„zondere Gewesten; maar dat zy, vooraf, „dienstig hadden geoordeeld, den Heeren Ge„zan-

(*a*) Verhaal der Ambasf. van dien tyd. *MSS.*
(*b*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel. bl.* 27, 28, 29.

„ zanten af te vraagen, of zy zig in ſtaat bevonden, om eenige ophelderingen te geeven aan dit Verdrag?" De Gezanten, hierop gevraagd hebbende, *welke ophelderingen men begeerde?* merkten de Afgevaardigden, voor hun byzonder gevoelen, en, met voorbehouding van nadere bedenkingen, van wege de Staaten voor te draagen, aan „ 1. Dat het „ Verdrag van Hanover hun ſcheen in te ſluiten eene belofte, om de Weſtfaalſche en „ Olivaſche Vreden te handhaaven: waartoe „ de Staaten niet verbonden waren, en zig „ ook bezwaarlyk zouden konnen verbinden. „ 2. Dat zy gaarne zouden weeten, of de drie „ Mogendheden van zins waren, de Staaten „ te handhaaven in het regt, om de Ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden uit „ te ſluiten van de Vaart op de Indiën; welk „ regt zy verkreegen hadden, by de Munſterſche Vrede? 3. Dat ook wat duidelyker diende aangeweezen te worden, dat men elkanders voorregten, die opzigt hadden op den „ Koophandel, zo wel buiten als in Europa, „ voorhadt te handhaaven." Men beſpeurde, uit deeze aanmerkingen, dat de Staaten niet ongenegen waren, om in 't Verdrag van Hanover te treeden, zo zy, daar door, de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye konden te wege brengen; doch te gelyk, dat zy zig zorgvuldiglyk zogten te hoeden, voor het aangaan van nieuwe verbindteniſſen, die hen, hun ondanks, in eenen kostbaaren oorlog zouden konnen inwikkelen. De Markgraaf van Fenelon dan, het woord vattende, verklaarde „ dat de Koning, zyn Meester, ten opzig-

1725.

1725. „ te van de handhaavinge der Westfaalsche en „ Olivasche Verdragen, slegts eene evenredigheid vorderde; begeerende hy, de Munstersche Vrede en het Verdrag van Barriere te handhaaven, op gelyken voet, als „ de Staaten de Westfaalsche en Olivasche „ Verdraagen handhaaven zouden. Dat men, „ nogtans, de zwaarigheid, welke de Staaten, „ in het handhaaven deezer twee Verdraagen, „ zouden mogen maaken, zou konnen wegneemen, zo zy, by 't aanneemen van het „ Verdrag van Hanover, verklaarden, dat zy „ niet de twee Verdraagen in 't geheel, maar „ alleen het regt, welk de handelende Mogendheden, by deeze Verdragen, verkreegen hadden, beloofden te zullen handhaaven, op gelyke wyze, als de Koning van „ Frankryk zig verbinden zou, tot de handhaavinge van het regt, welk de Staaten, by „ de Munstersche Vrede, en by het Verdrag „ van Barriere, verkreegen hadden. Dat, wyders, de Koning, zyn Meester, hem gelast „ hadt, te verklaaren, dat zyne Majesteit niet „ gezind was, een eenig punt van den Koophandel der Vereenigde Gewesten te sluiten „ buiten 't Verdrag, begeerende hy zelfs, tot „ voldoening der Staaten, by nadere verklaaring, de algemeene woorden des Verdrags „ toe te passen op den Koophandel buiten „ Europa, op de Oostendesche Maatschappye, „ op de geldsommen, welken de Staaten ten „ laste der Oostenrykſche Nederlanden opgenomen hadden, op de onderstandgelden, tot „ onderhoud der bezettingen in deeze Nederlanden toegestaan, en op alle de gevolgen,

„ wel-

„ welken, uit het bekommeren of inhouden 1725.
„ deezer penningen, zouden konnen ryzen.
„ Door welke ronde verklaaring, hy oordeel-
„ de, alle de bedenkelykheden der Staaten,
„ volkomelyk, te hebben weggenomen: ter-
„ wyl hy overboodig bleef, om aan 't vervolg
„ der handelinge zo veel gemakkelykheid toe
„ te brengen als men zou konnen verlangen."
De Heeren Finch en Meinertzhagen, nog geenen uitdrukkelyken last ontvangen hebbende, om zig in 't geeven van deeze ophelderingen, te voegen by den Markgraave van Fenelon, verklaarden nogtans, niet te twyfelen, of hunne Meesters zouden van dezelfde gedagten zyn. Aangaande den handel van de Ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden op de Indiën, verzekerde Finch, in 't byzonder „ dat de Ko-
„ ning, zyn Meester, voorhadt, het regt der
„ Staaten, in allen deele, te handhaaven (c)."

't Verdrag van Hanover wordt aan de byzondere Gewesten gezonden.

De algemeene Staaten, verslag van 't gehandelde met de Gezanten der drie Mogendheden bekomen hebbende, zonden 't Verdrag van Hanover, en de ophelderingen aan de Staaten der byzondere Gewesten, met verzoek, om 'er ernstelyk op te raadpleegen. 't Geschiedde, zonder uitstel (d). Doch daar verliep een geruime tyd, eer men tot een besluit kwame. De handeldryvende Gewesten neigden eerst en meest tot het aanneemen van het Verdrag, om dat zy 'er de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye uit te gemoet zagen. Doch de Gewesten, die weinig of geen belang by den

(c) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 225.
(d) Resol. Gener. *Lunæ* 15 *Octob.* 1725.

1725. den Indischen handel hadden, waren bedugt, dat het aanneemen van het Verdrag den Staat in eenen nieuwen Oorlog zou inwikkelen, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Ook duurden de raadpleegingen in de Gewesten langer dan men gedagt hadt, om dat de meesten hoopten, dat het Weener-Hof, eindelyk, besluiten zou, tot het vernietigen der Oostendesche Maatschappye; wanneer de Staaten, naar alle waarschynlykheid, niet gedagt zouden hebben, om het Verdrag van Hanover aan te neemen: 't welk het Weener-Verbond eene sterkte zou hebben gegeven, welke het anders, niet ligt, scheen te zullen konnen verkrygen.

De Keizer en Spanje ontraaden de Staaten het aanneemen van het Verdrag van Hanover.

Het sluiten van 't Verdrag van Hanover, en het nodigen der Staaten tot het zelve verwekte, ondertusschen, zo dra het rugtbaar werdt, merkelyke ontsteltenis, aan de Hoven van Weenen en Madrid. De Keizer gaf zynen Gezant in Spanje, terstond, last, om by hunne Katholyke Majesteiten te wege te brengen, dat zy Groot-Britanje en de Staaten deeden hoopen op eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel, die 't nadeel vergoeden mogten, welke zy, uit den handel der Oostendesche Maatschappye, voorzagen. Men zogt de Staaten in 't byzonder te vleijen met deeze hoope, en hen, zo wel als Groot-Britanje, in te wikkelen in eene byzondere handeling, die men voorhadt lang te rekken, op dat zy, midlerwyl, wederhouden mogten worden van het aanneemen van het Verdrag van Hanover, en op dat de Oostendesche Maatschappy meer vastheid verkrygen mogt, dan zy, tot hier toe, gehad

hadt

hadt (*e*). De *Graaf van Konigsek-Erps*, Keizerlyke Gezant by de Staaten, kreeg ook last, zig te gelaaten, als of zyne Keizerlyke Majesteit gezind was, om hun, ten opzigte der Oostendesche Maatschappye, en der verdere bezwaarnissen, welken zy, tegen 't Weener Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, alle voldoening te geeven; zo zy slegts nalieten te treeden in het Verdrag van Hanover, welk, gelyk men hun moest doen gelooven, eigenaartiglyk geschikt was, om de rust van Europa te stooren (*f*). De Gezant kweet zig van deezen last, in een Vertoog, welk hy, den eersten van Wintermaand, ter algemeene Staatsvergaderinge overleverde: de Staaten, ten zelfden tyde, nodigende, om te treeden in het Weener-Verdrag van Vrede, waarvan hy hun een afschrift ter hand stelde (*g*). In 't antwoord op dit Vertoog, merkten de Staaten aan „ dat zy „ de Verdragen, met den Keizer gemaakt, tot „ hiertoe, heiliglyk, onderhouden hadden, en „ voortaan zouden onderhouden; doch dat zy „ gelyke verwagting hadden van de wysheid „ en vriendschap zyner Keizerlyke en Katholyke Majesteit. Dat zy, wyders, niets in 't „ Verdrag van Hanover zagen, welk kon doen „ vermoeden, dat de Mogendheden, die het „ gesloten hadden, iet anders bedoelden dan „ de behoudenis der ruste in Europa, waarom „ zy niet hadden konnen nalaaten, dit Verdrag „ te zenden aan de Staaten der byzondere Ge- „ wes-

1725.

en zoeken hen in 't Weener Verdrag van Vrede te doen treeden.

Antwoord der Staaten aan den Keizerlyken Gezant.

(*e*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 274, 275.
(*f*) Resol. Holl 12 *Dec.* 1725. *bl.* 955. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 391, 392.
(*g*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 231.

1725. „ westen, van welker raadpleegingen de uit„ slag nog onzeker was. Dat zy, ondertus„ schen, gaarne zouden hooren de voorslagen, „ welken men hun doen zou, tot herstelling „ hunner bezwaarnissen in den Koophandel, „ waarop zy, zo lang, vrugteloos, hadden „ aangehouden. Dat zy, eindelyk, zo wel als „ zy raadpleegden op het aanneemen van het „ Verdrag van Hanover, ook zouden raad„ pleegen, op de aanneeming van dat van „ Weenen; en dat zy, in deeze hunne raad„ pleegingen, zouden voor oogen hebben de „ veiligheid en behoudenis van hunnen Staat, „ hunne verkreegen' regten, de behoudenis der „ ruste van Europa, gegrondvest op de jong„ ste Verdragen, en de vriendschap en goe„ de gunste zyner Keizerlyke en Katholyke „ Majesteit, die hun zeer dierbaar waren (*h*)."

Hy zoekt hun sterk af te schrikken van 't Hanoversch Verdrag.

Weinige dagen laater, kreeg de Graaf van Konigsek-Erps volmagt, om over 't gene de Staaten, tegen de opregting der Oostendesche Maatschappye, hadden in te brengen, met hen in onderhandeling te treeden, en middelen te beraamen, tot hunne voldoening. Hy gaf 'er hun, zonder uitstel, kennis van: doch hy verklaarde, tevens „ dat de Keizer het Verdrag van „ Hanover met een gantsch ander oog inzag, „ dan de Staaten. Zo zy 't aannamen, zouden „ zy, zyns oordeels, 't Verdrag van Barriere, „ en den grondslag, waarop het rustte, in meer „ dan één opzigt, krenken, en den Keizer „ noodzaaken, om maatregels te neemen, tot „ voor-

(*h*) Resol. Gener. 8 *Decemb.* 1725. *bl.* 921. *in't* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 234.

„ voorkominge der nadeelige uitwerkfelen, 1725.
„ welken hy van de aanneeminge van dit Ver-
„ drag te gemoet zag. De Staaten behoorden,
„ meende hy, ook agt te geeven, dat zy, door
„ deeze aanneeminge, de handhaaving van alle
„ de regten des Konings van Pruisfen, en der-
„ halve ook van zyn regt op de Hertogdom-
„ men Gulik en Berg op zig namen: waardoor
„ men hem meester maaken zou van den Ryn
„ en de Maaze. Men wist ook, hoe zeer men,
„ voorheen, met deezen Vorst, getwist hadt,
„ over 't regt op Gelder: in 't gerust bezit van
„ welke Vesting, men hem nu ook zou beloo-
„ ven te handhaaven. Alle welke redenen en
„ meer anderen, de Staaten behoorden af te
„ fchrikken van de aanneeminge van 't Verdrag
„ van Hanover, en veeleer in dat van Weenen
„ doen treeden (i)."

XIX. Handeling met hem, over de Oostendfche Maatfchappye.

De Staaten, midlerwyl, begeerig, om te weeten, wat de Keizerlyke Gezant, op 't ftuk van den Koophandel, aan te bieden hadt, lieten 't hem afvraagen, door hunne Afgevaardigden. Doch hy antwoordde „ dat hy alleenlyk gelast „ was, om te verftaan, wat de Staaten vor- „ derden, en dat hy, zulks vernomen heb- „ bende, met hen in onderhandeling treeden „ wilde." Men hervatte „ dat de Staaten niets „ hadden voor te flaan; maar, gelyk bekend „ was, de affchaffing van allen handel uit de „ Oostenrykfche Nederlanden op de Indiën „ begeerden, in gevolge van de Verdragen." De Gezant ftelde hierop voor „ dat men, veel- „ ligt, den handel op de Indiën zou konnen „ be-

(i) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom*. II. *p*. 236.

1725. „ bepaalen aan zekere Plaatſen, ſoorten van „ Koopmanſchappen en getal van ſchepen." Doch men verklaarde, van der Staaten zyde, zig niet voldaan te konnen houden, dan met een' volkomen' vernietiging van allen handel op de Indiën (*k*). De Keizerlyke Gezant, voorgeevende, den eisch der Staaten in nadere overweeging te zullen doen neemen, aan 't Weener-Hof, toonde duidelyk, dat hy de handeling ſlegts zogt te rekken, en de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te doen verwylen. De Heer *d'Oliver*, belast met de zaaken van Spanje in den Haage, hielp zyn oogmerk bevorderen; by herhaaling op de Staaten begeerende, dat zy het aanneemen van 't Verdrag van Hanover wilden verſchuiven, tot na de overkomst van den *Markgraave van S. Philippe*, Ambasſadeur der Kroone van Spanje, die, zo hy voorgaf, voorſlagen kwam doen, welke den Staaten, ongetwyfeld, behaagen zouden (*l*).

Hy levert een dreigend Geſchrift in, ter algemeene Staatsvergaderinge.

De Staaten van Gelderland, Holland en Friesland, midlerwyl, genoegzaam beſlooten hebbende, het Verdrag van Hanover aan te neemen, raadpleegden nog maar over de voorwaarden, op welken de aanneeming behoorde te geſchieden. De Graaf van Konigſek-Erps, hiervan de lugt gekreegen hebbende, verklaarde, ſchriftelyk, ter algemeene Staatsvergaderinge, op den twintigſten van Wintermaand, „ dat de Keizer en de Koning van Spanje overeengekomen waren, om zig, *met vereenigde magt*, te verdedigen tegen het *minſte* „ *on-*

(*k*) Reſol. Gener. 17 *Dec.* 1726. *bl.* 945. *by* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 241.
(*l*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 393.

„ *ongelyk*, welk hun, of een' van hun, ter oor- „ zaake van den Koophandel, zou mogen wor- „ den aangedaan: zullende de twee Mogend- „ heden de *minste verhindering*, welke de Staa- „ ten aan den handel der Oostendesche Maat- „ schappye zouden mogen toebrengen, aan- „ zien als eene blykbaare inbreuk op de Ver- „ dragen. Hieruit was," zeide hy wyders, „ ligtelyk af te neemen, hoe veel nadeels het „ aanneemen van 't Verdrag van Hanover „ door de Staaten, doen zou aan de gemeene „ rust van Europa. Doch, besloot hy, zo de „ Staaten nog gezind waren, in minzaame on- „ derhandeling te komen met de twee Mo- „ gendheden, en de aanneeming van 't Ver- „ drag van Hanover te verschuiven tot na de „ aankomst van den Ambassadeur van Spanje; „ hy twyfelde niet, of alle bezwaarnissen zou- „ den, tot wederzydsch genoegen, konnen wor- „ den afgedaan (*m*)." Doch de dreigende be- woordingen van dit geschrift stieten de Staaten zo zeer, dat zy 't, vooreerst, onbeantwoord lieten. 1725.

Midlerwyl, kwamen 'er, van wege de voorstanders van 't Verdrag van Hanover, eenige Geschriften in 't licht, waarin de redenen vervat waren, welke de Staaten, naar 't oordeel der Schryveren, behoorden te beweegen, om in dit Verdrag te treeden. Zy behelsden, daarenboven, eene nadrukkelyke wederlegging van 't gene, tegen dit Verdrag, en ten voordeele van dat van Weenen, door den Graave van Konigsek-Erps en anderen, was bygebragt. Men wees

Geschriften, tot aanpryzing van 't Verdrag van Hanover, in 't licht gegeven.

(*m*) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* II. *p.* 244.

1725. wees 'er in aan „ dat, ſchoon beide de Verdragen geſlooten waren, zonder dat men den Staat gekend hadt, het Verdrag van Hanover egter duidelyk ſtrekte ten voordeele van onzen Koophandel; daar het Weener-Verdrag punten behelsde, die de Vaart en Handel deezer Landen, merkelyk, benadeelden. „ Dat de Staat niet getreeden was in het viervoudig Verbond, om dat de belangen der Mogendheden, die dit Verbond geſlooten hadden, zo zeer aanliepen tegen elkanderen, dat men, wel haast, in 't geval komen moest, om, uit deeze Bondgenooten, eenigen te kiezen, by welken men zig voegde tegen de anderen: doch dat de Bondgenooten van het Verdrag van Hanover eenerlei belang hadden, waarom 'er zo veel reden niet was, om de aanneeming van dit Verdrag af te wyzen. „ Wyders, hing ook de veiligheid van den Staat af van de behoudenis des evenwigts onder de voornaamſte Mogendheden van Europa, 't welk best geſchieden kon, door de aanneeminge van het Hanoversch Verdrag. Frankryk was thans te ver van ons af, om ons kwaad te doen. Het Weener-Hof hadt, daarentegen, twist verwekt, door het opregten der Oostendeſche Maatſchappye, hebbende, daarenboven, het middel in handen, uit hoofde van de penningen, welken wy van het zelve te vorderen hadden, om ons in afhangkelykheid te houden, zo Frankryk ons de hand niet boodt. Het Verdrag van Hanover beoogde de Mogendheden te bewaaren, by 't gene zy tegenwoordig bezaten: deezen Staat alleen werdt, daarenboven, her-

„ ſtel-

„ ſtelling zyner bezwaarnisſen beloofd, en het 1725.
„ Weener-Hof was te zeer verlicht, dan dat
„ het de wapenen zou opvatten, liever dan
„ deeze bezwaarnisſen herſtellen, en de Oost-
„ endeſche Maatſchappy te niet doen. De aan-
„ neeming van het Hanoversch Verdrag zou
„ den Staat ook in geene zwaare toerustingen
„ inwikkelen, om dat de magt der Bondge-
„ nooten van dit Verdrag die van het Wee-
„ ner-Verdrag wederhouden zou van het bree-
„ ken der Verdragen. Het Weener-Hof zogt
„ ons het aanneemen van het Verdrag van
„ Hanover te ontraaden: doch het boodt ons
„ geene voldoening aan op onze bezwaarnis-
„ ſen, in 't eerst niet meer zeggende, dan dat
„ de Oostendeſche Maatſchappy, veelligt, niet
„ zou opgeregt worden, zo zy niet opgeregt
„ ware; doch dat 'er 's Keizers waardigheid te
„ zeer door zou gekrenkt worden, zo hy ze nu
„ wederom te niet deedt. Het Weener-Ver-
„ drag, welk men ons wilde doen aanneemen,
„ beoogde, derhalve, de vermeerdering onzer
„ bezwaarnisſen, daar het Verdrag van Hano-
„ ver dezelven zogt te doen wegneemen. De
„ Graaf van Konigſek-Erps was, naderhand,
„ wel voor den dag gekomen met een Vol-
„ magt, om de bezwaarnisſen, op 't ſtuk van
„ den Koophandel, in der minne, by te leg-
„ gen; doch alzo hy niet erkennen wilde, dat
„ de Maatſchappy tegen den inhoud der Ver-
„ dragen opgeregt was, hielp hem zyne Vol-
„ magt niet, om den Staat voldoening te ver-
„ ſchaffen. Hy was, hierop, van vriendelyke
„ woorden, tot dreigen gekomen, en hadt *ver-*
„ *klaard*, dat de Hoven van Weenen en Ma-

„ drid

1725. „ drid zig, *met vereenigde magt*, zouden kan- „ ten tegen elk, die de *minſte verhindering* zou „ toebrengen aan den vryen handel van de in- „ gezetenen der Oostenrykſche Nederlanden. „ Wat was 'er, na zulk eene Verklaaring, toch „ te hoopen van de voorſlagen, welken de „ Spaanſche Ambasſadeur zou komen doen? „ Vergeefs, vleide men zig, dat ze den Staat „ voldoen zouden. De herſtelling der bezwaar- „ nisſen, waarover de Staat klaagde, was niet „ te vinden, dan in de aanneeming van het Ha- „ noversch Verdrag (*n*)." Naderhand, kwamen 'er nog verſcheiden' ſchriften, voor en tegen 't Verdrag van Hanover, in 't licht (*o*); doch om dat zy meer op het Duitſche Ryk zagen, dan op den Staat der Vereenigde Nederlanden, agten wy 't onnoodig, van den inhoud derzelven, hier, byzondere melding te maaken. De Graaf van Konigſek-Erps hadt, zo geloofd werdt, zyn werk gemaakt, om den Heer Gualterus Hennequin, Oud-Burgemeester van Rotterdam, over te haalen, om in Zeeland tegen de aanneeming van het Verdrag van Hanover te arbeiden; waarover, en vooral over zekere briefwisſeling met *Bouciquault*, een afhangeling van Spanje, en met *François Michiel Janiçon*, in den Haage; en over het doen van zekere voorſlagen tot Verdrag aan het Spaanſche Hof, zonder daartoe van hoogerhand gemagtigd te zyn, Hennequin naderhand in moeijelykheid raakte (*p*); ſchoon my niet klaarlyk gebleeken is,

(*n*) 1re & 2de Lettre d'un Membre de la Prov. du .... *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom.* II. *p.* 273, 283.

(*o*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 301, 305, 310. 338.

(*p*) Reſol. Holl. 22 *Maart*, 15 *May*, 10 *Juny*, 9 *July*, 11, 17 *Sept.* 1727. *bl.* 372, 504, 662, 717, 824, 845. Secr. Reſol. Holl. 3, 11 *Octob.* 1727. VII. *Deel*, *bl.* 848, 856.

is, hoe 't eindelyk met deeze zaak afgeloopen zy. 1725.

't Jaar 1725 liep ten einde, zonder dat de Staaten tot een besluit kwamen, omtrent de twee Verdragen. Doch de gevoelens der meeste Leden neigden tot dat van Hanover. In andere zaaken viel, ondertusschen, luttel voor van gewigt. Alleenlyk, kogten de Staaten van Holland, in Wynmaand, de hooge Heerlykheid van Viane en Ameide, met het gene 'er onder behoorde, van *Simon Henrik*, *Graave van der Lippe-Detmold*, aan wien zy, door Huwelyk met *Amelia van Dona*, Dogter van Graave *Christiaan Albrecht*, en van eene Zuster des laatsten Heere van Viane, uit den Huize van Brederode, geraakt was. De inkoop en onkosten beliepen agthonderd en negentigduizend en tweehonderd guldens. De Staaten van Holland werden, als Heer van Viane, op den tweeden van Slagtmaand, plegtiglyk, ingehuldigd. (*q*).

De Staaten van Holland koopen de Heerlykheid van Viane en Ameide.

De Gewesten hadden, al sedert verscheiden' jaaren, geraadpleegd op bekwaame middelen, om de * Gelei- en Verlofgelden te doen heffen, op eenen eenparigen voet, waarin, byna van de opregting van den Staat af, groot gebrek geweest was (*r*). Ten deezen einde, was, reeds voor lang, een ontwerp gemaakt, om de helft van 's Lands middelen te water in *Admodiatie* te geeven. Doch over de uitvoering van dit Ontwerp, kon men 't niet eens worden, onder de Gewesten. Eindelyk, werden, in deezen jaare, een algemeen Plakaat en nieuwe

Nieuw Plakaat en Lyst op de inkomende en uitgaande Regten

* *Convojen* en *Licenten*.

Lyst

(*q*) Europ. Merc. *July—Decemb.* 1725. *bl.* 293.
(*r*) Resol. Holl. 20 *Febr.* 1721.

1725. Lyst der inkomende en uitgaande Regten vastgesteld, ter algemeene Staats-vergaderinge. Doch Zeeland maakte zwaarigheid, om dezelven af te kondigen, dan onder voorwaarden, die den anderen Gewesten, met naame Holland, niet behaagden (*s*) De meeste Leden van Zeeland verstonden daarna, dat men in 't Plakaat en de Lyste zou konnen bewilligen, voor den tyd van drie jaaren. Doch Middelburg (*t*) en Veere verschilden van de overige Leden. Eindelyk, kwamen zy allen overeen, om 't Plakaat en de Lyst, voor één jaar, aan te neemen (*u*). De regten werden, sedert, op den voorgenomen voet geheeven, doch niet met die eenparigheid, welke men verwagt hadt, onaangezien de Wethouders der voornaamste Steden, eerlang, by eede beloofden, de middelen te water te zullen handhaaven (*y*). Ook bespeurde men haast, dat de nieuwe Lyst en 't Plakaat, in meer dan één opzigt, verbetering vorderden. Men sloeg, sedert, de hand aan deeze verbetering. Doch daar verliepen nog veele jaaren, zonder dat de Gewesten elkanderen, hierover, konden verstaan, naar behooren.

XX. De Keizerlyke Gezant levert

De Graaf van Konigsek-Erps, geen antwoord ontvangende op het dreigend Geschrift, welk hy, onlangs, ter algemeene Staatsvergaderinge, hadt ingeleverd, bemerkte te laat, dat hy ver-

(*s*) Resol. Gener. *Mercur.* 21 *Nov.* 1725, *bl.* 882. Resol. Holl. 16 *Oct.* 14 *Nov.* 1725. *bl.* 770, 882. Notul. Zeel. 17 *Oct.* 1625. *bl.* 262.

(*t*) Extr. *uit de* Resol. van Weth en Raat der Stad Middelb. *van* 17 *Maart* 1725.

(*u*) Notul. Zeel. 12, 13 *Dec.* 1725. *bl* 360, 361, 362.

(*y*) Resol. Holl. 10 *Oct.* 1725. *bl.* 782. 9 *Febr.* 1729. *bl.* 51.

verkeerde maatregels genomen, en dat zyn dreigen slegts gediend hadt, om de Staaten, byzonderlyk die van Holland, sterker te doen neigen tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover. Hy besloot, hierom, van toon te veranderen, en leverde, op den veertienden van Louwmaand des jaars 1726, een nieuw Geschrift over, waarin hy den Staaten voorhieldt ,, hoe zeer het tot hunnen roem, en ,, tot bevordering van hun waar belang strek- ,, ken zou, zo zy konden goedvinden, in 't ,, Verdrag van Weenen te treeden (w)." Oliver boodt hun, ten zelfden dage, de bemiddeling des Konings van Spanje aan in de geschillen over den Koophandel, tusschen hen en den Keizer. Ook gaf hy te kennen, dat de Koning, zyn Meester, hun eenige nieuwe voordeelen in den Koophandel wilde toestaan (x). De Ambassadeur der Staaten aan 't Hof van Madrid kreeg ook berigt, van den Markgraave de la Paz en van den Hertoge van Ripperda, die nu tot eersten Staatsdienaar verheeven was, dat Hunne Katholyke Majesteiten gezind waren, den Staaten genoegen te geeven, omtrent de zaak der Oostendesche Maatschappye, op hem begeerende, dat hy zig deedt voorzien van eene nieuwe Volmagt, om hierover in onderhandeling te treeden. Doch Van der Meer, oordeelende, zo wel als de Engelsche Gezant Stanhope, dat men de handeling slegts zogt te rekken, om de aanneeming van het Verdrag van Hanover te voorkomen, antwooordde ,, dat ,, dat

1725.

een zagter Geschrift over aan de Staaten.

1726.

Handeling des Staaten met Spanje.

(w) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 246.
(x) ROUSSET *ubi supra*, p. 250.

1726. „ de Staaten, zyne Meesters, niet zouden „ konnen nalaaten, eene lyn te trekken met „ zyne Majesteit van Groot-Britanje." Ook leverde hy, in Sprokkelmaand, een Vertoog in aan den Koning, strekkende, om aan te toonen, hoe zeer het Weener-Verdrag van Koophandel en de opregting der Oostendesche Maatschappye streede met de voorgaande Verdragen (y). De handeling, die, ten zelfden tyde, tusschen den Hertoge van Ripperda en de Engelsche en Staatsche Gezanten, aangevangen werdt, liep, derhalve, vrugteloos af (z). Ripperda deedt zyn best, om argwaan te verwekken tusschen Groot-Britanje en de Staaten; den Heere Van der Meer, afzonderlyk, voorhoudende „ dat Koning George niet zo afkee„ rig was van een byzonder Verdrag, als hy „ scheen; en slegts eenige nieuwe voordeelen „ zogt, in den Koophandel op Amerika." Ook zogt hy hem te beduiden, dat 'er op Frankryk geen staat te maaken was. Doch alzo hy, op gelyke wyze, van Frankryk en van de Staaten sprak, met Stanhope, ontdekten de twee Gezanten, die elkanderen, in vertrouwen, mededeelden, 't gene Ripperda hun, afzonderlyk, voorhieldt, haast, dat 'er op 't zeggen van den Spaanschen Staatsdienaar niet te bouwen was: en dat hy, zo wel als 't Weener-Hof, niet anders beoogde, dan de Staaten af te houden van het aanneemen des Hanoverschen Verdrags (a).

Mid-

(y) Voiez MONTGON Memoir. Tom. I. Piec. Justif. N. IV. p. 577.
(z) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 312—324.
(a) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 306—322.

Midlerwyl, hadden de Staaten beslooten, den Graave van Konigsek-Erps te antwoorden, gelyk zy, op den vierentwintigsten van Louwmaand, deeden „ dat zy nog genegen „ bleeven, om het goed verstand en de vriend- „ schap met Zyne Keizerlyke en Katholyke „ Majesteit te onderhouden; maar dat zy „ gevoelig getroffen geweest waren, door de „ opregting der Oostendesche Maatschappye, „ zo regelregt strydig met het Verdrag van „ Munster, en met eene bezitting van meer „ dan zeventig jaaren; dat zy, hierover, reeds „ voorlang, geklaagd hadden; doch geene vol- „ doening bekomen op hunne klagten. Dat „ het Verdrag van Hanover, waartoe zy geno- „ digd werden, niemant beledigde, en slegts „ verdedigend was. Dat hunne raadpleegin- „ gen, over de aanneeminge van dit Verdrag, „ nogtans, tot genoegen van zyne Keizerlyke „ en Katholyke Majesteit, zouden konnen „ gestaakt worden, zo 't hem behaagen mogt, „ hunne bezwaarnissen over 't stuk van den „ Koophandel weg te neemen. Dat men 't, „ ondertusschen, niet vreemd vinden moest, „ dat zy niet konden bewilligen in de voorsla- „ gen, door den Graave van Konigsek-Erps, „ by wege van gesprek, gedaan op het byleg- „ gen der geschillen, over de Vaart op de „ Indiën; alzo deeze voorslagen onderstelden, „ dat die Vaart, uit de Oostenrykse Neder- „ landen, zou aangehouden worden; 't welk „ zy, als strydig met de Verdragen, en voor „ hunnen staat ten hoogste nadeelig aanzagen. „ Dat zy ook geringe verwagting hebben moes- „ ten van zulk eene onderhandeling, gemerkt

1726.

Antwoord der Staaten op de jongste Geschriften van den Keizerlyken Gezant.

 „ men

1726. „ men hun, in een voorgaand Geschrift, verklaard hadt, dat de Keizer en de Koning van Spanje overeengekomen waren, om zig van hunne vereenigde magt te bedienen, tot weering van het minste ongelyk, welk hun, in den Koophandel, zou worden aangedaan; en dat de Keizer de minste verhindering, welke de Staaten zouden konnen goedvinden toe te brengen aan de vrye Vaart der Oostendesche Maatschappye, zou aanzien als eene blykbaare krenking der Verdragen. Dat de Staaten, na de herstelling van het ongelyk, welk, uit zulk eene Verklaaring, volgde, en na dat men zou opgehouden hebben te onderstellen, dat de Ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden behoorden te blyven vaaren op de Indiën, genegen zouden zyn, om te hooren, wat men hun, tot wegneeminge hunner bezwaarnissen over 't stuk van den Koophandel, voor te stellen hadt; hoedanig ook de uitslag der tegenwoordige raadpleegingen op de aanneeminge van het Verdrag van Hanover zyn mogt. Dat, wat het aanneemen van het Weener-Verdrag betrof, men zulks niet van hun verwagten kon, om dat dit Verdrag steunde op het viervoudig Verbond, waarin zy nimmer getreden waren; en om dat het Weener-Verdrag van Koophandel, welk punten behelsde, waardoor zy zig zeer beledigd hielden, noodwendig, als een gedeelte of aanhangsel van het Verdrag van Vrede moest worden aangemerkt (*b*)." Ten zelfden dage, werdt

(*b*) Resol. Gener. *Jovis* 24 *Jan.* 1726. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom* II. *p.* 254.

werdt ook, van wege de Staaten, op den voorslag van Oliver, geantwoord „dat hunne Hoog„ Mogendheden voor aangenaam hielden de „ aanbiedingen, hun, uit naam des Konings „ van Spanje, gedaan: wiens bemiddeling zy „ hoog waardeerden, zullende zy ook, altoos, „ erkennen de gunsten, hun, door zyne Ka„ tholyke Majesteit, in den Koophandel, be„ weezen. Dat zy egter wel gewenscht had„ den, dat deeze aanbiedingen geschied wa„ ren, eer zyne Majesteit zig zo zeer ver„ klaard hadt voor de handhaavinge der Oos„ tendesche Maatschappye, als, by 't Ver„ drag van Zeevaart, met den Keizer gesloo„ ten, geschied was. Dat zy ook, uit de Ver„ klaaring van den Graave van Konigsek-Erps, „ besluiten moesten, dat de twee Mogendhe„ den overeengekomen waren, om hunne magt „ samen te voegen, tot handhaaving dier Maat„ schappye. Dat de Oostenrykfche Nederlan„ den waren uitgesloten van de Vaart op de „ Indiën, in een Verdrag, met eenen van „ 's Konings Voorzaten, Filips den IV, ge„ maakt, gelyk, van wege zyne Majesteit zel„ ve, nog geene twee jaaren geleeden, door „ den Markgraave de Pozzo-Bueno, aan 't „ Groot-Britannische Hof verklaard was (c). „ Dat zy hem, hierom, verzogten, zyne goe„ de diensten te willen aanwenden, om de be„ zwaarnissen, welken zy, tegen 't Weener„ Verdrag van Koophandel, hadden ingebragt, „ te doen wegneemen, terwyl zy, van hunnen „ kant, overboodig bleeven, om de voorsla„ gen,

1726.

Zy wyzen de bemiddeling van Spanje van de hand.

(c) *Zie hier voor, bl.* 298.

1726. „ gen, welken de Markgraaf van S. Philippe „ zou komen doen, te hooren en te overwee- „ gen: evenveel, wat zy, omtrent het Verdrag „ van Hanover, mogten besllooten hebben(*d*)."

De Keizerlyke Gezant beweert, dat het Munstersch Verdrag de Oostenrykſche Nederlanders niet van de Vaart op de Indiën uitſluit.

De Graaf van Konigſek-Erps antwoordde, veertien dagen na 't ontvangen van der Staaten beſcheid „ dat hy met bevreemding gezien „ hadt, hoe zy alle onderhandeling, tot bylegging der gereezen' geſchillen, ſcheenen te „ willen afſnyden; daar elk immers zyn regt „ behieldt, zo men 't al, onder 't handelen, „ niet eens kon worden. Zyne Keizerlyke en „ Katholyke Majeſteit was, vervolgde hy, vol- „ komen verzekerd, dat hy, als de opperſte „ magt hebbende, zynen Onderdaanen verlof „ geeven mogt, om alomme met vrye Volken „ te handelen: hy vondt, in het Verdrag van „ Munſter, niets, welk hem dit regt benam. „ De Spanjaards alleen mogten, volgens dit „ Verdrag, hunne Vaart in de Indiën niet „ verder uitbreiden: de Ingezetenen der Ver- „ eenigde Gewesten mogten niet handelen op „ de Kastiliaanſche Plaatſen, en men mogt „ wederzyds niet vaaren op Plaatſen, daar de „ eene of de andere der handelende Mogend- „ heden Sterkten of Logien geſtigt hadt. Aan „ deeze verbindtenisſen wilde de Keizer zig „ houden. De Ingezetenen der Oostenrykſche „ Nederlanden, die, te vooren, door de Kroone „ van Spanje, waren uitgeſlooten geweest „ van de Vaart op de Indiën, waren nu, door „ deeze zelfde Kroone, in derzelver natuurlyke „ vryheid herſteld. De verklaaringen, door „ hem,

(*d*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 259.

1726.

„ hem, te vooren gedaan, moesten de Staa-
„ ten niet beletten met hem in nadere hande-
„ ling te treeden, over de Vaart der Oosten-
„ rykſche Nederlanderen op de Indiën. De
„ Mogendheden, die 't Verdrag van Hanover
„ getekend hadden, zogten de behoudenis der
„ ruste van Europa niet, en hielden de opreg-
„ ting der Oostendeſche Maatſchappye voor
„ een bekwaam voorwendſel, om deeze rust
„ te ſtooren. Hierom, vergden zy de Staaten,
„ in dit Verdrag te treeden: doch hiertoe was
„ geene reden, zo men hun, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, genoegen gave, 't welk niet
„ geſchieden kon, als men 'er niet over han-
„ delde. De Keizer, zyn Meester, wilde, zo
„ men tot handeling kwame, al wat in zyn
„ vermogen was aanwenden, om dezelve, tot
„ wederzydsch genoegen, te doen uitvallen.
„ Ondertusſchen, hoopte hy, dat zy 't Ver-
„ drag van Hanover zouden van de hand wy-
„ zen, en veeleer dat van Weenen aanvaar-
„ den, waarvan het Verdrag van Koophandel,
„ ſchoon 't de Staaten anders begreepen, ge-
„ heel geen gedeelte was (*e*)."

Ernſtige brief des Konings van Spanje aan de Staaten.

Oliver, van zynen kant, den Graave van Konigſek-Erps in de hand willende werken, leverde den Staaten, op den zesden van Sprokkelmaand, eenen ernſtigen Brief van den Koning van Spanje over, waarby de aanbiedingen, te vooren, uit 's Konings naam, geſchied, ſchriftelyk, vernieuwd werden, maar, tevens, te kennen gegeven, dat zyne Katholyke Majeſteit, in geval van oorlog, niet zou konnen na-

(*e*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 262.

1726. nalaaten den Keizer by te ſtaan, en 's Keizers vyanden te houden voor de zynen (*f*). Doch de Staaten, niet zeer ontzet voor deeze bedreigingen, wilden niet luisteren naar voorſlagen, zo lang men onderſtelde, dat de Oostendeſche Maatſchappy in wezen behoorde te blyven (*g*). Ook verſtondt men, hier te Lande, „ dat het aanneemen van het Verdrag van Hanover de rust van Europa alleen ſtooren kon, „ wanneer de Keizer en Spanje, gelyk Konigſek-Erps gedreigd hadt, met vereenigde „ magt, de minſte belemmering van den Indiſchen handel der Oostenrykſche Nederlanderen zouden zoeken te wreeken. Of was „ het, merkte men, wyders, aan, den Bondgenooten van het Hanoversch Verdrag ſlegts „ te doen om een voorwendſel tot het ſtooren „ der algemeene ruste, en zogten ze, hierom, „ de Staaten, misnoegd over het opregten der „ Oostendeſche Maatſchappye, te beweegen „ tot het aanneemen van dit Verdrag; waarom „ benam het Weener-Hof hun dit voorwendſel niet, door den Staaten, over 't ſtuk van „ den Koophandel, genoegen te geeven (*h*)?"

Holland beſluit in 't Verdrag van Hanover te treeden.

De poogingen van Konigſek-Erps en Oliver verhinderden de Staaten van Holland niet, op den agtſten van Sprokkelmaand, tot een beſluit te komen, om het Verdrag van Hanover, onder zekere bepaalingen, aan te neemen. Zy gaven 'er, terſtond, kennis van, ter algemeene Staatsvergaderinge (*i*). Doch daar verliepen

(*f*) Rousset *ubi ſupra p.* 268, 269.
(*g*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 391—400.
(*h*) 2de Lettre *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* II. *p.* 286, 287.
(*i*) Reſol. Holl. 8 *Febr.* 1726.

pen nog eenige maanden, eer de meeste overige Gewesten het voorbeeld van Holland volgden. 1726.

Drie dagen hierna, kwam de Markgraaf de S. Philippe, dien men zo lang te gemoet gezien hadt, in den Haage aan (*k*). Doch hy hieldt zig langer dan drie weeken stil, zonder eenigen voorslag te doen aan de Staaten: naderhand, voorwendende, dat hy 't gelaaten hadt, om eerst af te wagten, wat de Staaten antwoorden zouden op den brief zyns Meesters. Eindelyk, leverde hy, den zevenden van Lentemaand, een Vertoog over, behelzende „ dat de Keizer, op de Byeenkomst te Kameryk, niet geweigerd hadt, de bemiddeling aan te neemen van eenen Vorst uit het Huis van Bourbon, met welk Huis hy, werkelyk, in oorlog was; dat Spanje, op die zelfde Byeenkomst, het middelaarschap van Groot-Britanje hadt aangenomen; schoon toen naauw verbonden met den Keizer. Dat de Staaten, hierom, ook geene zwaarigheid behoefden te maaken, om zig te bedienen van het middelaarschap des Konings van Spanje, welk hun, voorheen, aangebooden was, en nog werdt aangebooden. Te minder, daar de Koning de bezwaarnissen, die zy, tegen zyne onderzaaten, in Spanje en in de Indiën, hadden, wilde doen onderzoeken, en naar regt afdoen. Ook zou het Weener-Verdrag hem niet beletten, hun nieuwe voordeelen in den Koophandel toe te staan. Gaarne hadt hy, wyders, vernomen, dat de Staaten, wat zy ook omtrent het Verdrag van „ Ha-

XXI. Voorslag van den Markgraave de S. Philippe, Ambassadeur ven Spanje, aan de Staaten.

(*k*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 401.

1726. „ Hanover besluiten mogten, gezind bleeven, „ om nadere voorslagen te hooren. Hy vertrouwde, dat dit Verdrag de rust van Europa zogt te bevorderen: 't welk ook het „ oogmerk van het Weener-Verdrag was. De „ Koning, zyn Meester, was wel naauw verbonden met den Keizer; doch zulks verhinderde hem niet, ook naauwe vriendschap „ te onderhouden met de Heeren Staaten, „ welker bezwaarnissen hy, meer dan eenige „ andere Mogendheid, in staat was weg te „ neemen, of, op eenige andere wyze, te vergoeden, mids men maar beweeze, dat ze „ hun, tegen den inhoud van eenige voorgaande Verdragen, waren toegebragt. Zo men „ klaagde over de Oostendesche Maatschappy; de Koning zou zoeken te wege te brengen, dat derzelver handel geen nadeel altoos deedt aan de Staaten, noch nu, noch „ in het toekomende. Zyne Majesteit hadt, „ 't was waar, zig, door zynen Gezant de Pozzo Bueno, tegen den voortgang deezer Maatschappye, verklaard; doch zulks was geschied, eer hy met den Keizer bevredigd „ was, en toen hem vrystondt, 's Keizers oogmerken te dwarsboomen, zonder te naauw „ te onderzoeken, waarop zy gegrond waren, „ en hoe veel voordeels hy 'er van te wagten „ hadt. Nu zou hy den Staaten zyne bemiddeling niet aangebooden hebben, zo hy zig „ niet verzekerd gehouden hadt, dat de Keizer wel verscheiden' deelen der Oostendesche Maatschappye zou willen afstaan, op „ eene wyze, daar de Staaten zo veel nadeel „ niet van te dugten hadden, als zy waan-

„ den

„ den. Ondertusschen, zou het den Keizer niet 1726.
„ voegen, den Staaten, eer men in onderhan-
„ deling tradt, veele voordeelen aan te bie-
„ den; 't welk men aan vreeze, dat zy in 't
„ Hanoversch Verdrag mogten treeden, zou
„ konnen toeschryven. Ook zou 's Keizers eer
„ niet gehengen, de eerste voorslagen te doen,
„ na dat men de wapenen reeds zou opgevat
„ hebben. Men moest dan, zonder uitstel, tot
„ handeling komen. En geene Mogendheid
„ was zo bekwaam als de Koning van Spanje,
„ om den Keizer tot edelmoedige gevoelens
„ te beweegen. Hy was, op 't naauwst, met
„ hem verbonden. En naardemaal de Staaten
„ zelven erkend hadden, dat zy, altoos, in
„ staat zouden zyn, om nieuwe voorslagen te
„ hooren; zo boodt hy hun, uit den naam van
„ den Koning, zynen Meester, een Verdrag
„ aan, welk twee punten, afhangkelyk van
„ elkanderen, insluiten zou: *vooreerst*, dat de
„ Koning de nadeelen zou doen herstellen,
„ welke den Staaten, tegen den inhoud van
„ eenig Verdrag, te vooren met Spanje ge-
„ slooten, waren aangedaan: *ten tweeden*, dat
„ hy, by den Keizer, zou zoeken te wege te
„ brengen, dat de geschillen, welken de Staa-
„ ten met hem hadden, in der minne, werden
„ bygelegd, zo dat zy geene reden meer heb-
„ ben zouden tot klaagen. Ten deezen einde,
„ verzogt hy, dat zy hunne bezwaarnissen, re-
„ gelregt, aan den Koning wilden openleggen,
„ daar zy, met hulp van den Hertoge van Rip-
„ perda, eenen hunner Landsluiden, en zynen
„ Staatsdienaar, zouden konnen overwoogen
„ worden. Ook hoopte hy, dat zy de aannee-
„ ming

1726. „ ming van het Verdrag van Hanover, welke de „ handeling met den Keizer zeer moeilyk maa- „ ken zou, zo lang zouden uitſtellen: konnen- „ de hy hun verzekeren, dat zy meer voordeels „ te wagten hadden van een minnelyk Verdrag, „ dan zy zig, immer, van eenig geweldig be- „ ſluit zouden mogen toeleggen (*l*)."

De taal, waarmede de Spaanſche Ambasſadeur de handeling begon, verſchilde veel van de taal, die 't Hof van Madrid, tot hiertoe, gevoerd hadt. De S. Philippe, doorleerd in de konst van handelen met vreemde Mogendheden, ſloeg nog vleijender toon dan de Graaf van Konigſek-Erps, in zyn jongſte Vertoog, gedaan hadt. Doch men verſtondt, hier, in 't gemeen, dat de beide Gezanten, 't zy ze dreigden of vleiden, niet anders beoogden, dan de Staaten af te houden van het Verdrag van Hanover, en de handeling, over derzelver bezwaarnisſen in 't ſtuk van den Koophandel, over te brengen naar Spanje, daar men ze zou konnen rekken, zonder einde (*m*). Ook beſchuldigde men den Hertoge van Ripperda van grove onvoorzigtigheid, in het opſtellen van den brief des Konings van Spanje, die niet ſlegts in 't Spaansch geſchreeven, en YO EL REY, *Ik de Koning* getekend was (2); maar, daarbenevens, verſcheiden dreigende uitdrukkingen

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III, *p.* 2.
(*m*) 3e Lettre *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p* 193. MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 403.

(2) Men hadt zig, hier te Lande, ten tyde der handelinge over het twaalfjaarig Beſtand, reeds geſtooten aan deeze wyze van ſchryven en ondertekenen. *Zie* IX. Deel, bl. 279, 285.

gen behelsde, welke niet overeenkwamen met de aanbiedingen van 's Konings bemiddeling, in den zelfden brief te vinden, en nog minder met de vleijende taale van den Markgraave de S. Philippe. Men kon zig, derhalve, niet goeds belooven van eene handeling, die, door zulk een' Staatsdienaar, stondt bestierd te worden (*n*). De Staaten antwoordden den Markgraave ook, op den zestienden van Lentemaand, „ dat zy, ongaarne, verstaan hadden, dat hy, „ Heer Ambassadeur, eenige dagen uitgesteld „ hadt, hun zyne voorslagen te doen, om dat „ zy nog niet hadden geantwoord op den brief, „ waarmede zyne Katholyke Majesteit hen wel „ hadt willen vereeren. Dat zy zulks niet hadden gedaan, ten deele, om dat de brief in „ 't Spaansch opgesteld, en op eene ongebruikelyke wyze ondertekend was; doch voornaamlyk, om dat hun antwoord aan den Sekretaris d'Oliver, op den vierentwintigsten „ van Louwmaand, gegeven, voor een antwoord op 's Konings brief kon doorgaan, „ waarin zyne Majesteit, ongetwyfeld, berusten zou, zo dra hy 'er kennis van kreeg. De „ brief behelsde meer niet, dan 't geene d'Oliver reeds gezeid hadt, en zy konden de herhaalde verklaaring, dat de Koning eenerlei belang rekende te hebben met den Keizer, niet anders aanzien, dan als eene waarschuwing, wegens 't gene zy te wagten hadden: op welke waarschuwing, zy niet gedagt hadden, dat zyne Majesteit eenig antwoord verwagt zou hebben. 't Was hun, „ mid-

1726.

De Staaten antwoorden hem omstandig-lyk.

(*n*) Montgon Memoir. Tom. I. p. 403, 404, 405.

Digitized by Google

1726. „ midlerwyl, lief, dat uit dit verzuim van ant-
„ woord, geen ander nadeel gevolgd was, dan
„ dat zy eenige dagen langer verſteken waren
„ gebleeven van het Vertoog, welk de Mark-
„ graaf de S. Philippe hun hadt gelieven over
„ te leveren. Gaarne hadden zy, wyders, in
„ dit Vertoog, gezien, dat zyne Katholyke
„ Majeſteit niets bedoelde dan de behoudenis
„ der algemeene ruste van Europa. Zy hadden
„ ook geen ander oogmerk; waarvan zy ver-
„ zogten, dat de Koning zig verzekerd wilde
„ houden. 't Weener-Verdrag van Vrede ver-
„ oorzaakte hun ook geene ongerustheid. Zy
„ vreesden alleenlyk, dat het Verdrag van
„ Koophandel, en de verdere verbindtenisſen,
„ welken, op het Verdrag van Vrede, gevolgd
„ waren, moeilykheid zouden veroorzaaken.
„ In 't Verdrag van Koophandel, waren de
„ wezenlykſte belangen van den Staat, de
„ Vaart op de Indiën betreffende, ten beste
„ gegeven, tegen den inhoud van verſcheiden
„ Verdragen. Men hadt hunnen onderzaaten
„ ook merkelyk verongelykt, in 't ſtuk van den
„ Koophandel, beide in Spanje en in volle zee,
„ tegen den inhoud der Utrechtſche Vrede.
„ Nogtans, hielden zy de herhaalde aanbie-
„ ding van 's Konings bemiddeling, tusſchen
„ den Keizer en hen, voor een blyk zyner op-
„ regte vriendſchap te henwaards. Alleenlyk,
„ twyfelden zy, of zyne Majeſteit, na de naau-
„ we verbindtenisſen, in welken hy met den
„ Keizer getreden was, het middelaarſchap
„ wel, met de vereischte onzydigheid, zou kon-
„ nen waarneemen. Immers, hadt hy zig ver-
„ bonden, om den Indiſchen handel der Oost-

„ en-

1726.

„ endesche Maatschappye te handhaaven: en „ deeze Maatschappy, tegen de Verdragen opgeregt, was de voornaamste hunner bezwaarnissen. De bemiddeling van Frankryk en van „ Groot-Britanje, te Kameryk aangenomen, „ zo zy al gelyk stondt met de bemiddeling, „ welke zyne Majesteit nu aanboodt, was immers vrugteloos geweest. Spanje zelf hadt „ hun dit geleerd, en zig, zonder iemants bemiddeling, te Weenen, verdraagen met den „ Keizer. De Staaten konden ook in geene onderhandeling treeden, terwyl men onderstelde dat de Oostendesche Maatschappy in stand „ blyven zou. 't Verbreeken der Verdragen „ was, nergens door, te vergoeden. Zo 't hier „ alleen aankwame op de herstelling van eenig „ geleeden nadeel, gaarne stonden zy toe, dat „ de Koning van Spanje, hiertoe, uit hoofde „ zyner ryke bezittingen in de Indiën, beter „ dan eenige andere Mogendheid, in staat was; „ doch de herstelling van geleeden nadeel was „ 't minst, dat zy te vorderen hadden. Groote „ gedagten hadden zy ook van den invloed, „ dien zyne Majesteit hadt, op het Weener-Hof. Zy baden hem, hierom, dat hy den Keizer beweegen wilde, tot het vernietigen der „ Vaart op de Indiën, uit de Oostenryksche „ Nederlanden. Voorts, hadden ze de twee „ voorstellen, hun, door den Markgraave de „ S. Philippe, gedaan, met de vereischte aandagt, overwoogen. Doch, ten opzigte van „ het *eerste*, begreepen zy niet klaarlyk, of men, „ hun vergoeding beloovende van 't gene hun „ Koophandel, tegen den inhoud van voorige „ Verdragen, geleeden hadt, het oog hadt op

1726. „ Verdragen, tusschen Spanje en hen, of „ op Verdragen, tusschen Spanje en andere „ Mogendheden geslooten. In 't eerste ge„ val, zouden zy gaarne hunne bezwaarnis„ sen zien weggenomen. In 't laatste geval, „ vorderden zy geene verandering in de ge„ maakte Verdragen. Doch naardemaal zy, „ volgens de Verdragen, moesten gehandeld „ worden, als de meest begunstigde Volken, „ vorderden zy alleenlyk, dat dit Verdrag „ werdt naargekomen, en dat vernietigd werdt, „ 't gene, hiertegen, ondernomen was, byzon„ derlyk, 't gene, by het Weener-Verdrag van „ Koophandel, tot handhaavinge van de Vaart „ der Oostenrykſche Nederlanderen op de In„ diën, was beraamd. Aangaande het *tweede* „ voorstel, zouden zy 't voor eene groote gunst „ rekenen, zo zyne Majesteit deezen Koop„ handel, geheellyk, kon doen staaken. 't Was „ hun, wyders, lief geweest, te zien, dat „ zyne Majesteit, zo wel als zy, van oordeel „ was, dat het Verdrag van Hanover de rust „ van Europa bedoelde. Hunne aanneeming „ van dit Verdrag, zo zy 't gevolg zyn mogt „ van hunne raadpleegingen, kon, derhalve, „ aan geen ander inzigt worden toegeschree„ ven. Ondertusschen, bleeven zy geneigd, „ om de voorslagen te hooren, welken hun, „ van wege zyne Majesteit, zouden mogen „ gedaan worden. Alleenlyk, verzogten zy, dat „ dezelven niet algemeen zyn, maar iet stel„ ligs en wezenlyks begrypen mogten: daar„ in tegendeel, het Vertoog van den Mark„ graave de S. Philippe eene onderhandeling „ aanboodt, in zulke algemeene bewoordin-

„ gen,

„ gen, dat 'er geen goede uitslag van te hoo- „ pen ware, hoe veel voordeels de Staaten zig „ ook belooven mogten van de vriendschap „ zyner Majesteit, en van de bekwaamheid „ en toegenegenheid des Hertogs van Ripper- „ da (o)." 1726.

Weder-antwoord van den Markgraave de S. Philippe.

Terstond na 't ontvangen van dit antwoord, tradt de Markgraaf de S. Philippe, met eenige Afgevaardigden der Staaten, in nader gesprek. Ter deezer gelegenheid, werdt hem voorgehouden, dat de handhaaving der Vaart op de Indiën uit de Oostenrykſche Nederlanden, waartoe de Koning, zyn Meester, zig by 't Weener-Verdrag verbonden hadt, aanliep tegen de Verbindtenissen, welken zyne Majesteit, met andere Mogendheden, hadt aangegaan, en zyne Onderdaanen, de Kastiliaanen, zelven benadeelde. De Ambassadeur bespeurde, derhalve, wel haast, dat de Staaten ongezind bleeven, om over de Oostendesche Maatschappy in nadere handeling te treeden. Ook verstondt hy, dat 's Konings eer gekrenkt zou worden, zo zyne Majesteit verpligt werdt, rekenschap te geeven van de voordeelen in den Koophandel, welken hy, in zyn Ryk, aan eenig Volk goedvondt toe te staan. Hy gaf zulks den Staaten te kennen, in een tweede Vertoog, welk hy hun, den eersten van Grasmaand, overleverde. Hy voegde 'er by „ dat „ zyne Majesteit zig, door geene Verdragen, „ beroofd hadt van het regt, om den Onder- „ zaaten des Keizers de voorregten in den „ Koop-

(o) Resol. Gener. 10 *Maart* 1726. *bl.* 178. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 9.

1726. „ Koophandel te verleenen, welken hy hun, „ by het Weener-Verdrag van Koophandel, „ toegestaan hadt: doch dat hy, desonaangezien, genegen bleef, om, nevens de Staaten, middelen te beraamen, tot behoudenis der algemeene ruste (*p*)." Doch 't inleveren van dit Geschrift was genoegzaam het laatste, welk van deezen bekwaamen Staatsdienaar werdt uitgevoerd, tot voltrekking van den last zyns Meesters. Hy overleedt, ruim twee maanden hier na, in den Haage, op den elfden van Zomermaand (*q*).

XXVI. Onderhandeling der Staatschen met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen.

De Gewesten zig, midlerwyl, op Utrecht en Stad en Lande na (*r*), verklaard hebbende voor de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, hielden de Afgevaardigden der algemeene Staaten, omtrent het midden van Grasmaand, een mondgesprek met de Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en Pruissen, waarin zy hun kennis gaven van den staat der raadpleegingen op de aanneeminge van dit Verdrag, en te gelyk van de aanmerkingen, welken men, in sommige Gewesten, op het zelve gemaakt hadt. Zy hielden hun voor „ hoe men „ dienstig vondt, in de Akte van aanneeminge, te doen verklaaren, dat het Verbond „ van Hanover niet begreepen werdt te kort „ te doen aan eenige voorgaande Verdragen, „ tusschen de hooge Bondgenooten onderling, „ of met andere Mogendheden gesllooten: maar „ dat men, integendeel, voorhadt, elkande- „ ren

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 21.
(*q*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1726. *bl.* 28. MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.
(*r*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 75.

„ ren te handhaaven in zyne regten en bezit- 1726.
„ tingen, in 't byzonder zulken, die opzigt
„ hadden op den Koophandel, beide in en
„ buiten Europa, mids men hier onder niet
„ begreepe zulke bezittingen en regten, over
„ welken, tegenwoordig, tusschen partyen,
„ voor eenen wettigen regter, getwist werdt.
„ Dat ook de meening van het Hanoversch
„ Verdrag niet was, de Staaten verder te ver-
„ pligten tot handhaavinge der Westfaalsche
„ en Olivasche Verdragen, dan tot de aan-
„ wendinge van hunne goede diensten, in de
„ zaak van Thorn en andere diergelyken,
„ waarop, in 't eerste afgezonderd punt, ge-
„ zien werdt. Dat, wyders, de hooge Bond-
„ genooten zouden gehouden zyn, elkande-
„ ren kennis te geeven van de maatregels,
„ welken zy neemen wilden, tot handhaavinge
„ van elkanders regten en bezittingen. Dat
„ de Staaten, schoon zy 't Verbond hadden
„ aangenomen, egter de vryheid behouden
„ zouden, om te treeden in de maatregels der
„ andere Bondgenooten, tot behoudenis van
„ het evenwigt in Europa, of niet: en dat de
„ onderstand der Staaten op vierduizend kneg-
„ ten en duizend paarden bepaald zou wor-
„ den. Dat de hooge Bondgenooten ook zou-
„ den verklaaren, dat zy de Staaten, zo de-
„ zelven aangetast of gedreigd werden, zon-
„ der uitstel, en zonder den uitslag van min-
„ zaame onderhandelingen af te wagten, zou-
„ den bystaan. Dat men, insgelyks, zou ver-
„ klaaren, dat, na 't verloop der vyftien jaa-
„ ren, welken 't Verbond stondt te duuren,
„ alles zou keeren in den staat der voorgaan

1726. „ de Verdragen, tusſchen de hooge Bondge-
„ nooten in wezen, met naame in dien van
„ het drievoudig Verbond van den jaare 1717.
„ Dat Frankryk en Groot-Britanje in 't byzon-
„ der zouden verklaaren, te zullen handhaaven
„ het regt, welk de Staaten hadden, uit krag-
„ te der Munſterſche Vrede, om de Ingeze-
„ tenen der Oostenrykſche Nederlanden te
„ doen uitſluiten van de Vaart op de Indiën;
„ en dat, indien hier over eenig geſchil ont-
„ ſtondt, en de Keizer, tegen verwagting,
„ wilde opſchorten of inhouden de voldoening
„ van 't gene hy den Staaten, uit hoofde der
„ Verdragen van Barriere, ſchuldig was, zy
„ hen zouden dekken, tegen alle nadeelen,
„ welken ze, ten deezen opzigte, zouden mo-
„ gen te wagten hebben. Dat Frankryk en
„ Groot-Britanje ook, met de Staaten, zou-
„ den gelieven overeen te komen, om de kaa-
„ peryen van die van Algiers en Marokko te
„ weeren, hun zelfs den oorlog verklaarende,
„ zo de Vrede, binnen 't jaar, niet mogt ge-
„ troffen worden: en na dat de Vrede op
„ nieuws gebroken was, geene Vrede maa-
„ kende dan met gemeene bewilliging. Dat,
„ eindelyk, de Staaten de Bondgenooten ver-
„ zogten, om het aanwenden hunner goede
„ dienſten, tot bylegging der geſchillen, tus-
„ ſchen den Koning van Deenemarke en hen
„ openſtaande, byzonderlyk ook, tot ver-
„ nieuwing van het Verdrag van Koophan-
„ handel (s)."

De

(s) Reſol. Gener. 18 *April* 1726. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III. *p.* 135.

1726.

De Gezanten der Bondgenooten van 't Hanoversch Verdrag, immers die van Frankryk en Groot-Britanje, hoorden de aanmerkingen der Staatſchen goedgunstiglyk, en deeden 'er hunnen Meesteren verſlag van. Ook gaven de Franſche en Engelſche Gezanten hun, in een nader geſprek, waarin zy ſommigen hunner aanmerkingen wederleiden, goede hoop, dat zy hun voornaam oogmerk, in de voorgenomen omhelzinge van het Verdrag, de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye (*t*), bereiken zouden. Doch het ſluiten van een Verbond tegen die van Algiers en Marokko, met welken de Staaten in daadelyken Oorlog waren, hadt meer voeten in de aarde. De Koophandel van Frankryk en Groot-Britanje voer wel, by het nadeel, welk den Staatſchen handelaaren, in de Middellandſche Zee, aangedaan werdt. Men vondt, hierom, zulk een Verbond ongeraaden. Van de Staatſche zyde werdt, omtrent deezen tyd, een Geſchrift in 't licht gegeeven, ſtrekkende om de redelykheid van zulk een Verbond aan te wyzen (*u*). Doch het vondt geen' ingang aan de Hoven van Verſailles en Londen, en de Staaten werden genoodzaakt, zelven uit te zien naar middelen, om zig uit deezen ſchadelyken Oorlog te redden. Maar terwyl de Staaten zig bereidden, om het Verdrag van Hanover aan te neemen, arbeidden de Keizerſchen en Spaanſchen, aan verſcheiden' Hoven, om een of meer Bondgenooten

(*t*) *Voiez* MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 278. ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 158—168.

(*u*) Conſiderations *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 145.

1726. ten van dit Verbond af te trekken, en andere Mogendheden over te haalen tot het aanneemen van het Weener-Verdrag. De veranderingen, die, kort hierna, in Frankryk, in Spanje, en elders, voorvielen, gaven hiertoe gelegenheid. 't Zal, hierom, tot beter verſtand van 't beloop der handelingen deezes tyds, niet ondienstig zyn, dat wy een beknopt berigt geeven van deeze veranderingen: waartoe de *Gedenkſchriften van den Abt* DE MONTGON, die 'er zelf veel deels aan gehad heeft, ons zeer te ſtade zullen komen.

XXIII. Veranderìng in 't Staatsbewind van Frankryk.

Het te rug zenden der Infante, en het treffen van het Weener-Verdrag, welk 'er op gevolgd was, hadt de Hoven van Madrid en Verſailles zo verre verwyderd van elkanderen, dat 'er geen middel ſcheen, om ze wederom te vereenigen. De vriendſchap tusſchen den Keizer en den Koning en Koninginne van Spanje was, daarentegen, zo groot geworden, datzy, gelyk wy reeds hebben aangetekend, naar ſommiger oordeel (*v*), niet grooter geweest was, ook toen beide de troonen bekleed werden, door Vorsten uit het zelfde Huis. Het Hof van Verſailles, niet dan nadeel voor Frankryk te gemoet ziende uit zulk eene naauwe vereeniging, was bedagt op middelen, om het Hof van Madrid met zig te verzoenen. En het treffen van het Verdrag van Hanover deedt dit Hof beſluiten, om zig niet zo afkeerig te toonen, als tot hiertoe geſchied was, van de herſtelling der vriendſchap met den Koning van Frankryk, dien men, daarna, ligter hoopte te zul-

(*v*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 156.

zullen aftrekken van het Hanoversch Verdrag. 1726.
De verzoening vorderde egter langzaam. Men rekende zig, in Spanje, verpligt, om het Weener-Hof zeer te ontzien. Ook was de bevrediging der twee Kroonen moeilyker te bewerken, om dat men, tot hiertoe, geene Gezanten van Frankryk hadt willen ontvangen, in Spanje. De Abt de Montgon, zynen dienst, reeds voor de verwydering, den Koning van Spanje hebbende aangebooden, was, in 't voorleeden jaar, aangekomen aan 't Spaansche Hof. En deeze hadt last mede van den Hertoge van Bourbon, om, op de voorzigtigste wyze, te arbeiden aan de verzoening der twee Hoven (*w*). De Gezanten van Groot-Britanje en de Staaten scheenen ook naar deeze verzoening te verlangen. Doch Montgon hieldt hen verdagt: terwyl zy niet verzuimden, zyne gangen na te gaan, bedugt, dat hy heimelyken last hadt, om iet ten nadeele hunner Meesteren te sluiten. Hy verzekerde hun egter „ dat „ hy noch openbaare noch geheime waardigheid bekleedde; en dat hy in Spanje gekomen was, met oogmerk, om in dienst te treeden van zyne Katholyke Majesteit; schoon hy niet wilde ontkennen, dat hy gaarne hooren zou, 't gene hem, tot herstelling der verbroken' vriendschap tusschen de twee Hoven zou worden voorgehouden (*x*)."
Doch terwyl Montgon in Spanje de gemoedden, allengskens, deedt neigen tot verzoening, besloot de Koning van Frankryk den Hertog van Bour-

(*w*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 39, 96, 141.
(*x*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 159, 199, 203, 347.

1726. Bourbon, zynen eerſten Staatsdienaar, die gehouden werdt, meest geyverd te hebben voor het te rug zenden der Infante, buiten bewind te zetten, en van 't Hof te verwyderen. De oud Biſſchop van Frejus, 's Konings Leermeester, hadt hem, meent men, hiertoe aangezet; hem verzekerende, dat zulks den weg baanen zou tot de bevrediging met Spanje. Ook hadt Bourbon veele heimelyke vyanden ten Hove, die hem 't gezag misgunden, welk hy, tot hiertoe, bekleed hadt. 't Leedt egter tot in Zomermaand deezes jaars, eer de Koning beſloot, hem zyne ampten te beneemen, en hem te verzenden naar Chantilli. Men gaf toen voor, dat de Koning van zins was, zonder eerſten Staatsdienaar te regeeren. Doch de oud Biſſchop van Frejus, die, weinige maanden laater, tot Kardinaal verheven werdt, en, ſedert, onder den naam van *Kardinaal de Fleury*, vermaard geworden is, nam, eerlang, het voornaam bewind in handen (y).

XXIV. De Hertog van Ripperda, eerste Staatsdienaar des Konings van Spanje, wordt van alle zyne ampten verlaaten.

Men beloofde zig iet goeds van deeze verandering, aan 't Spaanſche Hof, alwaar men, juist op den zelfden tyd, den Hertog van Ripperda, die, eenige maanden, de waardigheid van eerſten Staatsdienaar bekleed hadt, van alle zyne ampten ontzet, en gevangkelyk naar 't Kasteel van Segovia gevoerd hadt. De Hertog hadt zig, in den korten tyd van zyn bewind, by hunne Majeſteiten, veragt, en by 't volk, gehaat gemaakt: en opmerkzaame luiden hadden, al ſedert eenige weeken, zynen val

(y) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 325, 350—390. *Tom.* II. *p.* 103—113.

val voorfpeld. Het fluiten van het Weener-Verdrag hadt hem de gunst der Koninginne verworven. Hy hadt haar, daarenboven, gevleid met het Huwelyk van den Infant, Don Carlos, haaren Zoon, en 's Keizers oudfte Dogter. Doch hy toonde zig, in 't eerst, zeer afkeerig van de herftelling der vriendfchap, tusfchen de Hoven van Verfailles en Madrid (z), waarnaar men, in Spanje, na 't fluiten van 't Verdrag van Hanover, meer dan te vooren, begon te luisteren. Ook fprak hy, hierover, en over andere geheime inzigten van zig zelven, of van 't Hof, zo losfelyk, dat hy, fchoon meer dan zestig jaaren oud, in onbefcheiden' taal, de wufte jeugd gelyk was (a). Wy hebben 'er, hier voor, reeds eenige ftaaltjes van aangehaald. Kort na 't fluiten van 't Verdrag van Hanover, hadt hy zig, nog te Weenen zynde, zo men wil, ook deeze of diergelyke woorden laaten ontvallen: *Wy zullen deeze Heertjes wel leeren Verdragen maaken. Koning George en de Hertog van Bourbon behoorde te bedenken, dat men al te goede kennis heeft van den moeilyken ftaat, waarin zy zig bevinden, dan dat men zig ontrusten zou, over hun Bondgenootfchap. Zy hebben 'er den Koning van Pruisfen ook in getrokken, die egter wel haast berouw hebben zal van 't gene hy gedaan heeft* (b). Doch eenigen tyd na dat hy in Spanje wedergekeerd was, zogt hy het vertrouwen der Groot-Britannifche en Staatfche Gezanten te winnen, met oogmerk, 1726.

ZQ

(z) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 213. 234.
(a) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 258.
(b) Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 39. 41. Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 278.

1726. zo men meent, om verdeeldheid te verwekken tusschen de Hanoversche Bondgenooten, en Frankryk zelf, allengskens, te beweegen, om eene lyn te trekken met het Spaansche Hof (*c*). Hy geliet zig, midlerwyl, als of hy in de uiterste vertrouwelykheid omging met den *Graave van Konigsek*, Keizerlyken Gezant in Spanje en Oom van den Graave van Konigsek-Erps, die zig in den Haage onthieldt. Hy bezorgde, op deszelfs aanhouden, van tyd tot tyd, groote onderstandgelden aan den Keizer, onaangezien hy naauwlyks kans zag, om penningen te vinden, zonder 't volk zwaar te drukken, en zig, dus, den gemeenen haat op den hals te haalen. Hierdoor behieldt hy, eenen geruimen tyd, de gunst der Koninginne, die zig van 't Weener-Verdrag, in gevolge van welk, deeze onderstandgelden moesten uitgekeerd worden, ongemeene voordeelen voor haare kinderen beloofde. Doch de slegte staat der Koningklyke geldmiddelen bragt hem, eindelyk, in zo groot eene verlegenheid, dat hy, geene kans ziende, om aan de behoeften van 't Weener-Hof te voldoen, zig naauwer met Groot-Britanje en de Staaten zogt te verbinden: 't welk egter niet dan heimelyk geschieden kon, om de Koninginne niet te stooten (*d*).

Oorzaaken zyner ongenade.

Hy ontdekt den Engelschen en Staatschen Gezan-

Stanhope en van der Meer bedienden zig van de gelegenheid om Ripperda uit te lokken, tot het ontdekken van een geheim, waarvan men, tot hiertoe, wel vermoeden, doch geene zekerheid gehad hadt. De Hertog, oordeelende, dat hy,

(*c*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 282—288.
(*d*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 302—312.

hy, hun vertrouwen willende winnen, hun ook iet van gewigt vertrouwen moest, openbaarde hun, t'eenen dage, in Sprokkelmaand „ dat „ 'er een tweede Verdrag geslooten was, tusschen den Keizer en Spanje, welk men, tot „ hiertoe, bedekt gehouden hadt; doch nu „ haast gemeen maaken zou. Dat dit Verdrag, „ behalven eene beschadigende en verdedigende Verbintenisse, drie punten behelsde: „ 1. eene belofte, van wege den Koning van „ Spanje, om de Oostendesche Maatschappy „ in stand te houden. 2. eene verbintenis, „ van wege den Keizer, om Gibraltar en Port „ Mahon te doen wedergeeven aan Spanje, „ door onderhandeling, ware 't mogelyk, anders, door de wapenen. 3. eene bepaling „ van den onderstand, dien de twee Mogendheden elkanderen bewyzen zouden, bestaande dien des Keizers, in twintigduizend man, „ welken men naar Spanje zou zenden, en „ dien des Konings van Spanje in zo veel geld, „ als vereischt werdt, tot onderhoud van dergelyk een aantal van manschap, welke de „ Keizer gebruiken zou, daar hy goedvondt." Beide de Gezanten stonden verbaasd over zulk eene ontdekking, die zy, van den Hertoge, schoon by hun bekend voor los van tonge, geenszins verwagt hadden. Zy schreeven ze, terstond, over aan hunne Meesteren; doch maakten 'er, voor eerst, een diep geheim van, te Madrid (e). Ook stondt de Hertog nog zo zeer in de gunst der Koninginne, dat hem, omtrent deezen tyd, het bewind over de zaaken

1726.

ten, dat 'er een geheim Verdrag te Weenen gesloote is.

(e) MONTGON Memoir. Tom. I. p. 334—336.

1726. ken van Oorloge opgedraagen werdt (*f*).

Gevolgen deezer ontdekkinge. Maar men kreeg, in den Haage en in Engeland, zo dra geene kennis van het geheim Weener-Verdrag, of de Staaten, ziende dat de Keizer en Spanje de handhaaving der Oostendesche Maatschappye hadden vastgesteld, sloegen, voor 't grootste gedeelte, over, tot de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, gelyk wy reeds verhaald hebben (*g*). George de I, in den aanvang deezes jaars, uit zyne Duitsche Staaten, in Engeland, te rug gekeerd zynde, deedt het Parlement opening van het Hanoversch Verbond, te gelyk den noodigen onderstand begeerende, om, met de Lente, eene talryke Vloot in zee te brengen. En schoon 'er, over deezen eisch, heviglyk, getwist werdt, in 't Huis der Gemeenten; Horatio Walpole wist zo wel gebruik te maaken van de ontdekkingen, door Stanhope, uit Spanje, overgeschreeven, dat 'er de meerderheid, eerlang, volkomenlyk in bewilligde. Het Huis der Heeren tradt ook in 's Konings maatregels (*h*), en Ripperda kreeg haast gelegenheid, om zig zyner onvoorzigtigheid te beklaagen.

Ripperda bevestigt ze, nog nader. Het geheim Weener-Verdrag, in Frankryk, in Engeland en in den Haage, bekend geworden zynde; verzuimden de drie Mogendheden niet, den Keizer, door hunne Gezanten, te laaten afvraagen, wat 'er van dit Verdrag zyn mogt? Het Weener-Hof, hooglyk gestoord over 't beleid des Hertogs van Ripperda, zogt de Gezanten te doen gelooven „ dat hy Stan-„ ho-

(*f*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 337.
(*g*) Hier voor, *bl.* 356.
(*h*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 283 — 297, 299 — 305. MONTGON *Tom.* I. *p.* 454.

„ hope en van der Meer alleenlyk hadt willen 1726.
„ inneemen, door hun een gewaand geheim
„ te ontdekken, en dat 'er geheel geen ſtaat
„ te maaken was, op 't gene hun, in ſchyn,
„ was toevertrouwd." Eveneens gedroeg men zig, aan 't Hof van Madrid, daar Stanhope en van der Meer nu ook nadere verklaaring gevraagd hadden, wegens het Verdrag, waarvan Ripperda hun kennis hadt gegeven. Doch alzo men, noch te Weenen, noch te Madrid, ronduit, geloochend hadt, dat 'er zulk een Verdrag in wezen ware, werden de drie Mogendheden bevestigd in de waarheid van 't gene, door Ripperda, onvoorzigtiglyk, geopenbaard was. De Hertog, zig te laat beklaagende, over 't gene hem ontvallen was, zogt, midlerwyl, Stanhope en van der Meer te doen gelooven, dat zy zyne meening niet wel gevat hadden, en dat het Verdrag, waarvan hy hun geſproken hadt, weinig meer dan verdedigend was. Zy hervraagden „ of dit *wei-*
„ *nig meer dan verdedigend Verdrag* niet be-
„ ſtondt uit de punten, welken hy, te voo-
„ ren, hadt opgeteld? Waarop hy, driftig wordende, en niet in ſtaat, om het ongeduld en de ſpyt, waarvan hy geſlingerd werdt, in te houden, wederom antwoordde: *'t Is waar; ik heb my zo uitgedrukt, als gy zegt: en naardemaal gy begeert, dat ik dezelfde dingen herhaale; 't gene ik u gezeid heb, is, naar de letter, waaragtig* (*i*).

Zo groot een onbeſcheid, den Koning en der Koninginne ter ooren komende, deedt Ripperda, (Zyne verlegenheid.)

(*i*) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 455—457, 497, 498, 499.

1726. da, wiens losheid hem, reeds te vooren, in eenige kleinagting gebragt hadt, geheellyk vervallen uit hunne gunſte. Ook ſcheen hy, na deezen, niet meer te weeten, welk een' weg hy zou inſlaan, om zyn aanzien te behouden. Dan ondernam hy eens eene afzonderlyke onderhandeling met het Franſche Hof (*k*): dan liet hy zig eens in, met de aanhangelingen des Pretendents van Spanje (*l*), terwyl hy, op den zelfden tyd, vertrouwelyk ſcheen om te gaan, met den Engelſchen Gezant. Doch 't Weener-Hof was zo zeer tegen hem ingenomen, ſedert de ontdekking van het geheim Verdrag, dat de Graaf van Konigſek de Koningin geen' rust liet, voor hy haar bewoogen hadt, om Ripperda van 't bewind te ontzetten. Op den elfden van Bloeimaand, werdt hem 't beſtier der geldmiddelen benomen, onder voorwendſel van hem te ontheffen van een gedeelte van den last, dien hy te draagen hadt. Hy verzogt, terſtond hierop, verlof, om zig van alle zyne ampten te mogen ontſlaan. Doch hy kreeg, eerst na drie dagen verloops, antwoord op zyn verzoek, in eenen brief van den Markgraave de la Paz, hem meldende „ dat de Koning in zyne begeerte, om van zyne ampten ontſlaagen te worden, bewilligde, hem egter, uit aanmerking van zyne dienſten, een jaargeld van drieduizend pistoolen toeſtaande." 't Was reeds laater dan elf uuren in den nagt, toen hy deeze tyding ontving. Doch hy begaf zig, terſtond, uit het Paleis des Konings,

(*k*) MONTGON Memoir. *Tom.* I. *p.* 477—484.
(*l*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 501—506.

nings, daar hy een vertrek hadt, naar zyne huurwooning, in de Stad. Zyn val, des anderendaags rugtbaar geworden, verwekte zo veel vreugde onder 't volk, dat hy, bedugt, naar 't schynt, voor den haat van 't graauw, eerst eenen brief van dankzegging schreef aan den Koning, en daarna den Ambassadeur der Staaten, van der Meer, verzogt, by hem te willen komen. Hy gaf deezen kennis van 't ongeluk, welk hem overgekomen was, en verzogt hem toen, om een verblyf in deszelfs wooning, daar hy veilig meende te zullen zyn, voor de woede van 't gemeen, welk zeer op hem gebeeten was. De Heer van der Meer verschoonde zig hiervan ten beste mogelyk, zeggende, dat de Staaten, zyne Meesters, verpligt waren, in de tegenwoordige omstandigheden, byzondere zorg te draagen, om den Hoven van Weenen en Madrid geene stof tot misnoegen te geeven. Doch hy riedt hem tevens, zig te bergen in de wooning van den Ambassadeur van Groot-Britanje, werwaards hy hem met de koets bragt, des avonds van den vyftienden van Bloeimaand. Men verspreidde, ten Hove, dat 'er, ten zelfden tyde, verscheiden' goederen en papieren van gewigt, uit de wooning des Hertogs, naar die des Groot-Brittannischen Gezants gebragt waren, door de bedienden des Heeren van der Meer. De Heer Stanhope, die, twee dagen te vooren, naar Aranjuez verreisd was, vondt, tot zyne groote verbaasdheid, op zyne wederkomst, den Hertog van Ripperda, wiens ongeluk hy reeds verstaan hadt, tot zynent. Hy deedt hem, terstond, eenige vraagen, welken hy beantwoord wilde hebben,

1726.

Hy wykt in de wooning van den Engelschen Gezant.

1726. eer hy hem 't verzogte verblyf kon toestaan. Eerst, begeerde hy te weeten „ of de Hertog „ nog, in eenig opzigt, in dienst was van den „ Koning van Spanje?" welke vraag met *neen* beantwoord zynde, hervraagde de Gezant, „ of hy ook bedugt was, dat zyne Katholyke „ Majesteit voorhadt, hem van eenige mis- „ daad te doen beschuldigen; dan of men hem „ alleenlyk verlaaten hadt van zyne ampten, „ om dat de Koning niet wel met hem gediend „ was?" Hy antwoordde „ dat zyne Majesteit „ hem zo weinig verdagt hieldt van eenige „ schelmery, dat hy hem zelfs, in erkentenis „ zyner voorgaande diensten, een jaargeld van „ drieduizend pistoolen hadt toegelegd." Eindelyk, werdt hem gevraagd „ wat hem bewoo- „ gen hadt, herwaards de wyk te neemen?", waarop hy antwoordde „ dat hy niets kwaads „ van den Koning vreesde; maar alleenlyk „ voor de woede van 't volk en voor den in- „ gewortelden haat zyner vyanden bedugt ge- „ weest was." Hy voegde 'er by „ dat zyne „ bedienden, dien dag, reeds gehoond waren „ geweest door 't graauw, welk gedreigd hadt, „ den volgenden nagt, zyn huis in brand te „ zullen steeken, en hem van lid tot lid te zul- „ len verscheuren." 't Gevaar, welk hy van 't volk liep, hadt hem, derhalve, alleen, zo hy zeide, bewoogen, om in de wooning des Ambassadeurs te wyken. Stanhope, hem toen verklaard hebbende, dat hy, daar, dien nagt verblyven kon, vorderde, des anderendaags, dat hy de redenen, waarom hy zyne toevlugt tot hem genomen hadt, schriftelyk, bekend maakte aan 't Hof: gelyk hy deedt. De Ambassadeur

deur zelf, gehoor verzogt hebbende by den Koning, deedt hem een omſtandig verhaal van 't gene hem met den Hertoge van Ripperda bejegend was. Zyne Majeſteit verklaarde, met bevreemding verſtaan te hebben, dat Ripperda zynen intrek genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemſchen Gezant. Hy voegde 'er by „, dat de Hertog hem om vrygeleide „, naar Holland verzogt hadt; doch dat hy 't „, niet bekomen zou, voor hy hem eenige pa- „, pieren van gewigt, welken in zyne bewaa- „, ring gebleeven waren, zou hebben overge- „, leverd." Voorts, zig voldaan verklaard hebbende over 't beleid van Stanhope, begeerde hy, dat de Gezant niet gedoogen zou, dat Ripperda uit zyne wooning ontſnapte, voor hy eene Lyst hadt doen maaken van deszelfs papieren: 't welk, den volgenden dag, ſtondt te geſchieden. Stanhope, t'huiswaards gekeerd, verklaarde den Hertog, dat hy nu veilig blyven kon, daar hy was, mids hy niet ondername te ontvlugten: waarvoor hy den Koning zyn woord hadt moeten geeven. 1726.

Het Hof nogtans, bedugt, dat Ripperda, ondanks de voorzorg des Ambasſadeurs, ontkomen mogt, deedt de wooning, met eenige ſoldaaten, bezetten. Doch alzo men vreesde, dat de ongelukkige Staatsdienaar, in deeze ongelegenheid, de gunst des Ambasſadeurs zou zoeken te winnen, door de ontdekking van eenige geheimen, ten nadeele van den Staat; beſloot men, den zagtſten weg in te ſlaan, en den Ambasſadeur te verzoeken, dat hy Ripperda bewooge, om zyne wooning te ruimen, mids de Koning aanname hem tegen de woede van 't

Het Hof doet de wooning met ſoldaaten bezetten.

1726. 't graauw te beschermen. Doch Ripperda, voorwendende, bedugt te zyn, dat de Koning nu misnoegd op hem was, om dat hy de wyk genomen hadt, in de wooning van eenen uitheemschen, en wel van eenen Engelschen Gezant, maakte zwaarigheid om 't huis te verlaaten. Stanhope, sedert, op nieuws, sterk aangezogt, door den Markgraave de la Paz, deedt zyn best, om Ripperda te doen vertrekken. Maar de Hertog, wien dit dringen in groote engte bragt, verzogt, eindelyk, dat hy zig, voor eenige dagen, in een Klooster begeeven mogt. Doch de Koning, reeds besllooten hebbende, hem in hegtenis te neemen, wees dit verzoek van de hand. Twee van zyne voornaamste bedienden, en een' zyner vertrouwdste vrienden, midlerwyl gevat zynde, zag Stanhope wel, wat men voorhadt, en drong hem niet verder tot vertrekken. Het Hof, daarentegen, een einde van zaaken willende maaken, beriep den Raad van Kastilie, en onderzogt, by den zelven, *Of 't vryslondt en behoorlyk ware, dat men den Hertog van Ripperda deede ligten, uit het Huis van den Groot-Britannischen Ambassadeur?* Men oordeelde van ja: en de Koning gaf 'er, terstond, schriftelyk, bevel toe, zonder egter den Hertoge eenige andere misdaad te last te leggen, dan dat hy in de wooning van deezen Ambassadeur geweeken was. Doch de Raad verstondt, dat hy, hierin, misdaad van gekwetste Majesteit begaan hadt. Men zondt dan, op den vyfentwintigsten, twee Krygsoversten en zestig Lyfwagten des Konings naar 't Huis des Ambassadeurs; die, zo dra men hun de deur geopend hadt, naar binnen drongen, en den Her-

Ripperda wordt gevat, en naar 't Kasteel van Segovia gevoerd.

Hertoge, met alle deszelfs papieren, in verzekering namen. De Ambassadeur *protesteerde* ernstelyk, tegen 't geweld, welk in zyne wooning gebruikt werdt, en waarmede men, zyns oordeels, het regt der volken geschonden hadt. Doch hierby moest hy 't, voor dien tyd, laaten. Ripperda werdt, terstond, naar Segovia gevoerd, en op 't Kasteel aldaar bewaard, zonder dat men iemant, behalven eenen enkelen dienaar, by hem toeliet. Hy zat hier tot in Herfstmaand des jaars 1728, wanneer een soldaat en eene dienstmaagd des Bevelhebbers hem gelegenheid gaven, om te ontvlugten. Hy geraakte veilig in Portugal, en begaf zig, uit de haven van Port a Port, te schepe, naar Kork in Ierland. Van hier, stak hy over naar Londen, daar hy, in Wynmaand, aankwam, en tot in Wintermaand bleef. Doch men bejegende hem, hier, met zo veel onverschilligheid, dat hy besloot, naar zyn Vaderland te rug te keeren. Hier nam hy, zegt men, den Hervormden Godsdienst wederom aan: doch ziende geen' kans om, op nieuws, in de Regeering te geraaken, deedt, zo men wil, de staatzugt en de hoop om zig op 't Spaansche Hof te wreeken hem het roekeloos besluit neemen, om naar Barbarye te reizen, en zig in dienst des Konings van Marokko te begeeven. Hier omhelsde hy, zo getuigd wordt, den Mahometaanschen Godsdienst (*m*): doch hy bleef in zo gering een aanzien by den Koning, dat hy, zo men my berigt heeft, genoodzaakt was, zig met koophandel in Schaapen te geneeren: in welken

1726.

Hy ontvlugt. Zyn verder bedryf en einde.

(*m*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 8—15.

1726. ken ſtaat hy, eindelyk, in Slagtmaand des jaars 1737, te Tetuan, overleeden is (*n*).

Geſchil met het Hof van Londen, over 't vatten van Ripperda.

Stanhope hadt, midlerwyl, 't gebeurde aan zyne wooning overgeſchreeven naar Engeland. Ook zogt hy de andere uitheemſche Gezanten te beweegen, om zig, zo wel als hy, hierover, te beklaagen, als over eene blykbaare inbreuk op hunne gemeene voorregten. Het Hof van Madrid verdedigde zig, hiertegen, ſchriftelyk, by de uitheemſche Gezanten. 't Geſchil hierover, tusſchen de Hoven van Madrid en Londen, duurde eenigen tyd: tot dat het, van zelf, zonder dat 'er beſliſſing op kwam, ſteeken bleef (*o*).

De Heer van der Meer rekent zig gehoond.

De Heer van der Meer, die, zo wel als Stanhope, begreep, dat men, in 't vatten van den Hertoge van Ripperda, het regt der volken geſchonden hadt, hieldt zig ook gehoond, door eene uitdrukking, in eene der Verdedigingen van het Spaanſche Hof: welk niet geſchroomd hadt, te zeggen „ dat de bedienden van den Ambasſadeur der Staaten de „ kostbaarſte goederen des Hertogs van Ripperda, by nagt, en, *gelyk als ſteelswyze*, naar „ het Huis van den Groot-Britanniſchen Ambasſadeur gevoerd hadden." Hy klaagde, hierover, in eenen brief aan den Markgraave de la Paz (*p*). Doch hierop is, zo veel my bekend is, niet verders gevolgd.

De verandering, die, beide in Frankryk en in Spanje, voorgevallen was in 't Staatsbewind, ſcheen den weg te zullen baanen tot de verzoe-

ning

(*n*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1737. bl. 310.

(*o*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 516-515 *Tom.* III. *p.* 56. ROUSSET Recueil. *Tom.* IV. *p.* 57, 68, 69 — 93.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 93.

ning der twee Kroonen. De Abt de Montgon, die, hiertoe, heimelyk en allengskens arbeidde, zag egter wel, dat 'er weinig kans toe zyn zou, zo lang het Hof van Madrid zo naauw met het Weener-Hof vereenigd bleef; of zo lang de Koning van Frankryk, in Spanje, werdt aangezien, als onafscheidelyk verbonden aan de belangen van Groot-Britanje en de Staaten. Hy hadt, hierom, aan sommigen, te verstaan gegeven, dat men de Verdragen van Weenen en Hanover moest zoeken samen te smelten, en tot één Verdrag te hersmeeden: of dat men bedagt moest zyn op middelen, om Frankryk af te trekken van 't Hanoversch Verdrag, en te beweegen, om tot dat van Weenen over te gaan (q). Doch zyne redenen vonden nog niet veel ingang, by hunne Majesteiten. Ook kreeg het Verdrag van Hanover nieuwe kragt, door de sterke toerustingen ter zee, in Engeland.

1726.

XXV. Toerustingen ter zee, in Engeland.

George de I, staat maakende op den inhoud van het geheim Weener-Verdrag, en bedugt voor verdere nadeelige Verdragen, aan andere Hoven in Duitschland en in 't Noorden, hadt, om de uitwerksels hiervan te voorkomen, in de Lente deezes jaars, eene aanzienlyke Vloot in zee gebragt. Zy werdt in drie Esquaders verdeeld: een van welken, onder den Vice-Admiraal *Hosier*, naar de Westindiën geschikt werd, om op de Spaansche Koopvaardyvloot, die in de Havana lag, en op de Gallioenen, die zig in de Haven van Porto Bello onthielden, te passen: een ander Esquader, on-

(q) Montgon Memoir. *Tom.* I. *p.* 447. *Tom.* II. *p.* 2.

1726. onder den Admiraal *John Jennings*, hadt last, om in de Middellandsche zee te kruissen; en het derde, onder den Vice-Admiraal *Charles Wager*, was geschikt naar de Oostzee, om een waakend oog te houden, op de beweegingen der Russen, die zig, sedert eenigen tyd, te water en te lande, sterk begonden te wapenen. Wager, in Grasmaand zynde uitgeloopen, zeilde, zig met de Deensche Vloote vereenigd hebbende, tot voor Reval en Kroonslot, daar hy de Russische scheepsmagt bezet hieldt, en, tot diep in 't najaar, leggen bleef, waarna hy, geene vrees meer hebbende voor eenige onderneeming van de zyde der Russen, te rug keerde naar Engeland. Jennings hadt bevel, om, tusschen Kadix en Kaap S. Vincent, te kruissen, de Vloot of Gallioenen te onderscheppen en Gibraltar te ontzetten, indien 't mogt belegerd worden. Doch hy deedt geen ander nadeel in de Middellandsche zee, dan dat hy de Spaansche kusten in geduurige beweeging, en de Spaansche havens gesllooten hieldt. Hy keerde, in 't najaar, te Spithead te rug. Hosier, in Zomermaand, voor Porto Bello gekomen, bevondt, dat men den schat, die reeds op de Gallioenen gescheept geweest was, wederom ontlaaden, en naar Panama gevoerd hadt. Hy hieldt de haven egter geslooten, van tyd tot tyd, eenige schepen afzendende, om te passen op de Vloot, die uit de Havana verwagt werdt; doch, uit vrees voor de Engelschen, eenen geruimen tyd, in de haven leggen bleef. De last des Vice-Admiraals strekte zig niet verder, dan om de Vloot en Gallioenen bezet te houden, of zo zy, zyns ondanks, uitliepen, de sche-

ſchepen aan te tasten, en met de laading naar Engeland te voeren (*r*). Hierdoor, dagt men het Spaanſche Hof buiten ſtaat te ſtellen, om den oorlog, welken het, zo men meende, in den zin hadt, met genoegzaame hoop van eenen goeden uitſlag, te onderneemen. 1726.

De Keizer, ziende, hoe ernſtig de zaaken in Engeland werden opgenomen, verzuimde, ondertusſchen, niet, zyne heimelyke handelingen, in Duitschland en in 't Noorden, voort te zetten. 't Gelukte hem, eerlang, de Keurvorſten van Mentz, Trier, Keulen en Beieren te beweegen, tot eene verbindtenis, om hem, in geval van oorlog, met zeker getal van manſchap, by te ſtaan. Ook ſlaagden 's Keizers handelingen naar wensch aan 't Rusſiſche Hof, en, zo men zig verzekerd hield, ook aan 't Hof van Berlyn. Alle deeze handelingen hadden invloed op de raadpleegingen der Staaten, over de aanneeminge van het Verdrag van Hanover; waarom wy dienstig agten, een beknopt verſlag van de voornaamſten, ter deezer plaatſe, te boek te ſtellen.

XXVI. Het Rusſiſche Hof treedt in 't Weener Verdrag.

Tusſchen Rusland en Zweeden was, in Lentemaand des jaars 1724, na 't herſtellen der Vrede in 't Noorden, een Verbond van onderlinge beſcherminge geſlooten (*s*); waarin de Keizer ook verzogt was te willen treeden. Doch alzo men zig, by een geheim punt van dit Verbond, verpligt hadt, om den Hertog van

(*r*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 49—68. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 305—310. Montgon *Tom.* I. *p.* 454. *Tom.* II. *p.* 87, 172, 202, 216, 267, 285, 408.

(*s*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 76. Rousset Recueil, *Tom.* I. *p.* 347.

1726. van Holstein te herstellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk, welk thans in de magt des Konings van Deenemarke was, maakte Karel de VI. zwaarigheid, om het Verbond te aanvaarden. Hieruit was eenige verkoeling ontstaan, tusschen de Hoven van Weenen en Petersburg, die toenam, na dat Czaar Peter de I, wien men, voor eenige jaaren, de eernaamen van den *Grooten*, *Vader des Vaderlands* en *Keizer* (*t*) opgedraagen hadt, op den agtsten van Sprokkelmaand des jaars 1725, overleeden zynde, niet door zynen kleinzoon, 's Keizers Neef; maar door zyne Gemaalin, de Keizerin *Katharina*, was opgevolgd (*u*). Doch het tegenwoordig belang van het Weener-Hof verdreef de opgevatte koelheid. De Keizer, in 't eerst naauwlyks kans ziende, om eenigen der Duitsche en Italiaansche Vorsten te doen treeden in zyne maatregels, en niet genoeg beholpen met het Bondgenootschap van Spanje alleen, besloot, het misnoegen tegen het Russische Hof te laaten vaaren, en Rusland en Zweeden ten naauwsten aan zig te verbinden. Hy tradt, in Grasmaand, in 't Verbond tusschen Rusland en Zweeden (*v*), in verwagting, dat zulks den weg baanen zou, om deeze twee Mogendheden over te haalen, tot de aanneeminge van het Weener-Verdrag. Doch Zweeden, ten zelfden tyde, sterk wordende aangezogt, om in 't Verdrag van Hanover te tree-

(*t*) *Zie* Resol. Holl. 19 *Decemb.* 1721. *bl.* 861. Notul. Zeel. 6 *Decemb.* 1721. *bl.* 337.
(*u*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 104.
(*v*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 130. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 151.

treeden, verschoof niet slegts de aanneeming van het Weener-Verdrag; maar ontving zelfs den Keizer niet in 't Verbond met Rusland, dan onder zekere voorwaarden, die 't Weener-Hof kwalyk behaagden. Onder anderen, bedong Koning Fredrik „ dat hy niet gehouden „ zou zyn, zig te steeken in de geschillen, „ ontstaan, ter gelegenheid van de opregting „ der Oostendesche Maatschappye, noch zig „ behoeven te moeijen met eenen kryg, welke „ den Keizer, in Italie, of buiten Europa, zou „ mogen worden aangedaan (*w*)." Maar de Keizerin van Rusland ontving Keizer Karel, in 't Verbond met Zweeden, zonder eenige bepaalingen. Zy leende zelfs ooren naar een ander Verbond, welk haar, van wege den Keizer, voorgeslagen, doch, door eenigen haarer Staatsdienaaren, ernstelyk, ontraaden werdt. Deezen hielden haar voor, dat dit Verbond, welk zeer ten voordeele der Hertogs van Holstein zou zyn, niet nalaaten kon, Zweeden tot argwaan te verwekken, als hadt men voor, deezen Hertog, die, uit *Hedwig Sofia*, oudste Zuster van Karel den XII, gebooren, en met *Anna Petrowna*, Dogter der Keizerinne van Rusland, gehuwd was, op den Zweedschen troon te zetten; waartoe hy, zo 't regt der erfvolginge, in den jaare 1719, niet vernietigd geweest was, inderdaad, nader dan de tegenwoordige Koning, geregtigd geweest zou zyn. Zy voegden 'er by „ dat Groot-Britanje, en „ veelligt ook de Staaten, misnoegd op het „ Russische Hof, om dat het, onder de Re- „ gee-

1726.

(*w*) *Voiez* Rousset Recueil *Tom.* III. *p.* 154.

1726. „ geering van den overleeden Keizer, Peter „ den I, de oogmerken des Pretendents be„ gunstigd hadt, zig, mogelyk, van de gele„ genheid bedienen zouden, en zig met de „ Zweeden vereenigen, om Rusland den oor„ log aan te doen: 't welk het Ryk zeer kwa„ lyk komen zou, alzo de scheepsmagt thans „ zeer vervallen, en Keizer Karel buiten staat „ was, om haare Majesteit, te water, te on„ dersteunen." Doch anderen merkten, hiertegen, aan, dat het Verbond met den Keizer zeer voordeelig zyn zou voor Rusland, in geval van eene gevreesde Vredebreuke met het Turksche Ryk. „ Het koopbelang," voegden ze 'er by „ zou Groot-Britanje en de Staaten wel „ wederhouden van 't beoorloogen haarer Ma„ jesteit: behalve, dat deeze twee Mogend„ heden ook, dagten ze, geenen staat maaken „ konden op het Verbond met Frankryk, daar „ men, na de verandering in 't Staatsbewind, „ op 't punt stondt, om zig met Spanje te „ verzoenen." En de meening der laatsten woog meest by de Keizerinne, die, daarenboven, ten hoogste misnoegd was op 't Groot-Britannische Hof, over het zenden van den Vice-Admiraal Wager naar de Oostzee (*x*). Zy besloot dan, 't Verbond, welk haar, van wegen den Keizer, voorgeslagen werdt, te aanvaarden (*y*). Het werdt, te Weenen, getekend, op den zesden van Oogstmaand. De Keizerin nam, by het zelve, het Weener-Verdrag aan, welk, in 't voorleeden jaar, tusschen den

(*x*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* III, *p.* 206, 210. *Tom.* IV. *p.* 223.
(*y*) Montgon Memoir. *Tom.* II *p.* 380—402.

den Keizer en Spanje, geslooten was. De Keizer en de Keizerin van Rusland hadden ook eene Overeenkomst getroffen, ten behoeve van den Hertoge van Holstein (z). Doch de inhoud derzelve werdt zeer geheim gehouden. Men twyfelde niet, of zy was nadeelig voor de tegenwoordige Regeeringe van Zweeden. Ook bragt zy veel toe, om dit Ryk te doen treeden in het Verdrag van Hanover: 't welk, in de Lente des volgenden jaars, gebeurde. 1726.

XXVII. Argwaan des Konings van Groot-Britanje op het Russische Hof, en op de Hoven van Weenen en Madrid.

George de I. hadt, ten deezen tyde, zo men meende, nog byzondere redenen van misnoegen op het Russische Hof, die hem, behalve de gemelden, bewoogen hadden, tot het zenden van een Esquader naar de Oostzee. Men hadt hem, reeds in 't voorleeden jaar, berigt, dat de aanhangers des Pretendents drie Oorlogsschepen, in Rusland, gekogt hadden; die naar Spanje gezeild waren, om tot een' geheimen aanslag gebruikt te worden. Te S. Andero, hadden zy zig gevoegd by vier Spaansche Oorlogsschepen, en men twyfelde niet, of zy zouden gebruikt worden, tot het vervoeren van eenige Spaansche manschap, welke niet verre van deeze haven verzameld was. Men hadt ook verstaan, dat 'er, in de haven van Oostende, zesduizend man stondt gescheept te worden: en men twyfelde niet, of de Keizer, Rusland en Spanje waren 't eens, om iet van belang te onderneemen, ten behoeve des Pretendents. Nog wist men, dat de Hertog van Wharton, een voornaam aanhan-

(z) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 121. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 158.

1726. hanger des Pretendents, te Weenen, met de Keizersche en Russische Staatsdienaars, en met den Heere van Ripperda, in 't heimelyk, gesproken hadt; waarna hy naar Rome was verreisd, zo men vastelyk vertrouwde, met oogmerk, om den Pretendent verslag te doen van zyne verrigtingen: uit wiens naam, hy, sedert, ook aan 't Spaansche Hof gehandeld hadt. Alle deeze byzonderheden werden, in openbaare Geschriften, verspreid, in Engeland; en zo algemeen geloofd, dat de Koning niet schroomde, in 't begin des jaars 1727, aan 't Parlement te verklaaren „ dat de omkeering der Regeeringe in Groot-Britanje de vrugt scheen te „ zullen zyn, welke men zig, van de naauwe „ vereeniging, tusschen den Keizer, de Keizerinne van Rusland en den Koning van Spanje „ beloofd hadt (*a*)." 't Was dan geen wonder, dat het Groot-Britannische Hof zig bevlytigde, om zulk eene onderneeming te stuiten.

Koning George maakt zig verdagt van heimelyke handeling met de Porte.

Om hierin te beter te slaagen, ondernam, zo men meent, Koning George, eer nog 't Verbond tusschen den Keizer en Rusland geslooten was, eene onderhandeling met de Ottomannische Porte, aan welke hy opening deedt van het Verdrag van Hanover. Men hieldt hem ook verdagt, aan 't Weener-Hof, dat hy, niet zonder medeweeten van Frankryk, de Porte zogt te beweegen, tot eenen Oorlog tegen den Keizer en tegen Rusland. Doch zyne Gezanten ontkenden, openlyk, dat hy zulk een oogmerk gehad hadt (*b*). Ook is 'er my, ner-

(*a*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 81—85. Motifs de la cond. de la Gr. Bret. *p.* 43, 44, 62, 66, 67, 68, 69, 70.

(*b*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 457—462, 467. 468.

nergens, eenig duidelyk bewys van voorgekomen. Maar met den Landgraave van Hessen-Kassel, dien 't Weener-Hof, vergeefs, gezogt hadt te winnen (*c*), hadt George de I, in Lentemaand deezes jaars, reeds een Verdrag gesloten, waarby de Landgraaf zig verbondt om twaalfduizend man, ten dienste des Konings, te werven, zullende den Koning hem, hiertoe, door het verschaffen van behoorlyke onderstandgelden, in staat stelden (*d*). 1726.

XXVIII. De Staaten besluiten tot de aanneeming van het Verdrag van Hanover.

Het Weener-Hof handelde, midlerwyl, in Duitschland, in 't Noorden en in Italie, om Bondgenooten te winnen. Ook werden, omtrent deezen tyd, gelyk wy reeds gemeld hebben, eenige Duitsche Vorsten bewoogen, om in 's Keizers maatregels te treeden. Maar de Koning van Sardinie hieldt zig buiten verbindtenis met den Keizer (*e*). De Staaten, midlerwyl, de magt van 't Weener-Verbond ziende toeneemen, door de handelingen aan verscheiden' Hoven, die, byzonderlyk te Petersburg, op eenen goeden voet stonden, hadden, eer men 't, tusschen den Keizer en de Russische Keizerinne, nog volkomen eens geworden was, niet konnen nalaaten, eindelyk, een besluit te neemen, op de toetreeding tot het Verdrag van Hanover (*f*). Om over de voorwaarden hunner aanneeminge, met de Gezanten der Bondgenooten, in onderhandeling te treeden, hadden zy benoemd *Christiaan Karel, Baron van Lin-*

(*c*) MONTGON *Tom.* II, *p.* 187.
(*d*) *Voiez* MONTGON *Tom.* II *Piec. Justif. N.* IX. *p.* XXXI. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 322.
(*e*) MONTGON *Tom.* I. *p.* 451, 470. *Tom.* II. *p.* 75, 280.
(*f*) Resol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1726. *Lintelo*, Heer van Esſen, wegens Gelderland; *Arnold van Zuilen van Nyeveld*, Raad en Oud-Burgemeester van Rotterdam, Ruwaard van Putten en Baljuw van Schieland, en Izaak van Hoornbeek, Raadpenſionaris en Groot-zegelbewaarder, wegens Holland; *Nikolaas Henrik Noey*, Oud-Burgemeester van Thoolen, wegens Zeeland; *Gerard Godard Taats van Amerongen*, Ridder der Duitſche Orde en Kommandeur derzelve, te Doesburg, wegens Utrecht; *Joan Abraham van Schuurman*, Burgemeester en Raad der Stad Slooten, wegens Friesland; *Everard Rouſe*, Burgemeester der Stad Deventer, wegens Overysſel, en *Lambert Henrik Emmert*, Raad der Stad Groningen, wegens Stad en Lande. In Oogstmaand, was men 't, over de voorwaarden, genoegzaam eens geworden. Ook hadt Stad en Lande in 't Verdrag bewilligd. Doch Utrecht aarzelde nog. Men verwagtte, derhalve, in 't gemeen, nog niet, dat de Staaten in 't Verdrag zouden getreden zyn, toen 't, onverhoeds, door alle de Gemagtigden, behalve dien van Utrecht, geſchiedde, op den negenden van Oogstmaand. De Akte van aanneeming behelsde „ dat de Staaten, in 't aanneemen van het „ Verdrag van Hanover, geen ander oogmerk „ hadden, dan de behoudenis der ruste van „ Europa, zonder welke, die van hunnen Staat „ niet zeker zyn kon; en de handhaaving van „ hunnen Koophandel, zonder welken, dezelve niet kon beſtaan. Dat zy ook verſtonden, „ dat, door dit Verdrag, geene andere Verdragen, door de hooge Bondgenooten, onderling, of met andere Mogendheden, ge-

Zy treeden in dit Verdrag.

Inhoud der Akte van aanneeming.

„ maakt,

„ maakt, in eenigerlei opzigt, verbroken of „ gekrenkt werden. Dat zy zig verzekerd hielden, dat men hen, uit hoofde van deeze „ aanneeminge, niet zou willen verpligten, tot „ eene algemeene handhaaving der Westfaalsche en Olivasche Verdragen; maar alleenlyk, tot de handhaavinge der regten en bezittingen, welken de handelende Mogendheden, uit hoofde der gemelde Verdragen, „ verkreegen hadden, en nog tegenwoordig „ bezaten: weshalve zy zig, ten opzigte der „ zaake van Thorn, niet verder verbinden konden, dan tot het aanwenden hunner goede „ diensten, tot verwerving eener redelyke voldoening, voor de inbreuk, te Thorn, gedaan op de Olivasche Vrede. Dat zy ook onderstelden, dat de Bondgenooten elkanderen „ kennis zouden geeven van de middelen, welken zy, des noods, zouden willen in 't werk „ stellen, tot bescherming van elkanders bezittingen en regten, zulken vooral, die opzigt „ hadden op den Koophandel, beide in en buiten Europa. Dat de onderstand, dien de „ Staaten verpligt zouden zyn te leveren, op „ vierduizend knegten en duizend ruiters, bepaald zou worden, en dat, na verloop van de „ vyftien jaaren des Verdrags, alle dingen zouden wederkeeren, tot den staat, waarin zy, „ voor het sluiten des Verdrags, geweest waren." By deeze punten, was nog een geheim punt gevoegd, behelzende „ dat, de Staaten „ hebbende voorgedraagen dat zy, uit misnoegen over hunne aanneeminge van het Verdrag, of uit eenige andere oorzaak, zouden „ konnen aangetast, en daardoor genoodzaakt

1726.

Geheim punt.

1726. „ worden, om hunne toevlugt te neemen tot „ de wapenen, zonder dat de Bondgenooten „ tyd hebben zouden, om tot afweering van „ zulk een gevaar, eerst hunne goede dienften „ aan te wenden; de drie andere Mogendhe- „ den zig verbonden, om de Staaten, in zulk „ een geval, terftond, met de bepaalde man- „ fchap, by te fpringen." En in een ander afgezonderd punt, welk egter niet geheim bleef, werdt, door de Franfche en Groot-Britannifche Gezanten alleen, verklaard „ dat, onder de „ regten der Staaten, welken men verpligt zou „ zyn te handhaaven, ook begreepen werdt „ het regt, by de Munfterfche Vrede bedon- „ gen, om de ingezetenen der Oostenrykfche „ Nederlanden uitgeflooten te houden van de „ Vaart op de Indiën: en zo de Keizer, hier- „ om, de penningen inhieldt, welken zy van „ hem te vorderen hadden, zouden de Bond- „ genooten hun voldoening bezorgen, mids zy „ geene vyandlykheden, tegen de Oostendefche „ Maatfchappy, in de Indiën, noch elders aan- „ vingen, dan na dat zy, deswege, met de ande- „ re Bondgenooten, zouden overeengekomen „ zyn." Nog verklaarden de Staaten „ dat zy „ de vryheid aan zig behielden, om in de midde- „ len, welken de Bondgenooten zouden goed- „ vinden in 't werk te ftellen, tot behoudenis „ van de Vrede of van het evenwigt van Euro- „ pa, te bewilligen of niet (g)."

Pruisfen weigert in de Akte der

De Markgraaf de Fenelon en de Heer William Finch, de Akte gelezen hebbende, waarby de Staaten 't Verdrag aannamen, verklaarden, terftond,

(g) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 132. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 166.

ſtond, dat zy gereed waren om ze te tekenen. Doch de Heer Meinertzhagen, Gezant des Konings van Pruisſen, maakte 'er zwaarigheid in. Hy hadt, reeds te vooren, te kennen gegeven, dat hem de uitzondering van de handhaaving der Westfaalſche en Olivaſche Verdragen mishaagde (*h*). En de Koning, zyn Meester, hadt hem nog geene volmagt gezonden, om de Akte van aanneeming, met deeze uitzondering, te tekenen. De Fenelon en Finch nogtans, oordeelende, dat zy het tekenen deezer Akte, niet langer, behoorden te verwylen, traden 'er terſtond toe „ in verwagting, zo zy verklaarden, „ dat de Koning van Pruisſen zynen Gezant, „ insgelyks, haast volmagt tot tekenen geeven „ zou; doch zo zulks, onverhoopt, agterblyven mogt, beloofden zy, uit den naam hunner „ Meesteren, zig te zullen houden aan de punten, welken de Staaten, by de Akte van aanneeminge, verklaard en bedongen hadden (*i*)."

1726. — Staaten te bewilligen.

In zo verre en op zulk eene wyze, kreeg, eindelyk, het werk van de toetreedinge der Staaten tot het Verdrag van Hanover zyn beſlag. Zy bereikten 'er hun groot oogmerk mede, welk was ten minſte Frankryk en Groot-Britanje te verpligten, om hen te handhaaven in hun regt, om de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden te doen uitſluiten van de Vaart op de Indiën. Zelfs werden hun byna alle de andere voorwaarden toegeſtaan, op welken zy, in den aanvang der onderhandelingen, hadden voorgeſlaagen, het Verdrag te willen aanneemen (*k*); zon-

XXIX. Aanmerkingen op de inzigten der Staaten, in het aanvaarden van 't Verdrag van Hanover.

(*h*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 163.
(*i*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 177.
(*k*) *Zie* hier voor, *bl.* 356.

1726. zonder dat zy eenige verbindtenis op zig genomen hadden, waaronder zy niet reeds, uit kragt van voorige Verdragen, gebragt waren. Doch de belofte om hunne geschillen met Deenemarke, door minzaame tusschenspraak, te helpen byleggen, hadden zy niet konnen verwerven. De Gezanten oordeelden, dat zulk eene belofte, aan 't Hof van Koppenhagen, als te eenzydig zou voorkomen, en hierom alleen de nuttigheid wegneemen, welke men zig anders van hunne tusschenspraak zou hebben konnen belooven (*l*). 't Verklaaren van den Oorlog aan die van Algiers en Marokko was ook van de hand geweezen. Fenelon verstondt „ dat deeze volken, met „ welken Frankryk en Groot-Britanje plegtige „ Verdragen gesllooten hadden, niet als zee- „ roovers konden aangemerkt, noch uit dien „ hoofde uitgerooid worden. Dat zy, gehou- „ den wordende voor openbaare vyanden der „ Staaten, niet gerekend konden worden onder „ zulken, tegen welken men, uit hoofde van „ het drievoudig Verbond, den onderstand der „ Bondgenooten vorderen kon; alzo dit Ver- „ bond, in 't jaar 1717, gesllooten was, toen de „ Staaten reeds met deeze volken in oorlog wa- „ ren, zonder dat 'er, in 't Verbond, eenige „ melding van gemaakt was; ten bewyze, dat „ men deezen oorlog niet aanzag, als een ge- „ val, waarin de naarkoming van 't Verbond „ gevorderd werdt. En zo behoorde hy, zyns „ oordeels, ook tegenwoordig niet aangezien „ te worden. Tusschenspraak en goede diensten „ by de Afrikaansche Volken waren 't eenigste, „ welk de Staaten, naar reden, van Frankryk, „ en

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 162.

„ en Groot-Britanje vorderen, of verwagten 1726.
„ konden (*m*)." De Staatschen, op deeze redenen weinig weetende aan te merken, hielden zig te vrede, met de overige voordeelen, welken zy, by de aanneeminge van het Verdrag van Hanover, bedongen hadden.

XXX. Heimelyke handeling des Keizers, aan't Hof van Berlyn.

De Koning van Pruissen weigerde, ondertusschen, te bewilligen in de voorwaarden, waarop de Staaten in dit Verdrag waren getreden. Hy scheen 'er zeer op gesteld te zyn, dat zy zig, zo wel als de twee andere Mogendheden, verbonden, tot het handhaaven der Westfaalsche en Olivasche Verdragen: waartoe zy egter, nimmer te vooren, verbonden waren geweest, en door welke verbindtenis, zy zig ligtelyk zouden hebben konnen inwikkelen in eenen lastigen oorlog. Men vondt, hierom, vreemd, dat zyne Pruissische Majesteit hen hiertoe dringen wilde. Doch de oorzaak van zyn gedrag ontdekte zig, kort hierna. De Keizer was in heimelyke onderhandeling getreden met het Hof van Berlyn, om den Koning van Pruissen af te trekken van het Hanoversch Verbond. De *Graaf van Sekkendorf* hadt 'er de eerste opening van gedaan, en men wil, dat 'er, na veel handelens, op den twaalfden van Wynmaand, te Wusterhausen, een Verbondt werdt gesloten, tusschen de twee Mogendheden, welks inhoud zeer geheim gehouden werdt. Ook was hiertoe wel reden, alzo de Hanoversche Bondgenooten verpligt waren, niet zonder kennis van elkanderen, in onderhandeling te treeden, veel min te sluiten. 't Leedt nogtans niet lang, of men verspreidde, onder de hand, afschriften van het Verbond van Wusterhau-

(*m*) *Vidèz* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 165 — 168.

1726. hausen, welken nog voorhanden zyn (*n*) Volgens dezelven, beloofde de Koning van Pruissen de *Pragmatike Sanctie*, of de orde op de Oostenrykſche opvolging te zullen handhaaven. De Keizer zou, daarentegen, den Koning van Pruissen, na de dood van den Keurvorst van de Palts, in 't bezit doen ſtellen van de Hertogdommen Berg en Gulik, den Prins van Sultzbach beweegende, om van deszelfs regt op Berg en Ravenſtein af te ſtaan: of zo hem dit mislukte, zou hy hem andere goederen van gelyke waarde, uit zyne eigene erflanden in 't Duitſche Ryk, opdraagen. Voorts, was de Koning van Pruissen, volgens de afſchriften, van welken wy ſpreeken, ook getreden in 't Verbond, welk de Keizer, onlangs, met de Keizerinne van Rusland hadt aangegaan. Doch op deeze afſchriften is geen volkomen ſtaat te maaken (*o*). De Koning van Pruissen hadt, twee maanden te vooren, ook een Verbond van onderlinge beſcherminge geslooten met de Rusſiſche Keizerinne. Beide de Mogendheden mistrouwden de Poolen, met welken de Koning van Pruissen in 't byzonder groot geſchil gekreegen hadt, ter gelegenheid van 't gebeurde te Thorn. By een geheim punt van dit Verbond, beloofde de Koning van Pruissen zyne goede dienſten te zullen aanwenden, om den Hertog van Holſtein, Schoonzoon der Keizerinne, te doen herſtellen in 't bezit van 't Hertogdom Sleeswyk; of ten minſte, zig onzydig te zullen houden, in geval men geweldiger middelen ter hand neemen mogt, om hem dit bezit te

Verbond tusſchen Rusland en Pruisſen.

(*n*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 139. ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 187.

(*o*) ROUSSET Recueil, *Tom.* II. *p.* 186, 197. MONTGON *Tom.* . *p.* 426.

te bezorgen. De Hertog ſtondt, daarentegen, af van het regt, welk hy zig voorbehouden hadt, om, by den Keizer, de inhuldiging van het Land van Stettyn te vorderen (*p*). 1726.

Ondertusſchen, was het Verdrag tusſchen den Keizer en Pruisſen zo dra niet getroffen, of de Hoven van Weenen en Madrid lieten zig verluiden, dat zy eenen der voornaamſte Bondgenooten van het Verdrag van Hanover, op hunne zyde, hadden weeten te winnen. De geruchten van de verandering des Konings van Pruisſen hadden ook bystere ontſteltenis veroorzaakt te Parys, te Londen en in den Haage. 't Kwam zyner Pruisſiſche Majeſteit ter ooren: die, terſtond, zynen Gezanten in Frankryk en in Engeland bevel gaf, om te verklaaren „ dat hy „ niets met den Keizer geſlooten hadt, welk „ ſtreedt met het Verdrag van Hanover, heb„ bende de verbindtenisſen, in welken hy ge„ treden was, alleen opzigt op zyne byzonde„ re belangen, en die van het Duitſche Ryk." Men moest zig, met deeze Verklaaring, te vrede houden (*q*). De Koning van Pruisſen werdt nog aangemerkt als een der Bondgenooten van het Verdrag van Hanover; hoewel men op zynen yver, om de voorwaarden van het zelve ter uitvoeringe te brengen, na deezen, kleinen ſtaat maakte.

XXXI. Vrede tusſchen de Staaten en de Regee-

Ten deezen tyde, of wat laater, kreeg men, hier te Lande, berigt, dat de Vrede, tusſchen de Staaten en die van Algiers, eindelyk, gelukkiglyk getroffen was. Hunne Hoog-Mogendheden

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 198. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p* 135.

(*q*) MONTGON Memoir. *Tom.* II. *p.* 427. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 313.

1726. den hadden, in 't voorjaar, wederom een Esquader Oorlogsschepen naar de Middellandsche zee geschikt, om op de Algiersche Kaapers te passen. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, die 'er 't bevel over hadt, maakte, geduurende deezen kruistogt, jagt op verscheiden' Kaapers, en jaagde 'er een' op de kust van Tetuan, daar 't schip zig te bersten stiet (r). Maar de Regeering van Algiers, eindelyk, den oorlog moede, zondt, in den nazomer, eenige voorslaagen aan den Heere van Sommelsdyk, waarop men begeerde in handeling te treeden. De Vice-Admiraal begaf zig toen, met vyf Oorlogsschepen, voor Algiers, en op den agtsten van Herfstmaand werdt de Vrede getekend.

[Marginal note: ...ringe van Algiers.]

[Marginal note: Voornaamste punten derzelve.]

Het Verdrag bestondt uit vierentwintig Leden. By het zelve, werden „ de inkomende regten „ op de Koopwaaren, welken de ingezetenen „ van den Vereenigden Staat naar Algiers voe- „ ren zouden, van tien op vyf ten honderd „ verminderd: de invoer van Oorlogsbehoef- „ ten werdt geheel vry verklaard. De Algier- „ sche Kaapers, een Staatsch schip ontmoeten- „ de, mogten 't niet dan met de sloep naderen, „ en alleenlyk twee man overzetten, om de „ Paspoorten te onderzoeken. De Dey zou „ niet mogen gedoogen, dat eenig Algiersch „ schip zig begave naar Salée of andere Plaat- „ sen, welke met de Staaten in oorlog waren. „ Ook zou geen Algiersch schip naderen mo- „ gen, tot in 't gezigt van eenige Haven van „ den Vereenigden Staat. Men zou niet toe- „ laaten, dat die van Tunis, Tripoli, Salée of „ an-

(r) Europ. Merc. *Jan.—Juny* 1726. *bl.* 266. *July—Decemb.* 1726 *bl.* 10.

1726.

„ andere vyanden van den Staat eenige ſche- „ pen, perſoonen of goederen der ingezetenen „ van den Staat, te Algiers, kwamen verkoo- „ pen. Doch 't zou den Staatſchen vryſtaan, „ hunne pryzen aldaar tot geld te maaken. De „ Staatſche Oorlogsſchepen, op de reede van „ Algiers ten anker komende, zouden van be- „ hoorlyke ververſching voorzien worden; doch „ geene Slaaven, die hunnen Meesteren ont- „ vlugt waren, mogen ophouden. Zo een on- „ derzaat van den Staat, te Algiers, overleedt, „ zonder uiterſten wil gemaakt te hebben, zou „ de Conſul der Staaten het opzigt over des- „ zelfs goederen aanvaarden, ten behoeve van „ den regten erfgenaam. Geſchillen tusſchen „ onderzaaten van den Staat onderling zouden „ voor den Conſul; doch geſchillen der Staat- „ ſchen met Turken of Mooren voor den Dey „ en Divan worden afgedaan. De Conſul zou „ een' Predikant van den Hervormden Gods- „ dienst in zyn huis mogen hebben, en de „ Slaaven zouden den Godsdienst aldaar, op de „ vastgeſtelde dagen, mogen bywoonen. Een „ Staatsch Admiraal, voor Algiers komende, „ zou met eenentwintig ſchooten begroet wor- „ den, mids hy, hierop, met een gelyk getal „ van ſchooten, antwoordde. De Paspoorten „ zouden, om de drie jaaren, moeten ver- „ nieuwd worden (*s*)."

Men weigert de Staatſche Oor-

Terſtond na het treffen deezer Vrede, keerde de Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, te rug naar 't Vaderland, zendende den Kapitein

(*s*) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 311. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 136. Rousset Recueil, *Tom.* IV, *p.* 260.

1726. tein *de Wildt*, met een afschrift van 't Verdrag, aan den Consul te Mallaga, met last, om het den Heere van der Meer, te Madrid, toe te zenden. De Ambassadeur, ten Hove kennis gegeven hebbende van de gesloten' Vrede, ontving, desweege, de gewoonlyke gelukwenschingen. Doch men zondt, ten zelfden tyde, bevel aan alle de zeehavens van 't Ryk, om geene Staatsche Oorlogsschepen, in dezelven, te ontvangen, of te laaten vertoeven. En in gevolge van dit bevel, werden twee of drie schepen, onder den Kapitein *Elias*, in de Baaye van Kadix ingeloopen zynde, in 't begin van Slagtmaand, genoodzaakt, zonder uitstel, zee te kiezen, onaangezien, by het twintigste Lid der Utrechtsche Vrede, bedongen was, dat de Staatsche Oorlogsschepen, in tyd van Vrede, niet uit de havens van Spanje zouden mogen geweerd worden (*t*). Doch het Spaansche Hof oordeelde, van gedrag te moeten veranderen omtrent de Staaten, na dat zy in 't Verbond van Hanover getreden waren; en na dat hunne Bondgenooten, de Engelschen, de Spaansche Havens, in en buiten Europa, met Oorlogsschepen, hadden begonnen te bezetten.

Oorlogschepen, in de havens van Spanje, te ontvangen.

XXXII. De Keizer scheen den Staaten ook nieuwe moeite te willen aandoen. De Graaf van Konigsek-Erps hadt, in Louwmaand deezes jaars, een Geschrift ter Staatsvergaderinge overgeleverd, waarby hy de klagten ondersteunde, welken, reeds in 't jaar 1724, van wege den Prins en Bisschop van Luik, gedaan waren, over eenige werken, door de Staaten, op den S. Pietersberg, op Luikschen bodem, van nieuws aangelegd. Men was, in 't jaar 1717, met den Prinse van Luik, over-

Twist over 't aanleggen eeniger nieuwe werken, op den S Pieters-Berg

(*t*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 462.

overeengekomen, dat de Sterkte op den S. Pietersberg in wezen blyven zou (*u*); doch men scheen nu kwalyk te neemen, dat de werken aan dezelve vermeerderd werden. De Staaten stonden wel toe, dat deeze hunne werken, op Luikschen grond, waren aangelegd; doch zy merkten ze aan, als behoorende tot de Vestinge van Maastricht, welke zy, by verdrag, bedongen hadden, te mogen versterken en bezetten, zonder dat zy 'er den Prinse van Luik, vooraf, kennis van behoefden te geeven. Zy hadden dit den Prinse, reeds, voorheen, geantwoord, en vertoonden 't ook nu den Keizerlyken Gezant, dien zy, daarenboven, voorhielden „ dat de „ aangelegde werken enkelyk dienden, tot verdediging van Maastricht, welks halve Heerlykheid den Prinse van Luik toekwam. Dat „ de Staaten geneigd waren, den eigenaaren „ der huizen, welke geslegt zouden moeten „ worden, om de werken naar behooren te voltrekken, redelyke voldoening te geeven; en „ dat deeze huizen en zekere Kapel, in geval „ van belegering, wanneer men niet gewoon „ was, eenige gebouwen onder de Vestingwerken te laaten staan, toch zouden moeten afgebroken worden (*v*)." De Graaf van Koningsek-Erps zondt het antwoord der Staaten, welk hem schriftelyk overgeleverd werdt, naar zyn Hof, en my is niet bekend, dat deeze zaak, waar van, in 't eerst, als van eene blykbaare schending van den bodem des Duitschen Ryks, groote ophef gemaakt was, eenig verder gevolg gehad heeft. 1726.

De

(*u*) *Zie* hier voor, *bl.* 96.
(*v*) *Volez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 179—186.

1726. Doorbraaken der Rivierdyken en overstrooming hier te Lande.

De geweldige regen, die, in den Zomer en Herfst des jaars 1725, gevallen was, hadt de rivieren, alomme, zo hoog doen zwellen, dat men, in den volgenden Winter, hier te Lande, voor eene doorbraak der Rivierdyken begon te dugten. Ook veroorzaakte een zwaare ysdam, in de Lek, by Schoonhoven, twee groote doorbraaken in den dyk, op den eenentwintigsten van Louwmaand, waardoor de Krimpener- en Lopikerwaarden, terstond, onder liepen. De Lingedyk by Thiel bezweek, omtrent den zelfden tyd. En in 't begin van Sprokkelmaand, brak de zelfde dyk, by Kedichem, door, waardoor de gantsche Alblasserwaard overstroomd werdt. Men meende, dat de boeren, in de Krimpenerwaard en elders, sedert, de dyken, aan sommige oorden, doorstaken, om zig van 't water te ontlasten; tegen welken moedwil, door de Staaten, by een ernstig Plakaat, voorzien werdt. Het hoog water drong, wat laater, ook door den Marendyk, en door den dyk by Linschooten, overstroomende eene geweldige plek Lands, welke men, tot hiertoe, droog gehouden hadt. Doch na het midden van Sprokkelmaand, begon het zagtelyk te dooijen, waardoor het water, allengskens, vryer loop kreeg. In de volgende Lente, werdt eindelyk gearbeid aan 't stoppen der doorbraaken, waarna men het water, door eene menigte van sluizen, begon te loozen uit de Alblasserwaard (*w*), die, allengskens, gelyk de andere overstroomde Landen, wederom droog raakte.

(*w*) Europ. Merc. *Jan.* — *Juny* 1726. *bl.* 91, 159, 215.

VA-

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
TWEE-EN-ZEVENTIGSTE BOEK.

INHOUD.

I. *De Staaten versterken hunne Land- en Zeemagt. Voorslag om de Oostendesche Maatschappy te verplaatsen.* II. *De Koning van Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover. Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.* III. *Handeling des Keizers, in Duitschland.* IV. *Twist in 't Parlement van Engeland, over de noodzaaklykheid des oorlogs. De Hofparty dryft boven.* V. *Toebereidsels ten oorloge. Vreedzaame inzigten der meeste Mogendheden.* VI. *Gibraltar belegerd. Het Spaansche Hof zoekt de Staaten gerust te stellen. Engelsche togten te water. De Zilvervloot komt aan, in Spanje.* VII. *Opening tot eene handeling aan 't Weener-Hof. Voorslag van 's Pausen Nuncius aan de Fransche en Staatsche Gezanten te Weenen. Eerste Ontwerp van voorafgaande Punten.* VIII. *De Staaten houden 't onaanneemelyk. Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury. Verklaaring des Konings van Pruissen.* IX. *Nieuw Ontwerp van voorafgaande Punten, door den Kardinaal gemaakt.* X. *Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken. Tweede Weener-*

Ont-

Ontwerp. Groot-Britanje en de Staaten wyzen 't van de hand. XI. *Laatste Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten. De Keizer bewilligt 'er in. De voorafgaande Punten worden, te Parys en te Weenen, getekend. De Kardinaal de Fleury raakt, hier te Lande, in hooge agting.* XII. *George de I, Koning van Groot-Britanje, sterft. Zyn Zoon, George de II, volgt hem op. Ydele inzigten des Pretendents.* XIII. *De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten. De Oostendesche Maatschappy wordt, voor zeven jaaren, opgeschort. Handeling van den Ambassadeur van der Meer, om 't Spaansche Hof, tot het bekragtigen der voorafgaande Punten te beweegen.* XIV. *Verzoening tusschen de Hoven van Frankryk en Spanje.* XV. *Sterfte hier te Lande. Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek. De Thesaurier Generaal, Simon van Slingeland, wordt Raadpensionaris.* XVI. *Handeling over de belasting op 't zilver, met de Spaansche Vloote aangebragt.* XVII. *Eisch en Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten. De Spaanschen maaken 'er, tegen afspraak, verandering in. Het wordt verbeterd. De Koning van Spanje neemt het aan.* XVIII. *Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Soissons.* XIX. *Schets der inzigten en belangen van den Keizer en Spanje. Van Spanje en Groot-Britanje. Van eenige Leden des Duitschen Ryks. Van de Noorder Kroonen.* XX. *Van de Staaten der Vereenigde Gewesten.* XXI. *Opening der Byeenkomst te Soissons. Eischen der Staatschen. Antwoord der Keizerschen en Spaanschen. Klagten over inbreuk op 't Verdrag van*

Bar-

Barriere. XXII. *De handeling te Soissons verflaauwt. De Kardinaal de Fleury slaat eenveertienjaarig Bestand voor. De Keizer en Spanje keuren 't af.* XXIII. *Maatschappy van Biskaje. Verdrag met Tripoli. Plakaat wegens den Koophandel van Zweeden. Vincent Willem, Baron van Hompesch, wordt in 't Lid der Edelen van Holland beschreeven.* XXIV. *De Kardinaal de Fleury handelt, heimelyk, met de Keizerschen en Spaanschen. Staat der Byeenkomst te Soissons.* XXV. *De Koning van Frankryk krygt de Kinderpokjes. Beweeging hierover, aan 't Spaansche Hof,* XXVI. *Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon geslooten.* XXVII. *De handeling, te Soissons begonnen, wordt, in Spanje, vervolgd. Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.* XXVIII. *Het Verdrag van Seville wordt getekend. Inhoud van het zelve. De Staaten treeden 'er in.* XXIX. *Aanmerkingen over dit Verdrag, vooral, met opzigt op de Staaten.* XXX. *Twee Oostindische schepen te Algiers opgebragt.* XXXI. *De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. Zes Persoonen, over verbooden' verstandhouding, gevonnist.* XXXII. *Vervolg der Onlusten, in Oostfriesland. Keizerlyk Besluit, tot stillinge derzelven, afgekondigd.*

1726.

I. De Staaten vermeerderen

Naauwlyks waren de Staaten getreden in het Verdrag van Hanover, of zy, bespeurende, dat de Bondgenooten van het Weener-Verdrag zig, te water en te lande, begonden te wapenen, besslooten, hunne Krygsmagt,

1726. — ten hunne Land- en Zeemagt. magt, met omtrent tienduizend man, te vermeerderen, en, vooreerst, agttien Oorlogsschepen in zee te brengen, tot beveiliging der Koopvaardye. Voor 't einde des jaars, werdt nog tot eene tweede vermeerdering der Landmagt beslooten. Ook hadt de Raad van Staate, al in Slagtmaand, bevelen laaten afgaan, om de Regementen, welken de Staat reeds in dienst hadt, tegen den vyfentwintigsten van Lentemaand des volgenden jaars, voltallig te maaken. De trom werdt, terstond, geroerd, met tamelyken uitslag (*a*). Men raadpleegde, hierna, op het aanstellen van eenige Generaals. Gelderland sprak van 't verkiezen van eenen Veldmaarschalk. Friesland drong sterk, op het aanstellen van den jongen Prinse van Oranje, tot Generaal over 't voetvolk: waartoe ook de Prinses, Weduwe van den Prinse Joan Willem Friso, een ernstig verzoek deedt (*b*): uit alle welke voorbereidsels, een kort aanstaande Oorlog, tusschen de Weener- en Hanoversche Bondgenooten, voorspeld werdt.

Voorslag van Groot-Britanje, om de Oostendesche Maatschappy te verplaatsen, van de

Midlerwyl, verzuimde men niet, middelen in 't werk te stellen, om de gevreesde Vredebreuk te voorkomen. De Koning van Groot-Britanje hadt, ten deezen einde, reeds voor eenigen tyd, aan den Keizer doen voorslaan, of hy niet zou konnen geraaden vinden, de Oostendesche Maatschappy, de voornaame oorzaak der verdeeldheid tusschen de Mogendheden, te verplaatsen naar Trieste of Fiume; aan

(*a*) Europ. Merc. *July — Dec.* 1726. *bl.* 277, 302. Mosseon Memoir. *Tom.* III. *p.* 6.

(*b*) Resol. Gener. *Lunæ* 23 *Juny Lunæ* 14 *July* 1727. *bl.* 486, 543. Resol. Holl. 14, 27 *May*, 10, 21 *Juny*, 9 *July* 1727. *bl.* 576, 621, 676, 679, 718.

aan welke Plaatſen, gelegen aan de Adriatiſche zee of Golf van Venetie, de Keizer, reeds voor eenige jaaren, verſcheiden' voorregten in den Koophandel hadt toegeſtaan (c). Doch het Weener-Hof hadt geene ooren naar deezen voorſlag. De Keizer boodt alleenlyk aan, gelyk hy reeds, dikwils te vooren, gedaan hadt, den handel der Oostendeſche Maatſchappye te willen bepaalen. Groot-Britanje en de Staaten verklaarden, daarentegen, beſtendiglyk, dat zy met niets minder, dan met de geheele vernietiging dier Maatſchappye te vrede zouden zyn (d).

1726. — hand geweezen.

II. Handeling der Hanoverſche Bondgenooten in Zweeden.

De verwagting van eenen aanſtaanden algemeenen Oorlog, allengskens, toeneemende, deeden de Weener- en Hanoverſche Bondgenooten beide hun best, om nieuwe vrienden te winnen, onder de Mogendheden van Europa. De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje handelden, ſedert eenigen tyd, om de Koningen van Zweeden, Deenemarke en Sardinie over te haalen tot het Verbond van Hanover. Doch, aan 't Hof van Stokholm, werden zy zeer gedwarsboomd, door de Gezanten des Keizers en der Rusſiſche Keizerinne; waartoe meer gelegenheid was, geduurende de zittingen van de Stenden des Ryks; die, onder anderen, vergaderd waren, om op de aanneeming van 't Verdrag van Hanover te raadpleegen, en, onder welken, de Hertog van Holſtein, wiens zyde de Keizer en Rusland hielden, veele

(c) Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 3.
(d) Montgon *Tom.* II. *p.* 24, 224, 403, 423, 424, 425.

1726. le begunstigers hadt (e). Doch de party der tegenwoordige Regeeringe was verre de sterkste. Zy oordeelde „ dat het Verdrag van Hanover „ niemant benadeelen kon, dan die ondernam, „ de rust van Europa te stooren; en dat het, „ derhalve, veiliglyk, kon aangenomen wor„ den. Zy zag dit Verdrag ook aan, als be„ vorderlyk aan den Hervormden Godsdienst, „ en aan den Koophandel van Zweeden. Ook „ dagt zy niet, dat het aanliep tegen de Ver„ bindtenisse, welke men met Rusland, ten „ behoeve des Hertogs van Holstein, hadt „ aangegaan." 't Besluit viel, derhalve, dat men den Koning behoorde te raaden, dat hy 't Verdrag aanname (f), gelyk hy, eindelyk, deedt, op den vyfentwintigsten van Lentemaand des jaars 1727. Doch hy verklaarde, in eenige afgezonderde punten „ dat hy zig „ niet verbondt tot de handhaaving van eenige „ regten of bezittingen, buiten Europa. Ook „ wilde hy geene troepen leveren, in Spanje „ of in Italie." By een geheim punt, werdt den Koning van Zweeden, door Frankryk en Groot-Britanje alleen, een onderstand van vyftigduizend ponden Sterlings in 't jaar, voor den tyd van drie jaaren, toegelegd. Hiertegen beloofde hy, nog tienduizend man, boven de vyfduizend, by 't Verdrag beloofd, ten dienste van Frankryk en Groot-Britanje, gereed te zullen houden (g). Het aanneemen van 't

Zweeden treedt in 't Verdrag van Hanover.

1727.

(e) *Voiez* Pieces authent. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* II. *p.* 217, 221, 236, 231, 240. *Tom.* IV. *p.* 169, 196. MONTGON *Tom.* III. *p.* 424—450. *Tom.* IV. *p.* 160—172.

(f) ROUSSET Recueil, *Tom*, III, *p.* 298.

(g) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 141. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 314. TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 340.

't Verdrag van Hanover, door den Koning van Zweeden, strekte zeer tot bevordering van 't groot oogmerk der Staaten, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye; want schoon zyne Zweedsche Majesteit, duidelyk, verklaard hadt, dat hy zig met geene andere Mogendheden verbondt, dan die, in 't oorsprongkelyk Verdrag, genoemd waren; schoon hy zelfs niemants bezittingen of regten buiten Europa begeerde te handhaaven; 't was genoeg, dat hy hunnen Bondgenooten onderstand beloofde, buiten Italie en Spanje, in geval van algemeenen oorlog; die niet agter blyven kon, wanneer het Weener-Hof, omtrent de zaak der Oostendesche Maatschappye, niet van gedagten veranderde. 1727.

De handelingen der Hanoversche Bondgenooten in Deenemarke slaagden, insgelyks, naar wensch. De Koning hadt, alleenlyk, zwaarigheid gemaakt, in eenige punten van het Hanoversch Verdrag, waarom men overeengekomen was, om alleenlyk een Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke te ontwerpen. 't Verschil over de onderstandgelden, welken de Koning van Deenemarke vorderde, hieldt het sluiten van dit Verbond, nog eenigen tyd, tegen. Doch zo dra Zweeden in 't Verdrag van Hanover getreden was, maakte men, aan 't Hof van Koppenhagen, ook meer spoed om te sluiten. De heimelyke en openlyke poogingen der Keizersche en Russische Staatsdienaaren verhinderden den Koning niet (*h*), om het ontworpen Verbond met Frank-

Verbond tusschen Frankryk, Groot-Britanje en Deenemarke.

(*h*) MONTGON Memoir. *Tom.* IV. *p.* 173, 245. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 320. *Tom.* IV. *p.* 225. TINDAL *Vol.* XIII. [or XXVIII.] *p.* 341.

1727. Frankryk en Groot-Britanje te doen tekenen, op den zestienden van Grasmaand. „ Deenemarke beloofde, by dit Verbond, dertigduizend man op de been te zullen houden, „ tot bescherming van Sleeswyk, waartegen „ de twee andere Mogendheden zig verbonden, om, vier jaaren agtereen, driehonderd „ en vyftigduizend Ryksdaalers in 't jaar, aan „ onderstandgelden, te zullen voldoen aan zyne Deensche Majesteit. Frankryk, in 't byzonder, zou, daarenboven, een gedeelte der „ soldye deezer troepen betaalen. Groot-Britanje zou twaalfduizend man by de Deensche „ manschap voegen, en een Esquader schepen „ zenden naar de Deensche kusten. Beide de „ Mogendheden zouden, daarenboven, dertigduizend man gereed houden, om de Deensche bezittingen, in 't Noorden en in Duitschland, te beschermen (*i*)."

III. Handeling des Keizers in Duitschland.

Terwyl het Hanoversch Verdrag, door dit Verbond, in de voornaamste opzigten, meerder kragt kreeg; handelde de Keizer, in Duitschland, vergeefs, om nieuwe Bondgenooten te winnen. De Koning van Pruissen, welken men, te Weenen, voorgaf, van 't Verdrag van Hanover afgetrokken te hebben, gedroeg zig alleenlyk als onzydig, en zogt, in Sprokkelmaand, den Koning van Groot-Britanje, zynen Schoonvader, te beweegen, tot afzonderlyke handeling met den Keizer. Doch George de I. antwoordde „ dat hy, zonder Frankryk en de „ Staaten te kennen, tot geene handeling ver„ staan kon (*k*)." Met den Keurvorst van de Palts

(*i*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. p. 144. Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 244.
(*k*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 239, 241.

Palts en den Prinſe van Sultzbach, die niet 1727.
verſtaan konden tot den afſtand van Gulik, Berg en Ravenſtein, ten behoeve des Konings van Pruisſen, hadt de Keizer nog niets konnen ſluiten. Zelfs hadt hy de Rynſche Kreitſen niet konnen beletten, dat zy vreemde werving toelieten. Zyne handeling, op den Ryksdag te Regensburg, daar hy de Vorſten en Stenden zogt over te haalen, tot het opregten van een Ryks Leger, op den voet van de jaaren 1702 en 1714, ſlaagde ook kwalyk. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten arbeidden zo ſterk, onder de Leden des Ryks, dat 'er geen beſluit genomen werdt op 's Keizers voorſlag. De Kerkelyke Keurvorſten waren genoegzaam de eenigſte Ryks Leden, die 's Keizers zaak, driftiglyk, voorſtonden: hoewel ook de yver van deezen, toen zy zagen, voor hoe groot een gevaar, de zwakheid van het Weener-Verdrag hen blootſtelde, allengskens, verſlaauwde. De Franſchen, Engelſchen en Staatſchen bragten, eerlang, ook te wege, dat de verbonden' Kreitſen, zynde de Opper- en Neder-Rynſche, Zwabiſche, Oostenrykſche en Frankiſche, die te Frankfort vergaderd waren, om op 's Keizers voorſlag te raadpleegen, een beſluit namen, om zig genoegzaam onzydig te houden. Men deedt hen begrypen, dat de Oostendeſche Maatſchappy, de groote oorzaak der tegenwoordige verdeeldheid, den Leden van het Duitſche Ryk niet aanging, maar alleenlyk ten voordeele van 's Keizers Erflanden ſtrekte (*l*). Ook verzekerde men

(*l*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 147—151, 173—186, 308—416. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 337—340.

1727. men allen Leden des Ryks, dat de Hanoversche Bondgenooten niet voorhadden, de rust van Duitschland, in eenigerlei opzigt, te stooren (m): 't welk veel toebragt, om de Vorsten en Standen te bevestigen in de vreedzaame gevoelens, welken de meesten hadden.

IV. Handelingen in 't Parlement van Engeland.

De Hanoversche Bondgenooten, immers Groot-Britanje en de Staaten, begonden, met den aanvang deezes jaars, de toebereidsels ten oorloge, die, reeds in 't voorleeden jaar, waren aangevangen, ernstelyk, door te zetten. George de I, het Parlement, in Louwmaand, wederom byeengeroepen hebbende, zogt het Huis der Gemeenten te beweegen, tot het verleenen van den vereischten onderstand, ten deezen einde. De naauwe vereeniging met Frankryk, die aanliep tegen de maatregels, welken men, van ouds, plag te volgen, in Engeland, hadt merkelyke misnoegdheid verwekt, onder veelen.

's Konings aanspraak.

De Koning vondt, derhalve, dienstig, de redenen, die hem van gedrag hadden doen veranderen, open te leggen, voor 't Parlement. Hy vertoonde der Vergaderinge, in zyn eerste aanspraak, op den agtentwintigsten van Louwmaand „ dat „ de geheime beschadigende Verdragen, tus„ schen de Hoven van Weenen en Madrid, „ in 't jaar 1725, geslooten, de nabuurige Mo„ gendheden, met reden, tot argwaan ver„ wekt hadden, en regelregt aanliepen tegen „ de dierbaarste belangen en voorregten van „ zyn volk. Men moest zig, derhalve, ver„ volgde hy, het wedergeeven van Gibraltar „ getroosten, en den Keizer in 't bezit laaten „ van

(m) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 334. 337, 349.

,, van den uitgestrekten Koophandel, dien hy 1727.
,, zig hadt aangemaatigd; of men moest zig in
,, staat stellen, om 's volks voorregten te be-
,, schermen. Tot het laatste, was te meer re-
,, den, om dat hem, van verscheiden' oorden,
,, berigt was, dat men eenen aanslag gesmeed
,, hadt, om den Pretendent op den troon van
,, Groot-Britanje te stellen. Het Russische Hof
,, zou zelfs eene landing in Groot-Britanje on-
,, dernomen hebben, zo de Vloot, in 't voor-
,, leeden jaar, naar de Oostzee gezonden, den
,, toeleg niet gestuit hadt. Hy en zyne Bond-
,, genooten hadden, hierom, moeten waaken,
,, voor de gemeene veiligheid. Frankryk en de
,, Staaten hadden, reeds in 't voorleeden jaar,
,, hunne Krygsmagt begonnen te vermeerde-
,, ren. Van Zweeden en Deenemarke hadt men
,, diergelyke poogingen te wagten. Groot-
,, Britanje moest niet stil zitten. De Spaansche
,, Gezant hadt, onlangs, zyn afscheid genomen,
,, met een Vertoog, welk weinig verschilde
,, van eene Oorlogsverklaaring (*n*). De aan-
,, houding van 't goed verstand tusschen de twee
,, Ryken werdt, in het zelve, bepaald aan de
,, wedergeeving van Gibraltar, en aan het te
,, rug roepen der Engelsche Vloote uit de
,, Westindiën. Het houden van deeze Vloote
,, in de Westindische zeeën werdt beschreeven,
,, als eene daad van vyandlykheid, welke men
,, voorhadt, met geweld, af te keeren. By
,, deeze bedreigingen, waren daaden gekomen.
,, De Koning van Spanje maakte zig gereed,
,, tot het beleg van Gibraltar, ten welken ein-
,, de,

(*n*) *Voiez* Rousset *Recueil*, *Tom.* III. *p.* 368.

1727. „ de, of, veelligt, tot eene onderneeming van
„ nog meer gewigt, hy een aanzienlyk getal
„ van troepen omtrent deeze Stad hadt doen
„ byeentrekken. Men hadt verzekerde berig-
„ ten bekomen, dat deeze troepen ſtonden in-
„ geſcheept te worden, om eene landing te on-
„ derneemen, ten behoeve des Pretendents.
„ Doch, 't zy ze, hiertoe, of alleen tot het be-
„ leg van Gibraltar, ſtonden te dienen, 't was
„ klaar, dat het Spaanſche Hof eenig vyande-
„ lyk oogmerk hadt tegen Groot-Britanje. En
„ deeze redenen hieldt zyne Majeſteit gewigtig
„ genoeg, om zyne getrouwe Gemeenten, tot
„ bewilliging in de vereischte lasten des krygs,
„ over te haalen."

Verſchil in 't Parlement over de noodzaakelykheid des oorlogs.

Doch in 't Parlement, werdt de noodzaakelykheid des oorlogs, verſcheiden' dagen agtereen, heviglyk, betwist. Sommigen beweerden „ dat men 't gevaar grooter maakte, dan het „ was. Dat de Engelſche Staatsdienaars den „ Pretendent gebruikten, als een' *bullebak*, daar „ men egter zulk eene aanzienlyke Vergade- „ ring niet mede behoorde te konnen verbaa- „ zen. Dat het, ondertusſchen, ten hoogſte „ gevaarlyk was voor 't Ryk, zig losſelyk in te „ wikkelen, in eenen kostbaaren oorlog. Dat „ men, op alle de Bondgenooten, geenen „ even goeden ſtaat maaken kon.. Dat de „ Staaten zig, niet dan met veele bepaalingen, „ begeven hadden in 't Verdrag van Hanover, „ zonder zig te willen verbinden, tot de hand- „ haaving van Verdraagen, die Groot-Britanje „ en Frankryk beloofd hadden te handhaaven. „ Dat de Koning van Pruisſen geweigerd hadt, „ de Akte te tekenen, waarby de Staaten tot

„ het

„ het Verdrag van Hanover waren overgegaan, 1727.
„ en dat hy zig, wyders, gedroeg, op zulk
„ eene wyze, dat men reden hadt om te twy-
„ felen, of hy 't Verdrag wel naarkomen zou,
„ gelyk 't behoorde. Dat het Weener-Hof
„ zig ook vleide met de hoope, om Frank-
„ ryk af te trekken van de zyde der Bondge-
„ nooten: 't welk, zo 't eens gebeuren mogt,
„ Groot-Britanje alleen zou belast laaten, met
„ het gantsche gewigt des oorlogs." De Lord
Bathurst, die de meeste van deeze redenen sterk
aandrong, in een groot *Committé*, gaf ook in
bedenking „ of men de Staaten, die meer
„ belang dan zy hadden by den Indischen han-
„ del, uit aanmerking van den dienst, welken
„ men hun deedt, met het bevorderen der
„ vernietiging van de Oostendesche Maatschap-
„ pye, niet behoorde te verpligten tot eene
„ belofte, om Groot-Britanje te handhaaven
„ in 't bezit van Gibraltar, en om den last des
„ oorlogs, die hierover ontstaan mogt, te hel-
„ pen draagen." Doch de Sekretaris van Staat,
Townshend, merkte hiertegen aan „ dat de
„ Engelschen, in 't jaar 1667, hetzelfde uitslui-
„ tend regt tot den Indischen handel verkree-
„ gen hadden, als de Staaten, by 't Verdrag
„ van Munster; waarom de vernietiging der
„ Oostendesche Maatschappye hun, zo wel als
„ den Staaten, betrof. Dat de Staaten zig al-
„ leenlyk ontslaagen hadden van de handhaaving
„ der Westfaalsche en Olivasche Verdagen, in
„ 't algemeen; doch dat zy, reeds by vroeger
„ Verdragen, verpligt waren, de Protestantsche
„ opvolging in Groot-Britanje te handhaaven;
„ weshalve zy gehouden waren, deel te nee-

1727. „ men in eenen oorlog, die, tegen zyne Majesteit, tot voorstand van den Pretendent ondernomen werdt. Dat men, uit de zekere berigten, welken zyne Majesteit verklaarde, ontvangen te hebben, reden hadt om te dugten, dat de tegenwoordige toerustingen in Spanje, met zulk een oogmerk, geschiedden."

De Hofparty dryft boven.

Van wederzyde, werden nog andere redenen gebruikt, voor en tegen de maatregels, by 't Hof genomen, om den oorlog voort te zetten; welks maatregels, eindelyk, met eene merkelyke meerderheid van stemmen, werden goedgekeurd. Ook werdt de voorslag verworpen, „ dat men de Staaten behoorde te verpligten, om de voorwaarden, op welken zy 't Verdrag van Hanover hadden aangenomen, te veranderen, en voordeeliger te maaken voor Groot-Britanje." De Gemeenten beslooten tot de vermeerdering der Land- en Zeemagt, die, door den Koning, begeerd was (*o*).

V. Toebereidsels tot eenen aanstaanden oorlog.

Men scheen nu, alomme, niet dan oorlog in den zin te hebben. In Engeland en hier te Lande, werden Lysten gemaakt van de troepen, die de Weener en Hanoversche Bondgenooten op de been zouden konnen brengen; en 't bleek, by deeze Lysten, dat de laatsten honderdduizend man meer leveren konden, dan de eersten. Men verspreidde ook, dat Frankryk drie Legers in 't veld zou brengen, in Katalonie, aan den Ryn en in de Nederlanden. De hooge Krygsbevelhebbers werden benoemd. De Engelsche Kolonel *Armstrong*, de Staat-

(*o*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 315—334. Montgon Memoir. *Tom.* III. *p.* 305—340. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 327—334.

Staatsche Generaal-Majoor Groveſtins, de Resident Pesters en anderen raadpleegden, van tyd tot tyd, met de Fransche Staatsdienaars en Legerhoofden, op de onderneemingen van den aanſtaanden veldtogt. De Fransche Ambassadeur Fenelon ſtookte, zo men meende, uit byzondere inzigten, het vuur aan, in den Haage. Men liet zig verluiden, dat de veldtogt, in de Nederlanden, zou aangevangen worden, met het beleg van Luxemburg. De Keizer, en de Keizerinne van Rusland wapenden zig ook, ſterk. De Keizer gaf last, om de ſterkten zyner Staaten in Italie, en vooral ook, om Luxemburg en Oostende, in de Nederlandeu, in ſtaat van tegenweer te ſtellen (*p*). Maar de Staaten hadden, reeds in Oogstmaand des voorleeden jaars, heimelyk beſlooten, dat niemant hunner eenige vyandelykheid, in de Indiën noch elders, tegen de Oostendesche Maatschappye, onderneemen zou, dan met gemeen overleg der Gewesten: van welk beſluit ook aan de Bewindhebbers der Oostindische Maatschappye deezer Landen kennis gegeven was (*q*). 't Gemeen hadt, ondertusschen, geene andere verwagting, dan dat men, in 't kort, verscheiden' Oorlogsverklaaringen zou zien in 't licht komen.

1727.

De meeste Mogendheden hebben egter vreedzaame inzigten.

Maar sommigen, die 't geheim der dingen dieper meenden doorgrond te hebben, waren van gedagten, dat genoegzaam alle de Mogendheden van beide de Verbonden afkeerig waren van den oorlog. De Keizer, het hoofd van 't Wee-

(*p*) Montgon Memoir. *Tom.* IV. *p.* 16, 18, 158, 186, 304, 305. 306, 307, 340.
(*q*) Resol. Gener. *Jovis* 8 *Aug.* 1726.

1727. Weener-Verbond, bespeurde de zwakheid van dit Verbond zo klaar, en was zo weinig beholpen met het Bondgenootschap van Spanje, tegen de vereenigde magt van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, dat zyn belang hem neigen moest tot vrede. De Kardinaal de Fleury, eerste Staatsdienaar van Frankryk, zogt den oorlog, uit al zyn vermogen, te voorkomen: en hy maakte 'er geene toebereidsels toe, dan om dit zyn oogmerk te zekerer te bereiken. Hy verstondt, zo men meent, dat het Ryk, in den tegenwoordigen zwakken staat van 's Konings gezondheid (*r*), en zo lang hy nog geene mannelyke erfgenaamen hadt, noodwendig, vrede behoefde. Vooral, stondt hem de oorlog met Spanje tegen. Hy was, meent men, niet slegts, voor dat de Koning, in persoon, de Regeering aanvaard hadt, maar zelfs nog tegenwoordig, niet ongeneigd, om Filips den V. behulpzaam te zyn, tot het verkrygen der Kroone van Frankryk, in geval Koning Lodewyk overlyden mogt, zonder eenen Zoon na te laaten. Ook hielden sommigen zig verzekerd, dat hem de Verbonden met Onroomsche Mogendheden, heimelyk, tegenstonden, en dat hy'er alleen, door den veranderlyken loop der dingen, toe gebragt geworden was (*s*). Alle welke bedenkingen hem van den oorlog, en vooral van den oorlog met Spanje, afkeerig maaken moesten. George de I. tradt, zyns ondanks, in den oorlog, en was, van den aanvang zyner Regeeringe af, meer gezind geweest,

(*r*) *Voiez* Montgon Memoir. *Tom.* II. *p.* 215.
(*s*) Montgon Memoir. *Tom.* II. *p.* 168. *Tom* IV. *p.* 186.

wees, om de belangen zyns Ryks, door handelen, te bevorderen, dan door de wapenen. De toerustingen, in Spanje en in 't Noorden, hadden hem, in 't voorleeden jaar, bewoogen, drie Esquaders uit te rusten: een van welken zig nog in de Westindische zeeën onthieldt. Het beleg van Gibraltar verpligtte hem, om zyne Land- en Zeemagt, ook tegenwoordig, te vermeerderen. Doch hy en 't volk in 't gemeen verlangden naar 't afleggen der wapenen, zo dra 't veilig geschieden kon. Wat den Staaten betreft, uit de voorwaarden, op welken zy 't Verdrag van Hanover aangenomen hadden, bleek middagklaar, hoe schuw zy van den oorlog waren, en hoe weinig zy wilden toebrengen, tot versterking van 't Hanoversch Verbond. Zy zagen, ligtelyk, dat dit Verbond, indien 't eens tot oorlog komen mogt, zelfs zo als 't nu bestondt, veel te sterk zou zyn, tot behoudenis van 't evenwigt van Europa, welk, al te zeer, naar de zyde van Frankryk, overslaan zou. Men hieldt zig, derhalve, verzekerd, dat zy zig, ten deezen tyde, zo sterk ten oorloge toerustten, om den Keizer over te haalen, tot het vernietigen der Oostendesche Maatschappye, en tot het herneemen der voorige maatregelen; volgens welken, het Huis van Oostenryk zig, altoos, naauw verbonden gehouden hadt, met Groot-Britanje en de Staaten (*t*). De toebereidsels ten oorloge, onder de Hanoversche Bondgenooten, waren dan, zo deeze aanmerkingen gegrond zyn, slegts twyfelagtige bewyzen, dat zy de Vrede niet zogten te bewaaren. 1727.

Span-

(*t*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 22, 199, 853.

1727. VI. De Koning van Spanje belegert Gibraltar.

Spanje alleen, daar men, sedert eenige jaaren, meer ontwerpen hadt zien smeeden, zonder dat men op middelen bedagt was geweest, om ze uit te voeren, naar behooren; besloot, steunende op 's Keizers bystand, met den aanvang deezes jaars, de vyandlykheden te beginnen tegen Groot-Britanje. 't Beleg van Gibraltar werdt, in Sprokkelmaand, ondernomen, onder 't beleid van den *Graave de las Torras*, die de loopgraaven, op den twee-entwintigsten, openen deedt. 't Stak het Spaansche Hof zeer in den krop, dat men 't genoodzaakt hadt, deeze Stad, by verdrag, af te staan aan Groot-Britanje; en Koning Filips hadt reeds verscheiden' poogingen aangewend, om Koning George, by minzaame handeling, te beweegen tot herlevering eener Vesting, die altoos tot de Spaansche heerschappye behoord hadt. Zelfs hadt de Koning van Groot-Britanje, ter gelegenheid van zulk eene handeling, reeds in 't jaar 1721, aan dien van Spanje geschreeven „ dat hy niet schroomde, zyne Majesteit „ te verzekeren van zyne gereedheid, om „ hem voldoening te geeven, ten opzigte van „ den voorslag der herleveringe van Gibral„ tar (*u*)." En dit schryven hieldt men, aan 't Spaansche Hof, voor eene belofte om Gibraltar te rug te geeven, waarop men zig, zelfs in de handeling met den Keizer, beroepen hadt (*v*). De Kardinaal de Fleury hadt zig veel moeite gegeven, om het beleg van Gibraltar te verhinderen, bedugt, dat het gelegenheid

(*u*) MONTGON *Tom.* III. *Piec. Justif. N.* IX. *p.* XXXIIJ.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 308.

heid geeven mogt, tot eenen algemeenen oorlog, dien hy voorkomen wilde. Hy hadt zyne gedagten, hierover, meermaalen, geopend aan den Abt de Montgon, die thans in Frankryk te rug gekeerd was, met eenen byzonderen last van 't Spaansche Hof, waarvan wy, in 't vervolg, nader zullen gewaagen. Doch zyne poogingen waren vergeefs geweest. 't Beleg werdt ondernomen. Maar met zo slegt een' spoed, dat men, zes weeken na 't openen der loopgraaven, nog byna niets gevorderd was. De rotsagtige grond verhinderde den voortgang van 't werk te lande, en de Engelsche Vloot, die, voor den aanvang der belegeringe, in de baay gekomen was, belette de Spaanschen, de Stad, te water, aan te tasten. De las Torras hadt voor, een gedeelte van de rots, waarop de Vesting gestigt is, door middel van buskruid, in de lugt te doen vliegen; doch hy vondt het werk ondoenlyk. Hy meende egter, dat 'er zyne eer aan hing, dat hy de Stad niet spoedig verliet: waarom hy de nadernissen, met merkelyk verlies van volk, veel langer bleef voortzetten, dan hy, met eenige hoop van eenen goeden uitslag, doen kon (*w*).

1727.

Staat van 't beleg.

't Beleg van Gibraltar was, ondertusschen, zo dra niet ondernomen, of men was, aan 't Hof van Madrid, bedugt, dat het Groot-Britanje niet alleen, maar ook de Staaten beweegen mogt, om, in gevolge van het Verdrag van Hanover, de wapenen op te vatten tegen Spanje. Aan den Markgraave de la Paz was, van hier,

Het Spaansche Hof zoekt de Staaten gerust te stellen.

(*w*) Montgon *Tom.* III, *p.* 4, 5, 252, 336, 351. *Tom.* IV. *p.* 19, 22, 25, 27, 29, 167, 295, 296, 297. Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 351.

1727. hier, geschreeven „ dat men Spanje begon te „ mistrouwen, en dat verscheiden' Hollandsche Koopluiden, die op Spanje handelden, „ hunne goederen aldaar in zekerheid zogten „ te stellen, als waren ze, voor eene kort aanstaande Vredebreuk, bedugt geweest." En deeze berigten woogen zo zwaar, aan 't Hof van Madrid, dat men den Heere van der Meer deedt verzekeren, dat hunne Katholyke Majesteiten niets vyandelyks tegen de Staaten, zyne Meesters, in den zin hadden; en dat derzelver onderzaaten hunnen Koophandel, veilig, konden blyven dryven, gelyk zy gewoon waren (x). De Heer Oliver, die zig nog in den Haage onthieldt, gaf den Staaten, schriftelyk, dezelfde verzekeringen, op den zeventienden van Bloeimaand (y). De Engelschen, zig genoegzaam verzekerd houdende, dat het beleg van Gibraltar, vrugteloos, zou moeten opgebroken worden, lieten de Plaats zig zelve verdedigen, zonder dat zy eenige vyandelykheid ondernamen, tegen de Spanjaards. De Koning zondt, vroeg in 't voorjaar, wederom eene aanzienlyke Vloot naar de Oostzee, onder den Admiraal *John Norris*, die, met de Deensche Vloote vereenigd zynde, het Russische Hof, andermaal, verhinderde, eene Vloot in zee te brengen (z). De Admiraal Hosier hieldt zig nog op in de Westindiën; doch hy hadt niet konnen voorkomen, dat de Spaansche Vlootvoogden, *Castagnetta* en *Serrano*, met een gedeelte van den schat der Zilvervloote, onder zeil gegaan, en

Engelsche getogten te water.

De *Flotilla* of Zilvervloot komt in Spanje aan.

(x) MONTGON *Tom.* IV. *p.* 293.
(y) MONTGON *Tom.* IV. *Piec. Jusilf.* N. XVIII. *p.* LXXVI.
(z) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* VXVIII.] *p.* 355.

en gelukkiglyk, te Kadix, aangekomen waren, in 't begin van Lentemaand. Ten zelfden tyde, waren ook de meeste Koopvaardyschepen, onder *Don Rodrigo de Torras*, in de Havens van Gallicie, ingeloopen (*a*). De *Flotilla* of Vloot ontkwam dus de laage der Engelschen. Doch de Gallioenen bleeven in de Haven van Porto Bello leggen; daar zy, door den Admiraal Hosier, en, na deszelfs overlyden, door den Admiraal *Hopson*, nog tot in 't volgende jaar, bezet gehouden werden. 1727.

VII. Opening tot handeling van Vrede, aan 't Weener-Hof.

Het Weener-Hof hadt dat van Spanje, in 't voorleeden jaar, reeds sterk aangezet, tot het beginnen der vyandelykheden tegen de Engelschen, die egter, te Madrid, geoordeeld werden, door het uitrusten hunner Vlooten, en door 't bezetten der Spaansche Havens, de vyandelykheden, al eerder, te hebben aangevangen. Doch op den zelfden tyd, hadt men, te Weenen, door den Pauselyken Nuncius *Grimaldi*, eenige opening tot handeling laaten doen, aan den *Hertoge van Richelieu* en aan den Heere Hamel Bruyninx, Gezanten van Frankryk en de Staaten, by den Keizer. Het Weener-Hof oordeelde, aan den eenen kant, dat men 't Weener-Verdrag, nog eenigen tyd, in stand houden moest, en voedde, ten dien einde, het misverstand, welk, tusschen Spanje en Groot-Britanje, ontstaan was. Doch het verstondt, aan den anderen, dat dit Verdrag niet lang zou konnen duuren, en zogt zig, hierom, weder te verdraagen, met 's Keizers voorige Bondgenooten, die, sedert het opregten der Oosten-

(*a*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 61.

1727. endesche Maatschappye, van hem vervreemd geworden waren. Terwyl de Graaf van Konigsek dan bezig was, om 't Hof van Madrid aan te zetten, tot het opvatten der wapenen, zogt men, te Weenen, den weg te baanen tot de Vrede. 't Stuk moest, hier, egter, zeer in 't geheim, belegd worden. Men hadt, hierom, den Nuncius, die meer dan eens verklaard hadt, hoe zeer de Paus, *Benediktus de XIII*, verlangde, om de Vrede tusschen de Katholyke Vorsten hersteld te zien; alleenlyk te kennen gegeven „ dat de Keizer opregtelyk gezind was, om de „ vreedzaame oogmerken van zyne Heiligheid „ te helpen bevorderen, en gaarne de handen „ met hem ineen wilde slaan, tot zulk een ge- „ wenscht einde." De Nuncius hadt, toen, aangebooden, met den Hertoge van Richelieu, te willen spreeken. Doch men gaf hem, hierop, in eenen geruimen tyd, geen bescheid. Eindelyk, scheen men zig, op zyn sterk aanhouden, te laaten beweegen, om te gedoogen, dat hy met Richelieu te woorde kwam, en van 't gehandelde verslag deedt, mids alles geheim bleeve, en nergens aan bespeurd wierdt, dat het Weener-Hof den eersten stap scheen te doen. De Nuncius hieldt, toen, nog eenige byeenkomsten, met de Keizerlyke Staatsdienaars (*b*), en vervoegde zig, eindelyk, op den laatsten van Wintermaand des voorleeden jaars, aan de wooning van den Hertoge van Richelieu, alwaar de Staatsche Gezant, Hamel Bruyninx, ook, op uitdrukkelyk verzoek van den

Voorslag Nuncius, verscheenen was. Zo dra men gezeten

(*b*) Montgon *Tom.* III. p. 354, 357, 358, 359.

ten was, ving de Nuncius aan te zeggen „ dat „ de Paus den oorlog, die gantsch Europa „ dreigde, aanzag, als zeer gevaarlyk voor 't „ Christenryk in 't algemeen, en voor hem in „ 't byzonder; vooral, zo de wapenen, gelyk „ zeer te dugten was, eens mogten overge- „ voerd worden, in Italie. Dat zyne Heilig- „ heid, hierom, al sedert eenen geruimen tyd, „ hier, en in Frankryk en Spanje, gearbeid „ hadt, om de Vrede te bewaaren, en de voor- „ naamste bezwaarnissen, die gelegenheid tot „ het opvatten der wapenen zouden konnen „ geeven, te doen herstellen." Hier hieldt de Nuncius een weinig stil, zeggende, vervolgens „ dat hy niet zou konnen voortgaan, „ ten ware de Gezanten hem hun woord van „ eere gaven, dat zy van 't gene hy hun zou „ voorslaan, niemant, aan 't Weener-Hof, „ noch in de Stad, iets ontdekken zouden, „ schoon 't hun zou vrystaan, daarvan opening „ te doen aan de eerste Staatsdienaars hunner „ Meesteren." De Ambassadeur van Frankryk antwoordde „ dat zy zig zeer vereerd rekenden met het vertrouwen, welk hy in hen „ wilde stellen; doch indien zyne voorslagen „ van zulk een' aart waren, dat zy den Engelschen Gezant, en den Ambassadeur van hunne Hoog-Mogendheden, die zig thans te „ Weenen bevondt (1), behoorden te worden „ medegedeeld, wenschten zy ze liever niet „ te hooren, dan hiertoe geene vryheid te „ hebben: alzo de Hanoversche Bondgenooten „ zo

1727.

van den Pauselyken Nuncius Grimaldi aan de Fransche en Staatsche Gezanten te Weenen.

(1) Deeze was de Heer *Cornelis Calkoen*, Ambassadeur der Staaten, by de Ottomannische Porte.

1727. „ zo naauw vereenigd waren, en zulke on-
„ fcheidbaare belangen hadden, dat zy alle
„ gelegenheden myden moesten, om elkande-
„ ren de minfte ftof tot misnoegen of argwaan
„ te geeven." De Nuncius hernam „ dat hy
„ zulks zeer wel begreep; doch 't gene hy hun
„ te zeggen hadt, kon geenen anderen wor-
„ den medegedeeld. 't Strekte flegts, tot hun-
„ ne byzondere onderrigting, en hy ftelde 'er,
„ voor zig zelven, zeer veel gewigts in, dat het
„ bedekt bleève, konnende hy, in anderen,
„ die hy zo wel niet kende, het vertrouwen
„ niet hebben, welk hy in hen had." De Ge-
zanten bleeven, nog eene poos, ftaan, op de
vryheid, welke zy gevorderd hadden: doch,
befpeurende, dat de Nuncius zig niet verder
wilde uiten, beloofden ze hem, zo veel als
hy begeerde: en toen vervolgde hy, in dee-
zer voege:

„ De Scheepvaart en Koophandel van Oost-
„ ende worden gehouden, voor eene der voor-
„ naamfte bezwaarnisfen, die oorlog zouden
„ konnen veroorzaaken, doordien de Keizer,
„ aan de Maatfchappye aldaar, Oktroi ver-
„ leend heeft, om op de Indiën te handelen.
„ De Hanoverfche Bondgenooten beweeren,
„ dat de Keizer hiertoe geen regt gehad heeft,
„ om dat dit Oktroi ftrydt met de Munfter-
„ fche en andere Verdragen. De Nuncius van
„ den Paus, te Parys, heeft my gefchreeven,
„ dat hy, na de jongfte verklaaring, aan Span-
„ je, uit den naam van Frankryk en Engeland,
„ gedaan, minder hoop dan te vooren, hadt,
„ om aan dat Hof, door 's Paufen toedoen,
„ iet te vorderen, tot voorkoming van den
„ oor-

„ oorlog, en om, door middel van Frankryk, 1727.
„ de andere Hanoverſche Bondgenooten te be-
„ weegen, tot handeling, over een vergelyk;
„ zo niet de Keizer zig, vooraf, uit zig zelven,
„ opregtelyk, verklaarde, omtrent de voor-
„ waarden, op welken men ſtaat zou konnen
„ maaken, en die hoop gaven, dat 'er de Hano-
„ verſche Bondgenooten naar luisteren zouden,
„ en op den voet derzelven in nadere handeling
„ treeden willen; met oogmerk, om overeen
„ te komen, over de zaak van Oostende, en
„ over de andere gemeene bezwaarnisſen der
„ Hanoverſche Bondgenooten, die egter ligter
„ ſchynen te zullen konnen weggenomen wor-
„ den. Ik heb, ging hy voort, de zaak aan dit
„ Hof voorgeſteld, zonder in langen tyd de
„ begeerde verklaaring te hebben konnen beko-
„ men, onder voorwendſel, dat men, van de
„ andere zyde, reeds veele voorſlagen tot een
„ minnelyk vergelyk van de hand geweezen
„ hadt; dat Engeland de vyandlykheden tegen
„ Spanje reeds hadt begonnen, en dat de Ha-
„ noverſche Bondgenooten beſlooten hadden
„ den Keizer en Spanje den oorlog aan te doen:
„ waarom het waarſchynlyk was, dat alle poo-
„ gingen vrugteloos zouden zyn, en dat de
„ Keizer zig meer ten toon ſtellen, dan iet ver-
„ der komen zou. Maar na veel aanhoudens,
„ en na een onvermoeid dringen op een beſlis-
„ ſend beſcheid, op dat ik den Heere *Mascei*,
„ [Nuncius te Parys], zou konnen antwoorden,
„ heb ik, eindelyk, eene Verklaaring des Kei-
„ zers bekomen. Ziet daar is zy (*c*)."

Te

(*c*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 382—385.

1727. Eerste Ontwerp van voorafgaande punten.

Te gelyk, leverde de Nuncius den Heeren Gezanten een Geschrift over, uit *vier* Leden bestaande, die hierop uitkwamen „ 1. Dat men „ eenen bekwaamen tyd zou bepaalen, om te „ onderzoeken, en in vollen dag te stellen, of „ het Oktroi en de Handel van Oostende stry„ dig waren met de Verdragen, en byzonder„ lyk met dat van Munster, of niet? 2. Dat „ de Vaart van Oostende naar de Indiën, in dien „ tusschentyd, geheellyk, opgeschort zou wor„ den, met uitzondering alleen van de schepen, „ welken men, van daar, te gemoet zag. 3. „ Zo 't eerste punt, binnen den bestemden tyd, „ niet kon geregeld worden, zou men of den „ tyd konnen verlangen, of Partyen konnen „ laaten, in den staat, waarin zy geweest wa„ ren. 4. Maar zo men bevinden mogt, dat „ deeze handel streedt met de Verdragen, zou „ de Keizer geene zwaarigheid maaken, om „ 'er voor altoos van af te staan. Het Keizer„ lyk Hof scheen zelfs geneigd, om deeze zaak „ te verblyven aan de Uitspraak van belange„ looze Regteren, en zig daar naar te willen „ voegen (*d*)."

VIII. De Staaten oordeelen 't niet aanneemelyk.

De Hertog van Richelieu en de Heer Hamel Bruyninx, sedert lang in de gedagten geweest zynde, dat de Hoven van Weenen en Madrid slegts tyd zogten te winnen; ontvingen den voorslag van Grimaldi niet zo greetiglyk, als hy verwagt hadt. Zy preezen egter zyn goed oogmerk, maar zy betuigden, zeer te twyfelen, of de punten, welken hy hun overgeleverd hadt, ingang zouden vinden, by den Koning van

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 389.

van Frankryk en by de Staaten (*e*). Zy beloofden ze, nogtans, hunnen Meesteren te zullen toezenden: gelyk zy deeden. De Staaten, den voorslag, door eenige Afgevaardigden, hebbende laaten overweegen, verklaarden, niet lang hierna „ dat zy dien noch genoegzaam, „ noch aanneemelyk vonden, ten ware men „ dien klaarder en verstaanbaarder voordroege." Van dit hun oordeel gaven ze de volgende redenen. „ 1. Een nader onderzoek, of de „ Koophandel te Oostende met de Verdragen „ streede, was geheel onnoodig. De stof was „ uitgeput, in eene menigte van schriften, „ wederzyds in 't licht gegeven, en 't verder twisten hierover zou slegts dienen, om „ de gemoeden, wederzyds, te verbitteren. „ 2. De schepen der Oostendesche Maatschappye waren, of in de Indiën, of onder weg, „ op de heen- of wederreize. Opschorting der „ Maatschappye, met eene uitzondering van „ deeze schepen, was dan geene eigenlyke „ opschorting; maar eer eene bevestiging der „ Maatschappye, die, gerust gesteld omtrent „ de wederkeering hunner schepen, dezelven „ met ryker laading zou laaten wederkeeren. „ 3. 't Verlangen der opschorting, in den zin, „ waarin 't voorgesteld werdt, kon alleen voor „ eene verlenging van de onzekerheid eener „ Uitspraake worden aangezien. 4. De inhoud „ van 't vierde punt hing af van de billykheid „ des Keizers, waaraan de Staaten nimmer „ twyfelen zouden. Zy wenschten alleenlyk, „ dat hy zig geliefde te laaten overtuigen; en „ zy

1727.

Hunne redenen.

(*e*) Montgon *Tom.* III. *p.* 361.

1727. „ zy hoopten 't zelfs van zyne beroemde redelykheid. Hun besluit was, dat, uit het gene hun van het Keizerlyk Hof voorgekomen „ was, zy nooit hadden konnen merken, dat „ de Keizer geneigd was, om de zaak in geschil aan de uitspraak van onpartydige Regteren te onderwerpen. Ook zou men, dus „ doende, een Regt, welk zy hielden genoeg „ bevestigd te zyn, schynen aan te merken, „ als betwistbaar (*f*)."

Het Weener-Hof handelt met den Kardinaal de Fleury.

Dit antwoord, goedgekeurd zynde door de Koningen van Frankryk en Groot-Britanje, behaagde luttel aan 't Weener-Hof, daar men, sedert, geraaden vondt, met Frankryk alleen, te handelen, en den Kardinaal de Fleury, die zeer gesteld was op den eernaam van bevrediger van Europa, aan te zoeken, om zyne tusschenspraak by Groot-Britanje en de Staaten. Doch hy verklaarde aan den Keizerlyken Gezant, Baron van Fonseca, dat 'er geen Verdrag te hoopen was, zo de Oostendesche Maatschappy niet vernietigd werdt. Over welke verklaaring, hy van den Engelschen Gezant, Horatio Walpole, en van den Ambassadeur der Staaten, *Willem Boreel*, hooglyk, gepreezen werdt. Ondertusschen, deedt hy naar Weenen schryven „ dat men, 't gene hy tegen den „ Baron van Fonseca gezeid hadt, niet ten „ kwaade duiden moest, moetende hy zig wat „ voegen naar de Engelschen en Staatschen, „ om de geweldige besluiten, die zy anders „ neemen zouden, te beter te konnen voorkomen (*g*)."

De

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 386
(*g*) MONTGON *Tom.* II. *p.* 361—573.

De Koning van Pruisſen, die nog met den Keizer in onderhandeling was, ziende, uit het Weener-Verdrag, zo veel voordeels niet te trekken, als men hem, in 't eerst, hadt doen hoopen, zogt, omtrent deezen tyd, den argwaan, dien hy onder de Hanoverſche Bondgenooten verwekt hadt, weg te neemen. Hy deedt den Koning van Groot-Britanje en den Staaten, op nieuws, verklaaren, dat hy zig niet dagt te ſcheiden van het Hanoversch Verdrag, en dat hy met het Weener-Hof niet dan over zyne byzondere belangen in onderhandeling geweest was. Ook ſchreef hy, in Sprokkelmaand, eenen Brief aan den eerſten, ſtrekkende, om hem te beweegen tot eene Verklaaring, dat hy niet gezind was, het Duitſche Ryk overlast aan te doen: welke verklaaring, ſedert, geſchiedde; maar de bemiddeling, ten zelfden tyde, door Pruisſen, den Koning van Groot-Britanje aangebooden, werdt, heuſchelyk, van de hand geweezen (*h*).

1727. De Koning van Pruisſen poogt den argwaan, tegen hem opgevat, weg te neemen.

Het Weener-Hof vervolgde, midlerwyl, de aangevangen handeling, met den Kardinaal de Fleury, die ſterk ſtaan bleef op de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye, als het eenig middel, om Groot-Britanje en den Staaten genoegen te geeven. De Keizer wilde ze wel op ſchorten voor eenen tyd; doch de geheele vernietiging kwam hem zo hard voor, dat hy 'er niet toe ſcheen te konnen beſluiten. De Kardinaal bediende zig, eerlang, van de tusſchenſpraak des Hertogs van Lotharingen, om 't Weener-Hof tot andere gedagten te brengen. Ook

IX. De Kardinaal de Fleury maakt een nieuw ontwerp van voorafgaande punten.

(*h*) Montgon *Tom.* III. *p.* 394—399. Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 337.

1727. Ook werkte hy, by den Koning van Groot-Britanje en by de Staaten, welken hy deedt bewilligen in eene opschorting der Maatschappye, by voorraad. Koning George kon, in de tegenwoordige omstandigheden, de vriendschap van Frankryk, daar de Kardinaal nu 't hoog bewind voerde, niet ontbeeren. Hy besloot, hierom, zig een weinig te voegen naar den Kardinaal, die ook 't vertrouwen der Staaten, in zo verre, scheen gewonnen te hebben, dat zy hem de zorg voor een gedeelte hunner belangen wel wilden overlaaten. Hy ontwierp dan, met toestemming van Koning George en de Staaten, *zes* nieuwe punten, die naar Weenen, aan den Hertoge van Richelieu gezonden werden, met last, om ze den Keizer smaakelyk te maaken, en zig, hiertoe, des noods, ook van den bystand van den Nuncius en van den Staatschen Gezant te bedienen (*i*). De punten liepen op deezen zin: „ 1. 't Oktroi, aan de „ Oostendesche Maatschappye verleend, en „ alle handel uit de Oostenrykſche Nederlanden op de Indiën zou, voor een' bewaamen „ tyd, by voorbeeld, voor tien jaaren, opgeschort worden. 2. De voorregten van den „ Koophandel, in Europa en in de Indiën, „ zouden gebragt worden op den voorigen „ voet: byzonderlyk, zouden de voorregten „ van den Koophandel der Franschen, Engelschen en Ingezetenen van den Vereenigden „ Staat hersteld worden, gelyk voor 't jaar „ 1725. 3. Alle andere regten en bezittingen „ zouden in den zelfden staat blyven, als by „ de

(*i*) Montgon Memoir. *Tom.* IV. *p.* 199—207.

„ de Verdragen van Utrecht en Baden, en 1727.
„ by het viervoudig Verbond was vastgesteld.
„ 4. De Keizer, noch Spanje, noch derzelver
„ Bondgenooten, noch ook de Bondgenooten
„ van Hanover, zouden tot geenerlei daade-
„ lykheid komen, noch medewerken tot iet,
„ welk de tegenwoordige rust van Neder-
„ Duitschland en van 't Noorden zou konnen
„ stooren. 5. Zo dra men 't, over deeze pun-
„ ten, eens ware, zouden alle vyandelykheden,
„ terstond, ophouden. Men zou de vertrokken
„ Oostendesche schepen, van welken het Wee-
„ ner-Hof een' lyst overleveren zou, vryelyk,
„ te rug laaten keeren. Men zou de Gallioenen
„ ook hunne reis naar Spanje laaten voltrekken,
„ en zyne Katholyke Majesteit zou zig, om-
„ trent de belasting op de goederen, met de
„ Gallioenen te wagten, en met de Vloot aan-
„ gebragt, schikken naar 't gene, in vreedzaa-
„ me tyden, gebruikelyk geweest was. 6. Men
„ zou niemant benadeelen of ontrusten, uit
„ haat over de Weener- en Hanoversche Ver-
„ dragen. De handelende partyen zouden zig
„ zelfs vereenigen, om elk, die iet tegen dit
„ zesde punt ondernam, te verpligten tot her-
„ stelling (*k*)."

X. Het Weener-Hof zoekt de handeling te rekken.

Men handelde een' geruimen tyd over dit Ontwerp aan 't Weener-Hof, zonder dat de Keizerschen ondernamen, een eenig punt van het zelve te wederleggen. Men besluit, hier uit, dat zy de handeling nog al zogten te rekken, en de Hanoversche Bondgenooten te doen stil zitten; tot dat men gezien zou hebben, wel-

(*k*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 388.

1727. welke gevolgen 't beleg van Gibraltar, en de aankomst der Vloote in Spanje hebben zouden. Ook was 'er tyd noodig, om de Rusſen in beweeging te brengen, vooral tegenwoordig, alzo 'er eenig misnoegen tegen de Regeering der Keizerinne Katharina ontſtaan was. Men hoopte, eindelyk, nog op eene nadere verbindtenis met den Koning van Pruisſen. Alle deeze uitzigten bragten te wege, dat men het Ontwerp des Kardinaals, welk men niet van de hand wyzen durfde, om de Hanoverſche Bondgenooten niet in de wapenen te jaagen, ook niet gereedelyk kon aanneemen. Eindelyk, beſloot het Weener-Hof, een ander Ontwerp te maaken; welk, om dat het van dit, in een wezenlyk punt, verſchilde, in Frankryk, in Engeland en in Holland, zou moeten onderzogt worden; waartoe tyd noodig zou zyn, binnen welken, de gelegenheid verloopen zou, om den veldtogt, gelyk men verſpreid hadt, te openen, met eenige belegering van gewigt. De Baron van Fonſeca, Keizerlyke Gezant in Frankryk, kreeg dan last, om den Kardinaal de Fleury *twaalf* punten voor te houden, die, ſedert, ook aan den Koning van Groot-Britanje en aan de Staaten werden medegedeeld. Zy liepen op deezen zin: „ 1. Tusſchen de Mogendheden, die deeze punten tekenden, zou een algemeene ſtilſtand van wapenen zyn, te water en te lande. 't Beleg van Gibraltar zou geſtaakt worden, zo dra de bekragtiging deezer voorafgaande punten, op de Byeenkomst, zouden zyn goedgekeurd. 2. De Koophandel der Spanjaarden in de Indiën zou herſteld worden: de Engelſche Vloot zou, van

Het maakt een ander Ontwerp.

„ voor

„ voor Porto Bello, vertrekken, op 't eerste „ bevel des Konings van Groot-Britanje, ver„ bindende den Koning van Frankryk zig, dat „ dit bevel, zonder uitstel, zou gegeven wor„ den. De Gallioenen zouden in volle vei„ ligheid, te rug keeren, en de goederen, met „ de Vloote, uit de Havana, overgebragt, zou„ den, terstond na de aankomst der Gallioe„ nen, aan de eigenaars worden uitgedeeld. „ De Engelsche, Staatsche en Fransche Vloo„ ten, welken zig op de Spaansche kusten be„ vinden mogten, zouden van daar vertrek„ ken, zo dra de Wapenschorsing zou begon„ nen zyn. 3. Deeze Wapenschorsing zou zes „ maanden duuren, te rekenen van den dag, „ waarop de Byeenkomst zou zyn aangevan„ gen. 4. De Byeenkomst zou ook maar zes „ maanden gehouden worden, geduurende wel„ ken, men, over de vernietiging, of ten min„ sten over de opschorting der Oostendesche „ Maatschappye, zou overeenkomen, voor „ een' zekeren tyd, by voorbeeld, voor zeven „ jaaren; binnen welken, of binnen den tyd, „ dien de Byeenkomst duuren zou, men de „ Oostendesche schepen, waarvan de Keizer „ een' lyst overleveren zou, veilig zou laaten „ te rug keeren uit de Indiën; de schepen, die, „ midlerwyl, mogten genomen zyn, wederom „ vrygeevende. 5. De Verdragen van Utrecht „ en Baden en het viervoudig Verbond zou„ den de grondslag der handelinge zyn, op de „ aanstaande Byeenkomst. De Koophandel „ zou gebragt worden op den voet, by het U„ trechtsch Verdrag van Koophandel, tusschen „ Spanje, Groot-Britanje en de Staaten, vast-

„ ge-

1727.

1727. „ gesteld. Andere en laatere geschillen over „ dit stuk zouden, op de Byeenkomst, wor- „ den afgedaan. 6. De Byeenkomst zou aan- „ vangen, twee maanden na dat deeze pun- „ ten, wederzyds, zouden goedgekeurd en „ getekend zyn. 7. Zy zou te Aken gehouden „ worden. 8. De Gevolmagtigden op dezel- „ ve zouden niet meer dan twee Edelluiden, „ twee Paadjes en zes Livreibedienden by zig „ mogen hebben. 9. Zy zouden geene Pleg- „ tigheden in agt neemen, en zig, hier om- „ trent, en omtrent de voorzitting, houden „ aan 't gene te Kameryk vastgesteld was. 10. „ De Vorsten zouden hunnen Gevolmagtig- „ den belasten, allen omslag, waardoor de By- „ eenkomst ontrust of gerekt zou konnen „ worden, zorgvuldiglyk, te myden. 11. Zo „ eene der Mogendheden, geduurende de zes „ maanden, eenige vyandlykheid bedreeve, „ zouden alle de anderen zig vereenigen, om „ daarvan herstelling te vorderen. 12. Men „ zou de Noordsche Mogendheden ook nodi- „ gen, om Gevolmagtigden te zenden op de „ Byeenkomst, tot vereffening der geschillen, „ welken zy, onderling, hadden. En verbondt „ zich de Keizer, om, zo lang de Byeenkomst „ duuren zou, geenerlei vyandelykheid, te wa- „ ter of te lande, aan te vangen (*l*)."

Aanmerking op de twee Ontwerpen.

Uit beide deeze Ontwerpen, met elkanderen vergeleeken, was duidelyk te bespeuren, dat, noch de Keizer, noch de Hanoversche Bondgenooten, eigenlyk, oorloogensgezind waren. Doch het Weener-Ontwerp toonde, daar-

(*l*) *Voiez* ROUSSET *Recueil*, *Tom. III. p.* 390.

daarenboven, dat men langzaam dagt te handelen. De Kardinaal de Fleury maakte zig, ondertusschen, by de Engelschen en Staatschen, verdagt, dat hy 't Weener Hof wat te veel begon te ontzien, waarin hem de Hertog van Richelieu, te Weenen, navolgde. Doch hy deedt zyn best, om den argwaan te doen verdwynen, zig, na 't ontvangen van het Weener-Ontwerp, tegen den Baron de Fonseca, nog ernstiger, verklaarende, dan hy, te vooren, gedaan hadt, op 't stuk der Oostendesche Maatschappye. Ook deedt hy de toebereidsels ten oorloge voortzetten, schoon hy heimelyk haakte naar vrede: waarom hy ongaarne vernam, dat het beleg van Gibraltar vervolgd werdt (*m*). Het Weener-Ontwerp, in Engeland en in den Haage, insgelyks, zynde overwoogen, vondt men, dat het niet beantwoordde aan de verwagting der Hanoversche Bondgenooten; om dat men de wettigheid van 't Oktroi der Oostendesche Maatschappye, op de Byeenkomst te Aken, wilde onderzogt hebben. 't Werdt dan van de hand geweezen. Doch de Kardinaal de Fleury, de aangevangen' handeling met het Weener Hof willende agtervolgen, maakte, in 't begin van Bloeimaand, met overleg van de Engelsche en Staatsche Gezanten (*n*), een nieuw Ontwerp, welk, op den naam des Konings van Frankryk, alleen aan 't Weener-Hof, vertoond werdt, om het, gelyk in de inleiding werdt verklaard, na dat het aldaar zou goedgekeurd zyn, ook aan de Ha-

1727.

Het Weener-Ontwerp wordt van Groot-Britanje en de Staaten van de hand geweezen.

(*m*) Montgon Memoir. *Tom.* IV. *p.* 217—224.
(*n*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 279, 280.

1727. Hanoverſche Bondgenooten voor te leggen.

XI. Ontwerp van den Kardinaal de Fleury.

By dit Ontwerp, werdt de Byeenkomst, voor als nog, afgekeurd. Doch de Koning verklaarde, van gedagten te zyn, dat, mids de eerſte *zes* punten wat nader opgehelderd, en de zwaarigheden, in de tweede *twaalf*, met behoudenis, zo veel mogelyk ware, van 's Keizers oogmerk, weggenomen werden, men, wegens de volgende voorafgaande voorwaarden, zou konnen overeenkomen: „ 1. Dat het Oktroi der Oostendeſche Maatſchappye, en „ alle handel uit de Oostenrykſche Nederlanden op de Indiën, voor den tyd van zeven „ jaaren, zou zyn opgeſchort, alzo zyne Keizerlyke Majeſteit hadt toegeſtaan, dat men „ zulks, op de Byeenkomst, zou mogen beraamen. 2. Dat de Koophandel, in Spanje, „ in Europa en in de Indiën, zou herſteld worden op den voet der Verdragen, voor 't jaar „ 1725 gemaakt. 3. Dat alle andere regten „ en bezittingen blyven zouden in den ſtaat, „ waarin zy, door de Verdragen van Utrecht „ en Baden, en door het viervoudig Verbond, „ gebragt waren. 4. Dat men de Noordſche „ Mogendheden vermaanen zou, tot vreedzaame gedagten, in afwagting der Byeenkomst, waarop ook hunne geſchillen zouden „ vereffend worden, en dat de Hanoverſche „ Bondgenooten niets zouden onderneemen, „ waardoor de rust, in 't Noorden of in Neder-Duitschland, geſtoord werdt. 5. Dat, na 't „ bewilligen in deeze punten, alle vyandlykheden zouden ophouden; dat de Oostendeſche „ ſchepen, voor de Wapenſchorſing vertrokken, en begreepen in een' Lyst, door den

„ Kei-

„ Keizer over te leveren, veiliglyk, te rug zou- 1727.
„ den keeren uit de Indiën; dat de Gallioenen
„ hunne reis naar Spanje, vryelyk, zouden
„ voltrekken, en dat zyne Katholyke Maje-
„ ſteit, ten opzigte van de goederen, met de
„ Vloot en Gallioenen overgebragt, zig zou
„ gedraagen, als hy altoos, in vrye tyden,
„ gewoon geweest was. Dat het Engelsch Es-
„ quader onder Hoſier, van voor Porto Bello,
„ vertrekken zou, en zelfs naar Enropa te rug
„ keeren; en dat de Engelſchen hunnen han-
„ del in Amerika dryven zouden, gelyk voor
„ deezen. Dat alle Franſche, Engelſche en
„ Hollandſche Esquaders zig, ten ſpoedigſte,
„ van de Spaanſche kusten begeeven zouden,
„ zonder tegen derzelver opgezetenen, op ee-
„ nigerlei wyze, iet te onderneemen. 6. Dat
„ de Wapenſtilſtand zo lang duuren zou, als
„ de opſchorting van 't Oktroi der Oostende-
„ ſche Maatſchappye, te weeten, zeven jaa-
„ ren, binnen welken tyd, men aan eene al-
„ gemeene bevrediging arbeiden zou. 7. Zo
„ 'er, midlerwyl, na het tekenen deezer pun-
„ ten, eenige onlusten ontſtaan mogten, in
„ Europa of in de Indiën, zouden de hande-
„ lende Mogendheden zig vereenigen, om
„ hem, die ongelyk geleeden hadt, vergoe-
„ ding van ſchade te bezorgen. 8. Zo deeze
„ punten werden aangenomen, zou men, zo
„ dra mogelyk, eene Byeenkomst houden, te
„ Aken, of in eenige andere Stad, door den
„ Keizer voorgeſlagen, alwaar alle de han-
„ delende Mogendheden hunne eiſchen zou-
„ den mogen voorſtellen, en doen onderzoe-
„ ken. De *agtſte*, *negende* en *tiende* punten

1727. „ van het Weener-Ontwerp waren zo wel geschikt, om de handelingen der Byeenkomst „ tot een goed einde te brengen, dat men niet „ twyfelde, of zy zouden, eenpaariglyk, worden goedgekeurd (*o*)."

Verschil tusschen dit en het Weener-Ontwerp.

Dit tweede Ontwerp der Hanoversche Bondgenooten verschilde, van dat van Weenen, ten voornaamen deele, hierin, dat het de opschorting der Oostendesche Maatschappye voor den tyd van zeven jaaren, vanstonden aan, vorderde; daar het Weener-Ontwerp zulks niet, dan na dat het, op de aanstaande Byeenkomst, zo verstaan zou zyn, toeliet. Wyders, hadden de Hanoversche Bondgenooten vastgesteld, in dit hun laatste Ontwerp, geene veranderingen te gedoogen; maar 'er zig digt aan te houden. Het werdt dan naar Weenen gezonden, met eenen Brief, by wyze van Verklaaring, waarin te kennen gegeven werdt, dat, zo'er, in den tyd van eene maand, geen antwoord kwame op dit Ontwerp, de Hanoversche Bondgenooten zulks voor eene afbreeking van alle handeling zouden houden. Doch om de schorheid deezer verklaaringe een weinig te verzagten, waren de uitdrukkingen des Briefs zo ingerigt, dat de ernst en deftigheid, in den zelven, gepaard gingen, met de vereischte eerbiedigheid voor de Majesteit des Keizers; waarom men reden hadt, om 'er eenen gunstigen uitslag van te wagten. Men wil, dat de Heer *Chauvelin*, toen nog *President a Mortier*, in 't Parlement van Parys, den brief hadt opgesteld, schoon de Kardinaal niet ongaarne hoorde, dat men

(*o*) *Volez* Rousset Recueil, *Tom.* II. *p.* 364.

men hem, als den Schryver, aanmerkte (*p*). 1727.
't Ontwerp, naar Weenen gezonden zynde, werdt, op den elfden van Bloeimaand, te Laxemburg, in een vertrek van den Graave van Sinzendorf, overwoogen, in 't byzyn van de Fransche en Staatsche Gezanten. Men kwam, dien zelfden avond, nog eens, samen, by den Prinse Eugenius, alwaar de Spaansche Ambassadeur, Hertog van Bournonville, ook verscheenen was. De Keizerschen verstonden, dat men 't Ontwerp eerst naar Spanje en Rusland zenden moest, en antwoord afwagten van deeze twee Hoven. Bournonville maakte aanmerkingen op ieder punt. De Keizerschen, voorkomen willende, dat men hunnen Meester de schuld gave van het afbreeken der handelinge en 't voortzetten des oorlogs, verklaarde den Hertoge van Richelieu, en den Heere Hamel Bruininx „ dat zyne Keizerlyke Majesteit, „ voor zig zelven, de punten aanneemen, en de „ Oostendesche Maatschappy, voor zeven jaa- „ ren, opschorten wilde; maar 't scheen, zeiden „ ze, vreemd en hard, dat men hem vergde. „ over de belangen van Spanje en Rusland, „ uitspraak te doen, zonder deeze Mogendhe- „ den gehoord te hebben: vooral, daar men „ een Engelsch Esquader te gemoet zag in de „ Zond, zonder dat men wist, met wat oog- „ merk, het derwaards ware gezeild, en daar „ de uitslag van 't beleg van Gibraltar nog on- „ zeker was." Doch de Gezanten van Frankryk en de Staaten verstonden, dat de tyd van hooren en raadpleegen verstreeken was, en dat

Verklaaring der Keizerschen.

(*p*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 287, 353.

1727 dat het Weener-Hof zig, met *ja* of *neen*, verklaaren moest. De Hertog van Richelieu deedt deezen eisch, met zo veel beleid en heuschheid, en ſtondt 'er, te gelyk, zo ſtyf op, dat de Keizer, eindelyk, op den eenentwintigſten, het Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten, ſchriftelyk, aannam. Doch om de eer van 't Keizerlyke Hof te beter te bewaaren, vondt men geraaden, dat het nog eens herſchreeven, en met eenige punten, de goede orde, op de aanſtaande Byeenkomst te Aken, betreffende, vermeerderd werdt. 't Verſchilde toen, behalven in deeze vermeerdering, alleenlyk in woorden van het tweede Ontwerp der Hanoverſche Bondgenooten (*q*). In deezen ſtaat, werdt het, met den titel van *derde Ontwerp tot behoudenis der algemeene Vrede*, gezonden naar Verſailles, daar 't, op den agtentwintigſten van Bloeimaand, aankwam. De Kolonel Armſtrong was, dien zelfden dag, van Parys vertrokken; na dat hy, met de Franſchen, de beweegingen van den aanſtaanden veldtogt geregeld hadt. De Kardinaal de Fleury, en de Heeren Walpole en de Fonſeca, het Ontwerp nader ingezien, en alles, wat de algemeene bevrediging betrof, in orde geſteld hebbende, begaven zig, verzeld van den *Graave van Morville*, Sekretaris van Staat des Konings van Frankryk, op den eenentwintigſten, naar de wooning van den Ambasſadeur Boreel, te Parys, hebbende hy niet te Verſailles konnen komen, ter oorzaake eener krankte, waaraan hy, weinige dagen hier

(*q*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 399.

hierna (2), overleedt. De voornaamſte zwaarigheid, die zig, hier, opdeedt, betrof de tekening van het Ontwerp, die niet te Parys ſcheen te konnen geſchieden, alwaar geen Spaanſche, noch te Weenen, alwaar geen Engelſche Gevolmagtigde tegenwoordig was. Eindelyk, kwam men overeen, dat de ontworpen' punten, zo als ze, laatſtelyk, van Weenen overgezonden waren, eerst door de Keizerſche, Franſche, Engelſche en Staatſche Gevolmagtigden, Fonſeca, Morville, Walpole en Boreel, getekend zouden worden; gelyk geſchiedde (*r*); en dat men, daarna, eene Akte zou opſtellen, waarin dezelfde punten begreepen zouden zyn; doch die alleen door Walpole zou worden getekend (*s*). In deeze Akte, verklaarde de Engelſche Gezant „ dat hy den Koning, „ zynen Meester, door zyne ondertekening „ der voorafgaande punten, zo kragtig omtrent „ den Koning van Spanje verbondt, als of de- „ zelven, nevens hem, door eenen Staatsdie- „ naar van zyne Katholyke Majeſteit, onder- „ tekend geweest waren; mids de Hertog van „ Bournonville hem eene Akte van gelyke kragt „ en verbindtenis, omtrent den Koning, zy- „ nen Meester, deedt ter hand ſtellen. Wy- „ ders, beloofde hy, op den beſtemden tyd, „ de bekragtiging der voorafgaande punten, „ door den Koning, zynen Meester, gedaan, „ in gereedheid te zullen hebben, om, tegen „ eene

1727.

De voorafgaande Punten worden getekend, te Parys,

(*r*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 1.
(*s*) DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 146. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 342—356.

(2) Te weeten, op den twaalfden van Zomermaand. Zie *Europ. Merc.* Jan.—Juny 1727, bl 309.

1727. „ eene diergelyke van den Koning van Spanje, te worden uitgewisfeld (*t*)." De Heer Walpole gaf van het oogmerk deezer Akte, die den Hertoge van Richelieu toegezonden werdt, in een' brief, kennis aan deezen en aan den Heere Hamel Bruininx (*u*). En deezen vervoegden zig, op den dertienden van Zomermaand, aan de wooning van den Prinse Eugenius, te Weenen, daar de Hertog van Bournonville ook verscheenen was, die zig, niet dan met moeite, beweegen liet, tot het tekenen van diergelyke Akte, als Walpole, te Parys, getekend hadt. Hy deedt het egter, eindelyk. Ook tekende hy, daarna, een Afschrift der voorafgaande punten, nevens den Hertoge van Richelieu; en een ander, nevens den Heere Hamel Bruininx. Alle deeze Akten werden, terstond, naar Parys, naar Madrid en naar den Haage verzonden (*v*).

en te Weenen.

De Kardinaal de Fleury raakt in hooge agting, hier te Lande.

De voorafgaande punten waren zo dra te Parys niet getekend, of 't gerugt daarvan verspreidde zig, alomme, en verwekte groote vreugde in Holland, daar men zig nu de opschorting der Oostendesche Maatschappye beloofde, en meer hoop dan ooit te vooren hadt op derzelver geheele vernietiging. 't Beleid van den Kardinaal de Fleury, die zo veele Mogendheden tot vrede hadt weeten te neigen, werdt hooglyk gepreezen, vooral in Holland, daar men hem, van dien tyd af, begon aan te zien, als

(*t*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 404, 405.
(*u*) *Voiez* les Lettr. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* III. *p.* 406, 408.
(*v*) MONIGON *Tom.* IV. *p.* 386. 392—394. ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 410, 411.

als den uitmuntendsten Staatsdienaar, dien Frankryk immer gehad hadt. Men oordeelde hem geheel vry van de streeken der Staatkundigen: en men stelde vast, dat hy de Vrede opregtelyk lief hadt en zogt. De Ambassadeur der Staaten aan 't Fransche Hof, de Heer *Abraham van Hoey*, die den Heer Boreel, eerlang, opvolgde, heeft veel toegebragt, om den Kardinaal in hooge agting te helpen, hier te Lande. Doch op 't laatst van zyn leeven, heeft men eerst begonnen te oordeelen, dat men hem, te vooren, niet wel gekend hadt (*w*). 1727.

XII. George de I, Koning van Groot-Britanje, sterft.

In Engeland, werdt het nieuws van het tekenen der voorafgaande punten ook met blydschap ontvangen: die egter, by veelen, spoedig gematigd werdt, op eene tyding, die, weinige dagen laater, uit Duitschland, kwam, en het onverwagt overlyden van Koning George den I. bekend maakte. Deeze Vorst, die zo veel deel hadt aan 't leggen van den grondslag der Vrede, was, 's daags na het tekenen der voorafgaande punten te Weenen, naar Holland scheep gegaan, om zyne Duitsche Staaten te bezoeken. Op den negentienden, vervorderde hy, van de Vaart, by Utrecht, zyne reis te lande, en kwam, den volgenden dag, in goeden welstand, zo 't scheen, te Delden, in Twente, aan, tusschen tien en elf uuren des nagts. Hy deedt een hertig avondmaal, en at, zo in 't gemeen geloofd is, veel meloen, daarop eenige glazen koud water drinkende; hoewel sommigen (*x*) verhaalen, dat hy geen meloen, maar een Chinaas-appel, tot na-

(*w*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 205, 366, 368.
(*x*) Tindal *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 362.

1727. nageregt gebruikt heeft. 's Nagts wel gerust hebbende, reedt hy, ten vier uuren des morgens, uit, met oogmerk, om de middagmaaltyd, te Lingen, te houden: doch tusschen agt en negen uuren, deedt hy de koets stil houden, in voorneemen, om zyn water te maaken. En toen bevondt hy, dat hem zyne eene hand onbeweegbaar by 't lyf hing. Zyne Kamerdienaar *Fabricius* wreef ze sterk: 't gene, naderhand, ook geschiedde, door den Heelmeester, die de koets, te paarde, gevolgd was; doch zonder vrugt. Kort hierop, kreeg de Koning zulke vreemde trekken in zyne oogen en mond, en zulk eene ongewoone zwelling in de tonge, dat de Heelmeester, deeze toevallen aanziende voor tekenen van beroerte, hem een' ader opende. De Vorst toen, zo veel bezefs gekreegen hebbende, dat hy bevel geeven kon om hem, naar Osnabrug, by zynen Broeder, te voeren, viel aan 't sluimeren, in Fabricius armen, zonder, door 't schudden en stooten van 't rytuig, wakker te worden. Den Heelmeester nu aan zyn leeven beginnende te wanhoopen, reedt Fabricius vooruit naar Osnabrug, om den Bisschop, 's Konings broeder, te waarschuwen. De Koning, omtrent ten tien uuren, geheel buiten spraak en kennis, te Osnabrug zynde gebragt, bleef in deezen staat tot den volgenden morgen, zynde den twee-entwintigsten van Zomermaand; wanneer hy, omtrent ten twee uuren, overleedt, in den ouderdom van agtenzestig jaaren. Zyn Lyk werdt, te Hanover, in 't graf zyner Voorouderen, bygezet (*y*).

Men

(*y*) TINDAL *Vol.* XIII. [*or* XXVIII.] *p.* 361—363. MONTGON *Tom.* IV. *p.* 398, 399.

Men kreeg, den volgenden dag, de tyding van dit onverwagt overlyden in den Haage. Zy vloog, terstond, over naar Engeland, daar men ze, twee dagen laater, hadt. De Ridder Robert Walpole gaf 'er den Prinse en Prinsesse van Walles, zonder uitstel, kennis van. Middlerwyl, hadt hy de Stad Londen, met dubbele wagt, doen bezetten. Hunne Koningklyke Hoogheden, die zig te Richemond bevonden, kwamen, nog dien zelfden avond, te Londen. De Prins werdt, terstond, van de Leden des geheimen Raads, die in de Stad waren, voor Koning erkend, en des anderen daags, uitgeroepen, onder den naam van *George den II.* De Gezant, Horatio Walpole, weetende, dat zyn Broeder, de Ridder Robert, niet zeer gezien geweest was, by den Koning, nog Prins van Walles zynde, bewoog, naar sommiger verhaal, den Kardinaal de Fleury, om, ten zynen voordeele, aan den Koning te schryven; welk schryven zo veel zou te wege gebragt hebben, dat beide Robert en Horatio Walpole in aanzien bleeven, ten Hove (z). De Staaten verzuimden niet, George den II, in de Lente des volgenden jaars, wegens zyne komst tot de Kroon, geluk te wenschen, door een buitengewoon Gezantschap, welk, door de Heeren *Bernard*, *Graave van Welderen* en *Kornelis Silvius*, Burgemeester en Raad der Stad Haarlem, bekleed werdt (*a*). De Gezanten slooten, op den zevenentwintigsten van Bloeimaand, een Verdrag met George den II, waarby de voo-

1727.

Zyn Zoon, George de II, volgt hem op.

(z) Montgon *Tom.* IV. *p.* 401—406.
(*a*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1728. *bl.* 115.

1727. voorige Verdraagen, byzonderlyk die van de jaaren 1717 en 1726, vernieuwd en bekragtigd werden. De Pretendent, die, kort na dat de tyding van 's Konings afsterven in Italie gekomen was, van Bononie was vertrokken, deedt sommigen hoopen op, anderen vreezen voor eene omwenteling, ten zynen voordeele. Doch George de I. was overleeden in zulke omstandigheden, zynde de voorafgaande punten maar even getekend, dat geene der uitheemsche Mogendheden gezindheid toonde, om zig, ten behoeve des Pretendents, te roeren (*b*). Hy kwam tot in Lotharingen; doch keerde, na een kort verblyf te Nancy, wederom naar Italie (*c*). De Mogendheden, welken hem, te vooren, ondersteund hadden, of gehouden werden, hem onder de hand gunst toe te draagen, waren nu geraakt in eenen toestand, waarin zy zig zyns in 't geheel niet konden aantrekken. De Koning van Frankryk was naauw verbonden aan het Huis van Hanover. De Keizer hadt de ontworpen' Vredepunten getekend. Spanje was buiten staat gesteld, om iet, ter zee, tegen de tegenwoordige Regeering van Groot-Britanje, te onderneemen, hebbende de Engelsche Esquaders de toerustingen in dit Ryk, geweldiglyk, belemmerd. Ook zogt men, thans, aan 't Hof van Madrid, alles, wat, voorheen, van de oogmerken van Spanje, ten behoeve des Pretendents, verspreid was, voor uitvindsels der Engelsche Staatsdienaaren te doen doorgaan (*d*). In Rusland, was ook

Ydele hoop van sommigen op de bevordering des Pretendents.

(*b*) Montgon *Tom.* V. *p.* 4—8.
(*c*) Montgon *Tom.* V. *p.* 22.
(*d*) Montgon *Tom.* V. *p.* 370.

ook merkelyke verandering voorgevallen. De Keizerin Katharina was, kort na de ontdekking eener famenzweeringe tegen haare Regeering, op den zeventienden van Bloeimaand, overleeden, en opgevolgd, door eenen Kleinzoon van haaren overleeden Gemaal (e), die, onder den naam van *Peter den II*, in 't twaalfde jaar zyns ouderdoms, voor Keizer uitgeroepen werdt. 's Vorsten minderjaarigheid en de inwendige beroerten in 't Ryk waren oorzaak, dat men de ontwerpen vaaren liet, welken de overleeden' Keizerin, tegen Zweeden en Deenemarke, en, zo geloofd werdt, ook ten behoeve des Pretendents, gefmeed hadt (f).

1727.

XIII. De Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten bekragtigen de voorafgaande Punten.

De dood der Keizerinne van Rusland en die des Konings van Groot-Britanje zouden, zo ze eerder voorgevallen waren, naar alle waarfchynlykheid, grooter' invloed gehad hebben op den ftaat der zaaken van Europa. Nu vervolgde men den voet der handelingen, die te Weenen en te Parys waren aangevangen. De bekragtigingen der voorafgaande punten, die ook, op zyn tyd, in den Haage, gefchied waren (g), werden, op den negenentwintigften van Hooimaand, tusfchen den Keizer, Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, uitgewisfeld, te Parys (h). De Keizer gaf zelfs, terftond, bevel aan zyne Zuster, de Aartshertoginne *Maria Elizabet*, welke hy, op 't einde des jaars 1724, tot Landvoogdesfe der Oosten-

De Oostendefche Maatfchappy

(e) *Voiez* Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188.
(f) Montgon *Tom.* IV. *p.* 370—377.
(g) *Zie* Refol. Holl. 5 *Juny*. 9 *July* 1727. *bl.* 645, 704. Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 317, 577.
(h) Montgon *Tom.* IV. *p.* 406. *Tom.* V. *p.* 147. Rousset Recueil. *Tom.* III. *p.* 411.

1727. tenrykſche Nederlanden, hadt aangeſteld (*i*), om het eerſte der voorafgaande punten ter uitvoeringe te doen brengen, en het Oktroi der Oostendeſche Maatſchappye te doen opſchorten. Zy gaf 'er, terſtond kennis van aan de Bewindhebbers dier Maatſchappye. Doch de lyst der vertrokken' ſchepen, welken, volgens de voorafgaande punten, vryelyk, zouden mogen te rug keeren, bleef nog eenige weeken agter (*k*). Eindelyk, werdt zy den Staaten, door den Graave van Konigſek-Erps, overgeleverd, op den dertigſten van Oogstmaand. By dezelve bleek, dat 'er nog twaalf ſchepen uit de Indiën verwagt werden, waarvan 'er drie, in Louwmaand, en twee, eerst in Zomermaand deezes jaars, uit de haven van Oostende, in zee geſteken waren. En hieruit was klaarlyk te beſpeuren, om welke reden, men, aan 't Weener-Hof, zo lang gedraald hadt, met het tekenen der voorafgaande punten. De Bewindhebbers der Oostendeſche Maatſchappye hadden dit Hof bewoogen, om hun gelegenheid te laaten, om, voor de opſchorting, nog zo veele ſchepen naar de Indiën te zenden, als zy konden uitrusten. Ook toonde de lyst, hoe zeer de Maatſchappy was toegenomen in vermogen. Zy hadt, ſedert haare opregting, agttien ſchepen naar de Indiën en naar China gezonden, waarvan 'er een in de Ganges gebleeven was, vyf behouden te rug gekeerd waren, en nog twaalf verwagt werden (*l*). Den Heere *Humes*, Bediende der Oostendeſche Maatſchappye,

Wordt opgeschort.

(*i*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1724. *bl.* 284.
(*k*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 344.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 412, 415.

pye, in Bengale, voor deezen, last gehad hebbende, om eenige schepen in de Indiën te koopen, zonder dat men wist, of deeze last uitgevoerd ware (*m*); begeerde de Keizer, naderhand, op de Staaten, dat zy der Maatschappye vryheid laaten zouden, om nog twee schepen te zenden naar de Indiën, mids zy zig verbonde om de schepen, die Humes mogt ingekogt hebben, niet herwaards te laaten komen; maar de Staaten weezen dit verzoek van de hand (*n*). 1727.

Het Spaansche Hof maakt zwaarigheid in 't bekragtigen der voorafgaande punten.

Doch terwyl de Keizer eenen aanvang maakte met het uitvoeren der voorafgaande punten, toonde het Hof van Madrid kleine genegenheid, om ze te bekragtigen en naar te komen. De Hertog van Bournonville hadt ze, gelyk wy boven (*o*) verhaalden, schoorvoetende, getekend. En 't Hof hadt 'er zo dra geene kennis van gekreegen, of hunne Majesteiten gelieten zig verwonderd en misnoegd, over 't voltrekken eener handelinge, welke, zonder hunne kennis, aangevangen was. De Heer van der Meer, den Markgraave de la Paz willende geluk wenschen met de aanstaande Vrede, werdt koel bejegend. Zelfs hieldt de la Paz zig t'eenemaal onkundig van 't gene 'er, te Parys, was voorgevallen. Nogtans, gaf de Koning, op den negentienden van Zomermaand, op 't sterk aanhouden van den Heere van der Meer, zyn woord, dat hy de voorafgaande punten aannam, en in 't staaken der vyandelykheden voor Gibraltar bewilligde. Weinige dagen laater, sloot

Wapen-

(*m*) *Volcz* ROUSSET *Recueil*, *Tom.* III *p.* 414.
(*n*) *Zie* Groot - Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 274.
(*o*) *Bladz.* 438.

1727. floot men ook eene Wapenschorsing voor deeze Stad, die duuren zou, tot dat men tyding kreege van 't bekragtigen der voorafgaande punten: waarna 't beleg, geheellyk, zou opgebroken worden. Maar na deeze bekragtiging werdt nog lang gewagt. De ziekte des Konings van Spanje was hiervan, gedeeltelyk, oorzaak. Doch men vorderde ook nadere verklaring van het *tweede* en *vyfde* der voorafgaande punten. By het tweede, was beraamd „ dat alle regten en bezittingen blyven zouden, gelyk ze geregeld waren, by de Verdragen van Utrecht en Baden, by het viervoudig Verbond, of by de Verdragen en „ Overeenkomsten voor 't jaar 1725 gemaakt, „ en den Keizer noch de algemeene Staaten „ betreffende, en dat, zo 'er eenige veranderingen, omtrent die regten of bezittingen, „ waren voorgevallen, men zulks op de aanstaande Byeenkomst, volgens de gemelde „ Verdragen, regelen en herstellen zou." En dit punt scheen het Hof nadere opheldering te behoeven. In het vyfde punt was, onder anderen, vastgesteld „ dat men elkanderen de schepen, die mogten genomen zyn, met de lading, te rug geeven zou." Maar de Spanjaards hadden, in 't voorleeden jaar, in Vera Cruz, een ryk Engelsch Zuidzeeschip, de *Prins Fredrik* genaamd, aangehouden (*p*); welk, met de laading, twee millioenen ponden sterlings waardig gerekend werdt. En dit schip begeerde men te behouden, in regtvaardige vergoeding, zo men voorgaf, om de schade,

Schorsing voor Gibraltar gesloten.

Handeling van den Ambassadeur van der Meer, aan 't Spaansche Hof.

(*p*) Montgon *Tom.* III. *p.* 82.

de, door de Engelschen, den Spanjaarden aangedaan, met het bezetten der Gallioenen, in Porto Bello. Nog andere zwaarigheden maakte men, aan 't Spaansche Hof, over de uitdeeling van 't zilver en de goederen van byzondere Persoonen, welken met de Vloote uit Amerika waren overgebragt: al het welke het werk der Vrede en de opening der voorgenomen' Byeenkomst zeer vertraagde. De Heer van der Meer, die thans alleen met de zaaken der Hanoversche Bondgenooten, in Spanje, belast was, gaf zig veel moeite, om de Spaansche Staatsdienaars tot andere gedagten te brengen; doch hy slaagde luttel. Ook kreeg hy vermoeden, dat de Hoven van Weenen en Madrid, heimelyk, overeengekomen waren, om de handeling te rekken. Eindelyk, scheen hy, in 't begin van Hooimaand, hoop te scheppen, dat de Markgraaf de la Paz in zyne voorslagen bewilligen zou. Hy verzogt hem, hierop, om postpaarden, op dat hy van 't gehandelde, ten spoedigste, berigt mogt konnen geeven aan zyne Meesters, en aan de Hoven van Frankryk en Engeland. Doch de la Paz zogt, van nieuws, uitstel (q). Van der Meer schreef hem, hierop, eenen uitvoerigen brief, waarin hy hem de ongegrondheid der zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, omstandiglyk, aanwees (r). De dood van George den I, van welke men, omtrent deezen tyd, in Spanje, kennis kreeg, scheen dit Hof, in 't eerst, nog onhandelbaarder te maaken. Doch George de II, 1727.

(q) Montgon *Tom.* IV. *p.* 444—469.
(r) *Voiez* Rousset Recueil *Tom.* IV. *p.* 10.

1727. II, uit schryvens van den Heere van der Meer, vernomen hebbende, dat men, in Spanje, nog ongeneigd bleef, om het schip den Prins Fredrik te rug te geeven, en Gibraltar, geheellyk, te ontheffen van 't beleg, gaf, terstond na zyne komst tot de Kroon, bevel, om nog zes Oorlogsschepen te voegen by 't Esquader onder den Admiraal Wager, die op de hoogte van Gibraltar kruiste. Ook sloot hy, in Slagtmaand, een Verdrag met den Hertoge van Brunswyk-Wolfembuttel, waarby deeze zig verbondt, om, ten dienste des Konings van Groot-Britanje, vyfduizend man gereed te houden (*s*). De Koningen van Frankryk en Groot-Britanje en de Staaten der Vereenigde Gewesten deeden, ondertusschen, door den Heere van der Meer, ernstelyk, aanhouden by den Koning van Spanje, dat hy de goederen, met de Vloote, uit Nieuw Spanje, aangebragt, niet zo zwaar belastte, als hy scheen voor te hebben (*t*). De onderzaaten deezer drie Mogendheden, en vooral die van den Vereenigden Staat, hadden veel deels in 't gene, met deeze Vloote, was aangebragt. En het ophouden der Vloote door de Engelschen hadt, schoon 'er 't belang van den Staat door scheen bevorderd te worden, veel misnoegen en ongerustheid veroorzaakt, onder de Koopluiden: 't welk niet merkelyk afnam, zo lang de Gallioenen nog bezet bleeven, in de Haven van Porto Bello. Ook hadt de aankomst der Vloote, in 't voorjaar, onaangezien 'er 't Hanoversch Verbond by

Hy vordert, dat men de goederen, met de Vloote aangebragt, niet zwaar belastte.

(*s*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 148, Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 254.
(*t*) Montgon *Tom.* V. *p.* 18, 19

by fcheen te zullen benadeeld worden, onder de Spaanfche Koopluiden in Holland, en vooral te Amfterdam, geene mindere vreugde veroorzaakt dan in Spanje zelve. De handeling van den Ambasfadeur van der Meer, die zynen Meesteren, en zelfs den Koningen van Frankryk en Groot-Britanje veel genoegen gaf, werdt, ondertusfchen, van tyd tot tyd, moeilyker, doordien men, in Spanje, tyding gekreegen hadt, dat de Engelfchen zig meester hadden gemaakt van het Eiland Providence, en van eene baaije in Kampeche: ook dat zy eene Sterkte hadden aangelegd, op de kust van Florida (*u*). De hoop op de opening eener Byeenkomst, tot vereffening der hangende gefchillen, fcheen, derhalve, meer af- dan toe te neemen. 1727.

Ondertusfchen, kwam de handelwyze van 't Spaanfche Hof veelen gantsch onbegrypelyk voor. Het Verbond van Hanover was, reeds te vooren, magtiger geweest dan dat van Weenen, welk, na den dood der Keizerinne van Rusland, en na het tekenen en bekragtigen der voorafgaande punten door den Keizer, nog meer verzwakt was; doch daar was, federt eenen geruimen tyd, eene onderhandeling begonnen tusfchen de Hoven van Frankryk en Spanje, waaruit, eerlang, de verzoening tusfchen de twee Kroonen gebooren werdt. En 't fcheen, dat deeze verzoening het Spaanfche Hof hoop deedt fcheppen, dat de Koning van Frankryk minder yveren zou voor de belangen van het Hanoverfche Bondgenootfchap, dan hy tot hier-

Aanmerkingen op het gedrag van het Spaanfche Hof.

(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 184, 252, 254, 292, 239.

1727. hiertoe gedaan hadt: 't welk dan aanleiding gaf, om het bekragtigen der voorafgaande punten te verwylen. 't Gewigt der zaake vordert wel, dat wy hier, kortelyk, verhaalen, op welk eene wyze deeze verzoening bewerkt werdt.

XIV. De Hoven van Frankryk en Spanje verzoenen zig met elkanderen.

De Abt de Montgon, die gelyk wy, te vooren hebben aangetekend (*v*), naar Spanje getrokken was, ten tyde van het Staatsbewind des Hertogs van Bourbon, met heimelyken last, om voorzigtiglyk te arbeiden, tot herstelling der verbroken' vriendschap, tusschen de twee Kroonen, hadt zig, sedert de verheffing des Kardinaals de Fleury, die hem niet gunstig was, minder dan te vooren, konnen kwyten van deezen last, om dat hy zig minder vrienden wist te verkrygen, aan 't Spaansche Hof. Hy hadt zig, nogtans, zo bemind weeten te maaken, by hunne Katholyke Majesteiten, dat zy hem, in 't begin deezes jaars, te rug gezonden hadden naar Frankryk, om, op de bedektste wyze, aanhang te winnen voor Koning Filips; die zynen toeleg, tegen die van den Huize van Orleans, zou begunstigen, wanneer hy, in geval de Koning zonder Zoonen overleedt, aanspraak maaken zou op de Kroone van Frankryk; zyn regt op welke, schoon hy 'er plegtiglyk van afgestaan hadt, hy, nogtans, nimmer, uit het gezigt hadt verlooren (*w*). 't Berigtschrift des Konings van Spanje, den Abt de Montgon, ten deezen einde, ter hand gesteld, is nog in wezen, en in deszelfs *Gedenkschriften* (*x*) te vinden. Ook verhaalt hy, dat hy den Kar-

(*v*) *Bladz.* 361.
(*w*) *Voiez* MONTGON *Tom.* II. *p.* 37, 43, 215, 352, 361, 367.
(*x*) *Tom.* III. *p.* 70. *Voiez aussi Tom.* VIII. *p.* 515.

Kardinaal de Fleury, den Hertog van Bourbon, schoon thans van 't Hof verwyderd, en veele andere Luiden van rang, bragt of versterkte in het voorneemen, om den Koning van Spanje, in zulk eene gewigtige gelegenheid, dienst te doen (*y*). Doch alzo deeze handel zeer bedekt gehouden moest worden, hadt de Koningin hem nog een Geschrift mede gegeven, waarin verklaard werdt „ dat men zig „ bedroog, als men dagt, dat hunne Katholyke Majesteiten afkeerig waren van alle verzoening; dat zy, in tegendeel, gaarne zouden zien, dat zyne Allerchristelykste Majesteit het Weener-Verbond aannam: in welk „ geval zy den onderdaanen van Frankryk de „ goederen wilden uitkeeren, welken hun, uit „ de laading der Vloote en Gallioenen, toekwamen (*z*). En dit Geschrift gaf den Abt aanleiding, om ook over gemeene zaaken te handelen, en den inhoud van zynen geheimen last te beter bedekt te houden. De voorslag, die 'er in vervat was, vondt egter geenen ingang aan 't Fransche Hof (*a*). Doch 't handelen hierover gaf gelegenheid, tot de herstelling der verbroken' vriendschap tusschen de twee Hoven. Montgon bewoog den Kardinaal, om eenen brief te schryven aan de Koninginne van Spanje, die gunstiglyk beantwoord werdt (*b*). Daarna, besloot Koning Lodewyk zelf, aan Koning Filips te schryven, op de verze-

1727.

(*y*) *Tom.* III. *p.* 137—147, 218—226, 295. *Tom.* IV. *p.* 293, 342. *Tom.* V. *p.* 196.

(*z*) Montgon *Tom.* III. *p.* 81.

(*a*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 80.

(*b*) Montgon *Tom.* III. *p.* 191.

1727. zekering, die Montgon den Kardinaal gedaan hadt, dat zulks van goede uitwerking zyn zou. Ook kwam 'er behoorlyk antwoord op deezen brief (*c*): waarna de verzoening geoordeeld werdt voltrokken te zyn. Lodewyk de XV. besloot, kort hierna, wederom eenen Ambassadeur te zenden naar Spanje. De *Graaf van Rottembourg* werdt tot deeze aanzienlyke waardigheid benoemd. Hy kwam, in 't begin van Wynmaand deezes jaars, aan, te Madrid (*d*).

XV. Sterfte hier te Lande.

De Vereenigde Gewesten, en Holland in 't byzonder, werden, in den Zomer en Herfst deezes jaars, bezogt met heete koortsen, welken, in 't gemeen, besmettelyk geoordeeld werden, en veele menschen uit het leeven rukten. Te Amsterdam, daar anders, by gewoone tyden, in den Herfst, naauwlyks tweehonderd menschen ter weeke begraaven worden, begroef men 'er nu, verscheiden' weeken agtereen, tusschen de zes- en zevenhonderd.

Dood van den Raadpensionaris Hoornbeek.

De Raadpensionaris van Holland, Izaak van Hoornbeek, die, in Hooimaand des jaars 1725, nog voor vyf jaaren aangenomen was geworden (*e*), was ook, op den zeventienden van Zomermaand (*f*), aan eene uitteerende ziekte, overleeden, in den ouderdom van eenenzeventig jaaren (*g*). Zyn gewigtig Ampt, welk, eenigen tyd, by voorraad, door *Jakob Godefroi, Baron van den Boetselaar*, als eerste der Heeren Edelen, waar-

(*c*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 299—304, 421, 434.
(*d*) Montgon *Tom.* V. *p.* 251, 821.
(*e*) Resol. Holl. 18 *July* 1725. *bl.* 534.
(*f*) Resol. Holl. 21 *Juny* 1727. *bl.* 677.
(*g*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1727. *bl.* 315.

Mr. SIMON VAN SLINGELAND,
Raadpensionaris van Holland.

A. Schouman del. naar de Origineele Schildery van Ph. van Dyk — J. Houbraken fec.

Is Tirion excudit

waargenomen geweest was, werdt, op den zeventienden van Hooimaand, opgedraagen aan den Thesaurier Generaal, *Mr. Simon van Slingeland*. Hy verscheen, twee dagen daarna, voor de eerste reize van zyn leeven, in de Vergadering van Holland: 't welk, veelligt, nimmer, eenen Raadpensionaris, voor hem, gebeurd was. Men beëedigde hem, op dezelfde Instructie, waarop zyn voorzaat het zelfde Ampt bekleedt hadt. Ook werdt hem dezelfde wedde, te weeten, twaalfduizend guldens in 't jaar, toegelegd, wordende hem daarenboven, in geval hy 't Raadpensionarisschap, t'eenigen tyde, mogt afleggen, een jaargeld van vierduizend guldens beloofd (*h*).

1727. De Thesaurier-Generaal Simon van Slingeland volgt hem op.

XVI. Handeling over de belasting op de goederen en 't zilver met de Spaansche Vloote aangebragt.

De uitslag der handelinge aan 't Spaansche Hof was het gewigtigst voorwerp van de zorge der Vereenigde Staaten. Het ophouden van het zilver en van de goederen, die, met de Vloote, in Spanje waren aangebragt, veroorzaakte den Spaanschen Koopluiden, hier te Lande, groote schade. De Koning scheen gezind, de onderzaaten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, welken een aanzienlyk gedeelte van dit zilver en van deeze goederen toekwam, zo zwaar te belasten, als of hy, met hen, in openbaaren oorlog geweest was. Men wilde hun de Stukken van Agten, die tegen agt Reaalen de Plata *geregistreerd* waren, tegen negen en eene halve Reaalen, uitdeelen, waarby zy twintig ten honderd verliezen zouden. De Staaten, hiervan kennis bekomen hebbende,

(*h*) *Zie* Resol. Holl. 17, 19 *July* 1727. *bl.* 734, 737. Groot Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 56, 57, 58.

1727. de, beslooten den Heere van der Meer aan te schryven „ dat hy den Koning vertoonen moest, „ hoe zeer zulk eene zwaare belasting streedt, „ met het *vyfde* der voorafgaande punten;" doch alzo zy van hun besluit, vooraf, kennis gaven aan de Fransche en Engelsche Gezanten, in den Haage, merkte de Markgraaf de Fenelon aan „ dat men eerst de gedagten der „ Hoven van Frankryk en Groot-Britanje „ behoorde te weeten, om daarna, in eene „ gemeene zaak, gelykerhand, te arbeiden." Ook verzogt hy eenige opheldering, omtrent de verhooging der stukken van agten, van welke gewaagd was. De Afgevaardigden der Staaten hernamen „ dat men hun onderregt hadt, „ dat, ten tyde van den Hertoge van Ripperda, de munt in Spanje verhoogd was, en „ de stukken van agten op negen en een halve Reaalen de Plata gesteld; doch dat zy „ oordeelden, dat zulk eene verhooging geene plaats behoorde te hebben, omtrent het „ zilver, op de Vloote en Gallioenen, voor „ rekening van byzondere Persoonen, gelaaden; om dat dit zilver, in wezen, aan deeze Persoonen toebehoorde, waarom het hun „ ook zo als het was moest uitgeleverd worden. Hen te verpligten het zilver naar de „ Munt te brengen, om het, met de gemelde „ verhooging, te rug te ontvangen, was eene „ soort van belasting. Wat de gewoone * belasting betrof; zy waren onderregt, dat dezelve, in Oorlogstyden, wel plag verhoogd „ te worden; doch in tyden van Vrede, gelyk „ men zulke tyden verstaan moest, door de „ *vrye tyden*, waarvan, in 't *vyfde* der vooraf- „ gaan.

* *Indulto.*

„ gaande Punten, gewaagd werdt, was zy niet „ hooger dan vyf ten honderd geweest. Eindelyk, hadden ze van het besluit der Staaten „ kennis willen geeven aan de Gezanten „ op „ dat de poogingen van hunne Hoog-Mogendheden, aan het Spaansche Hof, door die „ van hunne Allerchristelykste en Groot-Britannische Majesteiten, ondersteund, te betere uitwerking hebben zouden." Ook verwierven de drie Mogendheden, eerlang, dat de stukken van Agten tot agt Realen de Plata werden gerekend, by de uitdeeling: doch de belasting begeerde men geweldiglyk te verhoogen. De Heer van der Meer, die, uit den naam der drie Mogendheden, gehandeld hadt, hadt niet konnen verwerven, dat men, in Spanje, de tegenwoordige tyden, als *vryen* en *vreedzaamen*, aanzage. 1727.

XVII. Handeling om 't Spaansche Hof tot bekragtiging en uitvoering der voorafgaande Punten te beweegen.

De overige zwaarigheden, die 't Spaansche Hof maakte, bleeven nog in volle kragt. 't Beleg van Gibraltar werdt nog niet opgebroken. Men weigerde de herlevering van 't schip den Prins Fredrik, en men vorderde, dat de Engelschen het Eiland Providence en de baai op de kust van Kampeche verlieten: ook dat zy de Sterkte deeden slegten, welke zy, op de kust van Florida, hadden opgeworpen. Men verwagtte veel goeds van de aankomst des Graaven van Rottembourg (q), die, terstond, met den Markgraave de la Paz, in onderhandeling tradt, en last hadt, om ronde verklaaring te vorderen, of men de voorafgaande punten, in derzelver waare betekenis, begeerde te be-

(q) Rousset Recueil, *Tom*: IV. *p*. 30—33.

1727. bekragtigen, of niet. Hy ontkende niet, onder 't handelen „ dat Spanje gegronde reden van „ klaagen hebben kon, over 't gedrag der En„ gelſchen in Amerika; doch hy verſtondt, „ dat deeze klagten, op de Byeenkomst, be„ hoorden gebragt te worden, en dat men, „ midlerwyl, de voorafgaande punten ter uit„ voeringe brengen moest, waartoe de Ko„ ning zig, by zyne ondertekening, verpligt „ hadt: of zo zyne Majeſteit vorderde, dat „ Groot-Britanje hem, vooraf, voldeede, zou „ dit Ryk ook, vooraf, herlevering vorderen „ konnen van alle de ſchepen, na de Utrecht„ ſche Vrede, door de Spaanſche Kustbewaar„ ders, genomen: 't welk eene langwyligheid „ en verwarring brengen zou in de handeling, „ die regt bekwaam zou zyn, om Europa te „ dompelen in dezelfde zwaarigheden, welken „ men, door het treffen der voorafgaande pun„ ten, zo gelukkiglyk, meende weggenomen „ te hebben: te meer, daar de Engelſchen ver„ klaard hadden, liever de wapenen te willen „ herneemen, dan van hunne regten afſtaan „ (r)." Op deeze wyze, ſprak Rottembourg in 't begin; doch men kreeg vermoeden, dat hy, toeleggende, om, als gewoonlyke Ambasſadeur van Frankryk, in Spanje te blyven, zig aangenaam zogt te maaken aan 't Spaanſche Hof, en hierom, naderhand, wat zagter toon ſloeg (s). Ook oordeelden ſommigen, dat men, in Spanje, nog al hoop ſchepte op eenen opſtand in Engeland; alwaar, inderdaad, veel ver-

(r) Montgon Memoir. Tom. IV. p. 338—343.
(s) Montgon Tom. V. p. 383, 468.

verdeeldheid was in 't Parlement; en dat men zig verbeeldde, dat de Kroon, liever dan, in zulke omstandigheden, eenen uitheemschen oorlog aan te vangen, besluiten zou, tot de herlevering van Gibraltar en Port Mahon (*t*). 1727.

Doch de Heer van der Meer, en de Engelsche Gezant *Benjamin Keene*, die, na 't tekenen der voorafgaande punten, te Madrid gekomen was, drongen, eerlang, zo sterk op antwoord, dat de Graaf van Rottembourg, aangezet door brieven van den Kardinaal de Fleury, eindelyk, bewilligde in een Ontwerp van 't Spaansche Hof, waarby de herlevering van 't schip den Prins Fredrik, op zekere voorwaarden, werdt toegestaan. Hy zondt dit Ontwerp naar Frankryk. Doch men schreef hem „ dat Engeland het nimmer zou aanneemen." Hy kreeg, toen, van nieuws, bevel, om, nevens Van der Meer en Keene, aan de Spaansche Staatsdienaars te verklaaren „ dat de Hanoversche Bondgenooten niet langer in onzekerheid konden blyven, en volstrektelyk begeerden te weeten, wat zy te wagten hadden, oorlog of vrede?" Van deezen last lekte, eer hy voltrokken werdt, iet uit aan 't Spaansche Hof, welk hierop veranderde van gedagten. De Gezanten van Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, de zaaken, vooraf, bereid hebbende, hielden, op den eersten van Wintermaand, eene byeenkomst met den Graave van Konigsek en den Markgraave de la Paz. Men kwam, hier, overeen, dat Rottembourg eenen brief schryven zou aan de la Paz, behel-

Voorslag der Spaanschen.

Eisch der Hanoversche Bondgenooten.

(*t*) Montgon *Tom.* V. *p.* 347.

1727. helzende de voorwaarden, op welken, de Koning van Groot-Britanje begeerde, zig te verdraagen: op welken brief, de la Paz zou antwoorden, en, in zyn antwoord, de aanneeming der gemelde voorwaarden vervatten. 't Geschiedde (*u*). Rottembourg schreef „ dat „ men, zonder nader bescheid af te wagten, „ alle overgebleeven' zwaarigheden zou kon„ nen wegneemen, alzo de Koning van Groot„ Britanje beloofd hadt, terstond, bevel te „ geeven, aan zyne Admiraals Hosier en Wa„ ger, om uit de Indiën en Spanje naar huis „ te keeren. *Ook wilde hy aan de beslissing der „ aanstaande Byeenkomst verblyven, of het schip „ de Prins Fredrik eenigen verbooden handel ge„ dreeven hadt: in welk geval, men deswege, „ behoorlyke voldoening geeven zou, zo wel als „ omtrent alle de Pryzen, welken men, weder„ zyds op elkanderen veroverd hadt, zullende men „ elkanderen ook voldoen, wegens het krenken der „ Verdragen, na't jaar* 1725: mids de Koning „ van Spanje zig verbonde, om, 1. het beleg „ van Gibraltar, terstond, op te breeken, „ de zaaken herstellende in den staat, waar„ in zy, volgens de Utrechtsche Vrede, be„ hoorden te zyn. 2. Bevel te geeven, om „ het schip den Prins Fredrik over te leveren „ aan de bedienden der Engelsche Zuidzee„ Maatschappye, te Vera Cruz, die 't naar „ Europa zouden voeren; na dat men een „ lyst van de laadinge gemaakt zou hebben, „ laatende, midlerwyl, den Koophandel der „ Engelschen in Amerika vry blyven, op den „ voet

Hun Ontwerp

(*u*) MONTGON *Tom.* V. *p.* 462—473.

1727.

„ voet van het Verdrag van Asſiento. 3. De „ goederen, met de Vloote aangebragt, uit te „ deelen aan de eigenaars (*v*)."

wordt door de Spaanſchen, tegen afſpraak, met eene merkelyke uitzondering, aangenomen.

De Markgraaf de la Paz bewilligde, gelyk men afgeſproken was, op den derden van Wintermaand, ſchriftelyk, in de voorwaarden van deezen brief. Alleenlyk maakte hy eene merkwaardige verandering in het punt, welk wy, met eene ſchuine letter, hebben doen drukken, en welk, in zyn antwoord, op deeze wyze, geſteld was: „ Dat men, op de aanſtaande „ Byeenkomst, zou onderzoeken, of het ſchip „ de Prins Fredrik niet of al gehouden ware, „ te voldoen de ſchade, welke door het lang „ bezet houden der Haven van Porto Bello „ veroorzaakt was; waaromtrent men, vol„ gens de uitſpraak der Byeenkomst, voldoe„ ning geeven zou: zullende den zelfden re„ gel ook plaats grypen, ten opzigte van alle „ de Pryzen, wederzyds genomen, en van de „ verdere ſchade, welke men elkanderen in „ den Koophandel mogt hebben aangedaan: „ midsgaders, van de heimelyke en openbaa„ re krenkingen der Verdragen en Verbindte„ nisſen, voor het jaar 1726, ingevolge van „ het tweede der voorafgaande punten (*w*)."

De Koning van Spanje bewilligt, eindelyk, in een verbeterd Ontwerp.

De Graaf van Rottembourg, 't zy hy deeze verandering niet gemerkt hadt, 't zy hy ze van klein gewigt rekende, 't zy, eindelyk, gelyk waarſchynlykst is, dat hy zig te zeer voegde naar 't Spaanſche Hof, ontving het Ontwerp van den Markgraave de la Paz, en zondt het naar

(*v*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 31.
(*w*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 36.

1727. naar Frankryk. Van der Meer en Keene hadden hem, ondertusschen, reeds te kennen gegeven, hoe zeer het hun mishaagde. Ook werdt het, in Frankryk en in Engeland, van de hand geweezen (x). Rottembourg arbeidde, sedert, zo ernstelyk, om den misslag, dien hem zyne toegeevendheid hadt doen begaan, te doen herstellen, dat hunne Katholyke Ma-
1728. jesteiten, eindelyk, bewilligden in eene verandering van het jongste Ontwerp, waarin de Koning van Groot-Britanje genoegen nam (y). Het punt, waarover 't geschil viel, werdt 'er in gesteld, op deeze wyze: „ De Koning van „ Groot-Britanje staat toe, dat, in de Byeenkomst, onderzogt en afgedaan worden de „ klagten, welken de Spanjaards, wegens verbooden handel en andere zaaken, ten opzigte van het schip den Prins Fredrik, hebben „ mogten: ook, dat de verdere eischen, welken men tegen elkanderen hadt, aldaar worden afgedaan: midsgaders, dat men 'er beslisse, of de pryzen, welken men in zee op „ elkanderen veroverd hadt, behooren weder„ gegeven te worden, of niet." In de overige punten, was het Ontwerp van den Graave van Rottembourg, genoegzaam woordelyk, gevolgd. Het veranderd Ontwerp werdt, door de Keizerlyke, Fransche, Spaansche, Engelsche en Staatsche Staatsdienaars, den zesden van Lentemaand des jaars 1728, op het Pardo, getekend (z). Daar verliep egter nog eeni-

(x) Montgon *Tom.* V. *p.* 482, 483, 486. *Tom.* VI. *p.* 35, 36.
(y) Montgon *Tom.* VI. *p.* 50.
(z) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 45. Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. p. 150. Montgon *Tom.* VIII. *p.* 152 — 157.

nige tyd, eer men 't volkomen eens werdt, wegens den last, dien de Koningen van Spanje en Groot-Britanje geeven zouden aan hunne onderhoorigen in Amerika; en eer het Spaansche Hof besloot, de werken voor Gibraltar te slegten, en de Spaansche troepen te doen vertrekken. 't Een en 't ander gelukte, nogtans, eindelyk (*a*), en alles scheen zig te schikken, tot eene algemeene bevrediging der misnoegde Mogendheden van Europa. 1728.

XVIII. Naamen der voornaamste Gevolmagtigden op de aanstaande Byeenkomst te Soissons.

Ook verwagtte men nu, eerstdaags, de opening der Byeenkomst, op welke de openstaande geschillen stonden vereffend te worden. Zy moest, volgens de voorafgaande punten, te Aken worden gehouden. Doch men veranderde van gedagten, op verzoek van den Kardinaal de Fleury, die tot eersten Gevolmagtigde des Konings van Frankryk benoemd was, en zig bezwaarlyk zo verre van 't Hof verwyderen kon. Kameryk werdt dan, wederom, tot de handelplaats benoemd. Doch om dat deeze Stad nog te ver van Compiegne of Marly was, daar 't Fransche Hof zig gemeenlyk bevondt, besloot men, den Kardinaal nog verder te gemoet te gaan, en te Soissons te vergaderen (*b*). De Gevolmagtigden der meeste Mogendheden kwamen, hier, in Zomermaand, aan. De Keizer zondt 'er den Groot-Kanselier, *Filips Lodewyk*, *Graaf van Sinzendorff*, *Joan Christoffel Pentenrieder*, Baron van Adelshausen, en *Leopold*, *Graaf van Windischgratz*. Pentenrieder, op den tienden van Oogstmaand, overleeden zynde, werdt, door den Ba-

(*a*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 172, 173.
(*b*) Montgon *Tom.* V. *p.* 104—106.

1728. Baron de Fonseca, 's Keizers Gezant in Frankryk, opgevolgd. Van wege Frankryk, waren, behalve den Kardinaal de Fleury, tot de handeling gevolmagtigd de Markgraaf de Fenelon en de *Graaf van Brancas-Cerest*: van wege Spanje, Don Michiel Jozef, Hertog van Bournonville, *Don Alvaro de Navia Osorio*, *Markgraaf de Santa Cruz*, en *Don Joachim Ignatius de Bairenechea*, Hofmeester der Koninginne (*c*). De Koning van Groot-Britanje hadt tot zyne Gevolmagtigden benoemd William Stanhope, tweeden Kamerling van 's Konings Huis, en, voor deezen, Ambassadeur aan 't Spaansche Hof, Horatio Walpole, buitengewoonen Ambassadeur in Frankryk, en *Steven Pointz*. De Staaten hadden tot de handeling verkooren de Heeren Cornelis Hop, Oud Schepen en Raad der Stad Amsterdam en Bewindhebber der Westindische Maatschappye; *Steven Hurgronje*, Burgemeester van Vlissingen en Bewindhebber der Oostindische Maatschappye, en Sikko van Goslinga, Grietman van Franekeradeel. De Heer van Goslinga hadt verzogt van de bezending verschoond te worden; deels ter oorzaake zyner hooge jaaren, maar vooral, om dat de geldmiddelen van Friesland de kosten deezer aanzienlyke bezendinge bezwaarlyk draagen konden; doch de andere Gewesten hielden ernstelyk aan by de Staaten van Friesland, dat zy Goslinga bewoogen. Holland boodt zelfs aan, de helft der kosten op zig te willen neemen, zo lang Goslinga zig tot de handeling zou laaten gebruiken (*d*): waarop hy

(*c*) *Voiez* Montgon *Tom.* V. *p.* 105.
(*d*) Resol. Friesl. 4 *Octob.* 29 *Novemb.* 1727, *aangeh. in 's* Jagtpr. *gedr.* 1737. *bl.* 102, 103.

hy zig hadt laaten overhaalen. Wyders, hadden Rusland, Zweeden, Deenemarke, Poolen, de Keurvorsten van Beieren en de Palts, en de Hertogen van Lotharingen, Modena en Holstein ook hunne Gezanten op de Byeenkomst, te Soissons; alwaar zelfs twee afgezondenen van de Oostendesche Maatschappye, de Bewindhebbers *Patyn* en *Proly*, werden toegelaaten (*e*). 1728.

XIX. Schets van de inzigten en belangen der handelende Mogendheden: als van den Keizer en Spanje.

De verschillende inzigten en belangen der handelende Mogendheden, zelfs der zulken, die, door de twee Verdragen van Weenen of van Hanover, onderling aan elkanderen verbonden waren, deedt veelen vreezen, dat de Byeenkomst te Soissons geen' beteren uitslag hebben zou, dan die van Kameryk, voor omtrent drie jaaren, gehad hadt. 't Best, dat men zig voorstelde, was eene langduurige handeling. De Keizer en Spanje, schoon verbonden door het Weener-Verdrag, hadden geheime inzigten, die tegen elkanderen aanliepen. De Keizer hadt beloofd, de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza aan den Infant Don Carlos te zullen opdraagen, en 'er reeds Akten van verleend: doch, den Paus en den Groot-Hertog van Toskane tegen deeze Akten *geprotesteerd* hebbende (*f*), hadt deeze opdragt, zo vermoed werdt, tot heimelyk genoegen des Keizers, zyn vol beslag nog niet gekreegen. Midlerwyl, was *François Farnese*, Hertog van Parma, die met *Dorothea van Nieuwburg*, Weduwe zyns Broeders Odoard Farnese, gehuwd geweest was, wien zy de tegenwoordige Koningin

(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 174.
(*f*) *Zie* hier voor, *bl.* 288.

1728. gin van Spanje gebaard hadt, in Sprokkelmaand des jaars 1727, onverhoeds overleeden. Zyn Broeder, *Antonio Farnese*, was hem opgevolgd in de Regeering (*g*), en zelfs, wat laater, in de egt getreden met de Prinsesse *Henriette van Modena* (*h*). En dit Huwelyk, zo 't vrugtbaar bleek, maakte de verwagting van den Infant Don Carlos, ten opzigte van Parma en Piacenza, nog onzekerer, dan zy te vooren was. Het Spaansche Hof hadt, om zig van de Italiaansche Staaten te verzekeren, al voor lang, heimelyk, voorgenomen, in de plaats van zesduizend Zwitsers, gelyk by 't viervoudig Verbond beraamd was (*i*), zesduizend Spanjaards te voeren naar Italie: waarin Frankryk en Groot-Britanje, reeds by een geheim punt van 't Verbond van 't jaar 1721, bewilligd hadden (*k*). Doch men dagt het nu, openlyk, te bedingen, op de Byeenkomst te Soissons. De Keizer zogt, daarentegen, het invoeren van Spanjaarden in Italie, uit al zyn vermogen, te voorkomen. Hy vreesde, dat het Huis van Bourbon hem, allengskens, te magtig worden zou, in Italie; en zig, door den tyd, meester maaken van zyne andere bezittingen in dit Gewest. Hy zogt, hierom, Groot-Britanje en de Staaten te ontsteeken met argwaan tegen dit Huis, en hen te beweegen, om, in allen geval, alleenlyk Zwitsers, en geene Spanjaards, in Italie te laaten voeren. Wyders, stondt hem, met deeze twee Mogendheden, het stuk der Oost-

(*g*) Montgon *Tom.* III. *p.* 420—423.
(*h*) Montgon *Tom.* V. *p.* 391.
(*i*) *Zie* hier voor, *bl.* 175.
(*k*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.

Oostendesche Maatschappye te vereffenen. En eindelyk zogt hy de voornaamste handelende Mogendheden te beweegen, tot eene belofte, om de Pragmatike Sanctie, of vastgestelde opvolging in 't Huis van Oostenryk, te handhaaven: waarin de meesten merkelyke zwarigheden zagen. De handeling over 's Keizers belangen alleen moest, derhalve, den Gevolmagtigden op de Byeenkomst te Soissons lang werk verschaffen. Tusschen Spanje en Groot-Britanje, waren ook verscheiden' zaaken af te doen; waarvan wy, reeds te vooren, gewaagd hebben. Spanje begeerde vergoeding voor 't nadeel, by 't ophouden en bezetten der Vloote en Gallioenen, in Amerika, geleeden. De Engelschen vorderden, hiertegen, 't schip den Prins Fredrik te rug, en begeerden de schade gebeterd te hebben, die hun, sedert eenige jaaren, door de Spaansche Kustbewaarders, was toegebragt. Het vereffenen deezer geschillen stondt geschaapen, veel tyds te zullen kosten: doch men verwagtte niet, dat Spanje styf op zyne eischen staan zou, als het Groot-Britanje en de Staaten maar beweegen kon, om in het overvoeren der zesduizend Spanjaards naar Italie te bewilligen. Frankryk, voor zig zelf, niets van belang te vorderen of te voldoen hebbende, kon bekwaamlyk het ampt van scheidsman en middelaar, tusschen de handelende Mogendheden, waarneemen.

1728.

Van Spanje en Groot-Britanje.

Doch behalve de genoemden, waren 'er nog andere geschillen onder de Vorsten en Staaten van Europa in wezen, welken men voorhadt, op de Byeenkomst te Soissons te brengen, of op welken men, ten minsten, onder 't hande-

Van eenige Leden des Duitschen Ryks.

1728. len, het oog hadt. De Huizen van Beieren en Saxen maakten aanspraak op een gedeelte van de Oostenrykſche nalaatenſchap, en zagen, hierom, ongaarne, dat men de voornaamſte Mogendheden tot het handhaaven der Pragmatike Sanctie zogt over te haalen. Maximiliaan Emmanuel, Keurvorst van Beieren, in Sprokkelmaand des jaars 1726, overleeden zynde (*l*), was opgevolgd door zynen Zoon *Karel Albrecht*, die met Maria Amelia, Dogter van Keizer Jozefus, gehuwd was, en uit deezen hoofde aanſpraak maakte op een gedeelte der Oostenrykſche nalaatenſchap, zo de Keizer, zonder Zoonen, overleedt. De Keurprins van Saxen was, insgelyks, gehuwd met eene Dogter van Keizer Jozefus, *Maria Jozefa* genaamd, die hem reeds eenen Zoon en eene Dogter gebaard hadt. De Huizen van Brandenburg, Saxen, Sultzbach en Tweebruggen beweerden regt te hebben, op Gulik en Berg, welke Hertogdommen nog bezeten werden door den Keurvorst van de Palts, *Karel Filips*, die geene Zoonen hadt, en omtrent zeventig jaaren oud was (*m*). De Huizen van Brunswyk-Lunenburg en Anhalt hadden eiſchen op Saxen-Lauwenburg. De zaak van *Karel Leopold*, Hertog van Mekelemburg, maakte ook veel gerugts, ten deezen tyde, en hadt geenen kleinen invloed op de handelingen te Soisſons. De Hertog was, genoegzaam van den aanvang zyner Regeeringe af, in geſchil geweest met den adel zyns Hertogdoms, welk zo hoog liep, dat

(*l*) *Voiez* Montgon. Memoir. *Tom.* I. *p.* 484.
(*m*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* III. *p.* 192—196.

dat de Keizer, tusschen beide komende, den Hertog ontzette van 't bewind zyner Staaten, welk aan den Keurvorst van Hanover, en den Hertoge van Brunswyk-Lunenburg-Wolfembuttel opgedraagen werdt. Doch, kort voor 't openen der Byeenkomst te Soissons, was hierin verandering gemaakt. De Keizer, t'onvrede op de twee Bestierders, die, in de gemeene zaaken van Europa, andere inzigten volgden dan hy, gaf 't bewind over Mekelemburg aan *Karel Lodewyk*, Broeder van Karel Leopold, en stelde, nevens de twee genoemde Vorsten, den Koning van Pruissen, als Hertog van Maagdenburg en Medebestierder der Neder-Saxische Kreits, aan, om Karel Lodewyk te handhaaven in 't bewind (*n*). De Koning van Pruissen beweerde ook, by mangel van mannelyk oir, tot alle de Keizerlyke Leenen van 't Hertogdom Mekelemburg geregtigd te zyn. Doch dit maakte George den II, als Keurvorst van Hanover, en den Hertog van Wolfembuttel te ongenegener, om 't bewind, welk hem, door den Keizer, opgedraagen was, te erkennen. Hier uit ontstondt een twist tusschen de voornaamste Duitsche Vorsten, die veele jaaren duurde (*o*), en niet nalaaten kon eenigen invloed te hebben op de handelingen te Soissons. De twist tusschen den Vorst en de Stenden van Oostfriesland, van welke wy, hiervoor (*p*), gewaagd hebben, en die, in zeker opzigt, overeenkomst hadt met

1728.

(*n*) *Voiez* Du Mont Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 156. Suplem. *au* Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 210 & *suiv.*

(*o*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VII. *p.* 1—292.

(*p*) *Bladz.* 282.

1728. met de Mekelemburgsche zaak, hadt, insgelyks, vry wat invloed, op de handelingen te Soissons.

Van de Noorder Kroonen. De Noorder Kroonen hadden ook inzigten, die onderling verschilden, en op welken men, in de Byeenkomst te Soissons, het oog houden moest. De Hertog van Holstein, gedraagen door de Hoven van Weenen en Petersburg, en, zo vermoed werdt, ook door de Koningen van Poolen en Pruissen, maakte eisch op de Kroone van Zweeden, en scheen slegts te wagten op de gelegenheid, om zynen eisch te doen gelden. Ook zogt hy hersteld te worden in 't Hertogdom Sleeswyk, in 't bezit waarvan, Frankryk en Groot-Britanje beloofd hadden, den Koning van Deenemarke te zullen handhaaven (*q*): of, zo hem dit niet gelukken mogt, oordeelde hy, dat hem ten minste eenig ander Vorstelyk goed, in de plaats van Sleeswyk, moest worden toegelegd. Zyn Zoon, in Sprokkelmaand deezes jaars gebooren, hadt, gelyk men het thans aan het Russische Hof begreep, het naaste regt tot de Kroone van dit Keizerryk, in geval de jonge Keizer, Peter de II, zonder nakomelingschap overleedt; alzo Anna Petrowna, Dogter van Peter den I, die deezen Zoon ter weereld gebragt hadt, in Bloeimaand, gestorven was. En dit uitzigt verpligtte den Hertog van Holstein ook, om zig naauw vereenigd te houden met de Mogendheden, die zyne belangen voorstonden. De Koning van Deenemarke hadt eenig verschil met de Steden Hamburg en Lubek; welk egter niet veel invloed hadt

(*q*) *Zie* hier voor, *bl.* 379, 404.

hadt op de gemeene zaaken: doch de twist over 't Hertogdom Sleeswyk noodzaakte hem, de Hanoverſche Bondgenooten zeer te ontzien. Ondertusſchen, hadt hy Groot-Britanje en den Staaten, in den aanvang deezes jaars, geen klein misnoegen gegeven, door het opregten eener Oostindiſche Maatſchappy te Altena; waartoe *Jozias van Asperen*, Koopman van Amſterdam, hem de eerſte aanleiding gegeven hadt (*r*). Men wilde deeze Maatſchappy doen doorgaan voor de herſtelde Maatſchappy van Tranquebar, welke, reeds voor eenige jaaren, te Koppenhagen, opgeregt geweest was (*s*): werwaards zy ook, eerlang, verplaatst werdt; alzo eenigen, by gerugte, verſpreid hebbende, dat de nieuwe Maatſchappy, met het zelfde oogmerk, opgeregt was, als die van Misſiſippi in Frankryk, en die van de Zuidzee in Engeland, de inſchryvingen, te Altena, belet hadden (*t*). De tegenwoordige ſtaat van 't Hertogdom Koerland en Semigallie veroorzaakte ook merkelyke ongerustheid in 't Noorden. De Hertog *Ferdinand* hadt geene kinderen. Hy was, in 't jaar 1711, zynen Neeve *Fredrik Willem* opgevolgd, die met de Rusſiſche Prinſesſe *Anna Iwanowna*, Dogter van den Czaar *Iwan Alexowitz*, Broeder van Keizer Peter den I, gehuwd geweest was. Rusland hadt, uit deezen hoofde, en vooral om dat Koerland dit Ryk dekt tegen Poolen, reden om zorg te draagen, dat de toekomende Hertog in de Rusſiſche belan-

1728.

(*r*) Reſol. Holl. 10 *Maart* 1728. *bl.* 257.
(*s*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 1—42. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 149.
(*t*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 314—319.

1728. langen was. Poolen, van welk Koerland, oudtyds, ter leen ontvangen was, zogt, daarentegen, dit Hertogdom, na de dood van Hertoge Ferdinand, geheellyk, van zig te doen afhangen. Maar de Stenden van Koerland, bedugt, dat zulk eene afhangkelykheid nadeelig zyn zou aan hunnen Godsdienst, hadden, in 't jaar 1726, Graaf *Maurits van Saxen*, natuurlyken Zoon des Konings van Poolen, tot toekomenden Hertog verkooren; hoewel deeze keuze, door den Landdag van Grodno, in 't voorleeden jaar gehouden, vernietigd was. Zelfs hadt men Graaf Maurits genoodzaakt, het Hertogdom te verlaaten; waarover de Republyk van Poolen zig, van deezen tyd af, 't bestier scheen te willen aanmaatigen (*u*). De Godsdienst hadt invloed, op den twist over Koerland. Doch aan verscheiden' oorden in Duitschland, in Poolen en elders, waren, gelyk wy reeds, by verscheiden' gelegenheden, hebben aangemerkt, geschillen over den Godsdienst tusschen de Roomsch-Katholyken en Protestanten ontstaan, die de Ryksdagen in Duitschland verdeeld hielden (*v*), en hierom ook van belang werden, met opzigt op de handelingen te Soissons, die, ook uit deezen hoofde, niet konden nalaaten van langen duur te zyn.

XX. Van de Staaten der Vereenigde — Doch midden onder de menigvuldige verdeeldheden en twisten, welken de verschillende inzigten en belangen van zo veele Mogendheden op de Byeenkomst te Soissons scheenen te

(*u*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* III. *p.* 471—490. DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 131, 132, 138. Suplem. au Corps Dipl. *Tom.* II. *P.* II. *p.* 188—208.
(*v*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 327.

te zullen moeten veroorzaaken, ſtelden de Staaten der Vereenigde Geweſten zig, in de gantſche handeling, alleenlyk twee voornaame oogmerken voor: de geheele vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye, die ſlegts voor zeven jaaren opgeſchort was, en voldoening omtrent de zaaken van Oostfriesland (*w*), alwaar 's Keizers Gemagtigden, de Keurvorst van Saxen en de Hertog van Brunswyk-Wolfembuttel, zig een gezag aanmaatigden, welk zy verſtonden te ſtryden met de oude Overeenkomſten, tusſchen den Vorst en de Stenden; en ligtelyk het regt van pandſchap, welk zy, wegens verſtrekte penningen, op de inkomſten des Vorſtendoms en de Stad Embden hadden, midsgaders, het regt om bezetting in Embden te houden, te zullen konnen benadeelen. Doch beide deeze oogmerken waren moeilyk te bereiken. De Keizerſchen hadden, tot nog toe, geene ooren gehad naar eene geheele vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye. Zy verſtonden de Verdragen, uit kragte van welken, men deeze vernietiging vorderde, anders dan de Staaten, en gaven 't, duidelyk, te kennen, in zekere Latynſche Verhandeling, welke, kort voor den aanvang der Byeenkomst te Soisſons, te Weenen, verſpreid werdt (*x*). Over de Oostprieſche zaaken, hadden zy ook andere gedagten, gelyk men, in 't voorgaande gedeelte deezer Geſchiedenisſe, dikwils, heeft konnen opmerken. 't Vereffenen deezer twee punten ſcheen, derhalve, ten hoogſte moei-

1728.

Geweſten.

(*w*) *Zie* hier voor, *bl.* 282 enz.
(*x*) *Voez* une Traduct. de ce Traité *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* V. *p.* 15—171. & ſpecialem. *Ch.* IV. *p.* 119.

1728. moeilyk te zullen vallen. De Staaten nogtans, zig, zo wel als Groot-Britanje, ziende aangezogt door het Spaansche Hof, welk, eindelyk, bespeurde, dat het Weener-Verdrag niet beantwoordde aan de verwagting, die men 'er, in Spanje, van gehad hadt, beoogden, door middel van dit Hof, dat van Weenen te doen besluiten, om hun, in de twee genoemde punten, voldoening te verschaffen. De Spaanschen toonden zig niet ongezind, om den Staaten, hierin, genoegen te geeven, zo deezen, van hunnen kant, zig met Frankryk en Groot-Britanje wilden vereenigen, om de inzigten van Spanje in Italie te helpen bevorderen (y). Frankryk en Groot-Britanje hadden zig, hiertoe, by het viervoudig Verbond, en nog nader, by 't Verdrag van 't jaar 1721, reeds verpligt (z). Doch de Staaten hadden zig, ten deezen opzigte, nog buiten alle verbindtenis gehouden. Ook zagen ze 'er nog zwaarigheid in. Zy vreesden, dat de Keizer het overvoeren der zesduizend Spanjaarden naar Italie, met geweld, zou zoeken te beletten, en dat hieruit een algemeene oorlog ontstaan zou, dien zy, uit al hun vermogen, zogten te voorkomen. Zy stelden zig, hierom, voor, niet te bewilligen in 't gene Spanje begeerde, dan wanneer 't geschieden kon, zonder dat 'er oorlog uit te wagten ware. Het Weener-Hof kantte zig, te meer, tegen het overvoeren der Spanjaarden, om dat het, na het sluiten der Verdragen met Spanje, in den jaare 1725, merkelyk

van

(y) *Volez* Montgon *Tom.* VI. *p.* 243, 265.
(z) *Zie hier voor, bl.* 174 *en* 236

van inzigten veranderd was. Het Verdrag van Hanover, en de inhoud der voorafgaande punten, waarby de Keizer genoodzaakt geworden was, in de opschorting der Oostendesche Maatschappye te bewilligen, hadt de Keizerschen doen zien, hoe magtig het Bondgenootschap ware, welk zig tegen hen vereenigd hadt, en hoe klein een' onderstand het Bondgenootschap met Spanje hun toebrengen kon. De verzoening tusschen Frankryk en Spanje deedt hen ook denken, dat het met 's Keizers belang streedt, de magt van 't vereenigd Huis van Bourbon nog meer te sterken, door zig, zo naauw, als, sedert het jaar 1725, geschied was, verbonden te houden met Spanje. Men neigde, derhalve, te Weenen, allengskens, wederom tot de oude maatregels van het Huis van Oostenryk. Men zogt zig van 't Verbond met Spanje te ontslaan; waartoe het oogmerk van het Hof van Madrid, om zesduizend Spanjaarden, in de plaats van zesduizend onzydigen of Zwitsers, gelyk by 't Weener-Verdrag beraamd was, naar Italie te voeren, goede gelegenheid gaf. Men zogt, daarentegen, de vriendschap van Groot-Britanje en de Staaten, die, sedert de opregting der Oostendesche Maatschappye, in groote afkeerigheid veranderd was, te herwinnen, en het evenwigt van Europa te brengen op den voet, waarop het, door de Utrechtsche Vrede, gebragt geweest was: en men bediende zig, looslyk, van den Kardinaal de Fleury zelven, om de Zee-Mogendheden hiertoe te brengen (*a*). Doch deezen, en de Staaten in

1728.

(*a*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 157, 159.

1728. inzonderheid, bezeffende, dat men hen noodig hadt, maakten gebruik van de gelegenheid, om op het vernietigen der Oostendesche Maatschappye aan te houden. Men liet zig verluiden, dat het Weener-Hof hiertoe, veelligt, komen zou (*b*), zo de Hanoversche Bondgenooten en de Staaten in 't byzonder goedvinden konden, de Pragmatike Sanctie te handhaaven, en het overvoeren der Spanjaarden naar Italie te beletten. Doch deeze twee punten hadden ook veel overlegs noodig. Zo de Staaten in 't laatste bewilligden, verlooren ze de gunst van Spanje; zo zy 't eerste toestonden, haalden ze zig den ondank van verscheiden' Duitsche Vorsten op den hals, en liepen gevaar van zig, t'eenigen tyde, ingewikkeld te vinden in eenen lastigen oorlog. De verschillende belangen van den Keizer en van Spanje en andere Mogendheden, met welken de Keizer in vriendschap stondt of verbonden was, maakten de handeling, derhalve, moeilyk voor de Staaten. Zy hielden, ondertusschen, hun groot oogmerk, de vernietiging der Oostendesche Maatschappye, geduuriglyk, in 't gezigt, en neigden dan eens naar de zyde van Spanje, om den Keizer te eerder te doen besluiten tot deeze vernietiging; dan wederom naar de zyde des Keizers, om Spanje te doen afstaan van 't vorderen van al te lastige voorwaarden: al 't welke, zo wy vertrouwen, uit het gantsche beloop der handelinge, te Soissons en elders, duidelyk, blyken zal.

XXI. Opening

De Byeenkomst te Soissons werdt, op den veer-

(*b*) Montgon *Tom.* VI. *p.* 265.

veertienden van Zomermaand, geopend, op het Kasteel aldaar. De Gevolmagtigden van den Keizer, Frankryk, Spanje, Groot-Britanje en de Staaten begaven zig, tegen elf uuren, derwaards. Van wege de Staaten, was de Heer van Goslinga nog maar alleen te Soissons aangekomen; naardien de Heer Hop, door onpasselykheid, opgehouden werdt, en de Heer Hurgronje te laat benoemd was. Goslinga hadt, vooraf, den Kardinaal de Fleury gesproken te Compiegne; en deeze Staatsdienaar hadt zig genegen verklaard, om de belangen van den Staat te helpen bevorderen, op de Byeenkomst. Van Compiegne, hadt de Ambassadeur zig begeven naar Soissons, en, ten bestemden tyde, naar 't Kasteel. Hier werdt hy aan de koets ontvangen door den Intendant der Generaliteit van Soissons, die hem geleidde naar 't Vertrek, daar de Byeenkomst stondt gehouden te worden. De Gevolmagtigde van Spanje volgde hem kort: waarna de Kardinaal de Fleury en de twee andere Fransche Staatsdienaars intraden. De Kardinaal sprak den anderen Gevolmagtigden eerst aan: die allen, kort na elkanderen, aankwamen. De Keizerschen verscheenen de laatsten, en werden, op gelyke wyze, ontvangen, ingeleid en aangesproken (c). Alle de Gevolmagtigden plaatsten zig, zonder rang, aan eene ronde tafel, in armstoelen. De Graaf van Sinzendorf opende de onderhandeling, met eene korte rede, strekkende om den Kardinaal de Fleury te pryzen, over zynen yver tot bevor-

1728.

der Byeenkomst te Soissons.

(c) Verhaal van de Heeren extr. Ambass. Hop, Hurgronje en Goslinga, bl. 1—7. MS.

1728. vordering der Vrede, en om elk van 's Keizers geneigdheid daartoe te verzekeren. De Kardinaal beantwoordde deeze aanſpraak, beleefdelyk, betuigende, in alle de Gevolmagtigden, met welken hy geſproken hadt, gelyke geneigdheid tot vrede beſpeurd te hebben. Ook dankte hy hun allen, dat zy zig de moeite wel hadden willen geeven, om te Soisſons ſamen te komen. De gantſche zitting werdt, grootendeels, in wederzydſche beleefdheden, doorgebragt (*d*). Twee dagen hierna, kwam de Heer Hop te Soisſons aan. Wat laater, kwam 'er, volgens de gewoonte, in diergelyke gelegenheid, een Reglement uit, tot behoudenis der goede orde, onder de menigvuldige Bedienden der Gevolmagtigden (*e*). In de tweede ſamenkomst, die den zeventienden gehouden werdt, werden de Volmagten onderzogt (*f*). Ook beſloot men toen, des Maandags en des Donderdags, gewoonlyk, te vergaderen. Het Franſche Hof bevondt zig, ten deezen tyde, te Compiegne, omtrent zes uuren van Soisſons, werwaards de Kardinaal de Fleury zig begaf. De meeste Gevolmagtigden volgden hem. Ook nam de Heer Hop deeze gelegenheid waar, om den Koning te begroeten. Midlerwyl, hadt de Graaf van Sinzendorf zig, in een byzonder geſprek te Soisſons, reeds laaten verluiden „ dat de Keizer nooit beſluiten zou „ tot de vernietiging der Maatſchappye van Oost-

(*d*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 174—177. MONTGON *Tom.* VI. *p.* 291—295.

(*e*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 177.

(*f*) Verbaal der extr. Ambasſad. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 14, 15. *MS.*

„ Oostende, en dat het werk van Oostfriesland 1728.
„ niet tot de tegenwoordige Byeenkomst behoorde," waar uit niet veel goeds van de handeling voorſpeld werdt voor de Staaten (*g*). De Staatſche Ambasſadeurs, reeds een Ontwerp van hunnen eisch gemaakt, en aan den Kardinaal vertoond hebbende, hadden, op zynen raad, uitgeſteld, dien ſchriftelyk over te leveren aan de Keizerſchen en Spaanſchen, om dat deezen met het opſtellen hunner eiſchen draalden. Men ſchreef dit draalen toe aan den wankelenden ſtaat van 't Hof van Madrid, alwaar de Koning voorhadt, voor de tweedemaal, afſtand te doen van de Regeeringe, ten behoeve van den Prinſe van Aſturie. Doch de Koningin vondt, eerlang, middel, om hem te doen veranderen van gedagten (*h*). De Gevolmagtigden, midlerwyl, omtrent den agtentwintigſten, te Soisſons te rug gekeerd zynde, vonden de Staatſchen geraaden, niet langer te draalen; maar twee dagen daaraan, volgens afſpraak met de Franſchen en Engelſchen, den Gevolmagtigden des Keizers en des Konings van Spanje, de eiſchen van hunne Hoog-Mogendheden, ſchriftelyk, over te leveren. De Heer Hop voerde het woord. De Graaf van Sinzendorf en de Hertog van Bournonville namen 't Geſchrift, beleefdelyk, aan, beiden betuigende, dat hunne Meesters, welken zy 't zouden toezenden, ten hoogſte gezind waren, om den Staaten genoegen te geeven (*i*). Men vorderde, in

De Staatſchen doen hunnen eisch.

(*g*) Verbaal der extr. Ambasſad. HOP, HURGRONJE en GOSLINGA *bl.* 16—25. *MS.*

(*h*) Verbaal *als boven bl.* 26, 27, 30.

(*i*) Verbaal *als boven bl.* 33 enz. *Voiez aussi* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 182.

1728. in dit Geschrift, uit den naam der Staaten, welker eisch, van wege Frankryk en Groot-Britanje, ondersteund werdt, 1. „de geheele „vernietiging der Oostendesche Maatschap- „pye, en de volkomen' ophouding, voor al- „toos, van allen handel op de Indiën, zo uit „de Oostenrykſche Nederlanden, als uit alle „andere Gewesten, welken, voor de dood „van Koning Karel den II, tot de Spaansche „heerschappye behoord hebbende, nu, door „zyne Keizerlyke en Katholyke Majesteit, „bezeten werden. 2. het naarkomen van het „Munstersch Verdrag, van de zyde des Ko- „nings van Spanje, in opzigt van den handel „op de Indiën, en gevolgelyk, dat de Oos- „tenrykſche Nederlanden, die, toen zy, door „den Koning, aan den Keizer werden afge- „staan, uitgeslooten waren van de Vaart op „de Indiën, nog van dezelve uitgeslooten „bleeven, volgens de Verdragen van Munster „en Utrecht. 3. dat de Koning van Spanje het „duistere en nadeelige, welk, in 't Verdrag „van Koophandel, met den Keizer, in 't jaar „1725, gesloten, gevonden werdt, nader „geliefde op te helderen en te herstellen, de „onderzaaten der Staaten, voortaan, hande- „lende, gelyk de meest begunstigde volken; „zo als, by 't Verdrag van Utrecht, beloofd „was. 4. Herstelling van de ongelyken, door „de onderdaanen des Konings van Spanje, den „onderzaaten der Staaten aangedaan, volgens „een' byzondere Lyst, door de Westindische „Maatschappye opgesteld en vermeerderd, „en by deeze eischen gevoegd. 5. Billyke vol- „doening aan de Bondgenooten." Ten be-

ſlui-

ſluite, werdt verklaard „dat de Staaten geneigd „waren, te treeden in alle de maatregels, „welken men goedvinden zou, in 't werk te „ſtellen, tot behoudenis eener duurzaame en „algemeene Vrede. Ook behielden ze zig „het regt voor, om deeze eiſchen, in den „loop der handelinge, nader te verklaaren en „uit te breiden (*k*)." De Groot-Britanniſche Gevolmagtigden leverden ook, eerlang, hunne eiſchen aan de Spaanſchen over. Zy werden, voor 't grootſte gedeelte, ingewilligd; twee punten uitgenomen. De Spaanſchen wilden zig tot geenen anderen afſtand van Gibraltar en Port Mahon verbinden, dan, volgens de overeenkomst van den jaare 1716, en behoudens eens ieders regt. Ook konden zy die van Guipuscoa niet verpligten, om van de Viſchery op Terreneuve af te ſtaan, indien zy, gelyk by het Utrechtsch Verdrag bedongen was, hun regt daartoe toonen konden (*l*). De *Graaf van Basſewitz*, Gevolmagtigde van den Hertoge van Holſtein, vorderde, omtrent den zelfden tyd, vergoeding, door bemiddeling der handelende Mogendheden, voor het nadeel, hem van den Koning van Deenemarke aangedaan, door het bemagtigen van het Hertogdom Sleeswyk (*m*). Doch ik weet niet, dat hierop eenig antwoord kwam. 1728.

Maar de eiſchen der Staatſchen werden, beide door de Keizerſchen en Spaanſchen, in 't begin van Hooimaand, beantwoord. De Keizer- Antwoord op dezelven.

(*k*) Verb al der extr. Amb. *Byl.* N. 10, 12, 13, 14. *MS.* *Voiez* ROUSSET Recueil. *Tom.* V. *p.* 1 4 — 197.
(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 201 — 111.
(*m*) Verbaal *als boven*, *bl.* 48. *Byl.* N. 15. *Voiez* ROUSSET Recueil. *Tom.* V. *p.* 211.

1728. zerschen gaven, slegts in 't algemeen, te kennen „ dat zy 't Regt zyner Keizerlyke en Katholyke Majesteit, om den Oostenrykschen Nederlanderen Oktroi te verleenen tot den handel op de Indiën, hielden voor ten hoogste gegrond; doch dat hy, uit liefde tot de Vrede, den Staaten wel zo veel genoegen wilde geeven, als met zyne regten en den welstand zyner onderdaanen bestaanbaar was. „ Dat men 't Verdrag van Koophandel van den jaare 1725, zo zou verklaaren, dat 'er de Staaten geen' argwaan uit zouden konnen opvatten: en dat de Keizer, nevens de Staaten, geneigd bleef, de algemeene Vrede te helpen bevorderen." In byzondere gesprekken, hadden zy te kennen gegeven „ dat de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden ten minste een gedeelte der Vaarte op China moesten blyven behouden, of dat de Staaten, tegen de vernietiging der Maatschappye, een gedeelte der onderstandgelden, die zy, volgens het Verdrag van Barriere, uit de Oostenrykſche Nederlanden trokken, moesten laaten vallen." Doch de Staatschen merkten hierop aan „ dat de Munsterſche Vrede zelfs de Kastiliaanen van de vaart op de Indiën uitsloot, verder dan zy ze toen hadden; weshalve 'er de ingezetenen der Oostenrykſche Nederlanden geen regt altoos op konden voorwenden. Dat ook de onderstandgelden, door de Staaten, by 't Verdrag van Barriere, bedongen, nog niet toereikten tot het onderhoud der bezettingen en Vestingwerken, in de Plaatsen van Barriere, en derhalve, dat het besnoeijen dier

door de Keizerſchen en Spaanſchen.

„ on-

1728.

„ onderstandgelden de Staaten ligtelyk zou „ konnen beweegen, om deeze Plaatsen niet „ langer ten behoeve des Keizers te bewaa- „ ren (*n*)." In het antwoord der Spaanschen, welk te gelyk met dat der Keizerschen overgeleverd werdt, las men, dat zy niet minder gezind waren dan deezen en de Staatschen, om tot bevordering der algemeene Vrede te arbeiden. Voorts, zouden zy de klagten der Staatschen, over de verongelykingen der Spaansche Kustbewaarderen, naar Madrid zenden, en het antwoord, welk zy 'er op krygen zouden, den Staatschen mededeelen (*o*). Wat laater ontvingen de Staatschen, te Soissons, een Afschrift van een Vertoog, welk, aan den Graave van Konigsek-Erps, in den Haage, ter hand gesteld, en aan de Aartshertoginne, Landvoogdesse der Oostenrykische Nederlanden, toegezonden was, van wege de Staaten. Het behelsde eene aanwyzing van verscheiden' punten, waarin het Verdrag van Barriere kwalyk was naargekomen, van de zyde des Keizers; zo ten opzigte der Grensscheidingen in Vlaanderen, als ten opzigte van het heffen eeniger tollen op de Maaze, door den Koning van Pruissen, en van het aandeel, welk de Staaten, in de gemeene Lasten van het Overkwartier van Gelderland, te draagen hadden. Ook klaagde men, over gebrek van voldoening eeniger agterstallen (*p*). Doch my is niet gebleeken, welk ant-

De Staaten klaagen over inbreuk op 't Verdrag van Barriere.

(*n*) Verbaal der extraord. Amb. *bl.* 37 enz. *MS.*
(*o*) Verbaal *als boven bl.* 51 enz. *Byl.* N. 17, 18, 19. *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 198, 200.
(*p*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 214—239.

1728. antwoord op deeze klagten, van 's Keizers zyde, gegeven werdt. De zaaken van Oostfriesland gaven den Gevolmagtigden der Staaten op de handelinge ook, van tyd tot tyd, eenig werk: doch wy spaaren 't verslag daarvan tot bekwaamer gelegenheid.

XXII. De handeling te Soisfons verflaauwt.

Ondertusschen, begonden de handelingen te Soisfons, in Hooimaand, merkelyk te verflaauwen. De Kardinaal de Fleury, zig te zeer belast vindende door den overvloed der byzondere zaaken, welken op de Byeenkomst gebragt werden, handelde, over de gewigtigsten, welke opzigt hadden op de algemeene Bevrediging, met sommige Gevolmagtigden, die hem, van tyd tot tyd, volgden of verzelden. Weinige Gevolmagtigden bleeven te Soisfons: en schoon men, hier, nog samenkwam, werdt 'er luttel voorgesteld van gewigt; en nog minder afgedaan (q). Ondertusschen, was de Heer Hurgronje, den negenden van Oogstmaand, ook te Soisfons aangekomen (r). De Heer Hop deedt, van tyd tot tyd, een keer naar 't Fransche Hof: terwyl de twee andere Ambassadeurs, of ten minste de Heer Hurgronje, zig gemeenlyk te Soisfons bleef onthouden. De Kardinaal de Fleury, die 't ampt van middelaar nog waarnam, zag wel haast, dat 'er geen kans ware, om eene algemeene bevrediging te wege te brengen. Hy besloot, hierom, een veertienjaarig Bestand voor te slaan, geduurende het welke, alle dingen blyven zouden in den vreedzaamen staat, waarin zy, door de voorafgaande Pun-

De Kardinaal de Fleury slaat een veertien-

(q) Verbaal der extr. Ambass. bl. 68 enz. 82 enz. 91 enz.
(r) Verbaal als boven bl. 94.

Punten, gebragt waren. Zyn Ontwerp bestondt uit *tien* Leden, die hierop uitkwamen: „ 1. In „ gevolge van het tegenwoordig Bestand, zou „ 'er goede verstandhouding, opregte vriend- „ schap, en volkomen' rust plaats hebben, „ onder alle de handelende Mogendheden. „ 2. De Verdragen van Utrecht, Radstad en „ Baden, het Verdrag van den Haage van den „ jaare 1717, het viervoudig Verbond en alle „ de Verdragen en Overeenkomsten, voor het „ jaar 1725 gesloоten, zouden de grondslag „ zyn van het tegenwoordig Verdrag, voor „ zo ver zy, daarby, niet veranderd waren. „ 3. De Keizer zou, om dezelfde redenen, „ welken hem bewoogen hadden, de Oosten- „ desche Maatschappy voor zeven jaaren op te „ schorten, dezelfde Maatschappy opschorten, „ voor nog ---- jaaren daarenboven; binnen „ welken tyd, men, aan de verscheiden' Ho- „ ven, zou arbeiden aan het wegneemen der „ hinderpaalen, die 't goed verstand tusschen „ den Keizer en de Staaten zouden konnen „ stooren. 4. Men zou Gemagtigden benoe- „ men, om de geschillen, tusschen den Koning „ van Deenemarke en den Hertoge van Hol- „ stein, in opzigt van het Hertogdom Sleeswyk, „ te onderzoeken, en in der minne af te doen: „ ten welken einde, zy, binnen drie maanden „ ten langste, te Hamburg, zouden byeen- „ komen. Ook zouden alle de Bondgenooten „ zig vereenigen, om de rust in 't Noorden „ te onderhouden, en alle daadelykheden „ te voorkomen. 5, De Fransche, Groot- „ Britannische en Staatsche Gevolmagtigden, „ geoordeeld hebbende, dat, in het Weener-

1728.

—— jaarig Bestand voor.

 „ Ver-

1728. „ Verdrag van Koophandel, verscheiden' punten begrepen waren, welken aanliepen tegen vroeger' Verdragen, voor 't jaar 1725 geslooten, en hierboven bevestigd; in gevolge van welke punten, de onderzaaten des Keizers gunstiger behandeling zouden konnen vorderen, dan de onderzaaten der drie andere Mogendheden; zo zouden de Spaansche Gevolmagtigden verklaaren, dat zulks nimmer de meening des Konings van Spanje geweest was: in welke verklaaring, de Keizer berusten zou. 6. De Keizer en de Staaten zouden, zonder uitstel, Gemagtigden benoemen, die te Brussel byeenkomen zouden, om, in gevolge van het Verdrag van Barriere, binnen twee jaaren, een' Lyst te maaken van de Regten, tusschen de ingezetenen der Oostenrykische Nederlanden, die van Groot-Britanje, en die der Vereenigde Gewesten. 7. Men zou, binnen drie maanden, Gemagtigden benoemen, die te - - - - - - zouden byeenkomen, en in 't minnelyke arbeiden, om de zaaken van den Koophandel, zo wel in de Indiën als in Europa, op den voet der voorgaande Verdragen, te herstellen. Ook zouden zy 't geschil afdoen over de pryzen, welken de Spanjaards en Engelschen, ter zee, op elkanderen veroverd hadden. 8. Frankryk, Spanje en de Staaten zouden ook Gemagtigden benoemen, om de bezwaarnissen te onderzoeken, welken de drie genoemde Mogendheden, ten opzigte van den Koophandel, of wegens genomen' schepen, tegen elkanderen, hebben mogten. 9. In geval 'er, geduurende den

„ tyd

„ tyd van - - - - -, iet tegen den inhoud van „ dit Verdrag ondernomen mogt worden, zou„ den alle de Bondgenooten zig vereenigen, „ om de schade te doen vergoeden, en alle „ daadelykheden te voorkomen. 10. De han„ delende en tot de handeling genodigde Mo„ gendheden zouden allen in dit Verdrag be„ greepen zyn, met naame de Koningen van „ Zweeden, Deenemarke en Pruisfen, de Czaar, „ de Hertog van Holstein, de Landgraaf van „ Hessen-Kassel, en de Huizen van Beieren „ en de Palts: behoudende de handelende par„ tyen de vryheid aan zig, om 'er, daarna, „ met gemeen goedvinden, ook andere Vors„ ten en Staaten in te begrypen (s)." 't Ontwerp des Kardinaals zou den Zee-Mogendheden, veelligt, niet kwalyk behaagd hebben. Doch de Keizer en Spanje vonden 'er geen genoegen in. De Keizer hadt veel tegen het tweede en derde punt. De Spaanschen verstonden ook, dat men het tweede, zevende en agtste punt, merkelyk, veranderen moest. Doch de voornaamste reden, waarom de Keizer en Spanje het Ontwerp van de hand weezen, was, dat 'er hunne byzondere belangen niet in geregeld waren. Het groot oogmerk des Keizers was, ter gelegenheid van eene handeling, tot behoudenis der algemeene ruste aangelegd, de voornaamste Mogendheden, met naame Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten, te beweegen, om de handhaaving zyner *Pragmatike Sanctie* op zig te neemen (t); waaromtrent, in 't Ontwerp, niets

1728.

Zyn voorslag behaagt den Keizer en Spanje niet.

(s) Verbaal der extr. Ambass. *bl.* 111. *Bylag. N.* 33. *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 301.

(t) Verbaal *als boven bl.* 116, 117, 119. *Byl. N.* 34, 35, 40. *Voiez* MONTGON *Tom.* VI. *p.* 310. *Tom.* VII. *p.* 199.

1728. niets beraamd was. De Koning, en vooral de Koningin van Spanje waren 'er zeer op gesteld, dat de Infant Don Carlos verzekerd werdt van de opvolging in de Hertogdommen Toskane, Parma en Piacenza. Zy hadden zelfs, op 't einde des voorleeden jaars, den Markgraaf de Monteleone afgezonden naar Italie, om de gezindheid der Italiaansche Vorsten en Staaten te polsen. Doch hy was, in Grasmaand deezes jaars, te rug gekeerd, zonder zig zeer te konnen beroemen over de geneigdheid der Italiaansche Hoven, om tot de bevordering der oogmerken van Spanje de hand te leenen (*u*). Het Hof van Madrid werdt dan, meer en meer, bevestigd in de gedagten, dat het zyne oogmerken in Italie niet zou konnen bereiken, zo de zesduizend Spanjaarden niet derwaards gevoerd werden: en hieromtrent, was, in het Ontwerp des Kardinaals, niets bepaald. De Spaanschen vorderden, dat men 't 'er, in een byzonder punt, byvoegde. Doch hiertegen kanteden zig de Keizerschen, beweerende, dat zulks stryden zou met het viervoudig Verbond, waarin alleen van onzydige troepen gewaagd was. Maar hierop bragten de Spaanschen het geheim punt van het Verbond, met Frankryk en Groot-Britanje gemaakt (*v*), voor den dag, waarby bleek, dat deeze twee Mogendheden, in 't overvoeren van Spaansche troepen, bewilligd hadden. De Keizerschen hadden, voorheen, wel vermoeden; doch nooit zekere kennis gehad van zulk een geheim punt (*w*), en

(*u*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 162—172.
(*v*) *Zie* hier voor, *bl.* 236.
(*w*) *Voiez* MONTGON *Tom.* VII. *p.* 311.

1728. en 't was hun gantsch niet aangenaam, dat hun vermoeden nu bleek, gegrond geweest te zyn. Zy gaven verscheiden' redenen, waarom het den Keizer niet te vergen ware, dat hy afginge van het viervoudig Verbond. Maar de Spaanschen hernamen ,, dat de Keizer beloofd hadt, ,, Don Carlos te verzekeren van de opvolging ,, in de Italiaansche Staaten; dat hy reeds verscheiden' Akten hadt verleend (*x*), strekkende om zyne beloften te voltrekken; dat ,, het overvoeren der zesduizend Spanjaarden ,, de voltrekking van 's Keizers beloften of gemakkelyker of moeilyker maaken moest. Dat ,, hy, in 't eerste geval, zo hy ter goeder trouwe handelde, gelyk men vertrouwen moest, ,, blyde behoorde te zyn, dat hem gelegenheid ,, verleend werdt, om 'er een nieuw bewys ,, van te geeven: of zag hy ongaarne, dat een ,, tak van 't Huis van Bourbon zig vestigde in ,, Italie; zo moest hy, in het tweede geval, ,, geene zwaarigheid maaken, om in eenen ,, voorslag te bewilligen, die zyne heimelyke ,, inzigten bevorderde (*y*)." De Spaanschen spraken niet van een derde geval, welk nader met de waarheid overeenkwam. De Keizer zag ongaarne, dat Don Carlos zig in Italie vestigde; en hy hieldt het overvoeren der Spanjaarden voor een bekwaam middel, om den Infant, of eigenlyker Spanje zelf, van de Italiaansche Staaten te verzekeren; en hierom alleen maakte hy zwaarigheid, om 'er in te bewilligen.

De

(*x*) *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 151—155. ROUSSET Recueil. *Tom.* V. *p.* 374—400, 447—453.
(*y*) MONTGON *Tom.* VI. *p.* 306—310.

1728.

XXIII. Maatſchappy van Biskaje.

De Koning van Spanje, zonder den argwaan te ſchroomen, welke, door het opregten van nieuwe Maatſchappyen van Koophandel, by de handeldryvende Mogendheden, verwekt werdt, beſloot, omtrent deezen tyd, Oktroi te verleenen aan de Maatſchappye van Biskaje, die reeds in 't jaar 1720 opgeregt was, en jaarlyks eenige gewapende ſchepen, uit de havens van S. Sebastiaan en Pasſage, zenden zou naar de kust van Caraques, om den Cacaohandel te dryven (z). De Koning van Groot-Britanje en de Staaten, bedugt, dat de handel hunner onderzaaten in de Westindiën veel te lyden zou hebben van deeze Maatſchappye, deeden, onder anderen ook te Soisſons, hun best, om het verleende Oktroi te doen intrekken. Doch hunne poogingen waren vergeefs. Het Hof van Madrid verſtondt, dat de Koning van Spanje niet verpligt was, iemant rekenſchap te geeven van de middelen, welken hy goedvondt ter hand te ſlaan, om den Koophandel zyner onderdaanen te beſchermen en te doen toeneemen (a).

Verdrag met Tripoli.

Terwyl men, op de Byeenkomst te Soisſons, vergeefs handelde over eene algemeene Bevrediging, ſlooten de Staaten der Vereenigde Gewesten, op den vierden van Wynmaand, een byzonder Verdrag van Vrede en Koophandel met de Regeering van Tripoli, op den voet der voorgaande Verdragen (b).

In

(z) Reſol. Gener. 23 *Octob.* 1728. *MS. Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII *P.* II. *p.* 157.

(a) Verbaal der extr. Ambasſad. *Byl. N.* 38, 39. *MS. Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 239 — 251. Montgon *Tom.* VII. *p.* 7, 8.

(b) *Zie* Groot-Plakaatb. VI. *Deel*, *bl.* 318.

In Zweeden was, reeds in 't jaar 1724, een bevel uitgekomen, verbiedende, op verbeurte van schip en goed, aan alle vreemdelingen, eenige andere goederen, met hunne eigen' of bevragte schepen, binnen 't Ryk te brengen, dan de gewassen en stoffen van hun eigen Land, of van hunne buitenlandsche Volkplantingen. De Staaten, bevroedende, dat zulk een bevel zeer strekte tot benadeelinge van den Koophandel hunner onderzaaten, gaven, in Wintermaand deezes jaars, een Plakaat uit, waarby den onderdaanen van Zweeden en Finland in 't byzonder verbooden werdt, eenige andere waaren, met hunne eigen' of buitenslands bevragte schepen, binnen deeze Landen te brengen, dan die in Zweeden of Finland wieschen, vielen, of gewerkt, of, uit de Zweedsche Volkplantingen of Handelplaatsen, aangebragt werden (c). 1728. Plakaaten, wegens den Koophandel van Zweeden.

De Staaten van Holland, omtrent deezen tyd, het regt van inboorlingschap verleend hebbende aan eenige buiten geboorenen, met de bevoegdheid, om tot eerampten te konnen bevorderd worden; gaf zulks gelegenheid, om dit voorregt overvloediger te verzoeken, dan voorheen plag te geschieden. Doch deeze verzoeken werden, somtyds, afgeslaagen. Het Lid der Edelen, beslooten hebbende, *Vincent Willem, Baron van Hompesch*, een' Guliksch' Edelman, in de orde te beschryven; maakten eenige Steden zwaarigheid, om hem ter Vergaderinge van Holland toe te laaten, voor hy, door 's Lands Staaten, *genaturaliseerd*, of met het regt De Baron van Hompesch wordt in de Ridderschap van Holland beschreeven.

(c) *Zie* Groot-Plakaatb, VI. *Deel*, *bl.* 268.

1728. regt van inboorlingschap vereerd geworden was. Ook geschiedde dit, sedert: en kreeg toen de Baron van Hompesch, als Heer van Genderen, onder 's Lands Edelen zitting. De Stad Schoonhoven, die, kort te vooren, met moeite, verworven hadt, dat *Willem, Baron van Liere, Heere van Katwyk*, in de hoedanigheid van haaren Pensionaris, zitting ter Vergaderinge van Holland was toegestaan (*d*), kantte zig meest tegen de toelaating des Heeren van Hompesch. Zy werdt, eenigszins, ondersteund, door Amsterdam (*e*). Doch de oneenigheid, die hierover ontstondt, hadt geen gevolg, en werdt haast bygelegd. Ondertusschen, kan ik niet voorby, hier aan te merken, dat Schoonhoven, in 't redeneeren tegen de toelaating van den Baron van Hompesch, zig onder anderen beriep op het *Verbaal van Andries de With* en de *Acte van Non-prejuditie van den jaare* 1619, stukken beide, van welken wy ook, op zyne plaats, gebruik hebben gemaakt (*f*), alzo zy ons, onder anderen, midden onder eene verzameling van afschriften van egte *Resolutien* en Aantekeningen, de Ridderschap betreffende, ter hand gekomen waren, en ons geene blyken van onegtheid scheenen mede te brengen. Doch nu verklaarden de Edelen „ dat zy deeze twee „ Stukken niet voor egt konden aanneemen, „ om dat zy ze niet in hunne *Retroacta* vonden „ aangetekend (*g*). Ook erkende Amsterdam, „ niet te weeten, waar de oorsprongkelyken te „ vin-

(*d*) Resol. Holl. 24 *Jan.* 1728. *bl.* 110.
(*e*) Resol. Holl. 18 *Maart*, 23 *April*. 24 *Juny*, 2 *July*, 18, 20 *Aug.* 21 *Sept.* 1728. *bl.* 289, 407, 586, 612, 764, 788, 929.
(*f*) X. *Deel*, *bl.* 32 enz.
(*g*) Propos. der Ridderfch. *van* 2 *July* 1728.

„ vinden waren (*h*):" 't welk wy, by deeze gelegenheid, wel hebben willen te boek stellen, op dat de Leezer weeten zou, dat 'er aan de egtheid deezer stukken, in laater' tyd, getwyfeld is; terwyl wy aan zyn onzydig oordeel overlaaten, te beslissen, of de redenen van twyfeling gegrond genoeg geweest zyn, of niet. 1728.

XXIV. Heimelyke handel des Kardinaals de Fleury met de Keizerschen en Spaanschen.

De Spaanschen zogten, ondertusschen, te Soisfons, te Versailles, te Compiegne, en overal, waar 't Fransche Hof zig onthieldt, den Kardinaal de Fleury, te beweegen, om hunne oogmerken, in Italie, te begunstigen. Zy volgden hem, overal, en hielden, dikwils, afzonderlyke Byeenkomsten met hem, die niet nalieten, eenigen argwaan te verwekken, onder de Engelschen en Staatschen. Van de andere zyde, handelde de Graaf van Sinzendorf ook, dikwils, heimelyk, met den Kardinaal, hem zoekende te beduiden, dat de Leden des Duitschen Ryks, nimmer, zouden konnen bewoogen worden, om in het overvoeren der Spanjaarden te bewilligen; en dat Spanje zig, hierom, behoorde te houden aan het viervoudig Verbond. Doch deeze heimelyke handel vermeerderde ook de agterdogt der Keizerschen en Spaanschen, omtrent elkanderen, en omtrent den Kardinaal. De Keizerschen, vermoedende, dat de Kardinaal, de grootheid van 't Huis van Bourbon zoekende te bevorderen, ligtelyk, in 't overvoeren der Spanjaarden bewilligen zou, zogten wantrouwen tegen Frankryk te verwekken in de Engelschen en Staatschen, en deezen, allengskens, te doen neigen tot

(*h*) Propos. der Stad Amsterd. *van* 18 *Aug.* 1728.

1728. tot het herstellen der oude en naauwe Verbindtenisse met het Huis van Oostenryk: en hunne redenen zouden, in de tegenwoordige omstandigheden, spoedig genoeg ingang gevonden hebben, zo men den twee Mogendheden, in 't stuk van den Koophandel, volkomen genoegen gegeven hadt (*i*).

De Hertog van Bournonville doet een' keer naar Spanje.

De Engelschen en Staatschen, hiertoe ook arbeidende by de Spaanschen, vernamen wel haast, dat hunne bewilliging in 't overvoeren der Spanjaarden, de eenige voorwaarde was, waarop zy zig, van den Spaanschen kant, de begeerde voordeelen in den Koophandel belooven konden (*k*). Doch alzo de Keizerschen hierin niet konden medestemmen, deedt men zyn best, om de Spaanschen te doen afstaan van deeze voorwaarde, hun zoekende te beduiden, dat 'er, behalve dit, andere middelen waren, om Don Carlos van de opvolging in de Italiaansche Staaten te verzekeren. Doch de Spaanschen bleeven by hun gevoelen. De Byeenkomst te Soissons, die eenige maanden gekwynd hadt, scheen geheellyk afgebroken te zullen worden, toen de Hertog van Bournonville voorgaf, een' keer naar Spanje te willen doen, om 't Hof aldaar te doen veranderen van gedagten: waartoe, zeide hy, goede hoop was, alzo hunne Katholyke Majesteiten zig zeer begeerig getoond hadden, om uit zynen mond onderregt te worden aangaande den staat der handelinge. Ondertusschen, begeerde hy, dat men de Byeenkomst te Soissons aanhieldt, beloovende, ten spoedigste, met den uitersten last van

(*i*) Montgoon *Tom.* VII. *p.* 15—24.
(*k*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.*

van den Koning, zynen Meester, te rug te zullen keeren. De andere Gevolmagtigden, geen einde voorziende aan de handeling, zo Spanje niet nader kwame, lieten Bournonville vertrekken, met het Ontwerp des Kardinaals, welk, dikwils veranderd en hersmeed zynde, nu in de gedaante van een *Verdrag*, *by voorraad*, gebragt was. Het punt van de overvoering der Spanjaarden was 'er nu in gevoegd. Ook beloofde de Koning van Spanje de Oostendesche Maatschappye niet te zullen ondersteunen. De Keizerschen, welken men dit Ontwerp hadt voorgehouden, waren styf blyven staan, op onzydige troepen, in de plaats van Spanjaarden. Ook begeerden ze de Oostendesche Maatschappy niet te vernietigen, ten ware de Hanoversche Bondgenooten beloofden, de Pragmatike Sanctie te zullen handhaaven; en de Staaten, in 't byzonder, afstonden van een gedeelte van 't gene zy, tot onderhoud der bezettingen in de Barriere-Steden, van den Keizer te vorderen hadden (*l*). 1728.

Staat der Byeenkomst te Soissons.

De Hertog van Bournonville nam de reis naar Spanje aan, omtrent het midden van Wynmaand (*m*). Doch 't leedt niet lang, of men kreeg vermoeden, dat hy, of niet spoedig, of misschien in 't geheel niet te rug keeren zou. Sommigen twyfelden naauwlyks, of de Kardinaal de Fleury en hy waren overeengekomen, om de handeling van Soissons over te brengen naar Spanje. De Graaf van Sinzendorf besloot, hierop, den laatsten van Slagtmaand, naar Weenen

(*l*) Verbaal der extraord. Ambass. *MS.*
(*m*) Verbaal der extraord. Ambass. *bl.* 152. *MS.*

1728. nen te keeren (*n*). De Engelsche Gevolmagtigden vertrokken ook naar Londen. De weinige Gevolmagtigden, die te Soisfons bleeven, kwamen nog, eens of tweemaal ter weeke, byeen; doch zy konden niets vastftellen, tot bevordering der algemeene Bevrediging, welke het groot oogmerk der Byeenkomst geweest was (*o*). Zy duurde, in deezen kwynenden ftaat, tot in Bloeimaand des jaars 1729: waarna zy zo goed als overgebragt werdt naar Parys, of naar de Plaatfen daaromtrent, alwaar het Franfche Hof zig bevondt; daar de Gevolmagtigden vertoefden, tot in den Herfst des jaars 1730: wanneer de meesten naar huis trokken (*p*). De Heeren Hop en van Goslinga keerden van de Staatfchen de eerften herwaards. De Heer Hurgronje bleef nog eenige maanden na hen in Frankryk (*q*). Wy zullen hierna verflag doen van 't geene zy hier verder handelden.

XXV. Beweeging aan 't Spaanfche Hof.

Bournonville, zyne reis fterk voortgezet hebbende naar Madrid, vondt de gemoeden aan 't Hof, op zyne aankomst, in eene geweldige gisting, veroorzaakt, door eene gewigtige tyding, onlangs, uit Frankryk, aangekomen. Koning Lodewyk de XV. hadt, op 't einde van Wynmaand, de kinderpokjes gekreegen; en de eerfte berigten, welken men van zynen toeftand, in Spanje, ontving, ftelden den jongen Vorst niet buiten gevaar. Hierop waren agt dagen verloopen, zonder dat het Hof eenige nadere kondfchap bekomen hadt. Straks verfpreid-

(*n*) Verbaal der extraord. Ambasf. *Dec.* 1728.
(*o*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 33, 79, 80, 198.
(*p*) Rousset Recueil, *Tom.* VI. *p.* 2.
(*q*) Verbaal der extraord. Ambasfad. *MS.*

ſpreidden zig allerlei losſe gerugten door de 1728.
Stad. De Koning was, mompelde men, overleeden, en de renboden, welken, met deeze tyding, naar Spanje kwamen, werden, waarſchynlyk, opgehouden, op de grenzen. Het Hof zelf wist niet, wat te beſluiten, en ſommigen willen, dat de onzekerheid, waarin men zig bevondt, geene vierentwintig uuren langer geduurd moest hebben, of Spanje zou een' ſtap hebben gedaan, die al de weereld zou hebben doen verbaasd ſtaan. De Koningin van Frankryk was, reeds tweemaal, van Prinſesſen bevallen: doch zy hadt den Koning nog geenen Zoon gebaard. De uitzigten van Koning Filips op de Franſche Kroone herleefden, derhalve, wederom, op 't bekomen van zulk eene gewigtige tyding. De Abt de Montgon, die, te vooren, in Frankryk, gearbeid hadt, om aanhang te winnen voor Koning Filips, werdt by de Koninginne ontbooden, en minzaamer dan ſedert eenigen tyd bejegend. Men begon zelfs voorbereidſels te maaken, om naar de grenzen van Frankryk te trekken. De voornaamſte Hovelingen ſpraken, genoegzaam openlyk, om hunne Majeſteiten te willen volgen naar Frankryk. Doch alle deeze uitzigten verdweenen, toen men berigt kreeg, dat de Koning buiten gevaar geoordeeld werdt (*r*). Zy hadden egter zo veel indruk gemaakt op den zwakken geest van Koning Filips, dat hy, die, ſedert eenen geruimen tyd, uit droefgeestigheid, zyne kamer gehouden, en reeds, gelyk wy hier voor (*s*) hebben aangetekend, wederom geſproken hadt van het af-

(*r*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 59, 60, 65, 67, 74, 75, 81.
(*s*) *Bladz.* 477.

1728. afstaan der Regeeringe over Spanje, nu, van nieuws, verreezen scheen, en zig in 't openbaar vertoonde (*t*).

XXVI. Dubbel Huwelyk, tusschen de Hoven van Madrid en Lisbon geslooten.

De Koning en de Koningin van Spanje ontvingen den Hertog van Bournonville gunstiglyk; doch men besloot, in eenen geruimen tyd, niets, op zyne voorslagen. Het Hof, in 't voorleeden jaar, met dat van Portugal, een dubbel Huwelyk geslooten hebbende, tusschen den Prinse van Asturie en de Infante van Portugal, en tusschen den Prinse van Brazil en de Infante van Spanje, dezelfde, die, voorheen, aan den Koning van Frankryk beloofd was geweest (*u*);
1729. vondt geraaden, in Louwmaand des jaars 1729, eene reis te doen naar de grenzen, om de twee Infanten, aldaar, tegen elkanderen, uit te wisselen. De voorbereidsels tot deeze reize vertraagden de handelingen over de algemeene Bevrediging. De reis zelve nog meer. Bournonville volgde het Hof naar Badajox. De andere uitheemsche Gezanten, die te Madrid waren, insgelyks. Ook de Heer van der Meer, die, naderhand, volmagt tot handeling kreeg van de Staaten (*v*). De handelende Mogendheden waren zeer misnoegd, over de reize van het Spaansche Hof, in de tegenwoordige omstandigheden. Doch zy moesten ze zig laaten welgevallen (*w*). De uitwisseling der twee Infanten geschiedde zeer plegtiglyk, op den negentienden van Louwmaand, tusschen Badajox en Elvas, in eene pragtige Tent, die, op eene stee-

(*t*) Montgon *Tom.* IV. *p.* 470. *Tom.* V. *p.* 196, 274, 323. *Tom.* VI. *p.* 91, 272. *Tom.* VII *p.* 80.
(*u*) Montgon *Tom.* V. *p.* 313. *Tom.* VI. *p.* 53.
(*v*) Verbaal der extraord. Ambass. *MS.*
(*w*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 133, 134.

ſteenen brug, over het watertje *Caja*, welk Spanje van Portugal ſcheidt, opgeſlaagen was (*x*). Het Spaanſche Hof keerde, van Badajox, naar Seville: van daar naar Kadix en naar het Eiland van Leon: toen wederom naar Seville: voorts, naar Port S. Maria (*y*), en naar verſcheiden' andere Steden in Spanje: met welk reizen, verſcheiden' jaaren geſleeten werden. 1729.

XXVII. De handeling, te Soisſons aangevangen, wordt in Spanje, vervolgd.

Doch de handelingen met de uitheemſche Gezanten, die, ter gelegenheid van de reize hunner Majeſteiten, zo goed als afgebroken geweest waren, werden hervat, terwyl het Hof zig in 't Eiland van Leon en te Seville ophieldt; en naderhand, te Port S. Maria, vervolgd (*z*). De Franſche, Engelſche en Staatſche Gezanten drongen de Spaanſchen, ernſtelyk, om te ſluiten. Doch men ſtelde hen, van tyd tot tyd, uit met goede beloften. Midlerwyl, maakte men verſcheiden' zwaarigheden, in de gemaakte ontwerpen. Doch de eigenlykſte was, dat de Keizer niet kon bewilligen in de overvoering der Spanjaarden; en dat de Hanoverſche Bondgenooten, zwaarigheid maakende, om zonder den Keizer te ſluiten, het Spaanſche Hof zogten te beweegen, om van deeze voorwaarde af te ſtaan. De Spaanſchen, hiernaar geene ooren hebbende, drongen op een byzonder Verdrag met Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten. En de Koning van Groot-Britanje was de eerſte, die hiertoe beſloot. De vrees voor eenen algemeenen oorlog hadt merkelyke daaling veroorzaakt in de Aktien in Engeland. De

(*x*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 137—152.
(*y*) Montgon *Tom.* VII. *p.* 158, 183, 195, 236.
(*z*) Verhaal der extr. Ambasſ. *MS. Byl. N.* 63, 65, 69, 70, 76.

1729. De Koophandel leedt veel van de aanhoudende onlusten met Spanje. 't Volk morde, dat men zig den handel liet bederven, door de Spaansche Kustbewaarders, en neigde tot eene openbaare Vredebreuk. Doch George de II. kon hiertoe niet besluiten, zonder verzekerd te zyn van den bystand van Frankryk en de Staaten, die beide, schoon uit byzondere inzigten, ongeneigd waren ten oorloge. Frankryk vondt ongeraaden, de wapenen op te vatten, tegen eenen tak uit het Huis van Bourbon: en de Staaten, nog zwaar gedrukt door de lasten van den jongsten oorlog, schroomden voor de kosten van eenen nieuwen kryg: die ook niet nalaaten kon, ten hoogste nadeelig te zyn voor hunnen Koophandel. De Koning van Groot-Britanje hadt, om Spanje, ware 't mogelyk, van gedagten te doen veranderen, reeds voor eenigen tyd, eenige Oorlogschepen doen uitrusten, die, onder bevel van den Admiraal Wager, te Portsmouth, verzameld waren. De Vice-Admiraal, Heer van Sommelsdyk, was ook derwaards gezeild, met twaalf Staatsche Oorlogschepen. Men hadt 'er een goed getal branders en andere vaartuigen bygevoegd. En 't gerugt liep, dat men eene landing voorhadt op de Spaansche kusten. Doch hier van kwam niets. De vereenigde Vloot bleef in de haven van Portsmouth, zonder iet te onderneemen. Het Spaansche Hof, midlerwyl, onverzettelyk staan blyvende op de overvoering der Spanjaarden, moest George de II, of, tegen den zin van 't Weener-Hof, hierin bewilligen, of de wapenen opvatten. En naardemaal hy 't laat-

Engelsch en Staatsch Esquader uitgerust.

ste

ſte niet doen kon, zonder byſtand zyner Bondgenooten, die afkeerig waren van den oorlog, beſloot hy tot het eerſte. Hy deedt toen nog veel moeite, om het Weener-Hof te doen bewilligen in 't geene Spanje begeerd hadt. Doch 't ſcheen, dat de Keizer eerder de wapenen zou opgevat, dan hiertoe beſlooten hebben. De handelingen van Soisſons eindigden, derhalve gelyk die van Kameryk, voor vier jaaren, gedaan hadden, in een byzonder Verdrag, welk, eerlang, te Seville getroffen werdt. 1729.

XXVIII. Het Verdrag van Seville wordt geſlooten.

Het Spaanſche Hof was derwaards gekeerd, tegen 't einde van Herstmaand. De Gezanten der Hanoverſche Bondgenooten arbeidden, hier, vlytiglyk, met de Spaanſche Staatsdienaars, aan het voorgenomen Verdrag, welk egter niet geſlooten werdt, voor de aankomst van den Ambasſadeur Stanhope, die, den vyfentwintigſten van Wynmaand, te Seville kwam. De Heer van der Meer, die de handelingen, van tyd tot tyd, bywoonde, hadt hiertoe last ontvangen van de Staaten, zyne Meesters, die, van de Engelſchen eenige opening gekreegen hebbende van de handeling, welke zeer bedekt gehouden werdt voor de Keizerſchen, terſtond verklaard hadden, dat zy in dezelve deel neemen wilden (*a*); doch niet, voor dat men hun volkomen' kennis van zaaken gegeven hadt (*b*). Van der Meer hadt, derhalve, nog geene volmagt om te ſluiten (*c*), toen de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje, tusſchen den agtſten en negenden van Slagtmaand, het Ver-

(*a*) Secr. Reſol. Gener. 23 *July* 1729. *MS.*
(*b*) Verbaal der extr. Ambasſ. *May*, *July*, *Sept.* 1729. *MS.*
(*c*) Misſ. van den Ambasſ. VAN DER MEER van 3 *Nov.* 1729.

1729. Verdrag met Spanje besloten te tekenen (*d*). Het bestondt uit *veertien* punten, waarby eenige afgezonderde en eenige geheime punten gevoegd waren. Zy liepen, zo ver zy gemeen gemaakt werden, op deezen zin: „ De drie „ Mogendheden beloofden, eene goede en vaste „ te Vrede, vriendschap en eendragt, met elkanderen, „ te zullen onderhouden, elkanders „ Ryken, Landen, bezittingen en regten, zo „ met opzigt op den Koophandel als anderszins, „ beide in en buiten Europa, te zullen „ handhaaven, en elkanderen, ten dien einde, „ des noods, ieder met twaalfduizend man, „ te zullen ondersteunen, of met geld of schepen „ naar evenredigheid. De Verdragen, te „ vooren gesloten, werden, zo ver 'er by „ dit, geene verandering in gemaakt werdt, „ volkomenlyk, bekragtigd. De Koning van „ Spanje verklaarde, nooit voorgehad te hebben, „ by de Weener-Verdraagen, den onderzaaten „ des Keizers eenige voorregten in „ den Koophandel toe te staan, noch te laaten „ behouden, welke met de hierby bekragtigde „ Verdragen streeden. De Fransche „ en Engelsche Koophandel, beide in Europa „ en in de Indiën, zou hersteld worden, op „ den voet der Verdragen; gelyk by de voorafgaande „ punten beraamd was. De Koning „ van Spanje zou de nadeelen doen herstellen, „ welke, door zyne onderzaaten, die der andere „ Mogendheden, in Europa, na den tyd, „ by de voorafgaande punten bestemd, en in „ Ame-

Inhoud van het zelve.

(*d*) Verbaal der extr. Ambass. *MS.* Montgon *Tom.* VII. *p.* 197, 198, 225, 229, 238, 240, 241, 242, 305, 308, 309, 310.

„ Amerika, na den twee-entwintigsten van 1729.
„ Zomermaand des jaars 1728, toen men
„ 's Konings last eerst te Kartagena onvangen
„ hadt, waren aangedaan. De Koningen van
„ Spanje en Groot-Britanje zouden Gemag-
„ tigden benoemen, die, ten langste vier maan-
„ den na 't uitwisselen der bekragtigingen, aan
„ 't Spaansche Hof, zouden byeenkomen, om
„ de geschillen over de schepen en goederen,
„ welken men, in zee, op elkanderen veroverd
„ hadt, te onderzoeken en te vereffenen. Frank-
„ ryk en Spanje zouden ook Gemagtigden be-
„ noemen, ten zelfden einde. En deeze Ge-
„ magtigden zouden hun werk, in drie jaaren
„ tyds, moeten afdoen. De overvoering van
„ zesduizend man Spaansche troepen naar Ita-
„ lie, om gelegd te worden in Livorno, Por-
„ to Ferrajo, Parma en Piacenza, zou, van
„ stonden aan, in 't werk gesteld worden, zul-
„ lende deeze troepen strekken, om den In-
„ fant Don Carlos te verzekeren van de op-
„ volging in Toskane, Parma en Piacenza. Men
„ zou, van nu af aan, den Groot Hertog van
„ Toskane en den Hertog van Parma, op de
„ bekwaamste wyze, zoeken te beweegen, om
„ de gemelde troepen in hunne Staaten te ont-
„ vangen; die, by eede, zouden belooven, den
„ Groot-Hertog en Hertog getrouw te zul-
„ len zyn, in alles wat niet streedt met het
„ regt van Opvolginge, den Infant Don Car-
„ los toekomende: ook zouden zy zig niet
„ mogen moeijen, met zaaken van Regeerin-
„ ge. De Koning van Spanje zou zyne troe-
„ pen uit Italie te rug trekken, zo dra de In-
„ fant in 't gerust bezit der Italiaansche Staa-

1729. „ ten bevestigd zou zyn; in 't bezit van wel-
„ ke Staaten, de handelende Mogendheden
„ beloofden, hem en zyne opvolgers te zul-
„ len handhaaven. Het Verdrag, welk de Ko-
„ ning van Spanje, vermoedelyk, met den
„ Groot-Hertog en Hertog sluiten zou, op
„ het onderhoud der gemelde troepen, zou,
„ door Frankryk en Groot-Britanje, bekrag-
„ tigd en gehandhaafd worden. De Staaten
„ der Vereenigde Gewesten, en zulke andere
„ Mogendheden, waaromtrent men, onder-
„ ling, nader overeenkomen zou, zouden
„ genodigd worden, om in dit Verdrag te
„ treeden." In twee afgezonderde punten, werdt nader verklaard, volgens welke Verdragen in 't byzonder, de Koophandel van Groot-Britanje hersteld zou worden. Ook dat, in gevolge der gemelde Verdragen, alle genomen Engelsche schepen, die niet beweezen konden worden, verbooden handel gedreeven te hebben, en in 't byzonder het schip de Prins Fredrik te rug gegeven zouden worden (e). Doch by deezen, werden nog twee andere afgezonderde punten gevoegd. By het *eerste*,
„ verbondt Groot-Britanje zig, om zyne goe-
„ de diensten aan te wenden, tot behoudenis
„ der Vrede, zo het Keizerryk iet ten na-
„ deele van Frankryk of Spanje besluiten mogt;
„ doch zo het Keizerryk den twee anderen
„ Ryken den oorlog mogt verklaard hebben,
„ zou Groot-Britanje zyn aandeel volks, in
„ eigen of gehuurde Ruitery, mogen leveren,
„ en

(e) *Voiez* Du Mont Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 158. Rousset Recueil, *Tom.* V. *p.* 325.

„ en aan den Keizer niet meer, dan hy, als „ Ryksvorst, verpligt was; waartegen zy„ ne Staaten, alomme, en inzonderheid in „ Duitschland, van vyandelykheden zouden „ verschoond blyven." Doch by het *tweede* punt werdt nader verklaard „ dat de Koning „ van Groot-Britanje, zo het Keizerryk den „ twee anderen Mogendheden den oorlog ver„ klaaren mogt, zyn aandeel, als Ryksvorst, „ in 't geheel niet opbrengen zou." De afzonderlyke en geheime punten van dit Verdrag, die nimmer openlyk uitgegeven zyn, waren agt in getal, en van deezen inhoud: „ 1. Zou men de „ bezitters der Italiaansche Staaten, die op Don „ Carlos komen moesten, binnen vier maan„ den, beweegen, om de zesduizend Spanjaar„ den te ontvangen. 2. Men zou de bezettingen „ in die Staaten verpligten, om een' eed, tot „ gerustftelling van Don Carlos, af te leggen; „ welke bezettingen, door Spanje, zouden on„ derhouden worden. 3. Men zou den Kei„ zer van de onveranderlykheid van 't gene, „ by dit Verdrag, was vastgesteld, kennis gee„ ven. 4. Het overvoeren der zesduizend man „ zou, binnen zes maanden, geschieden. 5. „ Spanje zou agttien Oorlogsschepen, Frankryk „ zes Oorlogsschepen, zes galeien, en driedui„ zend man, en Groot-Britanje zes Oorlogs„ schepen en twee Bataillons gereed houden, „ tot de gemelde overvoering. 6. De Bond„ genooten zouden hunne kragten samenvoe„ gen, om de overvoering door te zetten, zo „ iemant zig, met geweld, tegen dezelve wil„ de kanten. 7. In geval van oorlog, zou men „ de magazynen, die de onderdaanen der han- 1729.

1729. „ delende Mogendheden in Livorno hadden, „ ontzien, zo veel mogelyk ware. 8. De Staaten der Vereenigde Gewesten zouden genodigd worden, om dit Verdrag en de geheime punten te omhelzen. Ook zou men 'er andere Mogendheden toe nodigen, met gemeene bewilliging (*f*)."

De Staaten treeden 'er in.

De Volmagt der Staaten aan den Ambassadeur van der Meer, om in 't Verdrag van Seville te treeden, bleef niet lang agter. Hy nam dit Verdrag en de geheime punten aan, op den eenentwintigsten van Slagtmaand (*g*), by twee Akten, waarin bedongen werdt: „ 1. Dat de „ Bondgenooten elkanderen kennis zouden „ geeven van de middelen, welken zy geraaden zouden vinden, in 't werk te stellen, „ om aan den inhoud van dit Verdrag te voldoen. 2. Dat Frankryk en Groot-Britanje „ hunne verbindtenissen vernieuwden, om de „ vernietiging der Oostendesche Maatschappye te helpen uitwerken. En dat Spanje in „ dezelfde verbindtenissen treeden zou, zo dra „ ze den Koning bekend gemaakt zouden zyn: „ 't welk de Staaten aannamen, binnen drie „ maanden, te zullen bezorgen. 3. Dat de „ onderstand der Staaten zou gesteld worden „ op vierduizend knegten en duizend Ruiters. „ 4. Dat de Koning van Spanje den Staaten „ voldoening bezorgen zou op hunne bezwaarnissen, beide in de Indiën en in Europa; en dat „ de Koophandel zou hersteld worden op den „ voet

(*f*) Secr. Resol. Holl 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel, bl.* 20[illegible] *enz.* Verbaal der e[illegible]tr. Ambass. *MS. Byl.* N.90.
(*g*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 310, 325.

„ voet der voorige Verdragen, zullende men, 1729.
„ des noods, Gemagtigden hiertoe benoemen.
„ En zo zyne Katholyke Majesteit mogt goedvinden, na deezen, aan eenig volk, eenige voorregten in 't stuk van den Koophandel toe te staan; zouden ze den Staaten ook, terstond, toegestaan worden. 5. Zo de Staaten, ter oorzaake hunner aanneeminge van dit Verdrag, mogten aangetast of ontrust, en daardoor genoodzaakt worden, om hunne toevlugt te neemen tot de wapenen; zouden de Bondgenooten verpligt zyn hun, zonder uitstel, by te springen (*h*)." Doch behalve deeze punten, die eerlang in 't licht kwamen, waren 'er *twee* geheime punten getekend, die nooit gemeen gemaakt zyn. Zy behelsden: „ 1. Dat de Staaten, in geval van oorlog in Italie, niet meer dan drieduizend man, in troepen, geld of schepen, ter hunner keuze, zouden behoeven te leveren. 2. Dat de Staaten, tot de uitvoering der Spanjaarden naar Italie, twee Oorlogsschepen en een Bataillon in de baay van Kadix leveren zouden." Voorts waren 'er, by de Akte van Toetreeding, nog twee Verklaaringen gevoegd: in de eene, verbondt men zig om het Huis van Farnese te zullen doen stellen in 't bezit van Castro en Ronciglione: in de andere, beloofde Spanje, den Staaten, voortaan, den titel van *Hoog Mogende Heeren* te zullen geeven, hen, in allen deele, handelende als ge-

(*h*) Verbaal der extr. Ambasf. *MS. Byl. N.* 101. *Voiez* DU MONT Corps Dipl. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 160. ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 363.

1729. gekroonde Hoofden (*i*). 't Verdrag van Seville, de Akte van de Toetreedinge der Staaten, en vooral de geheime punten van beide werden van zo veel gewigt geoordeeld hier te Lande, dat de Staaten van Holland beslooten, 't een en 't ander bedekt te houden (*k*); gelyk de geheime punten ook nooit in 't licht gegeven zyn (*l*).

XXIX. Aanmerkingen op het Verdrag van Seville.

Op deeze wyze, werdt het Verdrag van Seville getroffen. Frankryk besloot 'er te eerder toe, om dat men, in dit Ryk, na de geboorte van den Daufyn, die op den vierden van Herfstmaand voorgevallen was, nog meer dan te vooren, begon te neigen tot de voorige vereeniging met Spanje; die, sedert deeze geboorte, allengskens, volkomen werdt (*m*). Groot-Britanje en de Staaten neigden tot sluiten, om dat anderszins de oorlog onvermydelyk scheen, dien zy nog hoopten te vermyden, als zy den Keizer, die nu eenen der voornaamste Bondgenooten van het Weener-Verdrag was kwytgeraakt, zouden verpligt hebben, om te bewilligen in de voorwaarden van het Verdrag van Seville. Wyders, hieldt Groot-Britanje zig, by dit Verdrag, bevestigd in 't bezit van Gibraltar en Port Mahon, alzo de Verdragen, waarby Spanje deeze Plaatsen afgestaan hadt, in het zelve, bekragtigd waren geworden. De Koophandel, in Amerika en in Spanje, werdt ook hersteld, en de herlevering van 't schip den

(*i*) Secr. Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. VIII. *Deel*, *bl.* 207 *enz.*
(*k*) Resol. Holl. 16 *Decemb.* 1729. *bl.* 913.
(*l*) Verbaal der extr. Ambasf. *Dec.* 1729. *MS.*
(*m*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 302, 303.

den Prins Fredrik beloofd. Ook kwam dit ſchip, in 't volgende jaar, in Engeland aan (n). Doch ſommige Engelſchen morden, dat men, in het overvoeren der zesduizend Spanjaarden, bewilligd, en daardoor gelegenheid gegeven hadt aan eenen tak van het Huis van Bourbon, om zyne bezittingen uit te breiden in Italie. Men dreef, dat het evenwigt van Europa, hier mede, verbroken werdt; dat 'er de Keizer nimmer in bewilligen zou, en dat het Verdrag van Seville den oorlog zou ontſteeken, welken men, daarmede, hadt gedagt te voorkomen (o). Ook zou, hiervoor, inderdaad, reden van vreeze geweest zyn, indien Frankryk, Groot-Britanje en de Staaten zo gereed geweest waren, om de overvoering der Spanjaarden in 't werk te ſtellen. Doch 't gevolg deezer Geſchiedenisſe zal ons doen zien, dat zulks niet gebeurde, dan na dat Groot-Britanje en de Staaten een nader Verdrag geſlooten hadden met den Keizer. 1729.

De Staaten bevorderden, midlerwyl, by het Verdrag van Seville, hun groot oogmerk, welk was de vernietiging der Oostendeſche Maatſchappye, waartoe Spanje ook aannam de hand te zullen leenen. Zy bedongen, wyders, vergoeding hunner bezwaarnisſen in den Koophandel, en herſtelling van den zelven, op den voet der voorgaande Verdragen. Hiertegen bewilligden zy wel, in de overvoering der Spanjaarden naar Italie, en in de opvolging van den Infant Don Carlos in de Italiaanſche Staaten. Doch

Byzonderlyk, met opzigt tot de Staaten.

(n) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 443.
(o) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 415.

1729. Doch Frankryk en Groot-Britanje hadden, hierin, reeds te vooren, bewilligd. En de Staaten zouden 't, al hadden ze ſchoon gewild, niet hebben konnen beletten. Behalve dat zy zig, naderhand, zo min als George de II, gereed toonden, om de overvoering der Spanjaarden werkſtellig te maaken, voor men 'er den Keizer, by Verdrag, in hadt doen medeſtemmen. 't Verdrag van Seville, dus begreepen, was, derhalve, zo voordeelig voor de Staaten, als zy 't, in de tegenwoordige omſtandigheden, zouden hebben konnen verwagten. Ook werdt de tyding van het fluiten van het zelve, met veel vreugde, in Holland, ontvangen (*p*). Drie maanden voor het treffen van dit Verdrag, waren het zilver en de vrugten, met de *Asſogues* of Kwikzilverſchepen en Gallioenen, te Kadix, aangebragt, aan de eigenaars uitgedeeld: doch de *Indulto* of belasting was veel hooger geſteld, dan men gehoopt hadt (*q*).

XXX. Twee Oostindiſche ſchepen, te Algiers opgebragt.

De Vrede met de Regeeringe van Algiers, in 't jaar 1726 geſlooten (*r*), hadt den Staaten gelegenheid gegeven, om den Kapitein Schryver, met drie Oorlogsſchepen, derwaards te zenden, tot het losſen van eenige Slaaven. Terwyl hy met deeze handelingen bezig was, werden, in Zomermaand, twee uitgaande Oostindiſche ſchepen, te Algiers, opgebragt, door vier Kaapers, die zig van dezelven hadden meester gemaakt, om dat zy geene Algierſche Paspoorten toonen konden. Doch Schryver vertoonde den Divan, dat deeze ſchepen, den Staat

(*p*) MONTGON *Tom.* VII. *p.* 315.
(*q*) *Zie* Europ. Merc. *July*—*Decemb.* 1729. *bl.* 132 *enz.*
(*r*) *Zie* hier voor, *bl.* 391.

Staat toebehoorende, geene Paspoorten behoefden. De Divan, zig niet laatende paaijen met deeze reden, dreigde de schepen met de laading verbeurd te zullen verklaaren: en 't kostte den Heere Schryver veel werks, eer hy te wege brengen kon, dat men de twee schepen, met verlies van de helft van 't gemunt geld, welk zy inhadden, en welk eenhonderd zevenendertigduizend guldens beliep, toeliet, hunne reis te vervolgen.

1729.

XXXI. De Prins van Oranje treedt in 't bezit der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande.

De Prins van Oranje en Nassau, Erfstadhouder van Friesland, zig, eerst te Franeker, en nu ook, omtrent twee jaaren, te Utrecht, in de Weetenschappen geoefend hebbende, bereikte, op den eersten van Herfstmaand, den ouderdom van agttien jaaren, welke tyd beraamd was, om hem in 't bezit te stellen der Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland en Stad en Lande. De Prins begaf zig dan, ten deezen einde, naar Groningen: alwaar hy, op den zestienden, den eed als Stadhouder aflelde. Van hier, vertrok hy naar Dieren op de Veluwe; alwaar hy, tot in Wynmaand, vertoefde: op den zestienden van welke, hy ook, te Zutfen, in de Stadhouderlyke waardigheid van Gelderland bevestigd werdt. Hy keerde, vervolgens, naar Leeuwaarden, daar hy, sedert, zyn gewoon verblyf hieldt (*s*). Eenigen tyd te vooren, hadden de Staaten van Holland besloten, in gevolge van voorgaande Resolutien, geenen byzonderen Stadhouder, zonder eenpaarige bewilliging van alle de Gewesten, zitting toe te staan in den Raad van Staate (*t*).

In

(*s*) Europ. Merc. *July — Decemb.* 1729. *bl.* 179, 220, 305.
(*t*) Resol. Holl. 18 *Aug.* 1729. *bl.* 679.

1729. In Lentemaand deezes jaars, sprak het Hof van Holland eene Sententie uit over zes Persoonen, te weeten drie Klerken ter Griffie der algemeene Staaten, een' Advokaat, en twee anderen, die allen, sedert eenen geruimen tyd, hun werk gemaakt hadden van het leveren van Resolutien, Brieven en andere Stukken van Staat aan uitheemsche Gezanten, en aan andere vreemdelingen; onder welke Stukken, ook eenigen waren, welken men, voorbedagtelyk, hadt willen geheim houden. Zy hadden zig, voor deeze diensten, in geld of geschenken, laaten beloonen. Sommigen waren ook, nu en dan, door vreemde Staatsdienaars, ter maaltyd onthaald. Wyders, hielden ze zig ook op met nieuws te verzamelen: 't welk dan naar vreemde Hoven overgeschreeven werdt. Een der Klerken hadt, onder anderen, doen schryven „dat vyf Gewesten, zeer tegen den zin van „Holland en Zeeland, beweerd hadden, dat „het Regt tot het Markgraafschap van Veere „en Vlissingen in wezen gehouden moest wor„den, tot op de meerderjaarigheid van den „Prinse van Nassau." Al het welk hoog genomen werdt by 't Hof. Twee Klerken werden, met het zwaard over 't hoofd, gestraft: de derde, met een' brief op de borst, daar 't woord *meineedig* op stondt, ten toon gesteld. De Advokaat werdt van zyn Advokaatschap voor 't Hof vervallen verklaard. Alle vier werden ze, zo wel als de twee overigen, voor altoos, ten Lande uit gebannen (*u*). Doch de Staaten van Gelderland en Overysel namen dee-

Het Hof van Holland vonnist zes Persoonen, over ongeoorloofde verstandhouding.

(*u*) *Zie de* Sentent. over zes Persoonen, *gedr.* 1729.

1729.

deeze regtspleeging kwalyk, alzo dezelve ook twee van hunne bedienden in de Griffie betroffen hadt, over welken zy oordeelden, dat het Hof van Holland geen regter zyn kon. De Steden Dordrecht en Leiden hadden ook zwaarigheid gemaakt, om twee haarer ingezetenen, die, voor deezen, als Lyfknegts, in den Haage, gediend, en de hand in 't ontdekken van geheimen van Staat gehad hadden, voor 't Hof te laaten te regt ſtellen (v). Men nam, ſedert, in overweeging, om een ſtreng Plakaat te laaten uitgaan, tegen het verſpreiden van Staatsgeheimen. Ook werdt 'er, eerlang, een Ontwerp van zulk een Plakaat, ter Vergaderinge van Holland, ingeleverd (w). Doch ik weet niet, dat het vastgeſteld werdt.

XXXII. Vervolg van 't Verhaal der Onlusten in Oostfriesland.

De onlusten in Oostfriesland tusſchen den Vorst en de Stenden duurden nog. De Staaten hadden, gelyk wy, hiervoor (x), verhaalden, partyen, in den aanvang des jaars 1725, vermaand tot een minnelyk Verdrag, en tot onthoudinge van daadelykheden. Doch de Vorst, verſtoord over 't bezetten van Lier, ondernam, in 't begin van Grasmaand des jaars 1726, de Staatſche manſchap, die in Lier gelegd was, van daar te verdryven. Hy zondt, ten dien einde, omtrent zeshonderd Ruiters en Knegten, verzeld van eenen grooten hoop boeren, van Aurik naar Lier. Men raakte handgemeen. Doch 's Vorſten volk werdt, na een vin-

(v) Reſol. Gener. *Vener.* 27 *May* 1729. *bl.* 352. Reſol. Holl. 23 *Dec.* 1728. *bl.* 1318. 7 *Jan.* 8, 9, 11, 16 23 *Febr.* 11, 15, 19 *Maart* 13 *April* 1729. *bl.* 7, 41. 52, 54, 58, 69, 195, 263, 275, 315.
(w) Reſol. Holl. 12 *Aug.* 1729. *bl.* 658.
(x) *Bladz.* 284

1729. vinnig gevegt van vier uuren, genoodzaakt te wyken, en naar Aurik te keeren. Die van Lier hadden maar agt dooden en weinige gekwetsten. Van 's Vorsten zyde, was veel meer volks gesneuveld (*y*). De Vorst hadt, weinige dagen te vooren, een bevel getekend aan die van Lier, om de Staatsche manschap ter Stad uit te zetten, en zig aan de Keizerlyke Orde te onderwerpen, binnen den tyd van twee maanden. Ook kreegen die van Embden last, uit den naam der Keizerlyke Gemagtigden, om de manschap, door hen, naar Lier geschikt, van daar, te rug te ontbieden. Doch deeze bevelen vonden geenen ingang (*z*).

De Staaten doen eene bezending derwaards.

De Staaten, bedugt voor verder verloop in Oostfriesland, zonden, kort hierna, den Heer Lewe van Aduwart naar Aurik, om den Vorst, ware 't mogelyk, te beweegen tot verdrag. Men ontving hem, beleefdelyk (*a*). Ook werdt hem een uitvoerig schriftelyk antwoord gegeven op zynen voorslag, die tot bylegging der geschillen, onder der Staaten bemiddeling, gestrekt hadt (*b*). De Vorst wees, in dit antwoord, aan „ dat te onderzoeken stondt, welk de bes„ te weg ware, om een einde te zien van den „ tweespalt: of, dat de Stenden, en byzon„ derlyk de Stad Embden verpligt werden, „ om zig naar de voorige Verdragen te schik„ ken, door onderwerping aan de Keizerlyke „ Gevolmagtigden; gelyk de Vorst vorderde; „ of, door bemiddeling van hunne Hoog-Mo„ gend-

Antwoord, op der Staaten voorslag van 's Vorsten zyde.

(*y*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1726. *bl.* 256.
(*z*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 388, 390, 393, 397.
(*a*) Europ. Merc. *Jan.*—*Juny* 1726. *bl.* 284.
(*b*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 404.

„ gendheden; gelyk de Heer Afgevaardigde voorgeslaagen hadt. Dat, in dit onderzoek, te letten stondt, *vooreerst*, op de Persoonen, met welken de Vorst zig zou moeten verdraagen: *ten tweeden*, op de punten, over welken men zou konnen overeenkomen; en *ten derden*, op de middelen van bedwang, welken men zou konnen in 't werk stellen, om het Verdrag ter uitvoeringe te doen brengen, en de inbreuken, die 'er, in 't toekomende, op geschieden mogten, te beletten. Dat, wat het *eerste* betrof, de Persoonen, met welken de Vorst zig zou moeten verdraagen, in 't gemeen, waren de Stenden des Landschaps, uit drie Leden bestaande, den Adel, de drie Steden, en den Boerenstand, zynde agt Ampten. De Stenden zouden zulk een Verdrag, eenpaariglyk, of by meerderheid van stemmen, moeten verzoeken. Doch zulks was niet geschied. In tegendeel, hadden alle de Stenden zig aan de Keizerlyke Besluiten onderworpen. Van den Adel was 'er niemant van uitgezonderd, dan *Bernard Henrik van Appel*, die, nevens Doktor *Rudolf van Rheede* en de Burgemeesters en Raad van Embden, de jongste beroerte verwekt had. De Steden Aurik en Norden hadden zig, al voorlang, geschikt naar 's Keizers Besluiten: gelyk de Stad Embden zelve verklaard hadt te willen doen, schoon zy, naderhand, haare verklaaring wederom hadt ingetrokken. Van de agt Ampten waren 'er zeven, die zig onderworpen hadden: te weeten, die van Embden, Grietzyl, Aurik, Norden, Bergum, Stikhuizen 1729.

1729. „ en Vredenburg: by welken zig, uit het agt-
„ ste Ampt, dat van Lieroord, nog veele op-
„ gezetenen hadden gevoegd. Want schoon
„ de Stad Embden de Ampten van Embden,
„ Lieroord, Grietzyl en Stikhuizen, onlangs,
„ gedwongen hadt, hunne onderwerping we-
„ derom op te zeggen; gaf dit geweld geen
„ regt altoos. Men vertrouwde, hierom, dat
„ men den Vorst niet zou willen verpligten,
„ om af te zien van de Keizerlyke Besluiten:
„ waaraan genoegzaam alle de Stenden zig
„ hadden onderworpen. De oude Bestierders,
„ van Appel, *Ter Brak*, van Rheede en Dok-
„ tor *Stochius*, de eenigsten, die, onder de drie
„ voorgemelde rangen, niet konden gerekend
„ worden, en zig nog niet onderworpen had-
„ den, kwamen niet in aanmerking, alzo zy,
„ reeds in 't jaar 1724, door een Keizerlyk
„ bevel, van hunne ampten waren afgezet, en
„ derhalve maar moesten aangezien worden als
„ byzondere Persoonen, die, door de meer-
„ derheid der drie gemelde rangen, vervangen
„ werden: om niet te zeggen, dat zy, door 't
„ verwekken van den jongsten oproer, waar-
„ voor zy niet schroomden uit te komen, voor
„ den Vorst en voor zyne Keizerlyke Maje-
„ steit zelve, strafbaar geworden waren. Wat
„ nu, in de *tweede* plaatse, de zaaken betrof,
„ over welken men zig zou konnen verdraa-
„ gen; deezen waren driederlei: 1. Eenigen
„ raakten 't Land in 't gemeen, of de Stad
„ Emden in 't byzonder. 2. Anderen waren,
„ of door Keizerlyke Besluiten beslist, of niet.
„ 3. Anderen raakten of Regten en Privilegien,
„ of vordering van geldsommen. Omtrent de

„ zaa-

„ zaaken, die 't Land in 't gemeen betroffen, 1729.
„ en door den Keizer beslist waren, kon geen
„ geschil vallen, hebbende de Stenden, in 't
„ gemeen, zig hierin reeds aan de Keizerlyke
„ Besluiten onderworpen. 't Kwam dan alleen
„ op de onbesliste punten aan, die vier in ge-
„ tal waren; te weeten, 't beloop der schade,
„ welke de Stenden den Vorst vergoeden moes-
„ ten; 't beloop der jaarlyksche somme, wel-
„ ke zy gehouden waren hem te verstrekken;
„ 't beloop van de helft der boeten, welke de
„ Vorst van de Stad Embden te vorderen hadt;
„ en het tolregt, waarin dezelfde Stad gehou-
„ den was, den Vorst te herstellen. En over
„ deeze vier punten, was hy tot minnelyk
„ verdrag genegen. Doch genomen dat zulk
„ een verdrag ook nog plaats hebben kon,
„ omtrent alle de overige punten, zelfs om-
„ trent zulken, die reeds beslist waren; zo zou
„ 't 'er, *ten derden*, nog zeer op aankomen,
„ dat men middelen wiste uit te vinden, om
„ de Stad Embben en derzelver aanhang te
„ verpligten, tot naarkoming van zulk een
„ Verdrag, voor den tegenwoordigen, en
„ voor den toekomenden tyd. Deeze Stad hadt
„ reeds doen zien, dat zy zig niet hieldt aan
„ de plegtigste Verdragen. Men moest, der-
„ halve, middel aan de hand geeven, om haar
„ daartoe te noodzaaken. De Heer Afgevaar-
„ digde der Staaten hadt gewaagd van Lyf-
„ straffen en Geldboeten. Doch wie zou ze op-
„ leggen, en doen vorderen? Immers was hier-
„ toe, niemant bevoegd dan de Keizer; wiens
„ regt de Vorst niet krenken kon. 't Stondt
„ den Vorst dan niet vry, al wilde hy schoon,

1729. „ omtrent alle de punten, in minnelyke onderhandeling te treeden. Ook waren de gewoonlyke Afgevaardigden en de tegenwoordige Bestierders der Geldmiddelen wettiglyk verkooren, door de getrouwe Stenden, die zig zeer gehoond zouden rekenen, zo de Vorst ondernam, deeze keuze in twyfel te trekken. Hy hadt de hoogste agting voor der Staaten tusschenspraak; doch als Vorst des Duitschen Ryks moest men hem niet kwalyk neemen, dat hy, in zaaken, zyne Leenregten betreffende, niets buiten 's Keizers kennis ondernam: te meer, daar de jongste opstand niet het gantsche Land, maar alleenlyk de Stad Embden en eenige weinige wederhoorigen te wyten was, en den Keizer nader raakte dan den Vorst: die, om gelyke redenen, voorheen, ook de bemiddeling des Konings van Pruissen van de hand geweezen hadt. Eindelyk, zou het einde, welk de Staaten zig, met hunne bemiddeling, voorstelden, ligtelyk, te bereiken zyn, zo zy zig hielden aan hunne voorige Besluiten, het Kollegie der Bestierderen, te Aurik opgeregt, erkennende, en de Stad Embden vermaanende, om het te erkennen; gelyk zy reeds gedaan hadden (c)."

De Staaten vermaanen den Vorst tot een minzaam verdrag.

De Staaten, verslag der verrigtingen van den Heere Lewe bekomen hebbende, vernieuwden hunne vermaaningen aan den Vorst en aan die van Embden, tot een minzaam vergelyk. Aan den Vorst in 't byzonder schreeven ze, „ dat zy, uit den Heere Lewe van Aduwart,

„ gaar-

(c) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 407—426.

„ gaarne vernomen hadden, hoe zeer geneigd „ zyne doorlugtige Hoogheid ware, tot het by- „ leggen der geschillen. Doch dat hun egter „ wee deedt, dat men, hiertoe, gelyk die „ van Embden hun berigt hadden, van zyne „ zyde, nog geen' éénen stap gedaan hadt, „ zynde zelfs, na 't vertrek van den Heere „ van Aduwart, de daadelykheden nog ver- „ volgd. Dat zy niet wilden onderzoeken, „ of 's Keizers Besluiten, met 's Lands Wet- „ ten en de voorige Verdragen overeenkwa- „ men, of niet; maar dat zy hun scheenen te „ zyn vonnissen of uitspraaken tusschen twis- „ tende Partyen, van welken de party, ten „ behoeve van welke zy gegeven waren, niet „ meer voordeels behoefde te trekken, dan hy „ goedvondt: ja van welken hy zelfs, uit „ liefde tot de Vrede, of om eenige andere „ redenen, t'eenemaal kon afstaan, indien hy „ 't raadzaam oordeelde. Dat de Staaten niet „ zouden herhaalen de gewigtige redenen, „ welken den Vorst behoorden te beweegen, „ om, in de tegenwoordige omstandigheden, „ zig niet te houden aan de Keizerlyke Be- „ sluiten; zy waren hem, te vooren, dikwils, „ en nog onlangs, door den Heere Lewe van „ Aduwart, voorgehouden; en men hadt ver- „ trouwd, dat hy zig, door dezelven, tot an- „ dere gedagten zou hebben laaten brengen. „ De Staaten waren niet minder geneigd, om „ 's Vorsten voorregten, dan om die der Sten- „ den te helpen handhaaven, en hadden, hier- „ om, die van Embden en derzelver aanhan- „ geren vermaand, zo veel als mogelyk wa- „ re, af te staan van hunne voorregten, mids 1729.

1729. „ zy niet aangingen tegen de oude Verdragen. „ Ook hadden zy te veel belang by de herstelling der ruste in Oostfriesland, zo ter oorzaake der nabuurschap, als ter oorzaake van „ de zwaare geldsommen, door hunne onderzaaten, den Oostfriezen verstrekt, en waarvan de verscheenen Intrest reeds *vierenveertigduizend eenhonderd vyfentwintig* guldens beliep, dan dat zy hunne poogingen, by zyne „ doorlugtige Hoogheid, niet zouden verdubbelen, om hem, eindelyk, over te haalen, „ dat hy zig genegener toonde tot een minnelyk vergelyk, dan hy, tot nog toe, gedaan „ hadt (*d*)."

Zy zoeken [illegible] George den I. en den Koning van Pruisſen te beweegen, om de Oostfriesche onlusten te helpen byleggen.

Men liet het, van de zyde der Staaten, niet by dit schryven. De Heer *Henrik Hop*, die zig, van wege deezen Staat, sedert eenige jaaren, als buitengewoone Gezant, aan 't Hof van Londen onthouden hadt, kreeg last, om den Koning van Groot-Britanje, die, als Keurvorst van Hanover, verpligt was, 't Verdrag van 't jaar 1693 te handhaaven, door de beste redenen, te beweegen, om, nevens de Staaten, de hand te slaan aan 't byleggen der Oostfriesche geschillen. Gelyk verzoek geschiedde aan den Koning van Pruisſen. Doch deezen was, door den Keizer, verbooden, zig met de Oostfriesche zaaken te moeijen (*e*). Zy schreeven nog eenige andere brieven aan den Vorst, die, in zyne antwoorden, zyn gedrag verschoonde, zo goed als hem mogelyk was: die van Embden, daarentegen, geheellyk, in ongelyk stellen-

(*d*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 427.
(*e*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 429.

lende. Onder anderen, ontkende hy rondelyk, na 't vertrek van den Heere van Aduwart, eenige daadelykheid gebruikt te hebben, tegen de wederhoorigen. Ook merkte hy aan „ dat de „ Keizerlyke Besluiten wel uitspraaken waren „ tusschen partyen; maar zulke uitspraaken, „ waarby ook de Leenheer belang hadt, en van „ welken de Leenman niet afgaan kon, zonder „ 't regt des Leenheers te krenken (*f*)." 1729.

De Staaten, sedert verneemende, dat men reeds Deensche troepen in Oostfriesland ontvangen hadt, en dat de Keurvorst van de Palts en de Bisschop van Munster werden aangezogt, om den Vorst de hand te bieden, beslooten, in Hooimaand des jaars 1726, de bezetting van Embden en Lieroord, met twee Battaillons, te versterken: van welk besluit zy den Franschen, Engelschen en Pruissischen Gezanten, in den Haage, terstond, kennis gaven. Ook verzogten zy Frankryk en Groot-Britanje om den onderstand, by 't Verbond van den jaare 1717, beloofd; indien de binnenlandsche beroerte in Oostfriesland aanleiding geeven mogt, tot verdere vyandelykheden: terwyl zy op den Keurvorst van Keulen, Bisschop van Munster, begeerden, dat hy zig onthielde van 't zenden van troepen naar Oostfriesland (*g*): den Koning van Deenemarke zelven, eerlang, aanzoekende, om, nevens hen, de hand te slaan aan 't bemiddelen der Oostfriesche geschillen. Doch deeze Vorst verstondt, dat men zig aan 's Keizers Besluiten be-

Zy vermeerderen de bezetting van Embden en Lieroord.

(*f*) *Voiez* ROUSSET Recueil. *Tom.* IV. *p.* 437.
(*g*) Resol. Gener. *Sabb.* 6 *July* 1726. *bl.* 486. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *tom.* IV. *p.* 451.

1729. behoorde te houden (*h*). 't Besluit der Staaten bragt, eerlang, te wege, dat de gantsche Boerenstand, twee Ampten uitgeslooten, zig voegde by de Stad Embden, die egter, zo wel als de Vorst, door herhaalde brieven van hunne Hoog-Mogendheden, tot vreedzaame gedagten vermaand werdt. Ook was zulks te noodiger, om dat een hoop boeren, zig gevoegd hebbende by eenige Staatsche manschap, vry wat baldaadigheid bedreeven hadt. Te Norden, werdt de Regeering, buitenstyds, veranderd: en eenige Regenten en anderen in hegtenis genomen (*i*). Wyders, sloegen de Staaten voor, „ dat men, onder hunne bemiddeling, en die „ des Konings van Deenemarke, in den Haa„ ge, kwame handelen over een vergelyk; in „ welke handeling men de Keizerlyke Beslui„ ten volgen zou, zo ver ze niet met de oude „ Verdragen streeden (*k*)." Doch deeze voorslag vondt geen' ingang.

De Regeering te Norden wordt veranderd.

Handeling des Konings van Pruissen om trent de Oostfriesche geschillen.

De Koning van Pruissen, ondertusschen, in een naauw Verbond getreden met den Keizer, kreeg wederom last tot het dempen der onlusten in Oostfriesland: 't welk hem, voorheen, verbooden geweest was. Hy schreef dan, in Bloeimaand des jaars 1727, eenen ernstigen brief aan de Stenden, dezelven vermaanende tot gehoorzaamheid aan de Keizerlyke bevelen, zo zy zig 's Keizers hoogste ongenade niet op den hals wilden haalen. Ook begeerde hy op de Staaten der Vereenigde Gewesten, dat zy

(*h*) Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 476.
(*i*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* IV. *p.* 459—476.
(*k*) Resol. General *Mart.* 1 *Octob.* 1726. *bl.* 704. *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* IV. *p.* 479.

zy de ongeregeldheden beletten wilden, welken die van Embden, met hulp der Staatsche manschap, in Oostfriesland, bedreeven hadden (*l*). De Staaten antwoordden „ dat alle „ hunne vermaaningen aan de Stenden, en „ aan de Stad Embden in 't byzonder, gestrekt „ hadden tot weeringe van daadelykheden. Dat „ zy vertrouwden, dat zyne Pruissische Ma„ jesteit het zelfde oogmerk hadt, en dat zy, „ hierom, hoopten, dat men zig niet ver„ haasten zou, met het zenden van Krygsvolk „ naar Oostfriesland, tot uitvoeringe der Kei„ zerlyke Besluiten." De Afgevaardigden der Stenden en der Stad Embden, die zig, sedert eenigen tyd, in den Haage bevonden, en zeer geklaagd hadden over den overlast, dien 't Land leedt van de Deensche Manschap, werden, eindelyk, door de Staaten, geraaden, zig te onderwerpen aan de Keizerlyke Besluiten, zullende de Staaten, midlerwyl, tragten te wege te brengen, dat deeze Besluiten niet ten strengsten werden uitgevoerd, en dat de Regeering op eenen goeden voet hersteld werdt. Voorts, beloofden de Staaten, hun best te zullen doen, om de Duitsche troepen te rug te doen ontbieden uit Oostfriesland, mids die van Embden den Vorst verzekering gaven, dat zy zig, voortaan, van daadelykheden onthouden zouden (*m*). Ook schreeven ze, sedert, aan den Koning van Deenemarke, hem verzoekende, dat hy zyne troepen te rug trok, of ten

1729.

De Staaten raaden de Stenden tot onderwerping.

(*l*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 488, 491.
(*m*) ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 493, 495.

1729. ten minsten in goede tugt hieldt; doch dit verzoek vondt luttel ingang.

De Vorst maakt zig meester van eenige Plaatsen omtrent Embden.

Oostfriesland bleef in deezen staat, geduurende het gantsche jaar, 1727. De Keizerschen gaven, van tyd tot tyd, bevelen uit, om een gedeelte der Keizerlyke Besluiten ter uitvoeringe te doen brengen: die van Embden en anderen weigerden zig aan deeze bevelen te onderwerpen, terwyl de Staaten der Vereenigde Gewesten niet nalieten, den Vorst en de Keizerschen tot zagtheid, de Stenden tot onderwerping te vermaanen. Doch met den aanvang des jaars 1728, maakte de Vorst zig meester van eenige Plaatsen, onder Embden gelegen, en afhangkelyk van deeze Stad, die, sedert, als byna beslooten door vreemde troepen, werdt aangemerkt. De Staaten, bedugt, dat men voorhadt, hunne bezetting uit Embden te verdryven, zonden 'er wederom eenige versterking van manschap binnen. Ook klaagden zy over 's Vorsten bedryf aan den Keizerlyken Gezant, Graave van Konigsek-Erps, die hun verzekerde, dat hunne bezettinge in Embden geen leed geschieden zou. De Byeenkomst te Soissons, midlerwyl, geopend zynde, deeden de Staaten den Graave van Sinzendorff aanzeggen „ dat zy zig verpligt zouden vinden, de zaak van Oostfriesland op deeze Byeenkomst te brengen, zo men ze niet, in 't kort, tot hun genoegen, afdeede (n)." Doch alzo zy, hierop, geene voldoening kreegen, en daarenboven, vernamen, dat men, ten Keizerlyken Hove, aanhieldt om een be-

De Staaten brengen de Oostfriesche zaaken op de Byeenkomst te Soissons.

(n) Vois ROUSSET Recueil, Tom. IV. p. 497.

bevel, waarby der Staatsche bezettinge gelast werdt, Oostfriesland te ruimen, bragten zy, eindelyk, de zaak voor de Gevolmagtigden hunner Bondgenooten te Soissons, die zy zogten over te haalen, om, gezamenlyk met hen, aan 't Keizerlyk Hof, uit te werken, dat 's Keizers bevelen verzagt, Embden van 't omleggend Krygsvolk verlost, en de overige bezwaarnissen der Stenden weggenomen werden. En zo zagte middelen niet hielpen, en men voortginge met Embden te benaauwen, begeerden ze, dat de Bondgenooten de zaak van Oostfriesland aanmerken, als een geval, waarin de Staaten den bystand, hun, by 't Verdrag van Hanover, beloofd, met regt, vorderen en verwagten konden (*o*). De Staatsche Gevolmagtigden leverden, ten deezen einde, een Vertoog over aan de Gevolmagtigden van Frankryk en Groot-Britanje (*p*). De laatsten waren 't volkomen eens met de Staaten. Doch de Kardinaal de Fleury en de andere Fransche Staatsdienaars verstonden niet, dat zy, uit hoofde van eenig Verdrag, gehouden waren, den Staaten, in 't werk van Oostfriesland, te ondersteunen: schoon zy, uit genegenheid jegens den Staat, arbeiden wilden, om de Keizerschen tot andere gedagten te brengen. De Ambassadeur Hop, met den Graave van Sinzendorff spreekende, vernam uit hem „ dat „ de Keizer, geenzins, voorhadt, de Staat„ sche bezetting te verdryven uit Embden, „ ko-

1729.

Gesprek van den Ambassadeur Hop met den Graave van Sinzendorff.

(*o*) Resol. Holl. 23 *May* 1727. *bl.* 607. Resol. Gener. *Vener.* 9 *July* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET, *Tom.* IV. *p.* 499.

(*p*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 264.

1729. „ komende het beter met zyn belang overeen, „ dat Embden bleeve in bewaaring van Staatsche, dan van andere vreemde troepen: ook, „ dat men reeds orde gesteld hadt, om de „ Intrest te betaalen van 't gene de Staatschen „ den Oostfriezen verstrekt hadden. Doch „ dat zyne Majesteit begeerde, dat de we„ derhoorigen zig onderwierpen." De Heer Hop hieldt hem, hierop, voor „ dat 'er niet „ veel onderscheid ware, tusschen het daade„ lyk aantasten der Staatsche bezettinge, en „ het besluiten derzelve binnen de Stad Emb„ den: alwaar men, van uur tot uur, vreesde „ overrompeld te zullen worden. Dat de „ Staaten met den Keizer medewerken wil„ den, om de wederhoorigen te brengen tot „ onderwerping; zo dra men hun verzekerd „ hadt van de behoudenis hunner voorregten, „ goederen en leeven: waaromtrent hy dui„ delyker verklaaring verzogt van het Wee„ ner Hof." De Graaf van Sinzendorff hernam „ dat de Keizer, ook volgens zynen eed, „ niet dan overeenkomstig met de Wetten en „ Voorregten, kon oordeelen; doch dat hy „ niet genoeg onderregt was, of alle deeze „ Voorregten, wettiglyk, verkreegen waren. „ Dat de bestiering der gemeene penningen „ eene der oorzaaken van de tweedragt was, „ en dat de Vorst, zyns oordeels, hierom„ trent, niet gegrond was, in 't gene hy vor„ derde." Ondertusschen, schreef hy, omtrent deezen tyd, aan den Graave van Konigsek-Erps in den Haage „ dat de zaaken in Oost„ friesland haast te vereffenen zouden zyn, zo „ de

„ de Staaten de wederhoorigen niet ſtyfden, „ in derzelver ongehoorzaamheid." Ook verklaarde hy aan den Heere Hop „ dat de Keizer nooit zou toelaaten, dat eene zaak, die „ het Duitſche Ryk betrof, gebragt werdt op „ de Byeenkomst te Soisſons." Hy verbeeldde zig ook, dat de Franſchen, met naame de Kardinaal de Fleury, het, ten deezen opzigte, met hem eens waren. Doch de Kardinaal ſchreef, kort hierna, aan den Heere Hop „ dat „ hy wel, in 't algemeen, hadt toegeſtaan, „ dat de zaaken van 't Duitſche Ryk niet tot „ de Byeenkomst behoorden; doch dat hy 'er, „ altoos, zulken van hadt uitgezonderd, die „ gevolgen waren van de Westfaalſche Vrede, of by welken de Bondgenooten van „ Frankryk een wezenlyk belang hadden: en „ dat hy, onder deeze laatſten, de zaak van „ Oostfriesland rekende." Ook betuigden de Franſche Staatsdienaars, eindelyk, dat de Koning, hun Meester, gezind was, den Staaten, in de zaak van Oostfriesland, de hand te bieden (*q*). 1729.

Ondertusſchen, verzuimden de Staaten niet, die van Embden te vermaanen tot onderwerping. Zy beſlooten 'er, ten laatſte, toe, en zonden 'er een ſchriftelyk beſcheid van naar Weenen, waarby zy alleenlyk baden, om de behoudenis hunner voorregten. Doch deeze bede alleen was oorzaak, dat men hunne onderwerping van de hand wees. De Staaten toen, meer

De Staaten vermaanen die van Embden tot onderwerping.

(*q*) Verbaal der extr. Ambasſ. *MS.* en *Byl. N.* 32, 36, 41, 42, 51. *Voiez auſſi les* Lettr. *de* Mr. Hop *&* *autres dans le* Recueil *de* Rousset *Tom.* V. *p.* 252, 255, 258, 260, 261, 262.

1729. meer en meer bedugt, dat men zig van de Stad dagt meester te maaken, hielden, op nieuws, om raad en onderstand aan, by hunne Bondgenooten (*r*). Men handelde, over 't werk van Oostfriesland, ernstelyk, aan 't Fransche Hof en te Weenen, en bragt het, eindelyk, zo ver, dat de Keizer een' Landdag deedt beschryven in dit Gewest, te gelyk den wederhoorigen vier weeken tyds geevende, om zig te onderwerpen; in welk geval, zy hunne goederen, ampten, waardigheden en voorregten behouden zouden. De stookebranden van den opstand, gelyk ze genoemd werden, Bernard Henrik van Appel en Rudolf van Rheede, ook zulken, die eenigen manslag begaan hadden, werden hiervan alleenlyk uitgezonderd. Ook werdt verklaard, dat men de goederen der muitelingen in beslag neemen zou, om uit dezelven zulken, die schade geleeden hadden, vergoeding te bezorgen (*s*). Doch de Akte, waarby deeze verklaaringen geschiedden, was zo dra niet afgekondigd in Oostfriesland, of die van Embden vonden 'er zwaarigheid in. Zy wisten niet, wie men al muitelingen zou willen noemen, en schuldig houden aan manslag. De Staaten, hierover, door hen, geraadpleegd, vorderden nadere verklaaring, desaangaande, aan 't Weener Hof, en te gelyk, dat de tyd, tot de onderwerping bepaald, mogt verlengd worden. De Keizer verklaarde, sedert, dat hy niet allen, die deel aan den opstand

(*r*) Resol. Holl. 15 *Decemb.* 1728. *bl.* 1204. Resol. Gen. 7 *Aug.* 1728. *dans le* Recueil *de* ROUSSET *Tom* V. *p.* 270, 275.

(*s*) Verbaal der extr. Ambasf. *MS Byl. N.* 52, 54, 55. *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* IV. *p.* 509, *Tom.* V. *p.* 279.

ſtand gehad hadden, begreep onder 't getal der doodſlaageren, maar alleenlyk zulken, die in perſoon, eenigen manſlag hadden begaan. Ook bewilligde hy, ſtilzwygends, in de verlenging van den tyd der onderwerpinge, te gelyk, op 't ſterk aanhouden van den Kardinaal de Fleury, verklaarende „ dat hy nooit voorgehad „ hadt, de Staatſche bezetting Embden te doen „ ruimen: veel min, het onderpand, waarop „ de Staaten den Oostfriezen merkelyke ſom„ men verſtrekt hadden, aan te tasten; en „ dat, ſchoon hy, volgens de Rykswetten, „ geen agt ſlaan kon op het Regt van hand„ haavinge der voorige Verdraagen, welk de „ Staaten der Vereenigde Gewesten zig toe„ ſchreeven, hy egter nimmer van zins ge„ weest was, de oude en wettige overeenkom„ ſten tusſchen den Vorst en de Stenden af „ te ſchaffen." Doch de verlenging van den tyd der onderwerping werdt niet openlyk afgekondigd. De Keizer hieldt zulks te ſtryden met zyne waardigheid (*t*). Midlerwyl, lieten de Staaten niet af die van Embden te vermaanen tot onderwerping, hun verzekerende, dat hunne zaak, daardoor, gunſtiger gedaante krygen zou, dan zy anders hebben kon. Zy beſlooten 'er ook, eindelyk, toe, in Lentemaand deezes jaars 1729. De Akte hunner onderwerping, die geene voorwaarden inhieldt, werdt den Keizerſchen, te Aurik, overgeleverd. En deezen maakten 'er wel eenige aanmerkingen op;

1729.

Zy beſluiten 'er toe.

(*t*) *Voiez* l'Inſtr. *du* Baron de Fonſeca *dans le* Recueil *de* Rousset, *Tom.* V. *p.* 286—302.

1729. op ; doch ontvingen ze egter ; mids zy zig 't regt voorbehielden, om de tegenwerpingen te onderzoeken, welken 'er, van wege den Vorst, op zouden mogen gemaakt worden. 's Vorsten Raaden, de Akte, sedert, onderzogt hebbende, vonden 'er zo veel op te zeggen, dat zy ze geheel onaanneemelyk hielden. Ook geschiedde dit, door de Keizerschen. Men ontwierp eene andere Akte van Onderwerping, die, sedert, in den Haage en te Parys, overwoogen werdt. Midlerwyl, hadt de Keizer, in Bloeimaand, de verworpen' Akte van Onderwerping goedgekeurd, en 't gedrag der zynen, die deeze Akte van de hand geweezen hadden, met ronde woorden, veroordeeld (*u*). In Herfstmaand, werdt zulks, in een nieuw Keizerlyk Besluit, nader bevestigd. Te gelyk, werdt allen, die eenige bezwaarnissen hadden, twee maanden tyds verleend, om dezelven voor den Keizerlyken Hof-Raad te Weenen te brengen. Ook verklaarde de Keizer, dat men, met het onderzoek van de schade der genen, die by de beroerte in Oostfriesland geleeden hadden, wel zou voortgaan ; doch dat de vergoeding dier schade zou uitgesteld blyven, tot dat men den Keizer zou verzogt hebben, deeze zaak, by minnelyk verdrag, af te doen. Nog beval hy, dat men zorg droege voor de voldoening der ingezetenen van de Vereenigde Gewesten (*v*). Doch dit Keizerlyk Besluit ontmoette veel tegenspraaks van 's Vorsten zy-

(*u*) Verbaal der extr. Ambassad. *MS. Byl. N.* 56. ROUSSET Recueil, *Tom.* V *p.* 302 — 316.
(*v*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* V. *p.* 316.

zyde. Men hieldt het veel te gunstig voor die van Embden, en maakte zwaarigheid, om 'er in te berusten. Hieruit ontstonden wederom nieuwe onderhandelingen met het Weener-Hof, welk, na 't sluiten van het Verdrag van Seville, minder nog dan voorheen, gezind was, om de zaaken in Oostfriesland tot uitersten te laaten komen; en hierom, eindelyk, op den dertigsten van Oogstmaand des jaars 1730, een Keizerlyk Besluit liet afkondigen, welks voornaamste inhoud hierop uitkwam: „ De Keizer bekragtigde volkomen-„ lyk het Besluit van Herfstmaand laatstlee-„ den; doch begeerde niet, dat de Keizer-„ lyke Vonnissen, voor Bloeimaand des jaars „ 1729 ter uitvoeringe gebragt, daarmede „ zouden gehouden worden voor vernietigd. „ De Stad Embden, en die 't met haar hiel-„ den, moesten zig houden aan hunne Akte „ van onderwerping, en 's Keizers eindelyke „ uitspraak, bedaardelyk, afwagten, zonder „ hunne toevlugt te neemen tot vreemden, „ 't welk zo dikwils verbooden geweest was. „ Zy moesten zig van alle vyandlykheden ont-„ houden, 's Lands lasten helpen draagen, de „ afgezette Amptenaars en Regenten herstel-„ len. Daarentegen, wilde de Keizer, dat „ hun kort en goed regt gedaan werdt, op „ hunne bezwaarnissen, welken zy allen, zul-„ ken zo wel, die in de Keizerlyke Besluiten „ begreepen, als die daarin niet begreepen „ waren, hoewel elk afzonderlyk, moesten „ opgeeven. De Stad Embden zou op den „ Landdag worden toegelaaten, mids vooraf

1729.

De Keizer laat een Besluit afkondigen tot stillinge der onlusten in Oostfriesland.

1729. „ voldoende, 't gene zy aan 's Lands Kasse „ schuldig was. Men zou den Stenden, met „ den eersten, eenen staat overleveren van 's „ Lands behoeften, in verwagting, dat zy 'er „ gereedelyk in voorzien zouden. Zo de Vorst „ weigerde te gehoorzaamen aan de Keizer„ lyke Uitspraaken, zou de Keizerlyke * Vry„ waaring, in Oostfriesland gelegd, tot hand„ haavinge der goede orde, op 't verzoek der „ Stenden, de hand leenen tot de naarkomin„ gen dier Uitspraaken. Bernard Henrik van „ Appel, verzogt hebbende onder de alge„ meene Vergiffenis begreepen te worden, „ werdt zyn verzoek ontzeid. Maar Rudolf van „ Rheede zou 'er deel aan hebben. Ook werdt „ *Addo Terborg* beschuldigd, eenen nieuwen „ opstand in den zin gehad te hebben, van „ misdaad zuiver geschouwen. *Lieuwe van* „ *Wingeren* zou nog eens gedagvaard wor„ den." Voorts, regelde dit Keizerlyk Besluit nog eenige andere byzondere zaaken, met welken wy ons niet ophouden (*w*). De rust werdt, sedert, allengskens, hersteld, in Oostfriesland. De bezwaarnissen, welken de Stenden tegen den Vorst hadden, werden ten Keizerlyken Hove overgebragt (*x*) en onderzogt; doch niet afgedaan, naar behooren. De Keizer gaf den Staaten, omtrent de zaaken van Oostfriesland, eenig nader genoegen, by 't Verdrag van Weenen, waarvan wy, in 't volgende Boek, zullen moeten gewaagen. Onder-

* *Sauvegarde.*

(*w*) *Voiez* ROUSSET Recueil. *Tom.* V. *p.* 318. DU MONT Corps Diplom. *Tom.* VIII. *P.* II. *p.* 161 — 211.
(*x*) *Voiez* ROUSSET Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 227, 262.

Ob. 1734.
MR. CASPER VAN CITTERS,
Raadpenſionaris van Zeeland.
enz.
J. Houbraken fec. naar het Origineel by des zelfs Zoon de H.r Burgerm. Jacob van Citters.
Is. Tirion excud.

dertusſchen, hadt de langduurige verdeeldheid tusſchen den Vorst en de Stenden, aan de eene en de andere partye, gelegenheid gegeven tot het drukken en verſpreiden van een groot getal van Twistſchriften, welker voornaamſten, door ſommigen (*y*), byeen verzameld en uitgegeven zyn. 1729.

(*y*) *Voiez* Rousset Recueil, *Tom.* VIII. *p.* 83, 154, 181, 227, 262.

BYVOEGSEL.

In 't XVII. Deel, *bl.* 250. *reg.* 4. *voeg agter het woord* vertoonen. Doch de Middelburgſche oude Regenten werden, by een beſluit van den Raad der Stad, van den 25 July 1716, allen in hunne eer en goeden naam herſteld: ſommigen, gelyk de Heeren Verſluis, Verpoorten en Parker, hebben aldaar hunne voorige Ampten wederom bekleed: 't welk, nevens alle voldoening, ook aan de overigen aangebooden werdt: doch deezen vonden geraaden, voor die aanbieding te bedanken.

BERIGT VOOR DEN BINDER.

BYVOEGSELS

EN

AANMERKINGEN

OP HET AGTTIENDE DEEL.

BYVOEGSELS
EN
AANMERKINGEN
VOOR HET
AGTTIENDE DEEL
DER
VADERLANDSCHE HISTORIE
VAN
JAN WAGENAAR.

DOOR

Mr. H. VAN WYN, Mr. N. C. LAMBRECHTSEN,
Mr. ANT. MARTINI, E. M. ENGELBERTS
EN ANDEREN.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART,
MDCCXCV.

BYVOEGSELS

EN

AANMERKINGEN

OP HET AGTTIENDE DEEL.

Bl. 11. r. 16. „ *De* Westindische Maatschappy *heeft zig* verbonden, *de* Slaaven *te* leveren.” Daar de scheephandel deezer Maatschappye, naderhand, merkelyk is verminderd, weet men, dat zy aan dit Verbond, op den duur, niet heeft kunnen voldoen. (*a*).

De Afrikaansche Maatschappy, die FREDRIK WILLEM, Keurvorst van Brandenburg, ten jaare 1683, te Embden, hadt opgerigt (*b*), was, in het jaar 1713, reeds zo vervallen, dat zyn nazaat, FREDRIK II, Koning van Pruissen, wel wenschte, er zig, op eene gevoeglyke wyze, van te kunnen ontslaan. Om hier toe te geraaken, gelastte hy zynen Ge-

(*a*) Vergel. WAGEN. Vaderl. Hist. XIX D. *bl.* 32.
(*b*) WAGEN. Vaderl. Hist. XV D. bl. 114—116.

Gezant te Hamburg, om den Heere VAN DEN BOSCH, Resident wegens de Algemeene Staaten, aldaar, over dit werk te onderhouden en, onderhandsch, te verneemen, of er geene gelegenheid zyn zoude om dezelve Maatschappy, „ nevens deszelfs Landen en „ *Forten* in Africa, als meede het *Com-* „ *mercie-Comptoir* op het Deensche Ei- „ land *St. Thomas*, en het *Etablissement* in „ Embden, met de *appendentien* en *depen-* „ *dentien* van dien, te verkoopen?" VAN DEN BOSCH nam, daar op, aan, den Staat, daar van, in 't geheim, kennisse te geeven, zo als hy deedt, met byvoeginge, onder anderen, dat, schoon de gezegde Maatschappy met zeer veel schulden was belast, het, egter, zynes meenings, gevaarlyk zoude worden, wanneer zy in handen van Frankryk en Spanje, of in die van Groot-Brittannie, viele; waarom hy in bedenken gaf, of men, uit dien hoofde, dezelve niet diende te beschouwen, als een oud vervallen huis, 't geen, door den naasten Buurman, wel eens boven de waarde wierdt ingekogt, om voor te koomen, dat geene anderen er, tot zyn nadeel, meesters van wierden. Holland nam dit over, ter Generaliteit, en maakte dien voorslag *commissoriaal* aan het groot Besoigne met de Admiraliteiten: doch ik vinde niet, dat er, sedert, Rapport van uitgebragt of iets anders aan gedaan is geworden. (c)

Bl. 12. r. 7. „ *Midlerwyl, deeden de Staaten* — *aanhouden by* het Zweedsche Hof, om

(c) Secr. Resol. van Holl. 22 Maart 1713. bl. 42.

om herlevering der genomen' Schepen." Zy hielden, by dit Hof, niet minder aan, op de vergoedinge der schade van de, aldaar aangehouden' en verbeurdverklaarde, Schepen en laadingen, en klaagden byzonderlyk, dat de Ingezetenen van den Staat, in Deenemarken, ongunstiger dan de Engelsche Natie behandeld wierden, ondanks de wederzydsche Traktaaten. Ook lieten zy den Heere van ALEFELD, Deenschen buitengewoonen Gezant in den Haage, verzoeken, zyne goede diensten aan te wenden, „ ten „ einde haer Hoogh Mog., daer door, *gedis-* „ *penseert* mogten worden, eenige verdere „ Resolutien te nemen, die aen haer Hoogh „ Mog. leet en, — *den Koning, niet aenge-* „ *naem souden kunnen zyn, ende van welken* „ *haer Hoogh Mog., evenwel, zich niet souden* „ *kunnen passeeren, indien de voorschrevene* „ *hare Onderdanen niet klachteloos wierden ge-* „ *steld.*" Men overlag verders, hier te lande, welke maatregelen te neemen, wanneer het bovengemelde van geen vrugt ware (*d*), en dit alles bragt zo veel te wege, dat de Koning, eerlang, zyne geneigdheid deedt weeten, om, nopens dit alles in vriendelyke onderhandelinge te koomen, in verwagting, dat men, van deeze zyde, ook regt zou doen aan de bezwaaren, die zyne Onderdaanen mogten bevonden worden, ten laste van eenige onzer Zee-Officieren of Kaapvaarders*, te hebben. De Staaten toonden zig zeer genegen tot dit alles (*e*) en

* *Armateurs.*

(*d*) Resolut. v. Holl 23 Juny 1713. *bl.* 307 en 308.
(*e*) Resol. Holl. 23 Dec. 1713. *bl.* 533 en 634.

en voegden er by, dat men, ter gemoedkooming aan 't verzoek zyner Majesteit, bereid was, toetelaaten, dat de Nederlandsche Schepen, het Zoenwater bevaarende, voortaan, een halven stuiver van de last betaalen zouden, voor het Vuurbaaken op *Farderoë*, niet tegenstaande het 31 Artikel des Tol-traktaaks van den jaare 1701 medebragt, dat de gewoonlyke vuuren en baakens, voor reekening van zyne Majesteit, zouden loopen, en dat het vuur van Farderoë, veele jaaren voor 't aangaan van 't gemelde Traktaat, was aanweezig geweest. Dan alles bleef, aan de zyde van 't Hof van Koppenhagen, slegts by woorden (*f*). ALEFELD vertrok, na dien, tyd uit den Haage, en hunne Hoogmogendheden riepen, sedert, te vergeefsch, 's Konings beloften in (*g*). Zo de Zweedsche als Deensche Kaperyen namen, by vervolg, zeer toe.

Bl. 17. r. 17. „ *De* onderhandelingen *tusschen de* Spanjaarden *en* Staatschen *duurden, omtrend een jaar.*" Die langwyligheid verveelde den onzen en Holland hadt gaarne, tot bekorting van zaaken, de onderhandelingen naar den Haage overgebragt (*h*). Daar men, ondertusschen, gevoelde, hoe nadeelig het zyn zoude, indien, geduurende deeze onderhandelingen; die, al vroeg, zig lieten aanzien, eenigen tyd te zullen vereisschen; de oorlog voortging, besloot men, reeds op den 17

(*f*) Resol. v. Holl. 23 Dec. 1717. *bl.* 632. DU MONT, Corps diplom *Tom.* VIII. p. 32.

(*g*) Resol. Holl. 24. Aug. 1614. *bl.* 382 en 383.

(*h*) Resol. Holl. 17 Juny 1718. *bl.* 181 —— 183.

17 van Zomermaand, by hunne Edele Grootmogendheden, om, ter algemeene Staatsvergadering, ten meesten dienste van den Lande, te helpen inschikken de Schets van eenen daadlyken stilstand van wapenen, door 's Lands Gevolmagtigden tot den Vredehandel te Utrecht, met de Spaansche Gezanten, zig, aldaar bevindende, aan te gaan, zo te water, als te lande: en welke Schets, den 19 van Bloeimaand te vooren, aan hunne Hoogmogendheden reeds was toegezonden (*i*). Of, egter, die gewigtige zaak, voortgang hadt, durve ik niet verzekeren: nadien ik er, in de Hollandsche Resolutien, geen gevolg van vinde en die van de Generaliteit niet by de hand hebbe. Ook komt er my, by de Schryveren, met naame in het *Corps Diplomatique*, niets van onder 't oog.

Bl. 18. r. 5. „ *De Staaten hadden* drie jaarlyksche renten *te* vorderen *voor de* Erfgenaamen van WILLEM *den* III. Zie myne Aanmerking in het XV stuk, *bl.* 94 en 95, op WAGEN. Vaderl. Histor. *XV.* D. *bl.* 434. *r.* 19. (*k*).

In den loop van dit jaar 1613, woedde de pestziekte zo zeer te Hamburg en door gantsch Holstein, dat de algemeene Staaten verpligt wierden, er, by openbaare Plakaate, de strengste maatregelen tegen te neemen: verbiedende, op straffe des doods, het inbrengen, hier te lande. met vaar- of rytuig, van al-

(*i*) Resol. Holl. 24 Nov 1713. *bl.* 571.

(*k*) Men leeze, in de *note* (p) aldaar, r. 2, in plaatse van „ *in* Indice chronol: *p.* 490" aldus „ *in* Indice chronol: *p.* 190." en, vier regelen laager, in plaatse der woorden „ Utrechtsche Vrede van den jaare 1714," liever dus „ Vrede, tusschen Spanje en deezen Staat, gesloten, te Utrecht, op den 14 Juny des Jaars 1714".

alle persoonen, uit die Stad koomende, en besmetting onderhevig: alsmede, dat de waaren niet zouden mogen inkoomen, dan te water, en wel door het Vlie en de Wadden: in dier voege, dat die genen, welker reize naar deeze Provintie lag, gehouden zouden zyn, buiten nood van storm of onweêr, eerst te vaaren naar de plaats, gezegd *Maklyk-oud*, terwyl zy, die naar Friesland en Stad en Lande moesten, zig mede zouden hebben te begeven, naar bekwaame legplaatsen en, aldaar, agtien dagen, moeten verblyven, bevorens zy, leedig of gelaaden, en na behoorlyk onderzogt te zyn, naar de plaats hunner bestemming zouden mogen verzeilen (*l*). Men leedt, hier te lande, te meêr nadeel by dit onheil, om dat de Koning van Deenemarken en de Keurvorst van Hanover het van hun belang oordeelden, allen vaart en handel, in en uit het Ryk naar hunne landen, te verhinderen en te stremmen, met ophouding zelf van den Haring, die, aan geene besmetting onderhevig zynde, in groote menigte, door de Nederlandsche Reeders, naar de Elve opgezonden was (*m*). De Staaten kwamen, egter, eerlang, met de twee bovengemelde Mogendheden, byzonder met Hanover, in zekere schikkingen, strekkende tot het toelaaten der vaart uit de Elve, doch onder de naauwkeurigste voorzieningen tegens alle besmettinge (*n*). Maar de Koning van Pruissen; schoon zig, onlangs, zeer gunstig, nopens

(*l*) Resol. van Holl. 27 Sept. 1713. *bl.* 478—481.
(*m*) Resol. van Holl. 7 Oct. 1713. *bl.* 497 en 498.
(*n*) Resol. van Holl. 13 Oct. 4 en 8 Nov. 1713. *bl.* 513. 540, 569.

pens 't vervoer, verklaard hebbende, met byvoeging van „eene hartelyke liefde en *affectie* „ tot den Staat te hebben, en geen onderscheid „ te maaken, tusschen de *intressen* van den selven en van hem" (*o*);" viel, thans, den Lande, zeer zwaar (*p*) en vondt zelf, kort daar op, goed, van „ *contrarie* deszelfs voorgaende *Declaratoir*, door eene *precipitante Resolutie*, sonder *communicatie* van synen geheymen Raedt, de *Negotie* en *Navigatie*, „ op en door deszelfs Landen, geheel te „ stremmen, sonder yetwes te laaten *passeeren*, self niet" (de waaren) „ die, volgens „ dat voorgaende *Declaratoir*, niet *suspect* „ waren. (*q*) De Staaten lieten wel, terstond, de noodige vertogen doen, by 't Hof van Berlyn en Hanover, tegen zodanig onheusch gedrag, doch de zaaken kwamen, ten deeze opzigte, niet, dan allengskens, op den ouden voet. In 't voorjaar van den jaare, 1714, begon de besmetting te Hamburg op te houden: waar op Pruissen en de andere nabuurige Mogendheden last gaven, om de uitgezette posten op te ligten en den handel meer loop te geeven. Het liep, tot in Oogstmaand des gezegden jaars 1714, eêr ook de algemeene Staaten de plakaaten van verbod, nopens Hamburg en andere plaatsen, gelegen in de kleine Oost, geheellyk introkken, en den handel op dezelven, wederom, vry en open stelden. (*r*)

Daar

(*o*) Missive van den Koning van Pruissen; *in* Europa Mercur. Oct. 1713. *bl.* 248.

(*p*) Zie Wag. hier, *bl.* 37-42.

(*q*) Resol. van Holl. 8 Dec. 1713. *bl.* 596.

(*r*) Resol. van Holl. 17 *Maart en* 24 *Aug.* 1714. *bl.* 115, 116, 381 en 382.

Daar men, thans, in tyd van Vrede was, kon men ook naar 't gevoelen van sommigen, zig, by den Staat, gevoeglyk onthouden van een zo aanzienlyk getal Vlagofficieren, als, in oorlogstyden, noodig zyn zoude. PHILIPS VAN ALMONDE, Luitenant-Admiraal van Holland, by de Maaze, overleden zynde, was GERARD KALLENBERG, Luitenant-Admiraal voor 't Kollegie te Amsterdam, in deszelfs stede aangesteld, (*s*) die, wederom, door JOAN GERRIT VAN WASSENAAR; gelyken rang by het Noorderkwartier bekleedende; was opgevolgt geworden: ook waren by dit Kwartier, sedert, twee Luitenant-Admiraals geplaatst: te weeten ANTHONY PIETERSON, vice-Admiraal by de Maaze, op de volle wedde, en JACOB DE JONG, vice-Admiraal by het zelve Kwartier, mits alleenlyk de wedde van vice-Admiraal blyvende genieten, tot PIETERSON verder opklom of overleedt (*t*). Nog waren de Schouten by nagt, aan de Maaze, JOAN VAN CONVENT en FRANÇOIS VAN AERSSEN VAN SOMMELSDYK, tot Opvolgers van den Luitenant-Admiraal PIETERSON en van den overleden vice-Admiraal, GERARD VAN DER DUSSEN, voor 't Kollegie te Amsterdam, verkooren, (*u*) en men stondt meerder bevorderingen te doen, toen de Stad Haarlem, in Oogstmaand des Jaars 1713, ter Vergadering van Holland, hoofdzaaklyk, voordroeg,

(*s*) Resol. v. Holl. 24 *Jan.* en 19 *Febr.* en 11 *Maart* 1711. *bl.* 41, 79 en 112.

(*t*) Resol. van Holl. 8 Juny, 23 Dec. 1712. *bl.* 264 en 659 en 17 Febr. 1713, *bl.* 42.

(*u*) Resol. van Holl. 31 July 1711. *bl.* 432, 8 Juny 1712. *bl.* 264 en 25 Febr. 1713. *bl.* 56.

droeg: dat zy, haare gedagten hebbende doen gaan over de bestellinge der Vlagofficieren, bevonden hadt," dat die *materie*, van „ ouds, seer hadt *gefluctueerd*": dat men by Holland, ten jaare 1653, in ieder der drie Hollandsche Kollegien, één' Vice-Admiraal, doch slegts by voorraad, en geduurende den, toenmaaligen, Engelschen Oorlog, hadt aangesteld: dat men, in den tweeden Engelschen Oorlog, ten jaare 1665, om wigtige redenen, de Vloot van den Staat, met meerdere en *eminentere* Hoofden, hadt voorzien, en wel „ met drie „ Luitenant-Admiraals en volgende Vlagof- „ ficieren. Dat de voorschreeve schikkinge wel, „ eenigen tyd, hadde *gesubsisteert*, maer met „ verscheyde veranderingen, soodanigh, dat, „ dan eens, goedtgevonden was, omme met „ alle verdere begevinge, *absolutelyk*, stil te „ staen, tot nader Resolutie, en dan eens „ wederom, dat de voorschreve begevingen, „ eenen geruymen tyd, opgehouden waren ge- „ worden". Dat het eerste was gebeurd, op den 19 van Hooimaand des Jaars 1669, en dus, na 't eindigen van den Engelschen Oorlog, het laatste, na doode van den Luitenant-Admiraal by de Maaze, WILLEM BASTIAANSZ. SCHEPERS. Dat, buiten dien, de voornoemde bestellingen zeer veele moeilykheden hadden veroorzaakt, tusschen Holland en Zeeland, de verschillende Kollegien ter Admiraliteit en de Hoofd-Officieren onder den anderen. Dat de vermeerdering der laatstgenoemden, in tyden van vrede, wanneer geene groote Vlooten in zee gingen, ook volstrektelyk, van geen dienst konde zyn, midderwyl hunne meenigvuldige hoofdweddens

A 5 slegts

tot een onnuttig bezwaar voor 's Lands Admiraliteiten ſtrekten. Dat Haarlem, om alle deeze redenen, in bedenkinge gaf, of niet, de dienst van 't Land vereischte, dat „ alvoorens tot verdere begevinge of *ſuppletie* te „ treeden, de voornoemde ſaeke, in den gront, „ nader mogte worden — overwogen, en „ of niet eenige andere, of betere, *ordres* „ ſouden konnen werden beraemt, ende — „ inmiddels, de ſaecke gelaten — werden, by „ de voorige Reſolutie van 19 July 1666, „ en dezelve, in zo verre, *gerenoveert.*" De meeste Lêden namen dit Voorſtel over (*v*), en ſchoon my niet blykt, dat er eene Reſolutie op kwam, wierdt, in de daad egter, grootendeels, aan den inhoud van het zelve voldaan, door dien de begeeving van verdere Vlagofficieren (waar toe de Admiraliteiten, reeds bevoorens, waren gelast geweest) (*w*) bleef ſteeken, tot, voor zo ver ik zie, den jaare 1716: toen, by het overlyden van den Schout by nagt VETH, de Kapitein BEEKMAN, tot Schout by nagt te Amſterdam, wierdt aangeſteld: waar na, ten jaare 1719, hunne Edele Grootmogendheden, in plaatſe van den, toen overleeden, Luitenant-Admiraal JACOB DE JONG, den Schout by nagt BLOK, tot Vice-Admiraal by 't Noorderkwartier, bevorderde (*x*).

Bl. 27. r. 5. „ BOLINGBROKE — *zogt zig van 't* „ *Leger te bedienen, tot* ſterking *van den* aanhang „ *des* Pretendents." Men vreesde, dat de laatstge-

(*v*) Reſol. van Holl. 23 Aug. 1713. *bl.* 408 en 409.
(*w*) Reſol. van Holl. 25 Febr. 1713 *bl.* 57.
(*x*) Reſol. van Holl. 17 Mei 1716, *bl.* 488. 23 *Dec* 1718. *bl.* 714 en 13 Jan. 1719. *bl.* 20.

gemelde, zig, toen, in Lotharingen ophoudende, eerlang, naar Engeland zou oversteeken. De Koningin, liet er, door haare Gevolmagtigden te Utrecht, de algemeene Staaten van waarschouwen, met verzoek, dat het inkoomen en alle verblyf in deeze Landen aan den Pretendent mogt worden belet, indien hy, 't geen men egter niet vermoedde, de reize over dezelve Landen wilde neemen. Hunne Hoogmogendheden verzuimden niet, de zaak, met noodigen aandrang, ter daadlyke kennis der Provintien te brengen, welken, met naame Holland, ook niet aarzelden de zekerste maatregelen te neemen ter voldoening aan 't bovengemeld verzoek. (y)

Bl. 39. r. 14. v. o. „ Vyf en zeventig *duizend man afgedankt.*" Voor „ *vyf en zeven-* „ *tig*", leeze men „ *zeven en vyftig.* (*z*)"

Bl. 39. r. 13. v. o. „ *Verscheiden* Officiers — afgedankt." Te Lande, was 't getal der Opper-officieren, die in dienst bleeven, thans, zeer klein. SLANGENBERG overleden zynde, bleef FAGEL de eenigste Generaal van het Voetvolk: ook hadt men slegts twee dienende Generaals overig, by de Ruitery; zynde, zo ik meen, de Graaven van TILLY en ALBEMARLE (*a*); na dien men van den Heere van OBDAM, sedert 1703, en van den Heere van SLANGENBERG, sedert

(*y*) Resol. van Holl. 17 Nov. 1713. *bl.* 563.

(*z*) Petitie Raad van Staate, *in de* Resol. van Holl. 9 Jan. 1715. *bl.* 13.

(*a*) Resol. van Holl. 30 Mei 1714. *bl.* 212.

dert 1705, geen gebruik gemaakt hadt. (*b*) De wedden der drie dienende Generaals, wierden een derde verminderd, zo als ook die van mindere Hoofdofficieren verkleind wierdt (*c*). Doch TILLY; dezelfde Officier, die wy, ten jaare 1672, by het omkoomen der DE WITTEN, als Ritmeester, reeds ontmoet hebben, (*d*) en die, na 't afsterven van OUWERKERK, het opperbevel over 't Leger der Staaten gevoerd hadt; (*e*) dan welk bevel, en teffens de rang, dien hy, daar door, boven de andere Generaals bekleedde, met de vrede ophieldt; was bedagt op middelen, ter styving zyner waardigheid. In Wynmaand des jaars 1713, verzogt hy reeds aan de algemeene Staaten, begiftigd te worden, „ met *acte* of *karacter* van *Veldmaar-* „ *schalk*, of sodanig andere *acte* van *dis-* „ *tinctie*, als haer Ho. Mo. souden goedvin- „ den;" als mede, dat hy, hangende de „ raadpleegingen der Gewesten hier over, „ mogte worden *gecontinueerd* in syne *char-* „ *ge* van *Generaal Commandant* der Troepes „ van den Staat." De Vergadering van Holland was, toen, niet by den anderen, en men vindt niet; 't geen eenigsints vreemd kan voorkoomen; dat hier van, in 't vervolg, aan dezelve verslag wierdt gedaan. Doch de Heer van OBDAM, omtrend den zomer des volgenden

(*b*) SLINGEL. Staatk. Geschrift: 4. D. *bl.* 235. Myne Aanmerk. 17 St. *bl.* 53 op WAGEN. Vaderl. Hist. 17 D. *bl.*

(*c*) Resol. van Holl. 17 *Febr.* 15 Maart en 24 April 1714. *bl.* 47, 99 en 158.

(*d*) WAGEN. Vad. Hist. IV. D. *bl.* 162] en 169. Resol. van Holl. 1 Sept. A. 1718. *bl.* 389 en 390.

(*e*) WAGEN. Vad. Hist. XVII. D. 322.

den (*f*) jaars, overleden zynde, wendde Tilly; die zig, door dit sterfgeval, nu de oudste van alle Generaals bevondt, en de ongenegenheid der Provintien, tot het aanstellen van een Veltmaarschalk, duidlyk bemerkt hadt; het op een anderen boeg, verzoekende nader: „ dat hy, nu zynde *de oudste Generaal* van den Staet, by vervolg mogte „ werden bekleedt met een *permanente Acte*, of *Commissie*, ofte *character*, uyt „ hoofde van welcke hy, so wel by de „ *Troupes van den Staet*, als by de *vreemde* „ *Mogentheden*, mogte werden erkent, voor „ *Commandant* en *Generael en chef* van de „ Troupes van den Staet."

De Graaf van Tilly hadt verdiensten (*g*), veelen waren hem genegen en, op den zelven dag; zynde den 18 van Hooimaand des jaars 1714; dat dit verzoek, des morgens, aan de algemeene Staaten was gedaan en, des middags, door den Raadpensionaris Heinsius, aan die van Holland was bekend gemaakt, beslooten de Staaten der laatstgemelde Provintie: „ dat de sake, ter Generaliteit, daar heenen „ zou werden *gedirigeert*, dat, aan gemelde „ Grave van Tilly, zyn voorschreven ver„ zoek mogte werden *geaccordeert*." (*h*) De Afgevaardigden der meeste overige Gewesten volgden dit voorbeeld, binnen twee dagen, en de zaak zou doorgegaan zyn, indien niet Vriesland en Stad en Lande, bezorgt

(*f*) Resol. van Holl. 30 Mei 1714. *bl.* 212.
(*g*) *Zie*, onder anderen, myne Aanmerk. 17 St *bl.* 50 en 51. en Wag. Vad. Hist. XVII. D. *bl.* 343.
(*h*) Resol. van Holl. 18 July 1714. *bl.* 321 en 322.

zorgt voor de regten van derzelver Kaptein-Generaal in den tyd, hunne toestemminge gehegt hadden aan deeze voorwaarde, „ dat, alvoorens, „ zou overlegd worden, met den *Raad van* „ *Staate*, *hoedanige Commissie* en *Instructie* aan „ den Graaf van TILLY behoorde te worden „ gegeven?" Men tradt, hier op, in onderhandeling met dien Raad, die, hier uit, aanleiding nam, om, in stede van te *adviseeren* over de *Commissie* en *Instructie*, „de Ge„ *deputeerden* van de Provintien te *informee*„ *ren*, van de redenen, waarom het ver„ zoek *niet behoorde te worden toegestaan*, en „ om, onder anderen, aan te wyzen, dat, „ door het toestaan van het verzoek, *meer*„ *der gezag* zou gegeeven worden aan de „ *Graave van* TILLY, als, naar de ordre „ van de Regeering, aan een' *Veldmaar*„ *schalk*, en zelfs aan den *Capitein Gene*„ *raal*, toekwam." De woorden, welken ik hier aanhaale, zyn die van den Heere SIMON VAN SLINGELANDT, die, toen, Sekretaris van den Raad was en, zeer denklyk, de hand hadt aan 't Betoog, 't geen de Raad, tot staaving van deszelfs gevoelen, overgaf, en 't welk, breeder, in zyne schriften, verdienende nageleezen te worden, my, egter, wigtig genoeg is voorgekomen, om er 't hoofdzaakelyke uittetrekken.

„ TILLY;" zeide men, 1°. „ hadt slegts, voor„ heen, 't opperbevel gevoerd over 's Lands „ Troepen te velde, niet over zodanigen, die, „ in de Provintien of 't gebied der Genera„ liteit, bezetting hielden, nu, wilde hy 't „ gezag over allen hebben, en begeerde dus

„ mêer

„ meêr in vrede, dan hem, in oorlog, was
„ gevolgd. 2°: Een *Veltmaarſchalk* was,
„ uit hoofde van zynen lastbrief, onderge-
„ ſchikt aan, en dus minder dan, een Ge-
„ neraal *en Chef*, ook hieldt zyn gezag op,
„ met het eindigen van elken Veldtogt;
„ daar TILLY het Opperbevel, onafge-
„ broken *, by vrede en oorlog, wilde
„ bekleeden. 3°. Hadt zelf 't gezag der
„ Kapiteins-Generaal van den Staat; volgens
„ 't gevoelen der Staaten van Holland, ten
„ jaare 1651; zig niet verder uitgeſtrekt,
„ dan over 't Volk van oorlog of over de
„ Legers, buiten de ſtemmende Provintien of
„ te velde zynde, en zy zelven hadden, vol-
„ gens de eenige Inſtructie, die, ooit, voor-
„ heen was vastgeſteld; te weeten die van den
„ 24 van Sprokkelmaand des jaars 1672; by
„ elken Veldtogt, tot het opperbevel over 't
„ Leger, door den Souverein, op nieuws, moe-
„ ten gemagtigd worden. Ook moest men
„ zig niet verbeelden, dat de ſchikkingen,
„ die de Kapiteins-Generaal, over Krygsamb-
„ ten en *Patenten*, gemaakt hadden, waarlyk
„ hadden behoord tot hunne bedieninge: alzo,
„ wat de ambten betroffe, 't zy te velde
„ of daar buiten, hun geen meêr magt was
„ toegekend, dan de Betaaltsheeren, die er
„ alleen toe geregtigd waren, hen wel had-
„ den willen laaten uitoeffenen: terwyl, ten
„ opzigte der *patenten*, de Prinſen van Oran-
„ je dezelve, nimmer, als Kapteins-Generaal,
„ maar als Stadhouders, hadden gegeven:
„ hebbende men die verſchillende waardig-
„ heden, ten jaare 1672, uit gunst voor

* *perma-nent.*

„ WIL-

„ Willem III, met den anderen verward.
„ 4°. Vermogt geen Officier, al was hy
„ Veldmaarschalk, buiten de Stadhouders,
„ eenig opperbevel te hebben over het Krygs-
„ volk, liggende in eene Provintie, die zel-
„ ve een' Stadhouder of Kapitein-Generaal
„ hadt: zo als, thans, in Friesland plaats
„ greep en, 5°. zou ook de bevordering
„ van een' Officier, tot *aanblyvend' Opperbevel-*
„ *hebber*, * om dat hy de *oudste Generaal*
„ was, de Staaten, door den tyd, de han-
„ den kunnen binden, om, des noodig
„ oordeelende, 't bevel van 't Leger aan
„ een' jongeren Generaal op te draagen. Zo
„ als zy dit laatste, egter, in den persoon van
„ Tilly zelven, hadden uitgeoeffend, zo dik-
„ wyls hy aan 't hoofd van 't Leger ge-
„ steld was geweest, schoon de Heeren van
„ Slangenberg en van Obdam ouder Gene-
„ raals waren, dan hy." De Raad, dan, besloot, op alle deeze gronden, dat, zo men egter vermeende, dat de dienst van den Staat en van Tilly vereischten, dat deezen laatsten eenig meerder gezag, dan dat van Generaal der Ruitery, gegeeven wierde, men, by voorraad en wel, by *Resolutie*, doch niet by *Acte* of *Commissie*, „ en, vooral, sonder aan
„ hem te geeven de *Character* van *permanent*
„ *Commandant* en *Generaal en Chef* der
„ Trouppen van den Staat, voornoemden
„ Graave van Tilly zou kunnen magtigen,
„ om, zonder verkorting van 't regt der
„ overige Generaals, toezigt te hebben
„ over 's Lands geheele Krygsmagt, en de
„ zorg tot het nakoomen der ordres en *Re-*

* *permanent Commandant.*

gle-

„ *glementen* voor alle deelen van den dienst,
„ met magt, om; by toestemming der Staa-
„ ten van de Provintie, of hunne Gemagtig-
„ dens; ten dien einde, de Bezettingen voor
„ zig te doen monsteren, zo dikwyls, hy zulks
„ noodig mogte agten, en zig de lysten der
„ sterkte en den staat der Regimenten, en wat
„ diets mêer was, te doen geeven: om hun-
„ ne Hoogmogendheden en den Raade, ten
„ allen tyde, te kunnen berigten, nopens den
„ toestand van 't Krygsvolk, en hoe 't zelve
„ best te houden buiten verval"

Dit advis en deeze voorslag vonden zoo veel ingang by de Leden van 't Besoigne ter Generaliteit, dat dezelven de gedagten van den Raade toevielen, met byvoeging egter, dat men TILLY de eerbewyzing van Veldmaarschalk zou kunnen doen genieten. Op op den 21 van Oogstmaand deezes Jaars 1714, wierdt dan, ter Vergadering der Algemeene Staaten, het Rapport in dier voege uitgebragt, doch, door alle de Provintien, overgenomen, om ter kennisse hunner Meesteren te doen koomen: „ sonder dat, (zegt de Heer
„ van SLINGELANDT)" de Graaf van TILLY
„ de saak, sedert, vervolgd, of eenige Provin-
„ tie haar Advis, daar op, ter Generaliteit in-
„ gebragt heeft." (*i*) Omtrend welke twee laastgemelde punten, ik egter, uit 's Lands Resolutien, meene te moeten aantekenen. *Vooreerst*, dat, wat TILLY belange, dees; voor zo ver ik zie; wel geen' verderen aandrang gedäan heeft, om aangesteld te worden tot

(*i*) SLINGEL. Staatk. Geschrift: IV. D. *bl.* 135 – 145.

tot *permanent Generaal en Chef*, maar evenwel, in Louwmaand des jaars 1718, aan de Algemeene Staaten voordroeg, „dat, nadien, „ omtrend het *caracter* en de *Commissie*, hem „ te geeven, zig eenige bedenkingen en „ zwaarigheden hadden opgedaan, hy verzogt, om, buiten belasting van den Staat, „ te worden *gehonoreert*, met de *digniteit* „ van *Veltmaarschalk* der Troupes van den „ Staat" (*k*). *Ten anderen*, dat; wat de Provintien betreffe; de Staaten van Holland, bereids op den eersten van Herfstmaand des jaars 1714, en dus slegts elf dagen, na 't uitbrengen van het bovengemeld Rapport, hunne Afgevaardigden ter Generaliteit gemagtigd hadden, om in het verzoek van TILLY toe te stemmen (*l*). 't Kan, evenwel, zyn, dat deeze last, nog door de Afgevaardigden van Holland, nog (zo zy insgelyks gelast geweest zyn) door die van de andere Gewesten, ter tafel van de Algemeene Staaten is ingebragt geworden: 't zy dan, om dat de Presidenten in der tyd dit punt niet in omvrage zullen hebben gebragt: 't zy, om andere redenen. En, dit zo zynde, kan men te ligter begrypen, waarom TILLY het zo even gezegd verzoek, ter bekooming der waardigheid van *Veldmaarschalk*, in den jaare 1718, gedaan hebbe. Ondertusschen wierdt, ook dit verzoek weder commissoriaal gemaakt, zo ter Generaliteit, als by Holland (*m*): maar de zaak bleef hangen.

's Lands

(*k*) Resol. van Holl. 18 Jan. 1718. *bl.* 28 en 29.
(*l*) Resol. van Holl. 1 Sept. 1714. *bl.* 389 en 390.
(*m*) Resol. van Holl. 20 Jan. 1718. *bl.* 29.

's Lands kas, in den jongsten oorlog uitgeput, en overlaaden met schulden, gedoogde nog geene noemenswaardige verligting van gemeene middelen, welken, buiten dien, in Noord-Holland, zo verminderd waren, dat zy slegts omtrent een derde der gewoone som opbragten, nadien veele Inwoonderen verhuist en veele Landen in waardy verminderd, of verlaaten, waren, sedert den geweldigen inbraak van den West-Frieschen Zeedyk en het, daar op gevolgd, onderloopen van een groot deel van 't Gewest van dien naam, ten jaare 1675: (*n*) welke laatste rampen zulke zwaare onkosten ter herstellinge hadden veroorzaakt, dat dezelven, voor dat Kwartier, gerekend wierden nadeeliger geweest te zyn, dan de gantsche, zo verderflyke, oorlog, van den jaare 1672 tot 1675. Hier om, zo wel als om de schade, door de sterfte onder 't Rundvee, en door twee muisjaaren, aangebragt, gaven de zeven stemmende Steden van Noordholland, in Louwmaand deezes Jaars 1714, aan de Staaten te kennen: dat zy, niet langer in staat zynde, hun deel in 's Lands lasten te kunnen draagen, op den voet van den jaare 1668, (*o*), zig, dierhalven, van de overeenkomst, ten dien tyde aangegaan, geheellyk ontslagen hielden. Hunne Edele Grootmogendheden stelden die Verklaaring, terstond, in handen van Gecommitteerde Raaden der twee Kwartieren, ten einde derzelver gevoelen daar op te

(*n*) Vergel. Wag. Vaderl. Hist. XIV. D. *bl.* 377.
(*o*) Wagen. *l. c.* XIII. D. *bl.* 360.

te verſtaan (*p*). 't Liep aan tot in den jaare 1715 en 1716, eêr men; om 't Noorder Kwartier te gemoed te koomen; in Holland beſloot, de helft van het Krygsvolk; 't geen op 't aandeel van Noord-Holland, tot nu toe, geſtaan hadt; by wyze van eene proeve, voor 't loopend jaar, te brengen op dat van het Zuiderkwartier, met byvoeginge, dat, aan Gekommitteerden in het Noorderkwartier, elke Heerenmaand (van welken men weet, dat agt van zes en één van vier weeken in een gewoon jaar gaan), dertig duizend gulden zouden aangeteld worden, om onder de Sollициteuren, in mindering van hunne agterſtallen, verdeeld te worden: alles, egter, zonder inbreuk te doen op de Overeenkomst van den jaere 1668. (*q*)

Doch, nopens het draagen der lasten, was, in dit jaar, te Alkmaar, grooter onlust ontſtaan. 't Gemeen, zeer gebeeten op twee Pagters van 's Lands middelen, met naame DANIEL SANGRÈ en ADOLPH CROMHOUT, viel, den 7 van Wynmaand, op hunne huizen aan en plunderde dezelven, met voornemen, om, ſtraks daar aan, de wooning van Mr. NIKOLAAS KIEN, Voorzittend Schepen der Stad; die het Schoutsambt, by 't openſtaan dier bediening, waarneemende, den Pagteren, in 't invorderen van 's Lands penningen, hulpe hadt beweezen; op gelyke te behandelen. Dit laatſte, egter, wierdt nog voorgekomen, door het, tydiglyk, op de been brengen van een gedeelte der Burgery, die, geholpen van Stads bedienden, de plunderaars uit den

(*p*) Reſol. van Holl. 25 Jan. 1714. *bl.* 28—31.
(*q*) Reſol. van Holl. 31 Aug. 1715. *bl.* 643—645, en 29 April en July 1716. *bl.* 253 en 511.

den anderen dreeven. De Staaten van Holland, dit werk zeer euvel neemende, schreeven, terstond, naar Alkmaar, met last aan den Officier der Stad, om de handdadigen, te vatten, lyfstraffelyk * in regten te betrekken en, van veertien tot veertien dage, aan hunne Edele Grootmogendheden, kennisse van den stand der zaaken te geeven. Doch KIEN antwoordde, dat de voortgang des oproers, zynes meenings, best door zagte middelen zou konnen geweerd worden, en dat hy ten uitersten bekommerd was, van het zelve weder te zullen zien herleeven en er den eersten aanstoot van te lyden, indien aan het, op zig zelve, heilzaam, maar, in de uitvoering, zeer gevaarlyk, oogmerk der Vergadering van Holland moest voldaan worden. Zelf verzogt hy, dat men hem, als geen Schout der Stad zynde, van deeze beveelen geliefde te ontslaan. Eenige dagen daar aan, wierdt Mr. WILLEM BYL, tot Schout aangesteld, maar de Staaten waren, dien onverminderd, by hun besluit gebleeven, den Officier in der tyd gelastende, op bovengemelden voet, met de zaaken voort te gaan, en, indien hy, by onverhoopten tegenstand of andere toevallen, eenig Krygsvolk ter zyner hulpe mogt noodig hebben, daar van kennisse te geeven aan hun of, by hun afweezen, aan Gekommitteerde Raaden, om de noodige voorziening, ter handhaaving van regt, te erlangen (r). BYL deede, kort hierop, de misdaadigen vatten en de

* *crimineelyk.*

(r) Resol. van Hol. 8 Nov. 1714. *bl.* 514, 515 en 539.

de noodige getuigenisſen tegens hen inwinnen: ook lieten de Staaten zig zynen yver welgevallen, met aanſchryvinge, zo aan hem, als aan Schepensbank van Alkmaar, om onverwyld en ſtreng regt, tegens de Plunderaars, uit te oeffenen, overeenkomstig de Wetten en Plakaaten deezer Landen, en te zorgen, dat de voorſchreven zaak, voor 't veranderen van Schepensbank; welke veranderinge invalt op Kersavond; wierde afgedaan (*s*). Dit laatſte, egter, gebeurde niet. In 't begin van Hooimaand, des volgenden Jaars, liep by Holland een brief in van een deel der oude; waar onder Kien; en een deel der nieuwe Schepenen van Alkmaar, nopens den toenmaaligen ſtaat van dit regtsgeding, „ en aen wie, en waer aen, het ge„ hapert hadde, dat de ſake, — voor de veran„ deringh der Schepensbank, niet *finalyk* was af„ gedaan." Men maakte dien Brief commisſoriaal aan het groot Beſoigne tot de regtszaaken, (*t*) en beſloot, eerlang, overeenkomstig het Rapport van dien, dat de dienende Schepenen van Alkmaar de aangevangen regtsplegingen, ten ſpoedigſte en kragtigſte, zouden hebben doortezetten: ook wierdt; „ ten eynde haer Edele Groot „ Mog: verſekert mogten weſen, dat aan derſel„ ver goede *intentie*, dienaangaande, zou wor„ den voldaen;" het Hof aangeſchreeven, den Prokureur Generaal te gelasten, van, te Alkmaar, naar de reeds gehouden en nog te houden regtsgedingen, onderzoek te doen,

en

(*s*) Staat der Nederl. 5 D. *bl.* 404. en Reſol. van Holl. 8 Dec. 1714. *bl* 555.

(*t*) Reſol. van Holl. 10 Jan. 1715. *bl.* 35.

en den Staaten zyne bevindinge, omstandiglyk, en in geschrifte, te berigten: (u) zo als hy, na ruim vier weeken, deedt. Hunne Edele Grootmogendheden stelden dit Berigt in handen van 't groot Besoigne tot de regtszaaken, om „ nader en aendachtigh, te *examineeren*, en te dienen van *consideratien* en *Advis* (v)." Hoe het wyders, met deeze zaake afliep is niet, duidlyk, ter myner kennisse gekoomen. De Resolutien van Holland houden daar omtrend; voor zoo verre ik zie; een volkoomen stilzwygen.

In 't laatst van Wintermaand, gebeurde, in Noord-Holland, nog iets, 't geen, toen ten tyde, veel beweeging veroorzaakte. Ondanks de Plakaaten van den Lande en, byzonderlyk, dat van den jaare 1647, tegens de bedevaarten der Roomschgezinden naar Heilo en elders, ging dit werk zyn' gang, zo naar Heilo zelve; daar men den put bezogt, dien men hieldt, op 't gebed van Bisschops WILLEBRORD, uit de aarde opgeweld, en dienstig voor koortsen en andere ziektens te zyn (w); als naar het *Kruisbergjen*, of den grond, op welken, tot den jaare 1578 toe, gestaan hadt het, zo gezegd, wonderdaadig Kapelletjen van *onze lieve Vrouwe ter nood*, gelegen in Oesdom, tusschen de Dorpen Heilo en Limmen. Hier plantte men Kruissen, en deedt; om met de Staaten van Holland te spreeken; „ bygeloovige kruiperyen,

(u) Resol. van Holl. 19 Jan. 1715. *bl.* 65.
(v) Resol. van Holl. 22 Febr. 1715. *bl.* 117.
(w) VAN HEUSSEN en VAN RYN, Kerkel. Oudhed. III. D *bl.* 157 en 138.

„ en, (x)," welker menigvuldigheid, reeds ten Jaare 1706; volgens 't verhaal van een' ooggetuigen; diepe ſpooren, in 't rond, gemaakt hadden (y). 't Bleef hier niet by. In Slagtmaand Jaars 1713, verſpreidden (z) de Herbergiers van de weinige, daar ſtaande, Huiskens, hoe, in den nagt van Maria's ontvangeniſſe; welke, tusſchen den 8 en 9 der even gemelde maand, gerekend wordt in te vallen; onverwagt en onder een hemelsch geluid, uit den, zo zegden, heiligen grond, eene nieuwe bron was ontſprongen, die men daar na bevonden hadt, een onfeilbaar geneesmiddel te zyn tegen de ziekte onder het Rundvee, welke wy boven zagen, dat, thans, zo zeer, hier te lande, begon te woeden, dat ook hunne Edele Grootmogendheden er, by openbaare plakaaten, in voorzien hadden (a). 't Gerugt van dit wonder, dus verloklyk voorgeſteld, vloog, ſchielyk, door het Land en, byna even ſpoedig, zag men, zo uit deeze als de nabuurige Provintien, een' grooten hoop menſchen zig naar Heilo ſpoeden, die, elk om 't eerst, zig beyverden, hunne kruiken en vaatjes met heilig water te vullen. Welhaast zelf, ging men verder. De bygeloovigheid, allengskens aanwasſchende, vervoerde het volk niet ſlegts tot het doen van Predikatien, onder den blaauwen hemel, alwaar dit water hooglyk verheft wierdt, maar ook tot plegtige ommegangen, die, op lichten dage, met

(x) Reſol. van Holl. 28 July 1714; *bl.* 346.
(y) SMITS, Schatk. der Nederl. Oudh., op 't woord *Hello*.
(z) St. der Nederl. 8 D. *bl.* 226 - 228.
(a) Reſol. van Holl. 17—23 Jan. 26 April, 25 July en 29 Oct. 1714, *bl.* 6, 22, 170, 335, 492.

met brandende toortſen in de handen, en 't zingen van Roomſche liederen, verrigt wierden. Eindelyk bragt de Klasſis van Alkmaar het een en ander ter kennis der Staaten van Holland, met verzoek daar tegen te voorzien, zo als, ſedert gedaan wierdt. De Bailu van Kennemerland ging, toen, ſpoedig dit werk te keer, en dempte den Wel, of bron, dien men, eerlang, berigt kreeg, gegraaven te zyn geweest: ook gelasteden hem hunne Edele Grootmogendheden, een waakend oog te houden, zo op alle ſoort van bedevaarten en ommegangen der Roomschgezinden, byzonderlyk naar het Bergjen te Heilo, als tegen alle verdere Overtredingen van 's Lands Plakaaten, ten deeze, daartoe, des noods, de ſterke hand gebruikende (*b*). Men heeft dit egter, in 't vervolg, zo ſterk niet opgenomen, en de bezoeken naar het gezegde Bergjen zyn, niet geheellyk buiten zwang geraakt (*c*).

De West-Indiſche, Maatſchappy deezer Landen met veele tegenſpoeden hebbende te worſtelen en, daaglyks, agter uit gaande, hadt de Kamer van Tienen, in dit jaar, zig, zo by de Staaten van Holland, als by de Algemeene, vervoegd, met verzoek, om ingelyfd en vereenigd te worden in en met de Oost-Indiſche, onder voorwaarde, dat zy, aan dezelve, alle haare Landen, Sterkten, voorregten, eisſchen op in te vorderen gelde, en wat dies meêr was, in vol-

(*b*) Reſol. van Holl. 28 July 1714. *bl.* 346 en 347.
(*c*) Kerkel. Oudh. III D. *bl.* 137.

vollen eigendom, afstaande, deeze, daar tegen, 't bestuur, baaten en lasten op zig zou neemen: agtende de Kamer van Tienen, dat zulks, met voordeel van 't Land, der Steden en byzondere Ingezetenen, zou konnen geschieden. Men stelde het plan, zo by Holland als ter Generaliteit, in handen der Bewindhebberen van de Oost-Indische Maatschappye, om te dienen van berigt (*d*). Ook liep, dit laatste, in de Lente des volgenden Jaars, binnen: doch men oordeelde, by het zelve, de voorgeslagen vereeniginge onaanneemlyk en verderflyk (*e*). 't Werk bleef toen hangen, en niet wakker gemaakt, voor diep in den jaare 1720, wanneer, in de beide hooge Staats-Kollegien, begreepen wierdt, dat een Besoigne gehouden en, daar van, Rapport diende uitgebragt te worden (*f*). My blykt niet, dat hier aan voldaan wierdt, en de West-Indische Maatschappy, deedt, met der daad, afstand van haare voorige denkbeelden, toen zy, eenige jaaren hier na, de voortduuring van haar Oktrooi, voor den tyd van dertig of veertig jaaren, verzogt: (*g*) 't welk haar dan ook; schoon niet zonder veele moeite onder de Provintien (*h*); ten jaare 1730, gegund

(*d*) Resol. Holl. 17 Oct. en 13 Nov. 1714. *bl.* 452 en 522.
(*e*) Resol. van Holl. 22 Maart 1715, *bl.* 272 en 273.
(*f*) Resol. van Holl. 16 Oct. 1720. *bl.* 448.
(*g*) Resol. van Holl. 7 Aug. 1727. *bl.* 755.
(*h*) Resol. van Holl. 24 Sept. 1728. *bl.* 955. en *l.* 6, 8 en 11 Febr. 18 Aug. 1730. *bl.* 53 122. *l.* 719.

gund wierdt, en wel op zulk eene wyze, als onze WAGEN., op zyn plaats, nader zal leeren (*i*).

Bl. 39. r. 4. v. o. „ Andere Gewesten" Onder deezen was Holland: 't geen, ſpoediglyk, toeſtemde in de lasten van den ſtaat van Oorlog, zo als dezelven, op 't einde des voorgaanden jaars 1714, door den Raade van Staate, in de algemeene *petitie*, was aangedrongen (*k*). Volgens deeze, zouden er zes en veertig duizend, zes honderd elf hoofden in dienst gebleeven zyn. Maar, daar, dit niet ſmaakte by alle de overige Provintien, kwam men, op voorſlag van den Raad, over een, om het tot op veertig duizend, twee honderd, twee en zeventig hoofden, te verminderen (*l*): 't geen, eindelyk, by Reſolutie van de Algemeene Staaten, in Slagtmaand des jaars 1715, op veertig duizend, tweehonderd en een en tagtig koppen, gebragt wierdt (*m*).

Bl. 61. r. 16. „ Zy" (*de hulptroepen van den Staat naar Engeland*) „ *ſtonden onder 't bevel van den* Majoor Generaal VAN DER BEEKE." VAN DER BEEKE was *Luitenant-Generaal*, en hadt onder zig den Generaal-Major MONTEZE. Men hadt deeze twee gekooren, om dat zy de jongſte Generaals perſoonen waren, die, tot deezen dienst, bekwaam wierden geoordeeld:

(*i*) WAGEN. Vaderl. Hiſt. D. XIX. *bl.* 32.
(*k*) Reſol. van Holl. 23 Febr. 1715, bl. 192, vergel. *l. c.* 9 Jan. 1715. *bl.* 7—24.
(*l*) Reſol. Holl. 25 Mei 1725. *bl.* 419.
(*m*) Reſol. Staat. Gen. 14 Nov. 1715. en van Holl. 19 Nov. 715. *bl.* 815—820.

deeld: konnende men er geene anderen toe neemen, om dat de Groot-Brittannische Generaals, met welken zy te veld moesten trekken, meestal jonger in rang waren, dan de overige Generaals persoonen van den Staat en de Brigadieren CHAMBRIER, CRONSTROM en D'ABADIE. Voorts bestondt ons Volk in vyf Bataillons Nederlandsche Voetknegten van JACOT, CRONSTROM, RANTSOU, WELDEREN en PALLANT: in vyf Bataillons Zwitsers van STURLER, MAY, CHAMBRIER en SMITS, en in het Regiment Dragonders van WASSENAAR (*n*).

Bl. 73. r. 0. „ *Welk de* Keizer — nimmer bekragtigd *hadt*." WAGEN: ziet hier, denk ik, op het Verdrag, tusschen den Keizer en Koning van Pruissen, geslooten den 2 van Lentemaand des jaars 1713, en, dit zo zynde, is, zekerlyk, die bekragtiging my mede niet voorgekoomen. Doch, negen dagen daarna, wierdt de Vrede, tusschen Frankryk en Pruissen, geslooten en, toen, stondt LODEWYK XIV; als daar toe door Koning PHILIPS van Spanje gemagtigd; aan FREDERIK WILLEM af dat gedeelte van Spaansch Oppergelderland, 't geen de laatstgemelde reeds bezat. Den 16 van Bloeimaand des jaars 1713, wierdt dit Verbond en deeze afstand bekragtigd (*o*).

Bl. 99. r. 6. „ Ik vind, dat zy — („de Prinses van URSINS") voornam, — *zig, met der* woon, *te* Utrecht, *neder te slaan. Doch* ik weet niet, of *zy dit voorneemen* voltrokken *heeft*.",

(*n*) Resol. Gen. 19 Oct. 1715. en van Holl. 22 Oct. 1715. *bl.* 759—761.

(*o*) Voyez NENY, *Memoir: Hist. et politiq. des Pays-bas Autrich*. T. I. *p.* 138. et DUMONT Corps Diplom. T. VIII. *f.* 337—339. *et l. c. fol.* 357.

heeft." De Prinſes van URSINS; dus genoemd, naar haaren tweeden Gemaal, den Prins FLAVIO *van* URSINS, met wien zy, ten jaare 1675, in den egt tradt; was eene gebooren' Hertoginne van TREMOUILLE, en, thans, reeds hoog bejaard. Haar Huis was aan dat van Nasſau, van ouds, vermaagſchapt, en in dienst van den Staat geweest: 't geen haar op de gedagten kan gebragt hebben, om zig, te Utrecht, neder te zetten. Doch zy veranderde, eerlange, van denkbeelden, en begaf zig naar Avignon, onder 't gebied van den Paus, om er 't overige van haar leeven door te brengen. Zy ſtierf, te Rome, in den jaare 1722 (*p*).

Bl. 99. r. 7. v. o. „ *Ook meent men, dat* zy" (de Prinſes van URSINS) „ *te veel vermogt op den* Koning." Dit ſchynt de eenigſte oorzaak van haaren val geweest te zyn, die, door de onbeleefdheid, welke zy, jegens de nieuwe Koningin, beging, ſlegts verhaast wierdt. De Abt ALBERONI; dien men, in 't vervolg, nader, als Kardinaal en eerſte Minister van Spanje, zal leeren kennen, hadt dit huuwelyk des Konings met eene Parmaſche Vorſtinne, geheel buiten weeten der Prinſesſe van URSINS, beſtooken. Op zyn' raad, hadt ELISABETH FARNESE reeds van zyne Majeſteit verlof gevraagd en verkreegen, om de Prinſes van URSINS weg te zenden en, juist om dit te bewerken, hadt men aan de laatstgemelde, van dit al-

(*p*) Vie du Cardinal ALBERONI *Tom.* 1. *p.* 59; Europ. Mercur. 11 Jan. 1715. *bl.* 49 en 50. Mei 1716. *bl.* 286. en Aug. *bl.* 104. ook Dec. 1722. WAGEN. VIII D, *bl.* 48, 78 en XIII. *bl.* 190.

onbewust, aangeraaden, der jonge Koninginne te gemoed te gaan. ELISABETH ontvong haar koeltjens, en de oude Gunstelinge, hier op, zeer ten onpasse, een' gezagvoerenden toon aanneemende, en haare Majesteit, over derzelver traage reize, als anderfints, berispende, gaf deeze terstond last, haar van zig te verwyderen en, in een karos, naar de grenzen van Frankryk, te doen geleiden (q).

Bl. 104. r. 12. „ *De* Staaten *raakten — in eenig geschil met de* Turken. Evenwel niet met de Porte zelve, maar wel met eenigen haarer Staatsdienaaren en Onderdaanen. Toen de Aga; van welken onze WAGEN:, zo straks, spreeken zal; onverrigter zaake, van hier naar huis keerde, gelasteden de Algemeene Staaten aan den Graave COLYER, hunnen Ambassadeur te Constantinopolen, de ongegrondheid der eisschen van deezen Afgezondenen en zyne Meesters den Grooten Heere te vertoonen: 't geen van zodanig gevolg was, dat de Sultan niet slegts den zynen verboodt, hier over, voortaan, de Nederlanderen lastig te vallen, maar ook van dat bevel, by eene beleefde aanschryvinge, aan hunne Hoogmogendheden kennis gaf, die zulks, op eene dankbaare wyze, beantwoordden. Gelyk zy mede deden, nopens een ander blyk van 's Keizers heuschen handel omtrend hen: daar in bestaande, dat hy ook die van Algiers aan zyn Hof hadt ontboden, over het schandelyk verbreeken der vrede met den Staat,

(q) *Voyez* la Vie du Cardinal ALBERONI. *Tom* 1. *p.* 29—113.

Staat, hun gelastende, om, daar nopens, met der Staaten Ambasſadeur in handelinge te koomen, en de genomen' Schepen, Goederen en Slaaven, ſchaadeloos, te rug te geeven. De Staaten, naar deeze gunstige geſteltenisſe van het Ottomanniſche Hof zig regelende, geboden hunnen Gezant, om, indien zig eenige Afgevaardigden van Algiers op 't grond gebied van den Grooten Heer, ter voldoening aan hoogstdeszelfs bevelen, werkelyk begeeven mogten, als dan, op de ſchadelooze te ruggaave van alles aan te houden, of, zo hy dit laatſte niet bewerken konde, evenwel, ter vrylaating der Slaaven, voor en na de laatſte Vredebreuk genoomen, zestig duizend Ryksdaalders, of een weinig meerder, hun te mogen aanbieden en beſteeden (*r*). Doch de uitkomst beantwoordde niet aan de verwagting. Eenige Algerynen kwamen wel, onlangs hier na, te Smirna, om over vrede te ſpreeken, doch zy gehoorzaamden niet aan de bevelen van ACHMET, en de vrede met hun wierdt, zonder tusſchenkomst des Turkſchen Keizers, eerst ten jaare 1726; zo als men nader zien zal; getroffen: toen COLYER; die egter, naar zyne gewoonte, zig zeer in dat werk benaarstigd hadt; reeds was overleeden (*s*).

Bl. 105. r. 9. ;„ *In der daad*, dit *was tot nog toe* agtergebleeven, *of ter oorzaake van den* buitenſpoorigen prys, welken men vorderde, *of by* gebrek *van* penningen."

Men

(*r*) Reſol. Holl. 29 July 1717. *bl.* 332, en Secr. Reſol. van Holl. 29 Oct. 1717. *bl.* 294—297.

(*s*) Reſol. van Holl. 11 Oct. 1720. *bl.* 438, 2 en 6 July 1724. *bl.* 304 en 483. Ook 15 Mey 1725. *bl.* 388. DUMONT Corps Diplom. *Tom.* 8. *fol.* 137. *art.* 12.

Men schynt niet te mogen ontkennen, dat een meerdere spoed by den Staat, in 't vrykoopen der Nederlandsche Slaaven, te Algiers gevangen zittende, en van welker vrykooping onze WAGEN. hier spreekt, den oorlog met dit Roofnest; die, eerlang, zeer kostbaar wierdt; denklyk hadt kunnen voorkoomen, schoon er zig, in den beginne, beletzelen tot dien vrykoop opdeeden. 's Lands Consul VAN BAERLE hadt, op bevel der Algemeene Staaten, reeds ten jaare 1713, aan hun, eene Lyst dier Slaaven gezonden, met byvoeginge, dat hy den prys des lossinge niet konde opgeeven, alzo de Patroonen dien niet zeggen wilden, voor zy wisten, dat er last tot vrykooping, uit de Nederlanden, gekoomen was. Hy riedt, egter, dit laatste af, om hen niet te veel te doen eisschen, en verzogt, dat men hem veel eêr, in stilte, met een' Koopvaarder van Cadix, de noodige penningen, in goede Mexicaansche stukken van agten, wilde overmaaken! Doch hunne Hoogmogendheden lieten hem weeten, dat men, hier te lande, tot geen besluit, nopens de lossinge, konde koomen, zo lang men van den prys niet verzekerd was, dien hy, derhalven, nader onderstaan moest: zy voegden er by, dat ook de bezending van Kadix ondoenlyk was, om den Oorlog, in welken men zig nog met Spanje bevondt (*t*). VAN BAARLE schreef, hier op, nader, in den Herfst des volgenden jaars 1714, dat het niet lossen der Slaaven, by de Algerynen en Tunetaanen; die dit, als een gewoon en

(*t*) Secr. Resol. van Holl. 20 Mei 1713. *bl.* 90 en 91.

„ en aangenaam gevolg en de vrucht van „ de vrede, over de drie jaaren vergeefsch „ hadden gewacht;" groot misnoegen hadt veroorzaakt, en dat de Slaaven zelve, tot wanhoopige daaden overslaande, niet slegts de Schepen afgeloopen, maar, onder voorwendsel, dat hy 't geld tot lossinge reeds onder zig hadt, een' aanslag op 't leeven van hem en zyn huisgezin gemaakt hadden, dien hy, ter naauwer nood, was ontkoomen: verzoekende nu, tot behoud der vrede en tot dekking van zig zelven tegen alle toekoomende gevaaren, zestig duizend Ryksdaalders, in wigtige Spaansche *Pistoletten* of *Cruzados*, te mogen erlangen. Men maakte dit *commissoriaal*, zo ter Generaliteit als by Holland (*u*): doch; schoon nu de vrede met Spanje was gesloten, en 't vervoer, des noods, ook van daar, geschieden konde; de zaak bleef hangen: 't zy dan om redenen, door onzen WAGEN. aangehaald, 't zy, om dat men begreep, dat die lossing niet op 's Lands beurse diende te geschieden, of om andere oorzaaken. Moetende ik hier by aanmerken, hoe my niet gebleeken is, dat de Staaten werkelyk „ *be-* „ *loofd* hadden het vrykoopen der Slaaven, „ die, ten tyde der jongste Verdragen, te Al- „ giers, — gevangen zaten," zo als onze treflyke Schryver, kort te vooren, gemeld heeft. (*v*) Ik vinde, in tegendeel, by het 12 punt van 't jongste Verdrag van den Staat

(*u*) Resol. van Holl. 13 Sept. 1714. *bl.* 410 en 411.
(*v*) Vaderl. Hist. XVIII. D. *bl.* 105. r. 5—9.

Staat met de Algerynen, ten jaare 1712, bedongen te zyn, „ dat niemand tot de „ Nederlanders zou mogen zeggen, *koopt* „ *uwe Slaaven!* zo lange zulks hun," (der Nederlanderen) „ welbehaagen niet was:" en verder, „ dat men geene *belofte*, nog tyd, „ nog getal der Perſonen, om vry te koo- „ pen, zou mogen voorwenden, en, als de „ tyd, om Nederlandſche Onderdaanen te koo- „ pen, volgens gewoonte, zou gekomen zyn, „ *wanneer zulks ook wezen mogte*, niet meêr „ van hun zou mogen eisſchen, dan men ge- „ woon was van andere Natien te doen."(w)

Doch de Algerynen waren niet gewoon, zig veel aan de Traktaaten te kreunen. Zy hoopten altyd op eene losſing; met welke men hier geen haast maakte; en vielen 'er den Conſul VAN BAERLE lastig over. Reeds op den 8 van Grasmaand des jaars 1715, ſchreef dees aan den Staat: dat twee zaaken, onvermydlyk, eene vredebreuk met de Barbaaren na zig ſleepen zouden: *eerſtelyk*, zo men 't misnoegen, over 't niet losſen der Slaaven, niet wegnam: *ten anderen*, zo men niet zorgde, dat 'er, geene masten uit de Nederlanden, naar Algiers gebragt wierden, dan zodanige die door de handen van hem ſul gingen: hebbende zekere Christen Mogendheid aan de Regeeringe aldaar veertig masten aangeboden, mids zy met hunne Hoog-mogendheden brake. (x) Men

(w) DU MONT, Corps dipl. *Tom.* VIII. *fol.* 294.
(x) Reſol. van Holl. 25 Juny en 18 July 1715. *bl.* 457 en 540.

Men voorzag in het laatste eerlang (*y*): maar, daar 't eerste niet afgedaan wierdt, voegden zig de Algerynen, al spoedig, by de Roovers van Salée en verklaarden, opentlyk, den oorlog aan ons Gemeenebest, in 't laatst van den jaare 1715: waarvan men, hier, de weete kreeg in Lentemaand van 1716, midlerwyl VAN BAERLE, een maand bevoorens, geduurende eene aardbeevinge, die, met tusschenpoozing, verscheiden dagen duurde, uit Algiers, was gevlugt: zo als ook de consul FRANKEN 't Marokkaansch gebied hadt moeten ruimen. (*z*) Schoon men, hier te Lande, straks, brieven ter kaape uitgaf, liet 's Lands beurse niet toe, veele Schepen van oorloge in zee te brengen: maar, daar men bemerkt hadt, dat de Levantvaarders, thans, min bemand en gewapend waren, dan voorheen, uit hoofde van het Reglement van den jaare 1663, geschied was, waar door veelen derzelven in handen der Algerynen gevallen waren en deeze laatsten zig, des te eêr, verstout hadden, met den Staat te breeken, wierdt, op voorstel van Bewindhebberen des Levantschen handels, eerlang, by openbaaren Plakaate, geboden, dat geene Koopvaardyschepen naar de Straat, Midlandsche Zee en den Archipèl, van hier en terug, zonder geleide van Schepen van oorloge, zouden vermogen te vaaren en handelen, 't en zy van genoegzaame grootte, en voorzien van zodanige Manschap en ge-

(*y*) Resol. Holl. 25 Oct. 1715. *bl.* 767–776.
(*z*) Resol. van Holl. 25 Aug. 1716. *bl.* 180 en 181.

geschut, als breeder by plakaat was vastgestelt: alles op verbeurte der verzekeringe, * zo op den bodem, als op de daar in gelaaden' goederen, gedaan. (*a*) Ook nam men, in den zomer des jaars 1717, in overweeginge, om, tot lossing der Slaaven, zo te Algiers als Marocco gevangen zittende, niet slegts eene algemeene inzameling * van gelden door deeze Gewesten te doen, maar ook den tienden of twaalfden penning, door de Reders van schepen, op de West vaarende, van de maandgelden der Schepelingen te doen in houden en in 's Lands kasse brengen, in dier voege, dat; zo dit alles niet genoeg was; men 't overschot zou moeten vinden, uit het verhoogde last- en veilgeld. (*b*) Doch ook dit nam een anderen keer, toen men, kort daar op, tyding kreeg van 't bevel des groote Heers aan de Algerynen; van 't welk ik, in myne bovenstaande aanteekening gesproken heb; strekkende ter schadelooze terug gave van alles aan den Staat. De Staaten besllooten toen, den Schout by Nagt BOUDAAN; die, eenige Koopvaarders begeleid hebbende, met drie schepen voor Cadix lag; aan te schryven van, in persoon, zo de tyd, tot zyne terug reize bepaald, dit toeliet, naar Algiers te zeilenen, anderſints, zulks aan een' zyner onder hebbende Scheeps-Kapiteinen op te draagen, met last, om, overeenkomstig 't be-

* *Assurantie.*

* *Collecte.*

C

(*a*) Resol. van Holl. 22 Sept. en 24 Nov. 1716. *bl.* 628 en 734—739.
(*b*) Resol. van Holl. 24 Jun. 1717. *bl.* 249.

bevel van ACHMET III, volkoomen ontslag der geroofde goederen, Vaartuigen en Slaaven te eischen, of, zo 't niet anders zyn kon, drie honderd Ryksdaalders, ten hoogste; 't geen' men een maatig losgeld noemde; voor elken Slaaf uit te looven. Doch BOUDAAN kreeg deezen Brief te laat, om 'er aan te konnen voldoen (*c*) en, sedert, bleef de oorlog, tot het jaar 1726, voortduuren, zo als ik, boven, reeds zeide: ondanks zelf het aanbod der bemiddeling of hulpe van Frankryk, Spanje, de Porte en des Grootmeesters van Maltha (*d*). Met Marokko liep dit aan, tot het jaar 1730.

Bl. 105. r. 4. v. o. „ Sterfte *onder* 't „ Rundvee." Zie ook myne Aanteekening alhier, *bl.* 24

Bl. 107. r. 10. „ *Ook werdt* — besloo- „ ten, *dat* hy" (*de Graaf van Albemarle*) „ zyne zitting *in de* Vergadering *van* Hol- „ land behouden zou." Alle de overige Leden der Ridderschap verschilden van het verzoek des Heere van Duivenvoorde, en begreepen dus, dat ALBEMARLE, op de gronden, by WAGEN. vermeld, zitting ter Vergadering diende te houden, en dat de Steden zig in het huislyke * hunner orde niet behoorden intelaaten. Eenigen, egter, der laatstgemelden namen 't voorstel over (*e*) en de

* *Domestique.*

(*c*) Resol. van Holl. 26 Nov. 1717. *bl.* 458 en 24 Maart 1718. *bl.* 280.

(*d*) Resol. van Holl. 22 July, 12 Aug. 1721. *bl.* 585, 604, 605. 17 Febr. 1724. *bl.* 124. 1 Juny, 16 en 18 Dec. 1723, *bl.* 425, 880 en 909.

(*e*) Resol. v. Holl. 15 Mei 1715. *bl.* 372 en 373. Vergelyk myne Aanm. 13 St. *bl.* 107.

de zaak bleef, eenige maanden, hangen; tot dat de Staaten, op 't einde deezes jaars, verstonden, dat ALBEMARLE; die hun gebleeken was, sedert, ook de Heerlykheid van Zevender te hebben gekogt, en daar mede verlyd te zyn; „ zyne *sessie* zou mogen „ *continueeren* — in de Vergaderingh van „ haer Ed. Groot-Mog., ende, genegentheyt „ hebbende, om weder naar Engeland te „ gaen ende aldaer *sessie* te nemen als *Pair* „ van Groot Bretagne, sulks ook zou vermo„ ghen te doen, *na dat hy, alvorens, daar* „ *toe, permissie versocht ende geobtineert sou* „ *hebben van haer Edele Groot-Mog.*," (*f*) welke plaats ik uitschryve, om dat de woorden, die, met een loopende letter, gedrukt staan, twyfel kunnen geeven, of zy alleenlyk zien op 't vertrek van den Graave naar Engeland en 't zitting neemen in 't Hoogerhuis aldaar; zo als WAGEN. het hier opvat; dan of zy ook betreklyk moeten gemaakt worden op ALBEMARLE's zitting in de Staats-Vergadering, hier te lande; zo als hy het, in vroeger tyd, heeft verstaan (*g*). Ook weet ik niet, of de Graaf, naderhand, tot één deezer beide zaaken verlof gevraagd heeft, maar wel, dat hy, in Louwmaand des jaars 1616, reeds by Holland zitting nam (*h*) en, aldaar, meest als Heer van *Acquoi*, somtyds ook als Heer van *Zevender*, onder de Edelen voorkomt (*i*).

De

(*f*) Resol. van Holl. 19 Dec. 1715. *bl.* 934.
(*g*) Staat der Nederl. VI D. *bl.* 94.
(*h*) Resol. v. Holl. 15 *Jan.* 1716. *bl.* 4.
(*i*) Resol. van Holl. 2 en 28 Jan. 16 Maart, 13 April, 18 Mei, 10 Sept. 1717. 2, 24, 98, 129, 170 en 354.

De Staaten van Holland besflooten, ten zelven dage, vast te stellen, dat, onverminderd de Resolutie, ten jaare 1658, in opzigte der Staatsdienaaren, genomen,* voortaan niemand ter hunner Vergadering zou worden toegelaaten, die in anderen eed, dienst, of wedde ware, dan van dit Gewest, van de verdere Bondgenooten of der Generaliteit: zonderende zy, egter, hier van uit 't bezitten van leengoederen en de voorregten daar aan gehegt, als mede de eertitelen van eenige Ridderlyke orde ofte der, daar van afhangende, Kommanderyen, als ook den Adeldom, die iemand van een' uitlandsch' Vorst bekwaame, „ na dat hy, alvoorens, daar op versocht ende ook *geobtineert* soude hebben „ het *consent* ende goedvinden van haer Edele Groot Mog." (*k*)

* *Ministers.*

Bl. 117. r. 6. v. o. „ *'t Verbond werdt*, „ *wederzyds*, *behoorlyk bekragtigd.*" Kort daar op, namen 's Lands buitengewoone Ambassadeurs, WASSENAAR VAN DUIVENVOORDE en BORSSELEN VAN DER HOOGE; na verkregen verlof van den Staat; hun afscheid van Koning GEORGE, en de eerstgemelde deedt, reeds in Bloeimaand deezes jaars, in den Haage, verslag van zyne bezending (*l*).

Bl. 120. r. 10. v. o. „ *Zy* bleeven *besluiteloos.*" Men moet dit, egter, zo niet opneemen, als of de Staaten, met naame die van Holland, in 't geheel thans afkeerig

(*k*) Resol. Holl. 19 Dec. 1716. *bl.* 934 en 935.
(*l*) Resol. van Holl. 27 Febr. en 22 Mei 1716. bl. 132, 134 en 280.

rig waren van 't aangaan van nieuwe Verbonden, tot onderlinge verdediging, met de bovengemelde Mogendheden. In tegendeel, schoon zy gevoelden, dat het sluiten, met slegts één' of eenigen derzelven, gevaarlyk was, verstonden zy, reeds op den 30 van Grasmaand deezes jaars 1716, dat de, hun aangeboden, Verbonden, tot behoud der vrede en rust van Europa kunnende strekken, geenzints van de hand moesten worden geweezen, maar, in tegendeel, „ alle *devoiren* aangewend, dat, tusschen den „ Keizer, den Koning van Groot Brittannie „ en den Staat, eene *defensive Alliantie* „ mogte werden aangegaan, en ook, *op* „ *den zelven tyd*; om alle *diffidentie* en *om-* „ *brage* voortekoomen; eene gelyke *Alliantie*, „ tusschen de Koningen van Frankryk, van „ Groot-Brittannie en den Staat, mogte worden „ gesllooten." (*m*) Juist dit zelfde plan riepen zy nog in en hielden zig daar aan, toen Frankryk en Engeland beiden den Staat een nader Verbond van verdeediging voorsloegen, schoon zy, daarna, egter, zo als WAGEN. in 't vervolg zal doen (*n*) zien; in dat nader Verbond, zonder den Keizer, traden, hoe zeer niet buiten strubbeling onder de Gewesten, en zo, dat; 't geen ik elders niet aangeteekend vinde; de Stad Leiden het sluiten van 't meergemeld Verbond alleenlyk aanzag, doende hier van blyken in 's Lands Revolutien. (*o*) Ik zie, dat Spanje; 't geen, thans

(*m*) Secr. Resolut. v. Holl. 30 Apr. 1716. *bl.* 184.
(*n*) Secr. Resol. Van Holl. 17 en 28 Oct. 5 Dec. 1716, *bl.* 195, 220 en 221. Vaderl. Hist. XVIII D, *bl.* 146 en 147.
(*o*) Secr. Resol. 7 Dec. 1716. *bl.* 232 en 233.

thans, reeds den oorlog met den Keizer in den zin hadt; den Staat mede een Verbond van onderlinge verdeediginge aanboodt, dan waar op, van deeze zyde, geen ſpoedig antwoord, noch genoegzaam gevolg kwam: waar over 't SpaanſcheHof zyn misnoegen deedt betuigen(*p*).

Bl. 122. r. 1. „ RIPPERDA — *kreeg* — „ *last*, *om* over deeze punten te *ſpreeken*." Behalven de, door WAGEN. opgenoemde, punten, was RIPPERDA, reeds by zyn vertrek naar Spanje en, voorts, by herhaaling, gelast, aan 't Hof van Madrid te vertoonen: hoe verſcheiden Franſche ſchepen, aanhoudend en openlyk, op de Zuidzee voeren en op verſchillende Spaanſche Kusten, zo van America als Europa, aanliepen, laadende en losſende, zonder iemands wederzeggen: waartegen men, ten ernstigſte, verzogt, dat zyne Katholyke Majeſteit voorzien wilde, als hebbende zig, by het derde artikel van het Vrede Traktaat, ten jaare 1714, met den Staat geſlooten, verbonden, niet te zullen gedoogen, dat eenige vreemde Natie op de Spaanſche West-Indien handel dreeve. (*q*) RIPPERDA kweet zig hier van naar behooren, ſpreekende er, met nadruk, over, zo met den Koning en de Koninginne, als met den Abt ALBERONI, die zig ook, allen drie, bereid verklaarden, aan den wensch der Staaten te voldoen, maar zig beriepen op gebrek aan Schepen en derzelver behoeften: verzoekende, daarom, dat men, van hier, zyner Ma-

(*p*) Secr. Reſol. van Holl. 29 Mei, *bl.* 184, 16 en 17 Oct. 1716. *bl.* 184, 204, 205 en 5 Jan. 1717. *bl.* 234.
(*q*) Reſol. van Holl. 19 April 1715 *bl.* 324.

Majesteit zes Schepen van oorloge en de noodige scheepsbehoeften leeveren wilde, welken Spanje betaalen zou met schuldbrieven op de Indiën. Hunne Hoog-Mogendheden, overweegende, dat zodanige schuldbrieven niet anders waren dan aanwyzingen * op goederen of gelden, uit de Spaansche West-Indien te rug koomende *, welker betaaling aan veele onzekerheden onderheevig was, sloegen dit voorstel, beleefdelyk, af, ten zy de Koning een gereeder middel van voldoeninge by der hand hadde. Ook bleef men by dit gevoelen, schoon, kort hier na, 't verzoek, van 's Konings wege, herhaald wierdt (*r*). De handeling over de verdeedigende Verbonden; waar van zo even gesproken is, en in welken ook de Staaten betrokken waren; was, thans, aan den gang, en, daar er Spanje hoogst aan gelegen lag, om hunne Hoog-Mogendheden van eene verbintenis mèt den Keizer af te houden en nader aan zyne belangen te trekken, gaf dit gelegenheid, dat ALBERONI, tot tweemaal toe, den Staat een byzonder Traktaat; dan 't geen hier mede geen' ingang vondt; ter verzekering der West-Indische vaart, deedt voorslaan, met byvoeginge, egter, aan RIPPERDA, uit 's Koning naam, „ dat, alzo de Staat hadde kun„ nen goedvinden, zyne Majesteyt *a la negligence* „ te *tracteeren*, omtrend de verzogte *Scheeps*„ *materiaalen*, hy „(Ambassadeur)", nu „('t was „ in 't laatst van Slagtmaand des jaars 1716,), „ kon-

* *Assignatien.*

* *Retouren.*

(*r*) Secr. Resol. van Holl. 24 Oct. 1715. *bl.* 160, 22 Feb. en 19 Maart 1716. *bl.* 168—170.

„ konde ſchryven, *dat de Koning, die, nu,*
„ *niet noodig hadde: alſo hy tweehonderd dui-*
„ *zend Ryksdaalders naar Holland hadde over-*
„ *gemaakt, om die van Particulieren te koopen:*
„ *niet geloovende, dat haer Hoog-Mog. dat ook*
„ *ſouden willen beletten.*" (*s*) Hoe zeer men, ondertusſchen, in Spanje voorgaf, de rust in Italie te willen betragten (*t*), dienden die ſcheepsbehoeften, klaarblyklyk genoeg, niet voor de Indien, maar ter onderneeming van den geheimen togt op Sardinie, die, in 't volgend jaar, uitborst. Veelligt zouden 's Lands ſchepen ook daar toe gebruikt zyn geworden.

Bl. 124. „ De Czaar — deedt — *een' keer naar* Holland." De Staaten lieten hem, door eenige Leden, opwagten en alle eer bewyzen. Hy deedt hun, door ALBEMARLE, ernſtiglyk verzoeken, den Advokaat MUYS VAN HOLY, die, by zeker vonnis van Schepenen, te Amſterdam gevangen zat, op vrye voeten te ſtellen; doch hunne Edele Groot-Mogendheden ſloegen dien eisch, eenpaariglyk, van de hand. (*u*)

Bl. 126. r. 6. „ Agterſtallen — *aan de*
„ *gemeene Schatkist ſchuldig.*" Holland alleen was ſchuldig, nopens de geldligtingen, voor 't aandeel van die Provintie, ſedert den jaare 1691 tot 1714 ingeſlooten, ter Generaliteit gedaan, eene ſomme van zeventien-millioenen, vyf honderd, negen- en- zeventig dui-

(*s*) Secr. Reſol. van Holl. 23 Apr. 1717. *bl.* 289.
(*t*) Secr. Reſol. van Holl. 26 Sept. 23 Dec. 1716, en 5 Maart 1717. *bl.* 199, 204, 205, 233, 277 en 278.
(*u*) Secr. Reſol. van Holl. 19 Maart 1716. *bl.* 175 en geſchr. Aanteek. van dien tyd.

duizend, zeven honderd, zes- en- zestig guldens: waar van de veragterde renten bedroegen een millioen, drie honderd, veertig duizend, vier honderd, zes- en- dertig gulden, en dus, te samen, agttien millioenen, negen honderd, twintig duizend, twee honderd en twee gulden. (*v*) Waartegen, egter, die Provintie terug eischte dat geen, 'twelk, door haar, aan grof geschut en oorlogsbehoeften, was opgeschooten, en eene somme bedroeg van zes millioenen, agt honderd, vier- en dertig duizend, zes honderd, vyf- en- twintig gulden, negen stuivers. (*w*)

Naar maate der geldelyke lasten van den Staat, was men ook bedagt, op de bekoominge van penningen, tot verval van dezelven. Ik heb reeds aangeteekend, dat men zig, hier toe, in Holland, ook bediende van 't voordeel eener Provintiale Lotery. Men hadt er, onlangs, eene aangelegd, die twintig millioenen beliep, maar, door haare grootheid, niet vol geraakte, waarom dezelve, sedert, merklyk wierdt verminderd (*x*). Doch, in Sprokkelmaand des jaars 1715, wierdt door een, daar toe benoemd, Besoigne, in Holland, uitgebragt een Plan, ter heffing van een *Familie geld*, over de Ingezetenen van dit Gewest: in welk middel Ridderschap en Steden, op den 19 van Lentemaand daar aan, reeds hunne toestem-

(*v*) Resol. van Holl. 9 Aug. 1716. *bl.* 586.
(*w*) Resol. van Holl. 28 Aug. 1716. *bl.* 597.
(*x*) Resol. van Holl. 23 Febr. 22 Maart, 19 Apr. 16 en 23 Nov. 1715. *bl.* 194, 279, 318, 406, 803, 885 en 28 Mei 1716. *bl.* 294.

stemming gaven. Dan, daar over de wyze, op welke hetzelve werkstellig te maaken, over den tyd der betaalinge, byzonderlyk ook nopens het opmaaken, overgeeven en overzien der *Quohieren* van de Steden en Dorpen, nog vry wat te doen viel, liep de invoering van dien aan, tot in het volgend jaar 1716: moetende de betaaling geschieden, voor den eersten van Herfstmaand van dat jaar, en elk zig zelven schatten. Rotterdam sloeg, daar boven, in Bloeimaand des laatsgemelden jaars, ter Vergaderinge van hunne Edele Grootmogendheden nog voor, het ligten eener hoofdelyke Leening van de tegenwoordige Ambtenaaren, af te lossen door hunne Opvolgers in den tyd, onder genot eener schuldbekentenis, op den Lande, tegen vier gulden ten honderd, 's jaars. 't Werk wierdt, eerlang, overwoogen en, ten jaare 1716, zo de heffing zelf; in te gaan met den eersten van Louwmaand 1717; als het middel, ter vinding van de jaarlyksche rente, vastgesteld. Naar leiding der opgegeeven' lysten aan deeze Provintie, reekende men, toen, dat deeze leening ruim vyftien tonnen schats zou opbrengen. (*y*)

Bl. 126. r. 16. „ Veertig duizend, twee hon„ derd, een-en-tagtig man." Zie myne aanteek. alhier, *bl.* 27. op WAGEN. *bl.* 39. r. 4. v. o.

Bl. 128. r. 6. v. o. „ Eenigen — dag„ ten er om." Om deezen tyd, schreef de, toenmaalige, Sekretaris van den Raade van Staate, VAN SLINGELAND, zyne, sedert eenige jaaren, in druk uitgegeevene, Verhandelinge, den

(*y*) Resol. van Holl. 24 Mei en 24 Nov. *bl.* 396——398, 855, 877 en 27 Juny en 23 Dec. 1716. *bl.* 436 en 779——797.

den titel voerende van „*Discours, over de Defecten van de jeegenswoordige Constitutie der Regering van den Staat* —, *en over de middelen van redres.*" Welk stuk hy aan eenige Staatsleden mededeelde, ten einde; kon 't zyn; de onderscheidene Gewesten hunnen Afgevaardigden, ter Vergadering der algemeene Staaten, volkoomen magt mogten geeven, om de punten van herstel; by Resolutie hunner Hoogmogendheden, den 7 van Oogstmaand des jaars 1716, voorgedraagen; door onderlinge onderregting, overreeding en inschikking, tot besluit te brengen. 't Gevoelen van deezen beroemden Man verdient, by deeze gelegenheid, te worden aangeroerd. Hoofdzaaklyk vermeende Hy: aan de eene zyde: „ dat „ de gebreken, thans, niet alleen meêr be„ speurd wierden, maar ook nadeeliger „ uitwerkingen hadden, dan voor deezen, „ toen de meeste Provintien Stadhouders en „ Kapiteins-Generaal hadden, welker ge„ zag, in veele opzigten, aan het gebrekkige te „ gemoed kwam." Aan den anderen kant: „ dat WILLEM III. een onsterflyken roem en „ eene welgeregelde Republiek hadt kunnen „ nalaaten, indien hy dat gezag hadt be„ steed, ter herstelling der oude en nieuwe „ Regeerings feilen van dit Gemeenebest, „ in plaatse van de Regenten te brengen in „ eene soort van afhanglykheid, die, naar 't „ oordeel van veelen, niet zeer met 's Lands „ vryheid strookte, en door welke hy de moei„ lykheden, die hem in 't bestuur voorkwamen, „ wel, geduurende zyne Regeering, hadt over„ wonnen, maar, na zyn dood, het Stadhouder„ lyk

„ lyk bewind in nog onaangenaamer gedagtenis, „ dan het was voor 't jaar 1672, en 't Land aan de „ voorige kwaalen onderheevig hadt gelaaten." „ Eindelyk, gaf SLINGELAND verstandige redenen op, om de goede orde, naar de toenmaalige gesteldheid der Republiek, te doen herleeven. Dan dit alles hadt geen genoegzaam gevolg. (*z*)

Bl. 134. r. 12. „ *De* Afgevaardigden van „ sommige Gewesten *niet gelast*, *om alles* „ *aftedoen*." De Hollandsche Afgevaardigden waren op de zaaken, breder vervat in de, onderaangehaalde, Resolutien der Staaten van dat Gewest, volkoomenlyk gelast. Doch twee stukken moesten zy, alvoorens te besluiten, vooraf, ter kennis brengen van hunne Edele Grootmogendheden. 't Eerste raakte het punt, om de geschillen onder der Bondgenooten, in zaaken, nopens welken, volgens de Unie, geene overstemming valt, egter by overstemminge of uitspraake van Zegsmannen, aftedoen: het andere, om den Raade van Staate te magtigen, de Provintien, die nalaatig bleeven, in 't betaalen van toegestemde aandeelen, met der daad uit te winnen. (*a*)

Bl. 134, r. 2. v. o. „ 't Komptoir *van de* „ Generaliteit eens geslooten geweest *zynde*." „ Dit gebeurde, ten jaare 1715, en duurde tien maanden lang: naamlyk van den eersten van Lente-, tot den laatsten van Wintermaand. (*b*)

Bl

(*z*) SLINGEL. Staatk. Geschrift, I. D. Voorred *bl*. 6 en 7. En, *l. c.* Bl. 171-214. *bl.* 209-350. Byzonderl. 209, 212, 222, 223 en 225.
(*a*) Resol. van Holl. 28 Aug. 1716. *bl.* 597 en 598. en Secr. Resol. van Holl. 25 Sept. 1716. *bl.* 197—199. SLINGEL. *l. c. bl.* 175, 178, 223—225. PAUL. over de UNIE, 2 D. *bl.* 164.
(*b*) Resol. van Holl. 19 Nov. en 21 Dec. 1715. *bl.* 805 en 945. SLINGEL. *l. c.* I. D. *bl.* 189.

Bl. 13. r. 7. „ *Veele* Ingezetenen *klaagden* „ *over* — vermindering *hunner* inkomsten." Om deezen tyd en bevoorens, hadt Amsterdam, ter Vergaderinge van Holland vertoond de klagten van veelen haarer Ingezetenen, ter zaake, dat de Provintie van Friesland, sedert eenige jaaren, hadt opgehouden, aan hun de jaarrenten der hoofdsommen, zo voor, als gedurende den, laatsten oorlog, in Holland, opgenomen, te voldoen, schoon zy dezelven uitkeerde aan de Friesche Ingezetenen en aan zulken, die zig, van hier, met der woon derwaarts begeeven hadden. Amsterdam verzogt daarom, dat de Staaten van Friesland, zo by Brieven van hun Edele Groot-mogendheden als der algemeene Staaten, mogten worden aangemaand, de agterstallen te zuiveren: tot welk schryven, terstond, besllooten wierd (c). In Lentemaand, liep het antwoord der Staaten van Friesland by Holland in. Zy verontschuldigden zig, dezelve betaalingen nog niet te hebben konnen doen, uit hoofde der drukkende lasten des oorlogs, der sterfte van 't Rundvee en der inbreuken van hunne Zeedyken: doch beloofden, voor het vervolg, alles, ter voldoening hunner schuldenaars, te zullen in 't werk stellen: ook boden zy, eenigen tyd daar na, eene gedeeltelyke betaaling der los- en lyfrenten den Hollandschen Ingezetenen aan. Dan hunne Edele Groot Mogendheden, bevroedende, hoe, met dit al, hunne Ingezetenen agter de Frieschen zouden gesteld blyven, drongen, by verscheiden Brie-

(c) Resol. van Holl. 16 Febr. 1715. bl. 100 en 101.

ven; die in ernst telkens klommen; sterk aan, om hunne Onderzaaten, ten opzigte eener schuld, van gelyken aart, ook op gelyken voet, met die van Friesland, te behandelen; te meêr, daar de Friezen, alhier, op gelyken voet, met de Hollanders, behandeld wierden: oordeelen de zy het tegendeel van dien onbillyk, onregtmaatig, en tegen de trouw der Bondgenooten aanteloopen. Dit geschil duurde verscheiden jaaren, zonder, aan de zyde der Hollanderen, 't bedoelde wit te bereiken (*d*).

Bl. 136. r. 10. „ *Deeze* afdanking — *geschiedde tegens 't genoegen van* sommige *Gewesten.*" Utrecht zat, thans, voor, ter Generaliteit, maar was ongelast. Zeeland er tegen zynde, wierdt het besluit opgemaakt door Holland, 't geen, in de op één na laatste week, hadt voorgezeten. De Staaten van Holland lieten het zig wel gevallen, doch stemden, om alle verwarring voor te komen, nog voor den tyd van ééne maand, in de betaalinge van 't Krygsvolk, op den ouden voet (*e*). Dit tydpunt wierdt, daar na, verlengd (*f*).

Bl. 146. r. 44. „ Andere Leden *der hooge Regeering* vonden er, *insgelyks*, niet veel reden toe." Dat, in Holland, de Stad Leiden het sluiten van het drievoudig Verbond, slegts aanzag, heb ik, voorheen, met een

(*d*) Resol. van Holl. 14 Maart, 21 April, 30 Mey. 19 Aug. 20 Nov. 1716. *bl.* 180, 243, 303, 535 en 724, 4 Jan. 11 Oct. 1724. bl. 20 en 797. 23 *Febr.* 1725. *bl.* 93. Index Resol. van Vriesl. I D. bl. 365.

(*e*) Resol. van Holl. 25 Sept. 1717. *bl.* 393, 540. 15 Jan. 1718. *bl.* 24.

(*f*) Resol. Extr. Vergad. 26 Mei en 26 Juny 1717, *in* Resol. van Holl. 30 Juny. 27 Oct. 27 Nov. 1717. *bl.* 233, 268, 449

een woord, gezegd (*g*). Zy ſtemde ook, ſedert, niet in de bekragtiging (*h*).

Bl. 151. r. 6. „ *Het woord* Heeren: *welk ook door* 't Weener Hof, nog niet gebruikt werdt." By een' Brief van den Keizer; geſchreeven te Weenen, den 14 van Oogstmaand des Jaars 1709, en ter Generaliteit ingekoomen den 14 van Slagtmaand, daar aan volgende; betuigde die Vorst, dat de goede trouw en de ſtandvastigheid van de Algemeene Staaten, gebleeken in de laatſte handelingen te Geertruidenberg, hem zeer aangenaam waren, en gaf hun, ten blyke van dien, voor d'eerſte reize, den titel van *Hoogmogenden* *: zonder er, egter, by te voegen dien van *Heeren*, 't geen eerst, eenige jaaren laater, gebeurde. Deeze onderſcheiding is my, voorheen, niet onder 't oog gevallen: en men verbetere dus alhier, myn gezegde, en dat van een ander, zeer kundig man, ten opzigte van het jaartal, waar in de Keizer den naam van *Heeren* aan de Staaten gaf (*i*).

* *Celſi et potentes.*

Bl. 155. r. 10. v. o. „ *De Engelſche Reſident hadt* Gekommitteerde Raaden *verzogt, om* GORTZ — *te doen* ligten." De Staaten van Holland waren, thans, niet by een, en Gekommitteerde Raaden gingen tot het beſluit, om GORTZ in bewaarder hand te neemen, niet over, dan na dat de Engelſche Reſident hun de wettige afſchriften der Brieven van verboden verſtandhoudinge, tusſchen GYLLEN-

(*g*) Zie deeze Aanmerk. 18 St. *bl.* 40.
(*h*) Secr Reſol. van Holl. 20 Jan. 1717. *bl.* 262.
(*i*) Uit mededeed. Berigten; en Reſol. der Staat. Gen. 26 July 1710. Vergel. 5 ſtukje deezer Aanm. bl. 77. op WAGEN. Vaderl. Hist. 5 D. bl 323. r. 9. v. o. en WAGEN. *l. c.* XVII Deel, *bl.* 382. Zie ook Reſol. van Holl. 8 Febr. 1726. *bl.* 72.

LENBERG en GORTZ zelven, hadt ter handen gesteld, en men zig overtuigd hieldt, dat alle uitstel, om zig van hem te verzekeren, gevaarlyk zyn zoude. Zy gaven er, sedert, kennis van aan hunne Edele Grootmogendheden, die hun doen goedkeurden (*k*).

Bl. 156. r. 10. „ *Hy deedt* GORTZ *in* verzekering *nemen.*" GORTZ wierdt, nevens zyn byweezenden Sekretaris, op het Stadhuis te Arnhem, in bewaaring gebragt (*l*).

Bl. 158. r. 1. „ *Het* Fransche Hof handelde *te* Stokholm, *om* KAREL *den* XII *te bevredigen met den* Koning *van* Groot-Britanje." Niet alleen met den Koning van Groot-Britanje, maar ook met den Staat, waar toe de Graaf DE LA MARCQ, Gezant van Frankryk in Zweeden, veele moeite aanwendde (*m*).

Bl, 161. r. 15. „ *In 't Overquartier van* Gelderland, *viel ook* geschil *met zyne* Pruissische Majesteit." Alle deeze geschillen waren zoo ernstig, dat, in 't midden van Lentemaand, de Raad van Staate ter Vergadering hunner Hoogmogendheden aandrong, zoo op de betaaling der beloofde agterstallen, als op de bezorging der, zeer vervallen, Vestingen en den slegten staat der Oorlogsmagazynen, aan de zyde van Gelderland, byzonderlyk, omtrend Nymegen en Zutphen; gelyk mede op het staaken der raadpleegingen ter vermindering van 's Lands Krygsvolk: neemende de gerugten daaglyks toe, dat de Koning

(*k*) Secr. Resol. van Holl. 24 Febr. 1717; *bl.* 265—277.
(*l*) Secr. Resol. van Holl. 24 Febr. 1717. *bl.* 266.
(*m*) Secr. Resol. van Holl. 28 Mey 1717. *bl.* 290.

ning van Pruisſen, „ met een groot getal „ Trouppes, op de ontblootе Frontieren „ van Gelderland ſtondt te koomen," Men nam dit, by de Provintien, in overweeginge: (*n*) maar de vrees met haare gevolgen verdween, ten deezen opzigte, toen, in Zomermaand, zyne Pruisſiſche Majeſteit, door den Ambasſadour van Frankryk, zyne geneigdheid liet aanbieden, om deelgenoot te worden van het drievoudig Verbond, en, in Herfstmaand, door zynen Gezant, den Baron van KNIPHAUSEN, om, met den Staat, by een Verbond van onderlinge verdeediging, de oude vriendſchap te vernieuwen (*o*).

Onze WAGEN. heeft, op zyn plaats, doen zien (*p*), dat het Eiland *Tabago* of *nieuw Walcheren*, ten Jaare *1677*, door de Franſchen was veroverd. Zy hadden 't, ſedert, verwoest en verlaaten, ook was het in dien ſtaat gebleeven, niet tegenſtaande men, hier te lande, wel eens bedagt was geweest, om het aan vermogende Luiden, op goede voorwaarden, uit te geeven. In dit Jaar vervoegden zig ADRIAAN BOON en ESTIENNE PASQUIER by de Staaten van Holland; die den eigendom des Eilands van de Heeren LAMPSINS gekogt hadden; met verzoek hun dien eigendom af te ſtaan en, ter verdeediging van dit Gewest, dertig ſtukken kanon, honderd duizend pond buskruid en een genoegzaam aantal kogels by te zetten, waar tegen zy

(*n*) Secr. Reſol. van Holl. 16 April 1717. *bl*, 286 en 288. Reſol. Holl. 15—24 Apr. 1717. *bl*. 185 138. 164.

(*o*) Reſol. v. Holl. 25 Juny en 25 Sept. 1717. *bl*. 260 en 39

(*p*) Vaderl. Hiſt. XVI D. *bl*. 443 en 445.

zy aannamen, de vervallen Sterkten weder op te regten, de Volkplanting en Suiker-Plantagien weder in ſtaat te brengen, en de Suiker, Indigo en andere voortbrengſelen van 't Gewest naar deeze Provintie te zenden, om, voor hunne reekening, te worden verkogt, onder betaaling van even zodanige lasten, by 't inbrengen; als welken, door de Ingezetenen van Suriname en Curacao, betaald wierden. Nog verlangden zy het werk, ter Generaliteit, daar heen geſtuurd te zien, dat men hun toeliete, onder goedkeuringe hunner Edele Grootmogendheden, een' Gouverneur en andere Ambtenaaren te benoemen. De zaak wierdt geſteld in handen van een groot Beſoigne in Holland, met de Admiraliteiten: doch zy bleef, zo ik meene, ſteeken: zynde zelf my niet gebleeken, dat er eenig Rapport van is uitgebragt geworden (q).

In de Vergadering van Holl., ontſtond, om deezen tyd, een geſchil, tusſchen de Afgevaardigden van Amſterdam en die van Gorinchem, 't geen vry ernſtige gevolgen hadt. Mr. ABRAHAM VAN HOEY, Raad in den Hove vau Holland, was, in Hooimaand deezes Jaars 1717, tot Raad en Rekenmeester der Domeinen van hunne Edele Grootmogendheden aangeſteld (r). 't Gerugt liep, dat de Stad Gorinchem, in welker dienst hy, als Penſionaris, ten jaare 1713, geweest was, hem, nu, tot Vroedſchap, of wel tot Penſionaris *honorair*, ſtondt aan te ſtellen, en, daarop, in die hoedanigheid, ter dagvaard van

(q) Reſol. van Holl. 6 Oct. 1717. *bl.* 432—434.
(r) Reſol. van Holl. 14 July 1713. *bl.* 344, en 23 July 1717. *bl.* 321.

van Holland af te vaardigen. Zo dra kreeg men, te Amsterdam, hier van de lugt niet, of Burgemeesteren en Raad dier stad begreepen, dat dit voorneemen van verren uitzigte was en aanloopende tegen de goede orde en wetten van den Lande, met naame tegen de Instructie van de Heeren der Reekenkamer van 's Lands Domeinen. Zy gaven, dierhalven, hunnen Afgevaardigden, die, naar den Haage, ter bywooninge der Vergadering van de Staaten; aanvang neemende met den 15 van Herfstmaand; stonden te vertrekken, last, om, door het doen van een nadrukkelyk voorstel, op alle mogelyke wyze te verhinderen, dat VAN HOEY ter hoogstgemelde Vergaderinge niet verscheene. In den Haage gekoomen, vernamen de Gemagtigden van Amsterdam, dat VAN HOEY, tot Pensionaris *honorair* van Gorinchem aangesteld was, en dat hy, wel dra, (*s*) by hunne Edele Grootmogendheden stondt zitting te neemen. Om dit dan voor te koomen, begaven zy zig, op den 16 van Herfstmaand; met voorneemen, om hun voorstel, nog dien morgen te doen; naar de Vergadering: maar stonden verzet, den Heere VAN HOEY, reeds voor den aanvang derzelve, aldaar te vinden, en dus zonder noch den eed, noch de belofte gedaan te hebben, tot het doen van welke, men gewoon was, de Pensionarissen en alle andere nieuwe Leden, staande de Vergadering, binnen te geleiden, alvoorens zy zitting namen. Hoe zeer, door die ver-

(*s*) 't Is aanmerkelyk, dat men, op Woensdag, den 17 September des jaars 1717. zynde den eersten dag der Vergadering van Holland, leest „ *nihil actum est*". Waar toe ik geloove, dat dit geval eenige aanleiding gaf.

verſchyning, in een gedeelte van hun voorſtel verhinderd, vertoonden zy, evenwel, dat niemand, zonder het doen van gezegden eed en belofte, ter Vergadering mogte verſchynen, en dat, byzonderlyk, de Heer VAN HOEY, als, naar hunne meening, wederregtelyk afgezonden, zig, by voorraad *, uit de Vergadering, diende te begeeven, tot dat hunne Edele Grootmogendheden, over zyne bevoegd- of onbevoegdheid, en wel na 't houden van een *commisſoriaal* onderzoek, zouden hebben geraadpleegd en beflooten. Dan, dit zeggen hadt flegts invloed by eenigen. Die van Gorinchem verwierpen volſtrekt, om, volgens het Amſterdamſche Voorſtel, hunnen Penſionaris de Vergadering te doen ruimen, oordeelende dat, zo het zelve doorging, eene enkele beſchuldiging de kragt van voorloopige veroordeelinge zoude verkrygen. Zy voegden er by, dat, hoe zeer vermeenende, in deezen, even min als de Heer VAN HOEY, iets ongevoeglyks te hebben begaan, zy, egter, te vrede waren, zig te onderwerpen aan eene daadlyke omvraage en beſluit, ſtaande de Vergadering: in welk geval zig VAN HOEY, zo lang, begeeven zoude in één der Vertrekkameren. Maar, daar dit verzoek aan Amſterdam niet ſmaakte, elk by zyn gevoelen en, midlerwyl, VAN HOEY in de Vergadering bleef, ſcheidde men, dien dag, van den anderen, zonder eenig beſluit te neemen. Op den volgenden, veranderde de ſtaat van zaaken. De meeste Leden waren nu nader aan het begrip van Amſterdam gekoomen, en Gorinchem, dit ontwaar wordende, ſtondt, toen, den Heere VAN HOEY toe, zig uit de Vergadering te begeeven: zo als hy, terſtondt,

* *proviſioneel.*

deedt. Amsterdam sloeg, daarop, voor, dat men aan Gorinchem eene schriftelyke verklaaring zoude afeisschen, houdende, dat VAN HOEY niet weder ter Vergaderinge zou verschynen, zo lange als het verschil niet was uitgemaakt. Doch die van Gorinchem wezen dit van de hand, zig, nogmaals, beroepende op, en onderwerpende aan, eene daadelyke uitspraak. Hunne Edele Grootmogendheden stelden, daar op, vast, dat: van toen af aan, „ niemand, „ als Vroedschap, Afgevaardigde, of *Minis-* „ *ter* der Steden, in de Vergaderinge zou mo- „ gen verschynen, ter aflegging van den eed „ of verklaaringe, dan na, alvoorens, aange- „ geeven en binnen bescheiden te zyn: en „ dat hy geene zitting zou mogen neemen, „ voor de eed en verklaaringe, door hem, „ waren afgelegd."

Doch, door 't bepaalen van deezen regel, voor het toekoomende, was het geschil, nopens 't wettige of onwettige van het reeds verrigte; 't welk, volgens gevoelen der beide partyen, uit voorleedene Wetten, Resolutien, Instruktien en gebruiken, moest worden op- en uitgemaakt; niet afgedaan. Ook was de laatsgemelde Resolutie alleenlyk by de Ridderschap en meerderheid der Steden genomen: zynde, door Gorinchem, Alkmaar en Hoorn, hoofdzaaklyk, gedaan aanteekenen, dat zy hunne toestemming aan dezelve Resolutie niet hadden gegeeven, nadien er niet bygevoegd was geworden, dat, zo iemand de verschyning van eenig van Lid tegensprak, hy, *terstond*, zyne redenen zou moe-

ten voortbrengen, en dat, teffens, een tyd zou moeten bepaald worden, binnen welken 't geschil zou worden afgedaan (t). Men ging dan voort, dit werk leevendig te houden. Gorinchem beklaagde zig, eerlang, by twee Brieven, die aan de Leden rondgezonden wierden. Doch Amsterdam zig, in die geschriften, heevig gestooken vindende, sprak van eene bezending aan de Staatsleden te doen: die, egter, geen voortgang hadt. In Herfstmaand, leeverde de laatstgemelde Stad een breed betoog in by Holland, ingerigt ten bewyze van den wederregtelyken en onvoegzaamen handel zo van de Stad Gorinchem, als van VAN HOEY zelven, die men vermeende, dat, door de aanneeming van het Pensionarisschap *honorair*, zonder verlof van hunne Edele Grootmogendheden, zynen lastbrief, als Reekenmeester, en wel het 98 artikel van dien, zo zeer hadt overtreden, dat hy van 't zelve Ambt behoorde vervallen te worden verklaard, ten zy hy, binnen den tyd van, uiterlyk, eene maand, zig ontdeede van het Pensionarisschap (u). Dan, hier tegen, leeverde Gorinchem mede een wydluftig stuk in, by het welke zy de daad van haaren Pensionaris, als haare eigene, beschouwde, en op haare bevoegdheid, om hem te kiezen, zo wel als op de zyne, om die keuze te kunnen aanneemen, kragtiglyk aandrong: zig, byzonderlyk, bevlytigende, om aan te toonen, dat het aangehaalde 98 artikel geheel buiten gebruik was, alzo er verscheiden' voorbeelden waren van

(t) Resol. van Holl. 17 Sept. 1717. *bl.* 350 en 359.
(u) Resol. van Holl. 25 Sept. 1717. *bl.* 399—414.

van Reekenmeesters, die, te gelyk, andere Ambtem bekleed hadden, zonder daar toe verlof van de Staaten te hebben verzogt of bekoomen. Onder meerdere ſcherpe bewoordingen; van welken egter 't voorſtel van Amſterdam mede niet vry was; las men er ook, op 't laatst, deeze in: dat „ Heeren Burgemeesteren en Vroedſchappen der Stad „ Gorinchem, ſoo uyt de nature van de „ ſaack, als uyt de wyze, op de welke dezelve „ was behandelt, en het geen, ter dier *occaſie*, „ was voorgevallen, hadden opgevat die *ap*- „ *prehenſie*, dat, veelligt, eenige *ſpecieuſe*, „ doch ongegronde, *pretexten* de Heeren „ Burgemeesteren en Vroedſchappen der „ Stad Amſterdam, voor een groot gedeel- „ te, tot het *entameren* van deze *quaeſtie* „ hadden *geperſuadeert*."

Beiden de Stukken wierden *commisſoriaal* gemaakt (v), maar, voor eerst, geen Rapport uitgebragt. In Lentemaand des jaars 1719, deeden de Afgevaardigden van Gorinchem een nieuw verzoek tot afdoening, zig beklaagende, dat zy, negentien maanden lang, te vergeefsch, naar beſlisſing hadden gewagt, op welke zy, nogmaals, even als op de handhaaving in hun verrigte, aandrongen, al het welke zy zo wettig oordeelden, dat, zy, nogmaals, verklaarden, daarom, van den beginne af aan, vermeend te hebben, „ dat het vertrouwen hunner party, „ van, in deze onderneeminge, te zullen *triumpheeren*, veel eêr op *directie* en *credit*, dan wel „ op eene overtuyghende kragt van reden, geves- „ tigd

(v) Reſol. van Holl. 17 Nov. 1717, *bl.* 497—516.

„ tigd was." Zo egter; gingen zy hoofdzaaklyk voort; hunne Edele Grootmogendheden, begreepen, dat het Artikel der Inſtruktie van Reekenmeesteren; 't geen zy vertrouwden te hebben aangetoond, door 't gebruik afgeſchaft te zyn; op 't verzoek * van Amſterdam, weder plaats behoorde te grypen, verzogten zy mede, dat, als dan, ook die wetten, by welken het verſchynen in de Vergadering van Holland aan Leden van de Generaliteits Kollegien was verboden, weder in volle kragt mogten worden gebragt, en dat de Bewindhebberen der Oost-Indiſche Kompagnie, niet, voor hun leeven, maar, volgens het Oktrooi, ſlegts voor drie jaaren, in dienst mogten blyven: oordeelende zy, dat de ſtaatsgeſteldheid deezer Republiek geheellyk ſtondt te worden omgekeerd, indien men, aan één Lid van de Regeeringe, eenig gezag, boven zyne medeleden, toekende (*w*). Dan deeze voordragt hadt, voor Gorinchem, geen gewenschte uitkomst. Men hield, in Wynmaand hier aan, een Beſoigne, waar van 't Rapport was: „ dat de „ Heeren van Gorinchem, aan de Heeren „ van Amſterdam, over de onbetaamelyke „ *expresſien*, in haare twee *circulaire* Brie„ ven, aan de Leden van de Vergadering „ toegezonden, mitsgaders in" (hunne) „ *Propo*„ *ſitie* gedaan, alvoorens, in de voorſchreeve „ ſaake, verder zouden worden *geprocedeert*, „ betaamelyke *ſatisfactie* behoorden te gee„ ven." De meeste Leden, egter, begrypen-

* *Requi-ſitie.*

(*w*) Reſol van Holl. 27 April 1717. *bl.* 208—211.

pende, dat 't geschil, over de toelaatinge van den Heer VAN HOEY, in de behandeling moest worden afgescheiden, van 't geeven der voldoeninge aan Amsterdam, en andere 't Rapport overneemende (*x*), drong Gorinchem eerst aan, om de zaak zelve, dat is 't geschil over de toelaatinge, af te doen, eêr men onderzogte, of zy waarlyk der Regeeringe van Amsterdam eenigen hoon * aangedaan hadde, waar van zy zeide, het tegendeel, ten zynen tyde te zullen doen blyken: doch ziende, dat men hier geene ooren naar hadt (*y*), betuigde zy, eindelyk: „ dat de „ Heeren haare *Principaalen*, noyt, eenige *in-* „ *tentie* hadden gehad, omme de Heeren „ Gedeputeerden der Stad Amsterdam, in „ het minste, te *injurieeren*, en dat sy wa- „ ren in de *persuasie* en verwachting, dat, met „ dit haar *declaratoir*, volkomen *satisfactie* „ gegeeven was, en dat, daar mede, vervol- „ gens, genoegen zou genomen worden." Met deeze betuiging verklaarde Amsterdam, en, sedert, ook de overige Steden, voldaan te zyn (*z*). Waar op dit punt, voor afgedaan, wierdt gehouden. Op 't hoofdverschil kwam geene beslissing. Wel wierdt, vier dagen hier na, in een Besoigne van Ridderschap en verdere Leden, begreepen, dat de toelaating van den Heere VAN HOEY behoorde te worden van de hand gewezen; doch Gorinchem en verscheide Le-

* *Injurie.*

(*x*) Resol. van Holl. 18 Oct. 1719. *bl.* 508.
(*y*) Resol. van Holl. 30 Mey 1720, *bl.* 304 en 305.
(*z*) Resol. van Holl. 13 Sept. en 12 Oct. 1720, *bl.* 424 en 442.

Leden namen dit over (*a*), en, toen die Stad, in Zomermaand des jaars 1721, voorsloeg, by meerderheid van stemmen, een einde van dit werk te maaken, bragt de Raadpensionaris Heinsius in omvraage, of, in het voorschreeven geval, wel overeenstemming plaats konde hebben? welke vraag de Leden ter kennisse hunner Meesteren bragten (*b*), zonder dat my blykt, dat, hier omtrend, sedert, iets meerder, ter Vergaderinge van Holland, is voorgevallen. Ook flonkte door den tyd, het ongenoegen, tusschen de twee Steden en van Hoey; schoon hy, na den 17 van Herfstmaand des Jaars 1717, nooit weêr, als Afgevaardigde van Gorinchem, ter Vergadering van Holland verscheen; wierdt, ten jaare 1725, door hunne Edele Grootmogendheden, met toestemming ook van Amsterdam, tot Drossaard van Gorinchem en Dykgraaf van den Lande van Arkel aangesteld, ondanks hy Rekenmeester was, en bleef (*c*). Ja, 't vertrouwen op deezen Heere groeide, sedert, zo aan, dat hy, ruim twee jaaren daar na, en, altyd, de laatstgemelde bedieninge behoudende, op voorslag van Holland, door de Algemeene Staaten, tot Ambassadeur aan 't Hof van Frankryk wierdt gekoozen (*d*): alwaar men zyne verrigtingen, in 't vervolg, zal leeren kennen.

Bl. 183. r. 5. v. o. „ *De* Spaansche Ambas-

(*a*) Resol. van Holl. 16 Oct. 1720. *bl.* 449.
(*b*) Resol. van Holl. 27 Juny en 25 Nov. 1721. *bl.* 441 446 en 806.
(*c*) Resol. van Holl. 17 Jan. 1725. *bl.* 7.
(*d*) Resol. van Holl. 14 Aug. 10 Oct. 1727. *bl.* 773 894. Vergel. Staat der Nederl. 3 D. *bl.* 199.

bassadeur, BERETTI LANDI, versterkte *de* Staatschen *in deeze gedagten*, verspreidende verscheiden' geschriften, *waar door ook* 't gemeen *in dezelven* bevestigd *wierdt*:" Die Gezant wierdt gehouden, voor een' man van diepe Staat- en veelvuldige Letterkunde: ook droegen zyne Geschriften hier de merkteekenen van: in welken hy, byzonderlyk, tragtte te betoogen, dat het laag zou zyn voor deeze Republiek, in een Verbond te treeden, 't welk men, zonder haar eens te raadpleegen, ook op haren naam in de waereld hadt doen koomen, en waar uit zy nimmer eenig voordeel konde trekken, maar wel gewikkeld worden in een oorlog met den Koning van Spanje, die haar niet beleedigd en, sedert de Utregtsche Vrede, met alle oplettenheid, behandeld hadt. Zyne voordragt vondt zo veel ingang, by groot en klein, dat het agterblyven van der Staaten verklaaring, om zig by 't viervoudig Verbond te voegen, er zeer door bevorderd wierdt. 't Was, by deeze gelegenheid, dat BERETTI LANDI eenen penning deedt slaan, vertoonende een kar, op welken drie mannen de wapens en geslagtteekenen der Huizen van Oostenryk, Orleans en Engeland droegen, terwyl Holland; die men de hand toereikte; op haaren Leeuw, naast den wagen zittende, met de regterhand den speer der vryheid vast, en met de slinkere, het vierde rad te rug, hieldt; leezende men, om den rand, in de Latynsche taale, deeze woorden „ *Tot nog toe staat hy*," (t: w: de kar) „ *maar het vierde rad ontbreekt*:" (e) en, op de

(e) *Sistit. adhuc. quarta, deficiente, rota.*

de keer zyde; „ *'t Viervoudig Verbond onvoltrokken, door het dapper en voorzigtig toeven van 't Bataafsch Gemeenebest* (*f*)" Zo zeer ondertusschen, als Spanje onze Republiek van de onderteekening deezes Verbonds hadt afgemaand, eêr dat Ryk nog zelve geteekend hadt, zo zeer maakte het, na dien tyd, zyn werk, om den Staat er mede toe te brengen. Ook zouden er de overige Provintien toe zyn overgegaan, indien Holland er zig niet aan ontrokken hadt (*g*).

Bl. 187. r. 2. „ Van deezen tyd af". 't Liep, egter, nog wel zeven jaaren aan, eêr de Staaten; die in 't viervoudig Verbond niet getreden waren; hem, in die hoedanigheid, erkenden (*h*).

Bl. 187. r. 5. „ Geduurende *de* handelingen *over het* viervoudig Verbond, *was men, in den Haage, in onderhandelinge, met de* Keizerschen, *over de* vereffening *van eenige* moeilykheden, *die uit het* Verbond *van* Barriere ontstaan *waren.*" De Staaten, door den Keizer, Frankryk en Engeland, geperst, om deel te neemen in het viervoudig Verbond, naamen deeze gelegenheid waar, om een afkomst te eischen der bezwaaren, welke zy, tegen het niet nakoomen van 't Verbond van Barriere, hadden ingebragt, en deeden zien, dat,

(*f*) *Fœdus. quadruplex. imperfectum. Republica Batava. fortiter. prudenterque. cunctante.* ROUSSET *Recueil d'Actes. Tom* 1. *p.* 292 *et* 293. Hist. du Cardinal ALBERONI. *Tom* 1. *p.* 252. Tom 2. p. 121. Europ. Mercur, Jan. 1720. *bl.* 32—38, *bl.* 477, 481—483.

(*g*) Secr Resol. van Holl. 30 Maart. 1720. *bl* 481.

(*h*) Europ. Mercur. Aug. en Oct. 1725. *bl.* 137 en 248.

dat, zo men hun, hier in, niet meêr te gemoed kwame, dan 's Lands Resident PESTERS, aan 't Hof van Brussel, hadt kunnen verkrygen, men ook, van hun, niet ligtelyk eenige toetreeding tot het viervoudig Verbond te wagten hadt. Dit gaf oorzaak, dat Engeland; onder welkers borgtogt het Verbond van Barriere was geslooten, en by welk Ryk men, van deeze zyde, op de nakooming van hetzelve byzonderlyk aanhieldt; terstond Mylord CADOGAN naar Braband afzondt, die aan den Markgraave DE PRIÈ, wel rasch, de noodzaaklykheid deedt zien, om de geschillen, nopens het Traktaat van Barriere, af te doen, indien men de Nederlanders wilde overhaalen tot het meergemeld Verbond. PRIÈ gaf 'er kennis van aan 't Keizerlyke Hof, 't geen hem, daadlyk, magtigde om de laatste hand aan de vereffening te leggen. Dit was reden, dat men den Markgraave; hoe zeer zyn afweezen uit Brussel, thans, gevaarlyk geagt wierdt, uit hoofde van een dreigend oproer aldaar; kort hier op, in den Haage, met de Afgevaardigden van den Staat, in onderhandeling zag treeden; zo als onze WAGEN., verder, zeggen zal (*i*).

Bl. 194. r. 14. „ FREDRIK, Erfprins *van* Hessen Kassel, *tot* Koning *van* Zweeden, verheeven." Hy was dezelfde, die, voorheen, in dienst der Algemeene Staaten geweest was. Toen 's Lands Ambassadeur, VAN BURMANIA, hem opwagtte, sprak hy deezen, hoofdzaaklyk, dus toe: „ Zo gy aan uwe Meesters schryft, kunt

(*i*) Hist. du Cardin. ALBERONI. Tom. 1. *p.* 256—259. *Tom.* 2. *p.* 81 *et* 82.

kunt gy hem uit mynen naam verklaaren, dat ik den Staat, met liefde en trouw, heb gediend, als Generaal en als FREDRIK VAN HESSEN, en dat ik, als Koning van Zweeden, een trouw en standvastig Bondgenoot van hunne Hoog-mogendheden zyn zal, en blyken geeven van myne agting voor de Republiek." (*k*)

Bl.. 195. r. 15. „ *Van den* Noordschen „ kryg — *hadt de* koophandel *op de* Oostzee — „ zeer veel geleeden." Door 't verval der Hanzè-Steden, welken, in vroegere tyden, meest alleen, deezen handel bezaten, was dezelve, hier te lande, zo toegenomen, dat men vermeld vindt, hoe, in 't begin der zeventiende eeuwe, wel negen honderd Schepen, van hier, derwaards voeren, en eenen omloop en verwisseling van veelerleie waaren bevorderden, die onze Koopsteden tot den gemeenen en luisterrykften Marktplaats maakten van het Oosten en Westen van Europa. Na 't midden, egter, der agttiende eeuwe, begonnen de noordsche Magten; nu meer met den anderen bevredigd; die vaart by hunne Onderdanen aan te moedigen, tot groot nadeel der onzen. Maar, sedert den kryg, van welken onze WAGEN. hier spreekt, was die handel ten prooi der strydende Mogendheden geworden, in zo verre, dat, van de vyf honderd schepen; die men, thans, reekende, daartoe, jaarlyks, te worden uitgerust; er wel drie honderd, in den jaare 1717, bleeven liggen, die, tot merkelyke stremming der

(*k*) Europ. Mercur. April 1720. *bl.* 206. Mei 1720. *bl.* 273.

der Koopvaardye, geen reis konden of dorsten onderneemen. (*l*) De Staaten dan, bevroedende, hoe noodig hun de vriendschap van Zweeden zyn konde, maakten, terstond, hun werk, om de nieuwe Koningin, met haare komst op den troon, geluk te doen wenschen en, teffens, in onderhandeling te treeden, nopens de herstelling van goede verstandhouding, bevordering van vryën scheepvaart en ontslag der genomene bodems. Amsterdam sloeg, in Sprokkelmaand des jaars 1719, daartoe voor, ter vergaderinge van Holland, den Heere GERARD HASSELAAR, Schepen en Raad dier Stad, teffens aandringende, dat dees, een Hollander zynde, ter Generaliteit mogt worden voorgesteld, om 't byzonder belang, 't geen Holland by dit werk hadt: alzo, van de drie honderd Nederlandsche Schepen, die men reekende, door de Zweeden, binnen eenige jaaren, genomen te zyn, er geen twintig in de andere Provintien te huis hoorden. Holland deedt, vervolgens, dit voorstel by de Algemeene Staaten: doch alle de overige Leden, schoon de bezending noodzaaklyk agtende, dagten anders, omtrend de keuze van Gewest en Persoon, en wierden 't eens, om ULBO AYLVA *van* BURMANIA, een' Fries, als buitengewoon Ambassadeur, naar Stokholm te doen vertrekken. (*m*) Ook wierdt straks, eene Resolutie, dien overeenkomstig, op deezen Heere uitgebragt, en de zaak, als een punt van

(*l*) Petitie Raad van Staate, in Resol. van Holl. Febr. 1718. bl. 133 *enz.*

(*m*) Secret. Resol. van Holl. 15 Sept. 1719. *bl.* 449.

van orde, afgedaan. De Afgevaardigden van Holland deeden, daar op, wel ſterke aanteekeningen, dan deezen wierden van tegen- aanteekeningen, aan de andere zyde, beantwoord, en beletteden niet, dat BURMANIA, midlerwyl, naar de plaats van zyne beſchikking vertrok. Dit begon reeds groote verkoeling tusſchen de Bondgenooten te maaken, en Holland zig het Noordſche werk te ontrekken, toen juist de Heer HASSELAAR, onverwagt, overleedt, waardoor de ſtand van zaaken veranderd wierdt en men, in 't volgend jaar 1720, overeenkwam, om aan BURMANIA een' tweeden Ambasſadeur, door Holland benoemd, toe te voegen, waartegen die Provintie 't verrigte ter Generaliteit zou goedkeuren, en de wederzydſche aanteekeningen uit de notulen worden geligt. Sedert vertrok, op voorſtel hunner Edele Grootmogendheden, de Heer ROBBERT GOES, Raad der Stad Leiden, insgelyks, als buitengewoon Ambasſadeur, naar Zweden: van waar hy, niet lang daarna, als *Envoijè*, terug keerde naar Deenemarken: een Hof, aan 't welke hy, bevoorens, wegens den Staat, een' geruimen tyd vertoefd hadt. Hy kreeg byzonderen last, om het Tol-Traktaat met die kroon te vernieuwen, en de eiſchen, die men op den anderen meende te hebben, te vereffenen. (*n*) Doch GOES overleedt in 't jaar 1723, en het liep aan, tot den

(*n*) Secr. Reſol. v. Holl. 30 April, 28 July 1718. *bl.* 359—364, 371. 20 Aug. 1718. *bl.* 397, 489. Reſol. van Holl. 18 en 29 Febr. 1 Apr. 19 Sept. 19 Octob. 1719. *bl.* 92, 99, 100, 195, 451, 511. 23 Maart, 3 Mei en 9 Oct. 1720. *bl.* 179, 240 en 439.

den jaare 1731, eêr er iets van dit laatste kwam. (*o*) Ondertusschen hadt Ulrica Eleonora, reeds in Bloeimaand des jaars 1719, verklaard, de Koopvaardyschepen deezer Landen te zullen ontslaan, en de Ingezetenen van dezelve, by voorkeuze boven alle Buitenlandsche Natien, de vrye vaart en handel op de havenen der Oostzee te zullen toestaan: waar van de Staaten verwittigd wierden, zo door hunnen gewoonlyken Resident, naderhand *Envoyè*, (*p*) aan 't Zweedsche Hof, Rumph, als door den Resident, de Bie: welke laatste; andersints 's Lands zaaken waarneemende by den Czaar van Rusland, maar, nu, in ongunst van dat Hof geraakt zynde, om dat hy, zo 't my voorkomt, de braafheid gehad hadt, van de belangens zyner Meesteren, maar met woorden, die te sterk in 's Vorsten ooren klonken, voor te staan; door hunne Hoogmogendheden, onlangs, mede derwaarts was gezonden. Dan, daar men, eerlang, bevondt, dat de openstelling der vaart slegts voor een' tyd was en aan zekere voorwaarden verbonden, gaf de verklaaring der Zweedsche Koningin maar maatig genoegen, hier te lande. Ook bleef dit werk sleepende, tot dat de Vrede, tusschen Rusland en Zweeden, ten jaare 1721, wierdt getroffen. Czaar Peter I.; om dit hier nog by te voegen; was zo gebeeten op den Resident de Bie, dat hy den Staaten vergde, deezen Heer

(*o*) Kluit, *Index Fœderum*, *p.* 251 *et* 252, Eur. Merc. Apr 1720 pag. 150

(*p*) Resol. van Holl. 1 Sept. 1723. *bl.* 616.

Heer, uit Zweeden, t'huis te roepen. Zy deeden dit wel niet, maar DE BIE zelve, vroeg, eerlang, en verkreeg zyn ontslag. In Wynmaand des jaars 1720, te schepe, naar Holland keerende, barste zyn Vaartuig, op de Jutsche kust, en, zo hy, als zyne Egtgenoote, Sekretaris en verder Gezin, hadden 't ongeluk van te verdrinken. (*q*) Mr. WILLEM DE WILDE volgde hem op, als Resident, te Petersburg. (*r*)

Men was, in dit jaar 1718, zeer geplaagd met eene meenigte Landloopers, of, zo gezegde, *Heidenen*: hier te Lande; voorheen, onder den naam van *Egyptenaars*, bekend. Dit Volk zig, onder *Acqooi*, *Renoi* en by de Grenzen van *Gelderland*, meest ophoudende, trok, met zyd- en schiergeweer gewapend, des nagts, in grooten getale, over de Linge, waarna het, aan de eene zyde, in de Tielerwaard, aan den anderen kant, in 't Land van Arkel en daar omtrent, veele euveldaaden en openbaar geweld bedreef. De Ambtman dier Waard en de Drossaard van Arkel, waren onvermogend, deezen woesten hoop te keeren, hoe zeer zy zig beyverden. De Staaten van Gelderland en Holland kwamen, toen, overeen, om de Geregten, door middel van Krygsvolk, te ondersteunen: ook besloot men, eerlang, er eene algemeene jagt op te doen maaken, gelyk, zo ik meene, sedert, ge-

(*q*) Eur. Merc. Jan. 1720. *bl.* 31.
(*r*) Ref. van Holl. 22, 23, 29 en 30 Juny 1719. *bl.* 276, 313, 323. 326 en 333. Secr. Resol. Holl. 27 Mei, 29 Juny 1719, 22 Mei 1702.

geschiedde, en waar door dit gespuis verstrooid wierdt, (s) doch slegts voor een' tyd: want, ten Jaare 1723, klaagden men, op nieuw, dat zy zig, met groote benden, van drie tot vier honderd man, op de grenzen van Staats Braband ophielden, roovende op den Gelderschen, Hollandschen en Utrechtschen bodem. Men gaf, toen, last, om ze overal te vervolgen, waartoe, op den 8 van Wynmaand, vyf honderd man, zo voet als paarden-volk, uit 's Hertogen-Bosch trokken, die hun, des morgens vroeg, in hunne hutten, verrastten en zestig Gevangenen opbragten: zo als er, nu en dan, nog meer gevangen, doch zy niet uitgeroeid wierden. (t)

Bl. 205. r. 4. Eenigen „ (*Aanhangers van den Pretendent*)" *begaven zig naar* de vereenigde Gewesten: *doch men* beloofde, *op verzoek van den Graave van* CADOGAN, *dezelven te doen* vertrekken." De Engelsche Minister, WITWORTH, hadt, in Lentemaand deezes jaars, ook ter kennisse der Staaten van Holland gebragt, dat zeker Afgezonden van den Pretendent, met naame JERMINGHAM, zig, in deeze Gewesten, eenigen tyd, hadt op- en beezig gehouden, zo met het verspreiden van oproerige geschriften, als met het overbrieven van 't geen alhier voorviel, aan de party van zynen Meester. De Gezant drong daarom op zyn vertrek. Hunne Edele Grootmogendheden, beslooten, zo veel mooglyk, aan dit verzoek, overeen kom-

(s) Resol. van Holl. 1 en 28 July. 24 en Mei 1718. *bl.* 395, 496, 514. 523. en *l. c.* 24 Oct. 1723, *bl.* 706.

(t) Resol. van Holl. 14 en 22 Oct. 1713. *bl.* 706—712 en 750. Europ. Merc. Oct. 1723. *bl.* 178.

komstig het derde artikel van het drievoudig Verbond, te voldoen, en gelasteden, daarom, derzelver Gecommitteerde Raaden, hem te doen opzoeken (*u*). Dan my blykt niet, of zy er in slaagden.

Veel ouder dan de vaart op de Oostzee; van welke ik, onlangs sprak; was die op den Ryn in Duitschland: omtrend welken de onzen, al in de dertiende en veertiende eeuw, met verscheide tolregten, door Duitsche Vorsten beschonken waren (*v*). Dan ook deeze handel was, sedert lang, in groot verval geraakt, waar van de drukkende tollen, die, op allerleie soort van Koopwaaren, in Duitschland, den Luiden afgeprangd wierden, voor de voornaamste oorzaaken mogten worden gehouden. Dit deedt de Keurvorsten van Ments, Trier, Keulen en de Palts; welker Landen aan die Rivier liggen; bedagt zyn, op herstel van deezen aanzienlyken tak. Zy zonden, ten deezen tyde, den Heere VAN KEIZERSVELD aan de algemeene Staaten: kennis geevende, hoe zy en de verdere hooge Tol-Heeren, meêr dan eens, tot dat einde, te Keulen, by den anderen vergaderd geweest waren, aldaar reeds, over middelen, tot verligting der doorvaarende goederen, met den anderen gesprooken en, verder, beraamd hadden, eene algemeene byeenkomst te Frankfort te houden: verzoekende, dat ook Hunne Hoogmogendheden; met welken zy aanboden, vertrouwelyk te handelen; hier nopens, de handen met

(*u*) Res. van Holl 28 Apr 1719. *bl.* 213 en 214.

(*v*) Zie, alhier, *bl.* 69; en VAN DE WALL, Privil. van Dordr. I. D. *bl.* 89—91.

met hun wilden in één ſlaan en, daartoe, een' kundig' perſoon naar die *Vergadering* afzenden. De Staaten ontvingen en beantwoordeden deeze aanbieding heuſchelyk, betuigende hun genoegen, nopens het voorneemen der Keurvorſten: met verdere verklaaring, van, gaarne, te zullen medewerken, tot alles, 't geen, met gemeen overleg, ter ontlasting van de vaart op den Ryn, mogt beſlooten worden, en bereid te zullen zyn, ter bevordering van dien, eenen Afgezant, op de aanſtaande byeenkomst te Frankfort, te zenden. Ook wierdt reeds de Reekenkamer der Domeinen in Holland, door hunne Edele Grootmogendheden, gelast, haare tollysten op- en overtegeeven, met de veranderingen en misbruiken, daarin, van tyd tot tyd, voorgevallen, ten einde zig daarvan, in de aanſtaande onderhandelingen, te kunnen bedienen. Doch, eenigen tyd hierna, beſtonden niet alleen de Koning van Pruisſen, maar ook de Keurvorst van Ments en de Palts, de tolregten, op nieuws, te bezwaaren, brengende Ments, byzonderlyk, het oud ſtapelregt ter baane, 't geen hy zeide, door de Stad van dien naam, verkregen te zyn, toen zy nog was „een *Municipale* of vrye Stad van 't Ryk." (*w*) Dit zettede het werk zeer agteruit. Ten jaare 1724, wierdt het wel weder leevendig, en de

(*w*) Reſol. van Holl. 11 Febr. 1724 *N*. 64. 't Is hier de de plaats niet over de betoekenis van *municipale* Stad te ſpreken. In Duitschland hadt, van ouds, zodanige Stad veel meerdere regten dan in Frankryk. *Voyez*, Recherches Hiſtoriq. ſur les *Municipalités*. p. 107.

de Resident BILDERBEEK, toen, benoemd, om de *Tol-conferentien* by te woonen: maar dezelven waren vrugtbaarder in 't voorbrengen van nieuwe geschillen, dan in 't wegneemen der ouden, en liepen, eindelyk, vry nutteloos af. *(x)*

Bl. 208. r. 17. „ *De Overste* RICHARD COLHAM *ging* — onder zeil." Deeze togt, dien de naam van *geheimen* * gegeeven wierdt; vreesdemen, in Madrid, op de Spaansche bezettingen in America gemunt te zyn: van welke zyde men, aan Spanje, zekerlyk, de zwaarste slagen hadt kunnen toebrengen. Deeze vrees wierdt vermeerderd, door dien men elkander gelooven deedt, dat het plan; 't geen men zegt, door zekeren Hollander, die, langen tyd, in de *Honduras* gewoond hadt, aan 't Hof van London, ten dien einde, te zyn aangeboden geweest; aldaar was goedgekeurd. Men bereekende, by dit plan, dat de overwinning diets te maklyker zoude vallen, alzo er agt honderd Indiaanen, tegen een' Spanjaard, in die Landen, gevonden wierden, en dat de laatsten er, boven dien, in 't algemeen, gehaat en gevloekt waren. Ook wilde men, zo de Keizer, Frankryk, Engeland en de Staaten der Vereenigde Nederlanden, te samen, dit werk wilden onderneemen, ieder zyn deel in de winst geeven, en den laatsgezegden 't noorderdeel van

* *Secrète Expedition.*

(*x*) Resol. van Holl. 20 Aug. 1718. *bl.* 506——508. 12 Aug. *enz.* 25 Nov. 1721. *bl.* 603. 803; 21 Sept. 14 en 21 Oct. 19 Nov. 1723. *bl.* 679, 713, 752, 861; 19 Oct. 1724. *bl.* 868; 16 July 1729. *bl.* 614; 21 Apr. 1740. *bl.* 235. 8 Apr. 23 July 1746. *bl.* 222 en 235.

van Peru, *Quito* genaamd, *Vera Crux*, de helft van 't goud van *Cuba* en de Philippynsche Eilanden toeleggen. Doch deeze fraaie bereekening; die ik, egter, niet zie, dat den Staaten immer, wierdt aangeboden, en in de welke de Uitvinder ook zig zelve geenzints hadt misgedagt; behaagde niet aan 't Hof van Groot Brittannie en verdween, sedert, in rook. (y)

Bl. 209. r. 7. v. o. „ *De* Heer *van* Coulster." Verstaa WILLEM MAURITS VAN CATS, Heere van Coulster. Hy nam, omtrend Lentemaand des jaars 1719, de reize aan naar het Hof van Spanje (z);

Bl. 225. r. 15. „ *Te* Amsterdam, *werdt het* van de hand geweezen." Dit hadt ook plaats, te Haarlem en te Leiden (a).

Bl. 226. v. o. „ *Aan de* Algemeene Staaten *werden ook* ontwerpen ingeleverd *van* Maatschappyen, *die tot* afdoening *van* 's Lands schulden *zouden strekken.*" 't Zelfde geschiedde ook aan de Staaten van Holland, alwaar zelf de Stad Gorinchem het oprigten eener Maatschappy van verzekerheid * voorsloeg. Doch de Raadpensionaris VAN HOORNBEEK deedt, der Vergaderinge, het nadeel van deezen driftigen en onbezonnen windhandel zo duidlyk zien, dat Hunne Edele Grootmogendheden, binnen kort, 't gedaane voorstel van de hand weezen en 't oprogten van

* *Assurantie.*

(y) Hist. du Cardin. ALBERONI, Tom. 2. *p.* 293–311.
(z) Resol. van Holl. 21 Febr. 1719. *bl.* 94. en Secr. Resol. 21 Oct. 1718. *bl* 425.
(a) Europ. Merc. Sept. 1720. *bl.* 202.

van zodanige Maatſchappyen, op zwaare ſtraffen', verboden (*b*).

Bl. 232. r. 8. v. o. „ De Staaten *gebruikten zonderlinge* voorzorg" *enz.* Zy deeden dit ook, ten deezen tyde, nopens de vaart op Straat Davids. Sommige Handelaars op die Gewesten waren, by hunne Hoogmogendheden, klagtig gevallen, over het ontaard bedryf van eenig Nederlandsch Scheepsvolk, 't geen zig, ſedert eenigen tyd, niet ontzien hadt, de weêrlooze Bewoonders van dien Oort vyandlyk te bejegenen en van goederen, ja, ſomtyds, van lyf en leeven, te berooven: door al het welke de Walvischvangst en verdere handel met de Opgezetenen, aldaar, zeer was benadeeld geworden, èn gevaar liep, van geheel te vervallen. De Staaten, gevoelende, hoe zeer eene ſpoedige voorziening ten deeze noodig was, lieten, terſtond, een ſtreng plakaat, tot weering van deeze euveldaaden, uitgaan, by 't welk geboden wierdt, de Misdaaders, als zeeroovers en geweldenaars, te ſtraffen. (*c*)

Bl. 233. r. 16. „ De Raadpenſionaris HEINSIUS overleedt, op den derden van Oogstmaand". Hy, gebooren op den 22 van Slagtmaand des jaars 1641, nimmer gehuuwd, en, op 't einde zynes leevens, bekend voor een grysaard van zeer eenvoudige zeden en levenswyze, hadt den ouderdom van agt en zeventig jaa-

(*b*) Reſol. v. Holl. 28 Juny, 15 en 17 Oct. 1720. *bl.* 324, 442 en 453.

(*c*) Reſol. van Holl. 18 Oct. 1720. *bl.* 450.

jaaren en ruim zeven maanden bereikt, tot welken, hooggeklommen, leeftyd, niemand zyner Voorzaten of Navolgeren het Raadpensionarisschap deezer Provintie heeft bekleed. Hy wierdt te Delft, by zyn Geslagt ter aarde besteld: zynde hy geweest de eenigste Zoon, onder de vier kinderen, van ANTHONY HEINSIUS, Raad en Schepen der Stad Delft, verwekt by MARIA DEDAL. (*d*) Daar hy, voor zo ver ik weete, nimmer in 't koper is gebragt, zal ik daar aan tragten te gemoet te koomen, door de mededeeling zyner gedaante, naar een egt *portrait*, doch, in zyne jonge jaaren geschilderd: het eenigste oorspronglyke, 't geen my, ondanks alle navorsching, bekend is geworden.

Bl. 233. r. 2. v. o. „Hy toonde zig, *naderhand*, Raadpensionaris geworden, yveriger *voor het* Stadhouderlyk belang." Zo ik wel hebbe, lag HEINSIUS, na hy Raadpensionaris van Holland en Pensionaris der Ridderschap geworden was, zyne oude gevoelens, ten voordeele van het Stadhouderlyk belang, slegts openlyker aan den dag, dan hy, te vooren, nog Pensionaris van Delft zynde, gedaan hadt, of konde doen. Immers, dat de begrippen en de last van die Stad; welken hy, egter, getrouwelyk uitbragt; niet altyd overeenkomstig waren met zyne byzondere denkbeelden, kan men, zo ik agte; uit eene myner voorgaan-

(*d*) Uit de medegedeelde Geslagtlyst der Familie. De Schryvers warren in zyne Ouders en ouderdom. Zie Europ. Merc. *Aug.* 1720. *bl.* 158 en 159.

gaande Aanmerkingen op WAGEN., genoeg-zaam ontwaaren (e).

Na dat aan den Baron VAN LINTELO, een geruimen tyd, wegens den Staat, *Envoyè* aan 't Hof van Pruissen geweest zynde, deszelfs ontslag, ten jaare 1716, door hunne Hoogmogendheden, was toegestaan, hadt men derwaarts geen' Gezant afgevaardigd en, schoon de Heer VAN MEINERTZHAGEN, wegens Zyne Pruissische Majesteit, met gelyken titel, in den Haag zyn verblyf hieldt, 's Lands zaaken te Berlyn, slegts door een' Sekrétaris, doen waarneemen. Men was, met dit al, reeds ten jaare 1717, bedagt geweest, om, tot onderhouding der oude vriendschap en wegneeminge van alle ongenoegen, zo over de nalaatenschap van Koning WILLEM III., als andersints, de, nu openstaande, bezending, door een bekwaam' man, te doen vervullen: doch 't liep aan tot den jaare 1720, eêr men dit werk, ter Generaliteit, met genoegzaamen ernst aanvattede. Men wierdt er, toen, toe aangespoord, zo, om, des te eerder, de agterstallen en lyfrenten van gelden; door Pruissen, alhier, ten jaare 1690 en 1691, opgenomen, en met welker voldoening men, thans, toefde; te kunnen inwinnen, als om, met dat Hof, Groot Brittannie en Hessen-Kassel, de noodige maatregelen te neemen, ter beteugeling der vervolgingen tegen de hervormde Geloofsge-

(e) Zie 16 St. deezer Aanmerk. *bl.* 23. op WAGEN. XVI. Deel *bl.* 81.

genooten, in de Palts. Men bragt dan, by hunne Hoogmogendheden, ter bekleeding der bovengemelde bedieninge, de ſtemmen uit op den Heere FRANCOIS VAN DER MEER, Raad der Stad Leiden, toen, juist, eene Memorie inliep van den Heere MEINERTZHAGEN, by welke hy, te kennen gaf, hoe zyne Majeſteit verlangde; dat de Staat hem geen' perſoon toezondt, dan die zyner Majeſteit aangenaam was: van ter zyde, daartoe, voorſlaande den jongen Heere VAN SALENGRE (f). De Algemeene Staaten, niet gevleid met deeze boodſchap, antwoordden, op de gezegde Memorie: „ dat zy, met genoe„ gen, bemerkten, hoe hunne raadpleegin„ gen, over 't zenden van een' Envoyè „ naar 't Hof van Pruisſen, Zyner Maje„ ſteit welgevallig waren: dat zy, ongaarne, „ iemand zenden zouden, wiens perſoon, „ om wettige redenen, aan zyne Majeſteit „ onaangenaam zyn konde: doch dat zy, „ even als andere Koningen, Prinſen en „ Staaten, by het aanſtellen van Gezanten, „ gewoon waren, die geenen te kiezen, „ welken zy dienſtig oordeelden: dat zy, „ thans, hunne keuze reeds hadden gedaan, „ en vertrouwden, dat de Koning het hun „ ten goede zoude houden, van, ook te„ genswoordig, van hunne oude gewoonte

„ niet

(f) Hy wordt, elders, genoemd een zoon van Mr. ALBERT HENRIK DE SALENGRE. Uit Aanteeken. van dien tyd; en Reſol. v. Holl. 18 April en 11 Dec. 1720. bl. 226 en 552.

„ niet afte wyken, maar daar van gebruik te „ maaken. Holland, byzonderlyk, hadt dit laatſte Beſluit goedgekeurd (*g*). Doch het ſchynt aan FREDRIK II. niet geſmaakt te hebben. De Staaten ſtelden, toen, hun voorneemen, om een Gezant naar Berlyn te zenden, nog eenige jaaren uit. Alleenlyk wierdt de Secretaris RUMPF, ten jaare 1725, den titel van *Reſident* toegevoegd, en 't leedt tot het jaar 1727, dat de Generaal Majoor, Baron van KEPPEL, als buitengewoon Envoyè, aan dat Hof, wierdt afgevaardigd (*h*).

Bl. 234. r. 9. „ *Het*" (*Ambt van Raadpenſionaris*) „ *was*, — *tegenwoordig*, *op verre na zo gevaarlyk niet*, *als* ten tyde *van* DE WITT, om dat er minder partyſchap *was* onder de Gewesten." Ik voor my, zou oordeelen, dat dit ambt, om nog twee andere redenen, onder de bediening van HEINSIUS; van wien hier geſproken wordt; min gevaarlyk was, dan ten tyde van DE WITT. *Voor eerst*; om dat DE WITT meêr onderneeménd en doorzettend van aart was: *ten anderen*; om dat HEINSIUS, ſchoon een Man van veel bekwaamheid, en geagt by buitenlandſche Mogendheden (*i*), zig, meêr dan DE WITT, ſchynt te

(*g*) Reſol. v. Holl. 28 Sept. 1716 *bl.* 221; 25 Sept. 1717 *bl.* 891; 14 Maart en 11 Dec. 1720, *bl.* 161 en 552.

(*h*) Reſol. van Holl. 21 Febr. 8 Maart 1725. *bl.* 83 en 208. 10 July 1727. *bl.* 719.

(*i*) Zie deeze Aanmerk. XVII. D. bl.

te hebben doen voorlichten door de voornaamste Staatkundigen van zynen tyd, aan welken hy, te meermaalen, den voorloopigen handel der gewigtigste punten, met naame der Traktaaten van Vrede en Oorlog, plagt toe te vertrouwen: zo egter, dat deezen hem, telkens, van den Staat der zaaken kennis gaven en niet, dan, als 't ware, onder zyne voorzitting en bewilliging, tot eenig besluit kwamen. De *Memorien* van De Torcy konnen hier voorbeelden van opleeveren (*k*). Langs deezen weg, vondt en behieldt hy langer steun in de vriendschap van eenen Hop, Buys, Van der Dussen en anderen, dan aan de Witt, in die van van Beuningen en Beverningh, hadt mogen te beurte vallen.

Bl 241. r. 5. *De* Oorlog *met* d'Algerynen, *die nu*, verscheiden jaaren, geduurd *hadt*. Zie deeze Aanmerkingen, *bl.* 35 37, op XVIII D. *bl.* 105. r. 9. De Algerynen waren, thans, zo stout, dat zy, met drie of vier schepen, tot voor 't Kanaal en in den Bogt van Frankryk, 's Lands Koopvaarders wegroofden: die, somtyds, egter, treflyke wederstand boden en hunne handen ontkwamen. Men reekende, dat die Barbaaren, thans, ruim dertig schepen in zee hadden, waaronder van vier en veertig, tot vier- en- vyftig, stukken. Eén derzelven, hadden zy, schimpende, *de Beurs* *van*

(*k*) Zie deeze Aanm. 17 St. byzonderlyk *bl.* 87-90. Op Wagen. XVII. D. *bl.* 332. r. 13.

van Amsterdam genoemd. Voor 't overige, bestonden zy, deels, uit Européaansche Pryzen: onder welken 't Schip, gezegd het *Witte Paerd*, door een' Hollandschen Geloofsverzaaker *, gevoerd wierdt (*l*).

* *Renegaat.*

Bl. 242. r. 16. „ Gelderland, Zeeland — *oordeelden, dat men*, terstond, *drie duizend man van de zes duizend* inscheepen *moest.*" Ik bevinde, dat deeze en verdere, hier opgetelde, Gewesten, niet juist de daadlyke inscheeping der gezegde manschap noodig oordeelden, maar wel, dat men, by voorraad, drie duizend Voetknegten in gereedheid diende te brengen en te houden, om, de nood zulks eisschende, op de eerstvolgende vordering zyner Majesteit, aanstonds, ingescheept en naar Engeland vervoerd te konnen worden. Grooter getal hadt ook WALPOLE niet verzogt (*m*). De dapperheid, door de Nederlandsche hulpbende, ten jaare 1715 en 1719, in Engeland betoond, (*n*) en de vrees, dat men, op 's Konings aanzoek, wel eens veel meerdere manschappen, uit deeze Landen, naar Groot-Brittannie mogt afzenden, hadt, ondertusschen, zo veele uitwerking gedaan op de hartstogten van sommige, zogezegde, *Jacobiten* en *Onvergenoegden* *, dat deezen, om zulks voor te koomen, niets nalieten, om er het volk tegen op te winden. Men gebruikte hier, somtyds, de dwaasste en be-

* *Malcontenten.*

(*l*) Europ. Mercur. Jan. en July 1721. *bl.* 25, 51, 61 en 26.
(*m*) Resol. van Holl. 27, 29 Mey 1722. *bl.* 194, 195, 202-203. *enz.*
(*n*) Zie WAGEN. Vaderl. Hist. XVIII. D. *bl.* 63, 204.

belagchelykste redenen toe, die, egter; want zo was, helaas! van alle eeuwen, de aart eener spoorlooze geestdrift; by de verhitste gemoederen, voor wyze en ernstige waarheden, zo greetig als onbedagt, wierden aangenomen: hoe zeer zy, door den tyd, vervielen. 't Was, naamlyk, juist om deezen tyd en wat vroeger, dat eenigeGeneeskundigen, te London, de inenting der kinderziekte, met vry goed gevolg, begonnen in zwang te brengen: doch niet zonder tegenkanting van veelen, die het, voor eene misdaadige verzoeking van het Opperweezen, uitkreeten. Uit deeze verdeelde denkenswyze, nopens eene kunstbewerking op het lighaam, zogt de Jacobitische party voordeel te trekken, door een' gansch anderen draai aan 't geschil te geeven. Zy verspreidde, in gedrukte Boekjes; die, langs de Straaten, rondgeroepen en verkogt wierden; hoe 'er agter dit werk een geheim van Staat stak, en dat de leer der *inenting*, wel voorgegeven wierdt, te moeten strekken, om 't ligchaam te beveiligen, tegen toekoomende gevaaren; maar dat zy, in der daad, op niets anders zag, dan op het, eens voor al, invoeren, en dus *inenten*, van vreemde Troepen, met naame van Nederlandsche, in het Ryk: waar door de Britten in 't grootste gevaar stonden te geraaken, die, midlerwyl, niet vergeeten moesten zyn, hoe wrang hun het noodigen der oude Saxen in Engeland, voorheen, bekoomen was (*o*).

Op den 27 van Zomermaand, stierf, op zyn

(*o*) Europ. Merc. Juny 1722. *bl.* 267, 270, 271 en 273.

zyn Landgoed, by Windsor, JOHN CHURCHIL, Hertog van Marlborough: een Krygsman; (p) onder wiens opperbeleid de wapenen der Bondgenooten, met naame van deezen Staat, sedert den jaare 1702 tot in 1711, ten roemrykften, gevoerd waren.

De Winter was, in dit jaar 1721, hier te Lande, zeer streng en langduurig geweest; verzeld van eene buitenwoone meenigte van sneeuw. Het Wildt hadt, hier door, zo veel geleeden, dat de Staaten, eerlang, om 't bederf van dien voor te koomen, by openbaaren Plakaate, bevoolen, dat de Jagttyd, eenige weeken laater dan na gewoonte, aanvang zoude neemen. (q)

Na 't sluiten der Vreede, tusschen Muskovie en Zweede, in Oogstmaand deezes jaars 1721, besloot zyne Czaarsche Majesteit, op voorstel der Ryks-Raaden, den titel van *Keizer van geheel Rusland* aanteneemen, en liet 'er ook, in den Haage, door zynen Ambassadeur, den Prinse KURAKIN, den algemeenen Staaten van verwittigen, met byvoeginge, hoe zyne Majesteit hoopte, dat ook hunne Hoogmogendheden geene zwaarigheid zouden maaken, hem, voortaan, dien eernaam te geeven. De zaak ter Generaliteit Commissoriaal gemaakt en, dien onverminderd, door de Provintien overgenomen zynde, begreep Holland, de neigingen der overige Gewesten te moeten on-

(p) Europ. Merc. July 1722. bl. 50.
(q) Resol. van Holl. 19 Juny 1721. bl. 407 - 505.

onderſtaan, om, te ſamen met dezelven, aan 't bovengemelde verzoek te konnen voldoen: tot welk laatſte, in kort, ook ter algemeene Staatsvergadering, beſlooten, en dus de Rusſiſche Vorst, in bovengemelden rang, erkend wierdt (*r*).

Bl. 244. r. 5, Zy ſtemden, terſtond, *tot eene bezending naar* Zeeland, Utrecht *en* Overysſel. De Staaten van Holland; die hier bedoelt worden; ſtemden ook, terſtond, tot eene bezending naar *Gelderland*, beſtaande uit dezelve perſonen, die onze Wagen., daadlyk, zeggen zal, dat naar Utrecht en Overysſel vertrokken. (*s*) Doch, daar zy reeds bemerkten, dat, veelligt, de Staaten van Utrecht tegen het bezenden naar Gelderland zouden zyn, namen zy, teffens, voor, om, in dat geval, eene beredende Brief aan 't laatsgemeld Gewest te zenden, vervattende, zaaklyk, 't geen men, anderſints, by monde zou hebben voorgedraagen. (*t*) 't Is deeze Brief, die, Bladzyde 245 alhier, by Wagen., volgt.

Bl. 256. r. 13. v. o. „*Op dat — de geſchillen, — onder de Leden der hooge Regeeringe, — zouden konnen afgedaan worden*, *zonder dat 'er de Bondgenooten*, gelyk, — nog onlangs, geſchied was, *mede behoefden gemoeid te worden.*" Uit de, alhier, by onzen Wagen.

(*r*) Reſol. van Holl. 19 Dec. 1721. *bl.* 861. en 862. en *l. c.* 28 Maart 1722. *bl.* 142.

(*s*) Reſol. van Holl. 13, 14 en 15 Oct. 1722. *bl.* 422, 427, 432.

(*t*) Secr. Reſol. van Holl. 13 Oct. 1721. *bl.* 532.

GEN., aangehaalde plaats van den *Europischen Mercurius*, ziet men, dat de algemeene Staaten, in Oogstmaand deezes jaars 1721, aan de Heeren, Raadpensionaris VAN HOORNBEEK, GOSLINGA en FAGEL, elk' een gouden, zeer kunstig gesneeden, drinkbeker, hadden doen vereeren, ter vergeldinge hunner gewigtige diensten, in 't voorleeden jaar, dat is, in 1720, aan de Provintie van Gelderland beweezen, voor 't bemiddelen der, zo langgeduurd hebbende, verschillen, tusschen de drie hoofdkwartieren van dat Gewest, Nymwegen, Zutphen en Arnhem. (*u*) Doch ik bekenne, hier nopens, niets, in de Resolutien van Holland, te hebben kunnen vinden.

Bl. 259. r. 9. „ 's Lands bezwaarde schatkist." Volgens het verslag der Hollandsche Kommissarissen tot herstel van de Gemeene Lands middelen, op den 24 van Bloeimaand des jaars 1723, ter tafele hunner Edele Groot-mogendheden overgeleverd, bedroegen, toen, de jaarlyksche Lasten van dit Gewest eene somme van negentien milloenen, zeven honderd zes-en-zeventig duizend, twee honderd, vier-en-tagtig guldens, twee stuivers en veertien penningen: en 't jaarlyksch Inkoomen, twaalf millioenen, negen honderd twaalf duizend, drie-en-veertig guldens, vyftien stuives, dertien- en drie vierde penningen. Wshalven de Lasten zes- millioenen,

(*u*) Resol. van Holl. 27 en 29 Mei 1722, *bl.* 194, 195, 280, 303, *enz.*

oenen, agt honderd, vier- en- zestig duidend, twee honderd en veertig guldens, zeven ſtuivers en drie penningen, meêr dan 't inkoomen, beliepen: ter goedmaakinge van welke gelden, men, ten dien tyde, maar zes millioenen, een honderd agt en tagtig duizend, negen honderd veertig guldens, vier ſtuivers en veertien penningen, by buiten gewoone middelen van honderdſte en tweehonderdſte penningen, op Huizen, Landen, Land- en Stedelyke ſchuldbrieven en verminderinge van ſoldyen, verklaarde te konnen vinden: zo dat er nog een kort overbleef van zes honderd vyf en veertig duizend, drie honderd guldens, twee ſtuivers, twee en drie vierde penning. (*v*)

De gelden, gekoomen van eenige Hollandſche *Domeinen*; welker verkooping men, thans, zo als onze treflyke ſchryver breeder verhaalt, noodig oordeelde; wierden, in 't algemeen, geſchikt ter afloſſinge van zodanige ſchuldbrieven, als, ten laste van het komptoir, onder 't welk gezegde domeinen behoorden, geſtaan hadden: (*w*) doch men be-

(*v*) Secr. Reſol. van Holl. 18 Jan. 1712. *bl.* 491 en 493 Reſol. van Holl. 24 Mei 1721. *bl.* 341, *enz.*

(*w*) Reſol. van Holl. 13 Juny 1723. *bl.* 468. Men dagt, by de algemeene Staaten; ſchoon ook deezer kasſe zeer bezwaard was; ongunstig, nopens den verkoop der Domeinen *van de Generaliteit*, waar in ook de Raad van Staate merkelyk zwarigheid vondt. De redenen, welken die Raad, zelf nog eenige jaaren na deezen tyd, daar voor aanvoerde, zyn aanmerklyk genoeg, om hier by te voegen. De Raad van Staate; zo ſprak dit Collegie; „ kan, met volkoomen kennis van ſaaken, „ verſekeren, — dat de weinige Domeinen van de Generaliteit „ of, uit haar natuur, niet verkoopelyk zyn, of niet, als tot ſchaa„ de, hebben kunnen verkogt worden, en dat het eyen gens „ ge-

begreep, eenige jaaren hier na, dat die verkooping aan de verwagting niet voldaan hadt, en even min het Familie-geld, het stilstaan der Lossingen, spruitende uit de Loteryen der jaaren 1711, 1713 en 1713, eene gedwongen Geldligting, ten laste der Ambtenaaren, en drie of vier Loteryen, die men, toen, verstondt, eerder gediend te hebben, om de Regeering het vertrouwen der Gemeente te doen verliezen, dan om 's Lands kasse te styven: welk laatste, naar de meening van den Raadpensionaris VAN SLINGELAND, niet geschieden kon, dan door 's Lands loopende gemeene middelen op een' beteren en gelykeren voet te brengen en, langs dien weg, te zorgen, dat de buitengewoonen; die, oorspronglyk, alleenlyk dienden tot een „ *fonds van reserve*", in ongewoone- en oorlogs tyden; niet behoefden gebruikt en ingeslokt te worden, tot betaalinge van

„ gelegen is, met de, nog onverkogte, geestelyke goederen: gelyk gebleeken is, wanneer men, in het jaar 1638, getragt heeft de Heerlykheden en, naderhand, de vaste goederen, te gelde te brengen: behalven, dat de onkosten van den Gereformeerden Godsdienst, en andere, daar op *geaffecteerde*, Lasten, het inkoomen derzelve *absorbeeren*, somwyl, *excedeeren*, en te vreezen is, dat, indien dezelve, by verkooping, ingesmolten wierden in een *generaale massa* van het inkoomen van de Generaliteit, de betaaling der Lasten, daarop *geaffecteerd*, ten uiterste soude *fluctueeren* en, meenigmaal, stilstaan, om, so veel mogelyk is, te rekken en gaande te houden de betaaling der Renten en Interessen: ondertusschen dat die *resource* van seer gering behulp soude weesen, en een soort van menschen soude doen schreeuwen, welken het beter is, door *reguliere* betaaling, te houden in *respect* en *ordre*, en welken onbetaalt te laten ergernis soude geeven aan het Pausdom." Zie *Missive van den R. v. St. aan hunne H. M. van 26 Aug.* 1726. in *Secr. Resol. van Holl.* 29 Aug. 1729. *bl.* 702 en 703.

van 's Lands vaste Schulden en Lasten, welken, merkelijk, bezwaard geworden waren, door de Renten der opgenomen penningen, in de drie laatste oorlogen. Tot bewys hier van, bragt men, byzonderlyk, by, dat, in den oorlog, die met de Ryswykfche vrede eindigde, de kasfe van Holland; behalven twee millioenen, drie honderd zeven en dertig duizend, drie honderd, drie en negentig guldens, voor rekening van die Provintie, op geloove der Generaliteit, geligt; op nieuw, was belast geworden met, omtrend, agt en twintig millioenen aan geleende penningen, waarby, na de Vrede van Utrecht, nog, ruim, honderd agt en twintig millioenen gekoomen waren, behalven vyftien millioenen, voor rekening hunner Edele Groot-mogendheden, wederom, op geloove der Generaliteit, geligt (z). Men kan dien bezwaarden toestand van de Hollandfche kasfe nog verder ontwaaren, uit den „*Staat van het beloop* „*van een jaar Interesfen en Renten, geex-* „*traheerd uit de Staaten van de ordinaris* „*en extraordinaris Lasten en Inkoomen* „*van het Zuider- en Noorder-Quartier, over* „*het jaar* 1727:" dus luidende: (y)

(x) Propofitie van den Raadpenfionaris VAN SLINGELAND, in Secr. Refol. van Holl. 11 Sept. 1727. *bl.* 827—841.
(y) Secr. Refol. van Holl. 5 Mei 1728. *bl.* 65.

ZUI-

„ ZUIDER QUARTIER.

„ De Interesſen van de ordinaris Obligatien. *f*	6883005	11	0			
Losrenten.	1478155	3	0			
Gearreſteerde kleine Pryzen.	121932	0	0			
Van de kleine pryzen.	573356	0	0			
Oriſontſche en Noordſche Tollen.	21630	0	0			
Lyfrenten.	1815622	7	0			
Groote pryzen *a* twee *pro cento.*	119260	0	0			
Vrye Obligatien.	57840	0	0			
TwintigjaarigeRenten.	166775	16	0			
Tienjaarige Renten.	82764	0	0			
Van het Ambtgeld is, in 1727, nog niets van beduiden betaald.	*Memorie*					
				f 11320340	17	0

„ NOORDER QUARTIER.

Interesſen van Obligat. *f*	1503701	1	0			
Lyfrenten.	576756	3	0			
Interesſen Oriſondſche Tollen.	7230	0	0			
Interesſ.v.Denemarken	14400	0	0			
Anticipatie.	16832	0	0			
TwintigjaarigeRenten.	31269	9	0			
Tienjaarige Renten.	4500	0	0			
				2154688	13	0
				f 13475029	10	0”

Bl. 267. r. 8. v. o. „ *De* Keizer *besloot*, — *de opgeregte maatschappy*, *te* Ostende, *in Vlaanderen*, *te* vestigen." Voor twee jaaren, was zeker Engelschman, *Colebroke* gezegd, naar Weenen gereisd, die den Keizer dit Plan schynt smaaklyk gemaakt te hebben: te meêr, wyl hy aanboodt, voor twee millioenen guldens in gemelde Maatschappye deel te willen neemen, het geen hem gegund wierdt. Ook hieldt men het daar voor, dat het Gemeenebest van Venetie een millioen hadt ingelegd (z).

Bl. 270. r. 8. „ *De* Staaten — *verstonden*, *dat het* Weener Hof, *hier in*, *was* afgegaan *van* verscheiden Verdragen." De Koning van Groot-Brittannie was van begrip geweest, dat de Staaten zig byzonderlyk op deezen grond beroepen moesten, nadien zyne Majesteit zig, met de meeste kragt, in dit werk konde doen zien, wanneer zy op hoogst deszelfs belofte van handhaaving * der Traktaaten, by hem aanhielden. — L'HERMITAGE, die, zedert eenige jaaren, *Correspondent* van den Staat was, te Londen, hadt, onlangs, in dier voege, geschreeven aan den Griffier FAGEL (*a*). Ook zonden hunne Hoogmogendheden; die, thans, geen' Gezant te London hadden; eerlang den Heere PESTERS, hunnen Resident te Brussel, met den titel van Gedeputeerde, naar Hanover; daar Koning GEORGE zig, met den zomer, onthieldt,

* *Guarantie.*

(z) Secr. Resol. van Holl. 11 Maart. 1723. *bl.* 535 en 536.
(*a*) Secr. Resol. van Holl. 21 en 22 July 1723. *bl.* 544 en 545. Europ. Merc. Aug. 1723. *bl.* 114.

hieldt; om, van dien Vorst, de verdere middelen, tot weering der Oostenrykfche Maatfchappye, te verstaan: waar van PESTERS verslag moest doen aan zyne Meesteren, zonder zig, evenwel, tot iets te verbinden (*b*). Hy berigtte welhaast, dat de Koning het voortzetten deezer Maatfchappye hieldt en erkende voor een geval, waarin hy, volgens de Traktaaten, verpligt was de Staaten te verdeedigen. Men liet zyne Majesteit, voor deeze erkentenis, dankbetuigen, met verzoek, dat hy geliefde goed te vinden, deeze verklaaring aan den Keizer te laaten doen, gezaamentlyk met den Gezant van Frankryk, die, reeds bevoorens, uit naam van den Koning zyn' Meester, een sterke voordragt, nopens dit werk, aan 't Hof van Weenen, gedaan hadt (*c*). Koning GEORGE liet zig dit alles welgevallen: ook deedt men van 's gelyken aan 't Fransche Hof, daar de Ambasfadeur, KORNELIS HOP, zeer veel ingang hadt. De Gezanten der beide Mogendheden waarfchouwden zelf PESTERS, kort hierna, dat er, ligtelyk, eenige voorslagen, ter fchikkinge van zaaken, uit het Kabinet van Weenen stonden te voorfchyn te koomen, maar dat men het gevaarlyk moest reekenen, naar eenige dier voorslagen te luisteren. Ondertusfchen, hadt de Koning van Groot-Brittannie, met misnoegen, ver-

(*b*) Secr. Resol. van Holl. 21 en 24 July 1723. *bl.* 544 en 545. Eur. Merc. Aug. 1723. bl. 114.

(*c*) Secr. Resol. van Holl. 22 Sept. 1723. *bl.* 548——550. Resol. Staat. Gener. 25 Sept. 1723. en Resol. van Holl. 18 Juny 1722. bl. 495.

vernomen, dat zyne (*d*) verklaaringe, aan PESTERS in vertrouwen gedaan, hier te lande, in openbaare nieuwspapieren, was rugtbaar gemaakt. PESTERS zelve viel er, ten verzoeke van den Raad-Secretaris, Lord TOWSHEND, zynen Meesteren klagtig over, en de Algemeene Staaten en die der byzondere Gewesten, met naame van Holland, besloten, daarop, den Regeeringen der Steden aan te schryven, tegen deeze onbetaamelykheid, voor 't vervolg, de kragtdaadigste voorzieninge te doen. (*e*)

Hoe zeer men, hier te lande, de Oosttendesche Maatschappy, door onderhandelinge, zogt te vernietigen, en alle Vredebreuk, zo veel doenlyk, te vermyden, was men, egter, al vroeg, bedagt op eenige vermeerdering der Troepen van den Staat, die, in 't jaar 1717, bepaald zynde op vier en dertig duizend, vier en vyftig koppen, tegenwoordig dat getal, in verre na, niet uitmaakten, door 't onvoltallig zyn der Kompagnien. De Raad van Staate hadt, daarom, reeds in Louwmaand deezes jaars, eene vermeerdering van Sergeanten en Gemeenen, by de, in dienst zynde, Kompagnien Dragonders en Voetknegten, voorgeslagen, ten getale van zes duizend, agt honderd en vier koppen, waar in Gelderland, welhaast, stemde, en waaraan Holland, by 't einde deezes jaars, eeni-

(*d*) Secr. Resol. van Holl. 13 Oct. en 12 Nov. 1723. *bl.* 550—554.

(*e*) Resol. van Holl. 16 Oct. 1723. *bl.* 736—738. Europ. Mercur. Sept. 1723. bl. 146—149

eenigermaate te gemoet kwam. Doch, daar men 't gevaar van te moeten oorlogen, nog verre verwyderd reekende, en de Bondgenooten nog onder de lasten zugteden, die de laatste Veldtogten veroorzaakt hadden, marde men met dit werk, tot in den jaare 1726. (*f*) Men zal 'er, op dien tyd, by onzen treflijken Schryver, gewag van vinden (*g*).

Bl. 295. r. 7. v. o. „*De Algemeene Staaten besloten*, — te schryven — *aan den Koning van Poolen.*" Zy lieten het hier zelf niet by, maar, om de zaake meêr gewigt by te zetten, zonden zy, ten jaare 1725, den Resident Ruisch naar het Hof van Warschau. Hy verbleef er, een' tyd lang, zonder het bedoelde wit, de vryheid der Lutherschen, te Thorn, te konnen bereiken (*h*).

Bl. 298. r. 17. „*De* Ambassadeur *van* Spanje, *in* Engeland, *hadt* — *rondelyk* verklaard." Gelyk de Staaten, by herhaaling, hunnen Gezanten hadden aanbevoolen, om, aan het Hof van Spanje, op het kragtigste, te vertoonen zo het wederregtelyke van 's Keizers handelwyze, in het opregten der Oostendesche Maatschappye, als 't belang van zyne Katholyke Majesteit, om het zelve niet toe te laaten, beantwoordden ook die Gezanten hier aan, op de meest voldoende wy-

(*f*) Resol. van Holl. 9 Febr. 21 en 24 Maart, 22 Sept. 19 en 26 Oct. 1724. *bl.* 26, 27, 180——180; 195, 760—677, 870; 886——888, en 5 Nov. 1726. *bl.* 786.

(*g*) Wagen. alhier, *bl.* 399 en 400.

(*h*) Secr. Resol. Staat. Gener. 31 Aug. 1725. en 22 July 1728. Resol. Holl. 1728. *p.* 422.

wyze. De redenen en gronden, die zy en, byzonderlyk, 's Lands Ambasſadeur te Madrid, de Heer VAN DER MEER, zo by geſprek, als by geſchrifte, gebruikten, vindt men, in de geheime Staats-Reſolutien van Holland (*i*) en der Generaliteit, vermeld, en het is aanmerkelyk, dat de verklaaring van den Spaanſchen Ambasſadeur in Engeland; van welke verklaaring onze WAGEN., alhier, ſpreekt; woordelyk met die redenen en gronden overeenkomt: waaruit, mynes meenings, mag beſlooten worden, dat de Heer VAN DER MEER; (*k*) Man, zo als van elders blykt, van veel verſtand en doorzigt; eene *Memorie* aan 't Spaansch Bewind zal hebben aangeboden, die, aldaar, niet ſlegts goedgekeurd, maar in een Staats-beſluit zal veranderd zyn en, vervolgens, den Spaanſchen Ambasſadeur te London toegezonden, met last, om dezelve, uit 's Konings naam, en als 't gevoelen zyner Majeſteit, aan 't Britſche Hof voor te draagen (*l*).

Bl. 300. r. 4. „ *Men ſcheen — veilig te mogen* onderſtellen, *dat het Hof van Madrid, de* Zeemogendheden onderſteunen *zoude.*" Deeze onderſtelling hadt niet alleen alhier plaats, maar de Heer HAMEL BRUININCX, Gezant der algemeene Staaten by den Keizer, ſchreef, in 't begin van Oogstmaand, hoe men, ook aan dat Hof, „ ſcheen

(*i*) Secr. Reſol. van Holl. 8 July 1724. *bl.* 568 — 571. Vergeleeken met de *Memoires* DE MONTGON, *Tom.* I. *p.* 596 tot 599.

(*k*) Memoires DE MONTGON. Tom. 1. *p.* 153.

(*l*) *Voyez auſſi* ROUSSET Recueil. *Tom.* 3. *p.* 362 *et* 363.

„ ſcheen verleegen te zyn over de tydinge, „ dat Spanje, zoo wel als Frankryk en „ Groot Brittannien, zig tegens de gemelde „ vaart begon te *intercsſeeren*, en gezint „ was, die zaak op het *Congres* van Ca- „ meryk te brengen" (*m*). En dit kan een reden te meêr uitgeleverd hebben, om welke zyne Keizerlyke Majeſteit; zo als WAGEN. haast zal doen zien; (*n*) het Hof van Spanje tot afzonderlyke handeling deedt aanzoeken. Ook ſchynt dit aanzoek, al voor deezen tyd, geſchied en, kort daarna, eenige gunſtige tyding, uit Madrid, te Weenen, ingeloopen te zyn. Immers, 't is aanmerklyk, dat dezelve HAMEL BRUININCX, reeds op den 17 van de laatstgenoemde Oogstmaand, aan den Griffier FAGEL meldde: „ dat, aangaande de Oostendiſche Compagnie en Vaart naar Indien, „ het Hof van den Keizer, *tegenwoordig*, „ *zeer gerust en buyten alle bekommeringe* „ *ſcheen te weezen*, *als of*, *daar omtrent*, „ *geene de minſte zwaarigheyt meêr overigh* „ *was*, en de Staat, ſo wèl als Engelandt „ en de overige Machten, die *commercie* „ met oogluyckinge zouden blyven aan- „ zien." 't Is waar, de Gezant meende; en dit vondt ook, op de meeste plaatſen, geloof; „ dat zulks *nergens anders* aan- „ konde werden *geattribueert*, dan aan het „ ſoo langh ſtilſitten, na ſoo grooten op- „ hef, als, voor en na het *Octroy*, daar „ van

(*m*) Secr. Reſol. van Holl. 19 Aug. 1724. *bl.* 572.
(*n*) Vaderl. Hiſt. alhier, *bl.* 301.

„ van was gemaakt geworden:" mitgaders, daar aan, „ dat (de Oostendesche) Retour„ schepen zo gerust, en sonder *molestatie* van „ wegens de *Opponenten*, weder waren t'huis „ gekomen, waar voor men echter" (te Weenen) „ zeer beducht was geweest." (*o*) 't Is ook waar, dat er getuigd wordt, dat de Engelschen zeer groote *retouren*, dit jaar, uit hunne vaart op de Indien, bekoomen hebbende, slapper, dan voorheen, te werk gingen: maar de verschyning van RIPPERDA te Weenen, eenige weeken hierna, deedt wel haast zien, dat 'er een ander geheim, agter het tapyt van Staat, verschoolen en oorzaak der bovengemelde gerustheid geweest was. Ondertusschen, moest die verschyning en de, daar op volgende, afzonderlyke handeling van den Keizer met den Koning van Spanje, hier te Lande, te grooter ontzetting veroorzaaken, naar maate men, te Weenen, kort te vooren, hadt afgegeeven, dat men, tot bylegging van zaaken, voorneemens was, eene bezending naar London en den Haage te laaten doen. (*p*)

Bl. 337. r. 7. „ *De* Staaten *van* Holland kogten *de* hooge Heerlijkheid *van* Vianen *en* Ameide van SIMON HENDRIK, *Graave van der Lippe-Detmold*, *aan wien zy*, *door* huwelyk *met* AMELIA VAN DONA, *geraakt was*. Dit eischt eenige verklaaring. De Staaten kogten de bovengemelde Heerlyk

(*o*) Resol. van Holl. 16 Sept. 1724. *bl.* 737.

(*p*) Resol. van Holl. 16 Sept. 1724. bl. 757. Merc. 1724. *bl.* 98. Myne Aanmerk. alhier. bl. 91. op WAGEN. XVIII. D. bl. 270. r. 8.

lykheid niet van deezen SIMON HENDRIK; die lang overleeden was; maar van deszelfs kleinzoon, SIMON HENRIK ADOLF (q). Zy waren zeer gezet op dien koop, om dat zij niet gaarne zouden gezien hebben, dat een ſtuk goed van zo veel belang, en in hunne Provintie gelegen, in andere handen; dat anders zeer te vreezen was; kwame. Men behandelde, daarom, dit alles, op eene geheime en zeer voorzigtige wyze. De Generaal der Ruitery, VINCENT REINHARD, Graave van *Hompesch*, ſloot den koop met den Graave *van der Lippe*, doch hy was, bevoorens, door hunne Edele Grootmogendheden gevolmagtigd, om de Heerlykheden, wel op zynen naam, maar voor rekening van hoogstgemelde Staaten, te ontvangen en dezelven, ten dien einde, terſtond, weder over te draagen aan den Heere NOBELING, Fiskaal van den Hove, die, daar toe, van hunnent wegen, naar Viane afgezonden was. Naauwlyks, ondertusſchen, waren 's Graaven, nog aanweezende, Oom en Moeien, Kinderen van zynen Grootvader SIMON HENDRIK, die gehuuwd geweest was met AMELIA *van Dohna*, van deezen koop verſtendigd, of zy vielen er, ten ſterkſte, klagtig over by de Staaten van Holland, eisſchende vernietiging van 't verkogte of uitkeering van een gedeelte der kooppenningen. Zy grondeden zig op den uiterſten wille der gezegde Graavinne AMELIA, laatste Eigenaresſe van Viane en Ameide, by welken de voornoemde Heerlykheden, tot een onvervreemdbaar ſtamgoed,

(q) Secr. Reſ. van Holl. 17 Nov. 1625. *bl.* 605.

goed, aan 't huis der Graaven *van der Lippe* gemaakt waren. Doch de Staaten vonden niet raadzaam, zig in dit geschil in te laaten, en kreunden zig weinig, zo aan 't beklag, door de belanghebbenden aan de Kamer van Wetzlar gemaakt, als aan 't gehoor, 't geen deezen, aldaar, gekreegen hadden, als mede niet aan derzelver voorneemen, om het goed te naasten. Zy deeden, nog thans, ten jaare 1729, ter staaving van hun regt en ten betooge der nietigheid van het stamgoed, eene verdeediging in geschrifte uitgaan, die door den Fiskaal NOBELING gesteld was en, voor zo ver ik weete, niet wederlegd wierdt. Alleenlyk zie ik, dat, ten jaare 1738, de Gravinne Weduwe *van Wied*, gebooren Gravin *van der Lippe*, haar regt op Viane, ter tafele hunner Edele Grootmogendheden, verleevendigde: welk verzoek, toen, in handen van Gekommitteerde Raaden gesteld wierdt, maar zonder dat 'er my eenig *Rapport* van is voorgekomen (*r*).

Bl. 359. r. 15. „ *De* Koophandel *van* Frankryk *en* Groot-Britanje voer wel, *by het* nadeel, *welk de* Staatsche Handelaaren, *in de* Middelandsche Zee, aangedaan *werdt.*" 's Lands Koopvaarders leeden, byzonderlyk, veele schade, door de Groot-Brittannische Havens, aan die Zee gelegen, met naame door die van Gibraltar, alwaar de Kollonel CANE; Engelsch Bevelhebber; den Algerynen niet slegts toeliet, vryelyk uit- en inteloopen en zig van Scheeps en andere behoeften te voorzien, maar

(*r*) Resol. van Holl. 17 Nov. 2 Dec. 1725. *bl.* 603—623. 2 Jan. 7 Febr. 26 Nov. 1726. *bl.* 667 en 877. 17 Maart, 4 Octob. 1728. *bl.* 281, 960. 13 Jan. 6 Febr. 16 en 18 Maart, 5 Mey, 1729. *bl* 17, 64, 249, 342. 20 Dec. 1738. *bl.* 711. Staat der ereen: Nederl. 7 D. *bl.* 510 en 511.

maar hun zelf vergunde, de Nederlandſche Vaartuigen, in zee genomen, optebrengen en aan de Inwoonders der Vestinge te verkoopen: over alle 't welke, van deeze zyde, te meêrmaalen, doch zonder genoegzaame vrugt, was geklaagd geworden (*s*). Doch, in het Jaar 1726, namen de zaaken eenen anderen keer. De Vice-Admiraal VAN AERSSEN, Heer van Sommelsdyk, der Staaten Esquader, in de Middelandſche Zee, gebiedende, was ſlaags geraakt met een' Algierſchen Roover van zes en veertig ſtukken. De Kapitein en verſcheiden Gemeenen ſneuvelden in 't gevegt: maar, gelyk men digt by Gibraltar was, ontvlugteden de overigen met het Schip; dat, door de onzen, zeer gehavend was; onder 't geſchut dier plaats, vanwaar de Engelſche Kapitein PURWIS, Kommandeur van de *Durslei Galei*, den Kaper touwwerk, Volk en al 't benoodigde ter zyner herſtelling, toezondt, ja hem, verders, van zyne legplaats, binnen de Haven der Vesting deedt ſleepen, beletende dus aan Sommelsdyk, zig van zyn' prooi meester te maaken. De laatsgemelde gaf hier van, terſtond, kennis aan de Algemeene Staaten, die den Heere HENRIK HOP, ſedert Zomermaand des jaars 1725, Afgezant * aan 't Hof van London (*t*), gelasteden, tegens zodanig eene ſchen-

* *Envoyé.*

(*s*) Reſol. van Holl. 18. 25 Maart 1724. *bl.* 175, 176 en 206, 18 Sept. 1726, *bl.* 633. Secr. Reſol. van Holl. 6 Febr. 1726. *bl.* 638

(*t*) Reſol. v. Holl. 15 Juny 1724. *bl.* 493. Europ. Mercur., Jan. 1724. *bl.* 60 en 124.

ſchennis der openbaare Verdragen, de ſterkſte klagten by zyne Groot-Brittanniſche Majeſteit te doen, en aan te dringen, dat den Bevelhebberen van Gibraltar en Port-Mahon, wel ernstig, verboden wierde, van, voor 't vervolg, eenige Algerynen in de Haven toe te laaten of, op eenigerleie wyze, by te ſtaan. Hop kweet zig zeer wel van dien last. De Koning liet er, hoofdzaaklyk, op antwoorden: „ dat hem 't voorgevallen leed „ was: dat de Staat met reden klaagde „ over 't gedrag der Bevelhebbers van Gi- „ braltar en der *Durslei-Galei*, die de regu- „ len, hun voorgeſchreven, overtreden had- „ den: dat zyne Majeſteit er zo misnoegd over „ was geweest, dat hy, uit zig zelven, en „ alvoorens kennis van deeze zaake, wegens „ hunne Hoogmogendheden, bekoomen te „ hebben, den voornoemden Bevelhebber „ hadt doen aanſchryven, om den Kaper „ geene de minste beſcherming te verlee- „ nen, maar, zo hy nog niet vertrokken „ was, daadlyk, naar Zee te zenden." Ook hadt de Lord NEWCASTLE, Sekretaris van Staat, den Kollonel aangeſchreeven, dat, volgens de Traktaaten, zo met de Spanjaards en Hollanders, als met de Mooren (door welken men alle de Regeeringen in Barbaryë verſtondt,) aangegaan, de laatſten zig van de Haven van Gibraltar en Port-Mahon moesten onthouden, en dat de Algerynen, volgens andere Traktaaten, zelf niet eens in 't gezigt van Gibraltar of Minorka mogten kruisſen: weshalven hy, overeenkomstig zyner Majeſteits ernſtigen wille, byzondere zorge hadde te draagen, dat, op dit ſtuk,

gee-

geene nieuwe reden van klagte gegeeven wierde (*u*). Het schynt, uit dit alles, dat, hoe zeer Frankryk en Groot-Brittannie; zo als onze WAGEN. zeer wel aanteekent; „ het sluiten van een Verbond, tegens die van „ Algiers en Marokko, ongeraaden vonden," evenwel het sterk aanhouden der Staaten, ter weeringe der Barbaarsche Kaperyen, en de vrees, dat hunne Hoogmogendheden niet te beweegen zouden zyn, om in het Verdrag van Hanover te treeden, ten zy men aan dien aandrang eenig gehoor gave, de Engelschen tot het bovengemelde bevel overgehaald hadt, en dat die daad, der Britten, aan onze zyde, weder heeft medegewerkt, om de Staaten in dit Verbond, weinige maanden daar na, te doen deel neemen (*y*). En zeker, de Barbarische Natien, door dit bevel des Konings van Groot-Brittannie, van zo gewigtige hulpe en schuilplaatsen verstooken, scheenen, nu, door de onzen, met meer vrugt, te zullen kunnen bevogten worden en, eerder aan de hand te moeten koomen: zo als men van dit laatste, op den 9 van Oogstmaand des jaars 1726; daags na de Algemeene Staaten het Traktaat van Hanover besllooten aan te neemen (*w*); ter Generaliteit gunstige tyding kreeg, ten opzigte der Algerynen (*x*): met welken de Vrede, kort daar na, wierdt getroffen.

Bl.

(*u*) Secr. Resol. van Holl. 19 Jany 1726, *bl.* 666—670.
(*v*) Vaderl. Hist. XVIII. D. *bl.* 884.
(*w*) Resol van Holl. 9 Aug. 1726. *bl.* 554 en 713.
(*x*) Resol. Staat. Gener. 8 Aug. 1726. Secr. Resol. van Holl. ug. 1726. *bl.* 675 en 676.

Bl. 382. r. 7. „ *Uit wiens naam, hy, sedert, ook aan 't* Spaansche Hof gehandeld *hadt.* De Hertog van WHARTON, die hier bedoeld wordt, hadt wel, uit naam van den Pretendent, aan 't Spaansche Hof tragten te handelen, maar de Markgraaf DE POZZO-BUENO, betuigde, daar na, in een brief aan den Hertog van NEWCASTLE, dat hy alleenlyk met RIPPERDA hadt gesproken, en dat de Koning hem, nimmer, hadt willen toelaaten, noch eenige kennis neemen van zyne geloofsbrieven, of van het oogmerk zyner bezending (y).

Bl. 384. r. 12. v. o. „ *Op den* negenden *van Oogstmaand.*" Men verstaa dit van de *teekeninge* des Verbonds, 't geen men, reeds op den *agsten* van Oogstmaand; gelyk ik, in de naast-laatste aanmerking, zeide; besllooten hadt, aan te neemen. Sedert wierdt het zelve Verbond, ter goedkeuring en bekragtiging, * door de Algemeene Staaten, aan de Bondgenooten gezonden: waar toe ook, eerlang, getreeden wierdt, en wel, by Holland, op den 28 van Oogstmaand (z).

* *Ratificatie.*

Bl. 388. r. 3. v. o. „ Tusschenspraak *en* goede diensten *by de* Africaansche Volkeren *waren* 't *eenigste, welk* de Staaten, *naar reden, van* Frankryk *en* Groot-Brittanje vorderen, *of* verwagten *konden.*" Men vergelyke hier mede myne Aanmerking alhier, bladz. 98-101, op WAGEN, *bladz.* 359. r. 15.

Bl. 392. r. 4. „ *De* Vice-Admiraal, *Heer*

van

(y) Recueil DE ROUSSET, *Tom* 3. *p.* 372.

(z) Secr. Resol. van Holl. 8, 9, 28 Aug. 1726, bl. 676, 675, 686, MONTGON, Memoir. *Tom*, 3 p. 6

van Sommelsdyk, maakte — jagt *op verscheiden* Kaapers." Onder deezen, was het Schip van zes en veertig ſtukken, van 't welk ik, in deeze *Aanmerkingen*, bladz. 99, gewaagd hebbe.

Bl. 396. r. 18. „ *Tegen welken* moedwil, *door de* Staaten, voorzien *werdt.*" By den doorbraak der Dyken, voegde zig nog eene andere euveldaad. Sommige Lieden ontzagen zig niet, uit de Huizen, met water omringd, zo als ook uit de Vaartuigen, het overgebleeven en geborgen huisraad der elendige Bewoonders te plunderen en te rooven. De Staaten van Holland verklaarden, daar op, by openbaaren Plakaate, dat zy zodanige Plunderaars en Rovers hielden voor Huisbreekers, die met de koorde zouden worden geſtraft: met belofte van eene beloning in gelde aan, die dezelven aanwees (a).

Bl. 400. r. 4. „ *'Er werdt tot eene tweede* vermeerdering der Landmagt *beſlooten.*' Men dagt, naamlyk, dezelve te brengen tot op ruim vyftig duizend man: zo als, vervolgens, gelukte. Ook hadt Frankryk en Groot-Brittannie den Staat vier- en twintig duizend koppen, ter hulpe, toegezegd: met al het welke men zig, voor den eerſten aanval, meende gerust te mogen ſtellen (b). Ondertusſchen ging de werving, hier te Lande, in 't eerst, zeer traaglyk voort, en, middlerwyl alle de aanweezende Kompagnien, behal-

(a) Reſol. van Holl. 26 Febr. 1726. *bl.* 134.
(b) Memorie der Gedeputeerden van H. H. Mog., in Secr. Reſ. Holl. 6 Febr. 1727. *bl.* 751. en Reſol. Holl. 21 Juny 1727. *bl.* 679.

halven die door Holland betaald wierden, sints lange, onvoltallig waren gehouden; in zo verre, dat aan de Ruitery, op Zeeland staande, negen, op Overyssel, zeven, op Stad en Lande, nog meerdere manschappen ontbraken en, aan 't Voetvolk, op Zeeland, negen, op Overyssel, elf, op Stad en Lande, veertien koppen, by elke Kompagnie; (*c*) betuigde de Raad van Staate, dat, in Lentemaand des jaars 1727, nog geen begin was gemaakt, met het werven van vier- en- dertig nieuwe Kompagnien, en dat het *Canton* Bern zwaarigheid maakte, om vyftig man, by elke Kompagnie Switsers, te laaten volgen (*d*).

Bl. 400. r. 12. „ *Men* raadpleegde, *op het aanstellen van eenige* Generaals," *enz.* tot de woorden, op bl. 400. r. 19, „ verzoek deedt." De Baron VAN FRIESHEIM bevondt zig, thans, oudsten Generaal, niet alleen van 't Voetvolk, maar van 't geheele Leger van den Staat. De Graaf VAN HOMPESCH was oudste Generaal der Ruitery. Deeze twee vervoegden zig, schriftelyk, by Holland, met verzoek, om, op voordragt hunner Edele Groot-Mogendheden, by de Bondgenooten, tot Veldmaarschalk te worden bevorderd: voor reden gevende, dat, in vroegere tyden, toen 't Leger zwakker was dan nu, één of twee Veldmarschalken in 's Lands dienst geweest waren, en dat, sedert het over-

(*c*) Resol. Holl. 9 Mei 1725. *bl.* 377. 378 en 12 Dec. *bl.* 931. zie op *l. c.* 16 July 1726. bl. 469.

(*d*) Missive R. van St., in Resol. Holl. 16 April 1727, *bl.* 387 en 388.

overlyden van den Veldmaarschalk, Heere van Ouwerkerk, de Republiek geene Generaals hebbende aangesteld, hoe zeer andere Mogendheden dit gedaan hadden, hier door, ligtelyk, gebeuren konde, dat uitlandsche Generaals; by vereeniging van de Staatsche Troepen met die der Bondgenooten; over de onzen zouden moeten bevel voeren, alschoon de laatstgemelden, voorheen, over hen geboden hadden: ja dat zulks kon plaats grypen, ten opzigte zelfs van het Opper-Hoofd van 't Staatsche Leger: eene zaak, welke men, agtte, niet, dan tot ontluistering en nadeel van den Lande, te konnen geschieden. Doch dit verzoek vondt even weinig ingang, als dat van Gelderland: welk Gewest, eenige weeken na deezen, (e) het aanstellen van een Hoofd over 't Staatsche Leger, „ onder den naam van Veldmarschalk ofte „ anders," ter Generaliteit, voorsloeg (f). Midlerwyl wierdt, door Hunne Hoogmogendheden, een tweede Generaal, by de Ruitery, aangesteld, zynde Prins WILLEM VAN HESSEN, die, egter, van die *Commissie* en van zyn Gouvernement van Maastricht zou vervallen zyn, zodraa hy een' hoogen' Krygsrang, by eenige uitlandsche Mogendheden, verkreege, of de Regeering, of bestuur, der Hessen-Kasselsche landen, onder wat naam of titel ook, aanvaardde. Nog stelden zy drie Generaals aan, by het Voetvolk, en verhoogden eenige Generaal-Majoors tot Lieutenant-Gene-

(e) Resol. Holl. 27 Mei 1727. *bl.* 621 - 623.
(f) Resol. van Holl. 21 Juny 1727. *bl.* 679.

neraals, als mede eenige Brigadiers en oudste Kollonellen, tot Generaal-Majoors. Alles buiten nieuwe belasting van den Lande. In de Besoignes, over dit werk, ter Generaliteit, hadden Gelderland, Friesland en Stad en Lande, naamens hunne Magtigers, ernstig aangehouden, om den Prinse VAN ORANGE, hunnen Stadhouder, tot jongsten Generaal van 't Voetvolk, aanteftellen: doch, by de omvraage, staken de stemmen der tegenwoordig zynde Leden, en 'er wierdt dus geen besluit van uitgebragt (g). De Prinses, Moeder en Voogdesse van den Vorst, bemerkende, dat hier niets van te wagten was, sloeg toen, voorzigtiglyk, eenen anderen weg in: schryvende, zoo aan de algemeene als byzondere Staaten, dat zy, onderrigt van de verschillende gevoelens der Provintien, over het bevorderen van haaren Zoon, en dugtende, dat de Jonge Prins, onschuldiglyk, oorzaak mogte geeven, ter vertraaginge, tot 's Lands nadeel, der bevordering van eenige Generaals en andere braave Officieren, te raade was geworden, liever, voor deeze reize, van haar gedaan verzoek af te zien: haaren meergezegden Zoone, midlerwyl, in de gunst der Bondgenooten aanbeveelende, tegen den tyd, dat hy wat meêr in jaaren zou zyn geklommen. Hunne Hoogmogendheden beantwoordden dien Brief beleefdelyk: waar-

(g) Resol. Gener. 9 Juny, en van Holl. 10 en 21 Juny 1729. bl. 663, 664, 676 en 677.

waarby dit werk nopens, den Prinse, voor dien tyd, bleef (*h*).

Bl. 418. r. 8. v. o. „ *De Nuntius.* — *vervoegde zig* —, *op den* laatsten van Wintermaand *des voorleeden jaars, aan de wooning van den Hertog* VAN RICHELIEU." Laat ik, in 't voorby gaan; want de zaak is, anderfints, van minder aanbelang; mogen zeggen, hoe ik vinde, dat wel MONTGON en ROUSSET (*i*) dit zeldzaam bezoek op dien dag stellen: (*k*) doch, in de *Secreete* Resolutien van Holland, is de Brief, by welken der Staaten Gezant, de Heer HAMEL BRUININCX, van dit geval kennisse geeft aan Hunne Hoogmogendheden; en welke Brief, voor 't overige, door ROUSSET, schynt vertaald; wel geteekend op den 31 *van Wintermaand*: maar hy begint denzelven, met te zeggen, dat het bovenstaande voorviel, des avonds van „ *den* 17 *deezer* (*l*)." Daar, 't egter, vreemd schynt, dat de Heer HAMEL BRUININCX zulk eene aanmerklyke zaak, eerst na verloop van veertien dagen, aan zyne meesters zou hebben medegedeeld, kan, in 't laatste dagtal, ook wel een drukfeil zyn: schoon de woorden my leiden, om te denken, dat 'er, ten minsten, een' anderen dag, dan dien, op welken de Brief geschreeven wierdt, bedoeld wordt.

Bl. 419. (1) „ Deeze was de Heer CORNELIS CALKOEN." De Heer COLJER was

(*h*) Resol. van Holl. 6 Aug. 1727. *bl.* 748 en 749. Generaals wierden aangesteld, 14 Oct. 1727 *bl.* 888

(k) Memoir. Tom. 3, p. 359.

(*i*) Recueil, Tom. 3, p. 382

(*l*) Secr. Resol. van Holl. 6 Febr. 1726, *bl.* 736—738.

was, ten jaare 1725, in hoogen ouderdom, overleeden, en de Heer CALKOEN in deszelfs plaats verkooren. De laatstgemelde bevondt zig, thans, te Weene: van waar hy, eerlang, naar Turkye vertrok (*m*).

Bl. 419. r. 11. v. o. „ *De* Ambasſadeur *van* Frankryk antwoordde." Dit antwoord was, tusſchen hem en den Staatſchen Gezant, bevoorens, afgeſproken (*n*).

Bl. 424. r. 8. v. o. „ *Den* Ambasſadeur *der* Staaten, WILLEM BOREEL." Na dat de Heer CORNELIS HOP, op zyn verzoek, ten jaare 1725, uit de Franſche Ambasſade ontſlagen was, ſtelden de Staaten den Heer BOREEL, in deszelfs plaats, aan. Hy vertrok, in Bloeimaand des jaars 1726, naar 't Hof van Verſailles (*o*).

Bl. 425. r. 7. v. o. „ *De Keizer wildeze* „ *wel opſchorten*, voor eenen tyd." De Keizer hadt, door middel van de Pauslyke Miniſters te Weenen en te Parys, en van zynen Gezant FONSECA, in 't begin van Sprokkelmaand deezes jaars 1727, (*p*) aan den Kardinaal DE FLEURY, de volgende punten doen voorſlaan. *Eerſtelyk*: dat hy geene zwaarig-

(*m*) Europ. Merc. July 1725. *bl.* 74. Nov. 1726. *bl.* 250 en Febr. 1727, *bl.* 145. Ref. van Hol. 12 Apr. 13 Aug. 1726. *bl.* 233. 508 en 15 Jan. 1728. *bl.* 70.

(*n*) Secr. Reſol. van Holl. 6 Febr. 1726. *bl.* 736 en 737.

(*o*) Reſol. van Holl. 23 Febr 15 Sept. 13 Dec. 1725. *bl.* 92, 719, 965, en 16 Apr. 1726. *bl.* 241. Europ. Merc. 2 Mei 1726, *bl.* 267 en Juny 1727. *bl.* 309 en 310.

(*p*) Secr. Reſol. van Holl. 7 Maart 1727, *bl.* 771 en 776 MONTGON, Memoir. *Tom* 2, *p.* 422.

righeid zou maaken in eene opschortinge, voor den tyd van twee of drie jaaren, mits dat; 't geen het *tweede* punt was; binnen dien tyd, de zaak, by schikkinge, wierde afgedaan, 't zy te *Basel*, te *Nancy* of te *Aken*, welke plaatsen hy, daarom, tot eene byeenkomst der twistende partyen, opgaf. *Ten derden*: dat hy zig zelven aanboodt, om, tusschen de Koningen van Frankryk en Spanje, eene verzoeninge te bewerken, waar na hy hunne bemiddeling, op de bovengemelde byeenkomst, betuigde gaarne te zullen aanneemen en bereid te zyn, zig nevens den Koning van Frankryk, als Middelaar te gedraagen, in de byzondere geschillen tusschen Engeland en Spanje. *Ten vierden:* dat men de Oostendesche Scheepen, die, voor het teekenen der voorafgaande Vreede-punten, naar de Indien en China vertrokken waren, met hunne ladingen onverhinderd moest laaten terug keeren. *Ten vyfden :* dat de Engelsche Vloot van *Porto Bello*, en ook de Engelsche, Nederlandsche en Fransche Oorlogschepen, welken zig, in andere gedeelten van Amerika, of in de Indische en de Spaansche Zeeën, mogten bevinden, van daar dienden getrokken te worden, en alle vyandlykheden op te houden. *Ten zesden:* dat men het antwoord des Konings van Spanje, nopens het terug ontbieden zyner Troepen van voor Gibraltar, zou moeten afwagten, en, *ten zevenden :* dat de Galioenen gerustelyk zouden mogen terug keeren en Spanje in zynen Koophandel niet gestoord worden.

Ik

Ik maak te meêr gewag van deeze gewigtige punten, om dat ik ze, buiten de *Secreete Resolutien* van Holland, niet gedrukt vinde. (*q*)

De Kardinaal DE FLEURY neigde, op zig zelven, zeer, om den Keizer te believen: maar de Engelsche Gezant, WALPOLE; die zeer veel invloed in Frankryk hadt; wist hem niet alleenlyk te streelen en te dringen, maar zelf ook bevreesd te maaken voor 't misnoegen des Konings van Groot-Brittannie, indien hy, na dien Vorst beloofd te hebben, in alles gemeenschaplyk te handelen, eenige partydigheid, ten voordeele van het Hof van Weene, deedt blyken. Hoe veel 't hem dan ook kostte, (*r*) en hoe zeer hy zig, uiterlyk, strenger hieldt, dan hy wel, door 's Pausen Nuntius, aan den Keizer deedt gevoelen, waarlyk te zyn, wees hy, egter, dit voorstel van de hand, en de Ambassadeur FENELON gaf, nog voor 't einde van Sprokkelmaand, aan de Staaten, als 't gevoelen van zyn Hof, te kennen, dat, wanneer men aan eene *opschortinge* der Oostendesche Maatschappy dagte, dezelve niet slegts voor *twee* of *drie* jaaren zou dienen stand te grypen, maar voor zulk een' tyd, als gelyk stonde aan eene *geheele intrekking* of *herroeping*, van welke woorden men zig alleenlyk niet zou bedienen, om de waardigheid des Keizers; die zig hier af een punt van eer maakte; niet te kwetsen: dat ook de tweeledige bemiddeling, die de Keizer den Koning van Frankryk deedt aanbieden, slegts een kunst-

(*q*) Secr. Resol. van Holl. 7 Maart 1727. *bl.* 773—778.
(*r*) MONTGON, Memoir. *Tom.* 3, *p.* 368 et 369.

kunstſtreek ſcheen, bedagt, om zyne Allerkristelyke Majeſteit tot de verdere voorſtellen over te haalen: doch dat de meeste Mogendheden van Europa in 't Hanover- of Weener-Verbond getreeden zynde, niemand hunner, zig, als Middelaar, jegens de anderen konde gedraagen: dat men Koning LODEWYK ook niet moest verdenken, als wilde hy eenige beſtelling maaken over de regten zyner Bondgenooten: dat hy zig verbonden hadt, de belangen van deezen de zynen te maaken en van oordeel was, dat zy allen, geſamentlyk, met hem, de gedaane voorſtellen moesten behandelen en beantwoorden, te meêr, daar 't klaar genoeg bleek, dat het Hof van Weene op alles niet zou blyven ſtaan (*s*). De Algemeene Staaten, hier op hunne gedagten uitende, verklaarden, hoofdzaaklyk, het eens te zyn met het begrip van het Franſche Hof, by de zo evengemelde Memorie opengelegd, meenende, byzonderlyk, dat men, te ſamen, moest antwoorden, en dat de tyd der opſchortinge; zo men tot dezelve kwame; op vyf en twintig jaaren, diende te worden geſteld (*t*). Het duurde ſlegts weinige dagen, of FENELON boodt hun een plan van antwoord, voor 't Weener Hof aan, 't geen, tusſchen Frankryk en Engeland beraamd en het zelve was, van 't welk onze WAGEN. ſpreekt, *bl.* 426 alhier, en 't geen de Staaten zig lieten welgevallen: zo, egter, dat, daar de twee Koningen, in het eer-

(*s*) Secr. Reſol. van Holl.; 7 Maart 1727, *bl.* 776--780.
(*t*) Secr. Reſol. van Holl. 7 Maart 1727, *bl.* 780—784.

eerste Artikel, de opschorting, eerst, op slegts *zeven* jaaren bepaald hadden; nadien zy dien tyd lang genoeg oordeelden, om de Maatschappy, van zelve, geheellyk te doen vervallen (*u*); hunne Hoogmogendheden vertoonden, dat dit tydvak hun te kort scheen, en dat zy, voorheen, *vyf en twintig* jaaren dienstig geagt hebbende, nu wenschten dat men den eisch, ten minsten, op *tien* bragten, of, zo men, in de onderhandelingen, al tot *zeven* koomen moest; zo als sedert, geschiedde; men dan, in allen gevalle, op deezen niet liete afdingen (*v*). Aan dit voorstel wierdt, door de Bondgenooten, voldaan. Tusschen beide, hadt Frankryk den Staaten doen voordraagen, dat, daar men 't voeren van den Oorlog in 't Ryk ondienstig oordeelde, en hunne Hoogmogendheden dit vuur, niet gaarne, in de Oostenrykschе Nederlanden, zouden zien ontvlammen, Italie, dierhalven, 't eenigste Gewest was, in 't welk den Keizer de grootste afbreuk zou kunnen worden gedaan, en dat men, om hier in te slaagen, den Koning van Sardinie tot de belangens der Hanoversche Bondgenooten zou moeten overhaalen: om welke reden men verzogt, te weeten, wat men, hier te Lande, voor dien Vorst, ten dien opzigte, zou willen doen. Doch de Staaten, wel gevoelende, waar op dit zoude neêrkomen, en geen' smaak hebbende, om te veel uitte-

(*u*) *Lettre* de FENELON, 13 Mei 1727. en Secr. Res. v. Holl. 14 Maart 1727. *bl.* 787.

(v) Secr. Res. van Holl. 7 en 9 Maart 1727. *bl.* 789, 792 en 793. Vergel. WAGEN. alhier, *bl.* 429, 432, 433 en 434.

te looven, op een' tyd, waar in het Komptoir-Generaal van Holland gevaar liep geslooten te moeten worden, deeden zeggen: dat zy, in hunne jegenwoordige ongelegenheid, zyner Sardinische Majesteit noch met Troepen, noch met gelden, zouden kunnen bystaan, maar dat, zo die Koning eenigen eisch hadt, tot laste van den Lande, wegens agterstallige penningen van den laatsten oorlog, men niet ongenegen zyn zoude, hier over, met hem, in schikkingen te koomen en de gelden, nopens welken men 't eens mogte worden, (*w*), by termynen, te voldoen.

Bl. 428. r. 6. „*Men* hoopte nog — *op eene nadere* Verbintenis met den Koning *van* Pruissen." Terwyl men, hier op, ten Keizerlyke Hove, hoopte, tradt men, hier te Lande, in overleg, om den Koning van Pruissen en eenige andere Mogendheden, aftetrekken van alle verdere verbintenissen met den Keizer: ten welken einde twee Gezantschappen beraamd wierden, het een naar Berlyn, 't geen bekleed zou worden door den Generaal-Major, Baron VAN KEPPEL, het andere naar de Hoven der drie Geestlyke Keurvorsten, en dien van de Palts: waar toe de Heer VAN YSSELMUIDE benoemd wierdt (*x*). Zy kwamen beiden tot stand (*y*). Toen het tweede Ontwerp

(*w*) Resol. van Hun Hoog Mog. 4 Maart 1727. en Secr. Resol. van Holl. 7 Maart 1727. *bl.* 784 en 785.

(*x*) Memoir. de MONTOON 375. *Tom.* 4. *p.* 313. Secr. Resol. van Holl. 7 Maart 1727. *bl.* 786. 15 Mei *l. c.* 808.

(*y*) Resol. Holl. 10 July 1727. *bl.* 719 en 6 Aug. 1727. *bl.* 749 Europ. Merc. April 1727 p. 228, Mei 1727. *bl.* 295.

werp, der Hanoverſche Bondgenooten aan den Keizer gezonden wierdt, gaf KEPPEL, nevens de Franſche en Engelſche Gezanten te Berlyn, 'er kennis van aan den Baron VAN ILGEN, 's Konings Staatsdienaar, met byvoeging, dat de aanneeming of verwerping van dit ſtuk, ten Keizerlyke Hove, over vrede of oorlog moest beſlisſen, verzoekende daarom, dat de Koning mede, te Weene, op voldoende antwoord wilde doen aandringen en, by weigering van dien, den Bondgenooten de manſchap leveren, tot welke hy zig verlpigt had. ILGEN nam 't beleefdelyk aan, met belofte, dat zyne Majeſteit aan 't verlangen der Bondgenooten zou voldoen. Ook hieldt men zig, alhier, met dit zeggen te vrede, daar men merkte, dat het groote werk, eèrlang, ſchikken zoude (z), ja riep, niet lang hier na, en toen; door 't bekragtigen der voorgaande punten, tusſchen de Hanoverſche Bondgenooten en den Keizer; de zaaken vrediger aanzien gekreegen hadden, KEPPEL en de twee overige Gezanten weder t'huis (a). Doch, zo dra men zag, dat Spanje eenige zwaarigheid in het teekenen deezer punten maakte, en dat de Koning van Pruisſen, zo nopens de Oost-Frieſche geſchillen, als anderſints, zeer met de Staaten verſchilde (b), wierdt men, nog in dit zelve jaar, te raade, den Heere VAN KEPPEL; nu tot Luitenant Generaal bevorderd; (c) weder naar Berlyn te zen-

(z) MONTGON Memoir. *Tom.* 4, *p*, 328. Vergel. WAGEN *bl.* 434.
(a) Reſol. van Holl. 6, 7 Aug. 10 Oct. 14 Nov. 1727. *bl.* 749, 757, 894 en 1005.
(b) Reſol. Holl. 12 Nov. 1727. *bl.* 976.
(c) Zie WAGEN. XVIII D. *bl.* 520 en 521.

zenden: werwaarts hy, in 't begin van 1728, vertrok (*d*). YSSELMUIDE wierdt mede, eerlang, gezonden naar 't Hof van Beieren, om, by den Keurvorst, aan te houden op de afdoeninge van 't onafgeloste gedeelte der vyftien tonnen schats, door deszelfs Vader, ten Jaare 1700, hier te lande, onder vrywaaringe der Algemeene Staaten en verpanding van eenige Juweelen, opgenomen: welker verkoop de Staat wenschte te konnen voorkoomen. Die schuld liep, thans, met de renten, op eene somme van *f* 1547436 : 12 : 6. YSSELMUIDE slaagde niet gelukkiglyk (*e*).

Bl. 433. r. 5. v. o. „ Aken *of eenige* andere Stad, *door den* Keizer voorgeslagen." Zie myne Aanteek: alhier, bl. 109. op WAG. XVIII D., bl. 425. r. 7. v. o.

Bl. 441. r. 3. v. o. „ *De* Gezanten slooten *een* Verdrag *met* GEORGE *den* II, *waarby de voorige Verdragen* vernieuwd *en* bekragtigd *wierden.* Voor 't overige hieldt dit Verdrag geene nieuwe Verbintenissen in. Het wierdt, door den Staat, in Hooimaand deezes Jaars 1728, bekragtigd (*f*).

Bl. 445. r. 11. „ De Keizer *maakte eenen aanvang met het* uitvoeren *der* vooraf gaande punten." Aan eene andere zyde, scheen, egter, deeze Staat veel nadeel te zullen lyden, door de Maatschappy van Walvisvangst, ter welker instandbrenginge de Keizer, om deezen

(*d*) Resol. v. Holl. 7, 14 Jan. 1728. *bl.* 18 en 45.

(*e*) Resol. Holl. 6 Aug. en 10 Oct. 1727. bl. 749 en 894. & c 23 Febr. 8, 13 Dec. 1735. *bl.* 111. 647 en 671.

(*f*) Secr. Resol. van Holl. 30 Juny 1728. *bl.* 84-92. en Resol. van Holl. 14 July 1728. *bl.* 691; vergel: WAGEN. Histor. en Polit. Tractaaten. 1. D. *bl.* 110-112.

* *Administrateur.* zen tyd, aan den geweezen* Bestuurder der inkoomende regten in de Oostenrykfche Nederlanden, SOTELET, Oktrooi verleend hadt, zo als ook dees, kort daar aan, vier Schepen, op die neeringe, naar zee zondt. Nog gaf zyne Keizerlyke Majesteit gelyk Oktrooi, en vrydom van regten op het zout, aan die van Nieuwpoort, ter opregtinge van een vennootschap van Haring, Aberdaan en anderen Zeevisch: waar door niet slegts verscheiden Hollandsche Visschers wierden uitgelokt, zig derwaarts te begeeven, maar ook eenige Reders bewoogen, om er Hoekerschepen, netten en duigen, naar toe te zenden. Doch de Algemeene Staaten vonden, op voorslag der Hollandsche, eerlang, goed, 's Lands Ingezetenen te verbieden, in eenige vreemde Visscheryen dienst te neemen, of dezelven te helpen bevorderen: waar toe het Plakaat van den 18 van Hooimaand des Jaars 1709 vernieuwd wierdt. Dit was, byzonderlyk ook door het naauwe toezigt der Admiraliteiten, van gewenscht gevolg. De Heer VAN DER DUSSEN BEVERNINGH, Fiskaal by de Maaze, deedt, kort hier na, twee Hoekerschepen, met netten en duigen, naar Nieuwpoort geschikt, aanhouden, die, egter, eerlang, ontslagen wierden (g). De Vlaamsche Visscherij maakte weinig opgang: en schoon zij zig, voornaamlyk sedert den jaare 1736, (h) tragtte te herstellen, en niet geheellyk te gronde ging, heeft

(g) Resol. van Holl. 5 Juny, 16 Sept., 13 Nov., 2 en 4 Dec. 1727, *bl.* 645, 843 994, 1029, 1031 en 1042.
(h) Resol. van Holl. 12 Dec. 1736, *bl.* 666.

heeft zy, nooit, haar groot oogmerk konnen bereiken.

Bl. 453. r. 2. „ Thesaurier-Generaal, Mr. SIMON VAN SLINGELAND." Hy ; reeds ten jaare 1690, Sekretaris van den Raad van Staate geworden; was, in het jaar 1725, tot Thesaurier-Generaal aangesteld, in plaatse van den uitmuntenden Staats-man, JACOB HOP, die, na dit ambt, vyf en dertig jaaren, bekleed te hebben, op den 27 van Wynmaand des jaars 1725, in den Haage, was, overleeden (*i*): al 't welke ik te liever aanteekene, om dat ik bemerke, door een feil van 't geheugen, den Heere VAN SLINGELAND, *Thesaurier-Generaal* genoemd te hebben, op het jaar 1711 en vroeger, toen hy nog *Sekretaris* van den Raade van Staate was (*k*). In het laatsgezegde ambt, wierdt hy opgevolgd, door den Heere ANTHONY VAN DER HEIM, toen Sekretaris van de Generaliteits Rekenkamer en Griffier der Leenen van Holland (*l*). De nieuwe Raadpensionaris, terstond, met de borst op het werk vallende en, byzonderlyk, naarspeurende, zo de oorzaaken van 't verval, als de middelen tot herstel, van 's Lands geldelyken Staat, deedt, eerlang, het Voorstel, waarvan ik bereids gewaagd heb (*m*). Het onder-

(*i*) Europ. Mercur. van October 1725, *bl.* 266, Titelblad der Staatk. Geschrift: van SLINGELAND, 1ste Deel, en VAN HAREN'S GEUSEN, in de *Ophelderingen*, *bl.* 202 en 203.

(*k*) Zie deeze Aanmerk. 17 St. *bl.* 101, op WAGEN. XVII. D. *bl.* 425, r. 7. alwaar men, in plaatse der woorden, „ sedert was, „ liever leeze, „ sedert eenige jaaren," of „ sedert de Heer „ HOP Thesaurier, en de Heer VAN SLINGELAND Sekretaris was geworden:" Zie ook 18 St. *bl.* 14.

(*l*) Megedeelde Berigten. Zie ook Resol. v. Holl. 6 Aug. 1727; *bl.* 748; *en* Europ. Merc. July 1727; *bl.* 68.

(*m*) Zie alhier, Note (*a*): , *bl.* 87; op WAGEN. *bl.* 259, r. 9.

derzoek deezer gewigtige punten wierdt gesteld in handen van vyf Leden der Vergadering, zynde de Heeren VAN DEN BOETZELAAR *van Nieuwveen*, uit de Ridderschap, VISSCHER, MARCUS, DE LA BASSECOUR en VAN SCHAGEN, Pensionarissen en gewoonlijk Afgevaardigden van Haarlem, Leiden, Amsterdam en Alkmaar: nevens den voornoemden Raadpensionaris (*n*). Elk derzelven moest, by plegtigen eede, in handen hunner Edele Groot-Mogendheden, belooven en zweerén, dat zy, op alles, na hunne beste kennis en wetenschap, met ter zyde stellinge van alle byzonder belang, zonder gunst of ongunst, ten nutte van den Lande, hun gevoelen zouden openleggen en, zo geduurende dit onderzoek, als na het afloopen der *Besoignes*, nimmer, nog hunne eigene *advisen*, nog die van anderen, openbaar te maaken (*o*). In Bloei- en Wynmaand des volgenden jaars 1728, bragten zy twee Rapporten uit, die, overgenomen zynde, sedert, by hunne Edele Groot-Mogendheden overwoogen wierden. Doch de Leden verschilden merkelyk van den anderen, ook beklaagde zig de Raadpensionaris over 't gebrek aan yver, ter reddinge van het schier zinkend Schip van Staat. Dit alles gaf gelegenheid tot een commissoriaal, ter inschikking en vereffening van wederzydsche denkbeelden: maar men kon het niet eens worden, en vondt

(*n*) Secret Resol. van Holl. 11 Sept 1727; *bl.* 827—841; Resol. van Holl. 17 Sept. en 2 Oct. 1727; *bl.* 844, 858 en 861.
(*o*) Secr. Resol. 5 Mei en 20 July 1730; *bl.* 51 en 94.

en vondt zig, midlerwyl, verpligt, om, tot het gaande houden der Kasse, meêr dan eene geldligtinge te doen, (*p*) ten laste van den Lande. Op voorslag van Rotterdam, besloot men ook, om deezen tyd, te overweegen den verkoop der hooge-, zo wel als der Ambachts-heerlykheden, en het afschaffen van die Graaflykheids Tollen, welker zuiver overschot niet of weinig bedroeg. (*q*) Doch men kwam hier niet toe. Ten jaare 1734, deedt Haarlem soortgelyken voorslag nopens de Tollen: die ook buiten gevolg bleef (*r*).

Daar men, te meêrmaalen, het aanstellen van Nederlandsche Inboorlingen of Ingezetenen, door vreemde Mogendheden, tot Gezanten of Waarneemers hunner zaaken, by den Staat, nadeelig hadt geoordeeld, en die aanstellingen, thans, zeer in zwang gingen, lieten de Staaten van Holland ter Generaliteits Vergaderinge voorslaan, dat hunne Hoog-Mogendheden geliefden vast te stellen, zodanige persoonen, voortaan, niet meerder, als *Ministers* van eenige buitenlandsche Mogendheid, onder welken titel hetzelve ook zoude mogen wezen, toe te laaten: wel verstaande, dat, hier onder, niet zouden

(*p*) Resol. van Holl. 5 Mei, 20 July, 27 Oct. 23 Dec. 1728; *bl.* 466, 1018, 1093 en 1331: 8 en 25 Febr. 1729; *bl.* 51 en 97: 30 Sept. 1730; *bl.* 853: 31 Jan. 25 Febr. en 13 Oct. 1731; *bl.* 43, 17 en 800: 13 Febr. 6 Sept. 3 Dec. 1732; *bl.* 36, 579 en 761: 13 Febr. 1733, *bl.* 304: 8 April 1734; *bl.* 207: 21 Mei 1735; *bl.* 277.

(*q*) Resol. van Holl, 1 July 1728; *bl.* 607.

(*r*) Resol. van Holl. 22 Oct. 1734. *bl.* 654; 22 Febr. 16 July 17 Aug. 1735; *bl.* 148, 481 en 507; 25 April 1736; *bl.* 279.

den begreepen worden Buitenlanders, die Officieren in dienst van den Staat geweest waren, noch hunne kinderen, noch de kinderen van vreemde Gezanten, schoon, in de beide laatste gevallen, hier te lande gebooren. Men nam, kort, hier op, ter Algemeene Staats-Vergaderinge, een, daarmede strookend, besluit (s), en, by Holland, wierdt, dien volgende, de Major VON LEBEN; die, door den Hertoge van Saxen-Gotha, tot zynen *Legatiens-Raad*, was aangesteld; afgeweezen, ondanks 't verzoek, 't geen die Vorst daar tegen deedt (t). Doch men heeft zig, in 't vervolg, zo stelliglyk aan die regel niet gehouden.

Zeker Persoon, genaamd DANSAINT, hadt, een' geruimen tyd geleden, aan den Koning van Portugal Oktrooi verzogt, tot het oprigten eener Maatschappye van Slaafhandel, op de Kust van Afrika, ten einde, van daar, Slaaven te brengen naar Brazil: in welk Gewest zy, ter bewerking, zo van den Landbouw van Zuiker en Tabak, als der Goudmynen, zeer noodig waaren. DANSAINT hadt, ter meerdere bevorderinge van dit alles, den Koning aangeboden, eene Volkplanting aan te leggen en, voor eigen rekening, eene Vesting te bouwen, in de Rivier *Angres*, op het Eiland *Corisco*, mede in Afrika gelegen,

(s) Resol. van Holl. 13 Sept. 8 Oct. 1727. *bl.* 839 en 892. Resol. Staat. Gener. 10 Oct. 1727.

(t) Resol. van Holl. 11 Maart 1728. *bl.* 259. 16 en 18 Maart 1729. *bl.* 64, en 273. 17 Mei 1730; *bl.* 354.

gen. Zyne Portugeesche Majesteit dit alles, reeds in Wintermaand des jaars 1723, gereedlyk, hebbende toegestaan, liep, straks, DANSAINT, met eenige gewapende Schepen, in Zee, deedt merkelyk nadeel aan onzen handel en bragt zelfs twee onzer Slaafhaalders, met naame *Zonnestein* en *de Juffrouw Maria*, aan Kaap *Lopes* op: alwaar hy de Slaaven, openbaarlyk, liet verkoopen. De West-Indische Maatschappy deezer Landen viel, hier over, klagtig aan de Algemeene Staaten, en deezen aan 't Hof van Lisbon, alwaar men voorgaf, dat de Nederlanderen, bevoorens, eenige Portugeesche Schepen, by Elmina, genomen hadden, en dat, zo dra de onzen de schade, by de Portugeezen geleden, voldaan hadden, de Koning de gelden, uit den verkoop der Slaaven gekoomen, bereid was terug te geeven: maar dat, zo lang men, aan deeze zyde, niet ophieldt van verdere vyandlykheden, de Onderdaanen zyner Majesteit zig daar tegen, door middelen, die regt en natuur veroorloofden, zouden tragten te bevryden. De zaak, toen, ernstiger wordende, wierdt de West-Indische Maatschappy, door hunne Hoog-Mogendheden, gelast, haare klagte in geschrifte te vervatten, om breeder gebruik van te konnen maaken by 't Portugeesch bewind. Zy deedt dit, eerlang: doch de buitenwoone Portugeesche Gezant, Abt MENDOÇA DE CORTE-REAL, beantwoordde haare gezegdens: waar op zy tot een nader en ruimer Vertoog gedrongen wierdt. 't Behelsde onder anderen: dat de Portu-

geezen wel voorgaven, vryelyk te mogen handelen, tusschen *Cabo de Palma* en 't Landschap *Benin*, zig grondende op het 20 artikel des Traktaats, in den jaare 1641, met den Staat aangegaan, maar dat, by het 19 Artikel van dat zelfde Traktaat, de Grenzen van elks eigendom en bezittingen in Afrika bepaald waren: dat alleen de West-Indische Maatschappy verscheiden Kasteelen en Vestingen, in het zo even gemelde Gewest, bezat, doch Portugal geen voet Lands: dat, tusschen de Sterktens der Maatschappy en de eerste Bezittingen der Portugeezen, geheele Volkeren gelegen waren: dat Portugal ook, voorheen, nimmer de tegenwoordige stelling gevoert hadt, nog ooit gedagt aan 't verleenen van een zodanig Oktrooi, als, thans, aan DANSAINT was gegeeven, en 't geen, geheellyk, aanliep tegen het laater Traktaat van den jaare 1651: dat, zo dit Oktrooi doorginge, welhaast de gantsche Guiné'sche Slaafhandel, en dus zo wel de Portugeesche als de onze, onnut zou worden, door dien, somwylen, veele Schepen, te gelyk, aan de Kust in laadinge zouden liggen, die of geene Slaaven, of niet dan voor duurder prys, zouden konnen bekoomen, terwyl, op andere tyden en als 'er geene Schepen waren, de Strand-Negers verlegen zouden worden, wat te doen met de, by zig hebbende, Slaaven, die, aan hun en aan de, meêr landwaarts in gelegen, Indianen, door 't bestuur der Maatschappye, uit de agter-Landen, wierden toegevoerd, men wist niet

hoe

hoe diep in Afrika: dat, op bovengemelde gronden, de Bedienden der Maatſchappye de gewoonte hadden, uit de Schepen der Portugeezen, die op de kust, tusſchen Kaap Palma en 't Landſchap Benin, voeren, zodanige goederen, doch ook geene anderen, te ligten, welken nergens, dan in die ſtreek, handelbaar, en dus, alleenlyk ten Sluikhandel, geſchikt waren: dat deeze gewoonte der Kroone van Portugal niet verwonderen moest, daar zy, kenbaar, het zelfde gebruik uitoeffende, omtrend vreemde Schepen, op de kust van Brazil vaarende. Dat, eindelyk, voor zo ver die Kroon, wyders, geklaagd hadt over eenige bedryven der Maatſchappye, geene regtſtreekſche betrekking hebbende op den Guineeſchen handel, tusſchen de meergezegde Kaap en Benin, het zelve te duiſter was voorgeſteld geworden, om 't regt beſcheid van te vatten, maar dat, zo die klagten, by nader ontlediginge, billyk bevonden wierden, de Maatſchappy niet zou nalaaten, aan dezelven te voldoen.

De Staaten, lettende, dat de partyen verſchilden, omtrend den waaren zin en meening der Traktaaten, voorheen, nopens den West-Indiſchen handel, aangegaan, en voorziende, dat dit verſchil van zeer langen duur zoude konnen zyn, oordeelden te regt, dat, zo 'er, ooit, eenig nut van dit ſchryven en wederſchryven verwagt konde worden, men 't onderzoek naar de gegrondheid van de klagten en der wyze

van

van herſtel diende van een te ſcheiden, en, konde het zyn, een middel vinden, 't geen, naar de verſchillende begrippen gevormd, ſtrekken konde ter voorkoominge of intrekkinge der bevelen, by Portugal gegeeven tot het ineemen van Schepen, of 't ligten van Slaaven uit dezelven, met één woord, om, onverkort ieders regt, de wederzydſche feitelykheden te doen ophouden. Men gelastte dan der West-Indiſche Maatſchappye, hier nopens een plan te ontwerpen. Zy ſloeg, daarop, voor: dat het den Portugeezen zou vryſtaan, regtſtreeks, van Brazil, op Elmina, te vaaren, doch zonder, alvoorens, langs de Kust, van Kaap Palma af tot Benin toe, te kruisſen: dat ook die Natie, op Elmina, dien zelfden handel zoude mogen dryven, die aan dezelve, in der minne, voor eenige jaaren, was toegeſtaan geweest: dat het Oktrooi, aan DANSAINT gegeeven, zou ingetrokken en de genomen Schepen, of daar uit geligte Slaaven, der Maatſchappye terug gegeeven worden: dat men, over de eiſchen en klagten van Portugal, nadere onderhandelingen zou aanleggen: dat de Maatſchappy, zeker Schip, gezegd *St. Lucia*; ſchoon, haares meenings, te regt aangehouden; zou ontſlaan, en dat, na het teekenen van dit Reglement, alle wederzydſche feitelykheden zouden ophouden. (*u*)

Met

(*u*) Reſol. van Holl. 21 Aug. 1725. *bl.* 585. 7 Aug. 18 Sept, 2 en 4 Oct. 1727. bl. 750, 775, 848. 866, 870 en 883.

Met voorneemen, om, zo veel moogelyk, deezen voet te volgen, tradt men, ter Generaliteit, in nadere onderhandeling met CORTE-REAL. Doch men zag wel haast, dat hy; 't gevoelen van de West-Indische Maatschappye wederleggende, by eene Memorie, die deeze begreep, met herhaalingen te zyn opgevuld, en welker beantwoordiginge slegts meerdere verwydering stondt te veroorzaaken; het liedeken van verlengen zong, daar vast zyn Hof, 't geen, onlangs, weder een Schip hadt (*v*) aangehouden, aan geen herstel dagt en, in tegendeel, twee Schepen van Oorloge, naar de Kust van Guinéa hadt gezonden, die nieuwe feitelykheden stonden te pleegen. Men drong daarom den Gezant; die voorgaf, nadere ordres te wagten; om stellig antwoord te geeven op het aanbod, van deeze zyde gedaan, en zeide hem, rondelyk, dat het langer agterblyven van dien niet overeenkwame met de vriendschap, tusschen zynen Meester en de Staaten. CORTE-REAL beloofde, toen, allen spoed: doch, terwyl men, alhier, met naame by Holland, ernstigere maatregulen in beraad lag, zo aan 's Lands wensch niet voldaan wierdt, vertrok hy naar Portugal, en wierdt vervangen, door DON LOUIS D'ACUNHA, met wien men 't begonnen werk tragtte voort te zetten, (*w*) en aan wien men, nader, voorsloeg, het Oktrooi van DANSAINT in weezen

(*v*) Resol. van Holl. 10 Sept. 1727. *bl.* 820.

(*w*) Resol. van Holl. 12 en 19 Maart, 26 Mei, 14 July 1728. *bl.* 204—306.518 en 690. MONTGON, Memoir. T. 7. *p.* 25.

zen te laaten, voor zo ver het der West-Indische Maatschappye niet zou benadeelen. Dan ook dit hadt geenen invloed, en de zaaken liepen veel eêr agter- dan vooruit. Een Nederlander, PIETER DE GRAAF, op 's Konings Vrybrief, hem, voorheen, verleend, van Lissabon, naar zyn Huis van Koophandel, op Fernambucq, willende vertrekken, wierdt daar in, op de eerstgemelde plaats, verhinderd: 't geen 's Lands Resident aan 't Hof van Portugal, LOUIS HOUWENS, aanzag, als een voornemen, om de Hollanders uit de Bahia, (daar ook de prys der goederen bezwaard was geworden,) en Fernambucq te verdryven, schoon zy maar twee huizen, op die plaatsen, hadden (*x*). De Portugeezen klaagden, *midlerwyl*, over de schaade, welke hun, op nieuw, door de West-Indische Maatschappy deezer Landen, op de Kust van Elmina, zou zyn toegebragt (*y*). Een Schip, te Vlissingen te huis hoorende en koomende van Guinea, wierdt, in vervolg van tyd, op de Rivier van Lissabon aangehouden (*z*): eindelyk gebeurden er, sedert, meerdere feitelykheden, waaover, van deeze zyde, dikwerf geklaagd is geworden, maar, tot heden toe, de grond deezer geschillen niet weggenomen.

Bl. 465. KAREL LODEWYK. „ Lees, CHRIS-

(*x*) Resol. van Holl. 17 Febr. 1718. *bl.* 155. 11 Mei en 18 Aug. 1726. *bl.* 375 en 677. 8 Juny en 26 Oct. 1730. *bl.* 389 en 818.

(*y*) Resol. van Holl. 8 en 25 Febr. 1729, *bl.* 101 en 102. 10 Mei 1730. *bl.* 12 Jan. en 7 Febr. 1730; *bl.* 24 en 107.

(*z*) Resol. van Holl. 14 Aug. en 14 Oct. 1734; *bl.* 546 en 637. Memorie der West. Ind. Comp. 3 Juny 1785. Rappoit van H. H. M. Gekomm. 19 Maart 1787. *bl.* 46 en 47. enz.

CHRISTIAAN LODEWYK." en zie ROUSSET, *Recueil d'Actes. Tom.* 5. *pag.* 251.

Bl. 478. r. 7. v. o. „ Ongelyken, *door de Onderdaanen des* Konings *van* Spanje, *den* Onderſaaten *der* Staaten aangedaan, *volgens, eene — Lyst, door de* West-Indiſche Maatſchappye *opgeſteld.*" Zo als Portugal, in Afrika, deeden ook de Spanjaarden in Amerika, veel nadeel aan den Nederlandſchen handel. Hunne Kruisſers ontnamen, reeds in den jaare 1723, den onzen het Schip, gezegd *de Jonge Kalf*, waar over de Ambasſadeur VAN DER MEER ten Hove wel klagtig viel, maar, teffens, den Algemeenen Staaten overſchreef, dat hy zig weinig gevolg van zyne poogingen beloofde, wyl de Alcades en andere Spaanſche Officieren, in Amerika, op eigen gezag, zekere Lastbrieven uitgaven, om tegen de Sluikhandelaars of, zogezegde, Lorrendraiers, te kruisſen, doch dat, onder dien ſchyn, veele feitelykheden gepleegd wierden, en ſommige ſchippers alles wegnamen, wat zy maar krygen konden, waar in zy te geruster voortgingen, om dat hunne verrigtingen, doorgaans, voor goed, by den Opperſten Raad van Indie, verklaard wierden. VAN DER MEER gaf, daarom, hunne Hoogmogendheden het voorbeeld der Engelſchen aan de hand, welken, openlyk, niet ſlegts hadden doen aankondigen, alle Spanjaards te zullen doen ophangen, die zy, zonder Lastbrieven van zyne Katholyke Majeſteit, bevonden te kruisſen, maar ook die bedreiging, te meêrmaalen, waren nagekoomen: hebbende, buiten dien, hunne Schepen ſterker

ker bemand, dan voorheen (*a*). Onze WAGEN. zal, naderhand, doen zien de gevolgen, die deeze Spaansche Zee-Roveryen na zig sleepten (*b*): over welken de Staat op de Byeenkomst van SOISSONS, deedt klaagen (*c*).

Ter betere bewerkinge der wolle, hadt men, in Spanje, om deezen tyd en vroeger, eenige Hollandsche Weevers en Spinders naar Guadalaxara, in Kastilie, gelokt. Deeze menschen, aldaar, niet wel konnende aarden, maakten zig, twee jaaren laater, gereed, om naar hun Vaderland te rug te keeren, toen, juist, een nieuwe hoop Gezellen van 't zelfde handwerk, uit Leiden, te Guadalaxara aankwam en, overal, verspreidde, dat veele Leidsche Arbeidsluiden niet aan den kost konden koomen. Dit gaf een' inkeer aan de eerstgemelden, die, daar op, in Spanje bleeven (*d*): terwyl, door deeze verhuizingen, ondanks alle, daar tegen aangewende, zorgen, der Hollandsche Lakenweeverye een' gevoelige neep wierdt toegebragt.

Bl. 490. r. 3. „ *De* Baron VAN HOMPESCH kreeg *onder 's Lands* Edelen zitting." Te gelyk wierdt, op voorslag der Ridderschap zelve, thans, als eene onverbreekbaare wet, vastgesteld: „ dat, voortaan, geene Ede-„ len, van buiten de *geunieerde* Provintien, of „ van buiten het *ressort* van de *Unie*, in de *ordre* van

(*a*) Resol. van Holl. 12 Maart 1728. bl. 268 en 279.
(*b*) Vaderl. Hist. XIX. D. *bl.* 247—266.
(*c*) Secr. Resol. van Holl. 21 April 1728. *bl.* 26 en 27.
(*d*) Missive, v. D. MEER, en Resol. van Holl. 23 July 1729. *bl.* 730.

„ van de Ridderschap en Edelen deezer Provintie, „ zouden worden beschreeven of *geassumeerd*. (e)

490. r. 4. „ *De Stad* Schoonhoven, — „ *die*, met moeite, *verworven hadt, dat* „ WILLEM, Baron *van* Liere, *Heere* „ *van* Katwyk, *in de hoedanigheid van* „ *haaren* Pensionaris, zitting *ter* Vergade„ ring *van* Holland *was* toegestaan." Zonder de redenen te onderzoeken, om welken de Baron van *Liere*, in de bovengemelde bedieningen tradt, zal ik, tot meerder verstand van het, ten deeze, voorgevallene in Holland, hier alleenlyk by voegen, dat, toen de Afgevaardigden van Schoonhoven hem, in hoogstgemelde Vergadering, als hunnen Pensionaris, voordroegen, de Raadpensionaris VAN SLINGELAND, den Leden herinnerde: hoe, volgens Resolutie hunner Edele Grootmogendheden, van den 14 Bloeimaand des jaars 1658, de Pensionarissen der Hollandsche Steden, niet minder dan duizend guldens, 's jaars, mogende trekken, en de Kasse van Schoonhoven, byzonderlyk na den zwaaren Vloed des jaars 1726, die onkosten niet schynende te konnen draagen, het dus vreemd moest voorkoomen, dat evenwel die Stad, na, sedert een' geruimen tyd, zig van geen' Pensionaris te hebben bediend, thans, hiertoe overginge, en de bovengenoemde gelden stondt te geeven aan eenen Heere van meêr dan ge-

(e) Resol. van de Ridd. 12 Maart 1728. en Resol. Holl. 21 Juny 1728. *bl.* 586.

gewoone geboorte: dat, dierhalven, die aanstelling hem zeer bedenklyk was, en hy in beraad lag, of men, alvoorens den Heere van *Katwyk*, toe te laaten tot den gewoonen eed, den Afgevaardigden van Schoonhoven niet behoorde afte vraagen, wat *by*, *voor*, of *na*, deszelfs aanstellinge, ten deeze opzigte, was voorgevallen? ja of ook Burgemeesteren dier stad, daar omtrend, geene gelyke verklaringe zouden dienen te doen? De Staaten, dit voorstel gehoord hebbende, besllooten, het zelve aan gezegde Burgemeesteren te zenden, om berigt. 't Liep binnen, in Sprokkelmaand daar aan, en behelsde, dat men den Heere van *Katwyk*, op drie duizend gulden, voor den tyd van drie jaaren, hadt aangesteld. Ook verklaarden twee Burgemeesteren, ter Vergaderinge tegenwoordig, op den eed, by aanvang hunner bedieninge gedaan, dat de Stad de gemelde gelden, waarlyk, dien Heere zoude ter hand stellen, zonder dat dezelven, op eenigerhande wyze, aan Stads kasse zouden worden terug gegeeven. Hunne Edele Grootmogendheden, zig hier mede voldaan houdende, wierdt de Heer van *Katwyk*, ter beëediging en, daarop volgende, zitting, toegelaaten. Op voorafgaand verzoek en beding van Schoonhoven, maakte men, teffens, *commissoriaal*, of, voortaan, alle Hollandsche Leden diergelyke verklaaringen, by het voorstellen van Pensionarissen in de Vergadering van van Gewest, zouden moeten doen? (*f*) Doch ik zie niet, dat, hier over, ooit, Besoigne

(*f*) Res. van Holl. 30 Jan. en 30 Feb. 1728. bl. 110 en 120.

re gehouden is: maar wel, dat het commissoriaal, ten jaare 1738, schynt vernieuwd te zyn (g). Toen, egter, ten jaare 1732, de Stad Purmerende den Pensionaris VAN NISPEN ter Vergaderinge van Holland hadt voorgesteld, en, des niet te min, den Pensionaris VAN TIL nog in dienst hieldt, moest zy mede verklaaren, dat elk dier Ambtenaaren duizend gulden trok (h). Na de eerste drie jaaren van den dienst des Heere van Katwyk verloopen waren, en hy, volgens de privilegien, bevoegd was tot de Regeering, gaf Schoonhoven kennis, dat zyne wedde, voortaan, zonde ophouden: waar op hy, naar style, van den honderdsten penning ontheeven wierdt. (i)

Bl. 491. r. 5. „ *Wy laaten aan 't oordeel*" (*van den Leezer*) „ *of de redenen van twyffeling* gegrond *geweest zyn of* niet." Ik durve dit mede niet voorzeker beslissen. De oorspronglyke stukken, van welken hier gesproken wordt, zyn my, altyd, onbekend gebleeven. De Ridderschap erkende de egtheid van het *Verbaal* niet, 't geen zy zeide, „ ten jaare 1690, „ als een *Libel*, by JAN GERRITS, een' *ge*„ *fingeerden* Drukker, te zyn uitgekoomen," en dat de *Acte* van *non prejuditie* nergens, dan in dat „ *pretens Verbaal*," te vinden was. Doch Schoonhoven vertoonde, daarop, aan den Raadpensionaris VAN SLINGELAND, „ ze„ ker Boek, *in Folio*, *geïntituleerd* ANNOTATA

et

(g) Resol. van Holl. 17 July 1738; *bl.* 410.
(h) *l. c.* 13 Febr. 1732; *bl.* 36.
(i) Resol. van Holl. 23 Jan. 1730; *bl.* 21.

et RETROACTA" in 't welke; zeide zy; de, door haar aangehaalde, Schriften gevonden wierden, en merkte aan: hoedat, op den rand van de Acte, vermeld stonde, dat dezelve was opgesteld, „ door iemand uit de Ordre zelfs, en dat het „ *Concept* van de Acte van *non prejuditie*, „ omtrend het beschryven der Heeren VAN „ MARQUETTE en VAN SOMMELSDYK, op- „ gesteld door ANDRIES DE WITH, niet was „ *geärresteerd* geworden:" ook voegde zy 'er by: hoe het niet te vermoeden ware, dat zodanig *Verbaal* niet zou gehouden geweest zyn, „ daar, nogthans, de *Vota* van alle de Le- „ den der Ridderschap 'er in gevonden wier- „ den." (*k*) Dan de Ridderschap ontkende ook de egtheid der kanttekening en *Concept acte*, zeggende, dat zy geen van beiden, ergens, voorkwamen, zelf niet in 't gedrukte stuk van den jaare 1690, en vermeenende, dat, daarom, aan het bovengemelde Boek *in folio*, geen geloof moeste gegeeven worden. (*l*) Ik weet niet, dat Schoonhoven de egtheid van dit Boek nader beweezen hebbe: maar Amsterdam verklaarde, naderhand, dat, schoon zy 't oorspronglyk Verbaal niet hadden, nog wisten, hetzelve altyd egter, „ voor een *notabel* stuk der Historie „ van den tyd was gehouden: vooral *on-* „ *gefundeerd* zynde, dat de Heeren Ede- „ len meenden, met de *simpele negative* te „ kunnen volstaan, zonder het minste *Ex-* „ *tract*

(*k*) Vergel. Vaderl. Hist. X. D. *bl.* 515.

(*l*) Res. van Holl. 18 Maart, 24 Apr. en 2 July 1721. *bl.* 254 en 615.

„ *tract* of bewys, uit de aanteekening van „ de Ordre, te *produceeren*, hoe de voor„ schreeve Beschryving van dat jaar zig „ toegedraagen hadde" (*m*). Ik zie dat WAGEN., in Wynmaand des jaars 1757; en dus, veelligt, onder 't schryven van het XVIII. Deel, deezer *Vaderlandsche Historie*; zynen kundigen Vriend en Voorstander, den Heere Fiskaal VAN LIMBURCH, over de egt- of onegtheid van dit Stuk geraadpleegd heeft: maar men vindt 'er geen antwoord op (*n*). Ondertusschen, houde ik, van een zeer geletterd' man, dat, zynes meenings, het bovengemelde *Verbaal*, niet eerst ten jaare 1690, maar, reeds omstreeks 1620, in druk is uitgegeeven geweest: 't geen, zo zynde, zeer voor de egtheid van het zelve pleiten zoude, byzonderlyk, als men 'er by voegt, dat dit Verbaal en de *Acte* van *non-prejuditie* „ aan onzen treflyken Schryver, mid„ den onder eene verzameling van afschrif„ ten van egte *Resolutien* en aantekeningen, „ de Ridderschap betreffende, zyn ter hand „ gekomen, zonder dat zy hem blyken van „ onegtheid scheenen mede te brengen." (*o*)

Bl. 498. r. 7. „ *De* vereenigde Vloot, bleef *in de* Haven *van* Portsmouth." In Wynmaand deezes jaars 1729, en na niets uitgevoerd te hebben, kreeg onze Vloot aanschryvinge, om herwaarts terug te koomen: (*p*) zo als, kort daarna, geschiedde.

Bl.

(*m*) Resol. van Holl. 18 Aug. 1728; *bl.* 779 en 780.
(*n*) WAGEN. Brieven agter zyn Leeven, *bl.* 54.
(*o*) WAGEN. Vaderl. Hist. XVIII. D. *bl.* 490, r. 18—26.
(*p*) Resol. Staat. Gener. 1 Oct. 1729. en van Holl. 5 October 1729; *bl.* 755. MONTGON, *Memoires*, Tom. 7. p. 229 et 230.

Bl. 510. r. 3. „ Zes Perſoonen, — *die* — *hun werk gemaakt hadden van het* leveren *van* Reſolutien, Brieven *en andere* Stukken, *aan* uitheemſche" Gezanten. Men hadt onderzoek naar dit werk gedaan, ter gelegenheid, dat de Gezanten der Algemeene Staaten, met naame ook de Gevolmagtigden op de byeenkomst te Soisſons; die, nu, aan het Hof van Fontainebleau zig bevonden; aan hunne Hoog mogendheden, als uit eenen mond, geklaagd hadden, dat zy niet veiliglyk meêr ſchryven konden, naar dien men, van hier, de afſchriften hunner Brieven, naar de Hoven, daar zy hun verblyf hadden, terug zondt: waar door zy, aldaar, ſchier alle vertrouwen verlooren hadden, en nu zelven, zo wel als 't Land, van genoegzaame berigten verſtooken wierden. De Brief, dien de Algemeene Staaten, hierover, aan die van Holland ſchreeven, en die, teffens, een verhaal bevat van den voet, op welken geheime zaaken, voorheen, alhier behandeld wierden, is leezenswaardig (*q*).

Bl. 510. r. 4. „ *De Steden* Dordrecht en Leiden *hadden* — zwaarigheid gemaakt, — *om twee haarer* Ingezetenen — *voor* 't Hof *te laaten* te regt ſtellen." Men zie hier van breder, by den, onderaangehaalden, Schryver (*r*).

Bl. 511. r. 15. „ Ik weet niet, *dat het* vastgeſteld *wierdt*." 't Is my ook onbewust, of

(*q*) Secr. Reſol. van Holl. 21 Oct. 1728. bl. 117 — 123.
(*r*) Van de Wal, Privilegien van Dordr. St. bl. 1971.

of het Ontwerp van 't Plakaat tegen het verspreiden van Staatsgeheimen; van 't welk onze WAGEN. hier spreekt: by de Algemeene Staaten wierdt vastgesteld: maar dat de Gemagtigden van Holland, in 't volgend jaar 1730, gelast zyn geworden, daarin, ter Generaliteit, toe te stemmen, blykt, uit de Besluiten hunner Edele Groot-mogendheden (s).

(s) Resol. van Holl. 21 Nov. 1730. *bl.* 1106.

N A - B E R I G T.

In dit XVIII. Stuk, over bladz. 77., moest de Plaat koomen van den Raadpensionaris HEINSIUS: maar, na dien men daarmede nog niet in gereedheid is, zal zy, by de uitgaave van het XIX. stuk, worden afgeleeverd.

NB. Buiten het, door my, aangeteekende, nopens HEINSIUS, kan men eenige charactertrekken van hem vinden, in de *Ophelderingen* van Jr. O. Z. VAN HARE, agter zyn werk, getiteld *de Geusen*, bl. 203 en 204. alwaar byzonder merkwaardig is, dat HEINSIUS, kort na de Utrechtsche Vrede, in den Haage, van de Pest wierdt aangetast en gelukkiglyk hersteld, doch dat dit verschriklyk voorval, onder hem; die van eene koele bedaardheid was; zynen *Doctor*, DE BIE en de Heeren VAN WASSENAAR-STERRENBERG en Griffier FAGEL, zo geheim was gehouden, dat het, nog lange jaaren daarna, onbekend bleef.

In het XVII. Stuk, moet, tegen over bladz. 86, en niet over bladz. 62, geplaatst worden de afbeelding van Mr. BRUNO VAN DER DUSSEN en, onder dezelve, geleezen deeze volgende woorden: „ *Burgemeester en Raadpensionaris der Stad Gouda, Plenipotentiaris op de Vredehandeling te Utrecht.*"

Lees nog, aldaar, onder aan: „ *Naar de Plaat van* PICARD, *gevolgd naar 't oorspronglyk Schildery.*

Digitized by Google